FRANCISCI
ZYPÆI
MECHLINIENSIS
I.C. CELEBERRIMI,

PROTONOT. APOST. CANONICI,
OFFICIALIS, ARCHIDIACONI
ET VICARII GENERALIS
ANTVERPIENSIS

OPERA OMNIA.

Nunc primùm in duos Tomos redacta; ac in multis ab Authore locis aucta & emendata; Quorum Elenchum altera poſt Epiſtolam Dedicatoriam pagina indicabit.

BIBLIOTECA ... DI TORINO

ANTVERPIÆ,
Apud Hieronymum & Ioan. Bapt. Verduſſen.
M. DC. LXXV.

Cum gratia & Priuilegio.

D. SIMONI
DE
FIERLANT,
EQVITI AVRATO
AC
BANNERETO,
REGI
A CONSILIO STATVS IN HISPANIA AC BELGIO,
BRABANTIAE CANCELLARIO, &c.

QVæ Lucubrationes quondam euigilauit, Titulisq́; & Libris ſingularibus in lucem emiſit C.V. FRANCISCVS ZYPÆVS I.C. *Cathedralis Eccleſiæ Antuerpienſis Archidiaconus & Officialis; eiuſmodi ſunt: vt non tantùm annos iam plurimos ſine obelis, ac impunè Eruditorum ſupercilia ſubiuerint; verùm etiam pleroſque & optimos de grege Pragmaticorum preſſo pollice plaudentes inuenerint, ac proinde Momi maledicentiam glorioſè ſuppreſſerint. Quæ de cauſſa minùs decere arbitramur bullatis nugis, ſeu verborum ampullis paginam inflare, aut noua commendatione opera vetuſtis laudibus decantata extollere: cùm res non vulgi; ſed Litteratorum foro delitiganda, feliciores quotidie, vti quidem auguramur, exitus habitura ſit, apud æquos rerum & ſcriptorum Æſtimatores; illoſque præſer-*

tim, qui ætatem omnem in hoc puluere, quâ meditando, quâ vtendo conſumpſerunt; id demum ſuo labore conſecuti, vt ignorare minimè poſſint, vt canit Venuſinus:

Lib. 1. Ep. 7. ỳ. 23.

——Quid diſtent Æra lupinis.

Hos inter, primum Tibi locum, omnibus, quod aiunt, iudicibus vindicaſti: nam vix primum ætatis limen egreſſus, Iuris tirocinia impigerrimè capeſſendo, adeò Te Aſtreæ Sacris mancipaſti, vt nunquam deinceps ab Ara illius Tibi recedendum putaueris; ſed maiore indies Religionis ſtudio, intima quæque Myſteria penetrans, eò perrexiſti, quò paucis etiã verſatiſſimis peruenire licuit. Cognitâ quippe Virtute, Fide ac Eruditione Tua, CATHOLICA MAIESTAS, *nihil prius habuit, quàm honoribus Tuis velificari; quapropter occaſione ſe offerente, Senatorem Te adſciuit, non Vrbis aut Prouinciæ alicuius, ſed ſupremæ Belgicarum Prouinciarum & Burgundiæ apud Mechlinienſes Curiæ; quo iudicium Tuum à famâ integerrimum, ingenium à Sapientia validum re ipſa propius exploraret. Quo in munere qualem Te geſſeris, quamquam abundè expoſuerint Belgæ Tui qui*

Claud. l. 2. de laud. Stil. ỳ. 273.

——Veris & non fallacibus omnes
Pro te ſolliciti votis:

Certè non tacuerunt Hiſpani Proceres qui Te Belgio inuiderunt & eripuerunt; Patriaſque res, in Hiſpania ſupremo Belgarum & Burgundionum Senatui à latere datum Conſiliarium, iuuare voluerunt. Ita abſens à Tuis, rerum noſtratium examuſſim peritus, Tuis prodeſſe non
Cic. 2. de Orat. *deſtitiſti; vel ex voto Principis qui nouerat illud Tullianum:* ad conſilium de Republica dandum, caput eſſe, noſſe Rempublicam. *In moribus integritatem, in iudicijs Tuis æquitatem ſeueriſſimam ſpectabant, & ſtupebant omnes: adeo vt ſtatim vel Primatũ ſuffragijs dignus habitus ſis: qui* REGE POTENTISSIMO *delegante, arduas maximè controuerſias, inter Regna Caſtellæ & Arragoniæ ſuſcitatas & iam ardentes, in aula Madritenſi Arbiter conſtitutus Tuo calculo extingueres. Nec hîc ſubſtitit Regius fauor: nam ingenium quod Tibi à Deo & Natura rebus ſummis adminiſtrandis aptiſſimũ obtigiſſe nouerat, adeò coli & exercitari* MAXIMVS MONARCHA *voluit, vt Te in ſupremo Tribunali per vniuerſam Hiſpanicam Ditionem, repreſſaliarum, vt vocant, Iudicem conſtituerit; & non ſemel grauiſſimis in cauſſis ſummo* ARRAGONIÆ *Concilio extra ordinem aſſociauerit. Ita dum vni*
Cic. orat. d Br ut. *æquitati intaminatæ, ac* Prudentiæ quâ virtutes, *vt inquit Cicero,* ſpe-

cie diſpares iunguntur, *grauiter incumbis; in varia Regis Tui Miniſteria diſtraheris; & quod de Stilichone Claudianus*

Diuidis ingentes curas, teque omnibus vnum Lib.1. ỹ.299.
Obijcis.

Senſit igitur iam tunc REGIA MAIESTAS, *& quidem magnificè ſenſit de Tua in rebus agendis dexteritate, quando iam ſatis explorata Fide ac animo Tuo inſita Nobilitate, Patrios lares inſſit reuiſere, & ſupremo Brabantiæ Tuæ Concilio* CANCELLARIVM *Te præfecit. Quo factum, vt illa Prouinciarum prima, ac in ea vniuerſa Belgica, Principem Iuſtitiæ Adminiſtrum agnoſcat, ac in Belgicis Burgundiciſque Ditionibus à Conſilio Status, Te rebus ſuis diligentiſſimè proſpicere gratuletur.*

Ita Virtuti locus, Honoribus campus patuit: &, quod omnes mirentur, nihil in hanc rem conferente adulatrice, & turpiter mendicante Ambitione

—— Quæ veſtibulis, foribuſque Potentum
Excubat, & pretijs commercia paſcit Honorum.

Hac dignitate alijs meritò prælatus, adeo laudabiliter comiterque Illuſtriſſimam hanc Spartam adornas, vt non tam imperare quàm obſequi videaris. Ad omnia quæ agenda ſunt quietâ induſtriâ præſens, optimi Parentis ac Patriæ Patris partes ita exequeris: vt comitate & alloquiis officia Tuorum prouocare, non tamen reuerentiam terrore, aut amorem humilitate, captare ſtudeas. In hunc enim ſcopum collineant omnes conatus & vota Tua, vt pro principe, quâ polles in Supremo Tribunali, Poteſtate; vnicuique in tempore ius dicatur: & Iuſtitia pura & candida, quæ ſola Regnorum neruus eſt, nullis priuatis affectibus vel commercijs corrumpatur. Nolumus hic Modeſtiæ Tuæ vim inferre, Heroicis virtutibus Tuis integram panegyrim contexendo: Hoc tantùm hic addendum duximus; adeo Tibi defæcatum ac limatum, tam à forenſi tot annorum vſu, quàm à ſtudio ac Eruditione iudicium obtigiſſe, vt quem Tibi in hoc genere anteuertamus, nobis non facilè occurrat. Cui igitur meliùs aptiùſq; Cl.^{mi} ZYPÆI *Scripta deferamus? Si Argumentum ſpectemus; Tuum eſt, & fori Tui commoda ſpectat; ſi Auctorem, is eſt quem Tu vnicè colis, ſuſpicis, & propugnas.*

Non poteramus mediusfidius æquiorem Iudicem, Patronum magis beneuolum inuenire. Nam vt taceamus priuatam illam conſuetudinem, quæ inter Amp.^{dinem} *Tuam, & noſtrum Heu! quondam Parentem humaniſſimis officijs aliquando coaluit; tot ſunt in nos &* ZYPÆVM NOSTRVM *collata beneficia, vt meritò ipſa ingratitudine ingratio-*

gratiores cenſeamur, ſi non publico aliquo noſtræ Typographiæ monumento id ad Poſteros tranſmittamus. Accedit ſingularis Tua Beneuolentia, quæ non tantùm allexit nos (ingenuè fatemur) ad id audendum, ad quod tardiùs alioquin videbamur progreſſuri; ſed & pellexit: ideo vel maximè, quod ignorare non poſſimus, quàm inter ſeueriores curas Tuas, quandoque etiam ad res humiles & vulgares, oculos blandiſſimè ſoleas demittere.

Non miraberis igitur, quod Viri Tibi notiſſimi COMMENTARIOS *vſu iam probatos, in vnum tandem Corpus collectos, & Typis noſtris recuſos; publico bono, vt confidimus, ſemper victuros, Ampliſſimo Nomini Tuo inſcribamus & conſecremus. Id facimus eò quidem confidentiùs, quòd planè habeamus exploratum, quàm hunc Scriptorem, & argumentum æſtimes; quorum vtroque adeo teneris vel ratione maximi Muneris, vel incitamento Eruditionis quæ in Te ſingularis eſt, & Doctos nunquam non ſuſcipit; vt* ZYPÆVM *iam quaſi inter penitiores Penates, & ſacerrimos Bibliothecæ Tuæ Lares collocaueris.*

Admitte igitur hoc aliquale affectus & obſeruantiæ in Te noſtræ ſymbolum, VIRORVM MAXIME, *quod non alio fine ad Te deferimus, quàm vt deferendo Beneficium amicæ acceptionis reportemus; videamurq; non dediſſe ſed accepiſſe, ſi munuſculum non alio affectu, quod ſperamus, accipietur, quàm offertur. Deus Opt. Maximus Reipublicæ noſtræ Belgicæ, ac potiſſimum Prouinciarum Principi* BRABANTIÆ *prudentiam Tuam diu ſoſpitet, vitamque in Neſtoreos annos ad fideliſſimum* CATHOLICÆ MAIESTATIS *obſequium, ac nominis Tui Gloriam producat. Vouimus Antuerpiæ prid. Idus Nouemb. Anno Domini M. DC. LXXIV.*

Dominationis Tuæ

obſtrictiſſimi Famuli & Clientes

HIERONYMVS ET IOANNES BAPT. VERDVSSEN Fratres.

ELENCHVS OPERVM DVOBVS TOMIS CONTENTORVM.

TOMO I.

I. Iuris Pontificij noui analytica Enarratio.
II. Conſultationes Canonicœ pleræque ex Iure nouiſſimo Concilij Tridentini recentiorumque Pontificiarum Conſtitutionum depromptæ.
III. Reſponſa de Iure Canonico præſertim nouiſſimo.

TOMO II.

IV. De Iuriſdictione Eccleſiaſtica & Ciuili, Libri IV.
V. Iudex Magiſtratus Senator, Libri IV.
VI. Notitia Iuris Belgici.
VII. Hiatus Iacobi Caſſani obſtructus, Libri III.

VITA ET ELOGIVM

R.D. FRANCISCI ZYPÆI I.C.

EX BIBLIOTHECA BELGICA VALERII ANDREÆ DESSELII. I. C.

FRANCISCVS ZYPÆVS, vulgò *Vanden Zype*, I. C. Canonicus, Officialis atque Archidiaconus Antverpienſis, natus Machliniæ, anno CIↃ. IↃ. LXXX. ſed Antverpiæ renatus: huc enim delatus infans (occupatâ à rebellibus Machliniâ, ſacriſque Eccleſiæ ritibus abrogatis,) fonte ſacro tinctus fuit. Major factus, ac litteris ſtudiiſque politior cultiorque, miſſus eſt Lovanium, & quintum inter Artium, vt vocant, Magiſtros locum obtinuit. Exin Iuris ſe ſtudio dedit, & Baccalaureorum I. V. Collegio Fiſci titulo præfuit: quod munus deinde poſt menſes aliquot

quiot coactus eſt deſerere, vocatus à Reverendiſſ. *D. Ioanne Miræo*, Antverpienſium Præſule, vt illi ab Epiſtolis eſſet ſecretioribus. Atque interim Lovanium reuerſus, pro gradu Licentiæ, vt vocant, in vtroque Iure conſequendo, anno CIↃ. IↃC. IV. die X. Ianuarij difficilem repetijt materiam de eo quod intereſt, tam feliciter, vti habent Acta dicti Baccalaureorum Collegij, *vt nomen ſuum, quod iam antè apud omnes per exercitia varia ita inclaruerat, vt magis poſſe non videretur, multò ſplendidius reddiderit.* Vir ſanè ingenio eleganti, moribus humanis, ac fori vtriuſque iure vſuque longo inſtructus: cui etiam Scripta pleraque ſua accommodauit, quæ hîc ſuprà in Elencho deſignantur.

INSCRIPTIO LAPIDIS SEPVLCRALIS.

(*Nil admirari*)

REVERENDO ADMODVM DOMINO

FRANCISCO ZYPÆO I. C.

PROTONOTARIO APOSTOLICO,

HVIVS ECCLESIÆ CANONICO,

PRIDEM IVRISDICTIONI SACRÆ PRÆFECTO,

ARCHIDIACONO

ET EPISCOPATVS VICARIO GENERALI.

DÑO. DE COVWEN-DALE ET OVDERMEVLEN.

DOCTRINÆ ELEGANTIA,

VITÆ MORVMQVE INTEGRITATE,

IVRIS DICVNDI SOLERTIA,

EDITISQVE INGENII SVI MONVMENTIS;

BENE DE SVA, BENE DE POSTERA ÆTATE MERITO.

PETRVS FLORENTIVS, ET GVILLIELMVS ZYPÆI

FRATRI BENEMERENTI

HOC MONVM. P. C.

DECESSIT ANNO SALVTIS CIↃ. IↃC. L.

PRID. NONAS NOVEMBRIS.

ÆTATIS SVÆ LXXII.

PIIS MANIBVS LECTOR BENE PRECARE.

IVRIS

IVRIS PONTIFICII NOVI

ANALYTICA ENARRATIO,

AVCTORE

FRANCISCO ZYPÆO
I. C. PROTONOT. APOST.
CANONICO, OFFICIALI,
ARCHIDIACONO ET VICARIO
GENERALI ANTVERPIENSI.

Editio poſtrema ab Authore aucta & emendata.

ANTVERPIÆ,
Apud Hieronymum & Ioan. Bapt. Verduſſen.
M. DC. LXXV.

Cum gratia & Priuilegio.

AD LECTOREM.

PRudenter admodum Iuſtinianus Imper. C. de vetere Iure enucleando inhibuerat, ne quis Iuriſperitorum conſummationi Iuris librorum ſuis auſpicijs compoſitorum Commentarios applicaret, & verboſitate ſua illius compendium confunderet: quemadmodum, inquit, in anterioribus temporibus factum eſt; cùm per contrarias interpretantium ſententias totum penè Ius conturbatum eſt: ſed ſufficiat per indices tantùm, & titulorum ſubtilitates (quæ παράτιτλα nuncupantur) quædam admonitoria eius facere. Ex illius enim Conſtitutionis neglectu, paulatim pullularunt infinita quæſtionum, diſputationumq́; volumina; Oceanus, inquam, Iuris controuerſi, atque immenſa vaſtitas. Ad eum modum PIVS IV. *Conſtitutione confirmatoria Oecumenici Concil. Trident.* VII. *Kal Febr.* CIↃ. IↃ. LXIII. *ad vitandam peruerſionem & confuſionem, quæ oriri poſſet, ſi vnicuique liceret, prout liberet in decreta Concilii Commentarios & Interpretationes ſuas edere, interdixit, ne quis ſine authoritate Sedis Romanæ audeat vllos Commentarios, gloſſas, annotationes, ſcholia, vllúmve omninò interpretationis genus ſuper ipſis Concilii decretis quocumq́ue modo edere. Si cui verò, inquit, in eis aliquid obſcurius dictum, & ſtatutum fuiſſe, eamq́; ob cauſam interpretatione, aut deciſione aliqua egere viſum fuerit: aſcendat ad locum quem Dominus elegit: ad Sedem videlicet Apoſtolicam, omnium fidelium magiſtram. Cum itaque* PIVS IV. *omnes huiuſmodi controuerſias ſibi reſeruaſſet, neque is, vniuerſalis Eccleſiæ regiminis, negotiorumq́ue ex toto orbe confluentium pondere preſſus, enucleandis illis ſe dare poſſet; ex ſuis Senatoribus (Cardinalib. inquam, S. Romanæ Eccleſiæ) delectum habuit; eamq́; illis prouinciam delegauit. Ea deinceps congregatio Cardinal. Concil. Triden. interpretum nuncupatur. Quibus & ea authoritas data eſt, quæ olim in Rep. Romana Prudentibus: quorum reſponſa pro iure accipiebantur, vt illorum Reſolutiones in vtroque foro ſeruandas, & iuxta eas iudicandum aſſeratur. quippe, vt ipſi de ſe teſtantur, apud Zerolam prax. part.* 1. *v. Authoritas p.* 2. *v. Abſ. habent poteſtatem inſtar Pontificiæ, vt amplitudo eorum Pontificiæ hodiè proxima eſt. Nonnunquam tamen ſi quando minùs per Cardinalium Interpretum reſolutionem ſatisfactum eſſe videtur; repetitis vicibus deliberatur: ac deniq́ue totius rei momenta ad Pontificem deferuntur;*

runtur ; qui porrò oraculo ſuo definit , & immobilem terminum controuerſiæ imponit. Circumferebantur antehac Cardinalium Interpretum diuerſæ , & manuſcriptæ reſolutiones , & diuerſo ordine concinnatæ : donec anno ↀ. ꟿCVIII. *ſub titulo Deciſionum Rotæ Part.* IV. *quaſi ex Bibliotheca Proſperi Farinacii fugitiuæ Francofurti Typis vulgatæ ſunt ; ſed vt fugitiuæ plura ſimul vitia , cenſuraſque ſecum traxerunt , diuerſis deinde locis , temporibuſq; recuſæ. Vt meritò Vrbanus VIII. ante annos nunc aliquot decreuerit nullam in vel extra iudicium dandam fidem Declarationibus , niſi manu Secretarii S.Congreg. ſignatis , & ſigillo Cardinalis præfecti munitis. Itaque vt Inſtituti mei rationem paucis patefaciam ; verſabitur illud circa ius Pontificium duntaxat ; nec vetus illud quidem , (in quo vt & in iure ciuili ſatis , ſi non plus ſatis à ſexcentis , & eo amplius eſt deſudatum) niſi qua fortè illius ſe mentio , ad noui demonſtrationem ita ſponte ingerat , vt excludi non poſſit ; ſed nouum illud , quod ſuppeditant Conſtitutiones Pontificiæ , quæ hactenus ad volumina Iuris Canonici non acceſſerunt ; & Concil. Trid. decreta ; denique mores noſtri , & obſeruatio hodierna. Cuius quidem nec vltima cura eſſe debet : cùm paucæ hodiè prouinciæ puro puto iure vtantur , ſiue de ciuili ſiue de Eccleſiaſtico loquamur ; (vt Belgicæ ditiones quidem maiori ex parte conſuetudinariæ ſunt) meminiſſeq; adeò oportet moniti , quod proponit Tacitus , Morum , inquit , animorumq; prouinciæ , niſi ſint gnari , qui de ea conſultant ; perdunt ſe & Remp. Et ad Conſtitutiones quidem quod attinet , per indices tantum ; vt præſcribit Iuſtinianus , admonitoria ſolum quædam earum faciam ; præſertim cùm eas non omnes vſus paſſim , præterquam in Italia fortè, receperit. In Concilium Tridentinum porrò non aliter me ingeram , quàm Pius IV. permiſit : ſed analyticè tantùm illius decreta enarrabo : quicquid autem explicationis accedet ; acceptum erit à loco quem Pius demonſtrauit ; Congregatione , inquam, Cardinalium Interpretum , non ex codice tamen aliquo dubio, ſed eorum monimentis , qui ad libram certi iuris expenderunt, ſuppoſititiæne , an genuinæ ; pro iure generatim reſponſæ , an pro caſus ſpecialis definitione datæ delatæque fuerint eorum Reſolutiones ; quas ſcriptis ſuis inſeruerunt : quas ſparſim legi , ſelegiq; quippe quorum eruditioni decretum Vrbani VIII. nihil detraxit. quibus adnectam , ſi quid eo ſpectans me vſus docuit , ac praxis , optimaq; legum interpres conſuetudo Vniuerſæ porrò in*

ordinem

ordinem Decretalium redegi, quæ methodus magis mihi proba-ta eſt; ob communem vſum, & quia ipſi Pontif. laudarunt; tametſi alii nec indocti alias prætulerint, & in libris ſuis obſerua-rint. Boni conſulat, quiſquis in hoc opera publ ſuave rei idoneum aliquid repererit: qui nihil repererit, ſine offenſa ſeponat. nec al-teruter velim indignetur, ſi ſtylus non vniformis, non terſa aure ſit dignus: imò etſi perſonata ſæpius vocabula, quæ ipſi latini ſermonis authores non agnoſcerent, intercurrant; quibus practica cognitio tradi cupit; quæque ideo illius nomenclatori indulgenda ſunt. Cur enim minus vernacula, ac barbara, quàm Græca voces Latino iure donentur, & in medium producantur;

Cùm volet vſus,
Quem penes arbitrium eſt,& vis,& norma loquendi?

Quo eodem in argumento quærit S. Auguſt. quid proſit clauis aurea, ſi non aperiat; quid noceat lignea, ſi aperiat. Si bona cla-uis officio me functum iudicaueris, Lector; erit quod mihi gau-deam, tibi gratuler: ſin minus; ſaluebis tamen ab eo, cui vo-luntas non defuit,& valebis.

 INDEX

INDEX TITVLORVM,

Qui in his quinque Libris Iuris Pontificij noui continentur.

LIBER I.

De ſumma Trinitate & fide Catholica, 1
Conſtitutionibus, 5
Reſcriptis, 9
Electione, 11
Renuntiatione, 20
Supplenda negligentia Prælatorum, 21
Tranſlatione Epiſcoporum, 22
Ordinandis, 22
Temporibus ordinationum, 28
Scrutinio in ordine faciendo, ibid.
Sacra vnctione, ibid.
Filijs presbyterorum, 30
Clericis Peregrinis, 31
Maioritate & obedientia, ibid.
Treuga & pace, 34
Officio Archidiaconi, ibid.
Officio ordinarij, 35
Imperator Conſtantin. à Ablanio PP. 38
Ex Epiſtola illuſtriſſim. Cardinal. extracta, 40
Formula iuramenti, 41
Epiſcop. Antuerp. memoriale, ibid.
Reſolutio, ibid.
Scriptum Pauli P.P. V. ad Epiſcop. Tornac. 42
Extractum ex literis datis Romæ 1616. ibid.
Officio delegati, 44
Officio Legati, 47
Arbitris, 48
In integrum reſtit. ibid.
His quæ vi aut metu, 49

LIBER II.

De iudiciis, 49
Foro competenti, 51
Libelli oblatione, 65
Dilationibus, 66
Ferijs, ibid.
Plus petitionibus, 67
Cauſa poſſeſſ. & propriet. ibid.
Reſtitution. ſpoliat. 68
Dolo & contumacia, 69
Lite pendente nihil innouetur, ibid.
Sequeſtratione, ibid.
Confeſſis, 70
Probationibus, ibid.
Teſtibus, ibid.
Teſtibus cogendis, 71
Fide Inſtrum. ibid.
Iureiurando, ibid.
Præſcriptionibus, 72
Sententijs & re iudicata, ibid.
Appellationibus, ibid.

LIBER III.

De vita & honeſtate Clericorum, 77
Cohabitatione Clericorum & mulierum, 79.
Clericis coniugatis, 82
Præbendis, 83
Clericis non reſidentibus, 84
Conceſſione præbendæ Eccleſiæ non vacantis, 95
Inſtitut. 96
Clerico ægrotante, 99
Ne ſede vacante, &c. 100
His quæ fiunt à prælatis ſine conſenſu Capituli, 102
His quæ fiunt à maiori parte Capituli, 103
Vt Eccleſiaſtica beneficia ſine diminutione conferantur, 104
Rebus Eccleſiæ non alienandis, 109
Empt. & vendit. 111
Permutatione, 113
Locato, ibid.
Feudis, ibid.
Fideiuſſoribus, 114
Pignoribus, ibid.
Solutionibus, ibid.
Teſtamentis, 115
Succeſſionibus quæ ab inteſtato fiunt, 122
Sepulturis, 124
Parochijs, 126
Decimis, 131
Regularibus, 135
Conuerſ. Coniugat. 151
Voto, ibid.
Statu monach. ibid.

Reli-

de Religioſis domibus, 153
Capell. Monach. 156
Iure Patronatus. ibid.
Cenſibus, Exactionibus & Procurator. 158
Celebratione Miſſarum, 161
Reliq. & Vener. Sanctorum, 165
Obſeruatione ieiunij, 167
Ædificandis & reparandis Eccleſijs, 168
Immunitate Eccleſiæ, 172
Ne Clerici vel Monachi negotijs ſæcularibus ſe immiſceant. 178

LIBER IV.

De ſponſalibus & Matrimonijs, 178
Deſponſatione impuberum, 189
Clandeſtina deſponſat. ibid.
Sponſa Duorum, ibid.
Condit. appoſ. in Deſponſ. ibid.
Coniugio leproſorum, 190
Cognat. Spirit. ibid.
Cognatione Legali, 192
Conſanguinitate & affinitate, ibid.
Eo qui cognouit conſanguinei vxorem, 193.
Frigid. & maleficiatis, 197
Matrimonio contracto contra interdictum Eccleſiæ, 198
Qui Filij ſint legitimi. ibid.
Qui Matrimonium accuſare poſſunt, 199
Diuortijs, ibid.
Donat. inter virum & vxorem. ibid.

LIBER V.

De accuſationibus, 200
Simonia, 203
Ne Prælati vices ſuas, 206
Magiſtris, ibid.
Iudæis, ibid.
Hæreticis, 207
Apoſtatis, 209
Infantibus expoſitis, 211
Homicidijs, ibid.
Pugnantibus in duello, ibid.
Torneamentis, 213
Sagittarijs, ibid.
Adulterijs, ibid.
Raptoribus, 214
Furtis, ibid.
Vſuris, ibid.
Crimine falſi, 220
Sortilegijs, ibid.
Clerico Venatore, ibid.
Maledictis, ibid.
Cler. excommunicato, Depoſito, interdicto miniſtrante, 222
Clerico non ordinato celebrante, ibid.
Clerico per ſaltum promoto, ibid.
Eo qui ordines furtiuè ſuſcepit, 223
Exceſſibus Prælatorum. ibid.
Priuilegijs & exceſſibus priuilegiatorum, 225.
Purgatione Canonica, 231
Pœnis, ibid.
Pœnit. & Remiſſione, 234
Sentent. excommun. 240
Interdicto. 243

F I N I S.

APPROBATIO CENSORIS.

Iuris Pontificij noui Analyticam enarrationem admodum Reuerendi & Conſultiſſ. D. Franciſci Zypæi Archidiaconi Antuerpienſis, in qua pleraque ad politiam ſacram & forum Eccleſiaſticum ſpectantia exactè diſcutiuntur & explicantur, ab auctore denuò recognitam & quamplurimis locis egregiè auctam & elucidatam, dignam cenſeo quæ ad commoditatem & inſtructionem, non tantùm in curijs verſantium, ſed etiam curis animarum incumbentium & aliorum Eccleſiaſticorum, quo labia eorum cuſtodiant ſcientiam, & parati ſint omnibus ex ore ipſorum Leges Eccleſiaſticas requirentibus rationem reddere, typis euulgetur, Actum Antuerpiæ 20. *Ianuarij* 1640.

P. COENS S. T. L. Canonicus
& Lib. Cenſ. Antuerp.

SVMMA PRIVILEGII.

CAROLVS II. Dei gratia Hiſpaniarum, Indiarum, &c. Rex Catholicus, Sereniſsimus Belgarum Princeps, diplomate ſuo ſanxit ac cauit, ne quis citra *Hieronymi Verduſſen* Typographi Antuerpienſis voluntatem, *Opera omnia Franciſci Zypæi I. C. Protonot. Apoſt. Canonici, Officialis, Archidiaconi & Vicarij Generalis Antuerpienſis*, in Belgio imprimat, aut alibi terrarum ac locorum impreſſa, in Belgium inferat, venaliáve exponat. Qui ſecùs faxit, confiſcatione librorum & aliâ graui pœnâ mulctabitur, vti latius patet in litteris datis Bruxellæ 3. Aprilis. 1671.

Signat

Loyens.

IVS
PONTIFICIVM NOVVM,
SIVE
ANALYTICA
POSTREMI IVRIS
ECCLESIASTICI
Enarratio.
LIBER PRIMVS.
DE SVMMA TRINITATE, ET FIDE Catholicâ.

Diſcite Iuſtitiam moniti, & non temnere Diuos:

MERITÒ Pontifices volumina ſua *Decretalium* (vt indigetant) *Sexti*, *Clementin.* & Iuſtinianus *Codicem* ſuum auſpicati ſunt, *à ſumma Trinitate*, *& fide Catholica* ; ex monito gentili, ſed ſacro, *à Ioue principium.* eademque ex cauſa verſuum Virgilianorum optimum illum eſſe, quem modo recitauimus Oraculum aſſeruit. generatim enim, Iuſtitiam virtutem vniuerſalem proponit, & ſpeciatim cultum diuinum: prima enim ac potiſſima Iuſtitiæ pars conſiſtit in cognitione ac cultu veri Dei. Et quia ab illa ad hunc progreſſus, vti argumentabatur Cato; ideo pura mente DEVM colendum eſſe, quia animus ſiue ſpiritus eſſet; circa Fidem Catholicam eruendam, ac propagandam prima ſtatim Concilia ipſorum etiam Apoſtolorum hactenus deſudarunt. Et verò Oecumenicum Concil. Tridentin. quo infelix hoc ſeculum ſalutarius antidotum nullum habere potuit aduerſus hæreſes, *à laude & gloria ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis exorditur*, *& ad incrementum & exaltationem Fidei. & Religionis Chriſtianæ, atque extirpationem hæreſum*, ſe conueniſſe declarat; adeoque infinitas controuerſias eo ſpectantes, vt & Lateranenſe vltimum, & Florentinum ſub Eugen. IV. decidit: de quibus vti magis ad ſacratæ Theologiæ ſtudium ſpectantibus nihil hîc referam. Id enim ſolũ, quod ad politiam ſacram & forum Eccleſiaſticum pertinet, tangere inſtitui. Faue ô *Sapientia, quæ ex ore Altiſſimi prodiſti.*

O mutis quoque piſcibus
Donatura cygni, ſi lubeat, ſonum.

Ea igitur in re primas facile obtinet fidei † orthodoxæ profeſſio: ad quam explicitè faciendam, Catholici omnes animo prompti eſſe debent, actu ac reipſa præſtare tenentur; qui ad canonicatum aut dignitatem in Eccleſia cathedrali, ſeu beneficia curata, (quorum nomine veniunt etiam dignitates in collegiatis Eccleſiis, quibus cura collegij incumbit) promouentur. *Concil. Trid. ſeſ. 25. cap. 2. de reform. ſ. 24. cap. 18. cap. 12. cum dignitates. §. proviſi.* Sic & Carolus Magnus iam olim ſanxerat his verbis: *quando presbyteri aut diaconi per parochias conſtituuntur, oportet eos profeſſionem Epiſcopo ſuo facere: Renat. Choppin. de ſac. polit. for. lib. 1. t. 5. num. 2.* Cuius quidem profeſſionis formulam pro Græcis edidit Greg. & pro Latinis Pius *in Conſt. Iniunctam Idibus Nou. 156.. (quam refert Pet. Mattha. in ſuo ſept. Decret. l. 1. t. 1. c. 4.) & in alia Conſt. Inc. In ſacroſancta.* Idem iniungitur ijs, qui doctoratum, Licentiam, aut cuiuſuis artis profeſſionem adipiſcuntur, chirurgis, medicis, confeſſarijs, concionatoribus, aduocatis, & procuratoribus in cauſa Religionis, magiſtratibus, ludimagiſtris, bibliopolis, obſtetricib. *Conſt. Pij IV. & decret. Pij V. Trid. ll. cc. Prou. Mech. t. 1. an. 1607. d. c. 25. ſ. 2. Trid.* Prælati etiam regulares, & theologiæ lectores fidei profeſſionem facere tenentur ex conſtitutione Pij V quam negant tamẽ multi obſeruari *Diana p. 3. t. 2. r. 78.*

1 Fidei profeſſio.

A & quibus præſtanda.

Qua forma.

2 Sacri libri.

Et ne bono fidei ſemini diabolus ſuperſeminet zizania, prudenter Concil. Trid. *ſ. 4. de edit. & vſ. ſac. lib.* decreuit, vt vetus † ſacrorũ librorum & vulgata editio pro authentica habeatur, nullus eam reijciat, ſed in omnibus lectionibus, prædicationibus, & expoſitionibus pro authentica ſit; ſacram Scripturam nemo contra vnanimem Patrum conſenſum interpretetur, nullique liceat imprimere, vel

imprimi facere, vendere aut apud ſe retinere, quoſuis libros de rebus ſacris, ſine nomine authoris, ſeu certi collegij, corporiſue. *Azor. Inſt. mor. p., lib. 8. c. 17. (q. 3.)* & niſi primum examinati probatique fuerint ab Ordinario, ſub pœna anathematis, confiſcationis, & combuſtionis (ſi quid hæreticum contineant) librorũ, & centum ducatorum, & quo ad typographos aut bibliopolas, ſuſpenſionis ab exercitio ad annum. *Iuxta Concil. Lateran. ſeſſ.* 10. Regulares inſuper ſuorum ſuperiorum licentiam habeant ijſdem pœnis ſubduntur, qui etſi non impreſſa, ſcripta tamen aliter euulgant, & communicant, quorum ſi authores non edant, ipſi pro illis habentur. Gratis autem iubet vt fiat examen, & detur Approbatio & Licentia in ſcriptis, & in fronte aut calce libri ponatur. Nemo denique ſacræ Scripturæ verba ad ſcurrilia, vana, detractiones, ſuperſtitiones, vel libellos famoſos applicet: qui ſecus quid fecerint, vti temeratores, & violatores verbi Dei, Iuris & arbitrij pœnis per Epiſcopos coërceantur.

3. Bibliopolæ. Atque hæc quidem quoad librarios ſpectat, † extenſius etiam inhibentur in Sereniſſ. Principum Belgij edicto, *edito ad Concil. Prouinc. Mech. anno* 1607 *art. 2. & ſeq. & in altero edict. an.* 1616. 11. *Martij de librarijs.* Phil. 11. *edict. Brux. dato* 26. *Febr.* 591. *edict. fol.* 815. vetuit comœdias, tragœdiaſque, cantilenas & ſimilia, etiam mutas repræſentationes exhiberi, ſine præuia viſitatione paſtorum, & magiſtratus, & eorum conſenſu qui inhibent omnia offenſiua. At verò idem repetitur in d. edictis Principum, & ad viſitatores ab Epiſcopis deputatos loco paſtorum reijcitur. Magna certè prudentia, quam horum temporum experientia docuit. etſi olim Imper. Auguſtus immunes verberum hiſtriones reſponderat. *Tac. lib. 1. Ann.* ſed ſecuti Imperarores prauam inſolentiam rurſus coërcuerunt.

4. Index librorum prohib. Librorum † editorum ac prohibitorum Index, iuſſu Car. V. Aug. mem. editus eſt, ex Iudicio Vniuerſitatis Louanienſis. alius poſt Concil. Tridentin. ex placito Regio tempore Ferdiuandi Ducis Albani fuit publicatus. Alius denique à Clemente VIII. editus, non eſt hic publicatus, niſi quatenus comprehenditur in regulis prioris. vtinam foret vſque ad amuſſim hactenus ſeruatus! quo ad viros doctiores, omnes ingreſſus ſuarum bibliothecarum iſtiuſmodi libris interdictis clauſiſſent! ſingulatim etiam dum ex profeſſo de religione non tractant. Epiſcopis hæreticorũ libros pro neceſſitate & tempore legere permiſit Conc. Carthag. 4. *c. Epiſcopus* 37. *diſt.* quidam alij id faciunt ex licentia: quidam denique natura in vetitum nituntur, vt de libris Vcientonis ſcribit Tacit. *lib.* 15. *Ann. Libros*, inquit, *exuri iuſſit* (Nero) *conquiſitos, lectitatoſque; donec periculo parabantur: mox licentia habendi obliuionem attulit.*

Singulariter Car. Molinæus ſpeciali Conſt. *Clement. VIII.* 26. *Auguſti* 1602. *quam refert Stephan. Quaranta in ſumma Bullarij verb. libri.* damnatus eſt: cum reuocatione omnium contrariarum licentiarum, quæcumque eius opera legendi. Cenſuris etiam Bullæ Cœnæ nunc impreſſores librorum prohibitorum innodantur, *vti habet Farin. tract. de hæreſ. q.* 180. *vbi latè quæ ad librorum huiuſmodi lectionem, retentionem, & concionum hæreticarum auditionem, ſimiliaque pertinent.* Quemadmodum generatim Gregorius XV. omnes licentias reuocauit legendi quoſcumque libros prohibitos, à quibuſcumque conceſſas: vetuitque deinceps eas concedi, niſi à Cong. S. Officij, quæ coram ipſo ſingulis hebdomadibus habetur: mandatque libros huiuſmodi ad Epiſcopum, ſeu Inquiſitorem deferri; qui illos quantocius comburere debeat, & conſcios denuntiare reos retentorum talium librorum. Ad hunc modum ſi à Iudæis, vbi tolerantur, periculum peruerſionis Catholicorum aliquod ſit; quomodo inhibendi ſint, habet Conſtit. Greg. XIII. *Inc. Antiqua, quam refert Ioan. Azor. Inſt. Moral. l. 8. c. 22.*

5. Vernacula Biblia. At verò † ne lippi & tonſores, deliri, ſenes, & garrulæ anus de fide diſputent, magni refert ad impediendas hæreſes. Vnde iam olim Innoc III. Gallicam ſacrorum librorum tranſlationem non permittendam paſſim laicis & fœminis ſtatuerat. *Azor. Inſt. Moral. l. 8. c. 26. q.* 4. Reg. 4. *Indicis librorum prohibitorum, quam ſequitur Synod. Dioc. Mech.* 1609 *tit. 1. c.* 8. ſine Ordinarij licentia biblia vernacula legi vetat, præſertim cum ne eruditi quidem, facilè ſe intra terminos contineant, vt non vulgariter Tacit. Agricolam, in eius vita laudet, *Retinuit*, inquit, *quod eſt difficillimum, ex ſapientia modum.* Ad quam Innocentij rationem, cum nouatores noſtri ciuilius haberi, & moderatiores videri nunc velint, quam initio eorum vehementia fuit, Magnæ Britanniæ Regis apud Batauos legatus in ea oratione, quam habuit in conuentu Ordinum confœderatorum, 6. *Octob.* 1617. Regem ſuum refert Ordinibus declaraſſe, puncta prædeſtinationis nimis obſcura, & profunda eſſe pro captu vulgi, nec debuiſſe pro concione populo proponi. neque id diffitetur, ſed probat, qui Bilancem apologeticam ad eam ſcripſit 5. 63. 64. vbi & Regis conſilium plurib. literis *nuncupatim* 6. *Martij* 1613. datis refert Ordinibus ſcriptum fuiſſe vt Miniſtris interdicerent, ne in ſuggeſtum eiuſmodi diſputationes adferrent: quod & ipſum in ſua Remonſtratione Ioan. Oldenbarneueltius amplectitur, vir Mineruæ politicæq; prudẽtiæ gratior, quam fortunæ, qui vtinã tã Regis Hiſpaniæ partes egiſſet quã egiſſe accuſatur! nunquam meo iudicio tam ſtabilita fuiſſet confœderatorum Ordinum Reſp. denique ipſi nunc Ordines. Cal. Febr. 1620 edicto ſanxerunt, ne qui Arminiani libros ſeu quæcumque ſcripta ſuæ factionis edant, ſub pœna eiectionis ex vrbe ſua.

Quod ſi Innoc. ſanctio obſeruata fuiſſet, ſæculum noſtrum non vidiſſet incommoda, quæ longè tunc proſpiciebãtur; & infelicitas noſtri temporis tulit. Non quod ſacræ literæ malæ ſint, non magis quam petaſo malus eſt, quia ſtomachus meus eum non fert, qui olus

tantum decoquit. Nec quamquam valens ſibi quiſquam videatur, intempeſtiuus eſſe debet; vt qui cæna vixdum ſumpta *crudum pauonem in balnea portant*.

Ita neque quiſquam antequam didicerit, & bene decoxerit ſacras literas, eas docere, aut de ijſdem diſputare debet, & venditare ſe ſolis inſtar cum lumine natum. Scriptura ſacra ſi ſine Dei ſpiritu legatur, mors in olla eſt: *litera occidit, ſpiritus autem viuificat*: Cera eſt, pro affectu, & fine legentium flectitur, ſi non ad inueſtigandam ſine præiudicio veritatem legitur, ſed vt quiſque illius verbulis phantaſmata tantum ſua ſtabiliat. Id magis ſcito quam pio exemplo docuit, quiſquis edidit libellum *Prurit-Anus*. Iudas, & populus. *lib. 1. Machab. cap. 3.* poſt ieiunium, cilicia, cinerem, veſtium diſciſſionem, demum expanderunt libros legis: *De quibus*, inquit, *ſcrutabantur gentes ſimilitudinem ſimulacrorum ſuorum.* Ecce ipſam idololatriam à gentibus è ſacris literis ſumptam: & fortè omnes Ouidij aliorumve fabulas. Plato aliique ſapientes Græci, Chaldæique Philoſophi litteras ſacras legerunt ſine fructu & ſcientia veritatis: quia ſuo iudicio illas ſubiecerunt, non ſe illis. Petrus *epiſt. 2. cap. 3.* de Pauli ſcriptis aſſerit quod in ijs ſint quædam difficilia intellectu: *quæ*, inquit, *indocti & inſtabiles deprauant, ſicut & cæteras ſcripturas ad ſuam ipſorum perditionem.*

6. Ne laici de fide diſputent. Quare & bene Alex. IV. vetuit laicæ perſonæ † publicè vel priuatim diſputare de fide, cuius ea non ſit profeſſio. *c. 2. §. 1. de Her. in 6. Conc. Mech. dioc. 1609. t. 1. cap. 1.* & iam olim Gregor. VII. ante annos 500. Duci Bohemiæ petenti, vt iuxta Sclauonicam linguam diuinum Officium celebrari liceret (quod hodie nouatores exagitant) reſpondit negando ſe id bono Eccleſiæ poſſe permittere. *lib. 7. ſui Reg. in epiſtola ad eum miſſa, relata ab Azor. vbi ſupra.* Sic Conc. Trid. *ſ. 22. cap. 8. de ſacrif. Etſi miſſa*, inquit, *magnam contineat populi fidelis eruditionem, non tamen expedire viſum eſt Patribus vt vulgari paſſim lingua celebraretur.* &c. Etſi mandet ibi tamen à parochis populo ea myſteria exponi, ſicut & Catechiſmum, & neceſſaria ad ſalutem. *ſ. 5. cap. 2.* ſacramentorum vim & vſum *cap. 4. & 7.* ſimiliter procedit *Can. 7. ſeſſ. 22.*

Romani ſignum Imperij linguam habuerunt, & ad dignitatem ac maieſtatem ſuam pertinere exiſtimarunt ſuo idiomate legationes excipere, & proferre. Præceptum Præſidibus ac iudicib. fuit non alio ſermone decreta, ſententias pronunciare. Vnde omnia olim pacta, ſtatuta, contractus, eo ſermone celebrabantur, qui ſtylus manſit apud Belgas vſque ad duo poſtrema ſæcula, & in Gallia vſque ad Ludovicum XI.

7. Non omnia quæ poſſunt concedenda. Neque ſemper, † vt quibuſdam flaccidis videtur, hæreticis omnia concedenda ſunt, quæ poſſent, vt nec antiqua Concilia fecerunt quorum itidem exempla habet ibid. Azor. Præſertim vt Concil. Epheſ. non ſuffecerit à Neſtorio B. Mariam vocari Χριστοτόκον, ſed voluerit θεοτόκον: vt Synodo Nicenæ non ſatis fuerit Chriſtum Arrianos fateri ὁμοιούσιον, ſed exegerit, ὁμοούσιον: vt Aſiaticis permiſſum non fuerit paſcha celebrare Luna 14. ſed dominica proxima poſt Lunam 14. Ob cuiuſmodi quæſtionem Policarpus Iohannis Apoſtoli diſcipulus ad Anicetum ſub Antonino Pio Romam venit. Circa quam etiam quæſtionem Concil. Arel. in Gallia tempore Conſtantini decreuit, vt paſcha vno die & tempore per orbem obſeruaretur, & ad Sylveſtrum ſcripſit, vt is iuxta conſuetudinem litteras ad omnes dirigeret, vtpotè tanquam univerſalis Eccleſiæ Epiſcopus.

Poſt Conc. Baſil. quod Bohemis conſenſit † vſum calicis: Conc. Trident. id non reuocauit, ſed an concedendum alijs, vt petebatur, nationibus foret, ad prudentiam S. Pontificis remiſit. *Decret. vlt. ſ. 22.* Itaque Pius IV. inſtante Maximiliano II. Bohemis, Morauis, Sileſijs, Luſatijs, Auſtrijs, Styrijs, Carinthijs conceſſit; ſperans ea beneuola permiſſione eos ad mentem reducendos ſaniorem. Sed fruſtra, nam obſtinatiores multo facti ſunt: quaſi Eccleſia Romana eorum cauſam probaſſet. *Refert Ioan. Rebulleſa in ſua hiſtoria Eccleſiaſtica, ſub nom. Bohemia.* vtinam ea ratio res Bohemicas ſenſim non deduxerit ad eum ſtatum quem his annis videmus! Eodem modo Conc. Trid. etſi inſtarent, multi etiam Catholicorum Principum oratores, noluit relaxare præceptum poſitiuũ, de obſeruando à presbyteris cœlibatu: etſi aliqui vrgerent, ea ratione multos Apoſtatas redituros ad fidem, alios in ea manſuros, quod ſedata licitè carnis tentigine, ſpiritui deformationis occluderetur ingreſſus, qua ſolet ferè omnibus nouatoribus aduenire. 8. De vſu Calicis. Cœlibat. Sacerd.

Verumenimuero † vt fides orthodoxa propagetur, ac conſeruetur, Concil. Trid paſſim Epiſcopis, paſtoribus, alijſque, ad quos ſpectat, iubet, vt ſacris ad populum concionibus aſſiduè incumbant. Trident. *ſ. 5. c. 2. ſ. 24. cap. 4. 7.* lectiones theologicas in cathedralibus Eccleſijs, collegiatis inſignibus, & conuentualibus inſtitui curent, *ſ. 5. cap. 1.* Trident. doctrinam Chriſtianam, & rudimenta fidei, Catecheſim & ſalutis monita per parochos Dominicis & feſtiuis diebus pueros populumque doceri, *ſ. 24. d. cap. 4. c. 7.* Pro qua doctrina Chriſtiana varij Pontifices inſignes indulgentias conceſſerunt, & ſpeciatim Greg. XIII. *quas habet Serol. ad fin. pr. p. 2. & alias indicat eadem par. v. doctrina, & Quar. v. Magiſter*, & Catechiſmum concipere quibuſdam mandauit. *Trid. ſ. 22. c. 7. ſ. 25. De Indice*, &c. 9. Concio. Lectio Theologica Catecheſis.

Semper tamen † Concilium adhibet eam cautionem ne quis regularis, aut ſæcularis concionetur niſi examinatus, probatus, & prædicandi licentiam adeptus, ne quidem Epiſcopus in aliena dioceſi, *vt declarauit Clemen. VIII. teſte Marc. Anton. Genuenſ. in ſua prax. c. 58. Pias. in prax. part. 2. cap. 3. numer. 1. vbi obſeruanda & vitanda in prædicatione enarrat ex Conſtit. Leon. X.* Epiſcopo autem contradicente etiam non dicta cauſa (quamuis ſine cauſa id facere non debeat) nemo prædicare poteſt, quantumuis exemptus, 10. Concionator.

quonis priuilegio & appellatione non obſtante *dict.cap.* 4. §. *nullus*. Interdicere autem debet Epiſcopus ſtatim ſi quis ſcandala, vel errores diſſeminauerit, *d.c.*2. §. *ſi vero* & contra hæreſim prædicantes procedere, etiam contra qualitercumque exemptos auctoritate Apoſt. *d.* §. *ſi.vero*. Et licet *ex Bulla Pij V. incip. & ſi mendicantium*, 1567. quidam ſecus crediderint; nec illam Bullam à Gregor. XIII. reuocatam: verius tamen eſt & per Gregorium XIII. fuiſſe reuocatam; & omnino Gregorius XV. *conſtit. incip. inſcrutab.* ſpecialius in contrarium diſpoſuit, ad quam non reflexit Diana *p.*3 *t.*2 *r.*58.

11. Regularis Porrò quod ad †Regulares ſpectat, illi prædicare non poſſunt in ſua Eccleſia niſi ex ſuperiorum ſuorum licentia, & poſt examen approbatione, & petita, (quamuis non accepta ab Epiſcopo benedictione) *Eman. q. reg. tom.* 3. 4. 32. *artic.*5. nec extra eam, niſi etiam eius licentia obtenta: *Conc. ib. c.*2. aliter prædicans puniri debet: etſi non ab Epiſcopo ſed à ſuperiore. *ex cong. Conc. Quarant. & Pias vbi ſupra.* ſed Gregor. XV. nunc aliter ſtatuit. & ſi prædicet errores, prædicationem interdicere ei poteſt Epiſcopus. *vt modo diximus*, & licet Pius V. mendicantibus conceſſerit contrarium, vt & plura contra Concil. Trid. tamen ea omnia Greg. XIII. reduxit ad terminos Concilij, *Conſtitutione in tanta quam pias, refert vbi ſupra.* & licet idem Greg. rurſus poſtea priuilegia mendicantium confirmauerit, etiam ſuis contrarijs non obſtantibus; tamen in eiſdem literis tum ipſe, tum alij ſubſecuti Pontifices addiderunt clauſulam, *in quantum Concil. Trid. decretis non aduerſentur*. prædicans tamen hæreſim ab Epiſcopo punitur. *Concil. loco citato ſ.*5. vti tota punitio prauitatis hæreticæ ſpectat ad Epiſcopum & Inquiſitorem (vbi is eſt) *c. ad abol. de hæret. in* 6. *Nauar. Conſ.* 5. *num.* 15. *eod. tit.* & in omni crimine depoſitione digno Epiſcopus iudicat, non regularis. *Nauar. de foro com. Conſ.*6. Denique Gregorius XV. *Conſ. Inſcrutabili* 1622. decreuit vt exempti etiam abſque licentia ſeu benedictione prædicantes ab Ordinario puniri poſſint.

12. Vt autem lectionis Theologicæ prouiſio nullo colore negligatur, ampliſſima facultas datur Epiſcopo, *d.c.*1. *ſ.*5. de ea ſtatuendi, ſiue per præbendæ aſſignationem, ſiue ſimplicis beneficij, ſi ea defuerit (collatione tamen ab eo facta ad quem aliàs pertinet. *Gonz. ad reg.* 8. *Cancel. gloſſ.* 9. §. 1. *numer.* 83.) ſiue, ſi ſecularis idoneus non ſit ſuſpenſa præbendæ collatione, donec inueniatur, per deputationem lectoris regularis, & omnium fructuum præbendæ traditionem ſuperiori regularis faciendam. *Cong. Conc. Scrol. V. præb. theol.* §. 5. ſeruata tamen conſuetudine, ſicubi ſit, dandi Theologo ſtipendium, eoque in triennium conducto, ſi id diligentiorem eum reddere poteſt. *Scrol. ibid* §. 2. *ex Cong. Conc.* Alliciuntur etiam fauore *d. ſ.* 5. 4. *c.* docentes & diſcentes de quo vberius Barboſa *in Remiſſ. ad d. c.* 1. *De prædicatione ac lectione vide vlterius* 1 *de off. ord. num.* 23.

13. Officium Ad conſeruandam fidei puritatem ſalubriter inuentum eſt officium inquiſitorum hæreticæ prauitatis, promotumque maximè ab Innocentio III. Innoc. IV. Alexan. IV. alijſque vicinorum temporum Pontificibus, quorum conſtitutiones non paucæ ſunt in ius commune relatæ, aliæ etiam exſtant in Bullarijs, & Directorio Inquiſitorum Eymerici, & Pegnæ. Vbi quartam partem ad calcem operis obtinent, cum alijs litteris Apoſtolicis in eandem rem ſcriptis. Officium autem potiſſimum delatum fuit Prædicatoribus; vt non tantùm pœnis, vt alicubi apprehenduur, illud exercerent; ſed etiam prædicationibus, monitionibus, alijſque Chriſtianæ pietatis officijs, quibus errantes ad recta fidei dogmata reuocarentur; vt & virtutum amor, & pœnarum ſeueritas virtutem fidei ſtabilirent. S. Inquiſitionis.

Extant etiam, poſt deciſas in Concilio Florentino Græci ſchiſmatis hæreſes, conſtitutio Eugenij IV. ſuper vnione Græcorum ad S. Romanam Eccleſiam *incipit lætentur cœli*, & vt diximus forma profeſſionis fidei, quam Græci emittere debeant: edita à Greg. XIII. *incip. ſanctiſſimus.* 1575. *conſt.*33. Et breuis inſtructio S. Congregationis ſuper ritibus Græcorum, qui tolerari poſſint, vel non. Clemens etiam VIII. de Talmudicis, libris latæ ſtatuit. *conſt. inc. cum Hebræorum.* Pius etiam IV. *conſt. Roman.* ſubijcit Græcos locorum ordinarijs, quoad Dei cultum, & ritus nam propoſita ſibi impunitate committebant multos errores.

Edita etiam eſt à Paulo IV. 7. *Idus Auguſt.* 1555. conſtitutio aduerſus negantes trinitatem perſonarum in vnitate ſubſtantiæ, Chriſti diuinitatem, eiuſque de Spiritu S. in vtero Virginis Mariæ conceptionem, de abiuratione à lapſis in huiuſmodi facienda, & pœnis non facientium.

Ad fidei denique puritatem ſeruandam, hæreticoſque compeſcendos multa ſunt à Principibus noſtris edicta propoſita. de quibus Infra *tit. de hæret. & latius diximus in Notitia iuris Belgici hoc tit.*

Ad propagandam † denique fidem Chriſtianam Alex. VI. noui orbis inſulas iuri & dominio Ferd. Regis Caſtellæ & Arrag. conceſſit, ducta linea à polo arctico ad antarcticum, vt pars altera cederet Luſitano Regi 4. *Non.* 93. *May* 14. *Refert S. D. P. Matth. l.* 1 *t.* 9 *c.* 1. *Hoc eſt punctum.* inquit Seneca, *quod inter tot gentes ferro & igni diuiditur. O quam ridiculi ſunt mortalium termini!* 14. Propagatio fidei per Indias.

Diſtinctio tamen ea nunc eſt confuſa, poſtquam vtriuſque regni ſceptra coaluerunt, vt quidquid terrarum fuit, aut maris diuiſum ab Alexandro: *Iberum* nunc, non *Liberum*, vt voluit Hugo Grotius, cenſendum ſit. *littora*, inquit, Celſus, *in l. littora D. ne quid in loco, in quo populus Romanus Imperium habet; populi Romani eſſe arbitror.* littorum autem mariſque, & quæ mari ſubiacet terræ vel arenæ eadem eſt natura. §. *flumina Inſt. de rer. diuiſ.* ſequiturque mare eandem iuriſdictionem ac territorium, quæ continens. *l. Cæſar. D. de publ. l. vnic. C. de claſſicis, lib.* 11. *glo. ſingul. in c. vbi peric.* §. *porro de elect. in* 6. Ideoque ſi Impp. *in l.*2. *C. de Commercijs*, vitare

licuerit

ſicuerit ne ad barbaros aurum pro mancipijs aut alijs mercibus deferatur; ne nundinæ extra certos regnorum terminos frequententur; *l. 4. & 6. cod.* ne qui ad barbaros vinum, oleum, aliudue liquamen deferant; *l. 1. Cod. quæ res exportari non debeant*, ne arma alienigenis etiam legatis vendant; *l. 2. cod. c.6.* 11. 12. 10. *Ext. de Iud. & Sar.* ne qui à barbaris præter Comitem commerciorum ſericum comparent; *l.2. C. quæ res vendi non poßint.* ne quis purpuram fucet, aut diſtrahat; *l. 1. cod.* ſi nõ iniuſtè prohibitum fuerit ne quis eques Rom. iniuſſu Cæſaris Ægyptum intraret; ſi deniq; Ioſaphat Rex Iuda ad claſſem ſuam quam more maiorum ad Inſulam Ophir nauigantem, ad auri opumque ſocietatem noluit regem Iſrael admittere; *3. Reg. lib. 3. c. vlt.* nun tantum probandum, ſed & laudandum eſt, quod Rex Catholicus ad terras arbitrio Pontificis propagandæ fidei cauſa maioribus ſuis conceſſas, alijs adnauigare vetat. præſertim ijs gentibus, quæ contaminatæ domi ſuæ religiouis zizania ibi ſeminare poſſent, quas etiam patria ſua pelli, aqua atque igni interdici Concilium Lateran. magnum ſanctè decreuit. quanquam neque ob id vnquam deſiſtent, quibus ius in armis: quod inter Principes ſuper cætera valet *Sed ijs maximum diſcrimen*, inquit *Tacit. lib. 4. hiſt. penes quos aurum & opes præcipua bellorum cauſſa.*

Tandem Gregorius XV. ſedulo expendens præcipuas muneris paſtoralis partes eſſe intentis ſtudijs adnitendi, vt oues miſerabiliter errantes, ad Chriſti ouile adducantur, ac Dominum gregis agnoſcant & Paſtorem: vt quod ſi ea cura omnes Eccleſiarum rectores in partem ſollicitudinis vocatos, multo vehementius Pontificem Maximum in plenitudinem electum vrgere debeat, præſertim cum Petro vas illud quaſi linteum oſtenſum ſit quatuor initijs de cœlo in terram ſubmiſſum, præfigurans Petri & ſucceſſorum eius munus, ex quatuor mundi partibus homines congregandi, quadrupedia & ſerpentia terræ, & volatilia cœli occidendi, & manducandi, veterique vita exuendi, & manducando in ſua membra, & Chriſti conuertendi: Animaduertens etiam quantum his calamitoſis temporibus exereuerit errantium & diſperſarum ouium numerus: quanta pars orbis iam tot ſæculis Agarenorum impuriſſima dementia ſit capta: quantas ad ſeptentrionem prouincias ac regna dira hæreſum contagia inimici hominis tyrannidi manciparint. Denique expendens præceptum Chriſti Apoſtolis, & imprimis Petro datum Matth. 9. Marc. vlt. euntes in mundum vniuerſum prædicate Euangelium omni creaturæ; præceptum, inquam ad omnem poſſibilem occaſionem obligans, non tantum poteſtatem: Conſtitutione ſua *Inc. Inſcrutabili 10. Cal. Iul.* 1622. erexit ſacram congregationem, quæ ſæpius ſingulis menſibus conueniat, omniaque negotia ad fidem in vniuerſo mundo propagandam pertinentia cognoſcat, tractet, & decidat, grauioribus, ad ſuam S. relatis miſſionibus omnibus ad prædicandum & docendum Euangelium, & Catholicam fidem ſuperintendat, miniſtros neceſſarios conſtituat, & mutet. In rei verò tanti momenti neceſſarios ſumptus, vltra ea quæ ex arca ſua priuata ſuppeditauit, certos reditus ex Camera Apoſtolica attribuit. Devs illi retribuit, *Labores manuum ſuarum manducabit: Beatus eſt, & bene ei erit.*

DE CONSTITUTIONIBUS.

1\. Verum publicatæ Romæ ligent vbique.

VAriè † controuertitur an Conſtitutiones Pontificiæ Romæ promulgatæ, vbique gentium ligent, an verò requiratur publicatio in Prouincia. Azor. *lib. 5. c. 3. qu. 3. Inſt.* cenſet publicationem Romæ factam ſufficere de conſuetudine; de Iure ciuili requiri quidem publicationem in Prouincia, ſed ad id Conſt. Canonicas, non reſtringendas. Canonicum ius eam publicationem requirens non exſtare. ſed ego exiſtimo, etſi non extet, ex iure ciuili ſuppleri. *c. 1. 2. de noui. oper. nunc.* In qua ſententia poſt Caiet. alioſque etiam eſt Nauar. *de conſt. Conſ.* 1. *q.* 4. ſic tamen vt ſentiat de iure quidem ſcripto verius eſſe, non ligare Pontificias etiam conſtitutiones in prouincia, niſi ibi publicatas, de ſtylo tamen ſecus. Et quidem ſi tunc demum canones leges non dedignantur imitari, cum in canonibus aliud non eſt deciſum; ſi ideo leges in prouincia non ligent, niſi publicatæ, quia ita per leges decretum eſt: profectò ſi Pontifices diſertè ſtatuant, vt Romæ publicatæ vbique ligent, vt pleræque nunc conſtitutiones Apoſtolicæ eam clauſulam habent; credunt vnius opinionis aſſertores ceſſare negantis opinionis Achillem, in eamque ſententiam tunc deſcendendum maximè, cum de enixa legiſlatoris voluntate conſtabit: in ijſque præſertim locis, vbi per obices Placitorum, promulgationes in prouincia retardantur, & conſtitutiones facile ad notitiam peruenire poſſunt.

Quærendum igitur, & hîc videtur an conſtitutiones Apoſtolicæ in Belgio effectum habere non poſſint, niſi præuio Principum placito? profectò ſi res, vt ſe habet, examinetur: ad nullius conſtitutionis legiſue Eccleſiæ promulgationem placito principali opus eſſe indicabit, qui non ex præiudicata aliqua opinione, ſed ex vero ſtatuere volet. Nulla enim edicta id mandant, quo ad leges conſtitutioneſue apoſtolicas: ſed quoad reſcripta tantum, priuatis data, eaque non omnia, ſed beneficiaria tantum. Quæ enim reperiuntur, *in libro edictorum, ſub rubrica octaua, de cauſis beneſic.* omnia tam narratiuis verbis (quæ impul-

ſuam, & finalem cauſam earum Conſtitutionum continent) quam diſpoſitiuis, ſonant de prouiſionibus beneficialibus. & in edicto anno 1497. 20. Maii ab abuſibus huiuſmodi Bullarum procurator generalis refertur nomine Principis appellaſſe ad Pontificem Alexand. & ſanctam ſedem, & in defectum ſufficientis prouiſionis ad futurum Concilium. Porrò Trident. Concil. huiuſmodi abuſibus prouidit nunc ſufficientiſſimè, vnde videri poſſet, ceſſare poſſe nunc huiuſmodi edicta.

Edictum Catol. V. 20. *Octobr.* 1541. duo circa hanc materiam continet puncta: primum quod nullæ litteræ placiti dabuntur ſuper prouiſionibus, quibus parochus eximatur ab obligatione reſidendi, aut ſuper ætate diſpenſetur, aut ignorantia idiomatis; aut coadiutoria in præbenda, aliòue beneficio detur. Secundum, quod in omnibus prouiſionibus parochialium adiungetur, vt impetrans teneatur reſidere. Ordinatio Engelberti Naſſauij Præfecti Regij *Anno* 1493. 28. *Octobr.* loquitur tantum in iudicialibus, ne in prima Inſtantia Flandri extra patriam trahantur. De qua inf. tit. de for. compet. nu. 29. Maria Regens 13. *Martij*, 1553. Concilio magno Mechlinienſi ſcripſit, in quibus bullis Papalibus neceſſarium eſt aut conſuetum impetrare placitum, quod id etiam fieri debeat in prouiſionibus à Nuncijs illorum conceſſis, cum declaratione, quod nouum edictum fieret præcedentibus extenſius, quod nondum prodijt, niſi ſit edictum 1574. quod tamen nondum mihi conſtat eſſe authenticum aut promulgatum. vt nec alterum in prouiſionibus Nunciorum praxis obſeruat. præſertim cum Nuncij nunc apud Principes Belgicæ reſident, & ante exercitium legationis, litteras ſuarum facultatum eis exhibent.

3. *Edicta omnia loquuntur in beneficialibus.*

Saltem ex his † liquidum eſt edicta ea omnia, non niſi ad beneficialia & abuſus circa ea porrigi, non verò ad curſum impediendum Conſtitutionum Apoſtolicarum, quæ pro ſalubri regimine Eccleſiæ, maturis & repetitis deliberationibus ad tollendos abuſus, cum magno decore domus Dei, incremento politiæ Eccleſiaſticæ, & augmento Iuſtitiæ ſæcularis promulgantur. Beneficialia porro diplomata ſubreptione, gratia, & ſordibus ſæpe obtinentur, vt incommoda in his frequentia eſſe poſſint, non in illis: adeoque diſpar de vtriſque eſt ratio iudicandi. Sic qui hiſtorias noſtrates ſcripſerunt de inhibitionibus huiuſmodi circa beneficialia, meminerunt, neque vlterius: In reſcriptis ſanè iuſtitiæ, quæ nec complectitur edictum a. 1574. diſpenſationibus matrimonialibus, ſuper ætate, alijſque ordinũ ſacrorum impedimentis, & ſimilibus nec vſus quidem ſeu petendi placiti praxis obtinuit. Vt vt ſit; hactenus poſt integrum ſæculum à primis edictis lapſum, & amplius, ne quidem in Concil. Brabantiæ eſſe videtur formulare Placiti aliud, quam pro bullis beneficialibus.

At vero † non nemo dicet, vſus habet vt placitum pro quocumque diplomate petatur. Iam in principio dixi me ſeponere præiudicatum hunc ſi non errorem, at opinionem; & diſputare an edictum aliquod ſit quod hunc vſum firmet, & non eſſe demonſtraui. ſed quod plerique qui Roma aliquid accipiunt, placitum petant; fit: quia ad nomen fiſci, & minas ingentium mulctarum omnes priuatim horrent, nec ob ſumptum paucorum aureorum, quo id placitum impetratur, vitandum, vult aliquis quæſtionem vniuerſalem, ſeu omnium, ſuam priuatam ſolius facere; diſputare inquam, num egeat placito, an non. Sed hæc ſingulorum in re ſua agendi ratio, ipſi vniuerſæ iuriſdictioni Eccleſiæ præiudicium inferre non poteſt. Vt & tota petendi placiti ratio ſi non ſit in gratiam, non præiudicium Eccleſiæ, atque Reip. omni iure, ratione, atque poteſtate deſtituitur. *vt in proximo titulo. num. 7. dicimus.*

Sed hæc controuerſia quomodocumque ſe habeat ſeu ex præiudicata, vt diximus, opinione, quod non ſine placito Conſtitutiones Apoſtolicas publicari poſſe putauerunt Epiſcopi, ſeu quod non omnibus vulneribus eadem emplaſtra, omnibus morbis venæ ſectiones, eademque remedia conueniant adeoque pro regimine Eccleſiæ Belgicæ non eadem commoda ſint, quæ Italiæ alijſque locis apta ſunt, ſeu alias: paucæ extrauagantes, quæ corpori Iuris Canonici (quod vocamus) iunctæ non ſunt, hic promulgatæ, vel Romæ publicatæ, hic vſu receptæ ſunt, quarum non paucæ quã ſaluberrimè etiam hic reciperentur. quod ad curam Epiſcoporum ſpectat, & earum delectus, (ſiquidem placito Principali opus foret) facile à Curia probaretur.

Interea nihilominus † hæc mihi cauſa erit, vt in hoc opere huiuſmodi conſtitutiones Apoſtolicas indice tantum demonſtraturus ſim (Compendium bullarij dedit Flauius Cherubinus, quo eas penitus per epitomen exenterauit, ſcholijſque illuſtrauit) latius excurram in nouum ius, quod ſuppeditat Concilium Tridentinum. Quod non tantum ſuo motu, pijſſimus & ſapientiſſimus Rex Philip. II. per Archiepiſcopos, & Epiſcopos publicari hic iuſſit, ſed & ſtrictè obſeruari: vt teſtatur Margareta Duciſſa Parmæ & Placentiæ eius nomine gubernatrix per ſuas literas 24. Iulij 1565. datas (Quale etiam edictum apud Madritum latum eſt menſe Iulio 1564.) & inter nouiſſima verb. Concil. Trident. de recip & obſ. decret. Conc. omnes principes in Domino monet, ad operã ita ſuam præſtandam, vt decreta ab omnibus deuotè recipiantur: & fideliter obſeruentur quod idem Pius IV. cum omnibus Prælatis in virtute ſanctæ obedientiæ præcepiſſet: ſimul etiam permiſit, vt brachium ſeculare pro Cõc. decretis executioni mandandis implorare poſſent. mandat Margareta nomine Regis, pro Concilij obſeruantia, & executione, vt ſæculares officiarij requiſiti ab Epiſcopis promptè brachium auxiliare præſtent. Quin etſi ipſi Eccleſiaſtici in Concilij exequendis omnibus decretis, fuerint negligentes, mandat id deferri ad Concilia Prouincialia Regis, ad remedium

5. *Qua ex cauſa Extrau. in hoc opere paucis verbis mentio erit.*

6. *Conc. Trid. exactè in Belgio ſeruari iuſſum.*

adferendum. In his tamen litteris, *vt etiam no-
tauit Choppin. de ſac. polit. l. 2. t. 4. numer.* 8. non vult
aliquid mutari aut innouari circa Regalia, Iu-
ra, priuilegia ſuæ Maieſtatis, aut ſuorum vaſal-
lorum, ſtatuum, aut ſubiectorum, & ſpeciatim
circa Iuriſdictionem laicalem, ius patronatus,
Indultum, ſeu ius nominationum, cognitio-
nem cauſarum, & materiæ poſſeſſoriæ benefi-
ciorum, decimarum poſſeſſarum aut præten-
ſarum per laicos. ſuperintendentiam & admi-
niſtrationem hoſpitalium, aliorumque piorum
locorum. (Qua in re Sereniſſimus Princeps *in
edict. ad Concil. Mech. ann.* 1607. *artic.* 23. *vſque ad
finem*, vtriuſque iuriſdictionis præiudicium
præcauit; tum ad commune bonum præclarè
plura ſtatuit.) denique alia ſimilia iura. *Non* in-
quit *ad contraueniendum dicto Concilio, ſed vt executio
accommodetur naturæ cuiuſque Prouinciæ.* Sic Azor.
Inſt. Moral. l. 5. *cap.* 14. *qu.* 3. refert Carol. V. in
Hiſpania ſtatuiſſe, ne Epiſcopi vel Iudices ſæ-
7. culares permittant, per litteras Apoſtolicas de-
Cū temperamento pro loci neceſſitate.
rogari Iuri patronatus laici, ſed earum execu-
tio ſuſpendatur, donec S. Pontifex informetur.
ſic rectè dicit Cæcilius apud A. Gellium *Le-
gum oportunitates*; *& medelæ pro temporum moribus,
pro vtilitatum præſentium ratione vitiorum ſeruore
quibus medendum eſt, flecti debent.*

8. Qua in re † numquam ſatis mirari potui
Pietas Conc. ſecreti Regis Cath. in Belgio, erga Triden. Conc. obſeruantiam.
piam reſolutionem Concilij ſecreti Maieſtatis
ſuæ Catholicæ in Belgio 6 *Iunij* 1569 conſul-
ti ſuper reſponſo Concilij Friſiæ, quoad ad-
miſſionem dicti Concil. Trident dum vltimis
ſuæ conſultationis verbi huiuſmodi vtitur.

*Que generalement le Concile doibt eſtre publie, non
obſtant quelques difficultez qui ſe pourroient offrir, que
auſſi les Eſtatz des aultres Prouinces, ont faicte la dicte
publication, non obſtant les difficultez par eux propoſees,
ou apres auoir la reſolution de ſa Maieſtè ſur les poincts
que lui ſont remonſtres, L'on pouruoira, que de raiſon.*
Non æque † piè de Gallis refert Paſquier. *en
9. ſes Recherches lib.* 3. *c.* 28. his verbis, *en toutes leſquel-
Non æque Gallorum.
les particularitez nous auons troué tant de repugnance
& contrauention à nos anciennes libertez, que iamais
nous ne penſmes nous induire à receuoir ce Conc.* Eadē
ferè forma argumentandi vtitur impia *Conſul-
tatio Caroli Molinei ſuper facto Concil. Trident.* in qua
ad illud eneruandum, fruſtra conradit, & multa
mala fide, plurima obtorto collo tranſuerſim,
ſeu extra propoſitum trahit decreta, quæ ſe-
cus in Gallia obtinent. Quibus omnibus vnica
illa d. pijſſimi Conc. priuati ratio, ſatis, & plus
ſatisfacit.

10. Conſtitutiones † vt generatim obſeruentur,
Diſpenſationes citra Conſtitutiones quando permittendæ.
latæ ſunt, & contra eas non ſine perſonarum
& rerum ſerio delectu indulgere oportet:
adeoque præcipit ſacroſ. Concil. Trid. *ſ.* 25.
cap. 18 *vniuerſi* vt ſacratiſſimos Canones exactè
omnes & quoad fieri poterit, indiſtinctè ob-
ſeruent: quod ſi vrgens iuſtaque ratio, &
maior quandoque vtilitas poſtulauerint, cum
aliquibus diſpenſandum eſſe, id cauſſa cog-
nita, ac ſumma maturitate atquè gratis à qui-
buſcumque, ad quos diſpenſatio pertinebit,
erit præſtandum, aliterque facta diſpenſatio
ſubreptitia cenſeatur. S. Bernard. *de conſid. l.* 3.
c. 10. *Non ſum,* inquit, *tam rudis vt ignorem poſitos
vos diſpenſatores; ſed in ædificationem, non in deſtruc-
tionem. denique quæritur inter diſpenſatores, vt fidelis
quis inueniatur: vbi neceſſitas vrget, excuſabilis diſ-
penſatio eſt: vbi vtilitas probat; diſpenſatio laudabilis
eſt: vtilitas dico communis, non propria: nam cum
nihil horum eſt, non plane fidelis diſpenſatio, ſed cru-
delis diſſipatio eſt.*

Quomodo ferè diſpenſationes ab ordinarijs
exeuti vult Tridentinum. *ſ.* 7. *c.* 5. *ſ.* 6. *c.* 2. *ſ.*
12. *c.* 5. authoritate autem inferiores factæ in
lege ſuperioris ſunt irritæ: niſi grauis admo-
dum & legitima ſit cauſa, *citati à Barboſa in
collect. DD. ad Trid. d. c.* 18. vbi tamen eſt ani-
maduertendum loqui Tridentinum de ſacra-
tiſſimis canonibus, vtique ſedis Romanæ, aut
Conciliorum œcumenicorum. vt eo non
ſpectent prouincialia aut diœceſana ſtatuta,
nec quæſtio an Archiepiſcopi vel Epiſcopi
ſuper his illiſue diſpenſare poſſint citra for-
mam *d. c.* 18. *de quibus Barboſa, & ab eo citati.*

Inſtar Conſtitutionum ſunt Regulæ Can-
cellariæ, quarum primus auctor, creditur
Ioan. XXII. vt tradit L. Gomez *in comment.
ad Reg. Cancel. q.* 1. *proem.* vel potius ad rationem
iuris prætorij ſpectant. ſolent enim Prætores
inituri Magiſtratum edicta proponere *Cic. l.
2. de fin. cum magiſtratum inieris, & in concionem
aſcenderis, eſt tibi edicendum, quæ obſeruaturus ſis
in iure dicendo. Idem l.* 3. *in Ver.* Sic Pontificibus
vita functis exſpirant ab eis ordinatæ Regu-
læ; ſucceſſoreſque nouas euulgant: quæ to-
ties nunc interpolatæ ſunt, vt ferè ad ſtabi-
lem legem edictumque perpetuum deuene-
rint. Ob mutationem tamen antea frequen-
tem, aliaſque cauſas vix extra Italiam omnes
vſurpantur. Quæ hic obtineant tetigimus
inf. de renunc. Mol. tractatus, Papon. Areſt. l. 3. *t. t.*
2. 3. 4. qui & tradit eas pro lege ſeruari, quæ
quidem ſeruantur in Gallia, adeoque per Pa-
pæ mortem non ceſſare. *d. t. t. art.* 1.

Ditiones † hæ Belgicæ conſuetudinariæ 11.
ſunt; vt mores primo loco eis ius ſint. de
Belgicæ ditiones conſuetudinariæ.
Flandria teſtatur Iacob. Marchantius, *in
deſcript. Fland. lib.* 1. *t. de legibus.* & deinde Princi-
pum edicta; ac ijs deficientibus ius ſcriptum
toto orbe æquiſſimum, vt etiam Turcæ Co-
dice Iuſtinianæo Græco vtantur, *Buſius ad l.* 6.
D. de Iuſt. & Iur. & multi in Europa qui nun-
quam Romano iugo ſubfuerunt, vel illud à
multis ſæculis excuſſerunt, *Idem ad l.* 32. *D. de
leg. numer.* 14. quamquam ſuo tempore Hono-
rius III. *qui Romæ ſedit ann.* 1216. in Francia
viciniſque Prouincijs (comprehenſas Belgi-
cas non dubito) non fuiſſe vſum Romanarum
legum aſſerat; ideoque is eas Pariſijs
legi audirique, vel in illis Prouincijs, ſub ana-
themate vetuit, *c. ſuper* 28. *de priuileg.* vtque
Canonum ſtudio magis inſiſteretur, æquita-
tem alioquin earum & iuſtitiam non reſpuit
Honor. Et ſtrictius in Brabantia tabulæ le-
gum Ioan. Ducis ann. 1312. mandant, vt
caſus *ibi* non expreſſi, iuxta eos iudicentur,
quibus expreſſis maximè ſimiles ſunt. eodem
modo loquuntur leges Grimbergicæ anno

1274. Filuordianæ anno 1312. quæ ſunt itidem ducis Brab. Quod non male quidam putant, etſi non exprimatur, de omnibus Principum noſtrorum placitis, cum ea malè ſtricti Iuris dicuntur, vt ſunt conſuetudines, ſeu ſtatuta ciuitatum, à quorum verbis abſcedere ad latiorem interpretationem non licet. Quæ ipſa tamẽ dubia, an ex iure ſcripto, an ex ipſis conſuetudinibus debeant capere interpretationem, celebrem verè quæſtionem eſſe teſtatur Mario. *en ſes plaidoyes, Plaid.* 7.

Et in ea fluctuat Bugn. *leg. abr. l.* 6. *collect.* 18. vbi nonnulli interpretationem conſuetudinum in Gallia ſumi voluerunt ex conſuetudinibus Pariſienſibus quaſi Pariſij ſua ſint Roma Gallis. In re quidem quæ edictis, legibus, vel canonibus non eſt deciſa, nõ eſt negligenda auctoritas vicinæ generalis conſuetudinis. Quo ſenſu loquitur c. ſuper eo *x. de cenſibus.* quod ideo malè abrogatum dicit Bugn. qui perperam thema d. c. propoſitum accipit. vult d. ca. illud ſeruari non quod in vna vrbecula vel oppido, ſed quod in vicinis prouincijs obſeruatur. ſic dicit c. 6. *x. de conſ.* In Londinenſi Eccleſia ſeruandum, quod in alijs Eccleſiis Anglicanis. & c. 31. pro canonicis Florentinis ſtatuit, quod in Tuſcia obtinet generalis conſuetudo. quando autem conſuetudines eſſent diuerſæ, *d. c.* 6. *& c. nouit. diſtinct.* 12. non quid Romæ, vel Pariſijs, vel Londini fiat, attendendum eſt: ſed quod maiori ratione ſubnixum eſt, & magis ad gloriam Dei facit. Non enim, inquit, loca conſuetudines, ſed conſuetudines loca commendant. non quid in vrbe fiat, ſed fieri debeat attenditur. l. 12. D. de offi. præſid.

12. Curiæ tamen Eccleſ. Canones ſequuntur.

Sed Curiæ † Eccleſiaſticæ nihilominus iuxta ſacros canones hic procedunt, præterquam quod ex Concordatis Epiſcopi Leodienſis & Cameracenſis cum Carol. V. Imp. in Brabant. in materia teſtamentorum ſtatuta locorum & ordinationes Principum ſequi oporteat; multa etiam ex patriæ conſuetudinibus in forum ſuum admiſerint; vt arreſta, aliaque. Quin & olim in tribunalibus ſæcularibus, poſt conſuetudines, ſtatuta, & edicta, tertio gradu locum fuiſſe canonibus; haud obſcuris coniecturis fortè deprehendi poteſt: ſic computatio graduum more Canonico, quam ciuili magis frequentata, computatio duarum quartarum, *de qua alibi*, ſolemnia teſtamentorum, filum iudiciarij proceſſus, ex decretalibus magis deductum, quam Iuſtiniani volumine, ſexcenta ſunt alia, ſi non eadem mens etiam fuiſſe videatur Honor. d. c. ſuper.

13. Stylus Curiæ Rom.

Stylus etiam curiæ Romanæ facere ius dicitur. *c. pen. vlt. de Confirm. vtil. vel inutil. & ibi* DD. & attendi debet imprimis in reſcriptis inde manantibus, *c. quam graui. x. de crim. falſ. Sanches de mat. l.* 3. *d.* 29. *num.* 17. præſertim ſi iuri ſit conformis. *c. ex lit. x. de conſtitut.* non contrarius. *c. literas x. de iur. cal.* maximè dum quæſtio eſt de interpretatione literarum Apoſtolicarum, aut confirmationum. *Farinac.* 1. *p. dec.* 156.

Eſt hic memoranda conſtitutio Pij IV. cõfirmatoria Concilij Tridentini, *incip. benedictus Deus.* 7. *Calend. febr.* 1563. qua etiam Epiſcopis mandatur obſeruantia Concilij, per cenſuras, appellatione poſtpoſita, decreta concilij exequendo, & altera eiuſdem declaratoria de tempore obligationis Concilij ſex. cal. mart. 1564. *Inc. ſicut ad. data* 15. *Cal. Aug. a.* 5. denique tertia 13 *Calend. martij* 1564. reuocatoria priuilegiorum, exemtionum, immunitatum, facultatum, conſeruatoriarum, indultorum, confeſſionalium, maris magni, & aliarum quarumcumque ſimilium gratiarum quibuſcumque locis & perſonis conceſſarum; quatenus contrariantur decretis Concilij Tridentini; & annullatoria omnium in contrarium geſtorum, à tempore quo illud cepit obligare. Gregor. etiam XIII. *conſtitut. incip. in tanta*, omnia priuilegia etiam à Pio V. regularibus cõceſſa reduxit ad terminos eiuſdem Concilij. idemque Pontifex *conſtitut. incip. inter* 1584. edidit aduerſus iurantes contraria decretis Concilij Tridentini, atque aliàs illicita, impoſſibilia, & damnoſa Eccleſiaſticæ libertati, & introductus eſt stylus Curiæ Romanæ, vt hodie in confirmationibus priuilegiorum inſeratur clauſula; *quatenus ſunt in vſu, & decretis Concilij Tridentini non aduerſentur*, vt non facile quidquam recipiendum ſit aduerſus eadem decreta, ſine expreſſa (quæ inſolita eſt) derogatione niſi & de mente ſatis conſtet ex profeſſo, aut id, quod agatur tale ſit, vt ſtare non poſſit cum eiuſdem decretis, propter legem *vbi repugnantia D. de reg. iur.* & Sixtus V. 23. *martij.* 1584. *conſtitut. incip. immenſa*, quo minus deuiaretur à Tridentino vetuit conſtitutiones prouincialium conciliorum euulgari ſine approbatione Romanæ ſedis. & facultatem à Pio IV. tributam S. congregationi quoad interpretationem Concilij Tridentini latius declarauit quamquam enim Concilium Tridentinum *ſ.* 25. *in fin. de recipiendis decretis Concilij c. tanta. verſic. quod ſi*, ſperauerat nihil emerſurum quod declarationem aut definitionem requireret; ſi tamen ſecus contingeret, confidit Pontificem curaturum, vt euocatis ex illis præſertim prouincijs, vnde difficultas orta fuerit, ijs, quos eidem negotio tractando viderit expedire, vel etiam Concilij generalis celebratione, ſi neceſſarium iudicauerit, aut commodiore quacumque ratione ei viſum fuerit, conſulatur. & conſequenter Pius IV. *d. bulla confirmatoria verſic. nos enim* difficultates omnes ſibi decidentes reſeruauerat, tamen nullum exinde concilium generale celebratum eſt, nec euocationes ex prouincijs frequentatæ, ſed inſtituta Romæ S. Congregatio, quæ ex nutu Pontificis decreta Concilij interpretaretur.

14. Concilij Tridentini authoritas.

DE RESCRIPTIS.

1. Deſignatio Iudicum diœceſanorũ.

NE perſonæ non vndequaque idoneæ † pro Iudicibus impetrentur innouat Cõcil. Trident. *ſ.* 25. *c.* 10. Conſtit. Pontif. 8. *in c. ſtatutum de reſcrip. in* 6. vt in ſingulis Synodis prouincialibus aut diœceſanis, aut dum eæ non celebrantur, ab Epiſcopo, cum conſilio Cap. in ſingulis diœceſibus, ſaltem quatuor aut plures perſonæ *iuxta d. c. ſtatutum* qualificatæ deſignentur: tranſmiſſis eorum nominibus ad ſedem Apoſtolicam; Vt ijs præter locorum Ordinarios cauſæ Eccleſiaſticæ committantur: tam à Summo Pontifice, quam eius Nuncio:

2. Officium.

& alijs commiſſæ delegationes ſubreptitiæ habentur. *qua de re plenius dicimus* 1. *de off. de Ind. deleg.* Iudices autem vniuerſim ſynodus Trid. monet, vt terminandis cauſis quanta fieri poterit breuitate ſtudeant, excluſis litigatorum ad protelandas lites artibus. Porrò Iudex delegatus tenetur aſſeſſorem aſſumere, ſi indiget, quod eius conſcientiæ relinquitur, *d. c. ſtatutum*

3. Aſſeſſor.

§ aſſeſſorem, verum ſi ſit Theologus, tenetur requiſitus: *ex conſt. Leon. X. in Conc. Lat. quæ incip. Regimini, in verb. Iudices autem & Conſeruatores à ſede Apoſtolica deputati, ſi in altero Iurium graduati non fuerint, aſſeſſorem partibus non ſuſpectum ab ipſis partibus vel earum altera requiſita aſſumere, & ſecundum eius relationem iudicare teneantur. M. Ant in pr. c.* 70.

4. Qualitas.

In dignitate Eccleſiaſtica † vt ſint qui delegantur requirit d. *c. ſtatutum*. In qua eſſe reputantur Canonici Eccl. Cathed. propter eorum præeminentiam, ob quam ipſi ſoli ab Epiſcopo recipiuntur ad oſculum *ex cap. dilecto de præb.* quod in feudalibus eſt ſignum magnæ nobilitatis vaſalli, ſi dominus eum inueſtiens ad oſculum recipit. *Choppin. ad Conſ. Andeg. l.* 2. *t.* 1. *numer.* 5. 6. vt Comitem Flandriæ debuit Rex Galliæ cum ſub eius imperio eſſet. *Iacob. March. in deſc. Fland. l.* 2. *de Ritibus Dominatus ineundi.* vnde fortè & gloriari ſolent Canonicę Montenſes & Niuellanæ quod in Inauguratione Principum noſtrorum ſingulæ ſoleant ad oſculum illorum vocari. ſed eſt etiam obedientia & fidelitas quam vaſallus nobilis recepto oſculo Domino promittit, & profitetur. vnde inſignem Iudæ impietatem & feloniam Chriſtus non omiſit inter pauca verba nouiſſima redargoere, quod ſigno fidelitatis, pro indicio proditionis abuſus, *oſculo filium hominis traderet.* Abbas immediatè ad Sedem Apoſtolicam ſpectans cum oſculo à Papa recipitur. *cap.* 12. *de Priuil.* Nero Imp. Tiridatem Armeniæ Regem admiſit ad genua, alleuatumque exoſculatus eſt. *Suet cap.* 13. Manus porrectio & oſculatio ſunt hominij ſymbola, qualibus veteres in pleriſque cauſis vtebantur. *quæ plura enarrat Ragueau en ſon Indice des droicts Royaux. v. Bouche. & faire l'hommage de bouche, & in v. Rain. & par Rain. & par baſton.*

5. Diſpenſationes ordinariis committendæ.

Diſpenſationes † quacumque authoritate concedendæ ſi extra Romanam curiam committuntur delegandæ ſunt Ordinarijs eorum, qui eas impetrant: quæ gratioſè conceduntur. ab eijſdem ordinarijs tanquam delegatis Apoſtolicis, ſummariè & extraiudicialiter cognoſcuntur, an preces ſubreptionis, vel obreptionis vitio non ſubiaceant. *Trid. ſ.* 22. *c.* 5. ſed hoc locum habet tantum in foro externo, non in interno, in quo conceſſæ diſpenſationes ſoli confeſſario præſentantur, cui ſoli inſcribuntur, quod in praxi receptum teſtatur Sa *in verb. diſpenſatio.* 5. 5. *Sanchez lib.* 8. *d* 34. *num* 22. *de Matrim* Poſtquam de criminalibus cauſis Concilium *Trid. ſ.* 13. multa prudenter decreuiſſet, ad vitandam vlterius impunitatem. *c.* 5. ſtatuit vt gratiæ aduerſus Epiſcoporum iudicia, mendaciter obtentæ per Epiſcopos cognoſcantur, tanquam ſedis Apoſtolicæ delegatos: & poſtquam per falſi narrationem, aut veri taciturnitatem obtentas eſſe legitimè conſtiterint; non admittant. veri taciturnitas hic conſiderari poteſt frequenter, quod facta non ſit mentio iterati criminis, eiuſque punitionis, aut condonationis. *citati à Barboſ. in collect. ad d. cap* 5.

6. Qui etiã commutationes vltimarum voluntatũ teuident.

Gregorius etiam XIII. declarauit *ob c.* 20. *ſ.* 24. Concil. Trid. non vitiari reſcripta Apoſtolica, quibus prouiſiones antequam ſub plumbo factæ de beneficijs ipſi reſeruatis, executioni debitæ demandentur, per literas in forma breuis ſub annulo piſcatoris ſuper capiendâ poſſeſſione, & mandata huiuſmodi executiua effectum ſortiantur, etiam ex ſummaria cognitione, brachij ſæcularis auxilium inuocando. ſed huiuſmodi prouiſionalium diplomatum beneficiariorum vſus in Belgio vix obtinet: tum ob edicta quæ placitum Regium executioni præuium requirunt: tum ob interdicta poſſeſſoria, quæ à regijs tribunalibus prouiſionaliter, aut definitiuè peti, & impetrari hic ferè à litigantibus ſolent.

In commutationibus † etiam vltimarum voluntatum, quæ non niſi ex iuſta & neceſſaria cauſa fieri debent, Epiſcopi tanquam delegati Sedis Apoſtolicæ, ſummariè & extraiudicialiter cognoſcere debent, nihil in precibus, tacita veritate vel ſuggeſta falſitate fuiſſe narratum, priuſquam commutationes prædictæ executioni demandentur. *ſ.* 22. *cap.* 6. *Trid.* Eſt omnis odioſa commutatio, niſi ad iuuandam defuncti voluntatem fiat: & ideo non niſi ex ea ferè cauſa Ordinario permiſſa. *Rixius in prax. Epiſ. dec.* 576.

7. De impedientibus curſũ reſcriptorũ litterarumque Apoſtolicarum.

Innoc. VIII. graues † pœnas ſanxit in eos, qui reſcriptorum & mandatorum Apoſtolicorum executionem impediunt. 8. *Cal. Octobr.* 1491. Leo X. omnia ſtatuta & ordinationes, quæ fiunt in iniuriam executionis reſcriptorũ & litterarum Apoſtolicarum, nullius eſſe roboris vel momenti declarat *Cal. Martij* 1518. Clemens VII. perſonas excommunicat, loca interdicto ſupponit, quorum conſenſu, fauore & conatu litteræ, & reſcripta Apoſtolica ſine executione remanent. 4. *Cal. Ian.* 1535. *Quas tres Conſtit. refert P. Matth. in Sept. D. l.* 1. *t.* 2. *c.* 1. 2. 3. Hodie quicumque curſum literarum

Apoſtolicarum

Apoſtolicarum impediunt, in Cœna Domini excommunicantur. *Vt in bulla cœna* §. 26. Itaque ſi quis recurrit ad curiam ſæcularem, & obtiner inbibitionem, eo ipſo eſt excommunicatus; etiam priori Iure. *c. nouerit. c. grauem de ſent. excom.* neque excuſare conſuetudinem antiquiſſimam, ſed vt improbam, & ſacris Canonibus inimicam reijciendam eſſe cenſuit Rota: niſi fortè in defenſione poſſeſſorij, & quibus caſibus propria authoritate quis ſe poſſet defendere, implòrando tunc nudum auxilium, non exercitium Iuriſdictionis; vt eſt in inhibitionibus, quam ſæcularis vt inferior nec actu nec habitu habet in Eccleſiam. *Farin. crim. deciſ.* 103. niſi quatenus œconomicam tantum cognitionem tanquam patriſf. non iudicis præ ſe ferant, qualem inſpectionem in clerum, vt politici corporis partem, Principes dnnraxat habent.

Vtinam Eccleſiaſtici recurſibus huiuſmodi cauſam ipſi nunquam darent, & ſæculares quaſi ad tuendam aliquorum innocentiam aliquando liceant, paſſim non vterentur, aut abuterentur? Ioan. Azot. *Inſtit. moral. l. 5. c.* 14. moderatè Couarruuiæ reſpondet, qui *t. 2. pract. q. c. 35. num.* 3. 4. 5. ex vſu eos defendit, qui curſum litterarum Apoſtolicarum impediunt, donec conſtet eas iuri & patriæ priuilegijs non aduerſari, ſaltem donec Pontifex informetur, &c Sed recurſus, caſſationes, vel appellationes tanquam ab abuſu in re tantum graui & illuſtri admittendas aſſerit. *Ragueau en ſon Indice des droicts Royaux: In Verb. Appellations comme d'abus.* Alioquin via ordinaria vtendum eſſe, & procuratorem Regium ita Curiæ propoſuiſſe. Anno verò 1617. Epiſcop. Aturenſis inſigni oratione ad Gall. Regem habita, præſentibus Cardinal. Sourdio & Guiſio, alijſque ab ordine Eccleſiaſtico ad Regem deputatis, votum cleri Regi expoſuit, vt appellationes ab abuſu eatenus intra ſepta coerceret, quatenus ei ſua ſalus chara eſſet. In Brabantia alijſque pluribus ditionibus vtuntur caſſationibus executionum litterarum, quæ ſine Principis placito fiunt, vbi interuenire debet; & ſi quid Ordinarij contra ſæcularem Iuriſdictionem decernunt. In Arteſia appellationes vt ab abuſu interponuntur, quod ex praxi Galliæ quando olim ei ſubfuit, receptum fuit, (in qua appellationes ab abuſu ſub Ludouico XII. cœperunt, ſaltem ſub eo nomine & frequentia, vti nunc ſunt, *Paſquier en ſes Recherches. l. 3. cap.* 7.) Sed intereſt nonnihil, Galli appellant vt ab abuſu, etiam, quando Iudex Eccleſiaſticus in materia ad forum ſuum ſpectante definitiuam ſententiam tulit, quaſi contra Ius & veteres canones pronunciatū ſit: quo vſque caſſationes hactenus porrectæ non ſunt, neque porrigi poſſe laxus alioquin ſatis ſingulari capite defendit Ceuallos. At opponunt Galli regē eſſe protectorem Eccleſiæ Gallicanæ, libertatis, & veterum canonū, adeoque ſi quid contra ea fiat, ad eum ſpectare cognitionem & emendationē.

Sed in ijſdem † modo, & figura procederet hoc argumentum, Chriſtus Petro

8.
adeoque Pontifici commendauit oues ſuas, earum cuſtodiam & defenſionem. Itaque ſi oues deglubantur, aut per iniquorum Iudicum ſecularium ſententias opprimantur, poteſt Pontifex cognoſcere & emēdare, ad quem ferè modum argumentatur Innoc. III. *in c. nouit. de Iud.* quem tamen non recipiunt, ſed imò Maieſtatis damnant, ſi quis ad Pontificem recurrat. *Papon. l.* 22. *Arr. tit.* 1 *art.* 2. Patiantur ergo niſi alio ipſos iure vti, aliud in alios ſtatuere æquum cenſeant, nec ſuam ratiocinationem admitti. Sanè quando Iudex Eccleſiaſticus cenſuram inflixit, aut comminatus eſt; & ſæcularis mandat caſſari; non tantum Iudicem & partem petentem pœnas modo dictas incurrere, ſed nec reipſa abſolui à prioribus per caſſationem, certum mihi eſt, quando enim Eccleſia cuſtodienda non eſt more caſtrorum: vt clero ſuo dicebat S Thomas Cantuarienſ. cum illius ſicarios vi pellere cœptitarent; Iudex Eccleſiaſticus cedit potentiæ gladij ſæcularis, acta quidem ſua lingua caſſat, mentem incaſſatam gerit. Neque Iudex ſecularis ampliùs ſtatuere poteſt, nam in animam & voluntatem interiorem nullum ei Ius eſt, etiā quâ in re ei ius eſt, *Animā nō poſſunt occidere, inquit Chriſtus, Mat.* 10. Sic condemnatus ad palinodiam, ſententiæ ſatisfacit, dum lingua reuocat, & ſi opinionem, animumque non mutet. *Nefas* (inquit Conc. Trid. *ſ.* 25 *c.* 3.) *ſit ſæculari cuilibet magiſtratui prohibere Eccleſiaſtico Iudici, ne quem excommunicet, aut mandare vt latam excommunicationem reuocet.*

Appellationes tāquam ab abuſu & Caſſationes.

DE ELECTIONE.

I.
IN Epiſcoporum † electione tempora magnam variationem induxerunt, primò ipſi Apoſtoli ſucceſſores ſibi elegerunt, deinde clerus ſimul conueniens deſignauit, aliquando clerus ſimul & populus, aliquando ad populi poſtulationem clerus: tandem ſancitum, vt clerus ſolus eligeret, laicis excluſis; denique ad ſola Canonicorum Collegia excluſis alijs beneficiarijs ius translatum eſt, & hoc diu durauit, & etiamnum in Germania obtinet, deinde id ius Imperatoribus, Regibus datum eſt (vnde factum vt Regum aulam Epiſcopi ſectarentur, quod nunquam ſatis olim prohiberi poterat) nec niſi probati à Rege ſacrari poterant, quàm probationem Inueſtituram vocabant, dato annulo, & porrecto baculo, quod ius cum Leo IX. Gregr. VII. alijque Pontifices ad clerum reuocarunt; præteritis Principibus: grauia diſſidia inter Pontificatum & Imperium excitata ſunt. multum enim decedebat authoritati principum, cùm tantæ, tam multæ & tam amplæ dignitates apud eos deſinerent poſtulari, & Romam deuolueretur ambitus. Vnde S. Bernard. de conſ. l. 3. cap 3. egregiè in illum inuehitur, *an non*, inquit, *limina Apoſtolorum, plus iam ambitio quam deuotio terit. an non vocibus eius veſtrum tota die reſultat palatium, an non quaſtibus eius*

Electio ad quos olim ſpectauerit.

tota

tota legum Canonumque diſciplina inſultat , an non ſpolijs eius omnis Italica inhiat inexplebili auiditate rapacitas? Quas mutationes † diſertè enarrat *Azor. Inſt. Moral. part. 2. lib. 3. c. 17. q. 3.*

2. Ad quos hodie?

Hodie in pleriſque regnis *vt Hiſpania, Gallia*, rurſum ac in hoc Belgio ex indulto Pontificum maximè Adriani VI. & Leon. X. Pij IV. principes nominant perſonas ſibi probatas, non ad Epiſcopatus tantum, ſed ad omnes primas etiam dignitates ſeculares. & regulares. In Jtalia paſſim Pontifex omiſſa electione Epiſcopos aſſumit; vt exiguus ibi vſus ſit electionum. Nominati tamen eas debent habere qualitates, quæ in electis à ſacris Canonibus & Concil. Trid. requiruntur. in qua re noſtri Principes (Deo laus ipſiſque principibus) adeò ſunt circumſpecti & religioſi ad inuidiam aliurum regum, vt neminem non iure probandum, & de facto poſtea probatum ac confirmatum vnquam deſignarint.

3. Vbi locus Regaliæ quid Epiſcopis incumbat electis & confirmatis?

Epiſcopi in ijs ſedibus vbi Regalia † locum habent, vti in Tornacenſi (nam alias in Belgio non ſcio) vbi à ſede Apoſtolica ſunt confirmati, manus Regiæ relaxationem petere debent: quæ fit præſtito fidelitatis ſolito Iuramento, in manibus Officiarij Principalis. Id quod credendum eſt à feudis originem traxiſſe. nec fortè tam abſonum à ratione eſt quam & olim & hodie id quidam pinxerunt: nec ex toto tam probabile, quam alij. Vt enim vacantis feudi fructus domini ſunt, donec vaſallus præſtiterit homagium, (quod non in qualitate Epiſcopi faciunt, ne Iupiter Cæſari ſeruiat, ſed in qualitate poſſeſſoris bonorum feudali nexu aſtrictorū,) Regalia enim locum non habent niſi vbi principem fundatorem eſſe conſtat, adeoque temporalitatem ab eo profectam, & vt talem ſemper recognoſci à nouo ſucceſſore æquum eſt Sic conſtat Chilpericum Regem Galliæ fundaſſe & dotaſſe Tornacenſ. Eccleſiam: In Regum autem Galliæ Regalia principes noſtri ſucceſſerunt, ex tractatu Car. V. & Franc. I. Cameraci inito anno 1529. quanquam olim Philippus Pulcher Archidux contra Franc. I. Galliæ regem contenderit regalia in tota Flandria adeoque in ſede Tornacenſi locum non habere. Verum quod principes manus ad collationes extendunt, quæ non à donatione maiorum, ſed à ſacra præfectura dependent, quaſi in fructu ſint, excedunt: niſi id faciant ex priuilegio, vti refert Epo Boëtius de Regal. numer. 22. Bonif. 8. hæc verba, *collatio beneficiorum ſpiritualis eſt, ſecus credentes hereticos reputamus.* qualia Ægidius Magiſter *c. 1.* refert *tract. de Reg.* ſed ſi talia, tantum fortè perſonalia, ſaltem reuocabilia ſunt, (vt reuocata fuiſſe mox in Gallia dicam,) & ex immemoriali vſu præſumuntur. *Boet. de Reg. num. 62. & ſeq.* In Imperio quidem moderatius agitur; vt Epiſcopi qui & principes ſint, (vt ſunt plerique) ſtatim per ſe vel alios iuramenta debita præſtant quidem, & regalia ac feuda ſua releuant; non tamen vacante ſede temporalitas ad manum Imp. ponitur, ſed Cap. adminiſtrat pro ſucceſſore: ſed id fortè qui Pontifices Germanos Impp. Feder. Henr. &c. ſuperarunt: Bonif. VIII. Philippum Pulchrum aut ſucceſſores non item: quin & deinde priuilegijs auxerunt, quibus his temporibus adeo Reges Galliæ abuſi narrantur, vt Epiſcopatus idiotis, Abbatias coniugatis, imo virorum fœminis, & contra, quin & ad ſacros fontes, denique hæreticis contulerint, quæ nec de illis Impp. leguntur. At verò Bonifacius VIII. vt refert *Guilielmus* de Nangiaco in ſua hiſtoria Regum Galliæ manuſ. ſub Philipp. Pulchro beneficium Regaliæ illi, & primo hæredi tantum contulerat, pro bello ſacro, & quatenus eorū conſcientię neceſſarium ad belli ſumptus videretur, vt dicit eum Litteras Pontificias recitaſſe in procerum conuentu; poſtea renocauit, cum vidit magis contra quam pro Eccleſia eum niti: etſi ei protectionem & cuſtodiam antiquitus habitam conniuendo permitteret. Hanc puto veram originem Regaliæ, quanquam Carolo Magno à ſede Apoſtolica inueſtitura non Epiſcoporum tantum, ſed & ipſius Papæ conceſſa fuerat, cui etſi quo ad Papam renuntiarit Ludouic. non tamen vlterius *c. Hadrianus c. in Synodo c. Ego Ludouicus 63. diſt.* atque inde pullularunt initia. quæ deinceps accreuerunt, vt poſtea in poſſeſſionem abierint luculentiorem. *vt videre eſt apud Ægid. le Maiſtre tract. de Regal. cap. 1. & 2.* Et licet dicatur in ea contentione Bonifacij VIII. & Pulchri recurſum ad Anglos, vt diſceretur quomodo illi vterentur: *Papon. arr. l. 2. tit. 3. arr. 1.* tamen credo eandem originem habere, quia idem Nangiacus refert Eduardum Regem Angliæ copioſiſſimum exercitum conſcripſiſſe pauco ante tempore ſub titulo iuuandæ terræ ſanctæ, etſi eum aduerſus Gallos poſtmodum duxerit, vt facile creditu ſit, & hunc à ſede Apoſtolica Regalię priuilegium obtinuiſſe in eum finem. Enimuerò, Regaliam nemo iure ſatis defendit hactenus, ſed recurrendo ad antiquam conſuetudinem, quam argumentis hodie non deſtrues. Epo Boëtius in *heroic. quaeſt.* oppugnat, & eum rurſum Choppin. *de ſac. pol. l. 1. tit. 7. num. 11. & ſeq.* ſed negat vllum vnquam priuilegium datum quod ex Nangiaco nunc probauimus; vult enim Iure competere, ne exhibitio priuilegij indici poſſit. Quod autem fidelitas & homagium exigatur, & eis præſtitis ſigna poſſeſſionis tradantur, Archiepiſcopus Treuerenſ. ad Paſchalem PP. (vt refert *Choppin. l. 1. tit. 2. num. 13. de ſac. pol.*) non mirum eſſe, inquit, *etenim ciuitates, caſtella, marchias, telonea, & quaque Imperatoriæ dignitatis nullo modo aliter debent occupari.* Quod ſi autem in fundatione id prouiſum eſt, nihil eſt dubij: cum ad homagium faciendum Abbatiſſæ egreſſum è Monaſterio permittat Bonif. VIII. *cap. vn. §. verum de regu. in 6. c. generali 13. de el. in. 6. cap. praeterea. 23. de iur. patron. c. veniens de accuſ. quae cc. examinat Boet vbi ſupra*, cum etiam non diſplicuit Pontificibus, Comitibus Flandriæ, & Angliæ regibus & Franciæ collationem non præſentationem tantum

tantum *Boet.de Reg.in princ.* beneficiorum quorundam habere: *c.40.de teſtib.c. vlt.de conc. Eccleſ. non vac.* cum alioqui tantum patronis competat præſentatio. *c. cum inter de conſuet. c. ad ſupplicationem de Renunc. c. dilectus 33. de præb.* Io reliquis manet manebitque controuerſia. Principes noſtri cum ad Epiſcopatum aliquem nominant, præſantur, ſe id facere vigore Regaliæ, indulti Apoſtolici, ſeu quo alio iure ſibi competente: Pontifex in litteris confirmationis prouidet nominato in vim indulti Apoſtolici, omiſſa Regaliæ mentione, vtpotè quaſi reiectæ; ſi non agnitæ.

4. Electio Papæ. Si Deus in Angelis ſuis † reperit prauitatem, non miremur ſi per illicita ad ſummum Apoſtolatus apicem aliquando itum eſt. Iul. II in Conc. Later. declarauit electionem Pontificis nullam eſſe, ſi ſymoniaca nundinatione inducta ſit, ſic electum eſſe exauthorandum, cum omnibus ſuis ſequacibus & complicibus Cardinalibus, nemo ei obedire tenetur, ſed noua electione è ſolio turbandus eſt; proxenetæ & conſcij, vt rei Maieſtatis pœnis ſubijciuntur. *quas conſt refert P. Matth. S. D. h. t. c. 1. 2. 3.* Clemens VII. binas etiam Conſtit. edidit de pontificis electione. Pius IV. aliam, *incip. in eligendis*, de conclauis reformatione. Greg. XIV. vetat ſponſiones ſuper electione, vita, aut morte Pont. aut creatione Cardinalium.

Gregorius XV. 7. *Cal Decemb.* 1621. pro electione Pontificis Romani inſignem conſtitutionem edidit, quoad Iuramentum de eligendo, quem ſecundùm Deum eligi debere iudicauerint, numerum, ſcedulas ſecretas, acceſſum, ſcrutatores, ægrotos, pactiones, fœdera, minas, ſigna conſtitutionis immutabilitatem, & de ea ſeruanda Cardinalium Iuramentum, aliaque quæ ad ſanctam electionem pertinere poſſint.

5. Proceſſus Electo[r]ũ Epiſcoporum. Eiuſdem Gregor. XIV. † exſtat conſtit. (*quam refert Quart. verb. elect.*) continens formam faciendi à Nuncijs Prouinciarum, aut electorum Ordinarijs, Trid. *ſeſſ. 22. c. 2.* proceſſum & inquiſitiones ex præſcripto Concilij Trid. ſuper promouendis ad regimina Eccleſiarum Cathedralium, & ſuperiorum, ſeu monaſteriorum & ad cæteras dignitates. *Inc. Onus.* Itaque circa taliter promouendos Concil. Trid. ſtatuit primum *ſeſſ. 7. c. 1.* vt ad Cathedralium Eccleſiarum regimen nullus, niſi ex legitimo matrimonio natus, & ætate matura, grauitate morum, literarumque ſcientia iuxta conſtitutionem Alexandri III. *quæ incipit cum in cunctis* in Concil. Later. promulgatam, præditus aſſumatur. ex matrimonio quamuis ſubſequenti legitimo natus recipitur in Epiſcopum, & ſi non æquè in Cardinalem, *ex conſtitutione Sixti V incip. poſtquam 3. non. dec. 1595. citati à Barboſ. ad d. c. in collect. DD.* ætate eſt matura is, qui trigeſimum ætatis annum exegit. *d. c. cum in cunctis d. conſt. Greg. XIV. onus.*

6. Qualitas eligendorum. Et *ſeſſ. 24. c. 1.* vt mortuo Epiſcopo † ſtatim preces indicantur, quibus bonus à Deo paſtor poſtuletur. Hortatur omnes ad quos electio, ſeu quæuis prouiſio ſpectat, vt non ex humano affectu, ſed exigentibus meritis, quos digniores & Eccleſiæ magis vtiles iudicauerint, præfici curẽt, alioqui peccatis alienis communicaturi. Deniq; legitimos, vita, ætate, doctrina cæteriſq; qualitatibus iuxta canones, & eam ſynodum requiſitis præditos, & ſerium examen, & inquiſitio fiat, relatio in conſiſtorio, Cardinalis referentis, & duorum aliorum ſubſcriptio, & aſſeueratio ſub periculo ſalutis æternæ, quod certo exiſtiment electos idoneos eſſe, qui Eccleſijs præficiantur, & iudicium tamen, vt non præcipitetur, in aliud Conſiſtorium differatur. *d. c. 1.* quæ ferè eadem Leo X. *in Concil. Lateran.* ordinauit. *vt refert P. Matth. h. t. c. 4.* Ad hæc *c. 2. ſeſſ. 22.* requiritur vt electus fuerit antea in ſacro ordine ſaltem ſex menſium ſpatio conſtitutus, vti Concil. Aurel. 5. can. 9. annum requirit Innoc. III. *c. à multis †. de æt. & qual. ord.* ſubdiaconatum exigit non præciſum eius ordinis, ſuſcepti tempus. Scientia verò præter hæc eiuſmodi polleat, vt muneris ſibi iniungendi neceſſitati poſſit ſatisfacere. Ideoque antea in Vniuerſitate ſtudiorum Magiſter, ſiue Doctor, aut Licentiatus in ſacra Theologia vel iure canonico merito ſit promotus, aut publico alicuius Academiæ teſtimonio idoneus, ad alios docendos oſtendatur; quod ſi regularis ſuerit, à ſuperioribus ſuæ religionis ſimilem fidem habeat.

Leo X. in Conc. Lat. ſtatuit, † vt Cardinales claris virtutibus & integris moribus 7. Qualitas Cardinalium. illuſtres ſint, *P. Matth. ſept. D. L. 1. t. 4. c. 4.* & de eorundem numero, ordine, tempore, ætate, qualitate extat Conſtit. Sixt. V. *Inc. poſtquam* & alia *Inc. Religioſa.* & in *eod. c. 1. ſ. 24.* Trid. Conc. *circa finem.* ſtatuitur, vt qualitates à Conc. in Epiſcopis requiſitæ in Cardinalibus etiam inueniantur.

Inter quas eſt ætas 30. annorum, quam ideo cenſent aliqui in ijs eſſe debere, ſed alij exſtimant ſufficere in Cardinali Diacono 23. annum inceptum, in Cardinal. Presbytero 25. in Card. Epiſcopo 30. expletum *refert Azot. Inſt. mor. p. 2. l. 6. c. 5. q. 10.* Concil. Trid. *vbi ſupra.* & Baſil. requirit & illud, vt Cardinales ex omnibus nationibus ſumantur (quantum commodè fieri poterit) cum repræſentent vniuerſalis Eccleſiæ ſenatum, ſupremi capitis laterales Conſiliarij. (Vnde Pius V. ex decreto Bonif decreuit reum eſſe læſæ Maieſt. & ſic puniri, qui Cardinalem hoſtiliter offenderit, *P. Mat. Sep. D. l. 1. t. 4. c. 3.*) quanquam omnes Chriſtianæ Gentes ſimul non ſoleant tertiam partem numeri facere, quem faciunt Itall. ſic & Concil. Baſil. 1. 2 3. voluit aliquando ne tanto numero eſſent Card. quo & olim & nunc videntur, ſed 24. non excederent, ne per multitudinem dignitas vileſceret.

Idem Conc. Baſil. cenſuit quoad doctrinam Cardinalium vt ſint eruditi in Iure diuino, vel humano: & deniqtie, inqnit, tertia vel quarta pars de Magiſtris vel Licentiatis in ſacra ſcriptura. Inter Cardin. autem eſſe aliqui poterunt

ad-

admodum perilluſtres, filij, fratres, aut nepotes, regum ſeu magnorum principum, in quibus cum circumſpectione & maturitate morum competens literatura ſufficiat. Hactenus Conc. Ab his enim in temporalibus Eccleſiæ maieſtas & ſtabilimentum accedit. Alioquin Dominus Moyſi *Exod.* 18. dixit, Prouide *de omni plebe* viros *ſapientes & timentes Deum*, in quibus *ſit veritas*.

Lites Cardinalium (vt vno verbo parergōs id hic dicatur) Pontifici reſeruantur à Paulo IV *P Matth vbi ſupra c.* 4. ſumptus ſunebres excedere non debent 150. flor. Leo *ibid.* 10. *c vlt.* ſed ille valor nunc non ſufficit. tota eorum familia cultu illuſtris modeſtiæ eniteſcere debet. *idem Leo ib. c.* 5. denique hoc ad formam creationis Cardinalium ſpectat, vt non prius rata ſit, quam Cardinalatus inſignia acceſſerint. Eugen. ex Conſtant. Concil. *apud P. Matth. vbi*
8. *ſupra cap* 1.

Præficiẽdorum monaſterijs qualitas, Confirmatio.

Leo X. apud P. Matth. *in ſept. D. h t. c.* 4. vt monaſterijs præficiendi, vndequaque idonei, dignique ſint, decreuit.

Et Concil. Trid. *ſ.* 25. *cap.* 22 *de ref. reg.* vt his qui ſuos conuentus habent, regulares perſonæ eiuſdem ordinis expreſſè profeſſæ præficiantur, quod ante conſtitutum à Bonif. VIII. *in c. nullus de elect. in* 6.

Pius IV. omnes electiones ſuperiorum qualiumcumque Conuentualium Eccleſiarum Romæ voluit confirmari. *P. Mattha. ibid. ca.* 5. literis deſuper in forma expeditis, quod in omnibus prouiſionibus, quæ Romæ obtineri debent, locum vindicat, & ſtatutum fuit à Iulio III. & extat etiam Breue Pij V. ſed ea confirmatio hic noo ſolet à Pontifice peti, niſi in Conſiſtorialibus abbatijs, ſed impræſentiarum mota eſt difficultas circa hoc, & nondum deciſa. præſertim quod in Indulto Carol. V. Philip II. & Alberti, de nominando ad primas dignitates habeatur, quod ſic nominati à ſua Sanctitate obtinebunt confirmationem, ſed vſus tamen hoc hactenus, vt dixi, non recepit, niſi quod ſtante controuerſia an. 1617. Abbas S. Giſleni Romæ confirmationem petierit. Et quidam alij deinceps. potuit quidem Pontifex modum adijcere quem voluerit ſuæ liberalitati, quem Principibus exhibuit: ſed quod inter eos agebatur: Iuri aliorum non præiudicabat. quorum vniuerſi plerumque Ordines ex Inſtituto à S. ſede confirmato alijs legibus vtebantur quouſque magis diſertè à Pontifice benè informato fuerit expreſſum. non enim facile creditur vno verbo leges plurium ſimul ordinum tanta deliberatione ſancitas voluiſſe ſubuertere, præſertim dum augendæ diſciplinæ cauſa non apparet.

Forma dicendi temporal. ſuper.

In electione † ſuperiorum quorumcũque, Abbatum temporalium, & aliorum Officialium, ac Generalium, & Abbatiſſarum procedi debet per vota ſecreta, ita vt ſingulorum eligentium nomina nunquam publicentur, nec licet Prouinciales, Abbates, Priores, aut alios quoſcunque titulares ad effectum electionis faciendæ conſtituere; aut voces abſentium ſupplere, alioqui electio irrita eſt; & qui electionem ita de ſe fieri permiſerit, ad omnia in Religione officia inhabilis; facultates contrariæ conceſſæ abrogatæ, concedendæ ſubrepticiæ declarantur. non tamen prohibet Concil. quo minus locum habeant Inſtituta Religionum, in quibus datur facultas ſuperioribus abſentibus, & legitimè impeditis, vt mittant ad generalem Conuentum, alium religioſum, qui tanquam eorum procurator, ſuo loco & nomine in electione ſuffragium ferat, vt in conſtit. Minimorum habetur. *Azor. Inſt. moral. l.* 12. *c.* 18. *q.* 39. porrò ſecretum hoc non violatur, quamuis ſuperior per ſe, aut deputatos aſſumpto etiam vno, alteroque vota recipiat; & poſtmodum inter ſe conferat: quin etſi eligentium aliquis ante electionem de ea tractet, de eligendorum meritis proponat, inclinationem in hunc vel illum aliquatenus ſignificet, dummodo nihil certum addicat, paciſcatúrue, ſed in futuram electionem liber permaneat. alioquin vel vnius ſuffragij publicationem irritare electionem dicitur Rota cenſuiſſe. *in dicta cauſa S: Maximini.* quod quidem ſummi rigoris exiſtimem eſſe, facultatemque præbere poſſe, vt foret in poteſtate alicuius electionem aliàs ritè factam irritare, & quidem ita Concilium vota vult eſſe ſecreta, vt ſingulorum eligentiũ nomina numquam publicentur: adeoque in literis confirmationis exprimi illa nullatenus poſſint, vt id ſi fiat, electionem irritari deciſum referatur. quod tamen non æquè obtinuerit, ſi poſt confirmationem, atque rem totam ritè peractam eligentes aliqui ſua vota publicauerint. quamquam enim id ſit aduerſus intentionem Concilij, in verbis; *numquam publicentur:* tamen extra cauſam finalem eſt illius decreti, in verbis; *quo omnia rectè & ſine vlla fraude fiant.* is finis cum electione ritè facta confirmataque obtentus ſit; eam quæ ex poſt facto accidunt, infectam ſeu nullam facere nequeunt. alioquin in poteſtate cuiuslibet fuerit canonicas electiones annullare. quod foret abſurdum. admittendum eſt tamen eum, qui conſcius fuerit electionis non ſecreto de ſe factæ, admittere prælaturam non poſſe. quod ſi ante ipſam electionem conſcius ita ſe creari permiſerit, ad omnia religionis officia à Concilio inhabilitatur: quod ſi id poſt confirmationem demum reſciderit, dimittere officium teneri; aut petere à Pontifice confirmationem deciſum referunt citati *ibid. numer.* 9. nec ignorantiam huius decreti ſanare nullitatem. *num.* 16. quamquam dum citra electi culpam electio facta eſt, & ſufficiens fuit eligentium conſenſus, in bona fide electo poſtea nullitatem reſciſcente, in foro interno benignior fortè ſententia recipi queat. Electioni præmittendus eſt tractatus conſultorius, *c. Geneſi de elect.* ita tamen, vt abſit ambitio, & ſolicitatio per ſe, aut ſuos. *c. per inquiſitionem eod.* adeo vt ante electionem nec requiſitus quis electioni poſſit conſentire. *c. cum. poſt. eod.* & quamuis hodie electiones regulariter fiant per vota ſecreta: *Trid ſ.* 25. *c* 6.

de reg. id tamen deliberationem non vetat; ſed vota non ſecreta. & ſic intelligenda ſunt ſtatuta quorundam Ordinum prohibentia præuios tractatus: nam exaudienda ſunt de ſolicitatione, pacto, ambitione. *Diana p. 2. t. 2. Miſc. r. 37.*

Per decretum autem Concil. Trid. *ſ. 25 de Reg. c. 6.* cenſet H. Caniſ *in ſum. iur. can. h. t.* ceſſare controuerſiam, an forma ab Innoc. præſcripta in electione prælatorum non Epiſcoporum ſeruari debeat. Cum Innoc. ipſe tantum ad regularium prælatorum electiones produxerit. *c. quia propter. 45. x. de elect.*

Alij porrò cenſent hoc c. non vlterius eſſe abrogatum, quam vt vota ſint ſecreta: reliquam formam manſiſſe intactam. & ita cenſuiſſe Rotam *in cauſa Metenſi, & ſolemniter S. Maximini Treuerenſis. citati apud Barboſam in Collect. DD. ad Concil. Trid. ad d. c. 6. ſ. 25. de regular num.* 18. *&* 19. vbi *numer.* 10. *ex Nauarro dicit* caput hoc locum non habere in electione per compromiſſum, ſed ſcrutinium dumtaxat, ſed compromiſſariam viam abrogatam eſſe; vt & communis acclamationis; quæ via ſpiritus S. dicebatur, ſuaderi poteſt per illa verba; *omnes ſupra dictos eligi debere per vota ſecreta, & ſi contra huius decreti conſtitutionem aliquis electus fuerit, electio irrita ſit.* Vt videatur viam quamcumque aliã obſtrùxiſſe, vt citati cenſent *num.* 15. Archiepiſcopi & Epiſcopi cuiuſcumque ordinis ad clauſtra ſua reuerſi ad ordinis dignitates aut officia aſſumi non poſſunt, eligentes voce actiua & paſſiua priuantur. *ex conſt. Pauli IV.*

Præſcribit quoque Conc. Trid. *c. 7. ſ. 25.*
9. *de Reg.* vt Abbatiſſa, & Priориſſa, & † quocumque alio nomine præfecta, vel præpoſita appelletur, quæ caput ſit iſtius Conuentus, *Serol. verb. Abbat.* §. 1. eligenda non minor annis quadraginta, & quæ octo annis poſt expreſſam profeſſionem laudabiliter vixerit; Quod ſi his qualitatibus non reperiatur in eodem monaſterio, ex alio eiuſdem ordinis eligi poteſt; ſi hoc etiam incommodum ſuperiori, qui electioni præeſt, videatur, ex ijs quæ in eodem monaſterio annum trigeſimum exceſſerint, & quinque ſaltem annis poſt profeſſionem rectè vixerint, Epiſcopo vel alio ſuperiore conſentiente eligitur. Duobus verò monaſterijs, nulla præficitur Abbatiſſa quæ per quinquennium non manſit in religione, & excedit triginta annos, ad requiſitionem ſuarum monialium de licentia ſuperiorum poteſt confirmari. *Serol. vbi ſupra.* Conc. porrò nihil mutauit circa eos, quibus ius competit electionis. Itaque debet eligi à monialibus eiuſdem monaſterij, *c. indemnitatibus de elect. in* 6. præterquam quod eo cap. dicitur, quod moniales quæ ſunt duodecim annorum habeant vocem: quod nunc non obtinet. quia Conc. Trid. nec tacitè, nec expreſſè vult eſſe profeſſam, quæ non expleuit ſexdecim annos. Cum porro d. c. indemnitatibus non niſi monialibus ipſis ſuffragium tribuat in electione; dicendum eſt præſidem non poſſe

Abbatiſſæ qualitas.

Eligendi formæ vbi nô nominatur à Principe.

ſupplere, vel in caſu diſcordiæ, vel ſuffragiorum defectu vlla vota: niſi id fortè antiquitus obtinuerit; ordinis ſtatuta, aut priuilegia permittant. Sed ſi moniales in electione fuerint diſcordes, poſſe Epiſcopum nominare vnam, quam magis idoneam iudicauerit, & ex tripartito numero duas partes concurrere debere, niſi alia fuerit loci conſuetudo, reſpondit S. Cong. *vt habet Piaſ. in pr. p. 2. c. 3. numer.* 57. Vt ferè nunc vbique eſt, electam tamen à duabus tertijs, ſine vlla mora confirmandam ſtatuit d. c. *indem.* §. 1. quod eſt omnino ſeruandum, ea cui non ſuffragantur duæ; confirmatur tertia *eodem* §. ſed poſt obiecta excuſſa, vt non abſolutè opus ſit duabus tertijs, pro legitima hîc electione, ſed ad effectum d. §.

Gregorius XV. *Conſt. Inſcrutabili* 1622. decreuit vt Epiſcopus etiam in exemptis, cum ſuperioribus regularibus Præfectarũ electionibus per ſe vel per alium, poſſit intereſſe ac præſidere. Non tamen Epiſcopo attribuit ius confirmandi præfectas, ſed illud intactum manſiſſe cenſuit S. Cong 1623. *apud Barboſam num. 18. in collect. DD. ad Concil. Trid. ad d. c. 7.*

Extãt autem Conſtit. Greg. XIII. de monialium præfectis non vltra triennium eligendis. *Inc. Expoſcit.* ſed eſt tantum pro Italia, quæ in monaſterijs, quæ congregationes habent, & de vno ad aliud vt mendicantes transferri poſſunt, prudenter practicari poſſe videtur; ſed in ijs quæ habent ſtabilitatem loci, non æquè, nam ſi in ordinem omnes eant eligendæ, ob veteris dignitatis prærogatiuam, non facilè ad diſciplinam cogi poſſunt quin & defunguntur antequam ſtatum monaſterij noſcant. Vnde erat conſilium Tiberij, de quo ita *Tac. lib. 1. Ann. Id quoque morum Tiberij fuit continuare imperia, ac pleroſque ad finem vitæ in ijſdem exercitibus, aut iuriſdictionibus habere.* Et quidam Ordo induci non potuit à Principibus noſtris vt præfecti fierent triennales.

De alijs qualitatibus Concilium hîc non diſponit, rectè tamen tradunt citati *à Barboſa in Collect. DD. ad Concil. Trid. ad d. c. 7.* præfectam eligi debere legitimam Virginem, non bigamam, aut infamen, quamuis Diana alijque in benigniorem partem ſenſerint de illegitima, & non Virgine *p. 3. t. 2. r.* 99. 101. Sed nec eligendam minorem quadraginta annis, & quæ octo annis in monaſterio profeſſa laodabiliter vixerit; cùm aliæ ſunt illa qualitate præditæ; & aliàs idoneæ; quamuis minores præſcriptis, & ætatis annis, alias qualitates habeant potiores. quia Concilium non aliam permittit eligi, quam ſi in eodem monaſterio ætate quadragenaria, profeſſione octonaria non reperiatur: & minorem tum demum admittit; quum minus commodum ſuperiori videtur aliundè adſciſcere.

Conc. porrò in electione, cum olim plures modi eſſent, ſolam viam ſcrutinij præſcripſit vt diximus, & per vota ſecreta etiam oretenus accepta electiones fieri voluit, adeo vt nunquam reſciant aliæ quæ fuerunt aliarum vota. *ex Cong. Conc.* Serol. *vbi ſupra* §. 6. *vbi* & aſſerit

electionem

electionem non ſecretè factam eſſe nullam vtpotè factam contra formam Concilij. vt aſſerit ideo irritatam Romæ fuiſſe electionem cuiuſdam prouincialis, omnium eligentium vocibus vnanimiter acclamatam.

10. Inferiora beneficia † præſertim curam animarum habentia perſonis dignis & habilibus, & quæ in loco reſidere ac per ſeipſas curam ipſarum exercere valeant, conferri debent, alioqui collatio nulla eſt· & conferens pœnas incurrit. *c. graue nimis de præbend. c. quia nonnulli de cler. non reſid. c. licet canon. de elect. in 6. Trid. ſ. 7. c. 3.*

Inferiorũ beneficiorum.

Conc. etiam Trid. *ſ.* 23. *c.* 4. renouat Clementinam *vt ij de ætat. & qual.* quæ renouabat conſtit. Alex. III. *incip. in cunctis. §. inferiora de elect.* vbi Archidiaconus, Diaconus, Præpoſitus, vel Decanus, presbyteri ſub pœna priuationis intra annũ fieri, vel eſſe iubentur. quem §. Panorm. ibid. explicans, *ita*, inquit, *ſi beneficium habet ordinem annexum, & annexio eſt reſpectu aptitudinis, requiritur vt promouendus tempore ſuæ promotionis habeat eam ætatem vt infra annum poßit ad illum ordinem aſcendere, non tamen requiritur vt actu habeat illum ordinem* (ſic in Parocho, Archidiacono, Decano, *&c. in c. ſi pro de præben. in 6. & alibi deciſum.*) *Aliquando vero eſt annexio reſpectu actus, & tunc neceſſariò requiritur, vt qui promouetur tempore promotionis actu illum ordinem habeat.* ſic ille. Huius generis vltimi eſt, vt beneficium accepturus actu habeat tonſuram, actuque ſit clericus; neque enim hic cingendus habetur pro cincto. *Riccius in prax. ben. d.* 385.

Vnde etiam præſentatio non tonſurati à patrono facta nulla eſt. *Garz. de benef. p. 7. cap. 1. numer.* 24. niſi fortè in tempus idoneum, quo tonſuratus erit. *ad ſenſum l. in temp. D. de hered. inſtit.* vt ex tunc valeat actus (ideóque intra tempora patronorum præſentationi conceſſa idoneus eſſe debet) alioqui temporibus ſine effectu lapſis à patronis deuoluitur ius omne ad ſuperiores. quare procedit declaratio *Sac. Cong. ibid. num.* 29. vt ſic præſentario fieri, & ei quaſi arctato à Cap. ſede vacante primo anno dari dimiſſoriæ poſſint, alioqui electio conditionatè vel de non idoneo in tempus idoneũ fieri nequit. *cap. 2. de el. in 6.* actus enim legitimi conditionem non recipiunt, neque diem. Sic in nouis Epiſcopatibus Belgicis promouẽdus ad præbendam affectam Licentiato, actu, non ſola aptitudine talis eſſe debet, loquũtur enim bullæ de in famoſa aliqua ſtudiorum Vniuerſitate promotis, quod actum præteritum ſignificat. *Wameſius conſ.* 18. *incip. in electione volum.* 1. quamuis contra iudicatum dicatur; ſed credo in poſſeſſorio tantum, quod iudicium plus ad factum quam ad ius ſpectat, nec rebus iudicatis, quæ diuerſas ſæpe circumſtantias nactæ ſunt, ſed legibus ſtandum eſt.

11. Nullus tonſura & minoribus † inſignitus, ante 14. annum inceptum ſaltem, *Riccius ibid. dec.* 392. poteſt obtinere beneficium, *Trid. c. 6. ſ.* 23. cum olim videatur maior ſeptennio capax fuiſſe, *c. nullus de temp. ord. in 6.* aut ſaltem arbitrio iudicis id relictum fuiſſe: qui eos ſolum idoneos reputaret, qui in Eccleſia poſſent ſeruire: *c. ſuper ordinatà, extra de præb.* in aliquibus tardè capacitas cernitur, in alijs malitia ætatem præcurrit, quæ iudex diſpiciebat. vnde fit vt diſpenſatus ſuper ætate intuitu vnius beneficij, non poſſit in vim eiuſdem diſpenſationis aliud etiam primò reſignato obtinere. *refert ita cenſuiſſe Pontificem Borgn. Caualc. p. 1. dec. 29. num.* 15. & non iuri tantum ſed & conſuetudini immemorabili derogat d. c. 6. Vnde Conc. ſecretum regis Catholici in Belgio anno 1569. ad reſcriptionem Conc. Friſiæ ſuper admiſione Concil. Trid. non obſtante eiuſmodi conſuetudinis allegatione cenſuit his verbis; *deinceps debebit hic articulus obſeruari.*

Ætas eorum.

Fundationi tamen in contrarium diſponenti derogatum non eſſe cenſuit Sac. Conc. *apud citatos a Barboſa ad d. c. 6. ſ.* 23. vbi & ex Stephano Gratiano aſſerit ad penſionem ſufficere, ætatem ſeptem annorum. Sic canonicæ Montenſes & Niuellanæ etiamnum in infantia inſtituuntur.

Porrò tonſuræ accipiendæ, nulla ætas præſcripta eſt, neque minoribus ordinibus, ſed recurrendum ad ſacros canones. A Trid. *ſ.* 23. *c.* 12. præſcribuntur anni Subdiaconatui 22. Diaconatui 23. Sacerdotio 25. inchoati, Epiſcopatui 30. impleti; *c. cum in cunctis de elect.* In dignitatibus alijs habentibus annexam curam animarum 25. inchoati; in alijs 22. *d. c. cum in cunctis, Trid. ſ. 24. c.* 12. expleti. *Cong. Conc. 4. Sept.* 1591 *refert Garz. de benef. p. 7. c. 4 n.* 70. olim ſufficiebant viginti, vt & in perſonalibus. *c. vnic. de ætat. & qualit. præf. in 6.* In his enim requirit Conc. vt non ſint viginti duobus annis minores, quæ formula expletos ſignificat. *de minor.* 25 *an. Leſſ. de Iuſt. lib. 20. c. 34. numer.* 108. In illis requirit tantum Conc. 25. attigerint. *d. c. 12. ſ.* 24: in Parochiali, quæ in titulum datur, vel in commendam, & in illius Vicaria 25. inchoati. *d. c. cum in cunctis, clem. vnde offic. vic. c. nemo deinceps de elect. in 6.* parochialis coadiutor ſufficit vt ſit ſacerdos, etiam diſpenſatus ſuper ætate: nam eius ætas expreſſa non eſt in iure, *Azor. Inſt. Mor. 2. par. l. 6. c.* 5. niſi quis vrgeat, ad morem Vicarij eum 25. annorum eſſe debere, & rationem quæ in Vicario eſt, in eo militare, & ſurrogari Paſtori, adeoque eius naturam & requiſita habere: quod magis placeret. In canonicatu Cathed. talis ætas qualem præbendæ annexus ordo requirit iuxta diſtinctionem Trid. *ſ.* 23. *c.* 12. in collegiata ac cæteris 14. inchoati, *Trid. ſ. 23. c.* 6. niſi in fundatione ſecus ſit cautum, cui non derogatum per Conc. *Sa. in verbo benef. ex Cong. Conc.*.

Quicumque porrò † ad aliquam dignitatẽ, 12.
officium aut functionem vocantur, tales eſſe debent qui muneri ſuo reſpondere poſſint. Archidiaconus quidem Eccleſiæ Cathedralis omneſque quorum dignitati cura animarum eſt annexa, ætate vt dixi, 25. annorum cœptorum, doctrina ad munus ſuum neceſſaria, & vitæ integritate commendabiles ſint. Adeoque Archidiaconus Doctor ſit, aut Licentiatus in ſacra Theologia, vel Iure Canonico. *d. c. 12. ſ.* 24. Pœnitentiarius in Eccleſia Cathedrali an-

Archidia. Pœnitentiar.

 norum

norum quadraginta ſimiliter Doctor, aut Licentiatus eſſe debet in alterutra illarum facultatum, ſeu alioquin magis aliquis aptus. *ſ.24. c.8.* Scholaſticus. Scbolaſticus Doctor aut Licentiatus io ſacra pagina aut Iure Canonico aut aliàs idoneus, qui per ſe id munus explere poſſit. *ſ.23. cap.18. §. de cætero.* Ordioes etiam beneficio aut officio anuexos ſuſcipere debent, aliàs poſt monitionem priuandi, niſi iuſto impedimento excuſentur. *Cong. Conc. apud Riccium in prax. Epiſc. dec.564.* ſicut parochus ipſo iure per anni lapſum excidit.

Canonici Cathed. Ad hæc ſancta Synodus Tridentina *ſ. 24. c. 12.* bortatur vt in prouincijs, vbi id commodè fieri poteſt, dignitates omnes, aut ſaltem dimidia pars canonicatuum in Cathedralibus Eccleſijs, & collegiatis inſignibus conferantur tantum Magiſtris, vel Doctoribus, vel etiam Licentiatis in ſacra Theologia, vel in Iure Pontificio, & mediæ parti canonicatuum Cathed. ordo ſacerdotij annectatur. *Trid. ſ. 24. c. 12. §. in omnibus.* Ad hanc rationem in erectione omnium ſediũ nouarum Belgicarum oouem præbendæ primo tune vacaturæ affectæ fuerunt: tres Theologiæ, tres Iuris doctoribus, aut Licentiatis, tres aliæ nobilibus diocefanis, ſeu Theologiæ, ſeu Iuris doct. aut Licent. vt hi omnes tam doctrinæ alij, quam generis etiam ſplendore alij, in Eccleſia eniteſcerent, ac virtutibus fortibus conſilijs, conſanguinitatibus & affinitatibus Eccleſiam iuuarent. quibus magna quidem ſtirpe natis perſuaſum id eſſe conuenit, quod Saluium Cocceianum nepotem Otho Imper. monuit, *vt Tac. l. 2. hiſt. refert, vt erecto animo capeſſeret vitam, neu patruum ſibi Othonem fuiſſe, aut obliuiſceretur vnquam, aut nimium meminiſſet.* alijs verò quibus bumilis eſt natiuitas, vt eam virtute, & induſtria ita illuſtrent, vt Tiberius dedecus natalium Curtij Rufi his verbis velauit, *Curtius Rufus videtur mihi ex ſenatum. Tac. l. 11. Anna.* Denique omnes hi graduati Epiſcopo ſuo in religionis alijſque Epiſcopatus negotijs operam ac ſtudium ſuum præſtare tenereotur. *iuxta d. cap. 12. in princip.* quam rationem produxerunt paucos poſt annos tunc rebelles Ordines inter cæteras iuxta allegationem nouorum Epiſcopatuum (quaſi & Epiſcopi noui & hi ſubminiſtri inſtrumenta exquiſita forent, ad introducendam odioſam tunc inquiſitionem, aliaque quæ ipſi ſibi ſomnia fingebant) in inſulſo eo ſcripto, quo cauſas ſuæ defectionis, & cur Rex iure ſuo in has hæreditarias ditiones ſuas excidiſſet, ediſſerendo ineptierunt.

Collegia. Ad Canonicatum in † collegiata ſufficit ætas 14. annorum vt dixi, quia quoad hoc in Concil. Trid. nihil diſponitur, & ad dimidiam portionem in Catbed. nec hæ portiones babent annexum ordinem ſacrum; & ſiquidem in fundatione minor etiam ætas permittitur, non eſt derogatum, atque olim ſufficiebat ætas ſeptem annorum, *cap. ex eo, ibi, in pupillari ætate exiſtens, de elect. in 6.* hæc enim omnia minora ſunt beneficia, & pro bis obtinendis poteſt Epiſcopus diſpenſare cum illegitimo, vt hæc omnia à ſacra Card. Cong. interpretata, vel à Rota deciſa refert Gonzales. *ad reg. 8. Canc. gl n. 91. vſque 100.*

13. Benef. patrimonial. In multis locis † ſeu ex indulto Apoſtolico, immemorabili conſuetudine, conſtitutionibus antiquis ſynodalibus, aut Prouincialibus obtinet, vt beneficia ibi inſtituta non niſi originarijs patriæ prouinciæ, ſeu oppidi conferantur, *de quibus Gonzales ad regul. 8. Cancell. gloſſ. 9. §. 1.* In Gallia & Hiſpania non niſi intraneus beneficium obtinere poteſt. *Couar. pract. quæſt. tom. 2. cap. 35. num. 5.* Et vt generalius fieret, multum in Conc. Trid. agitatum fuit. & exſtat *in lib edict. fol.* 205. Edictum Maximil. & Philippi, 12. Septemb. 1485. vbi pro externorum, & incognitorum prouiſionibus, in locis præſertim limitaneis, vetantur diplomata recipi. & ne id fieret in ſecularibus dignitatibus deinde conceſſit Car. V. ad vitam Leo. X. 1515. 2. *Idus Iun.*

In huiuſmodi beneficijs oriundis debitis quæri poteſt an per Baptiſmum in eo loco ſuſceptum cenſebitur quis originarius? Id quod vſu venire poteſt in præbendis graduatis in nouis Cathedralibus Belgij affectis nobilibus, Diocefanis, Gonzales *vbi ſupra num. 105. poſt Lucam de Penna in L. ciues num. 3. C. de Incol. lib. 1.* affirmat; Rebuff. *in tract. de pacif. poſſ. num. 117. in fin.* dicit quod ſi Iudæus vel Paganus baptizetur in Francia efficitur regnicola, vt refert de hoc *Gonzales* Diocefis Calaguritanæ ſtatutum, ſed & Concil. Baſilienſe *ſeſſio.* 19. bis verbis, de neopbytis baptizatis decreuit, *Quoniam longè dignius eſt regenerari ſpiritu quam naſci carne, lege præſente ſtatuimus vt ciuitatum & locorum. in quibus neophyti ſacro baptiſmate regenerantur, ibi legis libertatibus & immunitatibus gaudebũt, qua ratione dumtaxat natiuitatis & originis alij conſequuntur.* modò ſcilic. nõ in fraudem fiat ab extraneo, ad ita ſolum ius ciuitatis alicuius acquirendum, quæ obtioent præſertim quoad ſpiritualia, & Eccleſiaſtica, vt affectiones beneficiorum, quorum qualitates occaſione obiecti Eccleſiaſtico iure cenſendæ ſunt. vnde, & quia in dubio pro admiſſione eſt tenendũ, *vt habet Baldus in Conſ. 183. ſtatuta ciuitatis Veronen.* cenſuit Rota in beneficio requirente nobilitatem ſufficere nobilitatem matris. *refert Gonzales. d. loc. num.* 102. 103. 104. quod hic non reciperetur.

Eſt recens Conſtit. Pij V. qua decernit captiuos fieri liberos ſuſcepto ſacro Baptiſmate, qui ſub tutelam ciuis cuiuſpiam Romani confugerint, ſed huius verba reſtrictiora ſunt, quam Conc. Baſil. decretum.

14. Forma prouiſ. benef. in Colleg. Ad præfecturam quorumcunque † collegiorum ſolet prouidendus aſſumi per electionem collegarum *c. 1. de elect.* nunc princeps in his locis primas omnes dignitates ex indulto confert, vt diximus. etiam alia in Collegio beneficia per Collegium conferri debere, ex *d. c. 1.* inferri ſolet; quod vſus paſſim firmat, cætera per Epiſcopum diſponi, qui eſt collator ordinarius omnium alioquin beneficiorũ ſuæ Diocefis, niſi Romanus Pontifex ſe immiſceat

miſceat per præuentionem aut reſeruationem menſiū, iuxta regulas Cancellariæ, vel Concordata; aut conſuetudo ad alios ius transtulerit. ſed ob difficultates, quæ in electionibus contingere ſolent, conſuetum eſt in multis locis, vt per vices ac turnū ſinguli collegæ, quaſi mandatis ſibi Collegij partibus, conferant. quem modum etſi Chop. *de ſac. Eccleſ. pol. l. 1. t. 1. num. 3.4.5.* à Senatu Pariſ. improbatum aſſerat: tamen in Eccleſia Antuerpienſi cuius ſtatuta à ſede Apoſtolica probata ſunt, à 300. annis ſeruatur: & in erectione Eccleſiæ Dauentrienſis is modus à Sede eadem diſertè procurante Rege probatus eſt. nec admodum diſſonat *c. cum dilectus. c. cum in iure. capit. quia oportet. h. t. cap. 2. verſ. Et vt facil. de Iur. pat. in Clem.*

15. Tandem in prouiſionibus † Paſtoratuum eximium modum præſcripſit Concil. Trid. Parochia. *ſeſſ. 24. cap. 18.* & Pius V. *in Conſtit. Inc. in conferendis, quam refert. Quar. V. benef. paroch coll.* ſc. vt ſi parochia vacet per obitum vel crimen, (excipio crimen hæreſis, ac defectionis à fide, ob quæ beneficium Papæ reſeruatur per Pium V. *P. Matth. in S. D. lib. 1. t. 11. cap. 4.* aliàs non reſeruatur *c. grauem extra de exc. Prelat.*) & ius patronatus ſit Eccleſiaſticorum; Epiſcopus & patronus intra tempus ab Epiſcopo præſcribendum, debent aliquos, qui ad eam videantur idonei nominare, quin & poteſt Epiſcopus, non alij niſi Ordinariam Epiſcopalem iuriſd. habent, *Riccius in prax. Concurſ. dec. 424. Quar. vbi ſupra.* per publicum edictum vocare omnes qui ſe volent offerre, & quiuis poteſt ſuggerere, ſi quem nouit idoneum, & omnes hi ſunt deſcribendi: lapſo tempore omnes qui comparuerunt etiam S. Theol. Doctores, etiam Epiſcop. Vicarij, ab Epiſcopo, vel eius Vicario generali, & tribus ſaltem examinatoribus à ſynodo Dioceſana approbatis (vel ijs qui verbi gratia in ſedium Epiſcopalium nouorum in Belgio erectione deputati ſunt, cum ſpecialitas hæc præſertim Conc. Trid. ſecuta faciat ceſſare generalem prouiſionem) & iuratis, quod ſepoſita omni affectione humana fideliter munus ſuum adminiſtrabunt, debent examinari; & renuntiari quicumque ex his idonei iudicati fuerint, ætate, moribus, doctrina, prudentia, & alijs ad vacantem Eccleſiam requiſitis ex quib. porro Epiſcopus eligit, quem cæteris magis idoneum iudicauerit, cui collatio fiet ab eo ad quem pertinent, etiam Pontifice in ſuis menſibus, nam *Reg. 8. Canc.* diſertè curata beneficia ei reſeruat. idem faciunt concordata German. Et Concil. Trid. *ſ. 24. c. 18.* vbi de concurſu ſtatuit, præfatur diſpoſitionem habituram locum in qualitercumque reſeruatis. & Pius V. *in bulla de concurſ. apertius in verb. electis nobis aut ſucceſſoribus noſtris pro collatione obtinenda.* Et Cong. Conc. luculenter declarauit, *vt eſt apud Gonzal. add. R. 8. Canc. gloſſ. 8. num. 112. Piaſ. in prax. p. 2. c. 4. num. 17.* quanquam in his Epiſcopatibus ſiue inſtitutus ſit concurſus, ſiue non, vix audiantur à ſede Apoſtolica conferri Paſtoratus, vt & Nauarrus putauit per *d. c.* 18. reſeruationem parochialium ſublatam *Gonz. ſ.* quod ſi patronatus Eccleſiaſtici fuerit parochia, tunc patronus eligit, quem digniorem putat, & Epiſcopus eum inſtituit, ſi ad eum inſtitutio pertinet: ſin autem inſtitutio ad alium pertinet, Epiſcopus digniorem eliget, quem patronus tunc præſentat ei, ad quem inſtitutio ſpectat. Quod ſi ſit patronatus laici, non eſt neceſſe examen fieri per concurſum; ſed tamen præſentatus debet ab examinatoribus examinari, & ſi ſit idoneus admitti. Si in his ſecus fuerit factum, actus eſt nullus, & collatio ſi ſpectabat ad Epiſcopum, deuoluitur ad Papam. *cap. 18. ſ. 24.* Ex multis nominatis & oblatis à patrono poteſt Epiſcopus eligere, quem vult, vt dixi, ſed ſi ſine præuia monitione patroni, plures fuerint examinati ab examinatoribus, & Epiſcopo oblati, ex his quem patronus, non quem voluerit Epiſcopus, eligi poteſt. quod idem obtinet, etſi patronus ſit Eccleſiaſticus. quoniam nondum illi ſunt à patrono nominati, & Epiſcopo oblati, vt inſtituantur, ſed tantum examinatorum iudicio approbati, vnde patroni eſt, quem ex illis voluerit, eligere. Hoc enim ius ſicut nec laicis patronis ita nec Eccleſiaſticis Trid. ſynodus tollit. *vt poſt Nauarr. Azor. Inſt. mor. p. 2. lib. 6. cap. 22. qu. 15.* nam concurſus per Epiſcopum debet fieri cum patronis. *d. cap. 18. §. porro Epiſcopus, & qui ius &c. ergo* ſi ſolus Epiſcopus edictum proponit; & negligit in eo patronum, facit actum quo huic ius auferri nequit, ſicut ex eo qui ex decreto Concilij interueniret.

Quæ omnia ſupradicta non ſunt neceſſaria, ſi collatio fiat canonicatus aut alterius beneficij, cui curatum eſt acceſſoriè annexum *ex cong. Card. Riccius in prax. Vn. dec.* 490. Si porro vacet per reſignationem in alicuius fauorem, non eſt locus concurſui, ſiquidem apud S. Pontificem huiuſmodi fiat reſignatio. Quod ſi reſignatio fiat cauſa permutationis, *itidem* non eſt locus concurſui. *ob cap. vn. extr. de rer permut.* quia propriè non vacat ſed conditionatè *ex cong. Car. Gonzales. ad R. 8. Can. gl. 14. num.* 10. 11. 12. 13. 14. ſicut & in exſpectatiuis *num.* 15. 16. 17. ſed tamen opus eſt nouo examine, vbi parochiæ, quę permutantur diſparis ſunt conditionis, alioquin ſi vtrobique æqualis idoneitas, vt ita dicatur, tantum requiritur, per antiquum examen vterque cenſetur idoneus. *Cong. Concil.* vel ſi permutatio ſit ſimplicis cum curato, curatum acquiſiturus examinari, ſine concurſu tamen, debet, *Garz. de benef. p. 9. cap. 2. n. 162. cum ſeq.* Ob cauſas tamen rationabiles quædam ex ſupradictis remitti, vel augeri poſſunt. *vt in fin. cap. 18. habetur.* vnde fortè factum eſt vt forma concurſus ex integro non paſſim recepta ſit, vt ideo irritæ non ſint collationes ſecus factæ, prout eſſent ſi in ſtricto rigore recepta foret. Vt enim generatim non ſeruata forma actus corruit. *Euerard. in loco defec. for.* Ita ſpeciatim beneficiaria prouiſio. *Garz. de benef. p. 9. c. 1. n. 3.*

Ad concurſum parochialem faciendum ſi

non ſint examinatores ſynodales quotannis deputati, aut alij interueniant, de quibus agit Concil. *Trid. ſ. 25. c. 18.* quærit Diana *p. 3. t. 5. r. 64. 65.* an ſubſiſtat diximus latè *in Conſult. canon.* ſi quidem concurſus ſubſtantia, non tamen ſubtiles aliqui apices ſint ſeruati.

Electio tamē minus digni ad parochialem omiſſo digniore non eſt nulla, ſed annulanda per prouocationem; effectuſque exercet prouiſio, donec irritetur quia ſeruatur forma, etſi eligens peccet. *Emman q reg. to. 2. q. 82. a 2.* Vtique cum ſeruata eſt forma concurſus, & collatio ei facta, quem vel Epiſcopus vel patronus iudicauerit magis idoneum. Vt mortaliter peccare cenſeatur communiter, qui omiſſo digniori beneficium parochiale alteri confert, quamuis digno: ſaltem ſi diſparitas ſit notabilis.

Quin imò ſententia quorundam nimis rigida, ad reſtitutionem teneri videatur, annullatio antem ſit digno appellante, & ad nouum examen prouocante. Dignus autem magis eſt, cui plenius competunt qualitates à Concilio requiſitæ, in verbis; *idonei ætate, moribus, doctrina, prudentia & alijs rebus ad vacantem Eccleſiam gubernandam opportunus.* Vt fallantur admodum qui ſolam ferè doctrinam ponderant, cum porro, vt ſolet, alter in hac, in illa alter qualitate excellit, tum porrò omnia ponderanda ſunt: eaque eligenda momenta, quæ magis ad regendam Eccleſiam ſunt opportuna. adeoque in conflictu noti cum ignoto diſpar ſit ratio. præſumptio etiam eſt aliqua pro graduato aduerſus eum qui illo teſtimonio caret: ſacerdotis etiam, ſeu ad ſactos ordines promoti, *argumento c. 2. ſ. 22. Concilij Trid.* aduerſus carentem illo honore: diſpar ratio eſt origenarij etiam, & exteri: per canones idonei, & diſpenſatione egentis: potentis, nobiliſque, vbi Eccleſia patrocinio eget, tenuis, viliſque, quod ſi porro ea ſit paritas, vt omnibus expenſis duo pluresque in gradu æquali conſtant, liberior eſt electio Epiſcopi, vel patroni; iuxta diſtinctionem Concilij. alioquin cum imparitas liquet, nullus eſt gratificationi locus.

Animaduertendum porro eſt loqui Concilium de parochialibus Eccleſijs vacantibus, liberis, vel ſub patronatu exiſtentibus quare non comprehendentur ſub eo decreto vnitæ, quæ nunquam vacant, nec rectores habent; de quibus eis per concurſum prouidendum decernit Concilium; ſed in illis vicarij deputantur, ab ijs qui rectores ipſi ſunt & parochialis Eccleſiæ Ius ſibi Incorporatum habent: totuſque Concilij textus ſonat ea, quæ accidunt in prouiſione ipſius tituli Eccleſiæ parochialis, non in ſubrogatione vicarij. Ita ſentit Garſ. *de benef. p. 9. c. 2. §. 2. num. 285. & ſeq.* vbi nu. 289. diuerſas Cardinalium declarationes negantes in vicarijs præſcribi concurſum citat. Breue item Sixti V. & Conſtitutionem Pij. V. *qua in §. volumus inſuper*, clarior eſt quam vt in controuerſiam trahi poſſit (habet eandem Quarant. *v. vicar. perpet. Piaſ. pr. ep. p. 2. c. 5. num. 17.*) *Azor. Inſtit. mor. p. 2 lib. 6. c. 29. q. 3. Gonz. ad reg. 8. Cancel. gl. 5. §. 3. nu. 49. Serol p. 2. v. vicar. §. 7. faciunt & declarationes à me citata tit. de parochiis in fin. Et citati à Barboſa in Collect. DD. ad Concil. Trid. ad d. c. 18. n. 16.*

Quamquam nonnulli *ibid. num. 17.* velint à Rota deciſum in vicaria concurſui eſſe locum quando cura totaliter tranſlata eſt in vicarium, non exercitium curæ dumtaxat, illudque præſumi cum rectori portio fructuum, reſiduum vicario relictum eſt, ſecus vbi vicario congrua; rectori cætera competunt.

Sed neque Abbatiam, Prioratum, habentem curam animarum, vel aliud beneficium curatum, quæ non ſit parochialis Eccleſiæ, nam de ea ſola loquitur Concilium, nec ea cura, quæ collegio incumbit, & per canonicos & hebdomadarios exercetur ad concurſum vocantur. vt neque parochiæ regulares ſemper per regulares obtineri ſolitæ: neque quæ optari ſolent. *citati ibid. n. 8. & ſeqq.*

Vbi etiam *num. 3. & ſeqq.* refertur parochiales litigioſas, non per concurſum, ſed ſubrogationem ſolere conferri. vt nec illam, quę recuperatur per regreſſum, & quæ vacat per reſignationem ſimplicem apud ſedem Apoſtolicam, aut in vim decreti dimittendi primum incompatibile, quamuis verbis Concilij concurſui ſubijci videatur, ſolet tamen dataria conferre, ſub onere tamen examinis, multo magis quæ vacat per reſignationem in fauorem quam ordinarios recipere non poſſe creditur, adeò quidem vt nec reſignantis conſanguineos vel ordinarij ad concurſum recipi velint. *ex bulla Pij V. anno eius 3. kalendis aprilis.* ſed illud rigidum & fortè pręter mentem Pontificis, vbi examinatores iuramentum à Concilio præſcriptum præſtant, nec, iuſtus metus eſt præuaricationis.

Vacante Eccleſia ne cura animarum ex vacatione capiat detrimentum; debet Epiſcopus, non inferior, niſi quaſi iuriſdictionem Epiſcopalem habens in facultate congregandi ſynodum, ſimiliaque agendi, *num. 46. & ſeqq.* ſtatim ex arbitrio boni viri, atque ita ferè intra tres dies cum periculum ſit in mora, idoneum vicarium per examen, niſi aliter liqueat, cum congrua portione, pro loci neceſſitate, vbi opus fuerit, conſtituere: adeoque vbi rectores habent vicarios, quibus ipſis impeditis ſubſidiaria cura incūbit, rarò opus erit conſtituere huiuſmodi vicariū, qui curam ſubeat donec Eccleſiæ de rectore prouideatur.

Facit tamen hæc ratio, vt ſtatim vicarius conſtitui, nec vltra quam donec de rectore prouideatur, & infra decem dies Epiſcopus ſe ad concurſum inſtituendum accingere debeat. vt commendæ ſemeſtres *iuxta c. nemo de elect. in 6.* in parochialibus hodie ceſſent.

Conſtituit autem Epiſcopus tempus, pro arbitrio tamen breue, quod quidem ad viginti dies moderandum putant. intra quod nominatio & examen tranſigatur. edictum etiam ipſe proponit Epiſcopus, ſi quidem ipſi aut ſynodo prouinciali pro regionis more videatur expedire. verba ſunt Concilj, vt ſi minus

id

id videatur expedire etiam citra edictum publicum nominatio, concurſus, examen, renuntiario idoneorum, electio dignioris locum habeat: etiam in reſeruatis. vt de forma & ſubſtantia concurſus non ſit huiuſmodi edictum; niſi purificata illa conditione, *ſi Epiſcopo aut ſynodo prouinciali magis videbitur expedire*. Enimuero plura quæ hic decernit Concilium omnino exactè, quantum fieri poteſt, ſunt obſeruanda. ita tamen vt non adeo de forma eſſe exiſtimanda ſint, vt propter ſubtilem vnum apicem, cauſam totalem euertamus, irritatoque concurſu, per quem maximè idoneo prouiſum ſit, diſpoſitionem Romam deuoluamus: vbi ignoti omnibus numeris impares promoueantur, aduerſus Concilij mentem.

Cenſuit Cong. quod re integra, id eſt, ante factum examen, etſi poſt lapſum terminum præſcriptum comparens filius patrimonialis debet admitti. *Gonzales ad Reg*. 8. *Can. gl*. 9. §. 1. *n*. 115.

In concurſu ad parochialem peracto examine renuntiantur quotcumque ab his idonei iudicati fuerint ætate, doctrina, moribus, prudentia, & alijs rebus ad vacantem Eccleſiam gubernandam oportunis. ex hiſque Epiſcopus eum eligit, quem ceteris magis idoneum iudicauerit. ea verba non iubent examinatores deſignare digniorem: probabilius eſt tamen eam fuiſſe Concilij mentem; vt Epiſcopus patronuſque Eccleſiaſticus, vbi ad Epiſcopum pertinet inſtitutio ſecurius eligat. intereſt tamen non parum quoniam nec Epiſcopus, nec patronus alium eligere poteſt, quam aliquem ex ijs qui ab examinatoribus renuntiati ſunt idonei, ob verba ex hiſque eligat, ſed quamuis examinatores digniorem deſignent; liberum tamen Epiſcopo, ſeu patrono manet arbitrium. cui enim datur electio, datur libertas ſumendi, quod præ altero placet, atque ita exiſtimem conciliandas diſſidentium *apud Dianam p*. 3. *t*. *ſ*. *r*. 111. opiniones.

16. Appellat. ab Exam.

Poſt examen † ſemel factum non licet prouocare ad nouum examen, quia hac ratione ſemper danda eſſet appellatio, etiamſi non diceretur de irrationabili iudicio Epiſcopi, vbi Conſt. Pij V. tunc demum eam concedit, quando doloſè & irrationabiliter iudicatur, *Farin Crim. deciſ*. 123. *num*. 6. tamen Gonzales *ad Reg Canc*. 8. *gloſſ*. 4. *nu*. 144. poſt ea contrarium ſenſiſſe refert Cong. Cardin. quia aliter eſſet, ligare manus appellanti, vt non poſſet docere de grauamine, quia plerumque examinis acta non ſcribuntur, vel ita fabricantur, vt ex illis apertè de læſione conſtare non poſſit, præſertim cum Ordinarij ex varijs animi ſui motib. & expenſis omnibus circumſtantijs, doctrinæ, ætatis, vitæ anteactæ, famæ, &c. procedant *idem ibidem num*. 124. 125. vnde etiam niſi huiuſmodi prouocationem admittamus, ferè reddemus fruſtratoriam Conſtit. Pij V. quę ideo diſponit, vt in ſecunda inſtantia liceat ad nouum examen prouocare, vt per hoc conſtet de rationabili vel irrationabili iudicio Ordinarij. Sed prouiſus per concurſum de parochiali ab Ordinario, non obſtante appellatione paſtoratum init. an ſimiliter appellans in ſecunda inſtantia dignior iudicatus appellante, primo prouiſo in poſſeſſionem mittetur? negat Gutier. *Can. quæſt. l*. 2. *c*. 11. *num*. 25. id enim Pius V. non decreuit, vt de primo. Itaque in eo appellatio habebit legitimum ſuum effectum, cui rationi accedit fauor Ordinarij & maior de eo confidentia, quam de Iudice appellationis. denique ratio ſuffragatur, quod primus habeat titulum beneficialem ab Ordinario, cui non æquiualet ius qualecumque ex ſententia ſecundi iudicis natum, ſed demum quod tertio loco Romæ reddetur inappellabile cum pleno iure Canonicæ inſtitutionis.

17. Derogatio huius formæ.

Papa huic decreto † expreſſè poteſt derogare, quod extra dubium eſt, & tacitè feciſſe cenſetur etiam per generalem tantum clauſulam, non faciendo mentionem ſpecialem Concilij, ſi alioqui de mente apparet. *Gonzales. ad Reg*. 8. *Canc. gloſſ*. 6. *num*. 120. quia hæc forma examinis propter caſus *d. cap*. 18. expreſſos in fine omitti poteſt, vt diximus. Conſtitutio hæc adeo vtilis eſt, vt inſtante Clero Galliæ edicto regio à Senatu Pariſ. promulgato recepta ſit. *Chopp. de ſacr. pol. for. t*. 1 *n*. 2.

Cum Concil. Trid. vbi ſupra digniorem ad Epiſcopatus & paſtoratus promoueri velit, an idem ſequi oportebit in alijs beneficijs & officijs? negatiuam ſequitur Gutier. *l*. 2. *Can. q*. *c*. 11. *n*. 12. exceptis canonicatibus Lectioni ſacræ obnoxijs, magiſtralibus, & doctoralibus.

18.

Romana etiam praxis, aut ordinariorum non recipit in ſimplibus; in Cathedralibus autem Eccleſijs, & collegiatis inſignibus, Concilium Trid. *ſ*. 24. *cap*. 12. dum hortatur medietatem ſaltem præbendarum conferri doctoribus, aut licẽtiatis in Theologia, aut iure canonico; nõ imponit quidem neceſſitatem: ſed interpellat cuiuſque conſcientiam: & fortè in altera medietate liberiorem aliquam facultatem facit: vt collegit Diana *p*. 2. *t*. 1. *miſ*. *r*. 28. ſæpe enim & non graduati prudentes, induſtrij, ſolertes, pietate ſpectabiles, vtilitatibus Eccleſiæ in ſpiritualibus, & temporalibus ſunt æquè neceſſarij atque alij ſcientia eximij. Vnde *in c. venerabilis x. de preb*. reprobatur ſtatutum, vt non niſi nobilitate, aut ſcientia excellentes tantum canonici eligerentur, & *in c. ad decorem. x de inſtitut*. aliud ſtatutum, vt non niſi originarij loci admittantur. quamquam aliàs inter æquales, qui ſunt de genere fundatoris, de Eccleſia, & ciuitate exteris rectè præferantur. *diximus infra de Inſt. n*. 12. *& latè in Iudice. l*. 1 *c*. 36. & propterea d. c. ad decorem literatos, & aliàs idoneos admitti iubet: etiam ad Eccleſiam Patriarchalem Conſtantinopolitanam. quare collatorum æquo & bono arbitrio eã res commiſſa eſt, inculcantibus tamen ſæpe canonibus, ne à carne & ſanguine obcæcentur; & ne vllatenus indignis conferant, grauibus vbique pœnis deterrentibus: quod & in patro-

 nis

nis obtinet: præſertim Eccleſiaſticis, laici enim & plures præſentare permittuntur, & concurſum inuiti non admittunt, ſi tamen inidoneos præſentauerint, reijciuntur: ex præſentatis autem per patronum Eccleſiaſticum eligitur maximè idoneus. *d. c.* 18. *ſ.* 24. & propterea Diana *p.* 2. *t.* 1. *miſ.* r. 37. cenſet etiam ad beneficia curata laicum non teneri præſentare digniorem. De his Concurſibus plures deciſiones vide apud Riccium *in prax. Concurſ. ad Eccl. par.* Quar. vbi ſupra, &c. *Et citatos apud Barboſam in Collect. ad Concil. Trid. ad d. c.* 18. *ſ.* 24.

19. De reſidentia curatorum. Sed & requirit Concil. *Trid. ſeſſ.* 7. *cap.* 3. vt curata beneficia non dignis tantum, ſed & reſidere volentibus, & qui per ſeipſos exercituri ſunt curam animarum, conferantur: iuxta priores canones ibidem innouatos, aliàs collatio irrita ſit, & collator puniendus. *iuxta c. graue x. de prab.* exercere autem curã per ſeipſos debent, & reſidere generatim: non tamen quaſi affixi glebæ numquam abeſſe poſſint, aut actum vllum committere cuipiam: ſed vt legitimam peragant reſidentiam: quæ nonnumquam ex cauſis legitimis aliquam permittit abſentiam. vt de illa tractar. *Barboſ. de officio & poteſtate parochi c.* 8. *& nos infra tangimus de clericis non reſidentibus num.* 24. & deciſum refertur. 3. *Iulij*. 1591. Tolerandum eſſe vt parochi per ſubſtitutos, ſuppleant munus in illis ſaltem actibus, in quibus expreſſis verbis canonum decretorumque Concilij permiſſum eis eſt, vt per vicarios, coadiutores, vel ſubſtitutos poſſint officio fungi. *Aldan. in Compend. can. reſol. lib.* 1. *titul.* 7. *num.* 2.

Quoniam Gratiæ informes dicuntur ante expeditionem literarum, vtporè quibus multæ clauſulæ ex ſtylo & regulis Cancellariæ inſeri ſolent, quæ non habeantur in libellis Papæ porrectis; edidit Iulius III. conſtitutionem aduerſus prouiſos beneficia retinentes ſine literis expeditis.

DE RENVNCIATIONE.

EPISCOPVS Electus acceptare electionem non tenetur: ſi acceptauerit; renunciare niſi ex cauſa non poteſt. *cap. niſi.* 10. *x. h. t.* Abbas & Clerici ſimiliter inconſulto Epiſcopo abdicare ſe non poſſunt, niſi priuilegio aut loci conſuetudine contrarium receptum ſit *Caniſ. in ſum iur. Can. l.* 1 *t. h.* prout paſſim antehac accidit.

1. Quibus ex cauſis fieri poſſint. Pius V. in Conſt. † *Inc. quanta, quam habet P. Matth. inſ. D. lib.* 1. *tit.* 15. *cap.* 3. declarat & ſtatuit eſſe nullas reſignationes omnes beneficiorum, ſi ab Ordinarijs recipiantur, quæ non fient ex aliqua harum cauſarum. ſcil. primò, quod reſignantes ſint ſenio confecti, ſcilic. arbitrio iudicis, *Menoch. de arbit. cap.* 59. valetudinarij ſcilicet etiam arbitrio iudicis 3. corpore impediti, verbi gratia, leproſi, paralytici, laborantes ſcabiei ſpecie, quam phyſici drioram vocant, apoplectici, habentes morbum comitialem, Gallicum, Lunatici, habentes chiragram frequentem. 4 corpore viriati. v. g. cæci, clandi, habentes manum mutilam, crus abſciſſũ, vel ita contractum vt ſit opus ligneo pede, gibboſi & c. 5. crimini obnoxij, ſcil. in caſibus in quibus clerici eſſent priuandi ſuis beneficijs, homicidæ, ſymoniaci, adulteri, concubinarij &c. 6. cenſuris Eccleſiaſticis irretiti. 7. denique qui nequeunt Eccleſiæ vel beneficio inſeruire, vt ſunt irregulares, exules, &c. aut 8. qui non debent Eccleſiæ inſeruire, vt qui turpiter & ſcandaloſè viuunt, quales Concil. Trid. *ſ.* 21. *cap.* 6. vult priuari. 9. aut ingreſſuri religionem, id eſt, profeſſuri, vel contracturi matrimonium, modò reipſa id exequantur: denique qui ob inimicitias capitales nequeunt vel non audent in loco beneficij reſidere, vbi notandum, ſi ſine his cauſis reſignatio fiat, eam eſſe nullam, ſed ſi Ordinarij conferant ſuis aut reſignantium conſanguineis, affinibus, vel familiaribus directè vel per circuitum, eos incurrere ſuſpenſionem à diuinis, donec à Papa abſoluantur. ſed vt multæ aliæ, hæc Bulla hîc publicata aut vſu recepta non eſt, quia reſtringit Ordinariorum facultates, etiamſi fortè hîc non expreſſæ cauſæ, iure tamẽ non improbatæ eſſent hanc Cõſtit fuſius explicat M. Antõ. in *prax Neap. c.* 54.

In reſignatione atque etiam permutatione parochialis vel alterius beneficij reſidentiam exigentis, hodie requiritur quod reſignans illud per annos quinque aut ad minimum tres poſſederit. (qui ſtylus incepit à Gregor. XIV.) vt penſio petita reſeruetur, vel quid aliud in gratiam reſignantis. *Garz. de beneſ. p.* 11. *c.* 3. *n.* 45. *&* 46.

Simoniacè renuncians non eſt priuatus ipſo iure beneficio, quia renunciatio eſt nulla, ſed priuandus. ex *Nauar. SA. V. Sim.* 5. 7. 2. Publicanda.

Regulas Cancellariæ de publicandis † reſignationibus, de infirmis reſignantibus, & de veriſimili notitia, de annali poſſeſſore, de pacif. poſſeſ. de idiomate, ait Carol. Molin. in Francia vſu eſſe receptas, & ad illas poſt Gomeſium non indoctè ſcripſit, ſi abſtinuiſſet ab eructatione venenoſi halitus hæretici, & etiam in Belgio locum habent, ſed publicationis forma ſtrictè non ſeruatur (vt hoc obiter præ cæteris notemus) ſufficit enim palam innoteſcat, nec celetur reſignatio, etſi in templo coram populo in celebritate miſſæ aut concionis die feſtiuo non promulgetur; Itaque in regulis Cancellariæ à Sixto IV. vſque ad Pium IV. mandatum fuit publicari reſignationes: ſuperuenit Conſt. Pij V. quæ quædam adiecit, mutauit, *quam habet* Azor. *Inſtit. mor. p.* 2 *l.* 7. *cap.* 24. ac denique 1583. *Conſt. Greg.* 13. *Inc. humano, quam Flamin. de Reſ. l.* 11. *in Praef. P. Matt. ſ D l.* 1. *t.* 15. *c.* 2. *& Quar. in ſum. V. beneſ publi. Piaſ. pr. p.* 2. *c.* 5. *num.* 22. quæ nunc Romæ obtinet: ea iubentur reſignantes in Curia intra ſex menſes, ſi citra montes exiſtant, intra nouem, ſi vltra, promulgare reſignationes:

nationes: ſi extra Curiam, locorum Ordinarijs, Epiſcopis, vel alijs Collatoribus, vt eas reijciant, aut admittant, & alteri conferant intra menſem, & reſignatarius intra tres menſes publicet. Tempus autem computatur à die datæ ſupplicationis, primæ quidem ſi plures fuerint, non à die præſtiti conſenſus. Atque hæc vbi viuit reſignans, non autem in quibus poſt obitum reſignantis, datur conſenſus reſignantibus, etiam cauſâ permutationis, in quibuſcunque qualiumcumque beneficiorum & dignitatum etiam reſeruatarum, electiuorum, manualium, etiam litigioſorum, etiam regularium. reſignatarij etiam vniuerſi, etſi Cardinales & officiales Curiæ Rom. ad hanc tenentur, etiam ſecundi reſignatarij, etiam impetrantes beneficia vacantia ob omiſſam publicationem, etiam minorennes, etiam obtinentes non in titulum ſed commendam, etiam qui obtinuit ex ſimpliei non in fauorem reſignatione, quæ omnia perſequitur Azor. *Inſt. mor p.2.l.7.c.24.* refert tamen Charond. *reſp.l.1. reſ.* 21. poſſeſſionem omiſſam ad ſex menſes, modò reſignatarius eam ceperit vel tribus ante mortem diebus, realiter vtendo fruendo prouentibus, non nocere; vti neque reſignantis reuocationem poſt iam admiſſam reſignationem, & ſuper hac regula diſpenſare non poſſe pontificem iudicatum refert in Gallia Charond *reſp.l.1.r.* 23 ſed id hîc non admitterem, ſi de poteſtate diſputetur, ſed bene ſi de voluntate, vt ſubreptum eſſe eredatur, adeoque prouiſio cum ea clauſula nulla eſſe cenſeatur, niſi eam circumſtantiæ purgent.

3 Extat etiam regula Cancel. † hîc vſu receptа, vt reſignantes debeant ſuperuiuere 20. diebus; alioqui beneficium per mortem vacare cenſeatur. ſed huic regulæ vt Papa ita & Legatus eius poteſt derogare, etiam cum præiudicio expectantium graduatorum. Charond. *Reſp. lib.* 1. *r.* 20. hæc regula cœpit ab Innoc. VIII. cuius Conſtit. habet P. Matth. *in ſeq. D. l.* 1. *t.* 15. *c.* 1. locum verò tantum habet in collationibus Papæ, non Ordinariorum. *Molin. ad d. Reg. q.* 1 *num.* 22. *& ſeqq. Papon Arreſt l.* 3. *t.* 2. *art.* 1. ſed an locum habeat in reſignationibus ex cauſa permutationis factis? Papon. *ibid. artic.* 2. cenſet habere: Molineus id exactius *num.* 29. *& ſeq.* examinat, ſentitque nec hoc caſu hanc regulam reſpectu Ordinariorum obtinere, quod & magis probatur.

20. dies ante reſignantis mortem.

4. Inſtar renunciationis Epiſcopi † eſt, ſi non à tempore confirmationis intra debita neglectus tempora ſe curet conſecrari. Nam Epiſcopus tenetur intra tres menſes conſecrari, alioquin fructibus priuatur; & ſi vltra tres alios menſes negligat, etiam iure ſuo excidit. Porro computantur ij tres menſes à die confirmationis, quam etiam poſt electionem petere intra tres menſes debet, etſi non obtinere. ſæpius enim plus temporis elabitur, etiam poſt confirmationem, antequam cum Camera Apoſtolica ſuper annatis componatur. Porrò impedito, accuſato, denuntiato, aut inquiſito non currit tempus. *Malder. de Iuſt. & Rel. Ti.* 9. *c.* 2. *d.* 10.

Confirmationis.

Pius IV. probibuit fraudulentas † permutationes, quæ fiunt ſuppoſito aliquo imaginario beneficio, quod de pertica vocant, quanquam eas ſubtiliter aliqui, vt *Rebuff. prax. benef. de permutat.* fieri poſſe ſuſtinuerint, quaſi permutatio ad euictionem tantum obliget. ſed hæc ad contractus pertinent: vbi loco rei euictæ meritò ſuccedit obligatio ad intereſſe: ſed in beneficiarijs negotijs nihil ex conuentione partium deberi poteſt, (ſed Superioris conceſſione) vel vt debeatur conueniri, vetat inſuper ne Ordinarij tales admittant, verè vel virtualiter in fauorem alterius factas, decernens huiuſmodi ex cauſa reſignationes, admiſſiones & quaſuis diſpoſitiones nullas & irritas, non tamen priuantur eo ipſo aliter permutautes, per dictam Bullam. *quam refert P. Math. in S. D. lib.* 1. *tit.* 15. *c.* 5. An autem, quia quantum in ipſis eſt ſe exuerunt, ita nihil agant, vt eis liceat ad reſignata beneficia redire, non ſatis liquet; & fauorabilius eſt vt poſſint; puniendi tamen ſunt, quod in re ſacra tam profanè verſentur. Permutationes triangulares, & reſignationes ſimplices in fauorem tertij cum clauſula *non aliter*, &c. improbat *Conc.* 2. *Mechl. tit.* 19. *c. vlt.* 5.

Fraudulentæ & fictitiæ renũt. & permutat.

DE SVPPLENDA Negligentia Prælatorum.

NEGLIGENTIAM Prælatorum omittentium † Monachis ſuis, vbi commodè fieri poteſt, dare lectorem ſacræ ſcripturæ, Epiſcopi locorum, tanquam ſedis Apoſtolicæ delegati, ſupplere debent, opportunis remedijs ad id eos compellendo. *Conc. Trid. ſ.* 5. *c.* 1. *§. in monaſterijs.* ſimiliter ſi regulares prælati in Eccleſijs parochialibus monaſterijs ſuis ſubiectis, ſi in nulla diœceſi exiſtant, à Metropolitanis tanquam ſedis Apoſtolicæ delegatis, compelli debent, vt prædicatio verbi Dei fiat, neque aliqua appellatio, aut tergiuerſatio executionem decreti impedire poteſt. *Conc. Trid. ſeſſ.* 5. *c.* 2. *§. ſicut.* 1

Quoad delectum lectoris ſacræ ſcripturæ.

Prædicatoris in paroch. Regul. diſcipl. in Cõmend.

In monaſterijs commendatis, in quibus non viget regularis † obſeruantia, & quibuſcumque beneficijs qualitercumque exemptis, Epiſcopi, tanquam ſedis Apoſtolicæ delegati, viſitare, & curare etiam per ſequeſtrationem fructuum, poſſunt, vt quæ renouatione indigent, reficiantur, & cura animarum & debita obſequia rectè exerceantur, appellationibus, & conſuetudinibus immemorabilibus excluſis: & ſi in eis viget regularis obſeruantia; Epiſcopi moneant ſuperiores, vt ſubditos iuxta regularia inſtituta, in officio contineant. Quod ſi intra ſex menſes eos non viſitauerint, vel correxerint; Epiſcopi eos viſitare poſſunt & corrigere, prout ipſi ſuperiores poſſent, excluſis appellationibus, exemptionibus, ac priuilegijs.

Legati & ſuperiores Eccleſiaſtici quarum-

cumque facultatum vigore non poſſunt ordinem hierarchicum turbare, ita vt in prima Inſtantia ordinariorum functionibus ſe immiſceant, niſi ad ſupplendam illorum negligentiam. Concil. Trid. *ſ.24.c.20.§. Legati.*

2. Regul. extra clauſtra delinq. Regularis non ſubditus † Epiſcopo intra clauſtra regens, & extra ea ſcandaloſè delinquens, ſi à ſuperiore per Epiſcopum monito correctus non fuerit, per Epiſcopum puniri poteſt, poſt tempus ſuperiori præſcriptum. *cap. 14. ſ. 25. de reg.* ſuper cuius decreti executione extat *Conſt. Clem. VIII. incip. ſuſcepti muneris.*

3. Capit. de ſede vacante. Quod ſi Capitulum † ſede vacante ea peragere negligat, quæ Conc. Trid. *ſ. 24. cap.* 16. fieri intra octo dies præcipit, Metropolitanus negligentiam illius ſupplebit: quod ſi fuerit Metropolitanum, antiquior comprouincialis Epiſcopus.

4. Regul. nõ red. gent. ſe in Cõg. reg. Monaſteria quæ generalibus Capitulis aut Epiſcopis non ſubſunt, nec ordinarios habent regulares † viſitatores, ſi iuxta Conſtitutionem Innocentij III. & Conc. Trid. *ſ.* 25. *c.* 8. *de reg.* in congregationes ſe non redegerint, Metropolit. poſſit ea conuocare. Quæcumque Conc. Trid. *ſ.* 25. *de reg.* ſanxit, ſi Epiſcopi exequi negligant, concilia prouincialia ſupplere debent, negligentiam verò ſuperiorum regularium Capitula generalia, & in eorum defectum prouincialia, per aliquos deputatos emendare. *ibid. c. vlt.*

Commendauit etiam Concil. Trid. *ſ.* 21. *c.* 8. curæ Epiſcoporum monaſteria commendata: vt in quibus non viget regularis obſeruantia, & beneficia qualiacumque curata, etiam, vt exempta annis ſingulis viſitentur: & cura animarum, aliaque obſequia rectè, exerceantur: vbi autem viget; monitionibus paternis debitam viuendi rationem obſeruari faciant, quod ſi per ena admoniti ſuperiores neglexerint, viſitare ipſi poſſint tanquam ſedis Apoſtolicæ delegati, & corrigere; prout ipſi ſuperiores poſſent, iuxta eorum inſtituta, quibuſcumque appellationibus, priuilegijs, exemptionibus penitus remotis: quam diſpoſitionem à Rota referunt deciſam obtinere etiam in Epiſcopo viciniore, quoad illa, quæ nulliûs ſunt diœceſis. quin & in alijs iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem habentibus, ſaltem quoad viſitationem. & vbi viget regularis obſeruantia, ſi exempti monitionum Epiſcopaliom rationem habuerint, non vlterius ſe poſſe interponere, appellationibus etiam locum eſſe ſi modus excedatur, & forma *d. c.*8. præſcripta vt corrigant ſcilicet Epiſcopi, *prout ipſi*, inquit, *ſuperiores poſſent*: ſecundùm inſtitutum ergo, regulam, & modum regularem. adeoque monachum curam animarum exercentem, eo modo remouere quo poſſet ſuperior: ideoque non dicta etiam cauſa, nec probata. *citati à Barboſ. in collect. DD. ad Concil. Trid. d. c.* 8. *ſ.* 2.

DE TRANSLATIONE Epiſcoporum.

EPISCOPORVM translationes † iure inhibitæ ſunt; ſi tamen Eccleſiæ vtilitas vel neceſſitas eas expoſtulet, non propria transferendorum cupiditas, permittendæ; & quandoque laudandæ ſunt. ſic R. Franciſcus Sonnius 1. Epiſcopus Buſcod. 20. Ianuar. 1570. renunciato Epiſcopatu Buſcoducenſi proprio motu regis, nominatus ad Epiſcopalem ſedem Antverp. per ducem Albanum, vt habet litteræ, inſtanter requiſitus & inductus, primus etiam Antuerpien. Epiſcopus vt eſſet permiſit. ita Gandauo Cameracum inuitus volens abijt Illuſtriſſ. D. Franciſcus *van der Burch*, alijque alio noſtro tempore. Epiſtola decretalis Pelagij ad Benignum Archiepiſcopum præclarè deſcribit quomodo transferri debet Epiſcopus; cauſa ſcilicet neceſſitatis, vel vtilitatis Eccleſiæ, non præſumptionis ac propriæ voluntatis tranſire: vt non mutet ſedem ſicut non mutat mentem: ſed cauſam neceſſitatis & vtilitatis mutetur, vt Eccleſiæ vtilitati ſeruiat, & non ſuæ ambitioni, ac vt dominationem agat. 1. Quando permittenda.

DE ORDINANDIS.

SAcramenti ordinis Epiſcopus † eſt propriè diſpenſator & miniſter. tamen Abbas ſi fuerit benedictus & presbyter, ſuis tantum monachis ordines minores conferre poteſt. *c. Abbates de priuilegio in* 6. & cenſuit *Cong. Conc.* 1574. *vt habet Piaſ. in prax. par.* 1. *c.* 1. *n.* 7. (an autem omnes minores ordines conferre poſſit diximus latius *in Conſult. ca.*4 *h. t.*) etiam ſine Epiſcopi examinatione. *Nau. conſ.* 14. *de priu.* ſecularibus etſi alioquin ſubditis nec ordines, nec dimiſſorias dare poteſt, ſed ipſe Epiſcopus tales intra tamen ambitum ſuæ diœceſis conſiſtentes, & ſi non ſubditos, & ſine dimiſſorijs Abbatis, ordinare poteſt, vel ipſe Abbas vel alius Epiſcopus per dimiſſorias Epiſc. *Se-rol. pr. p.* 1. *V. Abbas.* tamen Epiſcopus non niſi ſubditos ſuos debet ordinare. *Trid. ſ.* 14. *c.*2. *ſ.* 23. *cap.*8. niſi proprius ordinanda ab ordinatione ſuſpenſus ob ordines non ſuis collatos. *c.* 2. *de temp. ordin. in* 6. aut triennalis ſit commenſalis. de quo mox. Atqui in *c. cum nullus de temp. ord. in* 6. tripliciter † ſui dicuntur, quos ordinare poteſt, vel dimiſſorias dare, ex cauſa, ſcilicet originis, domicilij, vel beneficij. *Riccius in prax. Sac. Ord. d.* 297. *& ſeqq.* 15. quod in Conc. Trid. non eſt mutatum, ſed in eo *c.* generaliter dicitur eum ordinari poſſe, qui beneficium habet, at in Conc. Trid. *ſ.* 21. *c.* 2. requiritur vt ordinandus beneficium habeat, quod ſufficiat ad victum honeſtè. vnde Azor *Inſt. mor. p.* 2. *l.* 3. *c.* 49. putat per Conc. Ius antiquum corrigi, 1. Epiſcopus ſuos non alienos ordinare debet. 2. Triplices ſui.

at

3 at verò etſi beneficium † ſit inſufficiens, quod in hac diœceſi babet, tamen ſi aliud alibi ſuffi‑ciens aut patrimonium habet, poteſt ab hoc Epiſcopo ordinari. *Riccius ibi dec.*301. quia etſi beneficium non habet amplos prouentus, tribuit tamen iuriſdictionem Epiſcopo in beneficiatum, fitque per illud eius ſubditus; quæ eſt ratio cur ab hoc vel illo Epiſcopo ordinari quis poſſit. *d. c. cum nullus.* (ſicut beneficium etſi exiguum & tenue eximit tamen à foro ſeculari, & ſubijcit Eccleſiaſtico *Garz. de benef. p.* 2. *c.* 2. *n.* 3.) & ordinans inſufficienter prouiſum non peccat tanquam alienum ordinans, ſed vti legitimus ordinarius, qui oriundum aut incolam ordinat citra competentiam viuendi, cuius longè alia prohibitio eſt. quod ſi porrò Epiſcopus aliqua cenſura irretitus ſit, vt nec ordinare nec dimiſſorias dare poſſit, vt obſeruari nequeat *c.* 3. *ſ.* 23. *Trid. Ser. Pra. p.* 1. *V. dimiſſoria.* §. 10. *(quo loco & par.* 2. *eod. verb. quam plurima tractat ex nouo iure hac ſcientia)* putat ordinari debere à viciniori Epiſcopo, & decretum Conc. eſſe intelligendum ſtantibus terminis habilibus.

An beneficium inſufficiẽs habẽtes.

4. Sub natis in † diœceſi comprehendo etiam alibi natos, ſed in ea diœceſi baptizatos, *Piaſ. p.* 1 *c.* 1. *n.* 9. & eos qui nati quidem non ſunt in diœceſi, ſed illorũ patres. jus enim non requirit vt orti ſint in diœceſi, ſed oriundi tantum; *Serola vbi ſupra. p.* 2. §. 3. modò tamen non fuerit ibi natus, tanquam in tranſitu, ſed ex conſtituto domicilio.

Oriundi etſi non orti.

Id autem an in beneficijs patrimonialibus ſeu originarijs debitis locum habeat, vt tam oriundus quam ortus capax ſit, *vide apud Garz. de benef p.* 7. *c.* 5. *num.* 16. *& ſeq.*

Regulares ordinari debent † ab Epiſcopo
5. loci monaſterij, niſi fortè is abſit, aut ordinationes non habiturus ſit. *Clem. VIII. in decreto: quod refert Piaſ d. c.* 1. *num.* 14. *Sac. Cong. re ad Clementem VIII. relata* 23. *aprilis* 1594. *Diana p.* 2. *t.* 2. *miſc. r.* 15. vel Epiſcopalis ſedes vacet *eadem* 3. *Iuny.* 1599. modo de induſtria in id tempus regulares non diſtulerint. agit autem Clementis decretum, de eo monaſterio, in quo regularis agit, ex nutu eorum, ad quos pertinet. & id excipiendum de mendicantibus aut aliàs exemptis *vt diximus in conſult. Canon.* Qui porrò
6. nullius † eſt diœceſis, ordinari non vbique poteſt, vt vagabundi, iuri ſtare & iudicari poſſunt vbicumque; ſed ordinari debet à Diœceſano viciniori, quem locus ille ſemel elegerit, *Piaſ. d. c.* 1. *num* 10. *ex Cong. Conc.* 5. *May*, 1587. niſi talis vicinior Epiſcopus commendatitias dederit ad ordines alibi ſuſcipiendos, tunc tamẽ aditus præſul eaſdem literas ſequi tenetur, vt nec poſſit ſuper interſtitijs diſpenſare. niſi hoc in dimiſſorijs expreſſè concedatur. *Piaſ. d. c.* 1.
7. *num.* 11. *ex Cong. Conc.* quæ dimiſſoriæ † tamen concedi non debent, niſi præuio examine dimittendi. Dimiſſorias porrò habens ad certum Epiſcopum ſi ille non ordinet, ab alio nequit ordinari. quia vnius expreſſio eſt alterius excluſio. *c. nonne x. de præſumpt.* quamuis alius de licentia, & in diœceſi alterius ordinatur. & ita exaudienda inuicem ſunt. *c.* 5. *ſ.* 6. *c.* 2. *ſ.* 14 *c.* 8 *ſ.* 23. *Concil. Trid.* & qui facultatem obtinuit, cauſa expreſſa, ne à ſuo Epiſcopo ordinetur: ordinaturi tamen examen declinare non poteſt. *ſ.* 7. *c.* 11. Inſtar ſubditi ordinatur extraneus triennalis domeſticus ordinantis; ita tamen vt beneficium ſufficiens ipſi, & ſi ad minores tantum ordinando ſtatim conferat. Trid *ſ.* 6. *c* 2. *ſic cong. vt refert poſt Pariſ. Piaſ. d. cap.* 1 *num.* 15. neque enim fit plenè ſubditus antequam acceperit beneficium (vnde nec cum eo ſuper, interſtitijs diſpenſare, poteſt.) *Piaſ. ibidem poſt Nauar. Quar. Serol.* quod tamen Epiſcopus titularis etiam non poteſt. *Trid. ſ.* 14. *cap.* 2. vt nec alia Pontificialia ex decreto Pij V. niſi de licentia ſedis Apoſtolicæ, vel in diœceſia ad quam fuerit datus ſuffraganeus, cum aſſignatione ducentorum ducatorum auri.

Ad quem qui nullius diœc.

Dimiſſoriæ quomodo dãdæ.

Familiares triennales.

Poteſt etiam familiaris triennalis computando etiam triennium à tempore ante Epiſcopatum lapſo ad titulum patrimonij, penſioniſue ordinari, pro vtilitate vel commoditate Eccleſiæ ordinantis, dum tamen certæ Eccleſiæ adſcribatur. *citati à Barboſa in Remiſſ. ad c.* 9. *ſ.* 23. beneficium autem poſtquam ordinans contulit, non amplius ordinandus eſt, ex vi priuilegij familiaris triennalis, ſed vt ſubditus ratione beneficij, neque enim requirit Concilium niſi poſtquam ordo erit ſuſceptus conferri beneficium.

Ordinans alienum ſine proprij Epiſcopi licentia ſuſpenſionem per annum incurrit à collatione ordinum. *c. eos de temp. ord. in* 6. ſed interpretes multi id accipiunt de ordinibus propriè dictis, non autem tonſura. *citati à Diana p.* 3. *t.* 4. *r.* 194. quamuis alij etiam tonſuram comprehendunt, quos ſecutum eſt Concilium Trid. & ne dubium supereſſe poſſet, disertè expreſſit, ne quis alienum diœceſanum charactere clericali inſigniret, ſine proprij Epiſcopi aſſenſu, ſub cuiuſcumque priuilegij, promouentibus conceſſi, prætextu: *ſ.* 24. *c.* 2. quod ſequitur *c.* 8. *ſ.* 23. vt vnuſquiſque à proprio Epiſcopo ordinetur non obſtante quocumque reſcripto aut priuilegio à promouendis impetrato.

Abbates quantumlibet exempti, & nullius diœceſis, nec ordines nec dimiſſorias, vt nec collegia etiam cathedralia dare poſſunt clericis ſecularibus. *Concil. Trid. ſ.* 23. *cap.* 10. id tamen non loqui de illis, qui in huiuſmodi clericos etiam ſeculares habent iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, ſeu ordinariam priuatiuè ad Epiſcopum, ius viſitandi, & ſynodum congregandi, contendunt doctores non plebæi, *citati à Diana p.* 3. *t.* 2. *r.* 95.

Ætas porrò (cum Concilium † Trid. ni- 8.
hil mutauerit circa tonſuram aut minores) eſt pro illa ſeptem annorum, pro alijs arbitraria. acolytatus tamen 24. annum requirere videtur. *cap. in ſingulis.* 77. *d.* ſed quoad ſacros ordines Trid. *ſ.* 23. *cap.* 12. aſſignauit ſubdiaconatui 22. diaconatui 23. presbyteratui 25. annos inceptos, qui ante eam ætatem ordi-

Ætas ordinandorum.

natur,

natur, ſuſpenditur. *cap. vel. non de temp. ord.* ſed ex conſtitutione Pij II. *quam refert Piaſ. ibid. num.* 24. ipſo iure fiunt ſuſpenſi, ſi maioribus ordinentur, non ſi in minoribus. *Nauarrus c.* 25. *nu.* 70. *in Manual.* Non idem tamen ſtatutum eſt, in Epiſcopo ante ætatem 30. annorum expletorum, requiſitam *in d. c. cum in cunctis. de elect.* conſecrato. *Soar. tom.* 5. *de cenſur. d.* 31. *ſect.* 1. *num.* 29.

Ætas autem non à die conceptionis, aut baptiſmi, ſed natiuitatis computatur, nec regulares priuilegijs iuuantur, vt in minore ætate ordinentur poſt Concil. Trid. ſuſpenſi porrò ob ætatis defectum celebrantes, non alios actus ordini conuenientes exercentes, cum in hos non feratur conſtitutio. Pij II. irregularitatem incurrunt, celebrari autem non Intelliguntur ad hunc effectum, dum in ipſa ordinatione ordinanti concelebrant. quia conſtitutionis verba aliam ab illo actu præſumptionem videntur exigere, & alioquin eadem pœna eodem actu incurreretur, & tolleretur diſtinctio præſumentium, & non præſumentium celebrare, præterquam quod præſumptio non ſit in illo actu, in quo iam ordinati tenentur celebrare ex ritu Eccleſiæ. Quæ ratio præſumptionis facit, vt qui bona fide dictis parentis credunt ſe ætatem habere; aut aliàs ex non improbabili ignorantia ante ætatem ordinem ſuſcipiunt, nec ſuſpenſos eſſe, nec per miniſterium irregulares fieri. ſuſpenſionem etiam tolli poſſe ab Epiſcopo dicendum eſt, atque à prælatis regularibus quoad ſuos, quia eadem conſtitutio abſolutionem Papæ non reſeruat, ſed neque abſolutus poterit ante ætatem miniſtrare: quia id eſſet contra canones: ſuper quibus ordinarius non diſpenſat, minus poteſt ſuſpenſus non præuia abſolutione, ante ætatem miniſtrare. *quæ omnia vide apud citatos à Barboſa in Collect. DD. ad Concil. Trid. ad caput.* 12. *ſ.* 23.

9. Eorum qualitas. Ad qualitatem ordinandorum † ſpectat, vt ſint confirmati. Trident. *ſ.* 23. *cap.* 4. non tamen, ſi ſecus fiat, incurrunt cenſuram, aut mortale peccatum. *Nauarr. in Man. cap.* 22. *num.* 9. Illegitimus etiam, niſi præuia diſpenſatione Epiſcopi, ad minores & beneficium ſimplex, vel Papæ, ad ſacros, vel maiora beneficia ordinari non debet. Prohibuerat etiam Sixtus V. *contra c.* 1. *de fil. pres.* eum ad religiones recipi, ſed id prudenter renocauit ad terminos iuris communis Greg. XIV.

10. Literaturæ. Etiam ad qualitatem † ordinandi ſpectat, vt ſit literatus, illiteratus enim, quàm diu talis, pro irregulari habetur. Illiteratus porrò eſt, qui ſcribere Latinè, & legere neſciat. ita conſuetudinem interpretari Nauarrus ait, ſed *Malderus de iuſtitia & rel. tract.* 9. *cap.* 2. *d.* 15. in materia beneficiali eum eſſe tradit, qui apud Latinos Latinè, & apud Græcos Græcè (vel etiam apud Illyricos Illyricè, vtpotè cum non celebrent vel officium dicant Latinè, *Cong. Conc.* 20. *Sept.* 1591.) quo ſcilicet idiomate officium dicitur, neſciat; reſpectu verò ad ordines, requiritur, vt ſciat quiſque implere officium & functionem ordinis, ad quem aſpirat. Tonſurandus rudimenta fidei ſcribere & legere norit, *Trid. ſ.* 23. *c.* 4. minoribus inſigniendus Latinè, aut apud Græcos & Illyricos, & nunc apud Chinenſes (nam R.P. Trigautius Societatis Ieſu à ſua Sanctitate obtinuit, vt Chinicè officium etiam Miſſæ fiat, vt ex eo coram audiuimus anno 1616.) eorum idiomate inſtructi ſint, & bonum Magiſtri ſcholæ & parochi teſtimonium habeant. *Trid. c.* 4. *c.* 5. *c.* 11. *ſ.* 23. maioribus initiandi, benè verſati ſint in minoribus, & inſtructi de ijs, quæ ſingulis, quos ſuſcipiunt, conueniant, *ca.* 13. *ſ.* 23. in presbytero ea ſit eruditio, vt populum docere poſſit neceſſaria ſalutis. *c.* 14 *ſ.* 23.

Et in his omnibus valet arbitrium † ordinantis, qui eos ſolum idoneos iudicabit, qui in Eccleſia poterunt ſeruire. *cap. ſuper ordinata extra de præbendis Trident. ſ.* 23. *c.* 4. 5. 11. 13. 14. Vnde Menochius *lib.* 2. *de Arb. cap.* 425 *num.* 58. dicit arbitrari Epiſcopum poſſe magis expedire Eccleſiæ, ſi ordines conferat ei, qui etſi adhuc Latinam linguam non intelligit, eſt tamen bonæ indolis, & pro ætate docilis, nam illiteratus puer dici non debet, qui pro ætate didicit, quique oſtendit proficere ſe poſſe. Ad tonſuram promoueri eos non permittit *Conc. Trident ſ.* 23. *c.* 4. niſi de quibus probabilis coniectura non ſit, eos non ſecularis iudicij fugiendi fraude, ſed vt Deo fidelem cultum præſtent, hoc vitæ genus elegiſſe. Vbi tamen Concilium non exigit animum aſcendendi ad ſuperiores ordines D. Franciſcus ad Sacerdotium præ humilitate promoueri noluit: Stephanus, Laurentius ſubſtiterunt in gradu diaconatus: alij etiam Sancti in inferioribus: Abbates etiam veteres ſancti laici manebant, ſed quid ſi quis non ex cauſa Deo ſeruiendi, ſed à tributis ſe, & à foro ſæculari eximendi cauſa promoueatur? à mortali excuſat Diana. *& ab eo citati p.* 2. *t.* 2. *Miſc. r.* 22. minus peccat, qui coniungit cauſas; ſed temporalem ſpirituali præfert: minimè qui huic illam poſtponit. 11. Iuxta ordinantis arbitrium

Inſuper ad qualitatem ordinandorum † ſpectant natales & genus ordinandorum, de quibus in Concilio Trident. *ſ.* 23. *c.* 5. 7. vbi de natalibus, & genere inquirendum decernitur. vbi quidam putant id ad illegitimos ſolum referri; ſed verius eſt, iuxta *Sahagum in c. cum. t.* 7. *de reſcript. in numer.* 23. & illegitimos, & legitimos hæreticorum & gentilium filios comprehendi, vti etiam in Conſt. Greg. XIII. *anno* 80. *edita* excluditur genus lege Pontificia prohibitum, ſic tamen vt neophytus ante triennium conuerſus iuxta Iuſtin. *in authen de monach.* §. *ſi quis igitur*, aut biennium iuxta D. Gregor. *in cap. monaſterijs* 19. *quæſt.* 3. aut ſaltem per ſpatium iuxta arbitrium Epiſcopi ordinari poſſit, præſertim ſi virtutes ei ſuffragentur. eoque magis nati ex Iudæis, Saracenis, vel gentilibus, niſi ex cauſa ſingulari Eccleſiæ iniurij ſint; admitti poſſint ad ordines, & beneficia. *Sahagum, ibid. Cong. Conc.* 11. *Iunij* 1591. in natis ex hæreticis ſeruanda Conſtit. Alexand. 3. *in cap.* 2. *de heret. in* 6. Et Cõng. Conc. 11. *Iuny* 1591. cenſuit 12. Natales.

non

non reijciendos, ſi parentes emendatos fuiſſe conſtet, & Eccleſiæ incorporatos, & pœnitentiam egiſſe, vel ei inſiſtere, quod & ſic accepit Lopez *ad pract. Diac. V. Neophyti num.* 22.23.24. & in non emendatorum filijs lineæ maſculinæ ad 2. gradum; alijs tantum primum, vt prius ius fuit. Præterea ordinandi liberi, non ſerui eſſe debent, quibus Paulus III. *Bulla in c. noscimus* & Pius V. *Bulla in c. dig-*
13. *num* indulſit; vt ſi ad ſenatus cameræ, vrbis officium, & conſeruatores confugiant, libertatem & ius ciuitatis Romanæ conſequantur. ſic Brab. noſtra aëre adeo puro circumfundi dicitur, vt qualecumque mancipium eo deflexerit, ſtatim ab ipſa cœli regione libertatem, ſi ad eam proclamet, conſequatur, magno indicio liberi populi.

14. Mores. Denique huc ſpectat quod † dicit *cap. 4. ſ.* 23. vt Epiſcopi diligenter in mores ordinandorum inquirant, vt criminoſi non ſint, & ſi quid commiſerint, vt irregularitatem non contraxerint, vel infamiam: qua durante etiam coram Deo emendari promoueri nō debent. denique *d. c.* 4. eos tales eſſe vult de quibus probabilis coniectura non ſit, quod ſæcularis iudicij ſugiendi fraude, ſed vt Deo fidelem cultum præſtent, hoc vitæ genus elegerint: ex quo textu colligit M. Anton. Gen. *in prax. c. 9. n. 5.* eos qui fraude promouentur ad ordines vt fugiant iudicium ſeculare, nihilominus fieri exemptos: præſertim cum & huic opinioni faueat, *l. qui cum vno §. reus D. de re milit.* vbi reus criminis accuſatus, ſi fiat miles cognoſcet Iudex militaris: ergo idem in milite cœleſti. Hæreticum vel ſchiſmaticum reſipiſcentem ad ſacros ordines diſpenſare poterat Epiſcopus antiquo, *cap. presbyteros qui, diſt.* 50. ſed nouo Iure non poteſt. *c. at ſi clericus de Iud.* quod obtinet in omnibus adulterio maioribus, ſed nec nunc per *c. 6. ſ. 24. Trid.* quia id quotannis in Bulla cœnæ reuocatur, vt alibi diximus. ſed hæc Bulla hic nunquam eſt publicata, etſi Ill. Nuncius Bentiuolus ad hoc cum aula laborauerit. miſit tamen publicandam ad Epiſcopos, qui nec tamen fecerunt.

15. Titulus. Denique requiritur, † vt ordinandus habeat titulum beneficialem, patrimonialem, vel penſionem, alioquin ordinans tenetur ei prouidere, *iuxta cap. cum ſecundum extra de preb.* qui ſolus Canon à Conc. Trident. *ſ. 23. c. 2.* renouatus eſt: non vero etiam *c. neminem c. ſanctorum d.* 70. vt reſpondit ſacra Cong. *vt refert Piaſ. d. cap. 1. num.* 42. *Gonzales ad reg.* 8. *Canc. gloſſ. 5. §. 10. n.* 22. 23.24.25. *Diana p 2. t. 2. miſc. r.* 5. ne quidem ſi ordinatus impoſuerit ordinatori, ſalſo aſſerendo ſe habere prouiſionem, *Gonzal. ibid. nu.* 26. præſertim cum loquitur Concil. de ijs, qui varijs artibus, & fallacijs vtuntur, nec exprimit pœnam ſuſpenſionis, quæ non incurritur, niſi in iure exprimatur. niſi ordinatio fieret ſub pacto, de non petenda prouiſione, tunc ordinatus ſuſpenſus ab ordine, & ordinator à collatione ordinum ipſo iure efficitur. *c. penult. de Sim.* quinimo regulares non profeſſi vel nulliter profeſſi. *Sac. Cong. Conc.* apud Garz *de beneſ. p. 2. c. 5. numer* 11. *&* 12. nam Pius V. 1568. *conſt. 73. incipit Romanus ſub. c. ſ.* 21. *Tridentini* comprehendi declarauit religioſos non profeſſos. quod S. Cong. interpretata eſt procedere etiam in nulliter profeſſis. *Vt referunt citati à Barboſ. in Collect. DD. ad Concil. Trident d. c. 2. n.* 5. conſcijs vtique nullitatis, non bona fide vtentibus, ſine titulo ordinati, ipſo facto incurrunt ſuſpenſionem. *per ordinationem Pij V. quam refert Piaſ. ibid.* Quæ tamen conſtitutio non ligat religioſos Societat. Ieſu, licet tantum vota ſimplicia emiſerint, iuxta eorum inſtitutum: quia verè nihilominus ſunt religioſi profeſſi, etſi à ſuperiore dimitti poſſunt. vt declararunt Greg. XIII. *Conſt Inc aſcendentē* 8. *Calend. Iulij* 1584. & Greg. XIV. *Conſt. incip. Eccleſia Calend. Iulij* 1591. nec ad alias religiones tranſire poſſunt, ordine Carthuſianorum excepto. *dicta Conſt. Gregor. XIV* nec alumnos ſeminarij ſine alio titulo promoueri poſſe declarauit S. Cong. *vt refert Piaſ. ibid. n.* 44. *poſt. Serol.*

Qui deputatus † eſt ad ſeruitium alicuius Eccleſiæ, Vicariatum, Miſſarū celebrationem; 16. Vicariæ.
aut ſimilem ſunctionem, eo nomine promoueri poteſt, modo amoueri vel deſtitui non poſſit, ex reſponſo Sixti V. 30. *Decemb.* 1589. *quod refert Piaſ. vbi ſupra numer.* 45. Idem de beneficijs Manualibus, Capellanijs, Hoſpitalibus, Commendis: ſed ita promoti fient inamouibiles *Piaſ. ibid. poſt Pariſ. & Gonzal.* Siquidem ordinatio de eorum conſenſu ad quos ſpectat facta fuerit, quod ſi verò ad nutum amouibilis capellania ſit, ſed ex iuſta cauſa: non ſufficiet. quia non eſt perpetuus ille titulus, cum amoueri poſſit ex alijs cauſis, quam in iure expreſſis.

Eadem ratione ad titulum Coadiutoriæ ordinari quis poteſt, modo ſit perpetua, ſeu cum ſucceſſione. *citati a Barboſa in Remiſſ. ad c. 2. ſ. 21. Trid.* non aliter.

Legitimè conſtet. inquit Concil *d. cap 2. cum beneficium Eccleſiaſticum pacificè*, adeoque ſine lite *poſſidere.* quare non rectè quidem cenſent poſſe quem promoueri ad titulum beneficij non ſolum quæſiti, ſed & quærendi: adeoque præſentatus, nominatus, ſeu poſtulatus non ante inſtitutionem, confirmationémue poterit.

Quod beneficium ordinando itidem ad victum honeſtè ſufficiat. quantitas porrò præſcripta non eſt. ſed ex arbitrio ordinarij intelligenda eſt. *citati apud Barboſam vbi ſupra n.* 21. 62.63. in pleriſque tamen prouincijs per ſynodos præſcripta eſt, & ſecundùm varietatem temporum aucta & vt Concilium tam in beneficio quam patrimonio, eodem modo diſponit; ita in ſufficientis tituli ſupplementum ex altero ſumi poteſt. *citati ibid n.* 52 56. vbi & id addunt, nec Epiſcopo ordinante ſupplementum promittente: ſed id ita accipiendum, niſi fortè promittat, vt quilibet atque hæredes obliget: adeoque ſæcularis ſit; ne illo mo-

riente contra d. c. 2. ordinatus eijciat, aut ſi regularis; peculium ſuum quaſi hoc debito grauet.

Et quidem ea adeo obtinent, vt ne quidem exceptionem patiantur in perſona graduata: cui veriſimiliter non ſit defutura ſuſtentatio, quia Concilium eam excludit ijs verbis, *quamuis alias ſit idoneus. ſcientia moribus & ætate.*

Quamquam citati à Barboſà, *vbi ſupra* ex æquitate ſecus cenſuerint, ſed refert is ex Garz. Pontificem decretum in Concilio Uliſbonenſi de promouendis ad titulum literaturæ iuſſiſſe deleri, dato *breui* ad Cardinalem Luſitaniæ, vt ſolos Doctores Theologiæ, vel Canonum à ſe examinandos, ad hunc titulum promoueri permitteret.

Porrò ad titulum patrimonij † vel penſio-
17. niſnemo ordinari poteſt ſimpliciter, ſed tantum ſi indicio Epiſcopi neceſſitas, aut vtilitas
[Patrimonij.] Eccleſiæ ita ſuadeat *ſ. 21. cap. 2. v. patrimonium,* quippe non ſit beneficium Eccleſiaſticum, adeoque Conſt Pij IV. & V. de confidentijs locum in illis non habent, *Gonzales ad R. 8. Canc. gloſſ. 5. §. 5.* habet tamen aliquid ſpiritualitatis penſio, tenentur enim penſionarij officium de Virgine recitare. Et clerici eſſe iuxta ſtylum curiæ. *De quo Garz. & ab eo citati de benef. p. 1. c. num. 10.* per profeſſionem etiam & coniugium amittitur penſio ſicut beneficium *Garz. d. c. 5.* Vnde declarationem Cardinalium, his verbis: *cui reſeruata fuit penſio, vt clerico. ſi non incedit in habitu & tonſura. non gaudet priuilegio fori*, non intelligo negatiuè ſimpliciter, vt Gonzales *vbi ſupra num.* 6. ſed à contrario ſenſu, vt includat affirmatiuam; ſic ſi penſionarius incedet in habitu & tonſura, cum ſit clericus, gaudet priuilegio fori.

Quamuis autem ante Conc. Trid. licuerit ad plures titulos ordinari, *quos refert Garz. de*
[Analij abrogati.] *benef. p. 2. c. 5. num. 73.* tamen hodie *Garz. ibidem* tres tantum admittit beneficij, patrimonij, penſionis. mihi tamen videtur, ſi verè aliquis ex antiquis titulis obtineatur cum prouentu, ad aliquem ex tribus reduci poſſe, eiuſque iure cenſeri. neque enim Concil *ſ. 21. cap. 2.* aliud præfatur, quam non debere eos, qui diuino miniſterio adſcripti ſunt, cum ordinis dedecore mendicare, aut ſordidum aliquem quæſtum exercere. Is finis per quemcumque titulum obtineatur, ſatisfit Concilio, ſeruata tamen illius conditione, vt ſi ſpiritualis ſit, ſimpliciter eum obtinens ordinari poſſit, ſin ad patrimonij, penſioniſue rationem ſpectet, non aliter. quam ſi neceſſitas aut vtilitas Eccleſiæ id exigat.

Citra neceſſitatem tamen vel vtilitatem Eccleſiæ ad titulum patrimonij ordinatus, non incurrit pœnam aliquam etiam ſtante conſtitutione Sixti V. de malè promotis, quia nec Concilium nec conſtitutio huic caſui pœnam annectunt. *Garz. de benef. p. 2. c. 5. num. 5.*

Vicem autem patrimonij obtinet, ſi quis promouendo neceſſaria ſe ſubminiſtraturum ſpondeat. *citati à Barboſa in Remiſſ. ad c. 2. ſ. 21. Trid.*

At verò mandat Concil. vt promouendus
titulo patrimonij verè illud poſſideat. † quid 18.
ergo ſi datum ſit ei patrimonium ad finem vt [Verè habiti patrimonij.] promoueri poſſit, cum cautione de poſtea reſtituendo? & quamquam in dote ita fictitia ſaltem, cum præiudicio alterius coniugis pactum non obligaret, *Annæus Robert. rer. iud. l. 1. c. 2. Sanchez de Matr. l. 6. cap. 32. edictum anni* 1623. tamen hic ſic promotus reſtituere teneretur, *id. Sanchez ibi. numer.* 8. Dices non valere, quia vertitur ordinantis præiudicium, qui teneretur alere non habentem patrimonium *c. 2. c. Epiſcopus, &c. de præb.* Reſp. non teneri alere, cum iure putauit habere patrimonium, & fictionem inſtrumenti præſupponere non debuit, quia crimina non præſumuntur. Inſtabis; at verum patrimonium non poteſt alienari ob cauſam publicam, ne cogatur mendicare; & ſi fiat alienatio, irrita eſt. *Concil Trident ibid.* ergo, & hæc reſtitutio. Reſp. Conc. loqui in obtinentibus verè patrimonium, non in fictis, etiam ſi vterque fingentium peccet, & ordinatus vlterius puniri poſſit, & fictè donans re donata priuari, *Sanchez vbi ſup.* non tamen eo ipſo priuatus eſt.

Quid ergo ſi quantum in bonis habet, tan- [Debitis oneratus non ordinatur.] tumdem debet? nec malè ordinatus eſt, nec pœnam incurrit. verè enim poſſidet, quod ſibi ad vitam ſati ſit: & quamuis bona non cenſeantur, niſi deducto ære alieno. *l. ſubſignatum §. bona. D. de verborum ſignificat. l. cogi D. ad Trebell.* & ex patrimonio ſiue ante ſiue poſt contracta debita ſolui debeant, tamen ſi fraus alia abſit; gaudet ſic ordinatus beneficio Odoard *de ſolut.* & cum obligati ad ratiocinia, ſingulariter vetentur promoueri ad ordines, ſequitur aliorum debitorum ordinationem de genere eſſe permiſſorum. In hanc ſententiam deſcendit Garz. *de benef. p. 2. c. 5. nu.* 45. poſt alterius partis diſcuſſa argumenta: nihilominus ſi Epiſcopus ſciat ordinandum taliter debitis eſſe grauatum, exiſtimauerim repellere eum ab ordinatione debere. multa quidem rata habentur cum facta ſunt, quæ vel ritè non fiunt vel non probantur facienda adeoque quamuis ſic ordinatus neque cum ordinis dedecore mendicare, neque ſordidum quæſtum exercere cogatur, ideoque pœnam (vt dixi) non incurrat. quia ad ſummam illam indecentiam non pertineat: nemo tamen negauerit quin ad aliquam indecentiæ partem ſpectet, ad aſylum c. Odoard. ſtatim à recepto clericalis militiæ Baltheo transfugere. Vocantur à ſcriptoribus huiuſmodi priuilegia miſerabilia. Quibus de cauſis non video quomodo honeſtum ſit, ideoque vtile Eccleſiæ vel neceſſarium, quod requirit Cone. huiuſmodi debitores ad ordinum faſtigia efferre.

Cone. Prouinc. † Mechl. 1607. *tit. 9. c. 8.* 19.
prudenter ideò ſtatuit vt ordinandus ad titulum patrimonialem iuret, quod eum verè & ſine fraude poſſideat, nec alienabit, niſi de conſenſu Epiſcopi, & ſi ei aliter prouiſum ſit:

ſit: & deinde quod titulum patrimoniali ſuccedentem etiam non reſignabit. & quidem etiam cauſa permutationis facta reſignatione non expreſſa qualitate beneficij, quod ad illud ſit ordinatus, ea tamen ad exemplum reſignationis aliter quam conſtito, quod aliunde viuere commodè reſignans poſſit, factæ *d. c.* 2. nulla eſt, & datur actio ſpolij reſignanti, etſi ex eius culpa. v. g. illiteratura ab altero beneficio reijciatur. *Gonzal. ad R.8. canc. gl.* 5. §. 10. *n.* 35.

20.
Non alienabil. tit. pat.
Patrimonium autem alienari non poteſt, † niſi à prouiſo ſufficienter per beneficium. *c. 2. hic. Conc Prouinc. an.* 1607. *Mechl. t.* 6. *cap.* 6. 7. 8. *& edictum Prin. ad illud art.* 11. *& art.* 12. alienatio ſecus facta, ſaltem non reſeruato vſufructu, nulla eſt. & ne in ea re abuſus contingant edicto decernitur, vt in literis ſusceptorum ordinum ſub titulo patrimonij ſpecificentur ea bona.

Porro ſi promotus alienat, renunciat, aut retrocedit etſi peccet punirique poſſit, non tamen ſuſpenſionem aliquam incurrit. *citati à Barboſa vbi ſupra* quia *nullatenus* actus nullitatem non aliam pœnam importat *citati ibid.* quod autem in fin. *d. c.* 2. babetur *antiquorum Canonum pœnas ſuper his innouando*, id non ad omnes antiquorum Canonum pœnas, ſed eas tantum quas ex cap. cum 2. *de præb.* renouatas eſſe diximus *ſupra n* 15. *& tenent citati à Barboſa ad dicta verba*, licet & alij *ibi citati* ſecus ſentiant.

21. Similiter qui ad titulum penſionis † eſt ordinatus, penſionem remittere vel extinguere ſine Epiſcopi licentia non poteſt, niſi aſſecutus ſit beneficium vel bona, vnde viuere poſſit. Trid. *c.* 2. *ſ.* 21. (vnde obiter nota, tunc ſine Epiſcopi licentia, penſionem extinguere vel redimere poterit, à contrário ſenſu.) Quemadmodum id in patrimonio aſſerunt citati à Barboſa *ibid.* quia dictio *donec* contrariam ſententiæ negatiuæ affirmatiuam infert euoluta temporis incerti intercapedine quaſi eueniente conditione.

Donec aliter prouiſum ſit.
Ad eumdemque modum beneficium reſignari nequit *niſi conſtito* inquit d. c. 2. *quod aliunde viuere commodè poſſit.* pœnas addidit Pius V. 1568. *conſt. incip quanta* contra aliter reſignantes, & admittentes. & hi ex priori iure etiam ad alendum tenentur. agit autem d. c. 2. de ſacris, non minoribus, ordinibus: de reſignatione voluntaria; non neceſſaria, ſeu priuatione: de reſignatione propriè dicta, ſeu ſimplici; non verò ea quæ cauſa permutationis, aut penſionis fit, dummodo in cauſam decreti non peccetur: id eſt, non inducatur dedecus, aut egeſtas. tametſi velint aliqui non facta mentione promotionis ad titulum permutatum cum æquiualenti beneficio induci nullitatem. *citantur apud Barboſ. in Collect. DD. ad Concil. Trid. ad d. c.* 2. *in vtramque partem*: ſed mihi potiores illi videntur, qui legis videntur niti voluntate, quam qui verba amplecti.

Fructifera res eſſe debet patrimonialis, pro titulo aſſumpta. quia ad victum ſufficere debet. quod eſſe nequit ſine fructu. patrimonij etiam examen ad Epiſcopum priuatiuè pertinet; quoniam eius intereſt, & pœnas ipſe incurrere poteſt non ritè prouiſum ordinans; & verba Concilij *& prius perſpecto* relata ad antecedentia, de Epiſcopo agentia probant. Cum reditus in titulum aſſumitur; caueri debet, ſi fiat redemptio, ex Epiſcopi arbitrio diſponatur, vt rurſus collocetur, donans verò ad effectum tituli clerico mortuo recuperat rem donatam, ſi ſub ea ratione & non purè dedit. & an imputetur in legitimam. & quoniam ordinandorum aſſumptio ad iudicium Epiſcopi refertur, vix à nolente dabitur appellatio, tanquam eius conſcientiæ ſit commiſſum. *citati à Barboſa vbi ſub num.* 41. 43. 44. 47. 59. 75. 60.

Capitulum denique & Vicarius, quo caſu dimiſſorias dare ſuper interſtitijs poſſunt diſpenſare. *Piaſ. p.* 1. *c.* 1. *n.* 49. & ordinantem ordinatumque cum dimiſſorijs ſine huiuſmodi diſpenſatione non ſeruatis interſtitijs nullam incurrere pœnam, quamuis peccent, ait *Nauar. conſ.* 4. *&* 6. *de temp. ord.*

22.
Ordinatio vbi, & quando fiat.
In propria autem † diœceſi ſub pœna ſuſpenſionis ordinatio fieri debet *Trid. ſ.* 6. *c.* 5. & in Eccleſia Cathedrali, ſeu ex cauſa alibi in Eccleſia digniore loci, præſente clero *ſ.* 23. *c.* 8. Tempora etiam anni quatuor, quibus acceſſit Sabathum ante Dominicam paſſionis, & Sabathum hebdomadæ Sanctæ excedenda non ſunt: præterquam ſi minores ordines tantum aliquibus non generaliter conferantur. Religioſi tamen Societatis etiam extra tempora ad maiores, etiam ordines propter eorum miſſiones ex indulto Greg. XIII *incipit Pium* 22. *Sept.* 1582. *quod refert Piaſ num.* 48. promoueri poſſunt. Quamquam porrò ſtatutis à iure temporibus ordines conferendos etiam decreuerit *Concil. Trid. ſ.* 23. *c.* 8. cum tamen derogatio priuilegiorum non adiungatur, negant multi mendicantes, ſeu regulares priuilegiorum communicationem habentes, vetitos extra tempora ordinari ob priuilegia Societati, ſeu alijs etiam quibuſdam conceſſa, alijſque; vt volunt, communicata. *Diana p.* 3. *r.* 2. *r.* 31. *vbi r.* 32. etiam ex priuilegio communicato interſtitiorum diſpenſationem ad regulares ſuperiores pro ſuis ſpectare contendit, aduerſus *c.* 11. 13. 14. *ſ.* 23. *Trident.*

23.
Inquiſitio ordinantis.
Vt porrò ordinanti conſtet, † de qualitate ordinandi, examen præcedere debet, *Conc. Trid. ſ.* 23. *c.* 7. & vt detegantur ordinario fortè incognita impedimenta, fieri proclamationes ordinandi per parochum *d. ſ.* 23. *c.* 5. ſicut de de matrimonio iungendis diſpoſitum eſt olim à Conc. Lateran. & nùnc à Conc. Trid. *ſ.* 24. *de refor. matr. c.* 1. Quod examen de iure ſpectat ad Archidiaconum. *cap. ad hæc de offic. Archidiac.* vnde in Pontificali ex formula ordinandos præſentat, & de eorum ſufficientia reſpondet; *quantum humana fragilitas noſſe ſinit.*

24. Nec obſtat quod Concil. Trid. iubeat ſingulis annis in ſynodo diœceſana examinatores eligi, pro prouiſis de aliquo beneficio, vel promouendis ad ordines; nam per hoc non excluditur Archidiaconus, cui id competit de

iure communi, à quo non eſt recedendum, niſi quatenus ſit expreſſum. Adeoque examinatores huiuſmodi electi intelliguntur cum Archiodiacono cumulatiuè. *Serol. p. 1. v. Archidiac.* ſic in nouis Epiſcopatibus Belgij graduatis affectas præbendas poſſidentes, ſeniores ad hæc eadem deputantur, poteſt tamen Epiſcopus, cumulatiuè & alios ad ea accipere.

25. Ordinum gradus. Caius Pontifex ſub Diocletiano, ex cuius genere erat, conſtituit, quibus ordinum & honorum gradibus † ad Epiſcopatum aſcenderetur, & Conc. Trident. *ſ. 23. c. 11.* pro congrua reuerentia ordinum, & vt maior erga Presbyteros reuerentia cum vitæ merito accreſcat, †

26. Et interſtitia. interſtitia inter eos ordines ſeruanda præſcripſit. *c. 11.* niſi neceſſitas vel vtilitas Eccleſiæ aliud poſtulauerit: Iudicio Epiſcopi, non aliorum, etiam ſuperiorum regularium, vt cenſuit S. Cong. *apud Piaſ. poſt Quar. d. c. 1. n. 50. Azor. Inſt. mor. l. 12. c. 18. q. 18.* ſed nihilominus ex declaratione eiuſdem S Cong. poteſt remittere ea interſtitia Cap. ſede vacante, quo caſu dimiſſorias dare poteſt. Et Vicarius Epiſcopi habens generale mandatum in forma S. Cong 5. *Mart.* 1597. Et quamuis ad ſuperiores regularium interſtitiorum remiſſio non ſpectet, debet tamen Ordinarius hac in re eorum iudicio & atteſtationi deferre. adeo tamen remitti non poſſunt, vt plures ſacri eodem die conferantur *c. 13. d. ſ. 23* minores autem omnes poſſunt ſaltem de conſuetudine in Belgio. quæ in Italia non adeo nota eſſe videtur. nam propoſitum ſcio fuiſſe ſacræ Cong. an omnes minores vno die recipiens ſuſpenſus non ſit, etſi reſolutum tamen negatiuè. An autem omnes quatuor minores & ſubdiaconatus vno die conferri poſſint quæritur; Ideo; quod Conc. Trid. loquitur de duobus ſacris vno die non recipiendis: ſed cap. 2. *de eo qui ord. furt. ſuſ.* negat Conſuetudo alicubi permittit. *de qua Gutier. can. q. l. 1. c. 26. n. 30 & citati à Barboſ. in Remiſſ. ad d. c.* 11. *ſ. 23.* interſtitia tamen hæc non omitti tantum aliquando poſſunt, ſed nec ea obſeruare aliquando quis poteſt, vt ſi quis nullos ordines habens parochialem Eccleſiam acquirat, debet enim infra annum promoueri. *Sac. Cong. Conc. apud Garz. de benef. p. 7. c. 4. num. 47.* neque enim Concilium eum qui ordinem non habet, parochialis incapacem reddidit. *Azor. Inſtitut mor. part. 2. lib. 6. cap. 5. quaſt. 9.*

DE TEMPORIBVS Ordinationum.

Rigida fuit conſtitutio Sixti V. *incip. ſanctum* contra clericos malè promotos, & Epiſcopos perperam ordinantes. eam moderatus eſt Clemens VIII. *conſt. prid. Cal. Mart.* 1595. Illamque ac pœnas reduxit ad terminos iuris, & conſt. Pij II. *incip. cum ex.* & Concilij Trid. exceptis ijs, quæ latæ ſunt contra ſimoniacè ordinatos, & ordinantes. Clem. VIII. de ordinatione regularium, & Abbatibus ordines conferentibus.

DE SCRVTINIO IN Ordine faciendo.

Qui ad ſacrum miniſterium accedere voluerunt, feria quarta ante ipſam ordinationem, vel quando Epiſcopo videbitur ad illum veniant: ille, adſcitis ſacerdotibus doctis & prudentibus viris, ordinandorum genus, perſonam, inſtitutionem, ætatem, mores, doctrinam, & fidem diligenter examinet. *Conc. Trident. ſ. 23. c. 7.* Indeterminatè de adſciſcendis examinatoribus loquitur Concilium: ſupplere poteſt ex c. 18. ſ. 24. de approbatis in ſynodo. & refertur deciſum non teneri vocare Archidiaconum. *Sell. in ſelect. canon. c. 19. numer. 3.* ſed textus ipſe Concilij id non infert: nec quidquam ex iure communi corrigit: ideoque ſine iuſta cauſa omitti non poſſe Archidiaconum potius eſt dicendum, cum id, ſpectet ad officium ipſius; ſaltem in generalibus ordinationibus, iure communi: *c. 9. de off. Archid.* & ſecundum Pontificale, ordinandos ipſi Epiſcopo præſentet, & idoneos eſſe reſpondere debeat: vt id ſciat, facit examen. 1. Ordinādi offerre ſe debent examinatoribus. 2. Qui non excludūt, Archidiaconum ordinariè.

Sed neque omnes moribus, ſcientia, & ætate idonei ſunt ordinandi. *Trid. ſ. 21. c. 2.* ſed ij demum, qui iudicio ſui Epiſcopi ſunt vtiles, aut neceſſarij ſuis Eccleſijs. *ſ. 23. c. 16.* vbi vetatur etiam ordinari aliquis, qui alicui Eccleſiæ non adſcribatur, quamuis non habeat titulum Eccleſiaſticum, ſed patrimonium dumtaxat. *d. c. 2. §. patrimonium*, adeò vt ſi is locum inconſulto Epiſcopo deſeruerit, ei ſacrorum exercitium interdicatur *d. c. 16.* Adſcriptionem autem (non ſatis vbiq; obſeruatam) fieri debere in ipſa ordinatione, etiam in familiaribus triennalibus Epiſcoporū, citra exactionem tamen promiſſionis inſeruiendi. quæ etiam adſcriptio non impediat abſentiam cauſa ſtudij. & appellari non poſſe ab Epiſcopo aliquem nolente ordinare, cum *d. c. 2.* illud faciat liberi arbitrij Epiſcopi deciſum referunt citati *à Barboſ. ad d. c. 16. & d. c. 2 num. 59.* vtique in priuata perſona & cauſa ſingulari: non porrò vt vniuerſim nolit officium, ad quod tenetur, impendere: cum ratio arbitrij reſpiciat æquitatem boni viri, Ita vt reijcere non poſſit omnes alicuius ordinis, aut collegij niſi iuſta cauſa omnibus communi, v.g. interdicti &c. 3. Qui ordinandi. Neceſſarij vtiles.

Ad ſcrutinium etiam pertinet, vt ordinandi adferant teſtimonium parochi, & magiſtri ſcholæ quoad minores; proclamationum in parochia factarum quoad ſingulos maiores ordines. *Concil. Trid. ſ. 23. c. 5.* quod tamen in ſecularibus clericis magis ſeruatur. regularibus autem ſufficere ex recepto vſu videtur teſtimonium Prælati de vita & moribus. nam quoad doctrinam, ætatem & ſimiles qualitates, inquirit ordinans. cui etiam ſi ſatis eſt notus ordinandus, parochi aut alterius ab ordinario committendi denuntiatione non eſſe 4. Proclamati.

opus

opus volunt citati *à Barboſ. ad d. c.* 5. quaſi in eo ceſſet finis illius decreti, & certus certiorari amplius non debeat. ſecurius tamen procedit ordinarins dum pergit via regia: expenditque illud quod io ordinationibus proponitur, *nonnunquam ignoratur à pluribus, quod ſcitur à paucis.* & huiuſmodi proclamationes à Concilio ſurrogatæ videri poſſint ei, quod Pontificale memorat à Patribus obſeruatum; *vt de ordinandis conſulatur etiam Populus.*

Ad ordinationes pertinent aliquot ſequentes tituli; vtpotè de ordinatis ab Epiſcopo qui Epiſcopatui renuntiauit; & ab excommunicato; vt ſi ſcienter ita fuerint ordinati miniſtrare non poſſunt: cum ignorantibus autem diſpenſetur ab Epiſcopo ſuo: ſed ſi ille ipſe ordinauerit, cum non tantum loco, ſed & dignitati renuntiaſſet aut excommuoicatus eſſet, Pontifex ipſe eſt adeundus.

Deinde *de ætate, qualitate, & ordine præficiendorũ.*

Præficiendus ſimplici beneficio etiam canonicatui in Eccleſia collegiata debet eſſe quatuordecim annorum. *Concil. Trident. ſ.* 23 *c.* 6. *c. ſuper ordinat. de præbend. in* 6. niſi fundatio aliter diſponat, cui Concilium noo derogat. *iuxta declarationem Cardinalium.* canonicatui Cathedrali ætas ad ordinem annexum neceſſaria curato viginti quinque an. inchoatorum: *c.* 14. *&* 15. *de elect. in* 6. *Trid. ſ.* 24. *c.* 12. etiam vicariæ curatæ: *Clem. vn. de off. vic.* dignitati curatæ 25. annorum: oon curatæ 22. annorum etiam perſonatui *d. c.* 12. cum huic ante ſufficerent 14. *c. indecorum* 3. *x. de ætat. & qual. præf.* Epiſcopatui 30. completi: *Trid. ſ.* 7. *c.* 1. *ſ.* 22. *c.* 2. *ſ.* 24. *c.* 2. Abbatiſſæ, & quæcumque conueotibus, vt capita, præficiendæ 40. *Trid. ſ.* 25. *de regular. c* 7. de qualitate ordinandorum videatur Gratian. *à diſt.* 25. *vſque* 50. de curatis Trident. *ſ.* 7. *c.* 3. Archidiacono: *ſ.* 24. *c.* 12. Pœnitentiario: *ſ.* 24. *c.* 8. vicario ſedis vacantis: *ſ.* 24. *c.* 16. Scholaſtico: *ſ.* 23. *c.* 18. caoonicatibus Cathedralibus, & Collegiatis inſignibus. *ſ.* 24. *c.* 12.

De ordine præficiendorum: nullum beneficium obtineri poteſt ſine præuia tonſura, in alijs non ordo actu, ſed ætas & ſuſceptio ordinis annexi intra annum requiritur. *Trid. ſ.* 22. *c.* 4. *ſ.* 24. *c.* 12. *c.* 1. *x. h. t.* ad parochialem autem actu ſubdiaconatus, niſi cum idoneo aliàs diſpenſet Epiſcopus. *c.* 5. *h. t.* multo magis ad Epiſcopatum. *c.* 9. *x. h. t. Trid. ſ.* 22. *c.* 2.

Sequitur etiam Titulus *de filiis presbyterorum non ordinandis, de ſeruis non ordinandis*, iterum *De obligatis ad ratiocinia non ordinandis, De corpore vitiatis, De Bigamis, De clericis peregrinis non ordinandis.* Sed neque ordinandus eſt non baptizatus: *c.* 1. *&* 2. *x. de cler. non baptiſ.* non confirmatus: *Trid. ſ* 23. *c.* 4. mulier: *x. de pœnit.* illiterati: *Trid ſ.* 21. *c.* 4. grauium ſcelerum rei: *c. fin. x de temp. ordin. can.* 3. *diſt.* 46. *c. infames* 6. *q.* 7. *&* 1. *q.* 7. *per tot. c.* 1. *& alijs x.* de homicidio publicè pœnitentes, & excommunicati: *Nau. in Man. c.* 27. *num.* 12. 24. 244. deoique qui titulum non habet: *ſ.* 21. *c.* 2. *Trid. qua de re alijſque egimus ſupra tit.* de ordinandis.

DE SACRA VNCTIONE.

COncilium Tridentinum de Sacramento vnctionis multa, quæ nouatores controuerterant, *ſ.* 14. circa doctrinam de hoc ſacramento, inſtitutione, effectu, tempore quo dari debeat, & ritu definiuit. Sacramentum extremæ vnctionis nuncupatur infirmis vtique exhibendum, qui tam periculosè decumbunt, vt in exitu vitæ conſtituti videaotur, qui ſi conualuerint cum in aliud ſimile vitæ periculum inciderint, iterum illius ſubſidio iuuari poſſunt. ritus autem illi ſunt ſeruandi, quos Eccleſia Romana præſcribit. *d ſ.* 14. *c.* 1. 2. 3. *& in canon.* 1. 2. 3. 4.

Et quamquam Epiſtola D. Iacobi presbyteros faciat miniſtros huius ſacramenti; poſt diſtinctas tamen parochias, pertinet adminiſtratio ad proprios ægrorum parochos. adeo vt regulares, qui ſecularibus ſiue clericis ſiue laicis ſine parochi licentia vnctionem miniſtrauerint, excommunicationem incurrant, ſedi Apoſtolicæ reſeruatam. à qua tamen excipiunt, qui id in extrema neceſſitate abſente parocho, ſeu aliàs oon valente, aut per manifeſtam iniuriam non volente, quaſi ex præſumpta ſuperiorum authoritate, id fecerint. quomodo Eccleſia in articulo mortis cuilibet ſacerdoti quemlibet abſoluendi tribuit facultatem, *citati à Barboſ. in collect. DD. ad Concil. Trident. de ſacr. Vnct. d. c.* 3. vbi etiam citatur priuilegium ab Eugenio IV. Minoribus conceſſum, & alijs ferè regularibus communicatum, vt ſacramentum hoc poſſint adminiſtrare fratribus profeſſis, conuerſis, oblatis, donatis, nouitijs, & (quod in alijs paſſim oon obtinet, oec vſus in his vbique) ſeruitoribus ſecularibus, aut pauperibus io hoſpitalibus ſuis degentibus.

DE FILIIS PRESBYTERORUM.

HÆreditariæ ſucceſſiones beneficiorum ſemper in Eccleſia fuerunt odioſæ, quorum enim eſt hæc vox, *hæreditate poſſideamus ſanctuarium Dei?* quin nec regulæ politicæ in officijs ſæcularibus ſucceſſiones admittunt. *Tit. de muneribus & honoribus non continuandis inter patrem & filium C. libr.* 10 Refert Charond. *reſp. l.* 3. *R.* 39. infirmatam prouiſionem filio de munere per patris reſignationem factam. 1.

An penſio filio reſeruari poſſit ſuper beneficio patris.

Hodie † filio reſeruari non poteſt penſio ſuper beneficio patris: etſi olim poſſet. ſed ſi pater habet penſionem cum poteſtate eam in alium transferendi, oon ei obſtabit hic locus quominus in filium etiam illegitimum poſſit trans-

transferre, quia hic caſus omiſſus ex iure prio-
ri decidendus eſt. *Gonzales ad Reg. Canc. gloſſ.* 5.
§. 5 *numer.* 22. 13. 24. quantum verò attinet ad
ad ſucceſſionem bonorum, illegitimos pror-
ſus incapaces reddidit Pius V. 2. *Marty anno*
1571 *conſt. quam refert Quar. v. Illegitimi. & nos di-
cimus, infra de teſtam. & ampliatio eiuſdem Py V.* 5.
mart. 1572.

Concil. Trident. *ſ.* 25. *c.* 15. longiſſimè †
2. An nepos auo ſuccedere poſſit. vult paternæ incontinentiæ memoriam à locis
ſacris arceri. Vbi videtur illud verbum lon-
giſſimè poſitum tantum in narratiuo non
præciſè illud euincere, vt ſicut filius reſpectu
patris excluditur, ita nepos tractetur reſpectu
aui, præſertim in correctorijs iuris antiqui:
nam quod etiam antiquo iure Canones op-
tarint incontinentiæ memoriam longiſſimè
aboleri, certum & expreſſum eſt, & tamen
non indiſtinctè Ideo nepotes legitimi excluſi,
ſed bene à beneficijs quæ immediatè patres
tenuerant. ſic parlamentũ Tholoſanũ aliquan-
do intellexit, cap. ad extirpandos, *de filijs presby-
terorum, refert Papon. in ſuis arreſtis tit. de capacitate
ou incapacite à tenir benefices*, *artic.* 2. Imo per me
licet, vt quia volunt hunc Conc. locum *ſ.* 25.
c. 15. aliquid iuri communi addidiſſe, vt etiam
nepos excludatur à beneficio aui, vbi fuerit
mediata perſona alia, quod legitimis filijs
etiam permiſit Alexand. III. etſi Clem. VII.
in illegitimis *Conſt. quam refert Quar. verbo illegi-
timi*, disertè vetuit: ſed vt nepos legitimus ex-
cludatur à beneficio quod nunquam poſſedit
auus, ideo quod ſit in eadem Eccleſia, non
adeò apud me exploratum eſt. Ipſe textus ad
hoc non cogit, & erunt in vno verbo duæ iu-
ris communis correctiones. Et eſt ita deciſum
per Card.... Martij 1598. & in cauſa NN.
Canon. Brug. an. 1616. ideoque credo con-
trarias, quæ circumferuntur, S. Cong. decla-
rationes eſſe ſuppoſititias.

Scilicet ſimpliciter cenſuit Cong. nepotem
An pater filio? legitimum ex filio illegitimo non compre-
hendi decreto Conc. quod & tenuit Nauarr.
hoc. tit. conſil. 9. neque è conuerſo tamen pater
immediatè ſuccedere filio prohibetur in be-
neficio. *Cong. Conc.* 22. *Decemb.* 1594. compre-
hendit tamen decretum filios naturales pro-
3 creatos ante clericatum, *Balb. deciſ.* 29. etiam re-
Quid de natis ante clericatũ? ligioſos. quamquam enim omnes adnatæ illis
maculæ profeſſione & priuilegio religionis
tollantur, non tamen finis inhibitionis Con-
cilij: ſcilicet memoria incontinentiæ paternæ
longiſſimè arcendæ. quem benè expendit Na-
uar. *conſ.* 8. §. 4. quæ veteris vitij memoria non
Religioſis minus refricatur in filio religioſo, quam ſecu-
lari: cum & magis pudendum ſit, pluresque
ſermones moueat, ſi in Abbatiam aliudue be-
neficium regulare filius patri ſubrogetur,
quam in beneficium ſæculare.

4. Dum verò memoriam incontinentiæ pa-
An præſcribatur prohibitio. ternæ à locis Deo ſacris longiſſimè arceri de-
ſiderat Concil. ea dictio quicumque modum
obliterandi vitij complectitur, vt non benè
aliqui poſt triginta annos à morte patris fi-
lium poſſe ſuccedere exiſtimauerint. quippe
id excepta diſtinctione ſuprapoſita non mi-
nus memoriam refricat, quam ſi ante paucio-
res annos incontinenter pater eo loco vixiſſet.
quin imo ſæpè magis offendit antiquitas vitij,
quippe cum natura progrediendo ſemper de-
ficiat, viribus æquè & virtutibus, & dum ſæcu-
lorum ætates ſemper deteriorentur, vitia in-
ualeſcant (vnde perpetuum illud ſenum elo-
quium,

Laudator temporis acti
Se puero)

præualidum magis & enorme vitium cenſetur
illud, quod ætate maiorum quam nepotum
commiſſum eſt, magiſque aures auramque
omnem inficit, ſi obſita penè ſitu camerina
moueatur, & exſufflatus fœdus odor ad nares
iam purgatas repulſetur. non ergo prohibitio
hæc tricenaria præſcriptione abrogabitur, ſed
ad centenariam porrigetur, quæ eſt longiſſi-
ma certè præſcriptio, adeoque in annos cen-
tum, id eſt, æternitatem ſilentium imponetur.
neque enim ſolent conſtitutiones legumque
decreta per tempora vel ætates tolli, niſi illæ
ipſæ id decernant.

Quæ ratio extinguendæ memoriæ paterni 5.
vitij, ex æquo & bono ſuadet, vt nec filij tales Quid de
cum parentibus habitent, nec in eadem Ec- cohabita-
cleſia, etiamſi neuter, vel alteruter tantum be- tione?
neficij titulum ibi habeat, ſacra celebret, aut in
capellania ſuccedat, quæ fundata fuerit ſine
Epiſcopi actoritate, quod beneficium non ſit,
quippe cum hæc memoriam renouent, non
minus quam ſi pater ibi titulum habuiſſet,
quo certè caſu quoquo modo miniſtrare filio
Concilium prohibet, id eſt, miſſam celebrare,
Epiſtolam vel Euangelium, quin & Antipho-
nam canere, ratione oneris beneficij Eccleſiæ
annexi, Sacriſtæ vel Cantoris officio fungi,
tametſi in aliquibus ſcriptores citati à Barbo-
ſa *in Remiſſ. ad d. c.* 15. ſecus ſenſerint.

Nihilominus tamen requiritur vt pater be- 6.
neficij poſſeſſionem aliquando apprehende- Titulus &
rit, quamuis non miniſtrauerit, neque ſufficit poſſeſſio
ad prohibitionem ſola collatio literis non ex- vt requi-
peditis, & poſſeſſione non inita, poſſeſſio e- ſita.
nim in oculos maximè incurrit, & memoriam
ac linguas mouet vt illa ſufficiat, quamuis mi-
nus pacificè, & abſque legitimo titulo obten-
ta, etiamſi ſola ſedis in choro inſeſſio ex cauſa
dignitatis in alia Eccleſia habitæ, fuerit, hæc
enim non patiuntur patrem ſimul & filium,
in eadem Eccleſia beneficia obtinere, ne vnum
quidem quod duorum alternatiuam reſiden-
tiam admittit, ſed pater vel filius tenetur in
totum cedere. *Cong. Conc Garz. & citati apud Bar-
boſam ad d. cap.* 15.

In legitimis autem presbyterorum filijs ni- 7.
hil vel Clementis conſtitutio, vel Concilium
mutauit *Garz. de benef. p.* 7. *c.* 3. *num.* 17. In illegi- In multis
timis Concilium à Iure communi cenſuit Sac. punct. dif-
Cong. apud *Garz. nu.* 14. In punctis alijs differ- fert hic.
re ſcilicet 1. quod talis memoria longiſſimè Concil. à
arceatur. ſi non ſolum immediatè, prout de iure.
iure communi, ſed etiam mediatè, quod non
ſolum prohibetur ſucceſſio in eodem benefi-
cio,

cio, ſed in alio quocumque, etiam in diſſimili, dummodo ſint in eadem Eccleſia, contra ius commune, *de quo per Abb. in cap. abolendam, poſt princip.* nedum prohibetur filius obtinere beneficinm in Eccleſia, in qua pater obtinet, ſed miniſtrare contra ius commune, quo tantum patri miniſtrare probibetur. *Abb. in cap. cum decorem eodem.* quod nec penſiones ſuper fructibus beneficiorum, quæ parentes eorum obtinuerunt, vel obtinent, habere poterunt filij.

Rigidam conſtitutionem *incip. cum de omnibus*, & aliam declaratoriam, *incip. ad Romanum* ediderat Sixtus V. aduerſus natos ex inceſtu, aut nefario coitu; Vt ne quidem ad profeſſionem, aut habitum regularem, niſi conuerſorum admitti poſſent. quamuis cum alijs illegitimis paulò mitius. ſed Greg. XIV. *conſtit. inc. circumſpecta* 1591. & Clem. VIII. *conſt. inc. in ſuprema*, reduxit ad terminos iuris communis, vt omnes illegitimi ad profeſſionem & habitum regularem admitti poſſint, *ſi tamen diligenti examine facto*, inquit Greg *bonam indolem, & virtutis ſpecimen præſeferant*. niſi tamen pater eius in illa religione ſit profeſſus, & viuat: ergo illius vita durante manet prohibitio Sixti. quæ tamen illud examen meritorum vti modum, non vt conditionem, appoſuit. ita vt is, cui ea non adſint, profeſſus, tamen verè fiat religioſus *Roder quaſt reg t.3.q.8.a 5.* vt & alia Gregorij clauſula, vt illegitimi diſpenſari poſſint ad honores regulares. vt quamuis ablatiui ſoleant ferè conditionem inferre, tamen promotio & diſpenſatio eorum quibus merita non ſuffragantur, non ſit irrita. niſi ex iure communi id obtineret: ad quos terminos cauſa reducta eſt. *arg. eorum quæ habet Rod. vbi ſup. t. 1. q. 13. a. 14.* admiſſio tamen illegitimi, cuius pater in religione viuit, eſſet irrita, quoniam Gregorius à moderatione ſua hunc excipit, eoque manet in eo nullitas à Sixto inducta.

DE CLERICIS PEREgrinis.

VT irreuerentia ac ſacrilegium vitetur mandat Concil. Trid. *ſ. 22. in decreto de obſeruand. in celeb. miſſ.* vt Epiſcopi in ſuis diœceſibus interdicant, ne cui vago & ignoto, Sacerdoti miſſas celebrare liceat. & generalius *ſ 23. c. 16.* vt nullus clericus peregrinus ſine commendatitijs ſui ordinarij literis ab vllo Epiſcopo ad diuina celebranda, & Sacramenta adminiſtranda admittatur. ſi tamen aliter faciat fidem de ſua ordinatione, & vitæ integritate, & abſit ſcandalum, admitti poteſt. neque enim ob literarum Epiſcopalium defectum ſuſpenſus eſt. *citati à Barboſ. in collect. DD. ad Concil. Trid. d. c. 16.* & propterea dum in dicto decreto coniunguntur illa epitheta *vago & ignoto* ſatis apparet noto, & alibi integra fama reſidenti, alio venienti, non itidem eſſe interdicendum. & ita ferè ſeruatur apud eos, qui ex vicinis diœceſibus adueniunt, quos fama facile proderet: quoad eos autem, qui de longinquis, rigor, *d. c. 16.* meriıo obtinet: & conforme eſt *c. vlt. x. eod.*

Vt nec olim ordinatus permittendus fuit miniſtrare ſine teſtimonialibus ſui Epiſcopi. *c. 3. x. de cler. peregrin.* imo ſi ex valde longinqua regione veniet at Epiſcoporum quinque. *c. 1. eod.*

Quod verò ſpectar ad ordinationem clericus pereginus ab Epiſcopo non ſuo non poteſt ordinari ad ſuperiores ordines. *diſt. 71.* nec laicus ad tonſuram. *c. vlt: de temp. ordinat: in 6.* nec ordinando creditur ſuper ordinibus iuranti. *c. 1. x. h. t.* ſed oportet vt adferat dimiſſorias iuxta exemplar. *diſt. 73.*

DE MAIORITATE & Obedientia.

IURA meritoque Concil. Trid. *cap. 11. ſeſſ. 23.* meritum vitæ & aſcenſus ad maiores ordines probari vult ex reuerentia erga ſacerdotes 1. Reuerentia erga ſacerdotes.
†. Certè olim ea inculcari ſolet tironibus alphabeticis, ſed eam non ſatis in pectus demittunr, qui non exhibent ſacerdotibus obuijs, etſi dignitate Eccleſiaſtica etiam præditis, vel caput aperiunt. Longè ab ea regula remoti, quam Baſilius, Benedictus alijque Monachorum Patriarchæ olim ſanxerunt, & Paulus ſaltem pro conſilio ac monito dedit, vel inter æquales honore inuicem præuenire: B. Franciſcus ſolet dicere, quod ſi ab vna parte de cœlo aliquis ſanctus reuerſus ſtaret, ab altera ſacerdos; ſe prius exhibiturum reuerentiam ſacerdoti. *Ribad. in Principe l. 1. cap. 35.* Carol. Magnus moriturus Ludouicum filium inter cætera monuit, vt ſacerdotibus honorem ceu patribus exhiberet. Baſilius ſimiliter filium his verbis hortatur: *Deum Optimum* adames, honora eius Eccleſiam, ſacerdotes eiuſdem reuerere, clericos omnes honorificè complectere, *Choppin. monaſt. l. 2. tit. 2. n. 1.* Conc. Matiſc. ſtatuit canon. 14. vt ſi quis quempiam clericorum honoratorum in itinere obuiam habuerit, vſque ad inferiorem gradum honoris veneranter illi colla ſubdat, & ſi vterque equo vehitur, galerum ſecularis de capite auferat; ſi clericus pedes graditur, & ſæcularis vehitur equo, ilicò ad terram defluat. Qui verò, inquit, horum quæ Spiritu ſancto dictante ſancita ſunt, tranſgreſſor fuerit; ab Eccleſia tam diu quam diu Epiſcopus illius Eccleſiæ voluerit, ſuſpendatur. bone Deus quam aut idem ſpiritus eadem nunc non præcipit, aut non auditur! Conc. Load. *cap. 20.* præcipit ne Diaconus niſi ex iuſſione Presbyteri, ſedeat, ſimiliter honorificetur & Diaconus à miniſtris inferioribus, & omnibus

clericis, *c. non oportet d.* 99.

2. *Prærogatiua Regum.* Et hæc ſpectant ad oſtendendam hierarchiam Eccleſiaſticam, quam qui diuina ordinatione negant inſtitutam, vel etiam Epiſcopos Presbyteris non eſſe ſuperiores, vel non habere poteſtatem confirmandi vel ordinandi, vel quam habent illis eſſe cum Presbyteris communem, damnantur. Trid. *ſ.* 23. *can.* 6. 7. quanquã olim Presbyteri, qui in ſingulis ciuitatibus conſtituebantur, ſimul eſſent Epiſcopi. *Paſquier Recherch. l.* 3 *c.* 1. quo ſenſu aliquando eorum appellatio in antiquis confunditur, alioquin iure diuino poteſtate diſtinguuntur. *Azor. Inſtit. mor. part.* 2. *l.* 3. *cap.* 16. *quæſt.* 5.

Ex cap. fin. *de offic. deleg. in* 6. *c. ne aliquid de priuil. in* 6. *c. a. ſolicita de maior. & obed. extrau. exec.* 5. *nos itaque de præbendis*, habetur ordinariè ea concluſio, vt reges, reginæ, eorum filij, propter prærogatiuam, † cenſeantur in omni diſpoſitione iuris non comprehenſi, niſi diſerte exprimantur. Sic Concil. Trident. *c.* 9. *ſ.* 25. excipit patronatus qui ad Imperatorem, Reges ſeu regna poſſidentes, alioſque ſublimes & ſupremos principes, Iura Imperij in Dominijs ſuis habentes, pertinent, ſic *c.* 8 *ſ.* 22. à viſitatione Epiſcoporum excipit collegia quæ ſub regum (intelligo etiam ſublimes Principes iura regum poſſidentes) immediata ſunt protectione, niſi de eorum licentia. ſic beneficia Regum in generali Regularum Cancellariæ reſeruatione non comprehenduntur. *Gonzales ad R.* 8. *Canc. gl.* 24. *numer.* 153. In Conc. Conſt. 8. *gener. can.* 14. decernitur ne timidè abiectèque ſe † Epiſcopi gerant,

3. *Epiſcoporum.* ſed cum modeſtia dignitatem ſeruent, cui vectigal, vectigal: cui honorem, honorem. *Dummodo*, inquit, *Principes & pij Imperatores agnoſcant ſibi æquales Epiſcopos, & liberè audeant reprehendere, increpareque, & principes & cæteros qui militari honore fruuntur, ſi quid peccauerint. ſi quis Epiſcopus dehoneſtauerit dignitatem, vixeritque abiectè, amoueatur per annum, & princeps qui in cauſa fuerit, excommunicetur per triennium.* Quadrat his *cap* 11. 12. *Conc. Antioch.* & Innocent. III. in *c.* 6. *h t.* ſcribens ad Imp. Conſt. vtitur his verbis; *Hæc autem ſi prudenter attenderet Imperatoria celſitudo non faceret aut permitteret Conſtantinopolitanum Patriarcham. magnum quidem & honorabile membrum Eccleſiæ, iuxta ſcabellum pedum ſuorum in ſiniſtra parte ſedere, cum alij Reges & Principes Archiepiſcopis & Epiſcopis ſuis, ſicut debent reuerenter aſſurgant, & eis iuxta ſe venerabilem ſedem aſſignent.* Hinc iam olim in ſacris Concilijs Epiſcopis inhibitum fuit, ne principũ aulas frequentarent, etiam additis pœnis anathematis. refert ea Choppin. *l.* 1. *monaſticon. tit. vltim. numer.* 28. ſcilicet Cabilonenſe, Meldenſe, Viennenſe, Antiochen. (quod excipit neceſſariam cauſam iudicio Metropolitæ, & aliorum prouinciæ Epiſcop) Aurelienſ. Sardicenſ. In Conc. Trid. ſ. 25. c. 17. vetatur Epiſcopis ne ſuam dignitatem dehoneſtent, cum regum miniſtris, regulis & Baronibus in Eccleſia, & extra, indecedente ſubmiſſione ſe gerant, & veluti inferiores miniſtri altaris, nimis indignè loco cedant, multo minus perſonaliter illis inſeruiant, ſed tam in Eccleſia quam foris gradum ſuum, & ordinem præ oculis habeant. Vbique ſe Patres, & Paſtores eſſe meminerint. principibus præcipit, vt eos paterno honore, & debita reuerentia proſequantur.

Epiſcopis præterea, inquit, Conc. Trid. *ſ.* 25 *cap.* 6. vbique is honor tribuatur, qui eorum dignitati par eſt, eiſque in choro & in Capitulo In proceſſionibus & alijs actibus publicis ſit prima ſedes, & locus quem ipſi elegerint, & præcipua omnium rerum agendarum authoritas; Ex quo capite Gregor. XV. decidit 21. *Martij* 1622. non obſtante contraria conſuetudine & decreto cap. 13. l. 1. Ceremonialis à Clem. VIII. editi, aut obſeruantia aliarum Eccleſiarum, indecens eſſe Epiſcopum Tornacenſem diebus feſtis etiam non ſolemnibus & feriatis æqualiter ſedere cum canonicis: ideoque deinceps debere eum primam ſedem cæteris eminentiorem indifferenter conſcendere.

Olim cum primum Monachi † eſſe cœperunt, & longo poſt tempore, clericis minores 4. *Abbatum.*
& ſubiecti fuerunt. etenim in cap. à ſubdiacono diſt 93. dicitur: Pontifici Presbyter, Presbytero Diaconus, Diacono Subdiaconus, Subdiacono Acolytus, Acolyto Exorciſta, Exorciſtæ Lector, Lectori Oſtiarius, Oſtiario Abbas, Abbati Monachus, in omni loco præſtet obſequium, ſiue in publico, ſiue in gremio Eccleſiæ. Erant enim eo tempore Monachorum præfecti, vt ipſi Monachi, laici, adeoque clericis inferiores. Vnde S. Hieronymus inquit, 16. *quæſt* 1. *cap. Monachus non docentis, ſed plangentis habet officium, qui vel ſe vel mundum lugeat, & Domini pauidus præſtoletur aduentum.* deinde clerici & Sacerdotes eſſe cœperunt, vetiti tamen vlli pœnitentiam tribuere, niſi ſibi inuicem, mortuum non ſepelire niſi Monachum in monaſterio morantem, infirmos non viſitare, vnctiones facere, aut Miſſas publicas cantare, neq; filium de baptiſmo accipere, neque ad Eccleſiam ſecularem tranſire, vlliſue negotijs ſe implicare, quia Monachus mundo mortuus eſt, & Deo tantum viuit. *cap. placuit cap. interdicimus. cap. peruenit. cap. alia cauſa eſt. cap iuxta cap. qui vero cap. Agapitus c. ſunt nonnulli.* quæ capitula ſic citata quamuis inuicem pugnare videantur, habent ſolutionem ex ſucceſſione & diſtinctione temporum, adeoque demonſtrant quomodo tandem omnia officia, quæ Cleri ſæcularis fuerunt, ad Papatum vſque ſui iuris fecerunt. quin & Abbates inſignia pontificalia & functiones ipſas Epiſcopales, excluſis tantum ſacris ordinibus, ſibi arrogarunt, Pontificum largitione: quod tamen Trid. *ſeſſ.* 23. *cap* 10. reſtrinxit, vt ſuis tantum regularibus tonſuram, vel minores ordines poſſent conferre. & cum reliquis ſecularibus diuitijs, quas in primæuo ſtatu multorum operis amplè parauerant præſtarent; facile poſt Epiſcopatum primas obtinuerunt. præterquam ijs in locis, vbi dignitates ſæculares vel ob antiquitatem, vel ob pares diuitias, ſimilemuè cauſam priſtinum

ſtatum

ſtatum retinuerunt. qui intitio quidem iuris fuit, nunc, ob argumentum commutiter ſecus accidentium, conſuetudinis eſſe æſtimatur, ſi quis poſt Epiſcopum ſæcularis dignitatis ante Abbatialem ſedere, vel ingredi ſe poſſe contendat: adeoque conſuetudinis probatio illi incumbit, cum generalis ratio ſtet ab Abbatum parte.

Epiſcopi de iure † iuxta prærogatiuam ſuæ
5. *Epiſcoporum inter ſe ordo.* ordinationis præcedunt, non habita ratione dignitatis ſedium *cap Concilia* §. *hinc, in fin.* 17. *d.* vbi Epiſcopus Mediolanenſis ſubſcribit ante Rauennatenſem, etſi Rauennatium ſedes longè ſemper dignior fuerit. & ita in Ceremoniali etiam Romano diſpoſitum eſt. quamuis in Germania ferè paſſim, alijſque multis locis conſuetudo contrarium obtineat. quamuis *Serol. V. Concil.* §. 4. huiuſmodi conſuetudinem non admittat, quia orbis debeat obſeruare conſuetudinem Vrbis, niſi potius quid debeat quam quid ſoleat in Vrbe fieri attendamus, vt iubet l. 12. *D. De off. Præſid.* & quidem ſacra Cong. Concil. declarauit Epiſcopum exemptum & nullius dioceſis, ſuffraganeos non debere præcedere, niſi ſit ordinatione antiquior. *Serol. ibid.* Quandocumque autem Epiſcopus proceſſionem indicit, & procedit cum ſuo Ca-
6. *Capit. Cathed.* pitulo, † illud omnes alias dignitates præcedit, & cum eo coniungitur, ac ſimul vnum corpus conficiunt. *ca. requiſiſti* §. *ſi verò de teſtam.* Vnde & Epiſcoporum fratres Canonici dicuntur. *c quanto, de his quæ à prælat.* Archid. Archipresbyterum præcedit ſi ſit ſacerdos, etſi tantum ex voluntate; non ex fundatione, *M. Ant. Gen. in prax. c.* 53. *refert ita cenſuiſſe Cong. Rituum.* Canonici Regulares præcedunt Monachos. *Serol p.* 1. *V. proceſſ.* §. 4. & Clerus ſæcularis regularem. Exſtat & conſt. Pij II. *inc cum ſeruare prid Id. Iun. a.* 1. protonotarijs locum aſſignans in capella, & conſiſtorijs; & vt eos Epiſcopi, quamuis tantum electi, præcedant.

Enimuerò huiuſmodi contronerſiarum
7. decisio pleramque petenda eſt à conſuetudi-
In his valet conſuetudo. ne †, vt ſententiam Senonenſem refert *Choppin. Monaſt l.* 2. *t. vlt. num.* 23. Vnde non malè Greg. XIII. decreuit *in conſt. incipit expoſcit, relata per M. Anton. Gen. in prax c.* 53. *Piaſ. pr. p.* 2. *c.* 3. *num.* 49. *Quar V. præced* vt qui ſunt inter fratres mendicantes, in quaſi poſſeſſione præcedendi ſeu iuris præcedendi, ſine vlla appellarione, alioue ſubterfugio præcedant in proceſſionibus publicis, & priuatis: de qua vbi non conſtat, præcedant antiquiores in loco controuerſiæ, qui ordo prius domum aut Conuentum ibi habuerit. deinde ad tollendas omnes præcedentiarum controuerſias S. Cong. ſtatuit in proceſſionibus ſeruandum eſſe quod in alma Vrbe ſeruatur. *Quar. & Piaſ. ibid.* Quem ordinem habet Gamm. *deciſ.* 1. ſed in his locis magis d. Conſtit & antiqua poſſeſſio, quæ in talibus ius tribuit, ſeruatur, etſi Quar eam reſolutionem Sanctiſſimo placuiſſe aſſerat, & mandaſſe nouam Conſtit. fieri, quæ tamen nondum nata eſt.

Pius V. ante conſtituerat, vt Prædicatores præcederent omnes Mendicantes; Senatus tamen Pariſ *referente Choppin. vbi ſupra.* in controuerſia dubia actoribus, in Initio proceſſionibus dexteram ac deinde ſiniſtram aſſignauit, & vice verſa, Reis *Mon. l.* 2. *t. fin. n.* 22. Et fortè eo ſenſu, vt in dubijs vtriſque aliquid prærogatiuæ aſſignetur, *Concil. Trident. ſ.* 25. *c.* 13. *de reg.* vtitur verbo *componere* vt poſſit Epiſcopus eas difficultates.

Generaliter tamen † ſciendum eſt, vt quiſ- 8.
que in domo ſua rex eſt, (vt imperium exercebat ille ruſticus, qui regem Angliæ, quod in domo ſua ei obedire nollet, alapa mulctauit,) ſic quiſque rector in Eccleſia ſua quoſcumque alios, qui ordine hierarchico non ſunt eius ſuperiores, antecedit in ſolemnibus miſſis dicendis, alijſque omnibus præeminentijs, ſic Rota cenſuit Parochum in ſua Eccleſia præferendum Decano & Capitulo Collegiatæ ad eam Eccleſiam proceſſionaliter ex antiqua conſuetudine accedentibus, quodque maior minori in eius domo cedere teneatur. *Gonzales ad R.* 8. *Canc. gl* 6. *numer.* 101. *& ſeq.* *Quiſque in ſua Eccleſia præcedit.*

Et quoniam plerumque † huiuſmodi con- 9.
trouerſiæ incidunt in proceſſionibus, exequijs, deferenda vmbella, & ſimilibus, quæ ſacra non debent retardari profana illa contentione; decernit Concil. Trid. vt eas Epiſcopus componere poſſit amota omni appellatione *cap.* 13. *ſeſſ.* 25. ſaltem quoad effectum ſuſpenſiuum, etſi non deuolutinum. *citati a Barboſ. in collect. DD. ad Concil. Trid. ſ.* 25. *de reg. c.* 13. *numero.* 8. & nihilominus compellere omnes, etiam per cenſuras, vt in publicis proceſſionibus compareant; adeo quidem vt nemo vocatus exemptione ſe tueatur; quo minus 10. ad proceſſiones teneatur venire. quod ante Concil. Triden. anno 1413. Senatum Pariſ. iudicaſſe, refert Choppin. *de ſacra pol. l.* 2. *t.* 6. *n.* 18. modo vltra dimidium milliare extra Ciuitatem non diſtent. *ex S. Cong. Quar. vbi ſupra.* *Modus ſiniendæ controuerſiæ.* *Vt à publicis proceſſionibus nullus excuſetur.*

Excipiuntur † tamen ab Epiſcopi manda- 11.
to vocantis exemptos ad publicas proceſſiones, ij, qui in ſtrictiori clauſura viuunt, vt ſunt Carthuſiani, Camaldulenſes, Diſcalceati & Cœleſtini. quorum etiam priuilegium refert Chopp. *Monaſticon l.* 2. *t.* 1. *numer.* 16. à Bonif. VIII. conceſſum *his verbis: inhibemus etiam ne aliquis Epiſcopus, vel alia perſona ſpiritualem, vel aliam iuriſdictionem habens, vos ad ſynodos vel Conuentus forenſes ſuos accedere, vel cum eis intus vel extra ciuitates, vel terras proceſſionaliter exire, aut ſuis conſtitutionibus ſubiacere cogat, &c.* Excipiuntur etiam laicæ confraternitates, quæ ad proceſſiones cogi non poſſunt. *Quar. vbi ſupra ex Cong. Conc.* *Præter obnoxios clauſuræ.*

Et ſacerdotes ſeculares nullum officium aut beneficium Eccleſiaſticum in ciuitate, vel dioceſi obtinentes: *Cong. Concil.* 9. *Maij* 1597. quemadmodũ econtrario canonicos & quoſcumque beneficiarios ſeculares, & regulares, quantumuis exemptos, compelli poſſe reſponſum eſt *ab eadem Cong.* 17. *Iulij* 1597. *&* 22. *Ianuarij* 1598. Compelli, inquam, ab Epiſcopo. vt connexio textus ſatis infert c. 13.

Concil.

Concil. Trid de regular. ſed an per cenſuras? apud Dianam *p. 3. t. 2. r. 76.* in vtramque partem declarationes S. congregationis citantur: ſed quæ affirmat verior videtur. quis enim ſublatis cenſuris ſupereſt compellendi modus aduerſus eos, qui propria etiam in communi non habent? aut quæ commodè diſtrictio perſonarum vſurpabitur, aut miſſio in bona promptum remedium dabit? quod dictum *c. 13. in princip.* admodum ſpectat.

12. Publicæ proceſſ. quæ. Publicas autem † proceſſiones S. Cong. eſſe declarauit *apud Quar. vbi ſup.* quæ conſuetæ, vel ex publica cauſa, peſte auertenda, introitu noui Epiſcopi, vel ad generales Litanias fiunt. & ſi noua proceſſio indicatur, S. Cong. cenſuit *apud Serol. vbi ſupra §. fin.* ad Epiſcopum cum conſilio Capituli pertinere decernere, quo & qua ducenda, dirigendaque ſit. Conſenſum Capituli non requiri reſoluit S. Cong. & quidem non obſtante quaſi poſſeſſione contraria, aut conſuetudine. *citatis apud Barboſ. v. 43. & ſeqq.* in parochijs autem ad curatos ſpectat: ſine quorum aſſenſu regulares dirigere, aut veterem circuitum mutare non poſſunt. *ibi. n. 47. 31.*

13. Sede vacante poteſt Capitulum (vt alia quæ l. 3. iuriſdictionis ſunt) ijs beneficium abſolutionis ab excommunicatione ſiue iuris ſiue hominis impartiri, quibus potuit Epiſcopus, niſi ſpecialiter Interdicatur poteſtas. *c. vnic. h. t. in 6.* adeoque facultas Epiſcopo conceſſa *c. 6. ſ. 24. Trid* & ſimiles Capitulo competunt. *de qua re infra de pœnit. & remiſſ. n. 8.*

14. Papæ primatus. Ad Papæ maioritatem eximiè ſpectat, quod omnes per orbem vniuerſum Epiſcopi per ſua tempora ex vetere Eccleſiæ more viſitare Limina Apoſtolorum debeant, & paſtori omnium vniuerſali ſtatum ſuæ Eccleſiæ referre, Itali quidem ſingulis biennijs: Tranſalpini triennijs: tranſmarini quadriennijs: Indi decennijs. Sixtus V. exactè iuramentum ante conſecrationem, aut translationem præſtari, & ſub cenſuris ſeruari voluit. tempora etiam anteceſſoribus lapſa ſucceſſoribus decreuit imputanda. quare *c. 4. in fin. x. de iureiurand.* quod hanc viſitationem ſingulis annis indicit poſterioribus decretis mutatum eſt: aut de proximis Romæ Epiſcopis illud tantum accipiendum fuit, quaſi ſuffraganeis Patriarchatus ſeu potius Metropolitatus non vt ſummi Pontificis Romani, quomodo id alijs non debeatur, nec ex conſuetudine quidem, dicimus *de offic. ordinar. n. 13.*

DE TREVGA ET Pace.

NEque cap. 1. h. t. quod tempora induciarum præſcribit; neque cap. 2. quod perſonas recenſet, quæ tempore belli plena ſecuritate gaudere debeant, vſus obſeruat. miles hodie

Iura negat ſibi nata, nihil non arrogat armis:

& perſonæ d. cap. exceptæ intra terminos ſuos non ſe continent. quin videmus inaudito anterioribus ſæculis exemplo mercatores belli incommodis Iure exemptos *d. cap. 2.* ipſos bellum ciere, claſſes adornare, ad vtroſque Indos currere, aurum opeſque inde aduehere. Pœna violantis inducias iure indictas *in d. cap. 1.* eſt excommunicatio; pacem autem publicam in Imperio, Bannum, de quo, eiuſque effectibus, vid. tract. Andr. Gail. *de pace Publ. l. 2.*

Pacem inter reges pactam iuratamque obſeruandam omnino Eccleſia decernit, cogitque. *c. nouit x. de iudic.* quod per multas quæſtiones examinauimus *in Hiatu Caſſan. obſtruct. toto l. 2.* præſertim cum ſeruandi corporis cauſa pars regni hoſti tribuitur.

Ad fœderum autem obſeruantiam reges cogit Eccleſia, etiam per cenſuras. *d. c. nouit. x. de iudicijs.* quod iterum examinauimus *in Hiatu l. 3. c. 1.* vbi & *c. 2.* pacis infractionem bello iuſto vindicari docuimus, & *c. 4. & 5.* quietis publicæ turbationem iuſto itidem bello coerceri de omnigena porrò belli iuſtitia longa diſquiſitione egimus *in Iudice. l. 4.*

DE OFFICIO ARCHIdiaconi.

ARrchidiaconus tam in vrbe quam ruri per totam dioeceſim omnem curam habet. *c. 1. x de off. Archidiac. c. cum in cunctis. §. inferiora x. de elect.* ſed Archidiaconi cura externę iuriſdictionis eſt. vt conſtat ex deſcriptione eorum, quæ ex officio incumbunt. *d. c. 1.* & quoniam cura interna ligandi, ſoluendi, Sacramenta miniſtrandi Sacerdotium requirit, Archidiaconatus autem diaconatum dumtaxat. *d. §. inferiora.* & in bis ſpiritualibus vicarius Epiſcopi eſt Archipresbyter. vt explicantur *in d. c. 3. 4. 5. x. de off.* Archipresbyt. *Hi tres* inquit, *c. fin. x. de off. cuſtod Archidiaconus, Archpresbyter, cuſtos, ſimul iuncti vno animo prouidè pergant, & perfectè, & non ſit inuidia, neque zelus inter illos.* Supereminet tamen Arcbiaconus, & ei alij obediunt: tam Archipresbyter, *c. 1. x. de off. Archipresb.* quam cuſtos; *c. 1. & c. 2. x. de off cuſtod.* Primicerius; *vnic x. de off. primic* & ſacriſta; *c vnic de off. ſacriſt.* quamuis in biſce muneribus conſuetudo parum iuri congruat, vel vniformis ſit.

Archidiaconorum authoritatem per Concil. Trident. eſſe imminutam, quoad cauſas matrimoniales & criminales, ſed ſtrictè acceptas, concubinatum ſimiliter ſtrictè ſumptum, non tamen vicaria Epiſcopi etiam ſede vacante: ſaluis etiam concordatis & immemoriali conſuetudine, etiam quoad inſtitutiones tituli attributiuas, atque etiam viſitatione, procuratione,

curatione, ſimilibuſque iuribus latè diximus *in Conſult. canon. hs.*

DE OFFICIO ORDINARIJ.

1. Iuriſdictio Ordinarij à nemine turbanda. Non à ſuperioribus.

ADeo Concilium Tridentinum Ordinariorum † iuriſdictionem illibatam ſeruari & promoueri cupit, vt nec ab ipſis, nec ab inferioribus, neque à ſuperioribus turbetur. *cap. 20. ſeſſ. 24.* Non à ſuperioribus, Legatis ſcilicet Nuncijs, & quibuſcumque alijs: vetando; ne in prima inſtantia eos procedentes quoquo modo impediant, iuriſdictionem eorum præripiant, aut alio modo turbent. & ſi quidem ipſi Epiſcopo prius non requiſito, & negligente proceſſerint, acta eorum nullius momenti ſint, & partibus ad damni ſatisfactionem teneantur. vbi non comprehendi mandata Apoſtolica executiua, quæque ſummariam tantum cognitionem requirunt in forma Breuis de capienda poſſeſſione beneficiorum ſedi Apoſtolicæ reſeruatorum, de quibus alicui prouiſum eſt, à ſede Apoſtolica, declarauit Greg. XIII. *cuius Conſt. refert P. Matth. in ſept. decr. l. 1. t. 1. c. 4.* deinde vt nec à ſuperioribus appellationes ab Ordinarijs interpoſitæ recipiantur, Auocatio, Commiſſio, aut Inhibitio fiat, niſi à definitiua, vel definitiuæ vim habente, & cuius grauamẽ per definitiuam reparari non poſſit.

2. Non ab inferioribus.

Non ab inferioribus; † inhibẽdo; ne cauſæ matrimoniales & criminales, à Decanis aut Archidiaconis, aut alijs inferioribus, etiã viſitantibus, etiãſi ſuper ea iuriſdictione litiſpendentia in quacumq; inſtantia fuerit, cognoſcantur.

3 Non ab illis ipſis.

Non ab ipſis † ordinarijs: illis mandando; vt quaſcumque cauſas etiam beneficiales in prima inſtantia cognoſcant, atque omninò ſaltem infrà biennium à die motæ litis terminent. concedendo alioquin poſt id ſpatium partibus, vel alteri illarum iudices ſuperiores, competentes tamen, adire; qui cauſam in ſtatu quo fuerit, aſſumant, & quamprimum terminent.

4. De delegato exercitus.

Ex eadem † cauſa Pontifex Max. tam per Breue deſtinatum Archiepiſcopo Cameracenſi Barlemontio, quam poſtea aliud anno 1597. 20. Februarij deſtinatum, Archiepiſcopo Mechlinienſi Matthiæ Houio (per quæ reſpectiuè, eoſdem Archiepiſcopos conſtituit, delegatos Apoſtolicos in Belgio pro exercitu regio) ita eam iuriſdictionem delegatam temperat, vt & neceſſitati exercitus ſubueniat, quia, inquit, non facile ad locorum Ordinarios, aut ad ſedem Apoſtolicam recurſus haberi poſſit, & nihilominus Ordinariorum authoritatem intactam ſeruet. Illud quidem peragit, dando facultatem ad dictæ Sedis beneplacitum, & quo ad bellum hoc durauerit, per ſe, vel alios ſubdelegandos omnem & quamcumque iuriſdictionem Eccleſiaſticam, in vtroque foro exercendi: hoc verò; dum eam reſtringit, vt non comprehendat eos, qui ſint in propria diœceſi, ſub qua illorum Ordinarij iuriſdictionem ſuam in eos exercere poſſint. vnde ad vitandas difficultates anno 1595. die 23. Ianu. inter deputatos D. Illuſtriſſimi Domini Barlemontij & Vicarios Archiepiſcopatus Mechlinienſis pacti & conuenti ſunt hi articuli.

Primum, quod † perſona Gubernatoris generalis, omnium domeſticorum ipſius, vtriuſque ſexus, & eorum qui ſunt de eiuſdem Gubernatoris cuſtodia, tam tempore pacis, quam belli, vulgariter *hallebardiers & archiers* nuncupati, ſunt ſubiecti Ordinario loci, vbi habent ſuum domicilium, ſed ſimulatque egrediuntur dictum ordinarium domicilium vt accedant exercitum regium, cenſentur eſſe ſubditi delegato Apoſtolico. 5. Illius eſt Ordinarie pacta.

Similiter omnes nobiles, & alij inferiores, qui ceſſante exercitu habent ſuos ordinarios in his partibus, quando ſubſiſtunt ijs in locis, vbi eſt fixum ipſorum domicilium, cenſentur ſubditi eorundem locorum Ordinarijs, etſi alioquin habeant officia & ſtipendia, ratione dicti exercitus: qui verò non habent in hiſce partibus ſuos Ordinarios, & caſtra ſequuntur, habentque officia aut ſtipendia regia ratione eiuſdem exercitus, ij cenſentur, quam diu exercitus conſiſtit, ſubditi dicto delegato Apoſtolico.

Antiqua etiam præſidia, quæ erant ante exercitum, ratione cuius emanauit iſtud Breue Apoſtolicum, quæque manere & foueri ſolent ſumptibus Regijs etiam tempore pacis, ſpectant ad Ordinarios locorum, quoad alia præſidia quamuis ſubdita maneant delegato Apoſtolico: tamen fauore Eccleſiaſticæ diſciplinæ in animaduerſione delinquentium erit præuentioni locus.

Perſonæ autem caſtra ſectantes, & ad exercitum ſpectantes, ſi de exercitu ſeſe ad tempus negotiorum cauſa, ad Vrbes aut alia loca extra exercitum recipiant, manent in omnibus ſubiectæ delegato Apoſtolico.

Quæ tamen omnia ſupradicta ſic intelligenda ſunt, vt parochis liberum ſit adminiſtrare Sacramenta, & ſepulturas omnibus diuertentibus ad ſuas parochias, & in eis morientibus, ſaluis iuribus. Iudicialia verò exercebuntur per ſuperiores reſpectiuè eorum, de quibus præſcriptum eſt in præcedentibus articulis.

An autem ob præſentes induciаs bellum amplius durare non cenſeatur, & recurſus ad Ordinarios locorum non eſſe difficiles, vtpotè cum non in acie ſed in continuis præſidijs milites verſentur, ac propter locus ſit *cap. 20. ſeſſ. 24. Conc. Trid.* nolim diſputare. neo modo opus, cum Vrbanus VIII. renonarit, ſimulum non fuiſſe bellum ſed ſuſpenſum ſatis diximus *in Iudice l. 4. t. 21.* difficultas recurſus minuta erat, deſinente ambulare exercitu; & ferè locus tantum erat ijs, quæ conuenerant de præſidijs. in quæ iam omnis miles erat remiſſus; & ferè permanenter. Minuta inquam, non omninò ſublata, iſque de cauſis nec delegatio

legatio deſierat, & reuiuiſcente pridem bello antiquum obtinet.

6. Cauſæ matrimoniales ad Ordinarium pertinent, & quatenus ad alios.

Quod cap. 20. procedit † etiam & diſponit in prima inſtantia, vt ne Decani, Archidiaconi iure ſuo de cauſis matrimonialibus & criminalibus cognoſcere poſſint, non vetat ne à ſede Apoſtolica, aut Nuncijs ijs qualificatis & in ſynodo deſignatis, iuxta Conſtit. Bonif. VIII. *in cap. ſtatutum de reſc. in* 6. huiuſmodi cauſæ in ſecunda & vlteriori inſtantia committi poſſint. agit enim ibi Conc. de promouenda iuriſdictione Ordinarij; vt eam ne quidem à Nuncijs velit turbari: neque vllum verbum eſt, quod abroget in eo ius antiquum, aut de commiſſionibus appellationum tractet. ſed eo facit cap. 2. ſeſſ. 13. quod tamen in criminalibus tantum loquitur, ne appellationes à ſententia Ordinarij, alij, quam Metropolitano, aut vicino Epiſcopo ſeu Officiali committantur, non inferioribus iudicibus. Sub quibus non comprehendo cauſas correctionum, ſed verè criminales ad vindictam criminum, & pœnam ordinariam inſtitutas, vt alibi eas à cauſis correctionis diſtinximus, vt quam minimum à iure communi contra proprietatem verborum diſcedatur. Stylus tamen curiæ vetuſtus fuit, vt cauſæ matrimoniales delegarentur, cum appellatum eſſet ab Epiſcopis. Ita vt c. ſtatutum *de reſcript. in* 6. de cauſis non committendis extra diœceſim in illis non ſeruaretur. De quo teſtatur Ioan. Andr. *in d. c. ſtatut.*

7. Intra prouinciam manendū.

Statuitur inſuper in d. c. 20. vt † extra prouinciam, nec in ſecunda inſtantia cogatur quis pauper in cauſa matrimoniali litigare, niſi ſumptus ab aduerſario ſuppeditetur. iam olim in Concil. Niceno ſtatutum fuit, vt extra prouinciam nemo prodire cogeretur, *c. neminem c.* 4. 5. 6. 14. *cauſ.* 3. *quæſt.* 6. vbi agit de prouincia Eccleſiaſtica; non de prouincia ciuili, quamquam ad imitationem ciuilium hæ ſint formatæ. *eruditè Aub. Miræus in not. Epiſcop.* Arguunt id Lucij Clementis, & Anacleti Canones. *in c.* 1. 2. 3. *diſt.* 80. ſemper tamen appellationes ad Pontificem Romanum etiam olim admiſſæ ſunt. *c. nullam.* 2. *q.* 4. Sed in d. c. 20. Immemorabilis etiam conſuetudo non eſt ſublata, ſed ſolum conſuetudo. Vnde vbi immemorabilis viget, vt in prima inſtantia, non omnes cauſſæ per Ordinarios locorum cognoſcantur, aut per inferiores quædam hic notatæ, non eſt hoc decreto abrogata. *Cong. Conc.* 22. *Ianuar.* 12. *Febr.* 18. *Martij* 1598. *Gonzales ex Cong. Con. c. & Rota, ad Reg.* 8. *Can. gloſſ.* 33. *num.* 5. An autem abrogata ſit iuriſdictio per priuilegium competens? vide *Nauar. conſ.* 6. *de priuil.*

Vicarij generales ſeu Officiales ſine ſpeciali delegatione cognoſcunt de hic exceptis cauſis. *Sanchez. lib.* 3. *d.* 29. *num.* 16. 17. *de Mat.*

8. Ordinarij mores.

Iudici ante omnia † conuenit, quod Tac. de Agric. in eius vita ſcribit: *Iam verò*, inquit, *tempora curarum remiſſionumque diuiſa: vbi Conuentus ad iudicia poſcerent; grauis, intentus, ſeuerus, & ſæpius miſericors; vbi officio ſatiſfactum; nulla vltra poteſtatis perſona: triſtitiam & arrogantiam & auaritiam exuerat: nec illi, quod eſt rariſſimum, aut facilitas auctoritatem, aut ſeueritas amorem deminuit.* S. Bernardus libris quinque de conſideratione Papam Eugenium, & in illo omnes Prælatos inſtruit, ac præſertim *l.* 2. *cap:* 5. 6. 7. 8. quam ſolliciti in officio verſari debeant ad curam non ad dominatum, vt non otioſi, multo minus delitijs reſoluti, aut reſupini pompis inueniantur. *Nihil*, inquit, *horum tibi tabula teſtatoris aſſignant, &c.* vbi & proſequitur quam non ſola humilitate, ſed etiam veritate Apoſtolis interdicatur dominatus quam exire in agrum non tanquam Domini, ſed tanquam villici, videre & procurare debeant, leuare oculos, & videre regiones, ſi non ſint magis ſiccæ ad ignem, quam albæ ad meſſem.

Præcepit ſingulariter Pius V. Epiſcopus vtriuſque Siciliæ, vt conficiant inuentarium actorum criminalium ſuæ curiæ. *Cal. Mart. an.* 6. Decreuit quoque Sixtus V. vt prælati & adminiſtratores Eccleſiarum archiuum habeant, pro omnibus bonis ſuæ diœceſis, chartis ac monumentis.

Hoc etiam imprimis ad officium Ordinarij ſpectat, vt ijs potiſſimum medijs vtatur, quibus vel in officio ſuos ſubditos continere, vel eo reuocare poſſit. Vnde ſi videat excommunicationem ab eis contemni, aut non tanti æſtimari, vt homines magis & magis carnei fiunt, neque vulnera animæ ſentiunt, poteſt pœnas alias infligere, & exequi. *arg. c. ex crapula extra de vit. & honeſt. cler. Lopez. ad pract. Diæc. c.* 142. *M. Ant. Genuenſ. in praxi. Neap. c.* 9. quin etiam generatim verior eſt opinio, quod laici in caſibus in quibus poſſunt conueniri coram Epiſcopo, poſſint carcerari, & alijs pœnis temporalibus puniri antequam excommunicentur. *Couar. lib. pract. quæſt. cap. decimo, M. Anton. Gen. in d. prax. d. c.* 8.

Serio & ſpecialiter † *Concil Trident. ſeſſ.* 25. *c.* 3. *Prouinc. Mechl. an.* 1607. *tit.* 25. *c.* 4. *cui & confirmatio Apoſtolica & ſanctio Principis noſtri acceſſit, Sahagun. de offic. deleg. c. præterea num.* 15. *iuxta c. poſtulaſti extra de Iudæis c.* 1. *de offic. ord. c. dilect.* 55. *de App. c.* 1. *de depoſ. c.* 2. *d. adult c. attend.* 17. *quæ.* 4. *c. contra idolorum* 26. *quæſt.* 5. *c. cum Epiſcopus de offic. ord. in* 6. Sic D. Paulus dicitur in Actis Apoſtolicis c. 8. 9. 26. acce- 9. An alijs pœnis vti poſſit quā excommunicat.
piſſe Epiſtolas à Principibus ſacerdotum, non à Rege, aut Præſide Prouinciæ, vt Chriſtum profitentes vinctos Damaſco Hieroſolymam duceret, &, vt dicit, Ananias habebat poteſtatem à Principibus Sacerdotum alligandi omnes, quin & in carcerem trahendi. dictis cc. prout Sacerdotes apprehendendi, incarcerandi & puniendi authoritate fungebantur Act. c. 4. 5. &c. quare ſæcularis brachij inuocatio eſt neceſſaria cum rei ſunt potentes, vbi opus eſt manu forti, vel de modeſtia canonica, & prudentia, non neceſſitate. *Doctor Marta de Iuriſd. p.* 2. *c.* 29. *per totum.* quod d. c. 3. ſatis liquet. Et certè non me parum mouet, quod D. Willibrordus

Epiſcopus

Epiſcopus Vltraiectinus, qui maioribus noſtris fidei noſtræ initia tradidit : ijs, qui pium ſuum teſtamentum, *quod refert R P. Carol. Scrib. in Origin. Antu. c.* 5. impugnaturi eſſent, iuxta excommunicationis pœnam, infligat pecuniariam, auri librarum decem, argenti pondo quinquaginta. Antè annunciatam maioribus noſtris Chriſti fidem, quid apud nos obtinuerit, memorat Tacitus de Moribus German. *neque animaduertere*, inquit, *neque vincire, neque verberare quidem niſi Sacerdotibus permiſſum, non quaſi in pœnam vel Ducis iuſſu, ſed velut Deo imperante.* Agnnuerunt ergo Sacerdotum magis quam Principum authoritatem, ab eorum iuſſu non pendentem, ſed immediatè à Deo profectam. quæ ratio arbitrari me facit, vel ideo ex more maiorum apud Germanos etiamnum vbi Catholica Religio adbuc ſubſiſtit, Epiſcopos maiore authoritate paſſim vti, quam alibi gentium. Neq; obſtat quod communiter valdè proclamatur Epiſcopos non habere territorium, nam tota eorum diocesis eis pro territorio eſt. *vt Alciat. in l. pupillus* 239. § *territorium D de verb. ſignif.* (eo ſenſu *in l.* 1. *C. de offic. præfecti auguſtalu* Ægyptiacæ diocesis cura ei præfecto committitur : & in l. 1. C. de offic præfecti prætor. Africæ Africanæ dioceſi conſuli dicitur) in tota enim dioceſi Epiſcopi habent terrendi & diſtringendi facultatem: ſcilicet in ijs criminibus, & cauſis quæ ad eorum forum ſpectant : perinde ac ij, qui iuriſdictionem & merum Imperium habent ; præterquam quod ſanguinem non fundant, ob irregularitatem. Et, vt ad vſum modernum loquamur, qui iuriſdictionem & merum Imperium babent, ad crimina caſtiganda, mediam & altam iuſtitiam : ij minimè ſaltem ea qualitate habent territorium : ſed qui baſſam, ſeu infimam iuſtitiam. id eſt, Domini fundiarij Neque tamen ideo minus iuſtitiarij mediæ & altæ iuſtitiæ apprehendere, & carcerare ſolent, cæteraque quæ ad terrendum faciunt exercere quod non poſſunt ipſi domini fundiarij : adeoque neque Eccleſia eo argumento excludi poteſt, præſertim quæ eo iure ab omni æuo hic vſa eſt. ideoque in Bulla erectionis nouorum Epiſcopatuum ad Regis inſtantiam factæ, ſingulis Belgij Epiſcopis, vbi diocesis aſſignatur, diſertè inſeritur, pro Territorio ſuo habere hæc & illa loca. Sic etiam ſolet obijci Epiſcoporum fiſcum non habere vel ærarium. in Brabantia tamen ex Concord. cum Carol. V. Imper. initis competit ei medietas bonorum Clericorum, Baſtardorum, Principi altera ; item fructus abſentium, litigioſorum, illaudabiliter deſeruitorum Beneficiorum, aliaque. Sacra Congreg. Cardin. 1). Martij 1608. Ioanni Miræo Epiſcopo Antu. ſcripſit ad relationem ſtatus Epiſcopatus, pro eo quadriennio Romæ factam, fas eſſe Epiſcopis aduerſus laicos delinquentes in criminibus ad forum Eccleſiaſticum pertinentibus, nedum vti cenſuris, ſed etiam pecuniarijs, alijſque corporalibus pœnis, eoſque diſtringendi & in carceres detrudendi facultatem habere. imo ad cenſuras ita demum veniendum eſſe, vbi perſonalis aut realis executio fieri non poſſit. quemadmodum cauetur decreto, *c* 3 *ſ.* 25. *Quod ſi* (inquit vlterius Cong.) *iudices laici ſecus prætendant ; oportet Amp. T iuriſdictionem ſuam nauiter tueri : interim ſi quid opus poſtulauerit, neq; Sedem Apoſtolicam, neque ſacram Congregationem illi ſuam operam bene nauanti defuturam.*

10. Excommunicatione quomodo vti debeat.

Porrò in eadem Epiſtola † ſacra Cong. præfatur, dicta excommunicatione quæ neruus eſt Eccleſiaſticæ diſciplinæ, parcè quidem ac ſobriè. non ſine magno pietatis ſenſu, ac ſi viſcera ſecaret ſua, ipſi vtendum eſſe, Cæterum vbi cauſæ qualitas ex ſacrorum canonũ præſcriptum id poſtulauerit : ritè ac rectè ad continendos in officio ſubditos, præſertimque ad iuriſdictionem Eccleſiaſticam tuendam, ſine vlla trepidatione ad ipſius excommunicationis ſententiam ſeu declarationem eſſe procedendum. S. Petrus cum Ananiam & vxorem ob mendacium verbis cenſorijs exanimaſſet, non animam tantum, ſed & corpus ad ſuam caſtigationem ſpectare demonſtrans, vt in Actis Apoſtol. refertur, c. 5.

Terruit Vrbem,
Terruit Gentes.

11. Eccleſiæ authoritas à Deo.

Non ergo habuit † territorium ? Eccleſia habet ſuam iuriſdictionem à Deo, & non à ſæcularibus Principibus. *c. ſolita extra de maiorit. & obed c. cum ad verum diſtinct* 96. & in Eccleſia ab ipſis Apoſtolis iudicij tribunal erectum fuiſſe, ex ipſis Apoſtolorum dictis conuincitur, quos imitati ſunt Apoſtolici viri, & eorum ſucceſſores. de quo eſt elegans locus apud D. Clem. *l.* 2. *c.* 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. *Ioannem Chryſoſt. in* 1. *Epiſt. ad Cor. c.* 6. *hom.* 16. *B. Auguſt. in lib. quem ſcripſit de opere Monachorum, c.* 29. Diximus etiam in Notitia *iuris Belgici tit. de Epiſcopali audientia.* Regnum enim Chriſti non eſt nomine tenus, ſed vt populum regat in virga ferrea, & tanquam vas figuli, cum opus fuerit, confringat. eaque poteſtas Epiſcopo Eccleſiæ Thyatiræ *Apoc. c.* 2. nec illi ſoli, ſed omnibus Epiſcopis concredita eſt, qui acciperent virgam, de qua Pſalm. 44. virga directionis, virga regni tui : de qua Apoſt. *in Epiſt.* 1. *ad Cor. c.* 4. quid vultis in virga veniam ad vos? Sanctus Auguſtinus *Hom.* 2 *in Apocalyp. Epiph. hæreſi* 29 Ad hanc rationem complura ſunt exempla apud antiquos, exercuiſſe Epiſcopos iudiciariam poteſtatem. de magno illo Gregorio cognomento Thaumaturgo Gregorius Niſſenus in eius vita teſtatur, de Sancto Ambroſio teſtatur Auguſtinus *l.* 6. *confeſſ. cap.* 3. ipſe de ſe Auguſtin. *in Pſal.* 108. *concione* 44. Sineſius ex Philoſopho Gentili factus Chriſtianus ac deinde creatus Epiſcopus *Epiſtol.* 57. exercuerunt inquam iudiciariam poteſtatem, in caſibus qui vi ſacræ poteſtatis etiam ad eos non pertinerent. & ſucceſſores quidam eos vſu iuris ſui fecerunt, quidam vſum & poſſeſſionem iuri primitiuo ſubmiſerunt. Quod

quidem non conſiſtit in audientia tantum, vt quidam ad corticem fortè Codicis tantum alligati cenſuerunt, ſed verè habent iuriſdictionem, cognitionem, deciſionem, & executionem, (ad quam familiam etiam armatam habere Epiſcopi poſſunt, *vt ſacram congreg. declaraſſe coram Pio V. ex Franc. Leone refert Piaſ. Pr. p. 2. c 3. numer.* 4. Cum enim Æſchines dixerit eam ciuitatem nullius eſſe momenti, quæ non habeat neruos executionis in contumaces; quis id ferret de Eccleſia dici, quæ eſt acies bene ordinata? quare ea hanc poteſtatem obtinebit, ſuo quidem etiam iure: nec vt delegati tantum, vt vult Cuiac. *in paratit. C. de Epiſ. Audien.* niſi fortè in cognitionibus olim non merè ſui iuris, quas aſſumebant vt arbitri. Cui rei occaſionem deinceps dediſſe videri poteſt conſtitutio quædam Conſtantini, quæ quidem †
12. videtur intercidiſſe, ſed cognoſci ſatis poteſt ex eiuſdem reſcripto ad Ablanium præfectum prætorio, *l.* 1. *de Epiſcopali iud C. Theodoſiano, & meminit Euſebius in vita Conſtantini l.* 4. *c.* 27. vnde Buſius *in Commentarys ad Pandectas D. de iudicys, ad l.* 1. credit, Eccleſiaſticas iuriſdictiones (ſubaudi in rebus non ſacris) natas eſſe ex quaſi conſueto arbitrio: quale etiam iuriſdictiones feudales, & emphiteuticas primum introduxerit, vt conſuetudine Europæ ferè generali receptum ſit, vt Dominus feudorum, vel emphiteuticorum fundorum de controuerſijs inter Vaſallos & emphiteutas cognoſcat: etſi alioquin priuatorum conſenſus iuriſdictionem non tribueret. porrò Conſtantini reſcriptum ita habet.

Ex vſu, & edicti Cõſtant. occaſione nonnullibi prorogata.

IMP. CONSTANTIN. A Ablanio P. P.

Religionis eſt Clementiam noſtram ſciſcitari voluiſſe quid de ſententijs Epiſcoporum, vel antè moderatio noſtra cenſuerit, vel nunc ſeruari cupiamus Ablani parens chariſſime. Itaque quia à nobis inſtrui voluiſti, olim prærogata legis ordinem ſalubri rurſus Imperio propagamus. Sancimus namque (ſicut edicti noſtri forma declarat) ſententias Epiſcoporum quolibet genere prolatas, ſine aliqua ætatis diſcretione inuiolatas, ſemper incorruptaſque ſeruari: ſcilicet vt pro ſancto ſemper ac venerabili habeatur, quicquid Epiſcoporum fuerit ſententia terminatum. Siue itaque inter minores, ſiue inter maiores ab Epiſcopis fuerit iudicatum, apud vos qui iudiciorum ſummam tenetis, & apud cæteros omnes iudices ad executionem volumus peruenire. Quicumque itaque litem habens, ſiue poſſeſſor, ſiue petitor erit, inter initia vel decurſis temporum curriculis, ſiue cum negocium peroratur, ſiue cum iam cœperit promi ſententia, iudicium eligit ſacroſanctæ legis Antiſtitis; ilico, ſine aliqua dubitatione, etiamſi alia pars refragatur, ad Epiſcopum cum ſermone litigantium dirigatur. Multa enim quæ in iudicio captioſa præſcriptionis vincula non patiuntur, inueſtigat & promit ſacroſancta religionis auctoritas. Omnes itaque cauſæ quæ vel prætorio iure, vel ciuili tractantur, Epiſcoporum ſententijs terminatæ perpetuo ſtabilitatis iure firmentur, nec liceat vlterius retractare negotium, quod Epiſcoporũ ſententia deciderit. teſtimonium etiam ab vno licet Epiſcopo perhibitum omnes iudices indubitanter accipiant, nec alius audiatur, cum teſtimonium Epiſcopi à qualibet parte fuerit repromiſſum. Illud enim eſt veritatis authoritate firmatum, illud incorruptum quod à ſacroſancto homine conſcientia mentis illibatæ protulerit: hoc nos edicto ſalubri aliquando cenſuimus, hoc perpetua lege firmamus malitioſa litium ſemina comprimentes, vt miſeri homines longis ac penè perpetuis actionum laqueis implicati, ab improbis petitionibus, vel à cupiditate præpropera maturo fine diſcedant. Quicquid itaq; de ſententijs Epiſcoporum Clementia noſtra cenſuerit, & iam hac ſumus lege complexi, grauitatem tuam, & cæteros pro vtilitate omnium latam in perpetuum obſeruare conueniet. Dat. 3. *Non. Maij Conſtantinopol.*

Ad Synodos etiam † cogere poſſunt & de- 13.
bent Epiſcopi, & quidem ad Prouinciales vocari, & venire debent omnes Epiſcopi, & qui iuriſdictionem Epiſcopalem habent intra Prouinciæ limites. *cap. Conuentibus* 1. *quaſt.* 7. *ca. Hadrianus diſt.* 53. *Azor. Inſt. mor. p.* 2. *lib.* 3. *cap.* 47. *quaſt.* 2. *Cong. Conc.* 19. *Decemb.* 1596. alij vocari poſſunt, non vt definiant, ſed deliberent. Epiſcoporum procuratores votum deciſiuum habere poſſunt, Abbates commendatarij, capitulorum deputati, ac laici, qui ad Synodum inuitantur, deliberatiuam dumtaxat. *Cong. Conc.* 19. *April.* 1596. Extra celebrationem Concilij inuiti Epiſcopi ad metropolitanam Eccleſiam, prætextu cuiuslibet conſuetudinis, vt accedant compelli non poſſunt. *dict. cap.* 2. *Trid. ſ.* 24. *Sac. Cong. apud Serol. V. ſuffraganei:* ne quidem ad præſtandam obedientiam perſonaliter, vel per procuratorem, reiecta omni conſuetudine, *vt idem refert reſcripſiſſe Archiepiſcopo Cuſentino* 19. *Nouemb.* 1588. Epiſcopi qui ſub nullo Archiepiſcopo ſunt, ſemel eligunt & comparent impoſterum in electi ſynodis, ſaluis priuilegijs in reliquis. *Trid. ſeſſ.* 24. *cap.* 2. Epiſcopus autem vel Archipresbyter exemptus eligere pòteſt non obſtante contradictione Cleri ſui, & electio per eum facta obligat ſucceſſores. *ex Cong. Conc Serol. V. Conc.* §. 3. Capitula Cathed. inuitanda ſunt, non cogenda *Abb. in cap. vlt. de his quæ fiunt à prælat. ſine Con.* Celebrandæ autem ſunt ſynodi œcumenicæ ſingulis decennijs, ex decreto Concilij Conſtantienſis, quamuis vſu id receptum non ſit, ſed pro rerum neceſſitate; indici ſoleant? & ita ſtatuit Conc. Trid. ſ. 15. c. tanta. de recip. decret. *Fla. Cherubin. in Compend. bullar. ad Conſtit.* 9. *Alex. III. ſchol.* 2. *poſt Iacobat. de Concil. l.* 4. *a.* 1. *num.* 9. prouinciales ſingulis triennijs, & dioceſanæ quotannis. *ſ.* 24. *c.* 2.

Ordinarij ſynodos cogere debent: & quos ad eas vocẽt.

Et ad has exempti etiam omnes qui aliàs ceſſante exemptione intereſſe deberent, nec Capitulis generalibus ſubduntur, accedere tenentur. ratione tamen parochialium aut aliarum ſecularium Eccleſiarum etiam annexarum debent ij, qui illarum curam gerunt, quicumque illi ſint, Synodo intereſſe. *d. c.* 2. Regulares tamen, qui Capitulis generalibus ſubſunt, non poſſunt cogi, niſi tantum in caſu

ſu

ſu *d. c. 2.* expreſſo. *Cong. Conc. 26. Aug.* 1594. Metropolitano impedito tribuit Concilium *d. c. 2.* Coepiſcopo antiquiori coactionem ſynodi prouincialis, eoque ceſſare credunt authoritatem Capituli Metropolitiei, cui id ante competierit, citati *à Barboſa in Collect. DD. ad Concil. Trident. ad d. c. 2. num.* 5. In ſynodo prima prouiuciali Mechlinienſi præſediſſe ſcribitut nomine Archiepiſcopi in remotis agentis Epiſcopus Iprenſis, tanquam ſuffraganeus tunc antiquior, eiuſdem tamen Archiepiſcopi nomine, poſt alios Epiſcopos, ſubſcripſiſſe illius Vicarius.

Non celebrantium ſynodos penæ videri poſſunt *diſt.* 18 *fere per totam. Conc. Aurelian* 5. *c* 18. *Conc. Tarracon. c. 7. citati à Barboſa in Collect. DD. ad Concil. Trident. ad c. 2. ſ. 24. num.* 21. infligi poſſe ſuſpenſionem ab executione officij tradunt. ſed vtique vbi non rerum ſtatus, ſed illorum negligentia argui poteſt.

Porrò quæ in Synodis Prouincialibus tractanda ſint, enarrat Azor. *Inſt. Mor. p. 2. l. 3. ca. 47. præſertim ex Trident ſeſſ. 24. c. 1. 3. 4. 12. 13. 18. ſ. 25. c. 10. 11. 14. 19. c. vlt. ſ. 23. c. 1. 9. 18. ſ. 25. de Reg c 22. ſ 13. c* 6. 7.

14. Epiſcopi quibus in cauſis † tanquam delegati procedant ſuis locis dicitur, ſed eas ex Conc. Tridení. conglomerat Azor. *Inſt. Mor. p. 2. l. 3. c. 54. præſertim. Trid. ſeſſ. 3. c. 2. ſ. 6. c. 3. ſ. 14. c. 4. ſ. 6. c. 7. ſ. 13. c. 5 ſ. 21. c. 3. 4 c. 6. c 7. ſ. 22. c.* 6. 8. 10. *ſ. 24. c.* 14. *Et p. 2. l. 3. c. 21. in fin.* agglomerat caſus in quibus Epiſcopi in Monachos etiam exemptos habent authoritatem, & Piaſ. in pr. de viſit. Regul. & Sanctimon. & Serol. *Pr. p. 1. V. Excommunicatio* §. 1. colligit plures caſus in quibus eis cenſuras infligere poteſt. & de reliquis exemptis. Vide Serol. *pr p. 1. V. exemptio.* Concil. Trident. *ſ. 24. c. 5 ſ. 13. c. 6. 7. 8.* Archiepiſcoporum, quatenus

In quibus cauſis procedant vt delegati.

15. erant † ordinarij iudices Epiſcoporum iure antiquo, *cap. ſi Epiſcopus 1. 2. 3. 5. cauſ. 6. quæſt. 4. cap. ſi quis Epiſcopus 3 & 4. cauſ. 1. q. 3. Abbas & alij in c. Paſtorales h. t.* iuriſdictionem mutauit, vt nunc eorum iudices ſint in cauſis grauibus Papa: in minoribus Concil. Prouinc. quod tamen ſolum intelligo de criminalibus, de quibus ſonant verba: in ciuilibus nibil credo mutatum. Et in illis fortè receſſum à iure antiquo, vt à pluribus Epiſcopis iunctim feriò magis examinaretur, tum inſuper quod aliquando contingere poteſt, vt ob appellationes & ſimilia aliquando inter Archiepiſcopos & Epiſcopos ſint aliquæ difficultates, ob quas fortè affectui nonnibil darent. Vt vt ſit, imminuta èſt hic Archiepiſcoporum authoritas, ſiue tamē Conc. Prouinciale ſiue ab eo deputandi (qui tamen Epiſcopi eſſe debent *d. cap. 5. ſ. 24. Trid.*) in minoribus criminalibus, vel in maioribus Pontifex Romanus cognoſceret; Epiſcopum, vt perſonaliter compareat, niſi ob cauſam depoſitione aut priuatione dignam, nequaquam citare vel monere debet. *c. 6. ſ. 13. Trid.* & à Pontifice per manus eius ſignaturam delegati proceſſum tantum conficere, non definire poſſunt *d. c. 5. ſ.* 24. Zeuerinus Papa & Martyr inſtituit vt Patriarcha, primas, metropolitanus aduerſus Epiſcopum non ferant ſententiam, niſi Apoſtolica auctoritate fulti. Quam tamen exceptionem Trid. ſuſtulit *d. c.* 5. etiam in cauſa hæreſis loquitur *d. c. 5. ſ.* 24. & conſonat *c. inquiſitores de hæret. in 6.* vt inquiſitores aduerſus Epiſcopos non procedant; ſed ſedi Apoſtolicæ denuncient. Pius tamen IV. 1563. *conſt. inc. Romanus.* Cardinalibus inquiſitoribus generalibus conceſſit, inquirendi cognoſcendique facultatem contra Epiſcopos; ſic tamen; vt in conſiſtorio ſecreto referant; vt ibi ad ſententiam deueniri poſſit Et quidem vt perſonaliter ad comparendum Epiſcopus non citetur Conc. *d. c.* 6, indiſtinctè decernit: quamuis Gonz. *ad reg. 8. Cancell. gloſſ.* 41. *num.* 5. ex conſtitutione Pij IV. in non reſidentibus d. c. 6. intelligat, reſidentes autem ne quidem ex cauſa, ob quam deponendi vel priuandi veniant, ſic citari poſſe credit, ob *cap. 5. ſ.* 24. quod tamen id non dicit, nec de genere citationis, ſed cauſarum & Iudicum tantū differentia diſponit. Imminutá eſt etiam Archiepiſcoporum auctoritas *in c. 3. eod.* ne

ſcilicet Archiepiſcopi, † etiam viſitata totá ſua, diocesim viſitent ſuffraganeorum, niſi 16.
cauſa in Conc. Prou. cognita. quæ tamen Archiepiſcopi viſitatio in vſu eſſe deſierat antè Conc. *Sa. V. viſit.* §. 2. Vt per d. c. cum multis in ditionibus Conc. Prou. non celebrentur, niſi rariſſimè, (vt in Prouincia Mechlinienſi erectis nouis Epiſcopatibus ſcilicet anno 1560. tria tantum hactenus numerantur,) ſint Epiſcopi ab omni impetitione immunes. Deo laus, quod tales hic ſint, qui monitione non egent. ſimili tamen exceptione viſitatio-

Nonnihil imminuta

nem † Ordin. excludit Capitulum Colleg. 17.
Eccl. I. donec is viſitarit Eccleſiam Cathed. (cuius Capitulum cum eo in æuiterna lite erat,) & ius vult Epiſcopos viſitationes ſuas incipere à ſua Cathed *c. Roma. §. fin. de Cenſ. in* 6. vtpotè tanquam domeſtica, ſunt enim huius Canonici fratres Epiſcopi. Sic Tacit. laudat Agricolam in eius vita: *A ſe,* inquit, *ſuiſque orſus primum domum ſuam coercuit. quod pleriſque haud minus arduum eſt, quam Prouinciam regere.* An autem quod dicitur *c. 10. ſ.* 24. quud Epiſcopi tanquam Sedis Apoſtolicæ delegati ius & poteſtatem habeant, &c. ita intelligendum ſit vt poſſit Epiſcopus declinare iuriſdictionem Metropolitani, Cong. Conc. cenſuit non poſſe, in caſibus illis, in quibus antè Concilium tanquam ordinarius poterat vti eodem iure, eademque poteſtate.

Archiepiſcopi prìmo ſuam dioceſim, & Epiſcopi ſuam Cathedralem viſitant.

Archiepiſcopi olim † prouinciam ſuam 18.
viſitantes, & pallio vti, & Pontificalia exercere vbicumque poterant, etiam celebrare Pontificaliter *Clement fin de priuil* nunc non poſſunt *Trid. ſ. 6. c. 5.* ſed ſatius videtur illud caput generaliter loqui, ſed caſum viſitationis excipi, nec in eo corrigi clementinam. ſicut eo multa Archiepiſcopis aliàs non competentia conceduntur. *c. Romanus de cenſib. in* 6. quod c. 5. etſi loquatur de Epiſcopis, locum habet & in Archiepiſcopis. *Serol. pr. p. 1. V. Archiep.* §. 2.

Cong. Conc. 18. *April.* 1599. *Barboſ. ad d. c.* 5. *in Collect DD.* exceptis locis exemptis ſuæ prouinciæ. *Serol. ibid ob Clem. de priuil.* id concedentem Epiſcopis: Pontifex totius orbis eſt ordinarius, *c. aliorum.* 9. *q.* 3. Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi in ſuo quique diſtrictu. *c.* 1 *x. de off. ordinar. c. cum Epiſ de off. ordinar in* 6. *c. legatos de off. ordinar, in* 6. *c. conquerente x. de off. ordinar.*

In ſubditos quidem ſuos non in exemptos, quamuis generalibus literis correctio clericorum eis foret commiſſa. *c graue x. de off. ordin.* quoniam *in generali mandato non cenſentur comprehenſa, quæ quis in ſpecie non eſſet conceſſurus. c. in general. de reg. iur. in* 6. quod reminiſcendum venit cum in bullis nouorum belgij Epiſcopatuum in aſſignatione Eccleſiarum & locorum quarumcumque diœceſium numerantur etiam illæ, quæ antea erant exemptæ.

Prælati etiam Eccleſiarum ſæcularium & regularium in ſuos habent iuriſdictionem ordinariam. *c.* 3. *x. de off. ordin. c dilectis SS. x. de appellat. c cum illorum x. de ſent. excommunicat. c. irrefragabili. de off. ordin.* vbi tamen Capitula per conſuetudinem habent iuriſdictionem in ſingulos, ad monitionem Prælati, ſeu Epiſcopi exceſſus corrigunt, *d c. irrefrag. verſ. exceſſus.* non tamen ad quæſtum pecuniæ, vel ſimile grauamen pœnas imponunt. *ibid.* §. *fin.* & ferè in his partibus Prælati Eccleſiarum iunctim cum Capitulo iuriſdictionem exercent in ſingulos; per præuentionem non excluſo Epiſcopo: niſi fuerint exempti. & ferè Prælati regulares ſuos corrigunt in prima inſtantia. *c ea qua. x de ſtat. monach.* de qua re diximus *in Conſult. can. h. t. conſult.* ſed etſi ſint exempti, & notoriè & cum ſcandalo extra monaſterium delinquant, qui in monaſterio habitant, à ſuperioribus puniuntur infra tempus ab Epiſcopo præfigendum; & ab ijs de correctione facta certioratur Epiſcopus. *Conc. Trid. de reg. c.* 14. ſi extra monaſterium degunt corriguntur ab ipſo Epiſcopo. *ſ.* 7. *c.* 14. ſi ſuperior negligat, exemptos punit ipſe Epiſcopus. *d. c.* 14. *de reg.* in non exemptis iure communi ſupplet negligentiam. *c.* 7. *de off. ordin.* & ſi delegatus à Papa ſit in cauſa iudex, qui non procedit. *c.* 7. *ibid.*

19. Iuriſdict. ordin. in Capitul.

Quotidianæ & nimis freqnentes eſſe ſolent quæſtiones de iuriſdictione inter Epiſcopos & Capitula qualis & feruentiſſima fuit inter Leuinum Torrentium Epiſcopum, & Capitulum Antuerp. quod ampliſſima olim habuit priuilegia, vt non facile vicinum aliquod Capitulum ſubterfugere poſſit, quæ contra illud deciſa ſunt; præſertim in ijs quæ vigore Conc. Trid. Epiſcopis competunt, tametſi Capitula quam maximè ſint exempta. In ijs verò vbi exemptio dubia eſt, Epiſcopus ex aſſe ſua iuriſdictione vti poteſt, adeóque etiam in caſu capituli 6. ſeſſ. 25. ſolus procedere, donec Capitulum per tres conformes ſententias docuerit de legitima ſua exemptione, vt Cong. Conc. Ioanni Maldero Epiſcopo Antuerpienſi reſpondit. Et antè alias ſæpius 18. *Martij.* 1598. 22. *Ianuar.* 1598. 12. *Febr.* 1598. Itaque ob vſum quotidianum inferenda duxi puncta, quæſtiones & deciſiones Antuerpienſ. Antè quæ tamen animaduerti poteſt, per cap. 8. ſeſſ. 22. non permitti viſitari Collegia, quæ ſub Regum ſunt immediata protectione, ſine eorum licentia: vt eſt Capitulum Antuerpienſ. per literas Freder. Imperatoris. an. 1157. (cuius regalia in Principes noſtros tranſierunt, poſtquam ab Imperio ſubducti ſuperiorem non recognoſcunt, vt alibi latius diximus) ac plurium Ducum diplomata. vnde Maximilianus Epiſcopus Cameracenſ. poſt d. Conc. antè erectionem Epiſcopatus viſitans hoc Capitulum, non licentiam tantum Regis Catholici obtinuit, ſed & Regium Conſiliarium deputatum ſecum duxit. Anno 1617. mandatu Principis noſtri viſitatæ ſunt Canonicæ Montenſes per Archiepiſcopum Cameracenſ. & D. Boudot nunc Epiſcopum Audomarenſ. in qua viſitatione receperunt vſum breuiarij Romani. huiuſmodi difficultas inter Epiſcopum Namurcenſ. & Capitulum Niuellen. fuit, illo inſtituere volente, hoc recuſante viſitationem: ſed quia Capituli priuilegia id haberent, vt viſitarentur à Decano S. Petri Louanij, & S. Iohannis Buſcoducis, etſi Epiſcopus non doceret de licentia Regis, & illud ſit ſub immediata Imperatoris & Ducis Braban. protectione, fuit Capitulum per ſententiam Concilij Brab. 3. Decembris 1573. condemnatum, vt admitteret viſitationem. ſed ratio erat, quia huiuſmodi conſeruatorias Concil. Trident. ſuſtulit. *ſ.* 14. *c.* 6. & propterea vt antè delegatorum, ita nunc Ordinarij viſitationem tenebantur admittere; *iuxta Clem. attendentes de ſtatut. mon.* ſeu poterat ea ſententia ſupremi Concilij pro conſenſu accipi.

Itaque vt ad rem redeamus, & cauſam † 20.
Epiſcopi & Capituli Antuerpienſ. Cardinales cenſuerunt priſtina quondam Eccleſiæ collegiatæ, quæ poſtea in Cathedralem erecta eſt, priuilegia, capitulo contra Epiſcopi iuriſdictionem non amplius ſuffragari, in ijs, quæ concernunt iuriſdictionem ipſius Epiſcopi, & præſertim in caſibus, in quibus iuriſdictio à Concil. Trident. ipſi Epiſcopo tributa eſt. & ijſdem verbis contra Decanum & Capitulum Antuerpienſe poſt reſolutionem tribus repetitis vicibus vnanimi conſenſu captam, pronunciauit Gregor. 14. 20. Iulij 1591. cui reſolutioni conſonat. *cap cum inferior* 16. *de maior. & obed.*

Deciſio difficultatũ Epiſc. & Cap. Antuerp.

Ex Epiſtola Illuſtriſſ. Card. extracta.

SAcra congregatio Illuſtriſſ. Patrum iamdudum decidit priuilegia Capitulo Eccleſiæ Antuerp. dum ea collegiata eſſet conceſſa, non ſuffragari amplius capitulo poſt eius erectionem in Cathedralem: ſed cum poſtea Epiſcopo vniuerſa iuriſdictione vti volenti, Capitulum obieciſſet iuramentum, cenſuit id iuramentum, ſi verè ita præſtitum eſt, diligenter eſſe cuſtodiendum, atque obſtare Epiſcopo quo minus iuriſdictionem qua legitime

antè

antè erectionem quibuſdam in caſibus Cap. competebat, ſibi vendicaret, illis duntaxat caſibus exceptis in quibus per Concil. Trid. decreta Epiſcopo tributa eſt iuriſdictio, quæque in formula iuramenti exhibita ipſi Epiſcopo præſeruantur & literis Cong. ad Epiſc. die 16. *May, an.* 1592. *datis ſigillatim comprehenſi ſunt.*

Formula Iuramenti.

IVro &c. & libertates, priuilegia, exemptiones, nec non conſuetudines præſcriptas, & Iura omnia & ſingula Decano & Capitulo dictæ Eccleſiæ Cathedralis, quibus temporibus Reuerendiſſ. Dominorum Cameracenſ. gauiſi & vſi ſunt, obſeruare, nulloque modo infringere. neque in præiudicium illorum aliquid attentare. ſaluis per omnia decretis, & conſtitutionibus ſacri generalis Conc. Trid. ceteraque omnia facereq; Catholicum Epiſcopum, & bonum paſtorem decent, ſic me Deus, &c.

Epiſcopi Antuerp. memoriale.

ILluſtriſſ. ac Reuerendiſſ. Domini. Tota prætenſa exemptio & iuriſdictio quam Capitulum Antuerp. prætendit. decretis Concil. Trident. obuiat, & propterea intrat exceptio in præſenſo iuramento Epiſcopi reſeruata. Priuilegium enim Alexandri eximit Capitulum, Vicarios. Capellanos, beneficiatos, alioſque ſeruitores & perſonas à iuriſdictione, viſitatione, & poteſtate, etiam in caſu c. volentes de priuil. in 6. *vt non poſſint conueniri coram Epiſcopo Cameracenſi.*

Leo X. extendit hanc exemptionem etiam ratione populi, ita quod eius occaſione coram ordinario trahi non poſſint, ac etiam ratione domus mortuariæ alicuius ſuppoſitorum capitulo: Inſuper in eodem priuilegio, datur poteſtas deputandi confeſſarios & abſoluendi à caſibus Epiſcopo reſeruatis. Ac inſuper dandi dimiſſoriales de promouendo etiam extra tempora.

Primò igitur viſitatio tam capituli ipſius cathedralis quam reliquarum Eccleſiarum & Locorum diœceſis, Epiſcopo tribuitur in cap. 4. ſeſſ. 6. & cap. 3. ſeſſ. 24. *nec in hoc capitulũ oſtendit habere aliquod ius viſitandi. Secundò, cognitio cauſarum criminalium contra perſonas capitulares ex* cap. 6. ſeſſ. 25. *Epiſcopo cum adiunctis demandatur. Tertiò, Quo verò ad ceteras perſonas de Eccleſia Cathedrali, quæ non ſunt de capitulo, ſubiectio ſoli Epiſcopo datur in* §. qui verò dict. cap. 6. & in cap. 20. §. ad hæc 1. ſeſſ. c. 24 *Ideoq; circa cauſas criminales ceſſat omnis exemptio data Capitulo & perſonis de Eccleſia per literas Alexandri & Leonis IV. Cognitio cauſarum ciuilium contra perſonas de Eccleſia in prima inſtantia Capitulo non competit per* cap. 20. ſeſſ. 24. *vbi omnes cauſæ fori Eccleſiaſtici in prima inſtantia coram Epiſcopo tractandæ, quod decretum licet dicat de ordinarijs locorum, tamen de Epiſcopis intelligit, quia de iure ſolus Epiſcopus eſt ordinarius in loco: nec poteſt capitulum prætendere ſe eſſe ordinarium inferiorem, tum quia in priuilegijs hæc iuriſdictio ſoli non datur; tum quia ſi daretur priuilegium, remanſit reuocatum in erectione Epiſcopatus: ob quam reuocationem deſinit eſſe ordinarius, & amiſit omnem iuriſdictionem ſi quam habebat, vt alias ſacra congregatio per tres conformes ſententias definiuit, vnde non poteſt decretum Concilij comprehendere capitulum quod non eſt amplius ordinarius. Quinto, Pari modo ſequitur quod iuriſdictio cauſſarum ciuilium contra clerum ad forum Eccleſiaſticum ſpectans ſoli Epiſcopo competit. nec circa id capitulum oſtendit ſibi aliquam iuriſdictionem competere. Sextò, Idem multo fortius in cauſis criminalibus & matrimonialibus cleri, & totius Diœceſis Antuerpienſis* ex dict. § ad hæc. *vltra quod nec in iſtis capitulum habet Iuriſdictionem aliquam ex priuilegijs. Septimo, Idem ſequitur tam in ciuilibus quam criminalibus quoad caſus comprehenſos in dict. cap volentes. renouato* in capit. ſeptimo, ſeſſ. 14. *Adeo quod vniuerſalis iuriſdictio iudiciaria tam in capitulum quam in clerum ſoli Epiſcopo ex decretis Concilij competat. Octauò, Quoad curam comprehenſam in* dict. cap. 18. ſeſſ. 24. *ſumus in claris, ita quod perſonæ, quæ à capitulo deputantur ad exercendam curam animarum, tam in Eccleſia Cathedrali, quam in reliquis parochialibus, eidem cathedrali ſubiectis, debent per Epiſcopum præuio examine approbari, iuxta* cap. 18. *eiuſque iuriſdictioni & viſitationi ſubiacent, iuxta* cap. 7. ſeſſ. 7. *& dum priuilegium Leonis eximit perſonas à capitulo deputatas pro exercitio curæ, quatenus delinquatur circa dictam curam. id pariter ex* ſeſſ. d. & c. 11 ſeſſ. 25. de reg *ſublatum eſt per Conc. Nonò. Iuriſdictio ratione domus mortuariæ ſuppoſitorum Capitulo in priuilegio Leonis conceſſa, pariter ſublata eſt per Conc. quia hoc non eſt de iuriſdictione cauſarum ciuilium. Decimò, Facultates concedendi dimiſſoriales extra tempora in dicto Leonis priuilegio data tolluntur in* cap. 10. ſeſſ. 23. *Vndecimò, Facultas deputandi Confeſſarios & abſoluendi in caſibus reſeruatis in eodem priuilegio data tollitur in* cap. 7. ſeſſ. 14. *Duodecimò, Facultas deputandi magiſtros ſcolarum & iuriſdictio in ſcolis & ſcolaribus ſoli Epiſcopo non capitulo competit ex* cap. primo, ſeſſion. 5. cap. 18. ſeſſion. 23.

Reſolutio.

ILluſtriſſimi Patres ita cenſuerunt, quamuis priuilegia Capituli ſint reuocata per erectionem iſtius Eccleſiæ in Cathedralem, tamen cum capitulum fidem exhibuerit iuramenti ab Amplitud. T. præſtiti de yſdem priuilegijs obſeruandis, ab ea iuriſdictione quæ vigore priuilegiorum competit, abſtinẽdis, donec Cong. compertum fuerit Amplitud. T. tale iuramentum minimè præſtitiſſe; verum fas eſſe duxerint eam abs te iuriſdictionem exerceri. quæ tibi à Conc. Trid. non obſtantibus priuilegijs eſt tributa, cum ipſe decreta Conc. in iuramento expreſſim exceperis. Cum autem quæſitum eſſet, quinam eſſent caſus in clauſula præſeruationis incluſi, in quibus à Conc. Trid. Amplitud. T. tributa eſt iuriſdictio, Cong. ad ſingula eo quo in libello proponuntur ordine reſpondit, nempe ad cap. 2. & 3. vtique caſus eſſe comprehenſos ſub clauſula præſeruationis, & ideò Amplitud. T. non excludi iuramento ab huiuſmodi iuriſdictione, niſi capitulum haberet, vt prætendit. priuilegium, vel conſuetudinem immemorabilem, quorum alterum à ſede Apoſtolica ex certa ſcientia & cum cauſa cognitione eſſet confirmatum. Interim verò donec de confirmatione, & de immemorabili conſuetudine conſtet per tres conformes ſententias, Amplitud. T. debere vti huiuſmodi iuriſdictione. Ad 4. & 5. ipſam excludi à

cognitione cauſarum ciuilium in prima inſtantia.vigore iuramenti quatenus ad capitulum legitimè pertineat cognitio cauſarum ciuilium. ad 6. facultatem cognoſcendi de cauſis criminalibus & matrimonialibus non obſtante iuramento ad te pertinere, cum illa tibi tributa ſit per decretum ipſius Concilij, niſi Capitulum immemorabilem conſuetudinem haberet, ſed donec ea per tres conformes ſententias probauerit, Amplit. tua ea vtatur. Ad 7. habere ſe facultatem in caſibus comprehenſis in c. volentes per Conc. innouato. Ad 8. de ijs qui deputantur à capitulo ad exercendam animarum curam. Ita prorſus debere ab Amplit. T. approbari, & ſua ſubiacere viſitationi & correctioni tam in Eccleſiis vnitis, iuxta cap.7.ſeſſ.7. *quam in alijs curatis* iuxta cap. 11.ſeſſ.25.de reg. *Ad 9. Reſpondit huiuſmodi iuriſdictionem non eſſe ablatam capitulo per Concil. & ideò eam tibi exercere volenti, obſtare iuramentum. Ad 10. facultatem concedendi dimiſſorias litteras capitulo ademptam eſſe decreto* cap.10.ſeſſ.24 *Ad 11. itidem eſſe ſublatam facultatem deputandi confeſſarios, & ideò hodiè Amplit. tua tantum competere. Ad 12. reſp. facultatem capituli deputandi huiuſmodi magiſtros non eſſe ſublatam, ideoque ad capitulum ſpectare, dum tamen ei alias legitimè tributa fuerit. de quibus, &c. ſubſignatum erat, Cardin. Matthaius.*

Similes duæ reſolutiones ſunt ſcriptæ ad Epiſcopum Tornacenſem.

PAVLVS PAPA. V.

Venerabili fratri Epiſcopo Tornacenſi.

21. Controuerſia Tornacẽſ. *VEnerabilis frater ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Exigit paſtoralis officij noſtri † debitum, vt ſi qua inter perſonas Eccleſiaſticas oriatur controuerſia, illam paſtoralis ſollicitudinis prouidentia præcidamus. Cum itaque, ſicut nobis innotuit, venerabiles fratres noſtri S.R.E. Cardinal. Concil. Trid. interpretes, pro terminandis differentijs, quæ inter te ſeu pro tempore exiſtentem Epiſcopũ Tornacenſ. & dilectos filios Decanum & Capitulum Eccleſiæ Tornacenſis ſuper iure viſitandi Eccleſias, & approbandi confeſſarios ac alijs infra ſcriptis cum populi ſcandalo ſolent oriri, declarauerint tibi & pro tempore exiſtenti Epiſcopo Tornacenſi licere quaſcumq; ſæculares ſuæ diœceſis Eccleſias viſitare,* iuxta c. 8. ſeſſ. 7. eiuſdem concilij, *non obſtante immemorabili præſcriptione capituli, quam d. cap. 8. expreſſe ſuſtulit. im item approbandi confeſſarios ad confeſſiones audiendas, atque licentiam concedendi regularibus, qui in Eccleſiis non ſuorum ordinum ſacras conciones ſunt habituri, nec non benedictionem eis, qui prædicaturi ſunt in Eccleſiis ſuorum ordinum ad te, & pro tempore exiſtentem Epiſcopum huiuſmodi, non autem ad Decanum vel capitulum: & in cathedrali deputationem prædicatoris ad eundem Epiſcopum etiam contraria conſuetudine immemorabili non obſtante, ac publicationem indulgentiarum ad te pro tempore exiſtentem Epiſcopum prædictum adhibitis duobus de capitulo, non obſtante ſimiliter ordinaria iuriſdictione capituli, aut quibuſcunque illius priuilegijs ante dictum Concilium obtentis pertinere: parochialium vero Eccleſiarum quamuis de iure patronatus Decani & Capituli fuerint, concurſum omnino eſſe coram te & pro tempore exiſtente Epiſcopo inſtituendum iuxta decretum* cap. 18. ſ. 24. *Quo etiam decernitur ad quem pertineret eo caſu electio digniores, cum Inſtitutio pertinet ad Epiſcopum, atque iterum cum ſpectat ad alios. Nos diſſenſionibus finem imponere & ſcandalis huiuſmodi obuiare cupientes, fraternitati tuæ, per præſentes mandamus, vt eoſdem Capitulum & Decanum authoritate noſtra moneas, vt declarationi Cardinalium huiuſmodi, de cætero vt par eſt obediant: quod ſi facere recuſauerint, vel quoquo modo neglexerint, eoſdem per cenſuras Eccleſiaſticas, & pœnas etiam pecuniarias arbitrio tuo infligendas, omni & quacumque appellatione poſtpoſita authoritate noſtra cogas & compellas, ſuper quo tibi plenam & liberam facultatem & authoritatem per eaſdem præſentes impertimur: non obſtantibus præmiſſis & quibuſuis conſtitutionibus ordinationibuſque Apoſtolicis, &c.*

Extractum ex literis datis Romæ 20. Auguſti. 1616.

QVantum quidem pertinet ad nonnulla capita eadem relatione Amp T. comprehenſa, de quibus ſacra congregationis ſententiam exquiris, Patres ita cenſuerunt reſpondendum, videlicet quod alias ipſi reſponderunt licere Amp. T. viſitare quaſcunque Eccleſias ſæculares ſuæ diœceſis etiam exemptas, & Sacerdotes ad audiendas perſonarum ſæcularium confeſſiones approbare. Non obſtante contraria conſuetudine immemoriali allegata à capitulo. nec quoque confirmatum, vtque executionem habeat, dictæ Apoſtolicæ ſedis Nuncio id negotij omne commendarunt. In Cathedrali deputationem prædicatoris ad Amplit. tuam pertinere non obſtante conſuetudine etiam immemoriali, quam ſanctæ memoriæ Pius V. ſublatam eſſe declarauit. Publicationem Indulgentiarum ad ſolam Ampl. tuam adhibitis duobus de capitulo pertinere, non obſtante ordinaria iuriſdictione capituli, aut quibuscunque illius priuilegijs antè Concilium obtentis.

Quæ eadem iterum declarauit Gregorius XV. negotio rurſus diſcuſſo 21. *Martij*, 1622. etiam non obſtante capituli allegatione, ſine probatione tamen facta, quod antè erectionem nouorum Belgij Epiſcoparuum agnouiſſet immediatè Archiepiſcopum Remenſem, non autem Tornacenſem, & in illius nunc Iuriſdictionem non hic, ſed Archiepiſcopus Cameracenſis ſucceſſiſſet, cuius viſitationem recipere non diffugiebant. De iuriſdictione Epiſcoporum in Capitula *ex c. 6. ſ. 25.* caſibus in quibus Epiſcopi procedunt ſine adiunctis, vt hi eligendi ſint, quid illorum aſſenſus aut diſſenſus operetur. vt ſede vacante etiam cum his procedat Vicarius, vt proceſſus inſtruatur coram Epiſcopis, in eorum tribunali, per eorum miniſtros, qui ſoli informationem capere, & ad neceſſariam detectionem procedere poſſint. ſed admodum circumſpectè & decenter, vt Capitulum conuocent, vota audiant ipſi, & concludant, aliaque id genus enarrauimus latius in *Conſult. canon. h. t. Conſult.* 5. Denique munus Epiſcoporum præcipuum dicit Concilium

cilium

22. *Prædicatio Epiſcoporum.* cilium Trid. *ſ.* 24. *c.* 4: eſſe prædicationem, mandatque in Eccleſia ſua ipſi per ſe, aut, ſi legitimè impediti fuerint per eos, quos aſſument, in alijs autem Eccleſijs per parochos; ſiue, ijs impeditis, per alios ab Epiſcopo, impenſis eorum qui eas præſtare vel tenentur, vel ſolent, deputandos, cenſebunt expedire. ſacras ſcripturas, diuinamque legem annuntient. qood & propoſuit Concilium Carthag. 4. *c.* 20. *Conc. Rhem.* In Act. Apoſt. *c.* 6. *non eſt æquum*, inquiunt, *nos derelinquere verbum Dei, & miniſtrare menſis. nos orationi & miniſterio verbi inſtantes erimus.* ſic Chriſtus *Matthæi c.* 9. *Marci c. vlt. c. in nouo.* 21. *diſt. Euntes*, inquit, *in mundum vniuerſum prædicate Euangelium omni creaturæ.* quod dixit omnibus; non ſingulis. nam & Apoſtoli partiti ſunt orbem terræ, vt ſinguli In ſuas prouincias irent, & poſtmodum diſtinctæ dioceſis, & parochiæ, vt ſinguli proprium populum erudirent.

Cum ergo in ſua Eccleſia non prædicat temporibus *d. c.* 4. propoſitis, impeditus aliqua fortè ex cauſis delibatis *in c inter cætera. de off. ord.* deputat per ſe ſolus, niſi immemorialis conſuetudo contrarietur, prædicatores. Idoneos tamen exigit Concilium. qualis non eſt Laicus. *Concil. Lateran. ſub Leone X. ſ.* 1. Diaconi aſſumi etiam ſolent. an clerici etiam poſſint, qui non ſint in ſacris? exiſtimant multi. *vide Barboſ. in collect. DD. ſ.* 5. *c.* 2. *num.* 4. ego pro Cathedrali exigerem qui loco reſpondeant, doctrina & eloquentia: non qui tantum in genere admiſſi ſint. Prædicante autem Epiſcopo mandari cæteris omnibus, exceptis parochis, poteſt, ne eadem hora concionentur, *Barboſ. ibid. num.* 3. 16.

Sumptus autem conſtituti prædicatoris quem Epiſcopus conſtituit, ad Epiſcopum ſpectat, ſi de alio vſu certum non eſt. *Sa. verb. Epiſ.* §. 7. *ex Cong. Conc.* ſimiliter Epiſcopus ſi per alium viſitat, debet ei prouidere de omnibus excepto victu. ſi ipſe viſitat, habet à populo victum iſtius diei, ſi proficiſcitur tantum pro Chriſmare, facit ſuis expenſis *Cong. Conc. Sa. ibid.* §. 14. quod ſi ad alios nominatio prædicatoris ab omni memoria pertinet. & ſumptus præſtatio etiam ex ærario populi, ſeruandam Gregor. XIII. cenſuit *Barboſa poſt. Armendar in collect. DD ad c.* 2 *ſ.* 5. *Trid nu.* 9. 10. 11. 12. eodemque modo Epiſcopi vt in ſua cathedrali, ita & parochi in curata coguntur, vt per ſe concionentur; niſi ſint impediti: aut quibus caſibus canones per ſubſtitutum fieri permittunt, ſumptuſque ipſi non penſionarij huius præſtant: niſi ad populum vſus tranſtulerit. quo caſu nec ipſi eleëmoſynam prædicatori dari ſolitam ſibi petere poſſunt, ſi ipſi officium præſtant. *Barboſ. ibid numer.* 13. 14. 15.

Aliorum. Ad munus etiam Epiſcoporum ſpectat curare, vt prædicatores vita, moribus, & doctrina ſint probati: licentiam reſpectiuè ſeu benedictionem ab ijs acceperint. *vt diximus ſup. de ſum. trin num.* 10. 11. 12. & ſine ea prædicantes coerceant, etiam regulares, etiam in Eccleſijs ſuorum ordinum prædicantes. *Trid. ſ.* 24. *c.* 4. § *nullus. Greg. XV conſt inſcrutab.* 1622. vt quamuis Barboſa *vbi ſup. nu.* 18. 19. aliter voluerit intelligere d. §. nullus, ne contrariaretur d. c. 2. *ſ.* 5. tamen nunc certum, id eſt, ex d. conſtitutione Greg. XV. & d. c. 4. expreſſè dicit Concilium quod canones. *d. c.* 2. *ſ.* 5. aptius præſentium temporum vſui accommodet: & in reliquis, quæ de prædicatione decreta fuerunt, ſuum robur obtinere mandat: vnde liquet fieri mutationem aliquam per d. c. 4.

Huc itidem ſpectat vt curent Epiſcopi vt lectio Theologica in Cathedralibus, inſignibus collegiatis, & regularibus conuentibus habeatur. *Trid. ſ.* 5. *c.* 1. *dixi ſup. de ſum trin. num.* 11. præbendam primò citra cauſam reſignationis vacantem affectam deinceps declarans, conferendam tamen vt ante à collatore ſolito pertinet ad Epiſcopum officio lectionis per ipſum prouiſum obeundo obligare, lectorem, ad legendum compellere ſequeſtratione fructuum, alterius ſubſtitutione, ad extremum priuatione: lectiones ex ſacra ſcriptura, aut ſcholaſticis controuerſijs, alijſque pro vtilitate auditorum vtilibus materijs, locum tempuſque perſcribere, canonicos & alios clericos doctrina egentes (non iam præditos *iuxta c.* 12. *ſ.* 24 *Trid.*) ad frequentandam lectionem cogere: lectorem examinare non tamen in regularibus, & approbare. ait autem Conciliũ de Cathedralibus ciuitatũ inſignium, & populorũ; collegiatis exiſtentibus in inſigni oppido, vbi clerus numeroſus ſit, non vbi ſit exigua cleri aut populi multitudo. Inſignia oppida ſunt ex arbitrio iudicis; populi numero quidem in primis, ſed & alijs notis. nam Concilium & numerum requirit, & vt locus inſuper ſit inſignis. Affecta autẽ ſemel actualiter præbenda ab alio deinceps in Eccleſijs vbi optio locum habet, optari non poteſt: neque lector ipſe aliam optare: niſi hac reſignata, alteri cum lectione ſemel adiuncta conferenda: reſignanti, ob remanentem ei titulum canonicalem, prærogatiua præcedentiæ & ſtalli relicta. theologus porrò ob lectionem præcedentiam non habet: quia non eſt dignitas, priuilegium tamen lector, & qui eum audiunt habent, vt fructus percipiant ſicut canones de ſtudentibus, & docentibus ſtatuerunt. 23. *Lectio theologica.*

Canones inquam, ſeu ius canonicum, vt loquitur Trid. nam non mox gaudent priuilegijs diplomatibus ſpecialibus conceſſis vniuerſitatibus ſtudiorum, erectis per Reges, aut Pontifices non enim tales facit ſola lectio publica & loquitur Concilium de fructibus, nam diſtributiones negat c. licet. *x. de præb.* ideoque ex gratia tantum diſtributiones, ſimiliaque emolumenta, illius diei quo legit tribuenda decreuit Gregor. XIII. & tempus quidem legendi indeterminatum eſt: diſcendi in vniuerſitatibus autem licentia in theologia quinquennium. habita tamen ordinarij licentia. *c. tuæ fraternitatis x. de cler. non reſid. c. ex eo de elect. in* 6. *conſt. Pij IV.* 24. *nou.* 1564. *incip. ſanctiſſimus.* quæ illud quinquennium non ex-

 cedat,

cedat, neque ad parochos iam per concurſum prouiſos porrigatur: ques iam ante ſtuduiſſe ſatis & oportet, & præſumitur. in ciuitate tamen parochiam obtinens in eius loci vniuerſitate docere poteſt. dum tamen populi cura damnum non patiatur. ſolent tamen parochi lanrea licentiæ non donati ſtudij quidem ſpatio olim decurſo ad paucos menſes cum ordinatij licentia ad vniuerſitates redire, & meritis ibi honoribus ornari, à ſede etiam Apoſtolica licentia diururnior aliquando obtinetur, rarò tamen vltra quinquénium ab initio ſtudij computandum. *quibus de rebus omnibus latè Barboſ. in collect. DD. ad c. 1. ſ. 5. Trid.*

Spectant ad hunc tit. ex *Concil. Trid. cap.* 1. 2. *ſ.* 5. *c.* 4. *ſ.* 24. *c.* 3. 4. *ſ.* 6. *cap.* 1. *ſ.* 13. *cap.* 4. *ſ.* 14. *c.* 5. 6. 7. 8. *ſ.* 7. *cap.* 8. *ſ.* 21. *c.* 9. 10. 12. *ſ.* 24. *c.* 17. *ſ.* 23. *cap.* 4. 6. *ſ.* 21. *c.* 3. 9. 10. *ſ.* 22. *c.* 16. *ſ.* 25. *c.* 3. 6. 7. 8. *ſ.* 24. *c.* 11. 9. *ſ.* 25. *c.* 3. *ſ.* 14.

Qualitatem, moreſque Iudicis latè tractauimus eo libro, qnem inſeripſimus *Iudicem, Magiſtratum, Senatorem.* eoque toto libro primo: ſecundo autem eius ſolertiam in dirigendis iudicijs: tertio porro prudentiam in politia ciuili, atque re publica adminiſtranda: qnarto denique recta eius conſilia in ſummis imperiorum negotijs, regaliſque auctocratiæ.

DE OFFICIO DELEGATI.

1. Delegatorum magna poteſtas.

MAgna circumſpectione delegari Iudex debet, quia magna à Papa delegati eſt † poteſtas, imò maior poteſtate Ordinarij, (vt in cauſſa ei commiſſa omnes ei obedire debeant. *c. ſanè* 11. *extra hoc tit.* quia committentis vicem gerit *c. fin.* 93. *diſt. l. fin. D. de offic. eius.* Etſi Epiſcopus in locum Apoſtolorum ſucceſſiſſe dicitur. *c. in nouo* 21. *diſt. Trid. ſ.* 23. *de Sacris ordin. c.* 4. ſcilicet in ordinaria Apoſtolotum poteſtate, non aurem ſpecialiter delegata à Chriſto, *Sahagum ad d. c.* 11. *n.* 3. *b* t. vel potius non admiſſa diſtinctione ordinariæ vel delegatæ, ea poteſtas durauit in ſucceſſoribus donec reſtringeretur à Petri ſncceſſoribus, Ecclefiæ vniuerſalis regimini intendentibus, cum res & tempora permitterent. Chriſtus enim Apoſtolis æqualiter dixit: *ite prædicate omni creaturæ*, ſed non æquali modo; Imperium ſine fine dedit Petro, dedit & alijs, ſed aliter atque aliter: huic cum primatu, & ſumma poteſtate (non enim alij dixit, ſnper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & paſce oues meas &c.) Illis illimitatum quidem, ſed Petri habenis, ſi tempus ſuaderet aut ratio, conſtringendum: quod ius nemo in Petrum habuit. Igitur Apoſtoli tam quoad loca quam quoad cauſas, & caſus, non eo ſenſu delegatam poteſtatem habuerunt, vt per eorum mortem ea ceſſaret, nec eorum ſucceſſores æquali fungerentur, ſed quod ſine termino eſſet, donec tempotum ratio diſtinctionem dioceſinm, reſeruationem cauſarum, & caſuum addnceret, aut Pontifices decernerent. Ac tali poteſtate vſi ſunt Apoſtolorum ſucceſſores, per prima aliquot ſecula: ſed poſtquam cœpit primatus Romanæ Eccleſiæ à Græcis in dubium vocari, Romani Epiſcopi in contrarium iuerunt, & potentiam ſui primatus magis ad actum deduxerunt.

Semper itaque, vt ad rem redeamus, magna ratio habita fuit, vt huiuſmodi perſonis cau- 2. Quales ij
ſæ delegarentur de quibus Iure credi poterat, eſſe debe-
quod ea poreſtate non abuterentur. Atque ant.
ita primum quidem poſt erecta palam Eccleſiaſtica tribunalia generalius quidem clericis committebantur, vt conſtat per totum decretalium volumen: deinde ab Alex. III. *in c.* 3. *de reſcript.* idoneis perſonis delegandas eſſe decretum eſt. 3. Bonif. VIII. *in c ſtatutum de reſcript in* 6. ſtatuit delegationes faciendas perſonis in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutis. In qua recenſet etiam perſonatum, aut Cathedralem præbendam obtinenres, & perſonatum digniratibus comparat Concil. Trident. *ſ.* 24. *c.* 12. *& c. vnic. de ætat. & qual. præf. in* 6. cum fauenr prærogatiuæ, quas citan *a. Barboſ. in coll. DD. ad d. c.* 12. *Trid. ſ.* 24. *numer.* 18. tribuunt, ſed præcipnæ his locis, vbi ferè habent collationes paſtoratuum ſuorum titulorum; quamquam alicubi vt ſimplicia beneficia per mores ferè habeantur. ob ius vetus, non recepto vbique Tridentino. Poſt ſucceſſit eius Interpretatio Clement. V. *in Clem. etſi de reſcr.* qnæ Epiſcopi Vicarijs liberè fieri poterant, poſſent tantum Vicario eius generali dirigi: denique 5. per Conc. Trid. *ſ.* 25. *c.* 10. d. c. ſtatutum eatenus reſtrictum eſt, vr non omnibus in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutis delegationes fierent; ſed ijs tantũ, qui in vnaquaq; diuceſi, vt minimum quatuor deſignarentur, ex quibus vno mortuo ſeu alias deficiente, in proxima Synodo alius ſurrogari debeat, aut ſaltẽ per Epiſcopum cum capituli couſilio. Quod adeo pro forma eſt, vt prætermitti non poſſit. *Cong. Conc.* 26. *Ianuar.* 1588. *apud Garz. loco mox citando*, vbi decretum hoc animaduertit in Hiſpania ſeruari reſpectu nuntij, ſeu Legati, non verò Papæ. *Garz. de benef. part.* 9. *cap.* 2. §. 2. *num.* 352. quod & in his locis vſu venit.

Ab Epiſcoporum ſententijs cum in criminalibus appellatur, delegationes in partibus non debent fieri, niſi Metropolitano, einſque vicario generali. niſi is pronuntiauerit, ſuſpectus ſit, ant vltra duas dietas diſtet, tunc enim vicino alicui Epiſcopo, vtique qui neque vltra duas dietas diſtet, alioquin etiam Metropolitano, ſi vicinior alius non ſit: vtique ceſſante exceptionis cauſa. *Concil. Trident. ſ.* 13. *c.* 2. Ratio decreti videtur eſſe grauitas cauſarum, quæ eadem & decreti §. ad hæc. *c.* 20. *ſ.* 24. quod tamen loquitur de proprio inferiorum iure, non commiſſione Apoſtolica, quam in matrimonialibus admittunt c. propoſuiſti. *x. de probat. c. ex literis x. de in integ. reſt. c.* 1. *vt lite non conteſtat.* vbi commiſſiones matrimoniales alijs datæ fuerunt, neque ſa-

tis

tis diſertè commiſſiones Apoſtolicæ obrogantur, quamuis & illæ ſoleant fieri Epiſcopis communiter. *citati a Barboſa in Collect. DD. ad Concil. Trident ad d. c.* 20. *num.* 59. 63. adeoque & ſtylus vetus, & modernus communis eſt, fuitque, vt communiter Epiſcopis fieret delegatio, non prohibeatur autem ſecus fieri, niſi quod nuper literæ quædam Apoſtolicæ ad Belgij Epiſcopos miſſæ declararint Epiſcopos, eorumque officiales non debere ſubdelegare, niſi ijſdem qualitatibus prædítis cauſas, quas S. Sedes non ſolet niſi ipſis delegare.

Quare cum idem Concil. *Trid poſtea ſ.* 25. *c.* 10. pleniſſimè prouiderit circa idoneitatem iudicum, per deſignationem ſynodalem eorum, quibus deinceps committantur cauſæ Eccleſiaſticæ, ſpirituales, & ad forum Eccleſiaſticum pertinentes indiſtinctè; videtur aliquibus per inſignem hanc cautionem prius decretum eſſe interpolatum, &. d. c. 10. ſeruato, inter criminales & ciuiles *ex d. c.* 2. non fore deinceps neceſſario diſtinguendum.

Præſertim cum d. c. 2. inſtructiuum ſit ſuæ Sanctitatis, quatenus inde diplomata. promanent, nec adijciat vllam pœnam nullitatis, ſi Apoſtolica authoritate delegationes ſecus fiant; hoc autem c. 10. ſeuerè damnet ſubreptiones, non factas iudicibus ſynodalibus. & propterea videmus ſæpius cauſas criminales, quamuis nec ſuſpectus ſit Archiepiſcopus, nec vltra duas dietas diſtet, nec ipſe pronunciauerit; alijs delegari Epiſcopis, eorumue vicarijs: quin & aliquando inferioribus, in ſynodo tamen deſignatis. Et propterea quamuis deciſum ſit à Nuncijs non poſſe delegari ſuis Auditoribus, & errorem communem non prodeſſe; addunt declarationes Coloniæ impreſſæ a 1620. *& Antuerpia* 1633. hæc verba; *& fuit allegatum c.* 10 *ſ.* 25 *de reform.* vt deciſio in vim d. c. 10. lata fuerit, ob defectum deſignationis ſynodalis, non verò ob diſpoſitionem d. c. 2.

Quamuis enim genus ſpeciei non deroget, ſed contra: *l. in toto de Reg. Iur. Tuſcus V. Generi per ſpeciem derogatur:* tamen ſi ratio ſuadet contra dici poteſt *L. ſi hominem D. mandati Tuſc ibi. n.* 98. *& quæ addit n.* 110. 112. vbi generalem legem diuerſo tempore factam tollere prouiſionem ſpecialem anterioris *ex Signor.* refertur. maximè ſi apparens ſit ratio (vt in noſtro caſu aliquando raritas aut nimia diſtantia dioceſium, ob quam etiam extra prouinciam commiſſiones fiunt contra veteres canones) & vſus interpretationem receperit. *L. ſi de interp. D. de legib* ad vitandas tamen lites, iudicis impretationem d. c. 2. contrariam non ſuaſero. nam ex rigido Iure *d. l. in toto* ſubreptura aliorum iudicio facile cenſebitur.

Vt vt ſit, criminales cauſæ *in d. c.* 2. *decreto* accipiuntur ſtrictæ; vt non comprehendant cauſas correctionum. quippe iuris prioris correctio non vlterius facta intelligitur, quam proprietas verborum exigat, & propterea coram delegato exceptio hæc proponenda eſt, vt cognoſcat an ſua ſit iuriſdictio; *c. ſuper. x. de reſcript.* videatque, quæ in actis primæ inſtantiæ petitio ſit facta; an ad correctionem, an vindictam criminis, degradationem realem, verbalem, aut graues iſtiuſmodi pœnas.

Quanquam *iuxta c. quoniam Abbas extra de off.* 3
deleg. commiſſio data alicui ſub nomine dignitatis tranſire ſoleat in ſucceſſorem in dignitate, quaſi dignitas mori aut mutari non poſſit id tamen per dictum decretum †Concilij mutatum eſt. quia ea qualitas faciendæ in Synodo electionis, vel per Epiſcopum cum conſilio Capituli, reddit delegationem perſonalem, quaſi electa perſonæ induſtria, donec ſucceſſor fortè per ſimilem electionem ſurrogetur; *Sahagun in d. c quoniam num.* 2. *in fin.*

Hodie aliter quam olim delegatio expirat.

Et quia eligitur perſonæ induſtria, deſignatio hæc facienda eſt nominatim, & particulatim: *vt in formula Archiepiſcopalis Bononienſis, loco à Garz. citato p.* 9. *c.* 2. *numer.* 349. & ſi ſub nomine officij aut dignitatis deſignatio fiat, comprehendit tantum tunc officio fungentes, adeò vt officio vel dignitate reſignata in eiuſdem cauſæ cognitione pergere non poſſit reſignatarius. *Sac. Cong. apud Garz. num.* 351. Obtinebit tamen diſpoſitio *d. c. quoniam* quando cum derogatione generali vel ſpeciali Concilij delegatio fiet perſonæ in Synodo non electæ, ſub nomine dignitatis. vel ſine derogatione, ſi à parte non opponatur: denique quando Epiſcopi Vicario generali ſeu Officiali delegatio ſit ſine derogatione, quia eo caſu non eſt neceſſaria, quia non perſonæ ſed tribunali fieri intelligitur. neque in eo Concilium innouauit. *Sahagun. num.* 4. 13. 14. adeoque etiam mortuo Epiſcopo *numer.* 17. etſi delegationes alioquin Epiſcopo factæ non tranſire ſede vacante ad Capitulum vt quidam volunt, etſi alij ſecus atque adeò ſuperuacaneum eſt inter electos in Synodo deſignare Officiales ſeu Vicarios Epiſcoporum. Quia Concilium vult deſignari certas perſonas, præter locorum ordinarios quod eos includit, & Epiſcopi Vicarium, & Officialem comprehendit.

Cui accedit quod ob Epiſcoporum iudicium, tanta de ijs ſit confidentia, quod Greg. XIII *in Bulla anni* 1578. *relata per M. Ant. Gen. in prax. Neap. cap.* 59. noluerit eos ad aliquem ſyndicatum teneri, etſi Officiales à Capitulo ſede vacante conſtituti Epiſcopo nouo aduenienti rerum geſtarum rationem reddere teneantur. *Conc. Trid. ſ.* 24. *c.* 16. Praxis etiam Curiæ Rom. habet vt vacante ſede Epiſcopali non Officiali à Capitulo conſtituto, ſed viciniorís Epiſcopi Officiali commiſſiones diſpenſandi, aliaque reſcripta dirigantur.

Non minus tamen ab Epiſcopo conſtitu- 4
tus, quam à Capitul. Iuris ſaltem Licentiatus †eſſe debet. *Trid. d. cap.* 16. neque dignitas aliqua Eccleſiaſtica id ſupplet. Vnde à ſenatu Sabaudiæ reiectam eius petitionem confirmationem poſtulantis, qui eo defectu laborabat, refert Ant. Faber. *C. l.* 1. *t.* 3. *d.* 28. Quin & Cong. Conc. irritam vult eſſe electionem Officialis non doctoris ſeu licentiati,

Iuriſc. ſint aut talem aſſeſſorem habeant.

cum

eum talis potuerit haberi: & ſi Epiſcopus non talem conſtituerit, Capitulum ſede vacante alium dare debet. *Quar. v. capitulum quaſt.* 6. Leo X. *conſtit. incip Regimini in bullar. fol.* 188. ſtatuit quod iudices à ſede Apoſtolica deputati, ſi in altero Iurium graduati non fuerint, aſſeſſorem partibus non ſuſpectum ab ipſis partibus, vel earum altera requiſiti aſſumere, & ſecundum eius relationem iudicare teneantur.

Requirit etiam Breue Clementis VIII. *citatum à Garz. de benef. p.* 5. *c.* 8. *num.* 11. In regnis Caſtellæ & Legionis, vt Officialis Vicarius generalis, vel prouiſor, ſeu Iudex ordinarius Epiſcopi, ſit in ordine ſacro. De iudicum deſignatione, vt fieri debeat, eorumque qualitate, etiam in conſeruatoribus requiſita, adeoque vt Vicarius generalis prothonotarius, cancellarius academicus, commendatarius perpetuus dignitatis, canonicus Eccleſiæ cathedralis, non collegiatæ, ſed regularis cathedralis, perſonatum habens, non plebaniam, coadiutoriam, & in vna dioceſi deſignatus, pro cauſis alterius, ſit idoneus, & vt ſubdelegati eaſdem qualitates habere debeant, quas delegati: *latius diximus in Conſult. canon conſult.* 1.

5. Conſeruatores imminuti. Iudicum delegatorum † tanquam Conſeruatorum authoritas valde imminuta, & penè extincta eſt per Concil. Trident. *ſ.* 14. *c.* 5. vt nemo ſub conſeruatoriæ prætextu ſubterfugiat quin coram ordinario ſuo in criminalibus & mixtis cauſis accuſari, conueniri, inquiri poſſit: in cauſis ciuilibus neminem vt actor coram conſeruatore conuenire poteſt: ſi autem quis eſt reus, non eſt ſublata conſeruatoris authoritas, niſi cum conſeruator eſt ſuſpectus, aut inter conſeruatorem & Ordinarium controuertitur quoad Iuriſdictionem. Exceptæ ſunt tamen Conſeruatoriæ Vniuerſitatum ſtudiorum generalium *d. c.* 5. vt etiamnum vniuerſitas Louanienſis vtitur confirmatis & auctis etiam ab hoc Pontifice Paulo V. ſuis priuilegijs. quæ tamen per concordiam olim initam cum Epiſcopo Leod. 2. *Non.* 1428. & ab Eugenio Pontif. Cal. Aug. 1431. confirmatam modificata ſunt. Vt imprimis quod doctores & ſtudentes beneficiati

6. Conuẽtio inter Vniuerſ. Louanien. & Ordinar. † Vicarios ſeruientes, ſeu officiantes in beneficijs ſuis, ordinarijs, & Prælatis inuitis ſeu irrequiſitis deputare non poſſent, nec illi dictis beneficijs deſeruire abſque dictorum Ordinariorum & Prælatorum licentia, ſeu conſenſu: ſed ea fieri debent, vt ſolent antequam huiuſmodi priuilegia impetrarentur, quod ordinarij & prælati, prout ad illos de iure, vel conſuetudine ſpectat, de grauibus & enormibus exceſſibus cognoſcant & illos corrigant, vtputa vulneribus tentatis, mutilationibus membrorum, homicidijs & notorijs presbyterorum & aliorum in ſacris ordinibus conſtitutorum focariatibus, & alijs ſimilibus vel maioribus criminibus; in leuibus verò & minoribus exceſſibus, vtputà contractibus, conuicijs, iurgijs, contentionibus, & leuibus manuum iniectionibus. item ne quis occaſione litium ſibi forſan mouendarum à ſuo ſtudio diſtrahatur, concordatum eſt, quod contra eos procedatur ſummariè, ſimpliciter & de plano. Quod procurator officij niſi famam legitimè probauerit, per iudicem cauſæ huiuſmodi puniatur irremiſſibiliter eadem & conſimili pœna, qua in cauſam calumnioſè tractus puniendus veniret, ſi impoſitus ſibi exceſſus legitimè probatus fuiſſet, eodem procuratore nihilominus in expenſis condemnato, cum illarum refuſione ſine mora. Item quod ſolum de dicta Vniuerſitate gaudebunt præmiſſis & alijs priuilegijs eidem Vniuerſitati quomodolibet conceſſis, qui per maiorem partem anni, vtpotè per 8. menſes in an. veraciter, & ſine fraude legitimo impedimento ceſſante reſederint, in loco dicti ſtudij interim ſeptimatim ſcholas frequentantes, legendo lectiones ſuas, audiendo & alios ſcholaſticos actus exercendo, quilibet in facultate ſua ſine dolo & fraude, & de ijs tenebuntur certificare & legitimam fidem facere etiam medijs eorum Iuramentis, quilibet ſuo Doctori aut rectori vniuerſitatis, qui de ijs vlterius certificabit Epiſcopum & Prælatos prædictos, alioquin non gaudebunt dictis priuilegijs. Quemadmodum Vrbanus VI. 14. *Cal Maj* 1378. *conſt. inc.* dudum declarauit priuilegia ſtudentium circa beneficia Eccleſiaſtica, non extendi ad perſonas non nominatas in rotulis, & non verè ſtudentes.

Conſeruatoriæ † regularium locorum & hoſpitalium ſimiliter exceptæ ſunt à diſpoſitione Concilij, quin & à S. Cong. anno 1575. per Italiam mandatum fuit Regularibus vt in ſingulis ciuitatibus eligerent ſuos conſeruatores, coram quibus conueniri poſſent, ſtabiles, ſic vt variare non liceret; eoſque ſignificarent Ordinarijs, quod & in his locis fieri optandum eſſet. Qui porrò præſcripto tempore nondum elegerunt etiamnum eligere poſſunt vt reſolutum 1627. ex Sella tradit Barboſa *in collect. DD. ad Concil. Trident. ad c.* 5. *ſ.* 14. 7. Conſeru. Regul.

Cum autem ex diſpoſitione Pij V. conſeruatoriæ extendantur ad tres dietas, ſi intra illas diuerſæ concurrant dioceſes, *ex conſtitut. Greg XIII.* ſignificandæ erunt omnibus illarum ordinarijs. hæc eadem Clemens VIII. 1592. *decret. incip. ſanctiſſimus* ſanxit ita vt tamen regulares coram ſuis tantum conſeruatoribus conueniri, non alios eo trahere poſſint. Vbi ſiquidem regulares fuerint actores, nulla conſeruatoribus tributa eſt iuriſdictio, cauſæ cognitionem exigens. Manet tamen etiam immutatum ius antiquum, vt ſcilicet iſtiuſmodi conſeruatoriæ non extendantur extra notoriam & manifeſtam iniuriam. *cap.* 1. *cap fin. h. t. in* 6. quæ eo ipſo tollitur quo quis negat per iniuriam ſe feciſſe; niſi ſit rapina aut ſpoliatio manifeſta. *Gutierres pract. quaſt. l.* 3. *quaſt.* 9. *n.* 5. quia per iuſtificationem tranſitus fit ad indaginem iudicialem, quæ conſeruatoribus non competit *dict. c.* 1. quare qui eiuſmodi conſeruatores habent, alios coram eis in ius 8. Omnes ceſſant extra manifeſtam iniuriam.

vocare

vocare non poſſunt, ipſi tamen ſi rei fuerint coram eis cogi & compelli poſſunt *cap.* 14. *ſ.* 7. *Trid.* miſerabilibos tamen perſonis & alijs in cauſis ciuilibus mercedum data optione ordinarios adeundi contra quomodocumque exemptos clericos ſæculares aut regulares, extra monaſterium degentes, etſi certum iudicem babeant; contra alios verò quoſcumque ſi iudicem non babeant. *d cap.* 7. *Guttier. ibidem quaſt.* 10. Nec placet mibi opinio Iohannis Andreæ aliorumque, quos refert Lopez *ad practicam criminalem Dias c.* 3. *ad verbum punire*, quod d. cap. 1. loquatur quando data eſt poteſtas ampla, non verò quando in literis præſcripta, quod ea forma ſeruanda ſit; ſed boc ipſum dico pendere à iudicis arbitrio, *iuxta d. c. ſuper litteris*, præſertim cum iuriſdictio ordinaria quam minimè ſit offendenda: & arreſtum quod citat Lopez datum fuit in cauſſa vis & iniuriæ manifeſtæ, vnde mirum non eſt à curia Pinciana cauſam ad conſeruatorem fuiſſe remiſſam, etiam contra laicos; quia eiuſmodi vis continebat crimen mixti fori, quæ niſi ita ſe haberent, neque cauſa extra forum ordinarium, neque contra laicos extra ſeculare, agitari debuiſſet.

9. Enim verò abrogatio conſeruatoriarum non eſt omnino ex omni parte plena, ſed tantum reſpectu Ordinariorum, vt eorum nullatenus iuriſdictio minuatur, & vt inquit Conc. d. cap. 5. ſ. 14. non ſuffragatur ad boc, vt coram Epiſcopo ſuo, ſiue alio ſuperiore Ordinario, contra quem procedi non poſſit &c. non ergo ſunt reuocatæ quoad eos, qui ex Concil. Trident. non ſunt redacti ſub iuriſdictionem Ordinariorum, v. g. exemptos, ſi quod ergo Capitulum ſæculare (nam vt diximus regularium conſeruatorias Conc. non ſuſtulit.) conſeruarorem habet, eique oritur controuerſia cum aliquo exempto, qui ad ordinariam iuriſdictionem non ſpectet: non probibet Concil. quin ei coram ſuo conſeruatore diem dicat. Philippus Pulcher anno 1500. 22. Septem. Montibus ad Zomam omnes conſeruatorias nulla, inquit, excepta, abrogat.

Quando per Conc. Cõſeruat. non ceſſant.

Teſtaturque Bugnion. *l. abrog. ſat.* 45. *l.* 1. literas Cancellariæ non eſſe attributiuas iuriſdictionis in Francia etiam vtcumque partes conſentiant, niſi aſtipuletur Procurator Generalis. *quod idem docet lib.* 2. *ſect.* 20. *l.* 4. *lem.* 1. *&* 73. Quod iuuari ea ratione poteſt quod Reſcripta per ſubreptionem impetrata non tribuant Iuriſdictionem. *iuxta c. ſuper literis c. fin. x. de Reſcr. cap. ſuper x. de crim. falſ. & quæ ibi traduntur.* neque Pontifex conceſſurus crederetur oratori narranti in ſua ditione eiuſmodi delegationes eſſe inbibitas.

DE OFFICIO LEGATI.

1. QVod Legati ſit officium † ex iure plures integris tractatibus ſcripſerunt. Regium legatum nuper politicè politèque amicus noſter Frid. Mart. elaer eques deſcripſit. de Pontificio, Concil. Trident. quidem *ſeſſ.* 22. *cap.* 7. voluit vt in proceſſibus, admittendis appellationibus, & concedendis inhibitionibus quocumque ſtylo & conſuetudine etiam immemorabili non obſtante ſeruare teneretur, c. Romana *de Appellat. in* 6. nec non *ſ.* 24. *cap.* 20. *Trid.* vt in prima inſtantia in quibuſcunque cauſis Ordinarios in ſua iuriſdictione non turbet. Nunc plerique Legati Nuntij vocantur cum poteſtate legati à latere: rarò enim Cardinales ipſi leganrur à latere Pontificis (ſcilicet pro legatione durante, ſed aliquando pro honoraria & breui, ad cougratulationem aut vnum negotium grauioris momenti) ſed ea dignitate functi plerumque Cardinales creantur, & dum mittuntur, eorum facultates ſpecialiter eis exprimuntur. quare earum, & ſuæ legationis exhibere debent literas, vt conſtet eſſe tales. *gloſſ. in ca. nobiliſſ d.* 97. *Gambar. tract. de offic legat. l.* 1. *§. qualiter legatus gerere ſe debeat cum prouinciam eſt ingreſſus num.* 3. *l.* 1. *C. de mandat. Princip. l. obſeruare §. boc etiam D. de off. Proconſ.* ſed nunc in expeditionibus ſuis dicunt ſe ſufficienti facultate munitos per literas Apoſtolicas, ad quarum inſertionem non teneantur. quæ clauſula quidem eſt contra ius, nudè accepta, ſed tamen vera, quia in aduentu ſuo adferunt à Papa ad Principem & omnes Epiſcopos literas credentiæ, quas vocant, quibus Pontifex ſignificet eos eſſe ſuos legatos, & vt eis ea fides adbibeatur in ijs, quæ eius nomine dicent, perinde ac ſi Pontificem loquentem audirent. quin & ſine literis huiuſmodi probationem admittit Azor. *Inſt. mor. l.* 5. *cap.* 14. *quaſt.* 7. Illuſtriſſ. Decius Caraffa nunc Cardinalis cum in his ditionibus Nuntius eſſet, has facultates † habuit quales 2.
plerumque alij, ſcilicet. . Quæuis loca ſacra etiam regularia, & mendicantium viſitandi, corrigendi, mutandi per ſe vel per alium. 2. contra inobedientes, falſarios, vſurarios, raptores, incendiarios, & quoſcumque criminoſos etiã exemptos procedendi, puniendi. 3. Cauſas & appellationes committendi, etiam de plano & ſine ſtrepitu. 4. Pœnas etiam pecuniarias ſtatuendi. 5. Iuramentum ad effectum dumtaxat agendi, relaxandi. 6. à quibuſuis cenſuris & pœnis ſimpliciter vel ad cautelam abſoluendi. 7. ab bomicidio non voluntario; à periurio abſoluendi, ab adulterio, inceſtu, fornicatione. 8. & vſurarios excommunicatos in vtroque foro. 9. ſimplicia beneficia in parochialibus conferendi. 10. dummodo fructus & diſtributiones 24. ducatorum

Quales ſint hodie Nuntiorũ facultates

rum

tos de camera non excedant ſecundùm communem æſtimationem. 11. ſuper publica honeſtate, etiam in contracto, & prole ſuſcepta diſpenſandi, dummodo mulier rapta non fuerit. 12. Prolem ſuſceptam & ſuſcipiendam legitimandi. 13. Bona Eccleſiaſtica in emphiteuſi trium generationum quinque ducat. annuis grauandi, & grauata confirmandi, quæ grauandi conceſſio committenda duobus coniunctim ſeruata Conſt. Pauli. PP. II. 14. literas monitoriales & ſignificauit dandi. 15. Indulgentias concedendi 100. aut plurium dierum citra annum, & in vna vel duabus feſtiuitatibus ſeptē annos, totidemque quadragenas ad quinquennium. 16. tempore interdicti celebrari permittendi, ianuis clauſis, & interdictis excluſis. 17. ſuper eſu carnium, & lacticiniorum diſpenſandi. 18. In partibus hæreticorū vnum vel plures vicarios deputandi, vbi Epiſcopi facultates exercere non poſſunt, cum poteſtate loca exempta viſitandi, corrigendi. 19. fructus bonorum Eccleſiaſticorum & ipſa beneficia & bona Eccleſiæ à raptoribus reſtituta ad valorem mille ſcutorum in pios vſus applicandi. 20. vt Catholici conducant bona Eccleſiaſtica, & non teneantur ad reſtitutionem. 21. ſuper matrimonio apud hæreticos contracto diſpenſandi, ſed de nouo contrahant. 22. muliere lapſa in hæreſim cum viro diſpenſandi vt cum eo in matrimonio maneat prolem legitimam declarando. 23. diſpenſandi ſuper quarto ſimplici, tertio & quarto conſanguinitatis & affinitatis gradibus. 24. Prolem legitimandi. 25. altare portatile concedendi. 26. diſpenſandi ſuper defectu natalium ad ordines ſacros, modo ſpurij non ſint imitatores parentum, eoſdem habilitandi ad beneficia, etiam Canonicatus Cathed. & in Collegiata ad dignitates etiam primarias. 27. A Symonia abſoluendi in collegialibus & parochialibus beneficijs. 28. diſpenſandi ſuper cognatione ſpirituali. 29. fructus Symoniacè perceptos in pios vſus applicandi vel remittendi. Generatim tamen Nuntijs præſcribitur, vt procedant ſine præiudicio ordinariorum, & non derogent Concil. Trid. Reſidere autem intra commiſſam Prouinciam iubentur, aut ſi aliquanto tempore abeſſe debeant, conſuetos officiales cum debitis ſalarijs relinquere. *Leo X. in Conc. Lat. P. Mate S. dec. h. t.* Legatus beneficia confert, quorum prouiſio ſpectat ad clericos, quamuis extra illius prouinciam exiſtentes, quia ſitus beneficiorum ſpectatur. *Clem. XI. & ibi DD. de ſupplend. negl. prælat.* & ſicut in Pontificijs collationibus, ita & legati exprimendum eſt beneficium antè obtentum: quamuis ſecus ſit in ordinarijs. *clem. 2. de off. ordinar.*

Legatus à latere etiam Ordinarius eſt, & concurrit, cum quolibet Ordinario: Ideoque in collatione beneficiorum præuenire cum poteſt. non obſtantibus etiam concordatis Germaniæ, vt vult Garz. *de benef. p. 5. c. 3. num. 43. poſt Gambarum de leg. l. 3. num.* 207. quod tamen eius ratio non euincit: quia eodem ſenſu & Papa totius orbis eſt Ordinarius. Ideoque nec minus præuenire quemlibet Ordinarium poſſet, quod tollit planè omnem finem concordatorum qui fuit partiri tempora, quibus Ordinarij propriè dicti collatores & quibus Pontifex eiuſuè nomine Legatus beneficia conferre impoſterum poſſet, quæ ratio ſuadet, vt nec legatus in menſibus ordinarijs reſeruatis immiſcere ſe poſſit generatim, & non tantum quoad eos, qui habent beneficium Alternatiuæ, quod Garz. *num.* 45. cenſet, propter decretum irritans in alternatiua, vt ait appoſitum. quippe decretum illud irritans lex non ad alternatiuam tantum, ſed ad totam eam regulam referri oportet: per verba decernentes in prædictis omnibus & quæ Gonz. *ad reg. 8. Cancell. gl. pen. & vltim. vtrobique in princ* 9. & Concordata quanquam præcipuè reſeruationes non præuentiones tantum ſpectauerint: tamen in §. de cæteris verò dignitat. quamcumque diſpoſitionem reſeruationi ſubiectunt.

De Arbitris.

De rebus ſpiritualibus non poteſt in laicum compromitti. *c. 6. x. h. t.* quoniam id ſit indecens. ſi tamen authoritate Iudicis laicus clerico accedat, non improbatur. *c. 9. ibid.* propter authoritatem Iudicis. *ibid.* & quia dignius ad ſe trahit, atque obſcurat minus dignum. eadem Iudicis authoritas facit, vt cum non valeat arbitrium in perſonam incertam, v. g. in perſonas duas, cum pacto, vt ſi ipſæ diſcordent, tertiam eligant: *c. 12. x. h. t.* tamen vt Iudex illos ſeu mediatores eligat, valet. *c. 13. x. h. t.* vbi mediatorum arbitrium probatur. non tamen huiuſmodi mediatio extendi poteſt ad res ritè iudicatas. *c. 11. ibid.* ſed neque arbitrium iuratum dolo, & fraude conciliatum vires retinebit; ſed iniquè tractato dabitur abſolutio. *c. 2. x. h. t.* quemadmodum contra ſi fuerit æquitati ſubnixum, appellatione ceſſante, habet executionem; *ibid.* ob religionem ſacramenti *l. 4. C. h. t.* quanquam authent. *decernit ibid.* vetuerit olim arbitrium cum ſacramento ſuſcipi. quod tamen de arbitris tantum, non de litigantibus alij intelligunt. adeoque iurata compromiſſa indies fiunt.

De in Integrum reſtit.

Hodie in foro ſeculari reſtitutiones apud Principes impetrantur, in foro Eccleſiaſtico Ius commune ſeruatur. In illo foro etiam obtinuit, vt nullitatum, non reſciſſionum tantum, quæſtiones præuijs eiuſmodi literis intententur: quæ tamen ex Principum noſtrorum edicto *anni* 1611. *art.* 29. decennio nunc præſcribuntur. Quo eodem edicto *art.* 37. cautum eſt ne contra lapſum tempus retractus reſtitutio detur, vt permittebat c. conſtitutus *x. de reſt. in integrum*, quod quatenus in Gallia obtineat, vide Boer. *dec.* 140. *Papon. l.* 11.

11. t. de retr. gent. arreſt. 22. Bugn. leg. abr l.1.ſat. 196. & l. 3. ſyn. 144.

De his quæ vi aut metu.

Matrimonium per vim & metum contractum nullum dicitur. *c. requiſiuit. c. gemma. c. cum locum. c. veniens. x. de ſponſal.* & votum. *c. 1. x. de vot.* ordinem per vim & metum ſuſceptum. ita vt in doli capace adſit conſenſus, etſi coactus: vt in infante de eſt diſſenſus, validum eſſe, characteremque imprimere exiſtimandum eſt. ſed ſecundùm accidentaria Eccleſiæ præſcripta, cuntinentiæ, horarum recitaodarum babitus clericalis; &c. non naſci obligationem verius eſt. *Diana p. 3. t. 4. r. 193.* & ſi quando ex metu non ſatis euidenter graui ſeu in conſtantem cadenti ordo ſuſceptus ſit, diſpenſari à ſede Apoſtolica tutius eſt, quamquam diplomata ita ferè concipi ſoleant, vt nullitas ordinis arguatur. Vtique quoad iſtiuſmodi obligationes accidentarias. Vt de hac re latius Deo dante dicemus in Reſponſis canonicis.

LIBER SECVNDVS

DE IVDICIIS.

1. QVAMQVAM praxis † curiæ Romanæ & Conc Trid. *ſeſſ. 4. cap. 20.* habeat vt omnes cauſſæ etiam beneficiales in prima inſtantia remittantur ad Ordinatium, nihilominus ex Gregor. XIII. Conſt. *quam refert Piaſ p. 2. c. 4. n. 3.* cauſſæ poſſeſſionis beneficiorom reſeruatorum in prima inſtantia Romæ cognoſci poſſunt, vt & praxis ſeruat, neqoe ei Conc. Trid. *d. c. 20. ſeſſ. 24.* contrarium eſſe Greg. ib. declarauit. At verò vt hic delegato Apoſtolico huiuſmodi cauſſæ committi poſſint facile conceſſerim: ſed Belgicæ cauſæ ex priuilegio Leonis X. de quo alibi diximus, in prima inſtantia Romam trabi non poſſunt, & cauſſæ poſſeſſoriæ retinendæ vel recuperandæ priuatiuè ad iudicem ſecularem, quamquam de Iure, ſi non purè Eccleſiæ fori (vnde per priuilegium Pontificium Gallis vt de cauſa poſſeſſoria beneficiali cognoſcerent conceſſum eſt, vt refert *Guido Pap. dec. 1.*) ſaltem mixti fori ſunt. *Freder. Senen Conſ. 245.* adipiſcendæ ad Eccleſiaſticum ſpectant, vt alibi diximus. A decreto *d. c. 20. ſ. 24. excipiantur*, inquit, *Trid. cauſa, quæ iuxta canonicas ſanctiones apud ſedem Apoſtolicam ſunt tractanda, vel quas ex vrgenti rationabiliuè cauſa iudicauerit, S. Pontifex per ſpeciale reſcriptum ſignatura ſanctitatis ſua manu propria ſubſcribendum, committere, vel euocare*, poſterior exceptio vrgentis cauſæ, & huius formæ rarò vſurpatur: priorem aliqui nimis extendunt, non tantum ad beneficiaria diplomata, & Breuia poſſeſſoria *iuxta d. conſtitutionem Greg. XIII.* ſed etiam obligationes in forma cameræ, cauſas clerici pupilli, cauſas beneficiales, vbi de intellectu aut viribus literarum diſputatur, cauſas omnes beneficiorum reſeruatorum, denique quæcumque poterant apud S ſedem tractari. *citati à Barboſ in collect. DD. ad Conc. Trid ſ. 24. c. 20. n 41. & ſeqq.* quaſi Concilium non ſuſtulerit vllos modos legitimos, quibus forum ſortiri quis poſſit, quod ſi verum eſt, valdè parum præſtitit Tridentinum tam operoſo decreto, ſi nihil illicitum fecerit, quod antè non erat, fruſtaneæ ſunt etiam binæ exceptiones, ſi in reliqnis non firment regulam. prior ergo exceptio non agit de cauſis quæ tractari poſſunt, ſed & debeant iuxta canonicas ſanctiones apud ſedem Apoſtolicam. quæ ſunt *tractanda*, ea locutio non facultatem, ſed neceſſitatem ſignificat. adeoque eas tantum cauſa quas oportet per canones apud ſedem Apoſtolicam tractari. vt ſunt cauſæ Epiſcoporum criminales. *Trid. ſ. 13. c. 8.* cauſæ fidei, & œcumenicorum Conciliorum. *c. nec licuit. 17 diſt.* & aliæ maiores Eccleſiaſticæ cauſæ. *c. maiores x. de baptiſmo.* & quas pridem ſedes Apoſtolica in ſignum ſupremitatis expreſſè reſeruauit. quæ alibi enarrantur.

Imprimis, † vt Iudex ordinem iudiciarium formet, debet adiungere ſibi notarium, ne ſi qua actorum controuerſia oriatur, contra ipſum præſumatur. *c. quoniam contra extra de probat.* & quamuis notarium creare generatim ſpectat ad Papam, Cæſarem, vel Principem non recognoſcentem ſuperiorem; tamen iure canonum quemcumque ſibi ſcribam aſciuerit iudex, is publicam & plenam fidem habet *d. c. quoniam.* Dummodo vir probus fuerit. quare aſſumi etiam poteſt notarius ſæcularis, & criminalis ciuitatis, non ciuis etiam, & aduena: qui deinceps commorari ibidem proponit. Pius V. 21. Martij 1571. Generali & Prouinciali Prædicatorum indulſit facultatem creandi notarios ſui ordinis, ad effectum publicandi mandata Apoſtolica pro ipſorum publica vel priuata vtilitate. Et quod conſtitutio Prædicatoribus indulget communicatio priuilegiorum ad alios extendit. quamquam in illis magis locum habet, propter negotia Inquiſitionis illis commiſſæ. volunt tamen quidam notarios huiuſmodi regulares non eſſe perpetuos. 2.

Iudex Actuarium habeat.

Notarios † Concil. Trid. *ſ. 22.* quacumque authoritate creatos, & quacumque exemptione non obſtante, ab Ordinarijs examinari voluit circa peritiam ſuæ artis, & inſufficientes repelli, ſiue ſuſpendi ab exercitio officij in cauſis & negotijs Eccleſiaſticis, non obſtante appellatione. Quod de Epiſcopis dicit 3.

Notarios ordinarij examinãt.

Conciſium alijs ordinariam authoritatem habentibus quaſi Epiſcopalem, meritò dicitur reſpondiſſe S. Cong. locum habere.

4. Scriba quæcumque † acta exactè ſcribere tenetur, & ſine mora partibus tradere, quin etiam appellanti actorum copiam quantò citius, & ad minus intra menſem exhibere. Quod ſi fraudem fecerit, ſuſpenditur, & ad dupli pœnam, quanti ea lis fuerit, compellitur. *Trid. ſ. 22. c.* 20. ad quam dupli pœnam & ipſe Iudex tenebitur, ſi fraudem fecerit, cauſamuè dederit: ſed non niſi condemnatus, non enim irrogatur ipſo iure. Actorum porrò criminalium gratis iudex copiam facere debet. *Concil. Trident. ſ.* 13. *cap.* 3. ſed notarius condigna mercede: *idem ſ.* 24. *c.* 20 ita enim contrarietas illorum locorum concilianda eſt.

Actuarij Officium.

5. Etſi iure canonum † inſtantia ſit perpetua, tamen Trid. *ſ.* 24. *c.* 20 poſt lapſum biennij facultatem facit partibus adeundi ſuperiorem competentem, quia tamen ſi non vtantur, nnn ideò acta irritantur, ſed partes eis vti poſſunt coram iudice ſuperiore. Vtinam ita laborent iudices, vt vel inuitis partibus intra hunc terminum ſemper finem faciant! ſed non ſemper poſſunt. malitiosè enim ſæpè tergiuerſantur litigantes, & ingenioſè; & vt de Mathematicis ſcribit Tacitus, *hoc genus hominum & ſemper damnabitur, & ſemper retinebitur.* Viam ſuggeſſit Codex Fabrianus l. 9. t. 22. non malam, & ſtatuta conſiſtorialia Leodienſ. anno 1582. ab eruditiſſimis pluribus viris concepta, & ordinationes curiarum ſuprem. ſecularium In his ditionibus. Illuſtriſſ. Archiepiſ. Mechlinienſis Matthias Houius vir in terris æterna memoria, in cœlo ſummis præmijs dignus anno 1617. à me voluerat concipi modum ac rationem procedendi in Curijs Eccleſiaſticis vniformem ac expeditam per Prouinciam Mechlin. decernendam, quod, (quia mihi iuſſa capeſſere fas erat) ſuſcepi, ac laborem in eius ſacro Iubilæo obtuli: Illuſtriſſ. S. D. ac Reuerend. Epiſc. Comprouinciales gratum habuerunt, examinarunt, ac mutatis, reſciſſis, additis, quæ eorum prudentiæ viſa ſunt, in omnibus ſuis curijs introducendum ſtatuerunt, ea cautione, vt quoad praxis deinde mutandum doceret, id poſt annum deinde fieret: prout fuit decreta ratio procedendi & excuſa Mechliniæ.

Inſtantia biennium non excedat.

6. Porrò ad præſcribendas † infinitas proteſtationes, quæ ex Iuris apicibus naſcebantur, Pius IV. conſtituerat vt auditores Rotæ proceſſuum nullitates non attenderent. quod Clem. VIII. extendit ad omnes omnino curias & iudices, ad cauſas Eccleſiaſticas profanas, ciuiles, criminales, mixtas; vt ſcilicet prætermiſſis ſeu non attentis nullitatibus, niſi quæ eſſent ex defectu citationis, iuriſdictionis, aut mandati, ad expeditionem cauſarum procederent. *Conſt. Inc. litium* 5. *Id Febr.* 1592. ſi quid à falſo procuratore iudiceue incompetente fit, qui authoritatem non habent agendi vel decernendi. non tantum in forma agendi peccatur, ſed & in materia, vnde ex nihilo nihil fit. & nullitas quidem ob defectum citationis ſemper odioſiſſima fuit. Ipſe Deus antequam Adamum ex Paradiſo relegaret, eum ad cauſam dicendam vocauit: *Adam vbi es?* Naturæ leges dictarunt tragico,

Nullitates non attendantur.

Qui ſtatuit aliquid parte inaudita altera:
Æquum licet ſtatuerit, haud æquus fuit.

Sed ſi non deſit citatio, † ſed in ea ipſa ſit nullitas, v. g. quia proceſſit die feriato, adeoque iure nulla ſit, nullius effectus, neque ad comparendum iure ſtringat, an ita verba accipienda hic ſint cum effectu, vt citationis, ſi legitima non fuerit, defectus eſſe cenſeatur? Certè anima legis, quam reſcindendas litium ambages, & diſpendia præfatio Conſtit. reſpicere ſignificat, nobis perſuadet, vt citatio, quæ in perſona facta ſit vt debita cognitio mandati iudicis ad reum perueniat, ſufficiat; hoc enim iure naturæ ſufficit, quo redegiſſe nos ea conſtitutio videri poteſt. *Cæterorum fructus quid niſi aranearum tela, inquit S. Bernard. de conſiderat l. 1. c. 3. quæſo quale eſt illud de mane vſque ad veſperam litigare aut litigantes audire,* &c. Quæſtio hæc in dies diſputari poteſt in arreſtis, nullis ex rigore, non tamen iniquis; vt nullitatem iudex Eccleſiaſticus non attendat, niſi peccent contra aliqua priuilegia, quia tum iniqua. 7

Quid ſi in ipſa ſit citatione nullitas?

Quod autem docet Panor. *in cap.* 1. *x. de iud. alijque alibi* citationem, vt legitima ſit, requirere præuium Iudicis mandatum: hodie non ſeruatur. *Bugn. leg. abrog. lib.* 1. *ſat.* 112. niſi cenſeantur nuntij generale habere à Iudice mandatum, ad partis inſtantiam quemuis in Ius vocandi. Quin etiam pleriſque in locis idem obtinet in arreſtis: niſi fortè de nobilibus aut notabili qualitate præditis agatur, quod alicubi etiam in citatione reali, perſonæque detentione obtinet. Iudicium etiam omnibus patet, obtinuit tamen pleriſque in locis vt extraneus, & Iudici non ſubditus debeat præſtare cautionem. Vnde Bugnion. *leg. abrog. lib.* 5. *cent.* 29. exiſtimat pro parte derogatum eſſe c. cum deputati *x. de iud.* vbi quidam Eccleſiaſticos œconomos in iudicium non recipiebant, ſi eorum generatio, vel natio eſſet ignota, quæ nec hodie inquiritur; dummodo de religioſa eorum qualitate conſtet. Vt autem cautionem exhibeant Iudici ſubiectam in Eccleſiaſticis perinde atque in alijs foro illius non ſubditis ideo obtinuit, vt latæ ſententiæ executio illuſoria non fieret. quo modo etiam in curijs Eccleſiaſticis hic inductum eſt, vt in illis litigantes, ſi alterius ſint diœceſis, fideiuſſorem dent diœceſanum.

De iudiciorum, Iudicumque reformatione Curiæ Romanæ, ſed quæ ad alias transferri poſſint, multa decreuit Paulus V. 1611. *conſt. inc. vniuerſi.* tam quoad ſignaturam gratiæ, quam Iuſtitiæ, tribunalis Cameræ Apoſt. Gubernatoris Vrbis, Audit. Cam. Rotæ, Capitolij, Hebræorum, de Sabellis, Ripæ, Iudicum criminalium, ciuilium, omniumque: pro re-

formatione

formatione ſportularum, commiſſariorum, pro curiis fiſci, aduocatorum, procuratorum, ſolicitatorum, notariorum, regiſtrorum, extractuum, copiarum, curſorum, executorum, carcerum, carceratorum, viſitatorum, cuſtodum.

DE FORO COMPETENTI.

1. Dignitas quondam Curiæ Epiſc. Camerac.

Religioſè hic ante plura ſecula habita fuit Iuriſdictio Eccleſiaſtica, vt ferè per totam quondam Germaniam. & verò tanta olim Curiarum Eccleſiaſticarum exiſtimatio fuit, vt cum Mechlinienſes fluuium Zerinam catena interclunderent, quod antiquum diſcordiarum ſeminarium fuit atque in illum ſatis impotentem dominatum exercerent, idque Bruxellenſes non iure fieri exiſtimarent; Philippus Bonus in læto ſuo Brabantiæ introitu an. 1430. 5. Octob. art. antep. vt rem componeret, promiſit ſe ſex Conſiliarios ex ſuo Conc. Brab. & totidem ex Conc. Flandriæ delegaturos, qui negotium cognoſcerent & deciderent; & quod ſi in eandem ſententiam coire non poſſent, omnia controuerſiæ inſtrumenta Curiæ Cameracenſi tranſmiſſurum, quæ porrò ediceret, quid pro iure prónunciandum foret. Glorientur nunc aliqui parlamentum Pariſienſe, tot Iudicum conuentum, aliquando definiendis regum controuerſijs, pro arbitro electum eſſe.

Cæterum ſublabente ſemper in peius æuo arroſa eſt magis indies Eccleſiæ auctoritas, tantæque contentiones ortæ, vt deſcendere hic tandem neceſſarium fuerit in Concordata inita inter Cæſaream Maieſt. Caroli V. & Epiſcopi Leod. an. 1541. & acceptata ab Epiſc. Camera. ſub quibus ante nouos Epiſcopatus tota noſtra Brabantia fuit. Per ea quidem aliquibus in caſibus iniquius, quam optandum erat, cum Eccl. agitur; quia tamen ijs hodie vtimur, caſuſque quotidiani ſunt in illis deciſi, & non in omnium manibus verſantur, vt breui ſermone aliqnid deguſtemus, pauca tangamus.

2. Prælati coram Principe ſuo ſtant in Brab.

Quorum illud imprimis ſit quod in §. Abbates & Abbatiſſæ &c. ſtatnitur vt huiuſmodi dignitates, quæ ſunt de ſtatibus, (idem obſeruatur in Imperio, *Gail. lib. 1. obſ. 30.*) actiuè & paſſiuè eos iudices ſortiantur, coram quibus de antiqua conſuetudine ſtare iuri conſueuerunt, ſcilicet coram Duce ſeu eius Conc. Brabantiæ qui in boc ducatu eſt ſupremus ſenatus: prout paſſim praxis introduxit, vt Prælati ac Collegia Eccleſiaſtica coram Principum Concilijs conueniantur; & alios eo trahant. Tametſi ea iuriſdictio priuatiua nō eſt, & excluſiua Eccleſiaſticæ: vt ſi quis eos voluerit conuenire coram ordinarijs locorũ, ſi exempti non ſint ab eorum iuriſdictione, huius articuli intuitu declinare non poſſint. Tabulæ legum Brabantiæ Den Lantchartere, Ioannis ducis anni 1312. ita decernunt: inſuper voluimus vt monachi, moniales, presbyteri, & qualeſcumque religioſi, Lombardi, & Iudæi noſtræ patriæ, ſaltus venatorij noſtri, noſtri iudices, ſi quomodo offendantur, ad arbitrium noſtrum ſpectet. Hinc Cat. V. in inſtructione præfecti ſaltuum, venatoris Brabant. ſeu *Warant-meeſter* anno 1545. vltim. Febr. art. 1. aſſerit quod ab omni æuo Dux Brabantiæ fuit tutor, & protector omnium monaſteriorum & locorum piorum, & bonorum eorum in Brabantia, & per dictum Venatorem ea defendit & protexit. & ideo idem Venator omnes iniuriantes eius punire poteſt, & de omnibus delictis in monaſterijs ab aliquibus eo venientibus commiſſis cognoſcere, & punire, excluſo loci ordinario officiario, qui ne quidem per præuentionem punire poteſt. vt Conc. Braban. 1545. irritam declarauit compoſitionem à maiore de Merchten factam, cum quodam qui ſyluas monaſterij de Diligem inciderat ſeu truncarat; cuius correctio non erat ſub ordinaria iuriſdictione, ſed principi vt aduocato monaſteriorum competit, qui eam exercet per d. Venatorem. Quæ res originem eam habuit, quod primi monachi & regulares ſoleant in ſaltibus, & rure habitare, vt ſemoti à ſtrepitu ſæculari diuinis contemplationibus liberius vacarent.

3. Illius origo.

— habitarunt Di quoque ſyluas.

Porrò nunc omnes intra muratas vrbes ſe redigunt, quod in ſanctimonialibus ad vitanda dedecora, Concil. Trident. *ſ. 25. de Reg. cap 5.* probat: ſed de viris nihil diſponit: deberent tamen cauere ne populoſos vrbium diſtrictus occuparent, ne ſolitudinem ſuam in ciuitates transferre viderentur, & expendere anachoreticum apophthegma B. Antonij, quod piſcis in arido eſt, id monachum eſſe in oppido. Itaque vt ad rem redeamus, ex ratione patrocinij, credendum eſt, Ducem ſeu eius Concilium in poſſeſſionem veniſſe de omnibus Prælatorum ſtatuum cauſis cognoſcendi.

Illud tamen quod dicitur † de Abbatibus & Abbatiſſis, locum in illis habet & ſimilibus Inferioribus Prælatis, de Statibus Brab. non in Epiſcopis. concordata enim comprehendere non poſſunt ipſos contrahentes, ſcilicet Epiſcopum Leodienſem, & Cameracenſem, in quorum locum & iuriſdictionem nouarum in Belgio ſedium Epiſcopi authoritate Apoſtolica ad preces regis Catbolici ſucceſſerunt, nec magis quam illi ad dictum Concilium ſpectant, prout Leodienſis aut Cameracenſis Epiſcopus coram dicto Concilio nullo prætextu citari potuit, præſertim quoad functiones Epiſcopales, & ſacras: vti etiam Abbates Brabantiæ, quoad ſacra ſui ſtatus aut regiminis nunquam ſpectauerunt aut ſpectant ad dictum Concilium, ſed tantum quoad debita & actiones ciuiles. ad ſacerdotes enim voluit Deus, quæ Eccleſiæ diſponenda ſunt pertinere, non ad ſeculi poteſtates. *c. ſi Ingen. d. 96.*

4. Vbi id locum non habeat.

Prout omnis ratio ſacrorum ad præſules Eccleſiæ non poteſtates ſeculares pertinet, in

lege præſertim noua, quæ iudicium & decreta principum tum nullatenus imprimis admittit, cum de Sacramentis rebuſque ſacramentalibus ac inde dependentibus tractatur, cum quæritur abſolutio ſacramentalis pœnitenti, inunctio ægro, communio viuo vel defuncto (nam quibus communicamus, viuis communicamus & defunctis, viuis in conuerſatione & oratione, defunctis in oratione, & ſepultura ſacra, & quibus non communicamus viuis, non communicamus defunctis) an inquam impertienda hæc ſint vel neganda, an iuſtè conceſſa fuerint, vel negata: neque vnquam Catholici Principes præſides vel magiſtros in hiſce quæſtionibus ſe conſtituerunt. *Si Imperator, inquit Ioan. Pap. d. 96. Catholicus eſt (quod ſalua pace ipſius dixerim) filius eſt non præſul Eccleſiæ. quod ad religionem competit, diſcere ei conuenit non docere,* &c. *ſiue quis dux militiæ ſit*, inquit S. Chryſoſt. in homil. 60. ad populum Antioch. *ſiue præfectus, ſiue princeps diademate coronatus, indignè autem accedat*, (ad communionem Eucharisticam) *prohibe, maiorem illo poteſtatem habes, propterea vos Deus hoc inſigniuit honore, vt talia diſcernatis.*

Ad forum Eccleſiaſt. ſpectat in Brab. cognitio teſtamentorum, contractuum nuptialiũ, bonorum amortizatorum.

5. Illud porrò ſpeciale eſt ex concordatis tradendum, quòd & in læto introitu Principum Brabant. *art. 3. addit. 2. Car. V.* pro priuilegio inſeritur, quod Eccleſiaſtici iudices in Brabantia cognoſcunt de tribus materijs † merè ciuilibus, etiamſi quæſtio incidat inter partes planè ſæculares, videlicet, de validitate vel inualiditate teſtamentorum contractuum antenuptialium; & de bonis amortizatis: & cum d. lætus introitus ſtatui ſæculari viciſſim addicit, quod non permitteret princeps, vt iudices Eccleſiaſtici alijs quam dictis tribus cauſis ſe ingerant, certo ſtatuendum eſt, id eſſe accipiendum de materijs eiuſdem generis, ſcilicet merè ciuilibus, & inter partes ciuiles. Quid enim eſſet ineptius quam cogitare religioſiſſimos Principes concedere, aut Catholicos Ordines petere voluiſſe, vt Eccleſiaſticis iudicibus cognitio ſacramentorum; fœderis matrimonij, cauſſarum beneficialium, decimarum, hæreſis, Symoniæ, aliarumque ſexcentarum id genus abrogetur? Nam, vt de cæteris nihil dicamus, cauſſæ matrimoniales adeò ſunt fori Eccleſiaſtici, vt Conc. Trid. contrarium aſſerentibus anathema vti hæreticis infligat. *can. 12. ſeſſ. 24.* manent ergo cæteræ vltra tres iſtas cauſſas ciuiles in terminis & diſpoſitione Iuris communis, & dictorum concordatorum. Id quod ſæpius in Conc. Brab. ita intellectum: & ſpeciatim cum Ammannus Bruxellenſis Archiepiſ. Mechlinienſi ſatis diſcurſibus obiecisset, denegaretque ob id Ammannus aſſiſtentiam requiſitam ad ſententiæ executionem, qua aliqui ciues in mulctas pecuniarias ob feſtorum violationem condemnati erant, Senat. Brab. facta relatione Principi mandauit præfato Ammanno, vt ſine dilatione exequeretur, aut exequi curaret huiuſmodi ſententiam. 28. *Maij* 1605. Quod clarius euadit ſi paulò altius res repetatur. Antiqua iura Pontificibus multum in materia teſtamentaria detulerunt. *l. hereditas. in fin. D. de petit. hæret. l. 3. in fin. D. de ſuis & legit. hered.* animaduertit G. Formerius *ſelect. l. 1.* & canones contra formas teſtamentorum ciuiles ſtatuerunt, vt in ore duorum aut trium ſtare omne verbum, etiam in teſtamentis reciperetur. conformiterque non ab immemoriali tantum tempore, ſed à plurimis ſæculis Eccl. iudices has tres cauſas ſui iuris hic fecerunt. & cum etiam alijs ſe immiſcerent tempore Ioannæ & Wenceslai Ducum Brabant. 3. Ianuar. 1355. pro priuilegio Brabantis conceſſum eſt, ſub pœna corporis, & confiſcationis bonorum, ne quis coram Eccleſiaſtico iudice quem citaret, excepta cauſa teſtamentorum, contractuum antenuptialium, & eleemoſynarum. Deinde Phil. Bonus 3. *Ianuar.* 1447. idem confirmauit, data facultate Eccleſiaſticis ſententias ſuas mandatis, & inhibitionibus Eccleſiaſticis exequendi. & cum nobiles & metropoles ſeu, vt vocant, ciuitates capitales Brabantiæ 6. Nouemb. 1484. fœdus inijſſent vt ſe opponerent mandatis, inhibitionibus & executionibus iudicum Eccleſiaſticorum; nihilominus prædictam Philippi Boni confirmationem laudauerunt, & approbauerunt. Itaque ſi quis petat teſtamentum, contractum dotalem, vel antenuptialem validum vel inualidum declarari, & effectum ſortiri debere, poterit ad hoc coram iudice Eccleſiaſtico concludere, & is de eo inter quoſcumque collitigantes cognoſcet: vt & de his ſine quibus cauſæ huiuſmodi expediri non poſſunt: & poterit ſententiam ſuam per cenſuras exequi, vel per iudicis ſæcularis requiſitionem, cogendo ſcilicet conformare ſe teſtamento eiuſque executioni quantum hæredis Inſtitutionem valoremque legatorum agnoſcendum ſpectat: non porrò vt hæredia diuidantur, legata ſoluantur, &c. nam ſi ſola declaratio ad Eccleſiaſticum ſpectaret, quæ executio cenſuris vel brachij ſæcularis auxilio facienda eſſet? quam permittunt concordata?

6. Ita tamen vt Iudex Eccleſiaſticus non poſſit, iudicando de teſtamentis vel contractibus antenuptialibus contrauenire ordinationibus & conſtitutionibus Ducum Brab. nec ſtatutis, conſuetudinibus, & priuilegijs locorum hactenus editis & obſeruatis, ſeu in poſterum edendis, & dictis concordatis non præiudicialibus. *in concord* §. 1. idque quia materia eſt ciuilis, & ideò præſertim cũ inter ſæculares agitur, non eſt incongruum ciuilia in hac iura quæ enarrantur ſeruare. quod nõ fit in cauſis quę mero iure Eccleſiaſticæ ſunt, & non quadam præſcriptione & conſuetudine tantum ad forum Eccleſiaſticum ſpectant, vbi Canones ſepoſitis ſtatutis ac ordinationibus quibuſcumque ſeruantur, & vbi ij deficiunt, locus eſt cap. 1. 2. *de noui oper. nun.* Vbi validitas vel inualiditas non ſubtiliter & ſecundum apices iuris accipitur, ſed moraliter & modo loquendi communi, ſicut in contractibus, vt ſunt dicta concordata, vtimur, vnde etſi teſtamentum mero iure ſubſiſtat,

ſubſiſtat, irritum tamen factum, vel ruptum,
vel imo † inofficioſum eſſe dicatur, quæſtio-
7. nem eodem pertinere arbitrabor. ſimiliter in-
Quæſtio Inoffic. telligo contractus antenuptiales, vt & prop-
ternuptiales comprehendant, ſcilicet dotium
à parentibus ſtante matrimonio conſtituta-
rumq; ſic enim contractus oportet intelligere,
ἐν πλάτει, & in eum ſenſum qui in communi
locutione conſuetus eſt. *l. ſemper, & quæ ibi tra-
duntur, l. in obſcuris de regulis iur. cap. inſpicimus eo-
dem in 6.*

Quo modo eadem concordata dotes vocãt
mulierum bona, quæ longè à dotibus Roma-
nis diſtant. nullibi enim uoſtræ à paraphernis,
vt illæ ſegregantur: ſed omnium æquo iure
maritus magis Dominus, quam adminiſtrator
eſt. iure Romano dotium dominus, parapher-
norum vix ſemper adminiſtrator. *Iacobus Curſius
Coniectural. lib. 1. c. 39.*

Qua in re animaduertendum eſt non tan-
8. tum iuxta deciſionem Clem. *in cap. 3. extra de
Dotis. donat inter viu.* cognitionem iudicis Eccleſiaſtici
de dotis † reſtitutione eſſe cum principaliter
de matrimonio, vel diuortio, & acceſſoriè
de dotis reſtitutione vel iunctim ex cauſſa ma-
trimoniali, dotis & alimentorum, quod & in
Gallia receptum eſt: *Choppin de ſacra politia. l. 2.
t. 1. numer.* 15. ſed & quando ſeparatim tantum
de validitate contractus, conuentioniſuè nup-
tialis cognoſcitur, quod vſu & concordatis re-
motis ciuilis tantum eſſet audientiæ. *c. ex tenore
extra h. t. Pet. Anch. conſ.* 20. *Inc pro ſolut. verb. in
cauſa quæ agitur &c. arg. à contrario ſenſu c. de pru-
denti extra h. t. Ant. Aug. Socin. in l. 1. ff. ſol mat. l. in
contractibus in fin & ibi, Bald. in §. omni in fin. de
non n. pec.* ſed aliqui hanc opinionem dicunt
ſumptam in fauorem debitorum dotium, qui
iudici Eccleſiaſtico non libenter ſe ſubmit-
tunt. *Innoc in c. de literis extra de Pign. Panorm. Hoſt.
Ioan. And. ad c. ex tenore. h. t.* 1. cum porrò ſine
præuio contractu agitur de dote conſtituen-
da inter laicos, iuxta eadem concordata, ſolus
iudex ſæcularis cognoſcit, §. *non poterit in d. con-
cord.* ſeparatim tamen ſuper emenda tantum
deflorationis in Brab. coram Eccleſiaſt, actio
inſtitui poteſt. Iudicatum à Conc. Brab. 1545.
pro Margareta Lambers (etſi ſecus in Gallia
Papon. l. ar. 1. t. 5. ar. fin.) & ante paucos annos
contra Melcb. Spanneb. Quod ad Sacramen-
tum matrimonij eatenus ſpectat, quatenus al-
ternatiuè deflorans ducere, aut dotare cogi-
tur, & ſemper ferè quæritur quid ex his debe-
at: vt quamuis de ſola dote agatur; de cauſa
tamen debiti quæſtio coincidat. & porro non
ex lege ciuili agit deflorata, ſed condictione
ex canone *d. c. 1. x. de adult.*

Quod ſi quis † conuentus ſuper validitate
9. contractus nuptialis neget aliquem exiſtere
Contractus non ſcripti. v.g quod nullus ſcriptus ſit, vel ſi quis exhi-
beatur falſus dicatur, & ob id iuriſdictionem
Eccleſiaſticam declinet, quod quæſtio an va-
lidus ſit, ad eam ſpectet, non quæſtio an ſit,
ſed ad ſecularem; ſicuti in d. concord. § *non
poterit tamen. & §. quo ad ſirdus.* vbi dicitur
quod quæſtio an quis ſit legitimus ſpectet ad
Eccleſiaſticum; ſed quæſtio de mero facto;
an quis ſit filius Petri, ſpectet ad ſecularem:
nihilominus dicendum eſt declinatoriam nõ
competere, ſed admittet Iudex probationes
ſuper quæſtione an ſit contractus: non quaſi
id principaliter agatur, & ſolum; vt accipien-
di ſunt d. §. §. ſed in ordine, & ad effectum
vt deinceps veniatur ad quæſtionem, validus
ſit, an non, ſi quis eſſe probetur: & adiudi-
cetur conuento declinatoria, ſi non probe-
tur; adeoque ad effectum tantum, vt iudex
cognoſcat an ſua ſit iuriſdictio. textus in ſi-
mili expreſſus in cap. ſuper literis *extra de re-
ſcript. in verb. ita videlicet quod delegatus poſtquam ſu-
per eo fuerit facta fides, nullatenus de cauſa cognoſcat.*
ſic Guttieres pract. *q. l. 3. q. 9. num.* 14. dicit
Conſeruatorem, qui tantum poteſt cognoſ-
cere de iniuria violenta, ac manifeſta, ſi talem
reus neget, recipere poſſe probationes, an
factum illud ſit notorium, vt ſic videat an ſit
ſua iuriſdictio. Neque porrò obijci poteſt
quod edictum 1611. artic. 19. vetet recipi
probationes per teſtes, ſed ſolum per inſtru-
menta, in negotijs quæ trecentos florenos
excedunt; quia oportet ſanã interpretationem
facere illius edicti, vt ſcilicet pro tranquillita-
te publica & ad imminuendas lites ex non
ſcriptis teſtamentis aut contractibus agi, aut
iudex per teſtes probationes admittere non
poſſit, quando res vtrimque eſt integra, vel
quando ſuper acceſſorio aliquo pacto, modo,
aut conditione controuertitur, quippe quæ
non tantæ ſit conſiderationis, quin liceat præ-
ſcindere turbidas lites, & ſæpe calumnioſas;
non admiſſa allegatione, quaſi plus dictum
quam ſcriptum ſit: Cæterum ſi domum fun-
dumue meum ſine ſcripto quis emerit, vel
conduxerit, & poſſeſſionem inierit, & agen-
tem me pro pretio vel mercede repellere vo-
luerit ea exceptione, quod ex non ſcripto
actio non competat, atque ita rem meam nul-
lo iure retinere, & ex iactura mea diteſcere;
faciet omnium iudicio, contra ius diuinum,
naturæ, & omnium gentium: qualis iuris
violatio nunquam admittenda eſt, cum
agitur de interpretando iure nouo. erit
ergo in his locus æquitati: ex qua Iuriſcon-
ſulti actionem præſcriptis verbis deduxerunt
in ijs negotijs, in quibus re integra iure actio
non competeret. ſicut *l. 5. §. 2. alyſque, de
præſcript. verb.* Et ſpecialiter vt contra iuris ci-
uilis regulam ex nudo pacto dos promiſſa pe-
ti poſſet, ſi vxor ducta ſit. *l. ad exactionem C.
d. dotis promiſ.* Quibus accedit, quod ipſa diſ-
poſitio edicti prohibitiua receptionis teſtium
loquitur ſolum cum inſtrumenta ſcripta ſunt,
vt vltra eorum contenta, vt loquitur edictum,
teſtimonia non recipiantur: vetat quidem ne-
gotia ſine ſcriptis tractari, quæ 300. flor. exce-
dunt; ſed ſi facta ſint ſine ſcriptis, non decla-
rat nulla, neque vlterius diſponit; quin imò
21. Martij 1614. ſenatui Mechlinienſi Rex
reſcripſit excluſum non eſſe iuramentum à
parte delatum, nec fidem librorum mercato-
rum, qualis de iure competit, aut conſue-

 tudine.

tudine. quod fruſtra eſſet; ſi contractus non ſcripti per edictnm eſſent nulli. Igitur hæc in cauſſa principali ſeu validitatis vel inualiditatis diſcutienda erunt. Et ad ſupradicta comparationem habent contractus antenuptiales non ſcripti, in quorum vim matrimonium initur, vxor recipitur, liberi procreantur, aliaque onera augentur, & à marito feruntur: & generum agentem ad promiſſam dotem, re non amplius integra quæque redintegrari nequit, ſocer reijcere non poteſt ob non confectam ſcripturam. igitur & in bis non erit neceſſum à priori iure concordatorum recedere: adeoque ſpectabit validitatis & inualiditatis cognitio, vt antè, ad iudicem Eccleſiaſticum.

10. Bonorum Amortizatorum.

Tandem Eccleſiaſticus † iudex cognoſcit, *inquit 5. officialis in d.Concord.* de proprietate bonorum amortizatorum etiam contra laicum. illa autem cenſentur amortizata quæ à iuriſdictione ſæculari per principem ſunt exempta, literis deſuper ritè expeditis: vel quæ tanquam amortizata à 70. aut 80. annis (Sic Peck. *de Amort. cap.* 29. eam ex temporis diuturnitate præſumi docet, & quantum requiratur) per Eccleſiam poſſeſſa fuere, vt ibidem traditur.

11. Amortizatio vnde.

Amortizatio † vnde dicatur quærit Peck *de Amort. cap.* 3. ego credo quia in Gallia ſerui vocabantur, *Gens de main morte*, id eſt, mortuæ poteſtatis, quibus non licebat libero iure, ſed vt aſſcriptij, tantum immobilia poſſidere, *Loiſeau des Seigneuries c. 1. nu.* 56.69.70. *Francois Ragueau des droits Royaux V. Amortir, verſ. heritages amortis.* contra quam legem ex cauſſa ſæpè diſpenſabatur cum illis: id vocabatur amortir. cœpit id tralatitium eſſe ad Eccleſiam & Collegia, quæ etiam mortua dicuntur, ob eam inbibitionem, & quia apud eam res manet ſine motu, vti mortuæ, vnde mare mortuum dicitur. Porrò ſciendum eſt, idem olim, in Italia, Hiſpania, Gallia, vt tradit † *Peck. de amortizationibus cap.* 4. (ſed in Imperio non æquè paſſim,

12. A quo tempore.

vt teſtantur litteræ Philippi Comitis Flandriæ Marchionis Antuerpien. Capitulo Antuerpienſi datæ 1397. bis verbis, *Iacoit que les gens d'egliſe en l'Empire, meſmement au duché, & pais de Brabant, & illecques enuiron ſoyent accouſtumes, de tenir & poſſeſſer paiſiblement ſans aucun amortiſſement*) & in bis ditionibus etiam ante Burgundos Principes, (ad quos ille refert, qui tamen ex more Gallico ſeu Burgundico ſtrictius hæc introduci cœpta firmarunt) inhibitum fuiſſe Collegijs Eccleſiaſticis, quæ vt diximus, vocant manus mortuas, ne immobilia compararent. extat *in lib. edicto. fol.* 47. ordinatio Guidonis Comitis Flandriæ anni 1293. *prid. omn. Sanct.* (vbi idem decretum de plebæis, ſeu non nobilibus.) ſic & tabulæ legum Brabantiæ ſiue *den Lande-Chartre*, Ioannis Ducis 13 2. inhibent omnibus Eccleſiaſticis, & plebæis, ne immobilia acquirant. Ioannis Ducis Brab. litteræ pro Ciuitate Lirchiſi datæ 1326. lunæ poſt Lucæ; non niſi ſub ea conditione vetant Eccleſiaſticis vendi, quam quod permanebunt ea bona in ſtatu & taxibilia, vt ante fuerunt, & memini me inter munimenta monaſterij Sancti Bernardi ad Scaldim diuerſa legiſſe diplomata, quæ 300. annos ſuperant, 13.

A quibus obtinenda.

quibus † monaſterio facultas fiebat à Ducibus comparandi quædam immobilia. Henricus Bertout Dominus de Duffel, in litteris de data 1304. qnibus profitetur ſe vendidiſſe Waltero Baus diuerſas terras, facultatem emptori & ſucceſſoribus facit eas Eccleſiaſticis vendendi. In tabulis legum Grimbergicarum anno 1274. ſimiliter cautum eſt, ne quis Eccleſiaſticus aut popularis immobilia acquirere poſſit, in ea ditione, niſi de Domini aſſenſu. vnde liquet & ſubalternis dominis vſu tum veniſſe, vt eam facultatem darent, ſeu vt pro ſua indemnitate conſentirent in huiuſmodi Eccleſiaſticorum acquiſitiones: ne offendamus regalia, quæ in bis locat Papon. *arreſt l. 1. t. 14. art. 1 in fin. & quos citat. Peck. de Amort. c.* 23. alioquin Ægidius de Bertout Dominus Mechlinienſis d. literas domini de Duffel tanquam Dominus ſuperior confirmauit, quaſi nullam ſui iuris offenſam continerent. recentiores inhibitiones paſſim extant. *in læto introitu Brabantia Car. V. Philip. II. Alberti & Iſabella, edicto Car. V. diuerſ. ordin.* Brux. 21. *Febr.* 1528. *in lib. edict. fol.* 747. vbi inter † immobilia etiam reditus referuntur: etſi aliqui diſputent immobilibus an 14.

Reditus an Eccleſiæ parare inhibitũ.

mobilibus adſcribi debeant. eſt tamen id deciſum *in Clem. 1. de verb. ſign. ibi, Cumque annui reditus inter immobilia cenſeantur à iure &c.* ſed Clem. & edicta intelligo de irredimibilibus: nam redimibiles, & qui bene ab aliquibus volatiles dicuntur, cum extinguantur mox vbi lubet debitori, referentur inter mobilia vel eis paria, quæ poſſidere nullibi gentium clero hactenus eſt inhibitum. In hanc ſententiam iuit Peck. *de Amort. c.* 35. & apertè fauet edictum *Carol V.* 21. *Febr.* 1528. *in lib. edict. fol.* 747. §. *& enſuiuant*, vbi vendi vetat manibus mortuis hæredia, terras, domos, molas, reditus, & alia bona, inquit, immobilia: vbi vox (alia) ſignificat deſignata eſſe eiuſdem generis, ſcilicet immobilia. Inuenio nobiles & Ciuitates clero Brabantiæ conſenſiſſe 16. April. 1516. vt redimibiles reditus, emere poſſint, nummo vt dicimus, 18.19.20. non ſupra, ne ob ſortis grauitatem ad irredimibiles tranſeant.

Prout etiam bona † in perpetuam elocationem data ab Eccleſia ob defectum ſolutionis 15.

Bona ab Eccleſia in emphiteuſim data, &

ſubhaſtata & empta ab Eccleſia retineri poſſunt, ob directum dominium quod penes eam manſit. ita iudicauit Concil. Brab. 6. *Nouemb.* 1545. *pro monaſterio de Gempe contra Gerardum van den Bergen.*

Multo magis cenſuero non eſſe inhibitum 16.

Decimæ è manu laica recuperari poſſunt.

† Eccleſiæ decimas, quæ in manibus laicis ſunt, emere, quippe per hoc redibunt ad primigeniam naturam, & ex priuilegio, quaſi precario Eccleſiæ indulto, eæ manent in manibus laicorum: quo vt redeant, inhibitæ multo minus credi poſſunt, quam ea bona quorum tantum aliquod directum dominium penes Eccleſiam manſit, quæ exotica Eccleſiæ videntur: decimæ ſi non iuris diuini, ma-

gis

gis tamen proprium Eccleſiæ patrimonium
ſunt, quam vlla alia bona. ad hæc neque in
illis edictis exprimuntur decimæ, neque ſub
alijs prohibitionis vocabulis, quæ ſtrictè ca-
pienda ſunt, aptè comprebenduntur. quod
redibit ad formam quadantenus veteris legis,
quæ tribui Leui in terræ promiſſæ diuiſione
nullam partem tribuebat, ſed omnium fru-
gum decimas. quamobrem poſt hæc expen-
ſa incidenti mihi in lib. 3. *capite* 35. *in fin.*
Recherches de Paſquier, valde pia viſa eſt Con-
ſtit. S. Ludouic. Regis Galliæ anno 1279.
qua omnibus decimarum poſſeſſoribus fa-
cultatem facit, ſine vlla impoſterum veniæ
poſtulatione decimas ſuis Eccleſijs reſignan-
di.

17. Et quidem ordinationes † de non acqui-
rendo per manos mortuas promiſſæ ſunt non
infringi per d. Concord Brab. §. *in cauſis me-*
rè Eccleſiaſticis, donec aliter fuerit ordinatum:
quod ideo additum, quia Clerus ſemper in
Brabantia ſuſtinuit ſibi licere (vt lis fuit ea de
re ſub Carolo Audace contra eius procura-
torem generalem; quæ tranſacta eſt, data
ſumma pro generali amortizatione, *Mechliniæ*
datis literis 8. *Iulij*. 1475. cum clauſula, *vt ſine*
praiudicio iuris principis quoad impoſterum tunc ac-
quirenda, & aſſertæ libertatis cleri ea fieret) bona
immobilia comparare, & contrariam inbibi-
tionem eſſe contra ius ſcriptum, & antiqua
Cleri Brab. iura & priuilegia ac immunitates,
quas tamen principes in læto introitu ſemper
iurant, ſartas tectaſque ſeruare. ob quam alle-
gationem Prælati Brab. 22. April. 1516. im-
petrarunt vt effectus tam ordinationum quā
læti introitus ſuſpenderetur, donec coram
commiſſarijs vtriuſque partis iura diſcuteren-
tur, & relatio Carol. V. fieret, ac deſuper
ordinaretur: ſed cum Prælati id negligerent,
ac ſtatus ſecularis vigilantior eſſet; quaſi in
Prælatorum negligentiam Car. V. 29. *Octob.*
1520. per formam perpetui edicti eaſdem in-
hibitiones confirmauit & auxit, reuocans
eandem ſuſpenſionem, declarans teſtamenta,
contractus, ac quoſcumque actus quibus in
Eccleſiaſticos bona immobilia transſcriberen-
tur, nullos, ac inualidos; & ordinans ne
nouæ Eccleſiæ, Capellæ, aut monaſteria
fundentur. tum ob eam cauſam, tum vt alijs
melius proſpectum ſit. vti Clem. VIII. etiam
ſtatuit, & Paulus V. anno 1618. renouauit,
Epiſtolis miſſis ad Belgicæ Epiſcopos, niſi
cauſa cognita, vt alibi latius dicemus. At verò
18. † ex iure declarato ab Alexan. IV. qui ſedit
anno 1254. *in cap.* 1. *de Imm. in* 6. expreſſis ter-
minis huiuſmodi laicorum ſtatuta irritantur.
Conc. Trid *ſeſſione* 25. *de Reg. cap.* 3. *Peck. de Amort.*
cap. 5. Mart. V. PP. ex diſerta Carol. IV. Im-
perat. Lege quid cenſuerit, vide quæ dicimus
infra *de Immu. Eccleſ.*

At verò initio non odio Eccleſiaſticæ opu-
lentiæ hæc mihi ſtatuta videntur, vt nunc vul-
go creditur, & quia onera clerici ſubterfugiunt;
ſed ad imitationem Veteris legis de qua mox
diximus vel potius in gratiam nobilium, ſeu
quia nobiles magis rerum potiebantur, om-
niaque territoria ſui iuris faciebant, admiſſis
tantum colonis & emphyteutis, ſeu aſſcripti-
tijs, *vt dicimus latius infr. de teſtam.* quippe cum
ijſdem verbis plebæi excluderentur, in quos
ea onera incumbere ſolent, nunc ij non immo-
bilia tantum, ſed inſignia titulis dominia ac-
quirunt, quanquam edicto nupero Principes
noſtri ſanxerint, vt nobiles tituli extinguan-
tur, cum ad ignobiles manus venerint ſed ea
imago vixdum eſt antiquæ probibitionis, &
quæ nec Eccleſiaſticis diſpliceret; ſed modo
populares inualuerunt. Nibilominus tamen
hodieque plebæis feudum acquirere in Bur-
gundia non permittitur, niſi ex Principis pri-
uilegio, aut agnatorum ſucceſſione. *Griuel Dol.*
deciſ. 32. *numer.* 2. 3. Quod ſi plebs olim à victo-
ribus hanc legem acceperit, fortunæ ſuæ in-
dolere debet: at verò cleri par ratio non eſt,
vtpotè cum quo bellum non fuit. *cap.* 1. *de treu-*
ga. At verò ſi conſiderare liceat, quod ei qui
aliquem à latrunculis vel hoſtibus eripuit, &
iure veteri, non obſtante l. Cincia in infini-
tum donari licuit. *vt teſtatur Paul. lib.* 5. *ſent.*
quin & iure Gothico, quod Alaricus Rex in
Codicem ſuum intulit: dubitare liceт; cur
clero, qui animarum cuſtos eſt, eaſque à la-
queis cacodæmonis eripit, in infinitum donari
tantum non probibeatur, ſed quicquid om-
nino immobile eſt?

Concilium Artheſienſe habito † aduiſa- 19.
mento Concilij priuati. *dato* 3. *Nouembr.* 1590.
in cauſa Patrum Societatis Ieſu, quibus à Rege
Phil. II. ad ſummam 3000. floren. pro ſingulis
Collegijs, & 5000. in Vniuerſitatibus permiſ-
ſum eſt immobilia comparare, non tamen
quæ altam iuſtitiam habeant, interpretatum
eſt; vt eatenus ex teſtamento vel alio titulo in-
terdictæ forent acquiſitiones iuriſdictionem
habentium bonorum, ne ea retineant ſub ſua
poſſeſſione; ſed non, ne ſibi legata vel dona-
ta acceptare non poſſint, ac mox diſtrahere,
& manus ſuas vacuare, & pecuniam in Ec-
cleſiaſticam ſuppellectilem ſeu alias collocare.
Tamen ea in re examine dignus eſt. §. *Quia*
igitur in ſucceſſionibus Clement. exiui de verb. ſign.
vbi Minoritæ vetiti hæreditates recipere, cen-
ſentur in fraudem legis earum vel partis, etiā
ſub ſpecie legati, valorem accipere; ideoque
in noſtris inbibitionibus ob fraudem legis
earum vel partis, etiam ſub ſpecie legati, valo-
rem accipere; ideoque in noſtris inhibitioni-
bus ob decretum irritans, quod habent, nec
rei legatæ valorem deberi cenſet Peck. *de*
Amortiz. cap. 9. *num.* 3. 4. Decretum autem irri-
tans eſt omnium contractuum, actuum &
tranſlationum, omniſque tituli *d. edicto anno*
1528. *& §. & enſuiuant.* ſed diximus Patribus
Soc. fuiſſe permiſſum comparare non nobilia
prædia, in quo cauſa eorum differt à Franciſ-
canis.

Alij putant quibus poſſidere per votum
Immobilia in communi non licet, momenta-
neum tamen dominium non eſſe inhibitum,
nec generatim ijs quibus lex aliqua citra de-

Quid cēſendum de tali inhibitione?

Re immobili legata an precium Eccleſiæ debeatur.

licti cauſam poſſidere, & acquirere vetat. *de qua doctrina latius Thomas à Ieſu in comm. cap. non dicatis 12. quæſt. 1. in ſua p. 5. cap. 2. gloſſ. & DD. in l. apud Iulian. §. vltim. D. de leg 1. cap. 1. §. & ibi gloſſ. in verb. domum de Rel. dom. l. 6. Sabarel conſ. 102. Riminal. conſ. 499. inc circa ſtatutum numer. 4. vol. 3. Ioan. Vameſ. conſ. 409. numer 3. conſ. 416 tom. 2. de teſtam. Menoch. de præſ. l. 4. p. 220. numer. 5. Bened. in cap. Raimut d. 5. numer. 2.* præſertim cum in pretio ceſſet finis prohibitionis Imperatoriæ, in eo rigore non receptæ, adeoque prohibitio, quæ etiam ſtrictè interpretanda iuxta propria verba *Panorm. conſ* 27. atque ita de re ipſa immobili non de pretio.

Ob argumentum quo ſuperius vſi ſumus, qnoad reditus redimibiles, videri alicui poſſet venditionem aliumuè contractum, cum clauſula de ſemper retrouendendo, vt loquuntur, non eſſe inhibitum, quia in manu prioris domini eſt recuperare dominium, vt vix in eo actu aliud ſit quam oppignoratio aut antichreſis, quæ nullibi ſub hac cauſa inhibita eſt, & cuius praxis non parum vtilis eſſe poſſet emere probibitis; præſertim ſi ad vitanda incommoda imminutionis monetæ, ponderato auro tantum iniretur; nec legitimum reditum ſuperaret: hæc ratio mihi quidem placuit, ſed animaduerto diſplicuiſſe Statibus Brab. 16. *April.* 1516.

20. Dicitur etiam vt ad rem † redeamus eſſe alia generalis amortizatio pro Clero Brab. à Carol. V. data circa annum 1520. ſed eam non vidi. Inueni tamen quaſi in eam cauſam Capitulum noſtrum Antuerp. circa ea tempora Principi pendiſſe multa, ac ſingulatim vno anno medietatem omnium prouentuum ſuorum. ſed & inſuper illi rei argumentum eſſe poſſit, quod idem Carol. 18. Maij 1515. mandauerit, vt omnes Eccleſiaſtici ſyllabum omnium bonorum ſuorum ederent, vt decerneretur, dimittere an retinere ea poſſent; *habetur in lib. edict. fol.* 54. & in Brabantia omnia monaſteriorum bona ad manum Imperatoris poſita fuerunt, & per commiſſarios adminiſtrata, vt paret ex litteris Imperatoris interpretatiuis læti ſui introitus, *de data* 20. *Iunij* 1536. *in principio.* credo ob contumaciam, quia huiuſmodi catalogum edere differebant, & ea praxis ad talem coactionem conſueta eſt. *Peck. de Amort. cap.* 34. Re tamē penitius expenſa non exiſtimo extare, Carol. V. amortizationem, quia alioqnin concordata nos eo remiſiſſent, non ad poſſeſſionem 70. aut 80. annorum, qui à data Concord. aſcendebant vſque ad generalem amortizationem Caroli Aud.

21. Verumenimuero impræſentiarum † non eſt valde laborandum de huiuſmodi amortizatione, cum omnia ferè bona Eccleſiaſticorum ab annis nunc 70. amortizata poſſideantur; quo ad collegia antiquiora, quæ his calamitoſis temporibus paſſim ob publicas collectas, reales, & perſonales, à quibus ſaltem in Brab. vix eximuntur, *vti infr. de immun.* dicemus, magis decreuerint, quam res ſuas auxerint, pleraque inſignia prædia, aliaque ob hæc onera diſtraxerint. Ad quæ recuperanda, valde optandum fuiſſet, legem hic ferri, quam in Gallia tulit Henric III. 23. Maij 1586. vt vbicumque circumſcripta aut læſa eſſet Eccleſia in triente veri valoris, per alienationes in malis illis temporum fluctibus factas reſtituto intra quinquennium pretio, emptor retrocedere teneretur. quod tempus in alterum luſtrum, deinde prorogauit HENRICVS IV. 2. April. 1596. pluribuſque arreſtis id firmatum eſt. *Chopp. l. 2. monaſt. titul. 3. num. 9.*

De ſeruitutibus † etiam Eccleſiaſticus cognoſcit, ſi dominans fundus & ſeruiens fuerit amortizatus; item de reditibus ſuper amortizato fundo conſtitutis. §. *ſi conſtituens in d. Concord.* item conductor vel defructuator bonorum amortizatorum vel merè Eccleſiaſticorum. §. *ſi laicus ibidem* conuenitur coram eo. 22.

Quæſtio ſeruitutū.

De canonibus ceſſis † reditus Eccleſiæ debiti Iuridicum Eccleſiaſticum, ſeu vt in terminis ponit, Conſeruatorem pontificium alicuius Vniuerſitatis, cognoſcere poſſe, modo ipſum ius reale reditus non controuertatur, cenſet Chopp. *de Sac. Eccleſ. pol. l. 2. t. 5. num.* 3. idque Senatuſconſ. firmat in conſeruatoribus etiam vniuerſitatum admittit Gutier. *pract quæſt. l.* 3. *quæſt.* 9. in ceteris negat. cui conſonat *d. Concord. Brab.* §. *ſi conſtituens.* etſi in conſeruatore Louan. ita ſe tamen habet, ob ius tractus, vt vocant, à Principe & Pontifice vniuerſitati illi conceſſum. Cæterum ſi ipſe reditus amortizatus ſit, etſi ſuper fundo non amortizato; verbi gratia emphiteuticus, & de canone lapſo tantum agitur perſonali actione, non de ipſo reditu, puto Eccleſiaſticum adiri poſſe §. *ſi laicus ibidem.* Præſertim cum Guido Papæ *quæſt.* 578. dicat quæſtionem, quæ exoritur ſuper annua præſtatione anniuerſariorum, eſſe fori Eccleſiaſtici. 23.

Canonum lapſorum.

Aiqne hæc magis obtinebunt eo caſu, quo fundus antiquitus ab Eccleſia poſſeſſus, & deinde in emphiteuſim, perpetuam locationem, ſimilemuè contractum datus ſit: cenſebitur quippe vt amortizatus olim poſſeſſus, & nunc quoad directum dominum poſſideri (ob cuius conſiderationem ſi fundus ſubhaſtetur ab Eccleſia emi poſſe mox diximus.) ideoque quæſtio hæc tanquam ſnper bonis amortizatis mota, ad Eccleſiam ſpectabit. eoque pertinet §. *ſi conſtituens in d. Concord. ſi conſtituens, inquit, reditum, ſuper fundo non amortizato in iudicium euocetur, vel eius heres, vel tertius poſſeſſor, ſi perſonali actione agatur, & rei ſint laici, cognitio ad ſolum iudicem ſæcularem ſpectabit, &c.* vnde à contrario ſi reditus conſtitutus fuerit ſuper fundo amortizato, non ex omni ſui parte puro, ſed quoad dominium v. g. directum, quod penes Eccleſiam ſit, amortizato, ſecus dicendum cenſebitur: adeſtque diſpoſitio §. ſi Officialis *ibid.* vt Iudex Eccleſiaſticus cognoſcat de amortizatis bonis, quorum nomine & reditus comprehenduntur. *lege bonorum 49. D. de verb. ſignif.*

Meminiſſe etiam oportet † Concordata hæc generalia vt habet finalis illorū clauſula, 24.

non

non derogaſſe particularibus concordijs; qualem Epiſcopus Cameracen. habuit cum ciuitate Antuerp. initam 13. Ianuar. & 9. Septembris anno 1490. vbi tres cauſſæ illæ priuatiuè iudici Eccleſiaſtico reſeruantur, etſi in Cnncord. mixti fori, & præuenrioni locum eſſe dicatur. vnde in ijs ſtaturis huius vrbis, quæ ad Senatum Brabant. approbandæ miſſæ ſunt circa annum 1572. per antitheſin dicitur, ſi de validitate, vel inualiditare teſtamenti agatur, cognirionis eſſe Eccleſiaſticæ; ſed ſi ſolutio legati duntaxat petatur, adeundum eſſe conſulem & Senatores Vrbis. Sic Concil. Magn. Archid. Bruxel. 15. Decemb. 1503 pronunciauit *in cauſa Henrici de Meyere & Petri van de Broek, & Epiſcopi Cameracen. iuncti:* nnn obſtante præuentione facta coram magiſtratu Mechlin. cauſam teſtamentariam relinquendam, & remittendam ad Officialem dicti Epiſcopi. & in antiquis chartis legitur ſtatutum vetus vrbis Bruxellenſ. vetans ſub pœna 40. Marcarum argenti; ne quis ciuis alteri in curia Cameracenſi diem diceret, niſi indicio prius facto Senatui, qni cognoſceret an ſua eſſet iuriſdictio, quo caſu cauſam retineret: Cauſas validitatis vel inualiditatis teſtamentorum, contractuum antenuptialium & amortizatorum bonorum in d. Curia tractandas relinqueret. quo eodem iure Epiſcopi Cameracenſes vſi videntur qua eorum diœceſis ſe in Brab. extendit. Ob quas cauſas minus ſum miratus cum poſtea in conſ. 136 Nicolai Euerardi Præſidis Mechlin. Belgicarum Conſuetudinum gnariſſimi legi hæc verba n. 19. *Præterea poſito quod dicti legidatores ita ſtatuiſſent; tamen quia, iuxta conſuetudinem notoriam huius diœceſis Cameracenſis allegatam & probatam, cognitio & deciſio cauſſarum teſtamentariarum & dotium, non ſpectat ad illos Legulatores, ſed ad dominum Cameracenſem, aut eius Officialem, ſequitur quod illud ſtatutum eſſet ſimpliciter nullum & inualidum: nam ſtatuere quis non poteſt de ea re, de qua non poteſt cognoſcere*, &c.

25. Quoniam verò interdum contingere poſſunt caſus dubij in ijſdem † concordatis non deciſi, ne ob illos contentio oriatur; in fine concordatorum decretum eſt, quod amicabili communicatione decidentur, non verò Eccleſiaſtici per cenſuras, aut ſeculares per caſſationes aut alias procedant: prout Georgius ab Auſtria Epiſcopus Leodienſis, dum ad requiſitionem Caroli V. & Ciuitatis Louanienſis Diſthemio Louanium curiam ſuam tranſtulit, pactus erat, vt non decernerentur prouiſiones caſſationum, niſi præmiſſis litteris clauſis ad Officialem & eius expectato reſponſo.

Non deciſi fori controuerſiæ amicè tranſigendæ.

Certè Carolus Quintus Imperator *in edict. diuerſ. ordin. Bruxell. 4. Octobris*, 1540. *in lib. e-*
26. *dictorum folio* 772. iam ſanxerat ad euitandas omnes inter iudices contentiones & ſcandala, ne Eccleſiaſtici contra ſæculares iudices in cauſis officij eorum vterentur † cenſuris, aut monirionibus comminatorijs, ſed requiſitorijs litteris, poſt quas ſæculares iudices ſi requiſitorijs non intendunt obtemperare, nihilominus tenerentur ſuperſedere ab omni vlteriori proceſſu ad menſem, vt Eccleſiaſtici ſeu eorum officiarij ſibi prouideant de remedio Iuſtitiæ, apud ſuperiores ſæcularium, ſub pœna quod ſi dicti ſeculares non ſuperſederint, arbitrariè corrigentur, ne, inquit, dicti Eccleſiaſtici ſuis requiſitinnibus fruſtrentur. inſtructio verò data Concilio Flandriæ 22. *Auguſti* 1531. *art.* 19 *in lib. edict. fol.* 277. ſimpliciter ſine termino iubet ſuperſedere. ſic Margareta Regens 20. *Decemb* 1509. ordinauit, vt quando vnum Concilium Principis, aliquod mandatum dedit, aliud Concilium nnn det contrarium, ſed poſtulet prouideri ab ipſo principe. ſic quæcumque iuriſdictio aliam turbare aut impedire non debet. Quæ Caroli V. Conſtitutio quatenus ſcandala auferre vult, ad æquitatem reſpicit: vt autem arma Eccleſiæ auferat, & omnem controuerſiam ad arbitrium ſæculare transferat, præſertim cum notoriè per fas & nefas, ab aliquibus oppugnatur, Imperator nec voluit, nec potuit Eccleſiæ manum ſtringere, cui ſoli à Chriſto datum eſt cœlum terramque claudere, & aperire. quid enim ſi Theodoſius Ambroſio, Bonifacius Auguſtino, alijque Imperatores & Reges, qui ipſi Eccleſiæ anathemata in ſpiritu humilitatis ſuſtinuerunt (*de quibus Ribad. in ſuo Principe lib.* 1. *cap.* 30. 31. 32. 33. 34. *& Villagut de rebus Eccl. mal. alien. l.* 3. *p. cap.* 1. 2. 3.) prælatis illos excommunicantibus mandauiſſent, ne id facerent? an illi prælati aut obedire debuiſſent, aut ij principes, ſua ſolum voluntate pluſquam Gordios illos nodos ſibi ſoluiſſent? niſi nō immutabilis in Eccleſia credatur poteſtas, illi olim Prælati fuerint ſumma poteſtate præditi, qui hodie præſunt.

Cenſuris in hos non vtendum.

--- *Viles pulli, nati infelicibus ouis.*

Id profectò apud me certiſſimum eſt, nnn intendiſſe tam pium Imperatorem vt officiarij ſæculares ſub eius ſanctionis prætextu ſtatim atque aliqua cenſura aut intenditur aut infligitur, vel æquiſſimo aut meritiſſimo iure; clamitent eam caſſandam, iudicis bona intercludenda, & temporalitatem vt loquuntur, ſanctiendam. cum & ipſa ſanctio in cauſis officij tantum officiariorum principis non ſubalternorum tribus repetitis vicibus loquatur. quin & in Concord. Brab. §. 1. Iudici licere decernitur, per cenſuras ſententiam ſuam exequi: qua in re tamen moderatio Conc. Trid. *ſ.* 25. *cap.* 3. nunc attendenda.

Sed ſtante dicta † conſtitutione, quod ſi 27.
iudex Eccleſiaſticus vſus requiſitorijs negligatur à ſæculari, proceſſum continuante, ſubiungat comminatorias cenſurarum, quæ eo ipſo quo non deſiſtat incurrantur, & recurrat hic pro caſſatione ad Concilium; meritò ille ſuſtinebit cenſuras ſuas effectum habere, nec ante eas debere reuocari, quam hic deſiſtat, & ob neglectum iuxta ipſum edictum arbitrariè corrigatur: quia ratio non permit-

tte

tit ex edicto eum agere, niſi prius illius in ſe exequutionem patiatur: ſicut ex contractu agere contra non implentem non poteſt, qui ipſe nondum impleuit, & rationabile eſt vt vtatur einſdem edicti iure, quod in aduerſarium ſtatui contendit.

28. Brabantus extra patriam non trahitur.

Illud porrò etiam ad quæſtionem fori ſpectat vt ſciamus † Brabantum nullum extra Brabantiam non fugitiuum in ius trahi, aut arreſtari per Bullam auream Carol. IV Imp. anni 1349 & Maximiliani I. confirmationem, (idem de Flandris ſtatutum per edictum 7. Octob. 1523.) cui quid ſimile conceſſit Carol. V. 27. Iulij 1521. Patriæ Leodien. pro 1. inſtantia, cui conſonat lætus introitus Brab. art. 24. ea Bulla habet vt nullus Archiepiſcopus, Epiſcopus, Princeps aut nobilis, cuiuſcumque ſtatus, in perſonas aut bona Brabantorum, & Lymburgorum agere poſſit; & eos trahere extra patriam, per arreſtum, citationem, appellationem à definitina vel interloquutoria in cauſſa perſonali, reali, vel mixta, ſub grauiſſimis pœnis, excepto caſu denegatæ iuſtitiæ; Qui caſus vnicus eſt vt ne quidem Brabantus alibi conueniri poſſit, ob continentiam cauſæ, & quibus de rebus ad eundem iudicem itur. ita 16. Aprilis 1544. cenſuit Concil. Brab. ſcribendum Concil. Mech Inhibitis eo citatis Balduino Barbiers & conſortibus, ne comparerent, declinatoriam allegarent, & patriæ priuilegia foris litigioſa redderent. Eam Bullam arctare ſubditos ducis Brabantiæ adeò cenſet *Peck. de iure ſiſtendi. c.* 8. vt ne quidem extra terras Imp. v.g. in Hiſpania Brabantum poſſit ſiſtere, quia voluntas & Lex Principis ligat ſubditum ad parendum vbique. Cui Bullæ iam inde obtemperarunt Epiſcopi Leodien. & Cameracen. quorum Dioceſes ſolæ in Brabantiam extendebantur: ſeu quod Principes eſſent Imperij: ideoque Imperatori diſplicere nollent: ſeu quod conſiderarint amplitudinem ſuarum Dioceſium, ob quam iure credebant in loco diſtanti iudicem dare ſe debere, vt teneri Epiſcopos tradit Quaranta *in ſum. Bull. verb. Archiepiſcopi num.* 20. *vbi plures allegat*. Idem etiam hodie per Burgundiam obſeruari, adeò vt tam in criminalibus quam ciuilibus declinatoria denegetur clericis, quorum Epiſcopi intra eam prouinciam iudices non delegant, tradit Griuel. *Dol. deciſ.* 30. *num* 15. quod quam diu fieret etiam Car. V. *in Læto introitu artic.* 3. *addit.* 1. addicit, nec coram Eccleſiaſtico, aliquem extra Brabantiam citandum: quamuis alioquin ſub huiuſmodi priuilegio iudices Eccleſiaſtici non comprehenderentur. *Doctor Marta de iuriſdictione part.* 4 *caſ.* 45. Loquimur porrò in cauſis ad forum Eccleſiaſticum ſpectantibus, & ita accipimus edicta Maximiliani 23. Auguſt. 1486. Philip. I. 14 Octob 1496. & aliud 20. Maij. 1497. Et Carol. V. 2. Decemb. 1522 *quæ habentur lib. edict. fol.* 50. 56. 57. 209. Vnde idem Carol. V. Auguſt. 1521. vti & Franc. I, Rex Galliæ 27. April. 1520. *apud Choppin. de ſac. pol. l. 2. tit. 1. num.* 4. decreuit vt citationes Officialium contra laicos ſint † libellatæ, ſeu cauſſam contineant quæ demonſtret rem ad eorum iuriſdictionem ſpectare. Quo caſu Flandri extra Flandriam, non obſtantibus edictis illis ad iudicem Eccleſiaſticum vocari poſſunt. cuius rei eſt arreſtum magni Concil. Mechlin. 22. Ianuar. 1528. pro Epiſcopo Tornacen. prout antea iudicatum fuerat in contumaciam Comitis non comparentis à Parlamento Pariſ. quo tunc contra illa edicta Epiſcopus Tornacenſ. Haut bois appellarat. Enimuerò quando citationes libellatæ non ſint, vel etiam cauſſam contineant, quæ non apertè ad forũ Eccleſiaſticum ſpectat, tenetur tamen citatus comparere, & incompetentiam allegare, & ita contra N. Leiſſens in Cancellaria Brab. Iudicatum fuit, qui eo recurrerant pro caſſatione talis citationis à me tanquam Officiali Antuerp. emiſſæ. Expedit enim aliquando cauſſam non nimis apertè dici, v.g. citandus ſit reus adulterij, cuius ignorans ſit coniux. ne turbetur pax domeſtica, conſulto cauſa citationis omittetur. Sed nec in cauſſa criminali Brabantus captus extra Brabantiam auehi poteſt. *Lætus introitus artic.* 17. nec in cauſis ciuilibus in arcibus, ac fortalitijs includi, ſed in publicis tantum carceribus; vnde data cautione de iudicio ſiſti, & iudicato ſoluendo relaxari debeat, *art.* 51. niſi de re iudicata exequenda agatur. Ad hæc ciuis Antuerp. non poteſt in cauſſa criminali, vel ciuili, aut perſonali, aut ſuper rebus mobilibus conueniri, ſiſti, aut trahi coram alio iudice in hoc Marchionatu Imperij quam Magiſtratu Antuerp. ex priuilegio Sigiſmundi vlt. *Maj.* 1427.

29. Citationes Officialium libellatæ.

30. Belgæ in prima inſtantia extra patriam non trahuntur.

Generatim verò nullus † Belga in cauſſa Eccleſiaſtica, ciuili, aut mixta in prima inſtantia extra patriam trahi poteſt, ex priuilegio Leonis X. dato Romæ 3. non. Iul. 1515. *quod habetur in d. lib. edict. fol.* 51. & ideo Philip. Pulcher Archidux & Dux Brabant. Montibus ad Zomam 22. Septemb. 1500. inhibuit edicto ſuo huiuſmodi conſeruatorias impetrari, & conſeruatoribus aut impetrantibus ne vterentur. *habetur in l. edict. fol* 212. & Concil. Trident. *ſ.* 4. *c.* 5. Conſeruatorias in criminalibus & ciuilibus exceptis Vniuerſitatibus ſtudiorum, actiuè & paſſiuè, vult ceſſare. vt diſertè textus ille eloquitur. *& latius diximus ſup. tit. de off. deleg.*

31. In politicis Eccleſiaſtici ſe conformant.

Præterea extat edictum Caroli V. latum Gandaui 18. Iunij 1535. & aliud Bruxellis 27. Nouemb. 1548. *quæ habentur in lib. edict. fol.* 60. *& ſeq.* quibus † Eccleſiaſtici iubentur ſe conformare politiæ, per ſtatuta & Ordinationes locorum conſtitutæ. ſed intelligo in realibus, etſi obſcurè ſonent. nam in fine mandant omnibus iudicibus locorum, vt Eccleſiaſticos comparentes pro rerum ſuarum defenſione, ad longum in rationibus ſuis audiant, & rectam iuſtitiam adminiſtrent, & præſumi Catholicus Princeps non poſſit ſubijcere velle quibuſcumque Laicis quodcumque ſtatuentibus quoſcumque clericos iure ſeu diuino (quod multi voluerunt) ſeu po-

ſitiuo

ſitiuo ab initio Eccleſiæ à Siluestro ſubſcribente Conſtantino edito, à Laicis iudicibus exemptos. quod ſi quòd tamen ſtatutum ſit quod notoriè ad publicum bonum aut quietem ſpectat, verbi gratia, ne quis turbido tempore arma geſtet, non poſſunt clerici contrauenire. non quidem conſtricti vi Legis à Laicis latæ, ſed quia politica membra vnius corporis Reipublicæ conformare ſe debent. In realibus porrò, quia leges rebus potius quam perſonæ feruntur, ſecus dici poteſt. tamen id diſputari poſſet in amortizatis, vti & in Brab. earum propterea cognitio & iuriſdictio ad Eccleſiaſticos ſpectat. In concordatis Brab. anni 1441. §. Illa bona inquit amortizata dicuntur, quæ à iuriſdictione ſæculari per Principem ſunt exempta; literis deſuper expeditis &c. Itaque non malè ſtatuit Car. V. edicto lato Gandaui 23. Maij 1531. *habetur in lib. edict. fol.* 398. vbi iura conſtituens

32\. pro † inundatis terris à mari vindicandis & rurſus aggere cingendis, etiam de ijs decreuit quæ ad Eccleſias aut loca pia ſpectant, ſcilicet vt pro ſuis terris ſumptum contribuere debeant, ea lege vt poſſeſſores beneficiorum, ſi moriantur antequam ſumptum impenſum ex ijs terris recuperauerint, eorum hæredes poterunt tantiſper eas retinere, donec ſibi ſatis factum erit. Si porrò beneficiatij hæc facere nolunt, poſſint iiſdem legibus collatores & patroni. Sic & in læto introitu Brab. *art.* 15. omnes qui ratione bonorum tenentur ad reparationes viarum, ſtatuitur cogendos, & excuſationi nullius locum fore : vbi & Eccleſiaſticos comprehendi æquum eſt, & ſi negligant, officiarij, duplo ſumptu id faciunt; adeo priuilegiato vt alijs creditis præferatur. *deciſ. Cur. Holl. d.* 24.

Terrarum inundatarum recuperatio.

33\. Porrò nihil ibi Imper. dicit de † decimis, an contribuere teneantur : & videri poteſt vt cum de vno quid aſſeritur, de omiſſo altero negatum cenſeatur. & reperi in notis viri cuiuſdam docti in Flandria, antiquum eſſe axioma *Thiende en dyckt nyet*, decimæ non aggerant, ſcilicet quia earum ius naſcitur demum ſurgentibus fructibus, cum ex expenſæ ſunt factæ, & generatim decimæ prædiales debentur ſine deductione expenſarum. *cap. non eſt. c. tua nobis, extra de decim.* Sed ille axioma limitat in Eccleſiaſticis decimis, in alijs locum non habere vult. quia videlicet inſtar patrimonialium aliorum bonorum poſſidentur. Sed vt ſemper ſuccedit peior ætas, ita & decimas etiam Eccleſiaſticas ex hac cauſſa indies arrodi videmus, an terræ æquè felices erunt, ac prioribus ſæculis fuerunt, nepotes, ſi non nos, iudicabunt.

34\. Porrò Martinus V. poſt Concil. Mileuit. & Innoc. III. decreuit, ne vllo prætextu in cauſſa quacunque ciuili, vel criminali † clericus coram laico conueniri poſſit, & præſertim ne Prælati ad ſubijciendum ſibi aduerſarias alias perſonas Eccleſiaſticas per tales inuentiones & cautelas ad ſæculares habeant recurſum, ſub pœna, quod omne ius eis competens, in poſſeſſorio, vel petitorio, in re vel ad rem, de qua controuertitur eo ipſo amittant, ſingulares perſonæ excommunicationis, collegia ſuſpenſionis & interdicti ſententias incurrant ipſo facto, & ſi perſiſtant omnibus beneficijs priuentur, & inhabiles ad alia fiant, quo & ſpectat ar. 15. Bullæ cœnæ, prout è contrario Honorius III. *in c. grauem, extra de exceſſ. Prælat.* ſtatuit vt ſubditus contra Epiſcopum in ſæculari foro querelas deponens tanquam putridum membrum ab Eccleſia ſua abſcindatur, & beneficio priuetur. Et Pius V. *conſtit. incip ad deprimendus* grauiter detonuit in Eccleſiaſticos, qui alios Eccleſiaſticos coram ſæcularibus trahunt. Iudices verò poſtquam de non iuriſdictione eorum exceptum fuerit, aut euidenter appareat, huiuſmodi cognitionem ad eos de iure non ſpectare, ſimilia præſumentes, mandantes, fauentes, rata habentes, ipſo facto excommunicationem incurrunt Papæ reſeruatam, *P Matt. in ſept. D. l.* 2. *c.* 1. *tit.* 1. & Vrbanus VI. ſub ſimili pœna, & interdicti in Collegia laicis vetuit, ne † criminaliter contra vllos clericos procedant, eos banniant, aut relegent. *Ibidem cap.* 2. quanquam hæc conſtitutio non vbique, præſertim in Gallia (vbi poſt contentionem Bonifacij VIII. & Philippi Pulchri, decreuit continuò poteſtas Eccleſiaſtica, & phylacteria ſua dilatauit ſæcularis) non ſeruatur : ſed in criminibus vt vocant, qualificatis aut priuilegiatis, non ſuffragatur exceptio clericalis. Tamen in Brabant. noſtra ex concordatis § *clerici*, ſolum † clerici ſimplicis tonſuræ, etſi cœlibes vel coniugati cum vnica, & habitum & tonſuram deferentes, declarantur non gauiſuri priuilegio clericali, ſi enormibus ſe immiſceant : quos ſpecificat hæreticos, mandatis principum contrauenientes, raptores virginum, homicidas ex propoſito, vel per inſidias, incendiarios, graſſatores famoſos latrones, depopulatores agrorum, & ſimiles. Sic dicit Ant. Fab. C *l.* 3. *ſ.* 12. *d.* 31. non poſſe Presbyterum vel in † crimine grauiſſimo, etiam maieſtatis, à ſæculari iudice puniri : & quamquam inquit Principes alio iure vti ſoleant, iniuriam pro iure, aut ius pro iniuria vſurpantes, excommunicationis tamen notam incurrunt, Imò nec inquirendi habent poteſtatem quin incidant in cenſuram : ex Bulla Cœnæ, quæ etſi, inquit Anton. Fab. *in C. vbi ſupr. def.* 42. dicatur non tranſijſſe montes, Senatus tamen ſupradictam ſententiam diſtrictè ſequi ſolet. Ioan. Mald. *de Inſt. & Rel. t.* 6. *cap.* 1. *d.* 8. tradit aſſertionem eſſe de fide, aut fidei proximam, quod Laicus neque perſonam Eccleſiaſtici, neque eius cauſſas Eccleſiaſticas, ciuiles, aut criminales iudicare poſſit, & opinionem Fabri iam antè ſecutum eſt Concilium Brab. in cauſſa I de Platea, circa an. 1544 vt de conſenſu tantum Officialis Cameracenſ. eum examinarit, in teſtamento per eum fabricato, etſi notatius à Concilio admiſſus eſſet, quia hoc clericum non ſubijcit. *cap. etſi de Iud.* & examinata cauſſa cenſuit Concilium d. Plateam poſſe torqueri, ſed non per ſe, *cap. vt fama & ibi*

Clericus coram laico non conuenitur.

35\. *Præſertim criminaliter.*

36\.

37\.

ibi Dd. & Felin. de ſentent. exc. ne quidem conſentiente Prælato, qui nolebat etiam conſentire. & d. Platea, quia ſuberat Capitulo exempto, fuit reſolutum, vt peteretur à ſua Sanctitate vt cauſam committeret alicui, qui id faceret. ſic & idem Concilium 14. Maij 1545. literas ſcripſit Capit. Tenenſi exempto, vt quendam ſeditioſè concionatum, & peiora minitantem punirent, alioquin quod temporalia d. Capit. apprehenderentur: ipſum verò Concilium non puniuit, quia eius demum incipit auctoritas vbi deſinit Eccleſiaſtica, ſcilicet ab actuali degradatione, & vt ita loquar ſæculariſatione. *Abb. in d. cap. at ſi clerici.* Conc. ſecretum Regis Catholici in Belgio, an. 1569. ad reſcriptionem Conc. Friſiæ ſuper admiſſione Concil. Trident. & quoad correctionem clericorum, quæ in Friſia indiſtinctè in actionibus perſonalibus, & correctione morum ad Concilium ſpectauerat, præſertim ab anno 1515. cenſuit his verbis: *Sa Maieſté en ce qui concerne la correction des preſtres le remet aux Eueſques, ſelon le Concil. mais des actions ciuiles contre les preſtres l'on en vſera, comme du paſſé, iuſques a tant que on aura reſolution de ſad. Maieſté.*

38. At verò Concil. Trid *ſeſſ. 23. cap. 6.* ſanxit ne vllus prima † tonſura initiatus, aut etiam in minoribus ordinibus conſtitutus fori priuilegio gaudeat, niſi beneficium Eccleſiaſticum habeat, aut clericalem habitum & tonſuram deferens alicui Eccleſiæ ex mandato Epiſcopi inſeruiat; vel in ſeminario clericorum, aut in aliqua ſchola, vel vniuerſitate de licentia Epiſcopi quaſi in via ad maiores ordines ſuſcipiendos verſetur. In clericis verò coniugatis ſeruetur conſtitutio Bonifac. IX. quæ incipit *Clerici qui cum vnicis.* modò hi Clerici alicuius Eccleſiæ ſeruitio vel miniſterio ab Epiſcopo deputati, eidem Eccleſiæ ſeruiant, vel miniſtrent, & Clericali habitu & tonſura vtantur: nemini, quoad hoc priuilegio vel conſuetudine etiam immemorabili ſuffragante.

Hodie qui non gaudent fori priuilegio.

Beneficium autem licet modici valoris ſit, ſufficit & titulus legitimus obtentus, etſi poſſeſſio per intruſum interuertatur, quin & ſolum beneficium ſine delatione habitus. quia Concil. beneficium, aut habitum requirit, ex disiunctis autem alterum ſufficit. *tradunt citati per Barboſam ad d. cap. 6.* Ceuallos *de Recurſ. in proœm. cap. 8 num. 11. & p. 2 q. 62.* Sed & poſſeſſio ſufficit etiamſi titulus non ſine vitio, & poſſidens aliquo impedimento affectus ſit, quia id ad cauſam diſtinctionis fori non pertinet. ſed neque nocet prouiſionem iſtiuſmodi beneficij ad alium Epiſcopum ſpectare, aut reſidentiam non requirere: denique non in titulum ſed commendam dumtaxat perpetuam ſit datum. quin & qui plura beneficia habet, poteſt vtrobique promoueri: etiamſi tantum ſint præſtimonia: regulares autem eiectos ob vitia non inducentia in capacitatem ab ordinario loci emendati promoueri poſſunt: ſed neque ſine titulo; ne promoti mendicent: ſed neque nouitij; quia titulum religionis nondum obtinent permanenter: quamuis enim domicilium & incolatus animo & fortunarum conſtitutione acquiratur; tamen nouitij propoſitum non ſatis firmum eſt; nec aliquam obligationem parere poteſt. *Conc. Trid. de reg. ſ. 25. c. 15. & 16.* vt neque Abbas nouitium ſuum in minoribus ordinare poteſt virtute c. 10. *ſ. 23. de quibus omnibus citati apud Barboſam in Collect. DD. ad Conc. Trid. ſ. 28. 23. c. 6. n. 13. 14. 15. 16. 17. c. 7. ibi. n. 21. & ſeqq. & ad c. 9. 10. ſ. 23.* quemadmodum Epiſcopus familiarem ſuum quamuis triennalem ordinare non aliter poteſt; quam ſi ſtatim beneficium ei conferat. *Concil. Trid. ſ. 23. c. 9.* titularis autem numquam: quia id præſtare non poteſt cum effectu. & triennium quidem illud continuum, non ſæpius interpolatum exigunt: inceptum tamen ante Epiſcopatum admittunt: familiaritatem etiam talem, vt quaſi domeſticus ſumptu Epiſcopi vixerit, alicui ſeruitio deſtinatus: vt mens & dens adſit, vt loquuntur. Vt ne quidem ad tonſuram & minores ordines promoueri poſſit, niſi mox ſequatur beneficij collatio. adeo vt quidam nolint aliter ſuper interſtitijs à Concilio præſciptis poſſe diſpenſare, neque beneficium in alia diœceſi obtentum ſufficere, quia per id non fit ſubditus ordinanti. quamquam benignè aliqui familiarem ordinari poſſe cenſeant ad titulum penſionis, aut patrimonij, ſi pro vtilitate Eccleſiæ ordinantis, cui adſcribatur ordinatus, id fiat. *De quibus omnibus citati ſupra.*

Clericatus autem in fraudem aſſumptus an eximat apud eoſdem *à Barboſa citatos videri poteſt, & nos ſup. de ordinand. num. 14.* Sac. quidem Cong. 19. *Decemb.* 1596. cenſuit clericum, qui poſt demiſſum habitum deliquit & coram ſeculari citatus fuit, reaſſumpto habitu & tonſura, ſi Eccleſiæ ſeruire cœperit, *iuxta d. c. 6.* non poſſe iudicem laicum proceſſui finem imponere & contra illum realiter procedere. ſeruire autem eum intelligimus, qui non bis vel ter inſeruit Eccleſiæ, ſed frequenter & perſeueranter.

Ordinatos † ſede vacante primo anno per 39.
literas Capituli in pœnam præſertim in criminalibus, fori priuilegio non gaudere vult Trident. *ſeſſ. 7. cap. 10.* Sed requirit hic ſententiam Nauar. *conſ. 1. de temp. ordin. in prima edit. conſ. 19. in altera 28. Sanch. l. 7. d. 46. num. 20. de Matrim.* perinde ac in motu proprio Pij V. & Clem. *de vit. & honeſt. Cler.* ſed certè textus effectum eo ipſo, & ipſo iure infligit, verba ſunt eiuſdem orationis, *non gaudeant, ſint ipſo iure ſuſpenſi.* Quoad Clericos ſimplicis † 40.
tonſuræ cælibes vel etiam coniugatos cum vnicis, vt fori priuilegio gaudeant, quæ obſeruare debeant quoad veſtes earumque formam & colores, arma, exercitia, opificia, vel officia, tradunt concordata Brabantiæ *in §. Clerici.* Et quomodo vlterius, & quibus Cleri priuilegijs gaudere debeant. Quæ concordata hic aliaque alibi obſeruantur. neque ijs derogabit Concil. Trident. *d. c. 6.* neque bulla Leon. X. *de qua infrà num.* Quare ſi iudex

laicus

laicus non contra Trid. ſed tractatus locorum
ſpeciales iuri antiquo innixos venerit, diſtrin-
xeritque priuilegiatos, incidet in cenſuram à
Concil. Pariſ. *in cap. 2. x. hoc tit.* propoſitam:
quia ſublato quamuis vinculo generali, irre-
titus eſt ſpeciali; quod generali relaxatione
ſolutum non fuit: generi enim per ſpeciem
derogatur, non contra: *c. ſi propter 10 deſr. in*
6. cap. veniens x. de Reſcript. l. 3. C de ſilentiar. & de-
cur. c. quamuis 8. *de Reſ in* 6. præſertim in Belgio
vbi Concil. Trident. receptum eſt, citra muta-
tionem in materia iuriſdictionis. Clericus
apoſtata qui pro laico ſe gerit, & militiam vel
negotia ſæcularia exercet, ab Eccleſia non de-
fenditur *cap. 1. de Apoſt.* Leo autem X. reſcripſit
Galliæ Regi vt tales Apoſtatæ poſtquam fue-
rint depreheniſi per quatuor menſes incedere
ſine habitu clericali, poſſint capi à curia ſæcu-
lari. *Reſcriptum incip. Romanum Kalen. Octob.* 1516.
& id refert Chaſſ. ad Conſuet. Burg. tit. de Iuſt. §. 5.
num. 51. Boer. *deciſ.* 69. *in fin.* Sed reſcriptum
hoc generale non eſt, ſed locale pro regno
tantum Galliæ: vt notauit H. Caniſ. *in ſum.*
iur. can. l. 3. t. 23 in not. in fin. & eos tantum com-
prehendit, qui in ſacris non fuerint: quamuis
Boerio *d. dec.* 69. ea clauſula exciderit.

Apud Gallos etiam qualeſcumque † Cleri-
41. cos arma prohibita portantes, Iudices Regij
puniunt, ſiue per vſurpationem, quod vult
Rebuffus, ſiue per priuilegium, quod alij.
quos refert Lopez ad pract. Diaz. cap. 55. & quan-
quam §. 15. Bulla Cœnæ ea renocet, tamen
Nauar. loco ibi deſignato Gallos non facile
abſtenſuros putat, ſiue quod prætendant ea
priuilegia remuneratoria eſſe, adeoque irre-
uocabilia; ſiue ſaltem immemorabilia, vt ceſ-
ſerint in Iura Regia. ſed hoc Papæ relinquen-
dum, vt plura illic, alibique ſimilia. Interim
quod Nauar. citato *c.* 27. *num.* 70. *Manual.* de
Gallis ſcribit, apud nos obtinet.

Clericus incedens quidem iuxta hic requi-
42. ſita, etſi non adſcriptus alicui Eccleſiæ, gau-
det tamen † beneficio c. Odoardus *de ſolutio-*
nibus, Cong. Conc. 18. *Septemb.* 1595. Atque etiam
pro beneficiato eſt, qui penſionem habet
quoad forum, *Cong. Conc.* 18. *Decemb.* 1595. ſi
incedat vt hic requiritur. *Gonzales ad Reg.* 8.
Can. gloſſ. 5. §. 5. 6. præſertim cum per Conſtit.
Pij V. anno 1571. ad recitationem officij Dei-
paræ teneatur, quod indicium eſt ſtatus Ec-
cleſiaſtici. Quin etiam modo coniugatus non
ſit, eſt liber à tributis, *colligitur ex c. fin. de vi-*
ta, & hon. Cler. l. presbyt. C. de Epiſcopis & Cleric.
Neque obſtat cap. 6. *ſeſſ.* 23. quia loquitur
ſolum de priuilegio fori, quo non poſſunt ad
tribunal ſæculare pertrahi. *Leſſ. l.* 2. *cap.* 33.
dub. 5. *num.* 38. Ad effectum tamen Canonis
ſi quis ſuadente 17. quæſt. 4. ſufficit penſio,
imo etſi eam non haberet, neque beneficium,
neque habitum deferret aut tonſuram, ſuffi-
cit tamen clericum eſſe; quia quoad hoc cir-
ca ius commune nihil innouauit Concil. Tri-
den. *Cong. Conc. refert Gonzales ad Reg.* 8. *can.*
gloſſ. 5. §. 5. *num.* 7. Ideoque Borchnin. Ca-
valcanus *l.* 5. *dec.* 21. *num.* 26. 27. aſſerit hoc

Gaudent tamen benef. c. Odoar.

cap. 6. locum habere ſolum in cauſis ciuili-
bus, non corrigere porrò ius antiquum in
cauſis † criminalibus, nec intendere perſonam 43.
tonſuratam capi & diſtringi poſſe à iudice ſæ-
culari: nam inde ſequeretur correctio d. cap.
ſi quis ſuadente *diabolo* 17. *q.* 4. & priuilegij
illius abrogatio, quod non eſſe ſublatum
reſpondit S Cong. *apud Riccium in prax. cler.*
dec. 607. *Dianam p.* 3. *t.* 5 *r.* 82. quam & dif-
ficilius facere poſſet Concilium, ſi ſecundùm
communem clericus exemptus ſit iure diuino.
cui fauet c. quanquam *de cenſ. in* 6. *cap.* 20.
ſeſſ. 25. *Trid.* nihilominus Concilium Bra-
bantiæ *an.* 1544. 27. *Martij.* reſoluit contra
Iacobum Trillemans, quod cum de hæreſi
inquiſitum tonſura non iuuaret. & Leo X.
Carol. V. pro Archiducatu Auſtriæ, & Bel-
gicis regionibus conceſſit, vt Eccleſiaſticæ per-
ſonæ in habitu & tonſura non incedentes, vel
negotiantes, etiam in perſonis puniri poſſunt,
citra tamẽ pœnas corporis afflictiuas. 2. *Id. Iun.*
1515. Aduertendum porrò eſt nos loqui de
priuilegio Cleri & Ordinis generatim Eccle-
ſiaſtici, à cuius fauore excludatur nunc qui
Concil. Trident in. præſcripta non ſeruat,
etiam non præuia monitione. *Riccius in prax.*
cleric. dec. 606. Non tamen amittit canonis
beneficium, *ſi quis ſuadente diabolo.* Vt diximus
nec verum eſt, quod aiunt quidam difficilius
auferri priuilegium fori, quam canonis; quo-
niam multa ſunt iuris loca in quibus ceſſat
clericale priuilegium fori, non tamen cano-
nis. nec itidem omnino verum eſt illud eſſe
diuini, hoc poſitiui iuris. quia vtrumque
radicatur in iure diuino; neutrum illo ex-
preſſum eſt: ſicut poſitiuo. *vide Dianam p.* 3.
t. 5. *r.* 82.

Et ſe. è in crimin.

Porrò iſtiuſmodi † clericus non ideo per 44.
eandem ſuam culpam eximitur iuriſdictioni
& caſtigationi ſui Eccleſiaſtici iudicis, cui
ſemel ſubditus fuit per acceptionem chara-
cteris clericalis, quamuis declinare in fauorem
ſuum non poteſt forum laicum, & etiam
Eccleſiaſtico requirenti ſæcularis eum remit-
tere non teneatur. *Iuxta Concord. Brab.* §. *Clerici*
in fin. niſi habitu interim reaſſumpto: *Cong.*
Concil. 19. *Dec.* 1596. tamen Eccleſiaſticus per
præuentionem eum corrigere poteſt. *Riccius*
in prax cler dec. 607. & ab alio poteſt coram eo
conueniri, in tali cauſa in qua laicus coram
Eccleſiaſtico iuri ſtare non deberet. Sic quam-
quam de iure iniuriæ illatæ † clerico, puniri 45.
poſſunt ab Eccleſiaſtico *cap. ſi quis* 17. *quæſt.* 4.
non per anathema tantum, ſed & mulctam.
cap. poſtulaſti extra de iud. etiam verbales, *cap.*
perpendimus extra de ſentent. excom. vtpotè mixti
fori; *Guido Papa quæſt.* 562. In verbalibus ta-
men actor ſequitur forum rei, iuxta eadem
Concord. *vbi ſupra* tamen ſi clericus non ince-
dens in habitu & tonſura intuliſſet iniuriam
Presbytero, & ciuiliter & criminaliter contra
eum coram Eccleſiaſtico procedi poſſet, &
Eccleſiaſticus præueniens meritò ſæcularem
præpediret.

Quod ſi quis nocte deprehendatur, debet 46.
donec

donec † Clericatum & requiſita Concilij probauerit, manere in carcere iudicis ſæcularis. *Serol. verb Cler.* §. 8. probatio autem fit apud Eccleſiaſticum: ſi de iure agitur. *c. ſi iudex de ſent. exc. in.* 6. vbi datur ratio, quod ſit cauſa ſpiritualis. ſed apud Gallos quaſi ſit quæſtio facti, an quis ſuſceperit tonſuram, fit apud ſæcularem. *vid. Serol. vbi ſupra ad* §. 3. Teſtatur Griuel *Dol. deciſ.* 30. *num.* 1. in Burgundia moribus obtentum eſſe vt iudex ſæcularis cognoſcat, àn quis habitus ſit pro clerico antequam remittat. adeoque, ſi in minoribus tantum eſt, habitum & tonſuram detulerit; iuxta requiſita Concil. Trident. *ſeſſ.* 23. *c.* 6. quod in criminalibus is etiam intelligit. Taliter autem per ignorantiam, malè excepto vt ſæpe fit, reparatio non debetur, vt clerico, ſed vt tali qualem veſtis indicabat. *c vt Presb* 174.4. Ad modum quo diximus capto ſe clericum allegante. cognitionem ad Eccleſiam iure pertinere; *c. ſi iudex. de ſentent. excommunicat. in* 6. quæritur; an, argumento à perſona ad locum, captiuo allegante ſe in loco ſacro captum, cognitio pariter ad Eccleſiaſticum Iudicem ſpectare videatur? affirmat Diana *p.* 3. *t.* 1. *r.* 32. quaſi cum ad hunc ſpectet principalis eo deuoluatur & acceſſoria. *c. acceſſorium. de reg. iur. in* 6 quod quidem omninò dicendum eſt, dum controuertitur an locus ſit ſacer: ſed cum de eo conſtat; & quæritur tantum de facto; an captus inde abſtractus ſit, cognitionem facti ſæculares facile ad ſe trahent; præſertim incidenter motam: cum nec parem dicent quæſtionem an quis clericus ſit. quia ea inuoluit quæſtionem ſacrationis; quæ ſpiritualitas, etiam incidens, coram laico tractari nó poſſit. quamquam etiam tunc dicendum ſit poſſeſſionem clericatus ſufficere ad declinandum iudicium ſæculare: ſaltem donec aduerſarius negatiuam probet: Diana *p.* 12. *t.* 1. *r.* 48.

47. Exempti etiam ſunt à iuriſdictione † ſæculari domeſtici & familiares Epiſcoporum; eorumque curiarum officiarij, magis tamen conſuetudine quam iure. ſed de his officiarijs in Brabant. ex concord. id expeditum eſt, ſi in aut circa officium ſuum delinquunt. quod idem cenſet in alijs, poſt Clarum, Mald. *de Inſt. tract.* 6. *c.* 1 *d.* 8. & de magiſtro actorum ac notario cæteriſque curialibus Epiſcopi, Riccius *in prax. Epiſc. deciſ.* 549.

Vti ius quidem ciuile ſtatuit, vt ſi quis licito collegio adſcribatur, etiam negotiatorum, is apud eum, qui illi profeſſioni præeſt, conuentus declinare eius notionem non poſſit; alteri tamen iudici non ſuo ſubtrahatur. *l. fin. C. de iuriſd. om. iud.* niſi ſtudioſus fuerit, cui optio iudicis datur. *Auth. habita C. ne filius pro patre.* Quo iure tamen Academiæ ferè nullæ vtuntur, ſed vnum iudicem ſcilicet Rectorem Academicum agnoſcunt. Concordata tamen vniuerſitatis Louanienſis cum Ordinario tetigimus ſupra *ad tit. de Iud. deleg. numer.* 6. Quin & *l.* 2. *C. de off. Mag. mil.* decidit apparitores illius officij, coram magiſtro militum criminaliter, & ciuiliter conueniri debere, neque alio trahi poſſe. Sub his cauſis comprehendo phonaſcos, cantores, alioſque ſtipendiarios Eccleſiarum miniſtros, ſi vel clerici non ſint vel præſcripta à Concil. Trident. *ſeſſ.* 23. *cap* 6. non ſeruent, vt Eccleſiæ iudicium ſubterfugere non poſſint, ſi non etiam à ſeculari liberentur. Galli tamen (*teſte Papon. Arr. l.* 1. *t* 4. *Art.* 8. *in exemplo commentarienſis*) officij cauſſa aliquem foro Eccleſiæ ſubijci negant: tametſi vice verſà æquum ſentiant vt clericus ex ea cauſſa ſeculari ſubdatur, *Imb. Inſt. For. l.* 3. *cap.* 7. *in gloſſ l. d.* in alijſque multis quod in Eccleſiam ſtatuunt quo ad ſe vt æquum non recipiunt. Equidem *cap. & ſi x. de Iud* non permittit clericum ob officium ad ſecularem iudicem trahi. ſi enim expreſſè non poteſt, multò minus tacitè renunciare priuilegio, non priuatim, ſed vniuerſim ordini clericorum conceſſo. *c. contingit* 39. *x. de ſentent. excom. c. ſi diligenti x. de for. comp. l. ius publicum D. de pact.* Et Concil. *Trid. ſ.* 22. *c.* 10. notarios circa peritiam iubet examinari, & in officio delinquentes in negotijs, litibus, cauſis Eccleſiaſticis ac ſpiritualibus ſuſpendi: vt ratione officij, quatenus Eccleſiam illud tangat, ſubijci, eoque examinari, & in illo delinquens corrigi etiam poſſit. ſed rurſus reflectit Concilium, vt modus correctionis etiam circa Eccleſiaſtica verſetur.

Vt verò ſummatim id complectamur; de- 48.
licta in Brab. † Concordatis merè Eccleſiaſticæ cognitionis cenſentur, hæreſis, ſalua Principi confiſcatione & punitione eorum, qui iam damnatas propoſitiones aſſerunt, ſchiſma ſapiens hæreſim, magia, ſi fiat per abnegationem fidei, aut inuocationem dæmonis, irreuerentia imaginum, ſi quis ſuſtinet eam non exhibendam eis, ob id quod repræſentant, crimen inſordeſcentiæ, non communicantis vel confitentis ſemel in anno, inuaſio aut rapina bonorum notoriè ad Eccleſiam ſpectantium, aut fraus circa ea commiſſa, effractio vel pollutio Eccleſiæ, ſine vi, delicta officiariorum curiæ Eccleſiaſticæ, in & circa officium ſuum delinquentium; participatio cum excommunicatis, clandeſtinum matrimonium, vel contra formam ac inſtitutum Eccleſiæ, in gradibus conſanguinitatis vel affinitatis prohibitæ, vel ſpiritualis cognationis; ſacrilegium ratione rei, vel loci ſacri, quoad pœnam Canonicam; vſuræ notoriæ, quoad incurſum cenſurarum, non ſe intromittendo cauſis tenentium menſas publicas ſub ſaluaguardia Principis.

Epitome cauſarum ex concord. Bra. ad forum Eccleſ. ſpectantium.

Merè autem † ſæcularis, ſchiſma non ſa- 49.
piens hæreſim, magiæ, ſortilegium, diuinatio, maleficium, & conſultatio diuinatorum, blaſphemiæ, irreuerentiæ in imagines Dei, & Sanctorum, vis, raptus, ſacrilegium quoad pœnam legalem, condignam delicto, ſiue ciuilem, ſiue criminalem, periurium, niſi diſputetur de vi vel obligatione iuramenti, & ſic an ſit periurium, vel illud acciderit coram Eccleſiaſtico.

Ad ſeculare.

Mixti † denique fori, ſimonia, quam 50.
puniet

Mixt.

punict vterque iuxta qualitatem ſuæ iuriſdictionis, violatio iuriſdictionis & immunitatis Eccleſiaſt. iuxta modum ibi poſitum, iniectio manuum in perſonas Eccleſiaſticas, effractio vel pollutio Eccl. violatio feſtorum, falſitas literarum Apoſt. vel Ordinarij, ſalua Principi confiſcatione: diſſidium coniugum ſine authoritate Eccleſiæ diuertentium, ſcilicet cum de facto puniendo agitur, non cum de ratione diuortij. nam id ad ſolum Eccleſiaſticum ſpectare dictum *in §. item. de diuortio.* at hic §. agit de delicto puniendo, præſupponens eſſe delictum, Concubinatus, lenocinium, incontinentia cum moniali, affini, conſanguinea, ſecluſa vi, & raptu, & adulterium notorium.

51. Quam qualitatem † concordata hic & concordata Hannoniæ 2. Mart. 1541. requirunt: ſed intelligo quod liquidò probari poteſt, & in iure notorium fieri, ſeruata tamen ratione capituli *qualiter & quando. extra de Accuſ. de quo ibidem dicemus*, quo collimare Concordata reor. alioquin ſi omnia non ſtrictè notoria impunè liceant, erit impia tolerantia, & vt habet Papon. *in lib. Arreſt. de Adulter. articul.* 18. vindicta diuina digna. Inuenio Ioannem de Burgundia Epiſcopum Cameracenſem, cum ciuitate Antuerp. eam controuerſiam habuiſſe; & ad tempus conuentum, vt Epiſc. de omni adulterio publico, & per quoſcumque denunciato cognoſceret, & puniret, præſentibus ſcabinis ſynodalibus. Litteræ ſunt de data 4. Nouemb. 1440. quorum qualis hic olim vſus fuerit, à Pontificum Principumque diplomatibus alicubi confirmatus agnoſci poteſt ex Petri à Berck Aquiſgrano *c. 1. §. Religioſa alia.* ſed præterea aduertendum quod dicimus publicum ſolum adulterium inquiri poſſe, ſpectare ad compeſcendam temeritatem actionum, non ad diminuendam iuriſdictionem Eccleſiaſticam, quaſi non publici cognitio ſpectet ad laicum: quia idem Concord. Brab. *d. §. de crim. adult. in fin.* non aliter etiam ſeculari officiario permittitur, & vtriuſque præuentio ijſdem regulis conceditur. & d'litteris emendæ pecuniariæ pro duabus tertijs applicantur Eleemoſynæ Epiſcopi; reſidua iudicio Decani ac ſcabinorum ſynodalium diſponitur.

Notorium adult.

52. Enimuero Epiſcopi alij † latius, alij ſtrictius iuriſdictionem ſuam extenderunt, vel cohibuerunt, vſuque, conſuetudine vel præſcriptione magis minuſue firmarunt. In Gallia reſtricta maximè, obnitentibus plerumque Regibus per contentionem cum Pontificibus & contradictioné, inſtar Core, Dathan, & Abiron murmurantium contra authoritatem Moyſi diuinitus conceſſam. In Geldria idem accidit ob continua olim bella cum Epiſcopo Vltraiectino: in ijs autem ditionibus quas idem Epiſcopus poſſidebat latiſſimè extenſa fuit Iuriſdict. Eccleſiaſt. & cum in Regem Hiſpaniarum eædem ditiones tranſlatæ ſunt, ſtipulatus eſt Epiſcopus vt curia ſua Eccleſiaſt. nihilominus priori iure vteretur impoſterum, ſed nunc pars maxima furori Vnionis Vltraiectinæ ceſſit. In ea autem parte quæ recepta eſt, ſeu, quaſi iure belli recuperata ſit (quod non ſolet eſſe tum vaſallis) ſeu quia illa pacta non noſcuntur ſatis, vel aliàs; videor audire ex integro votis aliquorum Eccleſiaſticorum non fieri ſatis. Concordata Hannoniæ prouiſionalia, pacta 29. Nouemb. 1449. plus ſatis derogant iuriſdictioni Eccleſiaſticæ, ſed ex vſu ſumpta ſunt. qui & poteſt originem habuiſſe ex bello, quod Comites olim cum Epiſcopo Leod. habuerunt; & Cameracenſe Imperij Principe, & dominatum temporalem vicinum adeoque odioſum habente. In Germania ac alibi latius, præſertim vbi liberalitas Principum pedo Epiſcopali gladium, & dominia adiunxit, imperitare cœperunt; vt etiam nunc videmus in Patria Leod. coram Officiali omnes perſonales actiones laicorum tractari.

Alij alijs latius iuriſd. protenderũt.

Ex his criminibus mixti † generis eſt inceſtus: qui in Flandria ſæpè corporaliter eſt punitus, aut pœna aliqua infamante, & propterea à Principe abolitio obtineri ſolet. In Brab. *ex concord. §. de crim. incontinent.* à iudice Eccleſiaſt. per præuentionem punitur, qui non ſolet pœnas infligere, quæ ad ſanguinem aut mutilationem ſpectant. & punitus ab Eccleſiaſtico quaſi non ſatis correctus, rurſus à ſæculari moleſtari non debet. Ita ſeruat vſus, & iudicatum refert Griuel. *Dol. deciſ. 47. numer.* 4. (præſertim in ijs criminibus quæ à iure Canonico introducta ſunt, vt inceſtus in fratrum filijs & vlterioribus, quorum coniunctio iure tantum Canonico prohibetur.) etſi de iure magis communiter ſecus dicatur, & ſecundùm ius voluerit Cócord. Brab. accipere Thulden. *ad Prax. ciuil. Damb. cap.* 53: qui non ſatis ea expendit: neque illorum rationem (quod potiſſimum eſt cum ratio ſit anima legis.) etenim ea Concordata inita ſunt ad ſedandas controuerſias quæ ratione exercitæ iuriſdictionis vtrimque oriebantur, ex qua Charibde hæc interpretatio in periculoſiorem Scillam ducit. & quid minus veriſimile, quam vt poſt tantas contentiones, ob ea Concordata habitas, nihil aliud Eccleſiæ ex eis pactis acceſſiſſe dicamus, quam vt ab ea actum rurſus ſæcularis agere debeat? præſertim cum omnia crimina ferè præter hæreſim, ob quæ in Brab. ſoleat infligi pœna capitalis, aut mutilationis membrorum, per eadem Concordata reſeruata ſint iudici ſæculari ſoli, & nihilominus in ei reſeruatis Eccleſiaſticus cognoſcit de pœnis Canonicis, incurſu cenſurarum &c. ſic in ijſdem Concordatis ſæcularis ſolus cognoſcit de ſchiſmate, ſortilegio, diuinatione, maleficio, falſitate commiſſa circa literas Apoſtolicas, periurio, & per præuentionem de iniectione manuum in perſonas Eccleſiaſticas. vnde neceſſariò ſequitur, quod in criminibus mixti fori puniendis citra ſanguinem, ſeu in quibus iuxta eadem Concordata, præuentioni locus eſt, poſſit ita rem peragere, vt ſæcularis manum 53.

Inceſtus mixti generis.

Quo ſenſu?

vlterius admouere non poſſit. uam in his vix aliter ſæculares procedunt, aut præueninnt, quam vt mulctam pecuniariam reis indicant, ſibi applicandam, quam Eccleſiaſticus pijs vſibus addicit. quo in genere nihil eſt, quod non ſatis caſtigatum ſæcularis magis exactè facere debeat, certè amiſſæ pecuniolæ tantum vlcus ſubeſt, hac

—. Latet anguis in herba:

Hic primus ſæpe motor tot contentionum, quæ ſpecie iuris dominici conſeruandi Eccleſiaſticam authoritatem oppugnat. cui accedit quod hodiernùm non ſit clericis laicos oppido eſſe infeſtos, ſi Bonif. VIII. credimus, id quod ad iuriſdictionem maximè pertinet.

54. Vt non immeritò olim † multis in locis, ac ſpeciatim in curia Pariſ. æquali ferè numero Conſiliarij Eccleſiaſtici & ſeculares fuerint inſtituti, *Papon. Arr l. 4. t. 6. ar.* 14.& in Cameris enqueſtarum Præſes debet eſſe Eccleſiaſticus, *Papon vbi ſupra arr.* 8. vt Eccleſiaſticum ius accuratius, tanquam ſuum, tuerentur, & inſtante Clero Gallico ad poſtulata Ordinum Regni in Gallia in quaque ſede Præſidiali Conſiliarius Eccleſiaſticus aſcitus eſt, *edicto menſis Iun.* 1573. *probato à Senatu Pariſ.* 8. *Calend. Oct. & in Cam. Comp.* 14. *Oct.* 1573. *Choppin. Monaſt. l.* 2. *t. vltim. num.* 10. *Chena en ſon recueil de reigl. tit.* 3. *cap.* 5. Sicut olim in Gallia Druides etiam Iuſtitiæ præſidebant, adeò vt ſi quis eorum definitioni non acquieuiſſet, ſacris interdiceretur. *Bugnion. leg. abrog. libro primo, ſat.* 4. Parlamentum autem ſucceſſit in iudiciariam cognitionem Parium Coronæ Franciæ, quorum medietas ex Prælatis Galliæ conſtabat. prout antiquitus pro maiori parte faltem ad 36. circiter Regis Cancellarij fuerunt Prælati: vt & in Imperio Germanico Colonienſis, Treuirenſis, & Moguntinus Archiepiſcopi Electores & Cancellarij Germaniæ, Galliæ & Italiæ, iam inde ferè ab Imperij translati origine, conſtituti ſunt. vt & in Regno Caſtellæ præſul Toletanus eſt Archicancellarius: & omnes Epiſcopi illius regni & Aragonici, ac Luſitani ſunt Conſiliarij Regum. In Anglia olim ſemper Cancellarij fuerunt Epiſcopi ac potiſſimi Conſiliarij Eccleſiaſtici: Comiti Flandriæ perpetuus Cancellarius eſt Præpoſitus S. Donatiani. Philippus Intrepidus filius Regis Ioannis honori ſibi duxit Cancellarij, & plurimorum Conſiliariorum munera Eccleſiaſticis demandare: quod ſecuti ſunt filius eius Ioannes, alijſque ſucceſſores, vſque ad Carolum Audacem, qui parlamentum Mechlin. inſtituit, aſſumptis Eccleſiaſticis octo. Philippus Bonus in erectione inclytiſſimi Ordinis aurei velleris, ſanxit, vt Cancellarius qui ſigillum Collegij ſeruaret, eſſet Prælatus Eccleſiaſticus. Maximil. I. cum primum dominatum harum ditionum iniret, à quibuſdam vrgebatur, vt ab officijs Palatij & Conciliorum excluderet Eccleſiaſticos: ſed ob rationes & exempla maiorum, & ne opiniones Huſſiticas tunc vigentes ex Germania detuliſſe videretur, iuſſit, res Belgicas moribus antiquis ſtare, viriſque. Carol. V. & Philippus II. à Pontificibus obtinuerunt, vt centum perſonas Eccleſiaſticas ſuis miniſterijs applicare poſſent, illæque interim non ſecus, quam ſi reſiderent, fructibus ſuorum beneficiorum potirentur. *de quo priuilegio latius infra tit. de Cler. non reſid. num.* 19. *& ſeq.* Albertus & Iſabella in inſtitutione Concilij Hannonici etiam Eccleſiaſticos adlegerunt.

At verò vrgent aliqui (vt ad rem redeamus) d. §. de crimine incontinentiæ non dici præuentioni eſſe locum, & occupatum ab vno reum, ab altero non eſſe moleſtandum, ſed quod vterque iudex cognoſcet; ſcilicet vnus quoad cenſuras & pœnas Canonicas, alter quoad legales. ſed Reſp. nec id ipſum addi vt in §. *de crimine ſacrilegij*, adeoque ſimpliciter ſumendum, vt præuentioni ſit locus, ne ob vnum crimen pluries quis, & in diuerſis iudicijs reus poſtuletur: nam in omnibus ferè articulis mixti fori. d. Concord. vtuntur verbis *vterque Iudex.* & ſi de cenſuris tantum ageretur, in caſu vis & raptus cognitioni Eccleſiaſticæ maximè locus foret, & eo tamen caſu d. §. dicit ſolum ſecularem cognoſcere, non ergo agitur de ſola pœna Canonica.

Simili modo † d. Concordata §. *de crimine iniectionis manuum in perſonas Eccleſiaſticas*, dicunt de eo crimine vtrumque iudicem cognoſcere, ſecundùm qualitatem ſuæ iuriſdictionis; & tamen certum eſt Eccleſiaſticum hoc crimen, pecuniaria vel alia temporali pœna punire poſſe. *cap. poſtulaſti extra de Iudæis cap.* 2. *extra de priuil.* non ergo de Canonica tantum pœna agitur, præſertim cum ibidem dicatur poſt inflictam à ſæculari mortem Eccleſiaſtici cognitionem ceſſare; quod minimè verum, ſi de cenſuris ageretur: nam tunc ob ſepulturam & ſimilia ea cognitio nullatenus ceſſat & verò ſi cum Epiſcopus quem punit, quilibet vel minimus ſæcularis officiarius poſſit dicere eum non ſatis ſuo arbitratu punitum, bone Deus, quæ confuſio, quo nos trahent ea pacis & concordiæ cauſa laborata Concordata, quid ni, & Epiſcopus rurſum in ius rapiet, quicumque in crimine mixti fori pecuniariter tantum erit à ſæculari punitus, vt ſcandalo & opprobrio eum ſubijciat. tanquam aliter non ſatis emendatum, iuxta prioris iuris incommoda, quo neutra alteri iuriſdictio derogat: *c. pro vener.* 13. *x. qui fil. ſint legit. c. ad verum diſt.* 90. *Couar. l.* 2. *var. reſ. c.* 10. cui confuſioni tollendæ Concordata inuenta ſunt, quo rurſum veniemus, quis arbiter, quis gubernator erit in his vndis? 55.

Nudus in ignota Palinure iacebis arena.

Aufrerius *tract. de iuriſdictione Eccleſiæ* colligit 149. † caſus in quibus iudicat Eccleſiaſticus laicum. In genere in omni delicto iure Pontificio inducto extenditur iuriſdictio Eccleſiaſtica in laicos *cap.* 1. *de off. ord.* & in omni 56. Plures cauſæ fori.

caſu

caſu nutritiuo peccati: ſaltem quoad ſalutarem pœnitentiam iniungendam. *cap nouit. de iudicijs.* Poteſt & generatim id ſtatui, vt is quoque, qui crimen alicui exprobrarit, conueniri poſſit iniuriarum apud eum iudicem, ad quem exprobrati criminis vindicta ſpectat. *Imb. Inſt. for l.3. cap.6. in gloſſ. ad c* Porrò & Azor. *Inſt. Mor part.2. l.3. cap. 53.* refert cauſas & crimina laicorum, quæ Epiſcopus cognoſcere & iudicare poteſt & ampliſſimum tractatum ſcripſit de iuriſdictione Doctor Marta Neapol. tam Eccleſiæ fauentem, quã contrarietur Syntagma *tractatuum de imperiali iuriſdictione authorum variorum impreſſum Argentorati* 1609.

57. *Perfectiſſima, domicilium.* Ex pluribus cauſis forum ſortimur, ſed † domicilium eſt perfectiſſimum iuriſdictionis fundamentum, adeò quidem vt quandoque extra iuriſdictionem peccantem, vel exiſtentem iudex citare, iudicare, exequi poſſit, per cenſuras quidem in perſonam, ſequeſtrationem, vel ſubtractionem in fructus & bona, vt de abſente à beneficio decreuit Conc. Trid. *ſ.23. cap.1. in fin.* alioquin ordinariè extra territorium nemo iuriſdictionem exercere poteſt: niſi quod officiarius delinquentem proſequi poſſet extra ſuum territorium fugientem, & apprehenſum domum reducere: & Officiarij huius territorij apprehenſum fortè fugitiuum, Officiario proſequenti reddere tenentur, ſi proſecutio & apprehenſio fiat, vt appellant practici, *de chaude chaſſe.* In pleriſque Belgij locis conſuetudo induxit, vt etſi neque hic contraxeris, neque habites, ſi arreſteris ab aduerſario, iuri ſtare debeas, neque domum reuocare poſſis. *Peck. de eo iure ſiſtendi* tractatum ſcripſit. Eodem vtuntur multi etiam in criminalibus, quaſi & in his arreſtum iuriſdictionem fundet. Sed an id in Clericis, neque domicilium, neque beneficium, hic habentibus, neque delictum hic committentibus locum habeat? crederem conuenire obſeruari cap. 8. *ſeſſ.* 14. *Concil. Trident.* diſponens, vt qui alienos ſubditos punire poſſunt, id faciant cum interuentu proprij Epiſcopi, aut perſonæ ab eo deputandæ. niſi dicamus quod Conc. Trid. dicit *d. c.* 8. vt ex priuilegio nullus Epiſcopus iudicet alienum clericum ſine proprij Epiſcopi interuentu; ita eſſe accipiendum omninò, vt de priuilegiaria cognitione tractet; non verò modos reſtringat quibus ius commune aut conſuetudinarium alicuius iudicio quem ſubijcit. vt ſicut poteſt ordinarius loci, in quo clericus alibi habitans delictum commiſit, illum punire *per c. poſtulaſti & c. vlt. de for. competen* idque etiam in prima inſtantia: ſic & poſſit in loco arreſti. cum eodem ſenſu etiam accipiendum ſit *c.* 20. *Trid. ſ.* 24 & in cæteris iudiciorum fundandorum modis. *iuxta legem hæres. D. de iudic. & c. volentes de priuil. in 6. &c.*

DE LIBELLI OBLAtione.

1. *Deſignatio rei petitæ.* AD elucidationem actionis petit ipſe reus † demonſtrationem fieri rei litigioſæ, vt certus ſit de qua agatur. quæ adeo negari nequit, vt Pontifex *in cap. ſignificantibus extra h.t.* ab ea negata probè appellatum reſcripſerit. ea autem petitur ante laudatum auctorem, ſeu quemcunque alium actum, quo conſtare poſſit, reum notitiam rei controuerſæ habere. *Imbert. Inſt. For. lib. primo, cap.19. Papon. l. Arr. 8. tit.14. art 3.*

2. *Hypothecæ.* Similiter debitor † annui reditus petere poteſt, vt deſignet actor fundum, ex quo eum petit: ſi tamen ex certo fundo deberi aſſerit. *Imb Inſt. For. lib. 1. cap. 16. in gloſſ. 2 L. B.* ſed ſi in genere petit, quia v. g. longo tempore ſoluerit, quia tunc *iuxta Ioann. Fab. in l. 1. C. de iur emph.* ſi non conſtat ob quem fundum ſoluerit, præſumitur ob totum patrimonium ſoluiſſe, non opus eſt fundi ſpecialis deſignatione. ſic Philip. Bonus 27. Octob. 1453. pro Curia Beſſerana priuilegiarijs litteris ſanxit, vt quiſquis hæres eſt alicuius, cuius nomen vt debitoris eſt in Catalogo cenſuum, ſeu redituum, aut infra annos 30. eum cenſum reditumue ſoluit, is eiuſue bona omnia ei oneri cenſeantur obnoxia, donec ab eo ſpecialis hypotheca deſignetur: & ſi quis bona talis deſcripti particulari titulo poſſidet, etiam eo nexu eatenus tenetur. ſic & conſuetudin. Antuerp. *tit van contracten art.* 31. *Mechlin. à Carol. V decretu tit. van. beſette. art.* 36. cautum eſt; vt ſi quis reditum annis 10. ſoluit, teneatur continuare, niſi errorem probet ante completam præſcriptionem 30. ann. (quod quatenus iuris ſit, conſuli poteſt Paul. Buſ. *de Ann red. l. 1. cap.* 15. 16. 17.) aliæque id alibi habent: quod valde vſu venit in antiquis fundationibus, quarum priſci limites hodierna nomina, & notitiam fugiunt. Ob

3. cuius † piæ cauſæ fauorem cenſent quidam (inſtar cauſarum fiſci, dotis, matrimonij, *l.3. C. de edendo, l. 2. §. 1. de iure fiſci. Clem. 1. §. cæterum de vſur.*) reum teneri edere inſtrumenta, quæ ad piam cauſam ſpectant, cui rei valde fauet edictum Principum Belgij ad Concil. Mechl. *datum vltim. Auguſti* 1608. *art.* 22. vbi omnibus qui ſub ſe habent aliqua monumenta ad pias cauſas aut Eccleſiaſt. bona ſpectantia, exhibitionem illorum iniungit; non disertè quidem aduerſario, ſed ſaltem Epiſcopo faciendam.

DE DILATIONIbus.

1. *Arbitrariæ.* TErmini dilationum iure Canonico & moribus huius ſæculi † arbitrarij ſunt.

Ruſins ad lib. 68. *num.* 8. *de iud.* Ideoque Synod. Triden *ſeſſ.* 24. *cap* 20. mandat vt lites omnes intra biennium à die motæ litis terminentur, al oquin liceat partibus ſuperiorem iudicem adire. & priuilegium Leonis X. Carol. V. pro Belgicis & alijs ditionibus conceſſum 13. Nonis Iul. 1503. præſcribit vt intra annum finiantur. & idem Concil. Trident. *ſeſſ.* 25. *cap.* 10 *in fin.* tam ordinarios quam alios quoſcumque iudices, vt terminandis cauſis, quanta fieri poterit breuitate ſtudeant, ac litigatorum artibus, ſeu in litis conteſtatione, ſeu alia parte
2. Abbreuiatur. differenda, modis † omnibus ac termini præfixione, aut competenti alia ratione occurrant. D. Bernardus de conſideratione l. 1. *cap.* 9. *Cauſas*, inquit, *diligenter velim, ſed breuiter decidere aſſueſcas fruſtratoriaſque & venatorias præcidere dilationes.* Ex quo Conc. loco & verb. *modis omnibus & competenti aliqua ratione*, ex bono &
3. æquo viſum mihi † fuit vbi fauet conſuetudo,
Etiam per conſignationes. licere Ordinarijs ſtatuere, vt cum ex aliquibus inſtrumentis prima fronte apparet reum debitorem eſſe, etſi alleget exceptionem, quæ altiorem indaginem requirat, condemnari per prouiſionem poſſit ad pecuniam conſignandam, & parti ſub cautione permittendam, ſine præiudicio iuris principalis. quod aliqui fundant in *l.* 3. §. *ibid. D. ad exhibendum*, nam plerumque in ſæcularibus iudicijs, vbi ea praxis obtinet, videmus indies poſt indictam conſignationem lites finiri. Itaque eo modo obuiam ibitur tergiuerſationibus, quod is locus optat.

Conſuetudo etiam odio dilationum eam ſuſtulit, qua ex 12. tab. 30. dierum, ex l. 2. & 3. *C. de vſur. rei iud.* (quam & imitatum eſt *c. querenti de officio delegati*) condemnato dabatur terminus ad ſolutionem quatuor menſium, ſed terminus nunc tantum eſt decem dierum. quem nihilominus ex vſu terminum iuris vocitant. *Bugnon leg. abr. libro primo ſat.* 93.

4. Clemens VII. & Pius IV. de dilationibus
Quinquennales &c. quinquennalibus, &c. Odoardus & cap. peruenit beneficijs, ſtatuit vt quæſtiones infra ſemeſtre terminentur. Pius V. vt doloſi decoctores luxu, & non caſu fortuito res ſuas dilapidantes, & voluptatibus ſuis non mediocri intemperantia ſeruientes, nullis beneficijs, ſed etiam vltimis ſupplicijs, vti fures afficiantur. *Conſt. refert P. Matth. Sep. Dec. l.* 2. *t.* 11. *cap.* 4. Principum edicta ſimilia hic ſtatuunt, de ijs qui foro cedunt, ſed eorum vſus memoriam effugit. Velit Deus vt interim inter tam multos nulli improbè ceſſerint.

DE FERIIS.

1. Quæ res ſacris. feb. liceant. Diebus feſtis nihil agendum, quod ſanctitatem, charitatem, & pietatem non ſpiret. *Pius V. cuius Conſt. refert. P. Matth. Sept. Dec l.* 3. *t.* 9. *cap.* 2. Cong. Conc. *vt poſt Quar. habet Piaſ. p.* 2. *cap.* 3. *num.* 23. cenſuit licere diebus feſtis † dare operam rebus ad vitam neceſſarijs, tempore perituris, præſertim tempore vindemiarum & meſſium, ac collectionis fructuum, vel vbi neceſſitas vrgeat, aut ſuadeat pietas. *Quar. V. dies feſt.* ad iudicium tamen Ordinarij, ne priuatis affectibus ac domeſticarum rerum ſtudio aliqui eò perducantur, vt ea indulgentia alijs etiam caſibus abutantur: itaque rurſum ibidem cenſuit prætextu mercatuum, nundinarum, & feriarum feſta nullatenus eſſe violanda: cæterum his diebus licere ſarcinas, & onera nundinarum cauſſa exonerare, inceptumque iter miſſa tamen prius audita, proſequi, non autem ſarcinas componere, & iumenta onerare, ad iter de nouo accipiendum, aut merces quibuſcumque etiam viatoribus & clauſis apothecis vendere, niſi tantum ad victum neceſſaria, & alia minuſcula, & modici momenti, opera iam confecta, pro tranſeuntium hoſpitum, aduenarum & externorum vrgenti & præſentanea neceſſitate, & oportunitate. Qua in re Epiſcopi propoſitis edictis curare debent, vt feſti dies debita obſeruatione colantur, & populorum eo confluentium neceſſitatibus, quantum ſine diuina offenſione fieri poteſt, conſulatur.

Extant in Prouincia † Cameracen. Mech- 2.
linienſi, & diœceſi Antuerpienſi alijſque, ordinationes Epiſcoporum circa obſeruationes Prouinc. & diœc. ordinat.
feſtorum, in quibus ſpecialius quæ neceſſitas exigit ſatis permittuntur, quæ verò ratio & ius fieri vetant, pœnis etiam pecuniarijs coercentur. Quibus per Officialem Mechlin. inflictis, requiſitus Ammannus Bruxelenſis, noluit ſententias executioni mandare, quaſi ea auctoritas Eccleſiæ non competeret, & Iuri Principum derogaret: ſed inſtante Illuſtriſſ. Archiepiſcopo Mechlin. à Cancellaria Brab. facta relatione Principi, condemnatus fuit eas ſententias exequutioni mandare, 28. Maij. 1605. & edictum Principum anni 1617. 20. Sept. per præuentionem Eccleſiaſticis iudicibus hanc correctionem tribuit, vult tamen mulctas pecuniarias locis pijs in ſententia ſpecialiter deſignandis applicari. quanquam Cong. Cardin. huiuſmodi ordinationes rigoroſè non vult exequi, *Serol. princip part.* 5 *V. feſt.* § 2. quod & præfatum edictum præcipit, & GREGORIVS XIII. viuæ vocis oraculo *quod ref. Serol. ibidem.* Ordinarijs ſibi mulctas eas vllatenus applicare vetuit.

Dies feſtos quos Epiſcopus in ſua diœceſi † 3.
ſeruandos præceperit (quod laudante populo Feſta ab omnibus ſeruanda.
ſeu tacitè conſentiente tantum ſacere debet *Serol p.* 2. *V. feſt.* vt factum legimus 1. Macb 4) exempti etiam ſeruare tenentur; *Trid. ſeſſ.* 25. *cap.* 2. *de Reg.* qua de re etiam extat Conſt. Pij V. *incip. cum primum.* quod decretum Cong. Concil. *apud Piaſ. in pr. t. de viſit reg. poſt Quar.* cenſuit ita eſſe intelligendum, vt Regularium ritus illis feſtis ſemper permaneat quoad Miſſas celebrandas & cætera diuina officia tá publicè quam priuatim ab ipſis Regularibus in eorum Eccleſijs perſoluenda, nec circa hæc ab Epiſcopis quoquo modo quicquam in contrarium eiſdem Regularibus præcipi poſſe.

Quod

Quod ſi de facto præceperint, Regulares neutiquam ipſis Epiſcopis obedire teneri : verum quoad conciones & lectiones, quas ijdem Regulares ad popnlum habuerint, debere ſe conformare Euangelijs & Epiſtolis, quibus Clerus ſæcularis vtitur illis diebus feſtis, ſimiliter cenſuras & interdicta obſeruare tenentur. *d. c.* 12.

Circa feſti principium & finem ſeruanda recepta conſuetudo: vbi autem à veſpere incipit, excuſantur barbitonſores in vigilia laborantes. conceſſione Eugenij IV. *ſecundùm Nauar. Sa. V feſt. 5. fin.*

De mutatione Calendarij ob feſtorum turbationem per Eccleſiam facto, per regem recepta, anni etiam computatione à Kalendis Ianuarij incipienda; operibus mechanicis feſto die vetitis, atque itidem nundinis conſuetis in antecedentem, aut ſequentem diem reijciendis, ex Principum noſtrorum edictis plenius egimus *in Notitia iuris Belgici. h t.*

4. Gregorius XIII. primam Dominicam Octob. perpetuò ſacram eſſe voluit memoriæ victoriæ Chriſtianis conceſſæ contra Turcam, Ioann. Auſtriaco Belli ſacri ſocialis duce in ſinu Corinthiaco, vbi poſt quatuor horarum pugnam 180. triremes captæ, combuſtæ 20. ſubmerſæ totidem, 25. millium Turcarum occiſa, 20. millia Chriſtianorum à ſeruitute vindicata. Inueniet qui veteres annales excuſſerit, penè omnia encœnia, amburbaliáque, quæ plurima ſunt Belgarum, ex ſimilibus cauſis inſtituta. *Memoria Victoriæ Corinthiacæ.*

Iudicia in ferijs ceſſant. *c. 1. & vlt. x. h. t.* vbi id quidam referunt tantum ad cognitionem cauſæ, qua Iudex occupetur; adeoque admittunt decretum Iudicis, quo citatio mandetur, executionemq; nuntij fieri die feriata ad non feriatam. *Gail l. 1. obſ.* 53. *num.* 5. ſed ſi cauſa legis, veneratio vtique feſtorum, conſideretur; quæ iubet à ſtrepitu iudiciali, atque ab huiuſmodi abſtinere; *d. c. vlt.* ſub hac vocula *huiuſmodi* rectè, & decretum citationis, & executionem nuntij comprehendemus : eſto, illud ſit extra iudiciale; & hæc facti : *vt ait Gail.* cum etiam apparitorem lex vlt. à facto, & horrida voce præconem velit ceſſare. & propterea praxis noſtra huiuſmodi opinionem non facile recipit. vt neque eam citationem admitteret pro valida, quæ in ius vocaret in diem feſtum expreſſum. *d. l. fin. C h. t.* quamuis canoniſtæ arctare velint citatnm ad ſequentem diem, non feriatam. *arg. c. cum dilecti. x. de dol. & cont.* ſed locus ille hac de re non agit; ſed tantum id explicat, mandato citationis duo contineri; vt citatus Iudici ſe præſentet, & ad fixum diem veniat : cum portò hoc fieri non poteſt, non tamen prius hoc ceſſare: adeoque venire teneri cum demum poterit. Ideoque ex praxi citationum literis ſalutaris hæc clauſula inſeri ſolet; *vt ſi dies in quam ſit citatio iuridica non fuerit, compareat citatus proxima iuridica ſequenti.* Sic tolerari poteſt decretum citationis, vt quis octauo poſt illius executionem die compareat, & is feriatus fuerit *l. 2. in fin. D. ſi quis in ius vocat.* vt credatur error ſacti eſſe, qui capiet interpretationem d. *c. cum dilecti,* vt citatus proxima iuridica comparere debeat, quando autem expreſſus eſt dies feſtus, tunc præ ſe fert iuris errorem contemptumue, qualis expreſſio etiam ſententiam annullat. *l. 2. C. quando prouocare non eſt neceſſe.*

DE PLVS PETITIOnibus.

NOn ſeruari c. vn. *de plus petitionibus*, neque petitorem in expenſas damnari, ſi non totam intentionem probauit, ſed partem, reuſque nihil obtulerit, tradit Bugu. *leg. abb. l. 5. cent.* 61. quin ipſum reum nihil offerentem damnari in expenſas traditur à practicis. & ita vſus hic etiam habet. tamen ſi quis exequendo in quantitate erraret, pro vno puncto omnes expenſas, damna & intereſſe, ob pignora malè capta, lueret. ſalua actionis reintegratione. *l. 1. C. ſi aduerſus rem iudicatam.* hæc enim iniuria quæ in facto conſiſtit, illa maior eſt, quæ in errore verborum verſatur.

DE CAVSA POSSES. & Propriet.

POſſeſſoriæ rerum ſpiritualium controuerſiæ merò iure ad forum Eccleſiæ omnino 1.
ſpectant quod vel ipſi Franci fateantur oportet, qui ea propter à Martino V. priuilegium impetrarunt, quo Iudex ſæcularis ijs ingerere ſe poſſet. quod recitat Guid. *Pap. qu.* 1. Sed, vt exempla pronam habent ſequelam, eorum etiam qui actionum cauſas non excutiunt: ita etiam alij qui eiuſmodi priuilegium non ſciuntur habere priuilegiariorum veſtigia ſequuntur. Igitur & hic poſſeſſoria iudicia retinendæ & recuperandæ, ad iudicem ſecularem trahuntur, præſertim poſt Concordata an. 1541. ſiue agatur de poſſeſſorio Beneficiorum, decimarum, iuris patronatus, vel aliorum iurium & quæſtio in poſſeſſorio ſuſpendit petitorium, niſi quæſtio petitoria eſſet conteſtata coram iudice ſpirituali contra intentantem poſſeſſorium. *Retinenda & recuper.*

Interdictum verò † adipiſcendæ iudici ſpi- 2.
rituali relinquitur per Concord. Brab §. *Articulus.* prout Guido Pap. q. 1. *de poſſeſſorio*, inquit, *adipiſcendæ hæc Curia (Gratianop.) in Beneficialibus non conſueuit cognoſcere.* vt & Bull. Mart. quam ibi refert, loquitur de retinendæ, quod & recuperandæ complectitur, iuxta generale remedium can. Reintegrandæ. quanquam diſputat Griuel, & ex Concordato Caroli V. & Archiepiſcopi Biſuntini adhuc ſub iudice lis eſt, an competat ſæculari cognitio recuperandæ : ſed tamen is eſt in vſu, *Griuel Dol. deciſ.* 128. ſed non in acquirendæ Idque non ſine ſumma cauſſa : nam ſola ratio cur in Beneficiarijs *Adipiſcendæ.*

neficiarijs in poſſeſſionis cognitionem ſe in-
sromittere iudex ſæcularis poſſit, cum & ob-
iectum & ſubiectum ſint Eccleſiaſtica, hæc eſt;
quia poſſeſſio plus facti habet, quam iuris;
atqui in adipiſcenda nihil dum facti eſt, ſed
diſquiſitio ſolum iuris verſatur. Anton. Fab.
in Cod Fab. lib. 3. t. 7. def. 1. adipiſcendæ de
iure ad ſæcularem ſpectare poſſe negat, quia
ſapit naturam petitorij: & ita Senatum Sab.
iudicaſſe. quod vt elidant aliqui, aſſerunt ſe
accipere poſſeſſionem iuris, coram notario
eum in rem ire non poſſint. at quid hæc ipſa
poſſeſſio eſt; niſi ius ipſum? Quod ea in re
tamen Conc. Brabant. non obſeruat, ſed &
huiuſmodi adipiſcendæ quæſtiones recipit, &
decidit. ſed nimirum nemine excipiente, præ
ſertim Prælatis, qui ſuam iuriſdictionem queri
poſſent imminui. quod vt recipiatur quando
poſſeſſio per Capitulum, Archidiaconum, ſeu
ad quem alium ſpectat, data erit, per inſtalla-
tionem, traditionem Miſſalis, bireti, ſeu alte-
rius ſigni, per quod cenſeatur rerum facta ap-
prehenſio. vt in Gallia & alibi gentium per
aditionem hæreditatis poſſeſſio rerum om-
nium in ea fingitur apprehenſa. *Le mort ſaiſit le
viſ*, etſi de iure poſſeſſio facti non tranſiret ad
hæredes: ſed iuris quidem. & quæ interdictis
etiam defenderetur; *Buſ. ad l. 11. num. 6. D. de
lib. & poſt.* non tamen ſingularis ſucceſſor: (vt
ſunt omnes in Beneficijs, quia nec ius ab an-
teceſſore ſed collatore acquirunt) ſine ſingu-
lari apprehenſione eodem iure vtitur. Non
igitur & poſſeſſio coram notario acquiritur
per ſigna, niſi & in rem eatur; tum porrò pro-
deſt: quia non clam tunc, nec vi, aut præcario
aditur, atque eo caſu vtpotè facti, coram ſæ-
culari diſputari poteſt. Idem Concil. Brab.
3. Modus procedendi in poſſeſſ. habet procedendi modum idoneum in † ſuis
ordinationibus *artic.* 439. *& ſequen.* quoad
poſſeſſoria litibus abbreuiandis quod in dictis
Concordatis promittebatur. Imprimis quod
poſt annum non dabitur interdictum recupe-
randæ; ſed reintegrandæ remedium tantum,
quod ſummariè & breuibus ac peremptorijs
terminis peragetur: ſic vt qui in ſuo termino
non exhibuerit ſuas ſcripturas, ei abiudicabi-
tur liticula vindiciarum, ſeu recredentia; quod
non ſeparabunt aduocati quæſtionem recre-
dentiæ à pleno poſſeſſorio: tametſi Senatus
iuxta inſtructionem cauſſæ pronunciando
eam ſeparare poſſit, & ſententia recredentiæ
executionem habebit ſub cautione, & poſſeſ-
ſorium donec iudicatum & executioni man
datum ſit, etiam quoad expenſas, ſuſpendet
petitorium; intellige iuxta ſupra ſcripta Con-
cordata, niſi cauſſa in petitorio conteſtata ſit.
Denique ſi quis pendente lite reſignarit; aut
ius ſuum ceſſerit in poſſeſſorio, ſuccumbet;
ſcilicet niſi Principis Diploma obtinuerit re-
ſignatarius, ſeu ceſſionarius: quo in locum &
poſſeſſionem reſignantis ſurrogetur. *Pap lib. 8.
Arreſt. tit 17. art. 1. & ſeq.* Principis porrò hæ
literæ tantum ad poſſeſſionem ſpectant: vt
autem quis in ius ſurrogetur, & titulum Ca-
nonicum habeat à Summo Pontif. ſeu eo ad
quem ſpectat, impetrari debet. *Anton. Fab. Cod.
l. 1. titul. 2. def 67. 69.*
Extat Regul. Cancellariæ, quæ vſu † hic 4. Triennalis poſſ.
recepta eſt, vt qui ipſe, non computato tamen
tempore prædeceſſoris, per triennium fuit in
poſſeſſione cum colorato ſaltem titulo, de-
beat defendi in poſſeſſorio, & petitorio in eo
Beneficio. Quare habens collationem, ab E-
piſcopo in Beneficio patronatus laicalis ma-
nutenetur, etſi patronus non ſit requiſitus. ſi
tamen beneficium qualitatem requirit, eam
non habens non gaudebit Beneficio regulæ.
Charond. l. 13. Reſ. 0. talis enim pro intruſo ha-
betur, vt & qui à patrono impetratum ſine
alia inſtitutione poſſidet, & ſit inhabilis ad
alia, adeò vt ſi alia impetrauerit à Papa non
facta mentione talis intruſionis, non valeat
impetratio. *ex Cong. Conc. Serol. V. intruſ. §. 2*,
Qui prouiſus eſt † à ſede Apoſtolica, non 5.
poteſt poſſeſſionem adipiſci, niſi literis in for- Poſſeſſio
ma expeditis. *extrauag Commun. iniunct. de elect.* Bullis nondum ex-
quæ fuit innouata per Iulium II. Iulium III. Paulum peditis tacenda.
III. Pium IV. cum ante Bullarum expeditio-
nem gratia ſit informis, nec aliter gratia pro-
uiſo ius facit, quam prouidens vult. *vid. Quar. v.
Benef poſſ.* hinc & Serol *pr. p. 1. v. Bulla*, refert de-
clarationem ſacræ Congreg. vt neque ex an-
tiqua conſuetudine id liceat: & aliam qua E-
piſcopo Lucenſi reſponſum eſt, vt priuet qui
ita obtinent, adhibitis Vicarijs, qui inſeruiant
Eccleſiæ, donec &c.
Cæterum refert & aliam † declarationem 6.
ſacræ Congreg. qua dictum ſit, quod præ-
ſentatis & inſtitutis ſufficiat, ſi aliundè conſtet
de dicta Inſtitutione: niſi inſtituti obligati
fuiſſent leuare Bullas Apoſtolicas; tunc enim
eis obſtat d. Bulla Iulij III. debent enim Be-
neficiati etſi non parti etiam triennales iudici
ſeu Ordinario petenti exhibere titulum & ita
intelligit Serol. *vbi ſupra* §. 5. declarationem
Cardin. generalibus verbis, & facit exceptio-
nem in decennali, quaſi tolerantia tam diu-
turna ordinarij titulum ei parauerit.

DE RESTITVTION.
Spoliat.

SPoliatus etiam prædo reſtituendus eſt.
etiam ad beneficium. nihil retardante ex-
ceptione, quod non ſit canonicè inſtitutus.
c. in lit. x. h. t. etiam à iudice ſpoliatus, ordine
iuris non ſeruato. *c. conquerente in fin. x. h. t.* ſi
tamen renuntiauit beneficio, idque probetur
ſponte, nullo metu, aut vi actum, ante vllam
ſpoliationem non reſtituitur: *c. 3. x. eod* ſi au-
tem poſt ſpoliationem renuntiauit, ſtatim re-
ſtituitur, etiam antequam admittatur pars ad
probandum, quod ſponte renuntiauerit. *c. 2. x.
h. t.* in carnali matrimonio, ſi promptè conſtat
de conſanguinitate, non fit mulieris reſtitutio.
quamquam in hoc dubia ſunt reſponſa *c. 13.
x. h. t.* ſæuitia etiam mariti vxoris reſtitutionem
impedit. *c. 8. x. h. t.*

Vt

Vt ergo quis beneficio priuetur & delictum requiritur, cui illa à iure pœna ſit impoſita, *c. inuentum.* 16. *q.* 1. *c.* 1. *& ibi gloſſa de capellis monach. in* 6. illúdque manifeſtum: *c. nos in quemquam.* 2. *q.* 1. nec Iudici creditur id ſinè actis aſſerenti: *c. ſi tantum c. placuit.* 6. *q.* 2. denique vt ordo iuris ſeruetur: *c* 7. *h. t.* quamuis in edicto ſit clauſula: *contradictores compeſcendo*, aut ſimilis. *Rom. conſ.* 482. nec enim ſub fiducia Magiſtratus fieri quidpiam contra ius permittitur. l. nec magiſt. D. de Iniur. quin imò permittitur de facto iniurioſè procedenti de facto reſiſtere. *l. prohibuit. C. de iur. fiſci l.* 10. ſed id de facto, inquam. nam ſi aliqua ſpecies actorum iudicialium obtenditur, vix recipietur, vt de facto liceat reſiſtere, ſed ſuperiorem adire oportebit, à quo quia ſæpè in negotijs Eccleſiaſticis tarda prodit remedij efficacia; praxis nonnullibi indulſit recurſum ad tribunalia ſæcularia, ad vim arcendam. qui eo ſaltem caſu probari poteſt, cum ius permittit aduerſus Magiſtratuum iniuriam de facto defendere, quando minus periculi habet regia protectio.

DE DOLO ET CONtumacia.

1. Expenſæ ob temeritatem, aut contumaciam, infligendæ. LItigantium temeritatem compeſci vult Innoc. *in cap. fin. litibus h. t.* per condemnationem † in expenſas, vel iudicis arbitrium, ſi non ſit ſoluendo. Quod tamen ceſſat eatenus, vt in corpus non puniatur, qui nihil in bonis habet. *Bugn. leg. abr l.* 1. *ſat.* 90. Calumniatores olim decimam litis partem refundere ſolebant, quod obſoletum Iuſtinianus reduxit, ita vt decima litis pro expenſis refunderetur, *Nou.* 112. *cap.* 1: quod nec hodie obtinet, *poſt Angel. Buſius ad l.* 1. *num.* 7. *D. de his qui not. inf.* & certè nimis frequens in forum irrepſit ex qualicumque quadantenus iuſta cauſſa litigandi compenſatio expenſarum, quam Principes Belgij *edicto ſuo de adminiſtrat. Iuſtitiæ* ſuſtulerunt, *ann.* 1611. *art.* 9. non admiſſa d. cauſſa, nec viçinæ conſanguinitatis: nec alia niſi valdè graui, ſub grauamine conſcientiarum iudicum. quod expediret in Curijs Eccleſiaſticis ſimiliter ſeruari, & in Stat. Cur. Prouinciæ Mech. præcipitur.

2. Miſſio in bona. Contumaces per † miſſionem in bona ad iudicium coguntur, & ex Nouella 112. & Nouella Leonis 108. etiam lite non conteſtata, poſt tria edicta, etiam infra annum definitiuè condemnari poſſunt, probata tamen aduerſarij intentione. quod moribus paſſim obtinuit. *Buſius ad l.* 73. *D. de iud.*

3. Contum. reſtit: Contumacibus † ſponte non inuitis redeuntibus ad iudicem intra annum, relaxari ſententiam permittit. Pius V. quod ante Pius IV. ad ſemeſtre tantum reſtrinxerat, ne poſt plures annos cum fortè probationes exciderint, tantum comparentes, punitionem criminum euadant. *P. Mat.* S *D. l.* 2. *t.* 6. *cap.* 1. 2. & capitaliter damnati non audiuntur niſi citatis occiſi, ſeu malè excepti hæredibus. *Pius V. Conſt. refert P. Matth. l.* 5. *t.* 8. *c.* 8.

Contumax iterum citatus non poteſt † poſtea declinare, quia contumacia facit litem pro conteſtata haberi, & huiuſmodi exceptio ante conteſtationem opponenda eſt, niſi notoriè ad iudicem citatus non pertineat, *Ant. Fab. Cod. l.* 3. *t.* 12. *d.* 3. 4. *deciſ. Cur. Holl. dec.* 27. & in his locis tribunalia ſeruant, & Curiæ Eccleſiaſticæ ſub Archiepiſcopatu Mechlinienſi. 4. Cõtumax non habet ius reuocandi domum.

Et ferè totius Belgij mores contumaciam ita plectunt, vt pro prima vice à declinatoria; pro ſecunda à dilatoria, & pro tertia ab omni peremptoria exceptione ſubmoueant.

VT LITE PENDENte nihil innouetur.

SI lite pendente ſuper beneficio alter moriatur ante litem finitam non poteſt procedi ad nouam prouiſionem. *c.* 1. *h. t. in.* 6. ſimiliterque cedente vel decedente altero non poteſt nouari ante finem litis cum altero. *c.* 2. *ib. Clem.* 1. *Verſ. ſi verò eod.* atque inde nata eſt regula 18. Cancellariæ *de ſubrogandis inuicem collitigatoribus:* vt nullæ impetrationes valeant infra menſem cum aliquem à Papa ſurrogari contigerit: dummodo collitigans nec intruſus fuerit, nec pacificè poſſederit per triennium ante litem. ſi enim iam infirmo, ſeni ad mortem vergenti, lis mota fuerit, ſpe ſubrogationis poſtmodum impetrandæ, fruſtra illam poſtulauerit. vt & is qui per priuationem, amotionemue etiam per definitiuam beneficium obtinuerit, ac deſuper litigauerit, dummodo definitiua non tranſiuerit in rem iudicatam.

DE SEQVESTRAtione.

PIus IV. † conſtitutionem edidit 26. Octob. 1560. qua mandat ſequeſtrari fructus beneficiorum per reſeruationem, à ſede Apoſtolica in ſuis menſibus, & ſimul ab Ordinarijs collatorum, *de qua re latiſſimè Gonzales* §. 7. *proem. ad Reg.* 8. *Cancell. Quar. V. ſequeſtr.* & Pius V. aliam Conſt. edidit, qua derogat ſtatutis diſponentibus, quod Capitula percipiant beneficiorum litigioſorum fructus: *refert Quar. ibid.* ſed mandat deponi pro victore apud perſonam idoneam à iudice eligendam. 1. Sequeſtratio collatorũ à Papa & Ordinar.

Alioquin ſequeſtratio † iudici de iure non ſolet, niſi quando recredentia pro neutra parte terminari nequit; alioquin poſt ſequeſtrationem non amplius ſuper recredentia, ſed ſuper pleno poſſeſſorio tantum ius dici debet, niſi noui tituli proferantur. *Ant. Fab. in C. Fab. l.* 3. *t.* 7. *def.* 2. ex Concordatis Brab. 5: *item; Prælati habebunt fructus beneficiorum litigioſorum ſecundum antiquam conſuetudinem præſcriptam, donec* 2. Sequeſtrati fructus cui cedãt.

ſententia

ſententia definitiua poſſeſſoria pro altero collitigantium lata fuerit: quo caſu Prælati vel Epiſcopus, nullum ius in fructibus antedictis poterunt prætendere, quamquam ratione illaudabilis deſeruitura ſeu temeraria abſentiæ poßit talis manutentus à ſuo ſuperiore puniri, dummodo tamen hoc in fraudem non fiat: vbi & alia quæ eo ſpectant: in quo iure ſeu illius poſſeſſione iam ante ob antiquam conſuetudinem, ex arreſto ſupremi Senatus Brab. Epiſcopus Cameracenſ. manutentus fuerat 12. Iulij 1530. & ante ſub Maximiliano & Philippo 11. Iulij 1490. idem de fructibus beneficiatorum etiam ſtudij aliauè iuſta cauſà abſentium, ſine Epiſcopi licentia, aut vniuerſitatis teſtimonialibus iudicatum per arreſtum Parlamenti Mechli. 23. *Ianu.* 1475. *pro Epiſcopo Cameracenſi contra Capitulum Antuerp.* Quamuis Clement. vnic. *h t.* ſtatuerit, vt ſi ſuper beneficio, quod neuter per triennium pacificè poſſedit, in Curia Romana in poſſeſſorio vel petitorio vna definitiua contra poſſeſſorem ſententia lata foret, beneficium & fructus ſequeſtrarentur apud perſonam idoneam quæ deductis oneribus reſtitueret illi, qui finalem in cauſa victoriam obtineret, impedientes pœnis coercebat: &, ſi foret collitigans, vt cauſa & iure ſuo caderet. loquitur Clementina de Curia Romana, & ſententia contra poſſeſſorem, non aliàs. *gloſſa. ibid. in V. contra.* In ſtatutis Curiarum Eccleſiaſticarũ ſub *Archiep. Mechl. ti. de App.* cautum eſt, vt poſt 1. etiam ſententiam fructuum perceptio victori concedatur in beneficialibus aut apud 3. perſonam ſequeſtrentur; quodque id vlt. ſemper fiet quando neuter reſidebit.

DE CONFESSIS.

1. Confeſſi ſub cautione non relaxandi. CONfeſſi crimen carcerati, vt non relaxentur niſi parito iudicato, nec ſufficiat cautio etiam ſi pecuniaria tantum pœna damnentur, Paul. IV. & Pius V. decreuit: *ref. P. Math. S. D. l 2. t. 5. cap 1.* & exequi iudex pœnam poſſit, non obſtante appellatione aut inhibitione, *idem Pius apud P. Mat. ibidem cap. 3.*

DE PROBATIONIBUS.

CVm pares ſunt probationes pro reo pronuntiatur. *c. 3. h t l. 125. D de reg. iur. l. 5. 32. 42. D. de pœn.* alioquin pro reo qui probat plenius. *c. 9. §. ex promiſſ. h t.* ideoque & aduerſus reum ſi teſtibus fide dignis cõuictus ſit: quamuis purgare ſe voluerit ſuo, & aliorum iuramento. *c. 12. x. h. t.* vbi tamen quod dicitur, dum poteſt affirmatiua criminis probari, negatiuæ probatio recipienda non ſit; intelligendum eſt, de huiuſmodi iuramento purgatorio, conſuetudine ſeu lege regni Daciæ, quæ ibi improbatur, recepto: non autem ſi negatiuæ probatio indirectà per teſtes fieri poſſit: v. g. accuſatum tempore commiſſi delicti alibi fuiſſe. *c. ex tenore. x. de teſt.* quod vſu ſanè vbique receptum eſt.

Notorium attendit Iudex, etiamſi non allegetur à partibus. imo quamuis negetur: quoniam huiuſmodi negatio non reddit dubium aliquid, ſi eſt notorium. *c. ſuper eo x de teſt. cogend* ſed tunc notorium accipiendum eſt pro euidenti. *vt in c euidentia x. de accuſat. c. de manifeſta. 2. q 1.*

Quantum Mercatorum libri † probent variè diſputatur, & diſtinguitur. Paulus III *Bull. incip. dudum* decreuit, vt probarent vſque ad ſummam Ducatorum 20. & Pius IV. *Bull. inc. volentes*, vſque ad 30 His in locis largius eorum fides patet; ſpectat tamen ad iudicis arbitrium, ne ſiquis in immenſum eam extendat, vtilitati mercaturæ fraudi ſit. 1. Mercatorum libri.

Carol. V. 10 Octob. 1522. ſanxit † vt Eccleſiaſticis ius dicatur quoad cenſus eorum & reditus, non prolatis etiam ſeu de perditis litteris conſtitutionis, ſuper eorum libris, rotulis cenſualibus, regiſtris, computibus, & ſimilibus monumentis, & non paucis nihilominus ſpeciales litteras eiuſmodi conceſſit, vt monaſterio S. Michaelis apud Antuerp. Cal. Octob. 1531. Quædam quæ huc ſpectant ſupra tetigimus *t. de lib. oblat.* vti & *tit. de foro compet. & tit. de teſtam.* quoad ſanctionem Principis noſtri anni 1611. de non recipiendis probationibus per teſtes, in negotijs excedentibus 300 flor. 2. Piorum locorum.

Sublatam eſſe per pragmaticam ſanctionem, & concordata in Gallia Clementina *literis de prob.* vt nec pontificum narratiuis literarum verbis, quæ incuria acciderint, ſuper quibus gratia fundatur vel intentio ipſorum. ſtetur. Bugn. *leg. abrog. l. 2. ſect. 237. ſect. 144.* aſſerit.

DE TESTIBVS.

DE qualitate teſtium contra Epiſcopum quid ex nouo iure ſtatutum ſit alibi diximus, ſed & id moribus paſſim obtinuit, vt teſtem iudex non repellat, niſi quid ei pars opponat, aliàs ſuſpectus habetur. *Buſius h. t. ad leg. 3. 5. 1. & 2.* 1.

Quod Innocent. *in cap. 1. x. de iur calumniæ, alijque* ſcripſerunt, quod clericus ſine Epiſcopi, & Monachus, ſiue Prælati licentia teſtimonium dicere non poſſit: non obtinet in Gallia: niſi fortè in cauſſa criminali vt diſpiciant an fortè periculum eſſet incurrendæ irregularitatis. *Bugnion. leg. abrog. l. 2. ſect. 150.* ſed apud nos religioſiores non ſolent inconſulti ſuperioribus teſtimonium dicere. 2.

Vetatur cap. 1. *hoc t.* ne quis teſtimonium dicat niſi ieiunus. Id quod tamen hodie non ſeruatur. credibile eſt ob iudicum occupationes & litium infinitudinem. reijciendi ſunt tamen teſtes, ſi quid tantum ſumpſerint, vt firmiter omninò cerebro non conſtent. 3.

Quæ

4. Quæ in c. fin. *de teſt. & apud Panormitanum & alios ibidem* docentur, teſtem accuſatum facinoris nondum damnatum capacem eſſe teſtimonij, ſed effectum ſuſpendi donec de veritate conſtet, per finem litis, non ſeruatur in Gallia. *Bugnion. leg. abrog. l. 3. ſynt.* 14. ſed requiritur damnatio, antequam repudiari poſſit, eiuſque per ſententiam probatio, non per teſtes criminis. *Idem l. 2. ſect.* 114. ſed apud nos ius ſcriptũ ſeruatur. longè æquius: quotuſquiſque enim hodie damnatur ex ijs qui criminum rei ſunt, quorum improbitas in necem damnáue innocentium hoc modo gliſceret.

5. Quantum autem derogatum ſit per conſtitutiones regias in Gallia, & locorum conſuetudines *cap. præſentium. c. cum veniſſet. c. ſeries. c. cum cauſſa. c. 15. cap 31. x h t.* recenſet Bugn. *leg. abr. l. 1. ſat.* 108. *l. 2. ſect.* 112. *l. 6. collect.* 81.

6. Præcipit ſeriò Concil. Trid. *ſ.* 13. *c.* 7. vt teſtes aduerſus Epiſcopum in cauſa criminali non niſi conteſtes, & bonæ conuerſationis, æſtimationis, & famæ fuerint recipiantur. Et, ſi odio, temeritate, aut cupiditate aliquid depoſuerint, grauibus pœnis mulctentur. vbi eſt animaduertendum, quod alij ne recipi quidem poſſint: quod praxis in alijs vix ſeruat: ſed repulſarum & exceptionum cauſæ partibus integræ quidem ſeruari ſolent, audiri tamen illi, qui non ſunt omni exceptione maiores. & Iudices quidem poſtmodum deſpicere, quantum cuique fidei dandum, derogandumque ſit, quod decretum, & ſi de Epiſcopis tantum loquatur, ſuo tamen modo transferendum eſt ad cæteros ſuperiores: ob participationem cauſæ, quæ capite præcedente ibidem allegatur: & id conficit ſaltem, vt vrgentiores probationes aduerſus ſuperiores, quam alios, eiuſdem quamuis gradus, requirantur.

7. In cauſis matrimonialibus ſiue de coniungendo ſiue de dirimendo matrimonio agatur, parentes, fratres, & cognati; vtriuſque ſexus admittuntur. *c. videtur. x. qui mat. accuſ. poſſ.* vbi & cauſa datur; quod alij melius genealogiam ſcire non poſſint. quod verò legitur; *pater non recipiatur in cauſa filij, nec filius in cauſa patris; in criminalibus cauſis, & contractibus verum eſt. In matrimonio verò coniungendo vel diſiungendo ex ipſius coniugij prærogatiua, & quia fauorabilis res eſt congruè admittuntur d. c. non videtur.*

Vt ea ſit generatim regula in fauorem matrimonij, vt ſonant vltima verba; quod autem *in c. ſuper eo 22. x. de teſt.* dicitur matrem ſuper matrimonio filiæ non eſſe aliquatenus admittendum in teſtem, exceptionem habet ab hac regula, vbi vir ſuperior eſt diuitijs, & nobilitate; potentia, vel honore, quia cum mater filiæ incrementum & honorem videatur diligere, teſtimonium eius eſſet ſuſpectum, & ideò non admittendum. tametſi in matrimonio impediendo mater recipiatur: in diſſoluendo non ſufficiat. *Ibidem. vide vt dicimus infra l. de paroch. n.* 7.

Teſtes ſecundùm interrogatoria partis etiam examinantur: *c. 1. § teſtes h t in 6.* quod in foro Eccleſiaſtico vſitatiſſimum eſt: in ſæculari non vbique ſeruatur. vt Iudici fidem faciant coram ipſo iurant: ſi ad eum adduci non poſſunt ad ipſos audiendos mittit perſonas idoneas. *c. 8. x h t.* vel committit Iudici territorij *l. Iudices C de fide inſtrument.* ſi cauſa non fuerit criminalis. *auth. apud ibid.* & iurant præſente parte. *c. 2. x de teſt.* de veritate dicenda ſemotis affectibus. *c. 5. 39. ſi x. cod* niſi iuramentum remittatur à parte *d. c.* 39. de forma iuramenti diximus *in Not. Iur Belg. h t.*

DE TESTIBVS COgendis.

ADeo teſtis officium eſt neceſſarium, vt pro conſeruatione iuſtitiæ ad teſtimonium cogatur inuitus. *c. 2. & tot tit. x. de teſt cogend.* etiam in cauſa criminali. 4. 5. 8. *c. 9. ibid.* niſi fortè ſocij criminum fuerint à quo rurſus excipitur ſocietas coniurationis *c. 10. & 11 ibidem.* & clerici etiam, qui negocijs ſæcularibus immiſceri non debent. tamen, cum probari aliàs res geſta non poteſt, audiuntur. *c. quamquam.* 14. *q.* 2. nullatenus tamen in cauſa ſanguinis, niſi pro reo poſſunt teſtari. *c. ſuper ibid.* vbi tamen teſtantur, *de prouidentia*, inquit, *d. c. quamquam proprij Epiſcopi ſit, vt aut coram ſe, & competentibus Iudicibus, aut aliter honorificè veritatem extollant.* ideoque non malè ſuperiores in danda licentia teſtandi iuramẽtum coram ſe præſtari volunt à clericis. quod non videntur honorificè ab ijs præſtari in manu laici. alij tamẽ Iudices ſæculares aliquando ea forma non ſunt contenti. *vid. Gail. l. 1. obſeruat.* 100. *num.* 16.

DE FIDE INSTRVM.

PRobatio ſicut per teſtes Iudici eſt facienda, ſic & per inſtrumenta: eaque integra ei exhibenda. *c. 5 x h t.* aduerſario autem tantum quoad illud capitulum, ſuper quo litigat, né cauilli & plura litigia per id ſuſcitentur. *ibid.* in materia tamen exemptionis integraliter literæ Epiſcopo exhibentur, tranſſumptum autem illius capituli tantum traditur. *c. cum perſonæ de Priuileg. in 6.* ſi etiam ad diſſitum Iudicem ſit periculoſum mittere coram Iudice loci, in loco ſecuro & congruo inſpiciuntur, cum ſolemnitate quæ tamen 12. teſtium numero ſit contenta. quam tamen ſolemnitatem nunquam vidi vſu ſeruatam.

DE IVREIVRANDO.

GRegorius XIII. † *Conſt. Inter, Non. Septemb.* 1584. diſtrictè prohibuit ne vlla iuramenta exigantur, aut præſtentur illicita, iure 1. Quale inhibitum.
impoſſibilia,

impoſſibilia, damnóſa libertati Eccleſiaſticæ, aut decretis Concil. Trid. obuiantia, ſub pœna excommunicationis, interdicti, inhabilitatis quoad obtenta; & obtinenda reſpectu exactorum, & priuationis vſus, commodi & gratiæ, cuius cauſſa iuratum erit reſpectu præſtantiũ.

Non obſeruari cap. 1. *& cap. cum cauſam x. de iuramento calumniæ* aſſerit Bugnio. *leg. abrog. lib. 1. ſeſſ.* 33. vt de calumnia non iuretur, niſi alterutra parte petente. quando omninò præſtandum eſt.

Solet iurari ad ſancta Euangelia per Monachos etiam & clericos, hodie manu ad pectus appoſita in verbo ſacerdotis dicendam ſuſcipiunt veritatem, Bugn. *lib.* 3. *ſat.* 131. *leg. abr.*

Si quis deferente aduerſário iùrauit, aduerſarius non auditur probare volens periurium. Imper. tamen Carol. V. Conſtit. Imper. 107. contrarium ſtatuiſſe videtur *vt refert Schneiduin. Inſt. de Act. §. item ſi quis poſtul. n.* 116.

2. Non inferendum contractibus. Ad vitanda periuria † legibus Hiſpanis, Luſitanis, & Burgundis cautum eſt, ne contractus medio iuramento fiant. *quas citat Buſius ad l. 1. num. 17. D. h. t.* feuda tamen, quaſi magis beneficia, quam contractus eſſe debeant, conſueta iuramenta retinent. Abſolutio à iuramento his in locis à ſolo iudice Eccleſiaſtico petitur, ſi læſio ex contractu prætendatur: cuius cognitionem Eccleſiaſticus pluribus in locis retinebat; nunc in pleriſque effectus abſolutionis ad agendum coram ſæculari retrahitur: alicubi iuramentum non attenditur, ſi eſt læſio, quaſi nùllum ſit: cum non habeat comitem iuſtitiam. Sic iuramentum de ſoluendis vſuris non obſeruatur in Gallia, vt prius vſuræ ſoluantur, & poſtea repetitio detur: ſed recta via iudices etiam ſeculares annullant contractus, & quæ inde dependent. *Bugn. leg. abr. l.* 1. *ſat.* 128. ſunt & aliqui qui abſolutionem à Principe ſæculari peti poſſe credant, quod an congruat c. nouit, *de iud.* & moribus ſuæ Prouinciæ, quisque expendet.

Memineritque religiosè in obligatione & ſolutione iuramenti verſandum eſſe, non in vanum aſſuendum eſſe nomen domini, nec vanè diſſuendum eſſe, quod dominico nomine eſt pactum.

DE PRÆSCRIPTIO-
nibus.

1. Præſcript. ſalariorũ. PAulus III. *Bulla inc. cum ſicut*, & Pius V. *Bulla inc. cupientes*, conſtituerunt, vt familiares & ſeruitores Prælatorum † ſalaria pro biennio tantum petere poſſint, & infra annum à die obitus eorum. ſimiſia in his ditionibus Principes noſtri conſtituerunt, & ſpeciatim Philippus II. 5. Martij 1571. ſanxit ne redituum ceſſi canones plures quam trium annorum exigantur. ſed vix alicubi hæc obſeruantur.

In Francia non ſeruari cap. fin. *x de præſcript. cap. poſſeſſor de reg. iur. in* 6. vt præſcribens nullo tempore habeat conſcientiam rei alienæ, ſed præſcriptiones 30. vel 40. ann. procedere etiam cum mala fide aſſerit Bugn. *leg. abr. l.* 6. *c.* 109. quod aliqui reciperent in foro externo, ob finem publicum extinguendarum litium, ſecuri tamen in foro animæ non ſunt præſcribentes. tamen & Papon. refert *Ar. l.* 12. *tit.* 3. *art.* 21. huiuſmodi præſcriptionem per duo ſæcula continuatam, ob ſcientiam rei alienæ eſſe irritatam.

Præſcriptio an in regnis locum habeat, an æternæ ſint illorum vindicationes? diſquiſiuimus *in Hiatu l.* 1. *c.* 15.

DE SENTENTIIS
Et re iudicata.

IUdices, inquit l. 2. C *de ſent. ex breuic* quos cognoſcendi & pronunciandi neceſſitas tenet, non ſubitas ſed deliberatione habita, poſt negotium ſententias ponderatas ſibi anteforment, & emendatas ſtatim in libellum conferant, ſcriptaſque partibus legant. Illud quidem iudicibus omnibus grauiter incumbit, hoc autem vt ipſi ſcil. iudices, ſententiam pronuncient, quod & cap. fin. *hoc tit. in* 6. iubet, non vſquequaque ſeruatur. *Bugnion leg. abrog. lib.* 1. *ſat.* 139. ſed ſcribæ vel actuarij iudicum legunt. In his tamen locis d. c. fin. *& d. l.* 2. l. 3. ita ſeruatur in curijs Eccleſiaſticis, vt tamen Epiſcopi per alium recitent inter ſuos ſubditos, vt dicit authent. *niſi breues. C de ſent. ex breuic. recitand.* propter dignitatis prærogatiuam *vt dicit d. c. fin.*

Executio ſententiæ aduerſus clericum ita facienda eſt ne egeat, aut mendicet: eius mobiſia turpiter ne ſubhaſtentur, aut ipſe excommunicetur. *vt diximus de ſolut.* quin etiam clerici ſtipendia & præbendæ ſunt ab executione exemptæ: ſi alia bona habet, alioquin non: *c.* 2. *x. de fideiuſſ.* ſicut & militum ſtipendia, non tamen ex iudicato: *l. ſtipendia. C. de exec. rei iud.* non ſpes præmiorum. *l. ſpem. cod. C. Quæ res appug. poſſ.* neque ob debita carcere macerantur. neque Priuilegio huic & ſimilibus derogauit Concil. Trid. *ſ.* 24. *c.* 3. dum executionem per diſtrictionem perſonarum, fieri mandat, quia intelligitur in ijs, qui à iure prehendi permittuntur. *Gutier. de iuram. confirm. p.* 1. *c.* 17. *n.* 9.

DE APPELLATIO-
nibus.

NOn malè S. Bernard. *l.* 3. *de confider. cap.* 1.
4. dicit quoſdam † appellare non quia Abuſus appellationum.
grauentur, ſed vt grauent, vnde remedium iuris transferunt ad calumniam. *Appellaſti*, inquit,

iniquum

iniquum eſt ; iniquè appellantem impunè tranſire, iniquarum appellationum fomes : iniqua autem omnis appellatio, ad quam iuſtitiæ inopia non coegit. Qua ex cauſſa ſalubriter Concil. Trid. *ſeſſ.* 22. *c.* 7. *de ref.* ordinauit vt ab omnibus Legatis, Nuncijs S. ſedis, Metropolitanis, alijſque ſuperioribus iudicibus Conſt. Innoc. IV. *relata in cap. Romana de appell. in* 6. in admittendis appellationibus ſeruetur. quod ab interpretibus productum eſt etiam ad appellationes Romam emiſſas.

2. Iudicis, à quo, & ad quem.

Ea conſtitutio eo vergit; † ne ſuperiores appellantibus nimium tribuant ſui cauſſa, neque inferiores nimis parum ex ea ipſa. *Appellatur*, inquit D. Bernard. ibidem. *de toto mundo ad te : id quidem in teſtimonium ſingularis primatus tui, attamen ſi ſapis, non primatu gaudebis: ſed fructu &c. vtinam cum oppreſſus clamat, ſentiat oppreſſor, & non ſuperbiat impius, vnde incenditur pauper*, & infra : *Appellantur boni à malis, vt non faciant bona, & ſuperſedent à voce tonitrui tui formidantes. Deniq. appellantur Epiſcopi, ne illicita audeant matrimonia ſoluere, vel prohibere : appellantur ne rapinas, ne furta, ne ſacrilegia, & quæ huiuſmodi ſunt punire vllatenus vel prohibere præſumant.* & cap. 5. *amator iuſtitiæ inquirit iuſtitiam, & proſequitur eam, porrò omnem iniuſtitiam perſequitur. nihil tibi, & illis, qui appellationes venationes putant.*

Idem Concil. Triden. *ſeſſ.* 24. *cap.* 20. prohi-
3. Quæ non admittendæ app.
bet † appellationes admitti niſi à definitiua ſententia, vel ab habente vim definitiuæ, vel ab interlocutoria grauamen irreparabile continente, D. Bern. vbi ſupra c. 4. *appellandum*, inquit, *à ſententia ; ante ſententiam improbè omnino præſumitur appellatio.*

Extra hos tres caſus neque appellationi deferendum, neque inhibendum Ordinario, neque ſi ſecus inhibeatur curandum *d. c.* 20. *c.* 1. *ſ.* 13. extat & bulla Gregorij XIII. deſuper edita, adeoque obtinet. vt nec ſine præiudicio curſus cauſſæ ad effectum deuolutiuum, mandari poſſit vt copia proceſſus tranſmittatur. *Cong. Conc.*

4. Vel in quibus cauſis.

Decretum Conc. Trid. *ſeſſ* 24. *cap* 20. videtur generaliter loqui in omni genere cauſſarum : alia porro loca videntur, aut loqui in caſibus † aut correctionis *c.* 1. *ſ.* 13 *c.* 10. *ſeſſ.* 24. aut alijs ſingularibus cauſſis, *cap.* 1. 18. *ſ.* 23. *ca.* 18. *ſ.* 24. *c.* 13. *ſ.* 25. quamuis aliquibus videri poſſet loqui tantum in cauſſis primæ inſtantiæ, ſi ſtrictè verba examinentur ; & cum correctorium ſit iuris antiqui, in proprijſſimis terminis eſſe continẽdum, quaſi hoc conceſſum ſit fauori Ordinariorum, ob quem infinita etiam alia Innouata ſunt in dicto Conc. *vt habet Nauar. de offi. ord. Conſ* 3 *num* 4. ſed certè ſatius etiam in ſecunda inſtantia locum habeat, cum eius ratio etiam in illa militet, quæ, etſi verba non omnino conuenirent, eam extenſionem facilè debet impetrare. Sic Reg. Cancel. per Clem. VIII. latæ nulla diſtinctione vtuntur, ſed generatim huiuſmodi appellationes vetant Reg. 36. Conſt. Greg. XIV. 1591. in c Romanum ; ſed ſi damnum fortè non ſit perfectè reparabile per definitiuum, etſi ipſa quidem ſententia reparari poſſit, dabitur appellatio, *Gail. l.* 1. *obſ.* 129. Enimuero quando appellari poſſit, vel non iuxta d c. 20. latè tractat Gonz *ad Reg.* 8. *Canc. in Annot. ad gl.* 9. *nu.* 175. *vſque* 202. *Riccius in prax. Appell. dec.* 505.

Nulla porrò appellatio † aut inhibitio at- 5.
tenditur circa decretum reſidentiæ aut ſententiam *ſ.* 23. *c* 1. circa viſitationem aut correctionem morum, *ſ.* 13. *c.* 1. 23. *ſ.* 22. *c* 2. *ſ.* 24. *c.* 10. *Pius IV. apud P. Mat.* 5. *D. l.* 2. *t.* 9. *c.* 6. circa præcedentiam, *ſ.* 25. *cap.* 13. *de reg.* contributionem ſeminarij: *ſ.* 23 *c.* 18. concurſum parochialem: *ſ.* 24. *c.* 18. *verſ. nec prædict.* 6. executionem decretorum Concilij Trid. *per bullam Pij IV. confirmatoriam Concilij, & ſanctionem Clementis VIII.* 16. *Octob.* 1600. circa concubinarios *eadem ſ. de ref. cap.* 14. circa notoria ac manifeſta ex ipſa facti euidentia vel confeſſione, *c. cum ſpeciali*, §. *porro, de appell.* confeſſus enim & contumax non appellat, C. *quorum appellationes non recipiuntur.*

De verò contumace lex *ibidem prima. l.* 23. §. *fin. D. h. t.* de confeſſo *c.* 3. §. *fin. autem h. t. in* 6. quoniam vt dicitur *in l vn. C. de Confeſſ.* confeſſus in iure pro iudicato eſt : in grauibus autem criminibus, quoniam deprehenſum eſt aliquos tædio vitæ ſcelera confiteri, quæ numquam commiſerint, oportet vt conſtet de corpore delicti, vt loquuntur, antequam condemnentur, & ideo lex 2. C. *quorum appell. non recip. & ibi DD.* requirere videntur vt confeſſus ſimul ſit & conuictus ne appellare poſſint. *vide Maran in ſpec. p.* 6. *act.* 2. *num.* 292. ideoque quando ad depoſitionem, degradationem, & traditionem brachio ſæculari faciendam agitur, procul dubio d. §. *fin autem* exaudiendus eſt ſecundùm *d l.* 2.

Hæc tamen Concilij decreta Lopez *ad* 6.
pract. Diaz. verb. Concubinarij lit. B. intelligit † quando Iudex ſuperior non iuſtificata appellatione, nec viſis actis proceſſus inhibere contendit : ſed ſi poſt appellationem viderit delata acta, poterit inhibere, nec inferior ad executionem procedere poteſt ; alioquin ſuperiorum authoritas grauiter læderetur, & inferioribus inſignis anſa daretur pro lubitu, non pro iure, iudicandi ; & ſic nihilominus minus ex iure hoc nouo quam ex antiquo appellationi defertur, nam vt conſtat *ex c. Romana* §. *ſi autem de appellat. in* 6. ad inhibendum in caſibus, quibus etiam appellare non licebat, ſufficiebat tamen ſuperiorem cœpiſſe cognoſcere, appellatio foret recipienda nec ne : at hic requiritur lectio Actorum & expenſio meritorum cauſſæ.

Inhibitionem quid præcedat.

Hæc inquam obtinent, cum definitiuè in recenſitis modo materijs pronunciatum eſt, aliàs ſi ſententia nec definitiua ſit, nec vim definitiuæ habeat, aut grauamen irreparabile contineat ; non poterit iudex procedere ad inhibendum, etiam viſis & examinatis actis.

Præterea non appellat condemnatus falſæ monetæ : *l.* 1 *C de falſ mon.* Maieſtatis: *l conſtit. D. h. t.* hæreſis : *c. vt inquiſ. de hæret in* 6. raptus virginis : *l. vn.* § *fin autem C. de rapt. virg.* debiti

fiſcalis : *l. 4. l. fin. C. quorum appell. non recip.* officij malè geſti condemnatur à ſuo Iudice : *l. nulli ibidem* decimarum : *c. tua nobis x. de decim.* cauſſa poſſeſſoria iure ciuili, non ex praxi : *l. 1. C de monen. poſſeſ.* nominatus ad munera authoritate publica, ſed vtilitate priuata : *l. 1. §. ſi quis D. quando appell. ſit*, ſecus in publicis authoritate, & vtilitate : *l. 2. C de decur.* non ad emendationem morum correctus : *c. ad noſtram h. t. Conc. Trident. locus ſupra citatus.* niſi excedatur modus. *cap. 31. h. t.* non qui actum, à quo appellat, ſemel probauit : *l. ab eo C. quo modo & quando Iudex*, non qui appellationi renuntiauit : *l. fin. C de temp. appellat.* aut vbi commiſſa eſt à Papa cauſa cum clauſula *remota appellatione : c. 4. x. de appellat c. 36. 47. & d. l. 1.* ſed & ea clauſula an tantum de appellatione friuola intelligatur quæſitum eſt, & reſponſum *in c. 53 h. t.* quod non fruſtratoria ſed quælibet, quæ à iure non indulgetur expreſſè. *ſed ſi*, inquit, *appellans fuerit grauatus iniuſtè grauamen huiuſmodi per ſuperiorem poterit emendari.* nec auditur denique qui ab execurione decretorum Concilij appellat. *Bulla Pij IV. confirmatoria Concilij Trident.* vtique ſi modus terminique Concilij ſeruentur. vt liqueat caſum eſſe Concilij ; & eius pœna dumtaxat, & execurio fugiatur, ſicut Prætor olim cum interdicti formula ad pedaneum Iudicem litigantes mittebat, qui examinaret an cauſa formulæ congrueret. *vt ex Theophilo docet Weſenbec. in Paratit. de Interdict. n. 7.* & ſuper eo ſponſiones fiebant depoſitis pecunijs, *vt ex Varrone ab executione*, inquit ſanctio pragmatica Clementis VIII. anno 1600. art. 8. *decretorum S. Concilij Trident. appellationes non recipiantur.* quemadmodum *in c. 32. x. de appellat.* non appellat Abbas publica infamia publicè reſperſus, aut conuictus, cedere commonitus in communi Capitulo, quod huiuſmodi legis ferendæ habeat authoritatem. mandat enim d. bulla confirmatoria generatim omnibus prælatis decreta Concilij obſeruare, & facere obſeruari, contradictores & contumaces appellatione poſtpoſita compeſcendo: vtique aduerſus decreta contumaces. quomodo illa idem Trident. *ſ. 25. de recipiendis & obſeruandis decretis Concil.* ab omnibus deuotè recipi, & fideliter obſeruari iubet, & poſtea idem Pius IV. alteri bullæ qua dedit formulam profeſſionis fidei hæc verba intexuit : *cætera item omnia à ſacris canonibus, & Oecumenicis Concilijs, & præcipuè à ſacroſancta Tridentina Synodo tradita definita, & declarata indubitanter recipio atque profiteor.* non verò quod omnia prælatis liceat exequi, quæ contendunt ſe facere in vim Concil. Trident. conſonet illud, diſſonetque : ſed demum dum conſtat caſum legis eſſe & condemnatus nititur aduerſus legis voluntatem. in illis autem, in quibus Concil. Trid. decretis ſuis ſpecialiter adiecit remotionem appellationis vt in cauſſis viſitationis & correctionis morum quæ decreta ſunt, planam habent executionem ſaluo effectu deuolutiuo. *iuxta articulum 9. d. ſanctionis niſi*, inquit, *de grauamine per diffinitiuam irreparabili agatur, vel cum viſitator citata parte & adhibita cauſa cognitione iudicialiter procedit. tunc enim appellationi locus erit, etiam quoad effectum ſuſpenſiuum.* quia contingere poteſt, vt quis grauetur iniuſtè, quamuis nomen ſit fauorabile correctionis, & viſitationis. & propterea ſuperior id poterit debebitque emendare, etiam vbi Concilium Trid. appellatione remota procedi iubet. *d. c. 53. h. t.* extra cauſas priuilegiatas, vt lite & appellatione pendente nihil ſit nouandum ; vt iudex ad quem omnia reuocet attentata ; ſed hodie ſub diſtinctione Concil. Trid. *ſ. 24. c. 20.* vt ſub attentata cadat reſignatio per carcerem extorta, vt exemptio notoria attentatum faciat, citatos non arctet, niſi in caſibus exceptis, in literis expreſſis, latius diximus *in Conſult. canon. h. t. conſult. 3.*

Ab exceſſu taxæ † expenſarum ſemel tantum appellari poteſt, & à fructuum liquidatione. *Pius IV. apud P. Mat. S. D. l. 2. t. 19. c. 4. 5.* 7. A taxa expenſarum & fructuũ liquidatione, ſemel tantũ, & à

Seruat quoque ſtylus † Curiæ Romanæ, *de quo teſtatur poſt Veſtrium Piaſ. d. c. 4. num. 102.* vt non deferatur appellationi in rebus parui momenti, v. g. ſumma non excedente 10. ducatos quod & ſtatuta Prouinciæ Mech habent ad taxam 50. florenorum. *contra c. 11. x. de appell.* 8. Summa infra 10. ducat. nullatenus appellandum.

Grauamen indebitæ † incarcerationis eiuſmodi eſt vt ab eo appellari poſſit, & ordinarius deferre & proceſſum transferre ad iudicem appellationis teneatur ; interim tamen manente in carceribus reo, donec Iudex appellationis cauſſa cognita aliud iuſſerit. *S. Cong. apud Riccium in prax. Appellat. dec. 505.* & dummodo non impediatur executio correctionis. *S. Cong. apud Quar. verb. Arch. auct. n. 20. Piaſ. pr. p. 2. ca. 4. num. 100.* Quod ſi autem reus à decreto incarcerationis appellet, ante illius executionem æquè vlterius procedi non poteſt, ſed poſt appellationem, neque pro eo, neque contra eum quidquam innouari debet. 9. Ab incarceratione appellatio.

An autem pronunciatio ſuper competentia Iudicis definitiua ſit, controuertitur : affirmat Mynſ. *cent. 3. obſer. 35.* [illegible] : negat Gamma *deciſ. 159. nu. 2.* ſed prior placet opinio. Illi enim controuerſiæ terminum imponit. Idemque dicendum de decreto torturæ, ſententia excommunicationis per interlocutoriam latæ, de compromiſſo faciendo, & ſimiſibus *citati à Barboſa in Remiſſ. ad d. c. 20.*

Enimuero S. Cong. cauſis † Epiſcoporum præpoſita facta relatione Clem. VIII. ac de illius iuſſu ad tollendas controuerſias iuriſdictionales, diuerſos articulos ſanxit, 16. Octob. 1600. *quos refert Riccius in prax. App. dec. 504. Quar. in ſum. verb. Arch. auct. nu. 20. & Piaſ. in prax. tit. de App. qui plura quæ ex Conc. Trid. controuerti poſſent decidunt.*

Summa ſanctionis vt Archiepiſcopi ſimileſuè ſuperiores ſuffraganeos eorumue ſubditos non iudicent, niſi in caſibus à iure expreſſis : vt cauſas non auocent, niſi per viam legitimæ appellationis ad eos deuolutas : nec

appel-

appellantes quoad alias eximant: appellatio-
nes non recipiant, niſi per publica documen-
ta realiter exhibita conſtiterit appellationem
à ſententia diffinitiua, vel habente vim defini
tiuæ, vel à grauamine quod per definitiuam
reparari non poſſit, in caſibus à iure non
prohibitis, per legitimam perſonam, & intra
debita tempora fuiſſe interpoſitam, ac proſe-
cutam. ne cauſa pendente ante huiuſmodi
ſententiam cognoſcant de aliquo grauamine,
quamuis ſine præiudicio curſus cauſarũ id fa-
cere velint. nec ad hunc effectum inhibeant,
aut mandent ſibi copiam actorum tranſmitti,
quamuis expenſis appellantis nec alias inhibi-
tiones concedantur, niſi cum inſcriptione to-
tius ſententiæ, aut decreti irreparabilis, ſub
pœna nullitatis; atque vt parere impunè non
oporteat appellante ſibi copiam recuſari cau-
ſante, non ideo recipiatur appellatio: ſed
exemplum actorum ſoluta condigna mercede
tradi iniungatur. Index à quo in cauſa appel-
labili interim nihil attentet. ſi autem publica
probatione conſtiterit negari acta, adijci poſ-
ſit clauſula *ne quid interim noui attentetur*: appel-
lationes ab executione decretorum Concilij
Tridentini, aut viſitationis Apoſtolicæ à Me-
tropolitanis non recipiantur. nec ſi Epiſcopi
procedunt virtute Concilij Tridentini, tam-
quam delegati, in cauſis ſub ordinaria iuriſ-
dictione non comprehenſis, ſalua Nuntiorum
authoritate, ab ordinaria autem viſitatione,
aut correctione morum ad effectum deuolu-
tiuum tantum admittantur: niſi grauamen ſit
irreparabile, aut citata parte cum cauſæ cog-
nitione iudicialiter procedatur, tunc enim
etiam ad effectum ſuſpenſiuum appellationi
locus eſt in grauamine irreparabili, vt indebi-
tæ incarcerationis, torturæ, aut excommuni-
cationis, etiam comminatæ, non niſi viſis actis,
ex quibus grauamen euidenter conſtet, reci-
piatur appellatio; inhibitio, aut prouiſio detur
in cauſa incarcerationis tam reus manet in
carcere, vt diximus, quam Iudex à quo nihil
innouat; acta originalia tranſmitti non petan-
tur, niſi probabilis ſit falſitatis cauſa iudiciali-
ter obiecta, qua finita remittantur, cenſura
non relaxetur, aut nulla declaretur, niſi parti-
bus auditis & cognita cauſa, quæ ſi iuſta; ad
Iudicem à quo remittatur abſoluendus, poſt
humiliationem, & emendationem, ſi clarè in-
iuſta à ſuperiore abſoluatur: ſi dubia, hone-
ſtius eſt remitti, poteſt tamen à ſuperiore ab-
ſolui abſolutio ad cautelam in dubio facti, vel
probabili iuris, ſuper nullitate excommuni-
cationis, hominis, aut iuris, non niſi parte cita-
ta & viſis actis detur: tuncque ad breue tem-
pus, cum reincidentia, & cautione de ſtando
iuri, & parendo mandatis Eccleſiæ tantum:
& excommunicatus ob manifeſtam offenſam,
ſatisfactionem præſtare, &, ſi ob contuma-
ciam manifeſtam, expenſas etiam ſatisfacere,
& cauere de iudicio ſiſti coram excommuni-
catore debeat, priuſquam ad cautelam abſol-
uatur, nec denique recipiatur appellatio à
ſententia contra verum contumacem lata, nec
inhibitio, aut vlla prouiſio detur, quamdiu in
huiuſmodi contumacia perſtiterit, & recepta
paſſim hic eſt ea ſanctio, quamuis diſtinctio
actorum in vim Concilij Tridentini ab ordi-
narijs tamquam delegatis, comprehenſorum
in iuriſdictione ordinaria, vel non compre-
henſorum vix ſoleat proponi: ſed Metropo-
litanus etiam adiri, Papa, vel Nuntius, pro ar-
bitrio appellantis. cui fauet plurium ſcripto-
rum opinio: apud quos etiam caſus grauami-
nis irreparabilis, aut non perfectè reparabilis
recenſentur, & interlocutoriæ definitiuæ vim
habentes. *Citati à Barboſ. in Collect. DD. ad Concil.
Trid. ſ. 24. c. 20.* vtpotè ſuper minori ætate, arti-
culorum admiſſione, vel reiectione, teſtium
item & probationum, abſolutione ab inſtan-
tia, expenſis, iuramento ſuppletorij vel in li-
tem delatione, breuitate nimia termini proba-
torij, tormentis, carcere, cenſuris, officij exclu-
ſione, legitimatione perſonarum, denegatione
actorum, &c.

Quando à definitiua appellatur † non opus 11
eſt cauſæ expreſſione, niſi in materia viſitatio-
nis, aut correctionis: *Trid. ſ. 13. c. 1. §. in cauſis.
Nauar. Conſ. 1 de Appell.*

Porrò d. c. 20. §. *præterea* † decernitur vt ſi 12.
quis in caſibus à iure permiſſis appellaue- Appellãs
rit, aut de aliquo grauamine conqueſtus fue- quid agat.
rit, ſeu aliàs ob lapſum biennij, de quo ſupra,
ad alium iudicem recurrerit, teneatur acta
omnia coram Epiſcopo geſta, ad iudicem ap-
pellationis expenſis ſuis transferre, eodem E-
piſcopo prius admonito, vt ſi quid ei pro
cauſſæ inſtructione videbitur, poſſit iudici ap-
pellationis ſignificare. Quod ſi appellatus
compareat, cogatur tunc is quoque actorum,
quæ tranſlata ſunt expenſas pro portione ſua,
ſi illis vti voluerit ſubire, niſi aliter ex loci
conſuetudine ſeruetur, vt ſcilicet ad appellan-
tem integrum hoc onus pertineat. Qui locus
etiam procedit vbi iure appellare licet, &
quamuis appellans nouum iudicium inſti-
tuere velit, & etiamſi à delegato appelletur:
non tamẽ ſi cauſæ ſint diuerſæ, ea enim tranſ-
ferentur acta, quæ in cauſſa de qua in ſecunda
inſtantia agitur, habita ſunt. *Riccius in prax.
app. dec.* 510. Qui §. *præterea* loquitur in cauſſa
appellationis: vnde ſi altera partium non ex-
hibet iudici aliqua acta de mandato ipſius co-
ram ſubdelegato facta, iſte caſus tanquam o-
miſſus remanet in iuris communis diſpoſi-
tione. *Farin. in deciſ. Crim. dec.* 54. Atque inſu-
per hæc iuris noui introductiua diſpoſitio lo-
cum non habet in prophanis non Eccleſiaſti-
cis, etiamſi coram iudice Eccleſiaſtico pen-
deant, *Farin. Crim. deciſ.* 200. *num.* 4. *ex Cong.
Conc. & Rot.* tamen ſi in vim huius decreti ab
aliquo Ordinario cauſa fuerit auocata, & is
non delatis integrè actis pronunciauerit, erit
locus huic nullitati. *Idem deciſ.* 268. *num.* 3. 4.
vtpotè cum & iure ciuili nulla ſit ſententia,
quæ non viſis actis præſertim probatorijs fer-
tur. *Idem ibidem num.* 3. Quanquam in aliqui-
bus Curijs præſertim † Eccleſiaſticis ac im- 13.
primis Romana, benignius ac æquius fortè Nullitas
non attẽ-
denda.

eſſet,

eſſet, non attendi nullitatem ſine iniquitate: vt ſine hac illam allegari non poſſe in Camera Spirenſi tradit Gail. *Obſ. l. 1. obſ. 42.* vel ob hoc, quod forum Eccleſiæ, formularum amans eſſe non debeat, ſed ſolius æquitatis, *cap. finem litib. extra de Dol. & Cont.* ne iudicia Eccleſiaſtica carmina magica videantur, vt qui ſyllaba lapſus ſit, voto excidat. quare pulchrè Gallio *Actorum cap.* 18. inquit, *ſiquidem eſſet iniquum aliquid aut facinus, rectè vos ſuſtinerem; ſi verò quæſtiones ſunt de verbo & nominibus, Iudex ego horum eſſe nolo.* Ob hanc æquitatem teſtamentorum ſolemnitates à iure ciuili, etſi non ſine cauſſa requiſitæ, relaxantur *in c. cum eſſes, cap. relatum de Teſtam.* vt mirum ſit quomodo Gonzales *in annot. ad gloſſ. 9. poſt 5. ad Reg. 8. Canc. num. 3.* ſcribat Rotam Romanam non multum curare de ſententijs de partibus, nec velle eas exequi, quamuis conſtat de re iudicata, nec apud Rotam probationem facere non viſis proceſſibus in quibus fundatæ ſunt. Sed vereor ne ex his cauſis iudicia Romana minoris fiant ab his, qui ſua contemptui haberi vident. Sed Clem. VIII. nunc non attendi nullitates voluit niſi ex trib. cauſis, *vt diximus tit. de Iudic.*

14. Porrò in cauſis † criminalibus Pius V. ſanxit vt intra 6. menſes à die appellationis, ne impunitas ex mora ſequatur, Iudex primæ inſtantiæ poſſit ſummam pecuniariæ pœnæ exequi, non obſtante appellatione, niſi expeditionem condemnatus in ſecunda inſtantia reproducat. *P. Matth. 7. dec. l. 1. t. 9. c. 3.*

Et ex conſtitutione Pij V. in confeſſis ne appellatio moretur, executionem inſeri ſolet in criminalibus clauſula *parito iudicato.*

Generalius Bugn. *l. abr. l. 3. ſynt.* 35. aſſerit cap. cum Romani *x. de appellationibus* abolitum eſſe, quatenus appellantibus annum concedit ad proſequendam appellationem.

15. Iudex † à quo appellatum eſt, non tenetur niſi velit ſententiam à ſe latam defendere, vt tenetur in Flandria, in ſæcularibus iudicijs, ſed poteſt ſoletque committere partem parti, ſed recurrens ad ſuperiorem, *vt inquit Conc. Trid. ſ. 24. c 20. §. præterea* tenetur eum prius admonere, vt ſi quid ei pro cauſæ inſtructione videbitur, poſſit iuduci appellationis ſignificare. non tamen Iudex impunè poteſt per malitiam aliquem grauare per gratiam, aut ſordes, *cap. 1. de ſent. in 6.* vel per latam culpam ſeu nimiam imprudentiam *l. vlt. de Var. & extraor. cog.* quin litem faciat ſuam, & quantum ſuperioris religioni videbitur teneatur. *iuxta §. 1. Inſt. de obl. qua ex quaſi del. d. c. 1.* Hæc enim pœna etiam hodie viget quamuis Bugn. *leg. abr. li. 2. ſect.* 147. exiſtimet ſuſpenſionem annalem *d. c. 1.* non ſeruari. Sed exiſtimo per ea verba ceſſare opinionem quæ aliquibus placuit, vt iudices teneantur de culpa leuiſſima, & magis iuxta Baldi opinionem tantum teneri de lata. *qua de re videri poteſt Delrio ad l. Contract. cap. 18. verſ. magiſtrat. D de Reg. Iur.*

Iudex à quo non tenetur defendere ſententiá.

Iudices, qui tenentur iudicatum ſuum defendere, vel aliàs reipſa non inuiti defendunt, (cum in ſecunda inſtantia, tranſeant in partes:) in alia cauſſa recuſari, forum illorum imperiumque detrectari poteſt, in ijſque ceſſat diſpoſitio cap. propoſuit. *de appel.* vt qui in vna cauſſa condemnatus appellauit, in alia non minus reſpondere teneatur. quod nimis generatim antiquatum eſſe cenſuit Bugn. *leg. abr. l. 6. collect.* 51.

Quamquam omiſſo medio appelletur ad Papam: *c. 7. 31. 34. 52. x h. t.* & legatum: *c. 1. x. de off. legat. & ibi Panorm.* non tamen ad inferiores niſi gradatim, niſi ſecus habeat conſuetudo. *c. 3. §. ab Archidiac. h. t. in 6.* illa enim iuriſdictionem tribuit. *c. cum contingat. x. de for. compet.*

Prouocationes à Summo Pontifice † ad 16.
futurum Concilium tanquam erroneæ & ſchiſmaticæ à Pio II. & Iul. II damnatæ ſunt. Conſt. refert P. Matth *Sep. Dec l. 2. t. 9. cap. 1. 2.* Reges etiam reum læſæ Maieſtatis cum habent qui ab eorum ſententijs ad Papam appellat. *Papon. Ar. lib. 22. t. 1. num. 2.* Vtique cum appellatio ſit ab inferiori ad ſuperiorem prouocatio. Papa autem in temporalibus non ſit ſuperior via regia, ſed demum per indirectum: cum deuiat gladius temporalis, in viam reducitur à ſpirituali *c. vnam ſanctam.* De maior. & obed. in extrau. commun. *c. nouit. x. de iudic.* ſed ille eſt tranſgreſſus ad aliud genus iudicij Euangelici; appellatio autem per gradus ſubalternatos aſcendit ad ſupremitatem dumtaxat vnius ſcalæ. Conradus Imp. Traiectenſes ob taliter interiectam appellationem pro maieſtatis reis tractauit. Quamuis iuramentum, quod Imperator Papæ præſtat *in clem. 1. de iureiur.* deciſum ſit eſſe fidelitatis. Vt & Alexand. III. *in c. ſi duobus 7. in fi. x. h. t.* fatetur talem appellationem ſecundùm iuris rigorem non tenere. tamen addidit de conſuetudine Eccleſiæ tenere. Solius ergo Dei iudicio reſeruatur, quod Papa, reges, ſupremiuè Principes decreuerint. Sic *ex Fulgoſio l. 1. de mirac.* alijſque refert Choppin. *monaſt. l. 2. t. vlt. num.* 10. prouocationes ad tribunal Chriſti interpoſitas, nec ſine effectu. Clapmarius *de arcanis rerum publicarum l. 1. c. 19.* tradit quod *Iulius III.* Pontifex: cum per Legatos apud Henricum III. Regem Galliarum teſtatus eſſet, Deum fore vltorem, ad eumque ſe prouocare dixiſſet: Rex annuit, ſeque pro tribunali Dei affuturum ſpopondit: cæterum certò ſe ſcire, Pontificem vadimonium deſerturum. & Henricus quidem à monacho ad ſuperos miſſus eſt; an autem cauſam ad votum perorauerit, hactenus Mercurius nullus enarrauit: valde procliue eſt, vt credatur Chriſtus de Pontifice dixiſſe, *qui vos ſpernit, me ſpernit:* & de proximo ei Cardinale Guiſio, vti de Abel ad Cain, *ſanguis eius clamat ad me de terra,* & ad hæc Henricum obmutuiſſe. fuerit verò miſericors Iudex, an iuſtus, euulgabit ſumma dies.

Appellat. à Summo Pontific.

Pars huius tituli etiam eſt † *de Relationibus:* 17.
quæ olim fiebant Principibus, & ferè nunc quidem

De Relationibus.

quidem obſoleuerunt, ſed & intermedijs ſæculis aliarum cepit eſſe frequens vſus, dum iudices minores, conſulebant maiores, & litium acta tranſmittebant, petentes quid in ijs pronunciandum eſſet, quod vocabant, *Leeringhe haelen oft hooſt-Vonniſſe.* & nihilominus ſi à ſententia appellabatur, ipſi conſulti cognoſcebant de appellatione. Qui vſus prima facie damnatur; ſed tamen dicitur Philippus Audax, Comes Flandriæ anno 1385. eum Flandris dediſſe. & dicuntur Gandenſes habere priuilegium Guidonis Comitis, quo ita vtantur, vt ſententias in ſua camera latas iterum iudicent, & ſæpe reforment in tribunali. Dicuntur ſimiliter Winobergenſes & Furnenſes priuilegium Guidonis habere, vt ſequi non teneantur reſponſionem ſuperiorum iudicum conſultorum. Sed & hæ conſultationes ferè paſſim deſueuerunt.

Superuenit ad formam primarum Relationum recurſus ad S Cong. Conc. Trid. interpretum. *de quo in noſtra præfatione latius egimus.*

Per ſupplicationem etiam retractari petitur ſententia eorum à quibus appellare non licet. *l. vn. Cod. de ſen. Præfec. prætor.* Succeſſit non abſimile Reuiſionis beneficium. de cuius interponendæ modo, tempore, effectu, Iudicibus. V. Gail. *Pract. obſer. l. 1. obſer.* 153. 154. 155. Quod in Ordin. Concil. Brab. *tit. pen.* vocatur propoſitio erroris. & *ibid.* eius præſcripta enarrantur.

Spectant ad h. t. ex Conc. Trid. *cap. 1. §. in cauſis. ſeſſ. 13. cap. 7. ſeſſ. 22. cap. 10. §. nec in his. ſ. 24. cap. 14. ſeſſ. 25. cap. 20. ſ. 24.*

LIBER TERTIVS.

DE VITA ET HONESTATE Clericorum.

OPTANDVM fuiſſet reperiri in Clero (quod fortè in primitiua Eccleſia fuit.) quod Tacit. ſcribit de Mor. Germ. *apud Germ. plus boni mores,* inquit *valent, quam alibi bonæ leges, & nemo illic vitia ridet, nec corrumpere, & corrumpi ſæculum vocatur.* ſed quia non eadem vota ſunt & facta; ex malis morib. bonas leges naſci oportuit, quæ Cleri vitam moreſque quaſi indices ducerent.

1. Clero libido interdicta. Igitur vbique & in rebus omnibus Clerici abſtinere debent ab omni † re libidinoſa, & illius ſpecie, vt reuera nec malum committant, nec illius ſimilitudinem; & quam maximè à locis & rebus ſacris illam reijcere debent.

2. Alea. Magna etiam eſt phreneſis in † aleæ luſu: Tacit. lib. de Mor. German. *aleam,* inquit, *(quod mirere) ſobrij inter ſeria exercent; tanta lucrandi perdendiue temeritate, vt cum omnia defecerunt, extremo ac nouiſſimo iactu de libertate & de corpore contendant, victus voluntariam ſeruitutem adit, quamuis iunior, quamuis robuſtior, alligari ſe ac vinciri patitur; ea eſt in re praua peruicatia, fidem ipſi vocant.* (vtinam tanta conſtantia fidem Deo immutatam ſeruaſſent, non tot nunc hæreſeon & bellorum procellis agitarentur.) Qua ex cauſa, & ne Eccleſiæ ſubſtantiam luſibus prodigant, dum temperare vel abſtinere, nec victi nec victores poſſunt, quodque cleri ſtatum dedeceat, inhibentur Eccleſiaſtici aleam tractare.

Diſtat tamen calculorum vſus longè à vetita legibus alea, quia in hac exercenda ſola fortuna, in illis autem maximè induſtria verſatur: illa damnatur; non hæc: quæ luſum ſcaccorum, *quem Hieron. Vida celebrauit*, ideo laudabilem facit.

Clerici etiam arma † ferrè vetantur, ſcil. offenſiua, non autem defenſiua, peregrinantes de quibus in Concord. Brab. hæc ſunt verba. *non poterunt enſes longos dietim ad latus ferre, aut armata militia, tanquam pedites aut equites nomen dare, vel confraternitatib. aut collegijs baliſtariorum, ſagittariorum, pullulariorum, aut haſtiludiorum ſe inſcribi, aut annumerari permittere.* Pius IV. & Pius V. ſub grauibus pœnis prohibuerunt Archibuſettos breuioris menſuræ duorum palmorum, pugiones, cultellos, & alia id genus breuioris menſuræ quam trium palmorum. 3. Arma offenſiua.

Integer vitæ, ſceleriſque purus,
Non eget Mauri iaculis, nec arcu.

Etſi *habitus non facit monachum, vt ait Trid. ſeſſ.* 14. *cap.* 6. oportet tamen Clericos veſtes deferre ſuo ordini † congruentes, ac etiam ſexui. vt non liceat fœminæ habitu virili vti etiam ob continentiam, *Sa. ex Cong. Conc. verb. fœmina.* vt inter primas cauſſas fuerit damnatæ ab Anglis Ioannæ Puellæ, quæ obſidionem Aurelianenſem ſoluit, & Car. VII. ad ſacra Regia Remos duxit, quod virilem habitum, quem vti bello commodum ſumpſerat, mutate nollet. *Paſquier Recherches l. 5. cap.* 8. porrò Clerici abſtinere debent à veſte vt & ſupellectile luxum præ ſe ferente, quod vbique Canones cantant. Tacit. lib. 2. Ann. *decretum*, inquit, *ne vaſa auro ſolida miniſtrandis* 4. Indecens habitus.

cibus fierent, ne veſtis ſerica viros fœdaret. pluresque apud Roman. leges ſumptuariæ fuerunt. S. Bern de *conſid. l.* 3. *c.* 11. *forma*, inquit, *veſtium, deformitatis mentium, & morum indicium eſt; quid ſibi vult quod Clerici aliud eſſe, aliud videri volunt? nempe habitu milites, quæſtu Clericos, actu neutrum exhibent; nam neque pugnant vt milites, neque vt Clerici euangelizant.*

5. Proprius habitus † Clericorum nullibi determinatur, *teſte gloſſ. fin. in Clemen.* 1. *de elect. Menoch. de Arbit. l.* 2. *cen.* 4. *cap.* 3;2. niſi quod nimia breuitas & longitudo reprobatur, *c. in Clerici h. t.* & veſtis debet eſſe talaris. *cap pen.* 23. *diſt.* Conſtit. Sixti V. *quam refert Quar. verb. habitus Clericalis, & eiuſdem moderationem*, quæ tamen recepta non eſt quoad pœnam priuationis ipſo facto Incurrendam. Color item viridis & rubeus interdictus eſt Clero: ab Innocentio tamen IV. circa annum 1240. Cardinalibus purpuræ vſus conceſſus fuit. *Platina in illius vita.* Color alioquin prohibitus, & ſolis Imperatoribus reſeruatus, ſub pœna 20. librarum auri, & læſæ maieſtatis *l. letas C. de murelegulis lib.* 11. *l. vellera C. de veſtib. holoberis, & auratis, & de intinctione ſacri muricis. eod. lib.* communicat ergo ea conceſſio aliqua parte inſignia maieſtatis Cardinalibus. mira ergo non eſt ratio damnationis epulonis, qui ob diuitias arrogabat ſibi regiam veſtem. itaque concionatores qui occaſione huius hiſtoriæ ſtomachantur contra hominum veſtitus; non facilè quemlibet exceſſum letiferè damnare debent, vt Epulonis. In Concord. Brab. & plures formæ prohibentur, §. *Clerici.* verum non eſt operæ pretium ea hic transſcribere, cum etiam vſus eas abrogarit.

6. In Conc. † Mech. 1607. *t.* 18. *c.* 4. decretum eſt vt Clerus & togam & pileum quadratum deferat. ſed eius rei obſeruantiam remiſit Ioann. Miræus Epiſcopus Clero ciuitatis Antuerp. in acceptatione iſtius Conc. ob ſingulares iſtius loci reſpectus. dum autem peregrinatur, vel eſt in villa Clericus, modo habitu vltra genua propendente vtatur, excuſatur. *d. Concil Mech. & Cong. Conc. apud Plaſ. pr. p.* 2. *cap.* 3. *num.* 14.

7. Excuſat etiam paupertas †, metus, aut periculum itineris, infirmitas, cui noceat tonſura. Neque per vnicam habitus omiſſionem priuatur Clericus priuilegio Clericali, ſed neceſſaria eſt tanta perſeuerantia, vt publicè penè exiſtimetur Laicus. *Proſper. in addit. ad Quar. lit. c.* vbi & refert Sac. Cong. declaraſſe, aſſcriptum oratorio confraternitatis laicæ cenſeri aſſcriptum Eccleſiæ, *iuxta c.* 6. *ſeſſ.* 14. *Trid.* etiam ſi ſeruitium eius aliquantum fuerit interpolatum, quia ciuili modo verba intelligenda ſunt, *l. ſi cui, D. de ſeruit.* belli tempus etſi poſſit excuſare à delatione habitus, dum periculum ingruit, nullatenus tamen quin in templo ſacra veſtis aſſumatur. vnde Choppin. *de ſac. polit. l.* 3 *tit.* 2. *n.* 4. 5. 6. refert infirmatum ſtatutum Capituli Lingonenſis, quo id permiſſum fuerat.

Denique vt habitus clerici decens, à laico diſtinctus, publicus, non domeſticus, non momentaneus, non iuſta ex cauſa mutatus, nec ex iniuſta ſtatim priuilegio fori priuet, nec vnus actus pœnis grauibus ſubiectus, ſed arbitrarijs, veſtis talaris vna, aut plures requirantur, interdictus ſit ille omnis habitus, quem vetuerit Epiſcopus, vt nulla appellatione, quæ de vita, moribus, habitu decernuntur, decreta ſunt, ſuſpendantur; latius diximus *in Conſult. canon. h. t. conſult.* 1.

Clerici in conuiuijs † debent ſe oſtendere 8.
Potatio.
honeſtos, & ſobrios in cibo, potu, & verbis, & , vt vltra tertiam vicem non biberent, decretum fuit *in cap. quando* 44. *diſtinct.* Id tamen intelligendum eſt, niſi ſitis naturalis amplius exigat, vnde Innoc. III. commodè vtitur his verbis in c. à crapula h. t. *Clerici à crapula & ebrietate deligenter abſtineant, vinum ſibi temperent, & ſe vino.* Atque ebrius quidem, à bria dicitur, quod genus menſuræ eſſe dicunt, quaſi ſine menſura bibens, ſine menſura agat.

Fœcundi calices quem non fecere diſertum?
Tunc ſurgunt rixæ, tunc pauper cornua ſumit, &c.

Clerici ebrij pœnam ſuſpenſionis eſſe voluit ab officio & beneficio, Innocentius III. *d. cap. à crapula*, ſed ebrietas eſt difficilis probationis, & in ea plurimum laborat ratio intellectus *vt habet Gutier. Can. qq. l* 2. *cap.* 4. *num.* 113. adeoque non creditur teſti deponenti de ebrietate, niſi aſſignet concludentem rationem. ideo ex Conſtit. Prouinc. Mech. 1607. punitur hic pro arbitrio Iudicis & modo ſcandali: vt graue ſcandalum eſt totas noctes potando tranſigere, vt pernoctauit Acerra apud Martialem;

Heſterno fœtere mero qui credit Acerram,
Fallitur: in lucem ſemper Acerra bibit.

Eodem *c. à crapula* interdicitur † potatio ad 9.
Ad æquales hauſtus.
æquales hauſtus; videlicet quæ fit ad ſe mutuo ingurgitandum, non quæ cauſſa honoris, ac votiuæ ſalutis Principum, virorum, aut amicorum: modò tamen cautio adſit, ne quis inebrietur: & in Conc. Laodicen. Carthag. 3. interdicitur Clericis ingreſſus tabernarum, niſi peregrinentur, quod & Synodus Prou. Mech. h. t. 1607. mandauit.

Ariſtoteles in politicis demonſtrat vitium ebrietatis vnicum eſſe, atque in criminibus non tam facinus quam voluntatem eſſe plectendam, eamque minus prauam eſſe in ebrio quam in ſobrio: reijciendamque ideo Pictaci ſententiam qui duplici pœna ebrium quaſi delicto delictum cumulaſſet, mulctandum cenſuit. Atque Ariſtotelis quidem ſententiam ſequutus eſt D. Auguſtinus dum Loth vnicum crimen commiſiſſe cenſet, dum ebrius nefariè concubuit. nihilominus tamen Carolus V. Imperator hic vetuit veniales codicillos commiſſi homicidij dari obtentu ebrietatis, vel Pictaci ſecutus ſententiam: vel (quod magis eſt) vt delictum, quia hic tum frequens, acerbitate pœnæ coërceretur.

Procul eſſe etiam clericos ab auaritiæ † 10.
Auaritia.
ſtudio conuenit, neque verſari in opinione Marcelli de quo Tacit. l. 14. *Ann.* refert *quod*

Aſinio

Aſinio Pollione proauo clarus, neque morum ſpernendus habebatur, niſi quod paupertatem præcipuum malorum credebat. Quippe non ſatis didicerat, quod ſiue quis ampla poſſidet latifundia, ſiue ruſtica mappalia, atque humilem habitet caſam, μόνος ὁ σοφὸς πλούσιος.

11. Venatio. Venationes etiam præſertim clamoroſæ clero interdicuntur, quamuis Bugnion. *leg. abrog. libro.* 2. *ſect.* 59. dicat titulum de clerico venatore hodie non obtinere, vſuque abrogatum eſſe, ſed argumentatur ex facto abuſiuo, quod iuri non derogat. apud pios clericos ius nihil immutatum eſt: qui meminerint illud Hieronym. quod venatorem numquam legimus ſanctum. *cap. quorundam diſt.* 34. Nemroht non ſanctus ſed robuſtus venator dicitur. *Vide quæ dicimus* 1. *de cleric. venat.* eodem abuſu dicit Bugn. *l.* 3. *ſeſſ.* 157. titulo, de ſimonia locum in Gallia non eſſe, & *l.* 2. *ſect.* 77. nec aleæ prohibitioni. mali mores: peius ſcriptum, quo defendantur, vel excuſentur. & recens eſt prohibitio Concilij *Trid. ſ.* 24. *cap.* 12. §. *reſtitu.* Vt ab illicitis venationibus & *aucupijs clerici* abſtineat.

12. Monita. Præclara vlterius eſt monitio † Conc. Trid. *ſeſſ.* 2. *in decreto, de modo viuendi.* §. *Epiſ.* ad Epiſcopos omneſque Eccleſiaſticos, *& in proœm. decret. de reform. ſeſſ.* 14. *ſeſſ.* 25. *de Reſor. ca.* 1. *ſ.* 24. *capit.* 12. §. *reſtitut. ſ.* 22. *cap.* 1. *ſ.* 14. *cap.* 6. *ſ.* 25. *c.* 1. §. *quicumque Leon.* 10. *in Concil. Lat. Pij* 4. *Conſt. quas refert P. Matth. ſept. dec.* 2. *l.* 3 *t.* 1. *cap.* 1. 2. *l.* 1. *c.* 4. Monitionem dixi: ſed & præceptum verius eſt, dum d. c. 1. *ſ.* 25. etiam vtitur verbo *iubet*. miror, inquit Ioan. Valer. *de different. inter vtrumque. for. V. beneficiatus different.* 5. *quod ſtante præcepto Conciliari (de quo in præſenti) & in re tam graui, tanquam pauperibus præiudiciali, & ſtatui Eccleſiaſtico contraria, qui verbo & exemplo docere debent harum pomparum, & vanitatum mundi contemptum, ſint viri aliqui docti, & religioſi, qui audeant dicere hanc Concilij doctrinam eſſe de honeſtate, & perfectione; non tamen de præcepto: cum Concilium apertè dicat; non ſolum iubet, vt Epiſcopi modeſta &c.* Neque vilibus præmijs ad probam vitam inuitantur, quibus æterna promittuntur, dum ſæculi milites militiam grauem & infructuoſam ferunt, *&, vt inquit Tacit. l.* 1. *Ann. denis in diem aſſibus anima & corpus æſtimatur.*

DE COHABITATIONE Clericorum & mulierum.

1. Antiquorum Canonum prohibitiones. ADultero Conc. Ancyr. *c.* 20. † ſeptem annos pœnitentiæ imponit. Neo Cæſar. *cap.* 1. presbyterum vxorem ducentem deponi, fornicantem vel adulterantem, extra Eccleſiam abijci, & inter laicos ad pœnitentiam redigi mandat. Concilium Elib. c. 13. ſtatuit virginibus votifragis etiam reſipiſcentibus in fine tantum dandam eſſe communionem, virginibus ſine voto in corpus ſuum peccantibus (nota ſimplicem fornicationem iam olim in Eccleſia punitam fuiſſe) annus præſcribitur antequam reconcilientur, ſi modo violatoribus ſuis nupſerint: ſin alijs, quinquennij pœnitentia. Idem Concilium *cap.* 72. ſtatuit, ſi vidua peccauerit, poſt quinquennem pænitentiam communioni reſtituendam, ſi correo nupſerit; ſin alteri, nec in fine dandam communionem. Innocent. I. poſtquam de incontinentia ſacerdotum & Leuitarum decreuiſſet, *ca.* 2. diſputat de his qui in omni vita voluptatibus ſe dederunt, & in fine pœnitent: *De his*, inquit, *obſeruatio prior durior; poſterior, interueniente miſericordia, inclinatior eſt: nam cum illis temporibus crebræ perſecutiones eſſent ne communionis conceſſa facilitas homines de reconciliatione ſecuros non reuocaret à lapſu, negata merito communio eſt, conceſſa pœnitentia: nè totum penitus negaretur, & duriorem eſſe remiſſionem fecit temporis ratio. Sed poſtquam Dominus pacem Eccleſiæ ſuæ reddidit, iam depulſo terrore communionem dare abeuntibus placuit, & propter Domini miſericordiam quaſi viaticum profecturis, & ne Nouatiani hæretici negantis veniam aſperitatem & duritiam ſubſequi videamur.* 3

Ex his patet † & pœnas criminum carnis grauiores olim fuiſſe, vti & faciliores illorum præſumptiones. Vnde & Conc. Matiſc. *Can.* 2 ſtatuit vt nulla mulier in cubiculo Epiſcopi abſque duobus presbyteris, aut certè Diaconis ingredi permittatur, & poſteriora etiam ſecula vetuerunt cohabitationem clericorum, & mulierum. Vnde benè aduertere oportet ne antiqui rigoris Canones ſiue contra laicos ſiue contra clericos, ſine examine torqueamus ad præſentia tempora: vel præſumptiones olim validas, hodie æquè efficaces putemus, vel quorumcumque locorum & temporum ſcriptorum doctrinam ad quælibet loca extendamus. quod enim in Italia alijſque calidis locis indicium facit oſculum, non vtique hîc facit: Vnde quod ſtatuit Conſtantin. *l.* 16. *C. de donat. ante nup.* vt ſi ſponſus ante nuptias acceperit à ſponſa oſculum, lucretur dimidiam ſponſalitiæ largitatis, quaſi delibata eius pudicitia, & imminuta eius integritate, non vtique vnquam ſeruatum vidi: Et negat ſeruari Bugnion. *leg. abrog. l.* 4. *Clem.* 33. ſed omnia locorum ſtatuta ſonant, vt thorum aſcenderit coniugalem, nec ante bonorum communio inducitur. *Buſius ad l.* 5. *&* 6. *D. de Ritu nup.* Cum hiſtorias veteres & hodiernas legimus, miramur aliarum gentium famoſa adulteria, raptus, ſtupra, inceſtus. Audi quid cenſeat de noſtra Antuerpia R. P. Scriban. in illius deſcript. *v. Caſt.* (& indole ab vna noſce omnes Belgas.) *Annis quibus hic ſum viginti in vrbe hac magna, non indiligens morum obſeruator, nullam inaudiſſe me virginem honeſto loco natam, oblitam eo ſui, vt in cuiuſquam voluntatem ante matrimonium conceſſerit.* Quare nec valdè conferet in his locis ad probandam alicuius incontinentiam, vti alibi vehementer argueret, vbi oſculum ſtatim inter mortalia reputatur:

2, Applicandæ cum ſale hodiernis moribus & pro locorum differentia.

 tatur:

tatur: quod in his locis non æquè dici poteſt, tum ob patriæ morem, & frequentiam, cœli, & ſublunarium frigus, vt hic non tantum ſpeculatiuè ſed & practicè (abſit modò ſcandalum, & ſciot cuiuſque particularis diſpoſitio) vera credi poſſit opinio, quam ſpeculatiuè tantum, vt probabilem & veram tradit Leſſius. *de Iuſt. & iur. l. 4. c. 3. d. 8.* quamquam in calce operis eam mutare voluiſſe videatur, ſed rationes quas ex facto adducit, alibi obtineant.

Ex iiſdem cauſis fluit, vt quamuis etiam de iure ludus vxoris impudicus cum alio plectatur: *gloſſ. in cap. 1. lib. feud. quib. mod. feuda amitt.* non tamen hodie oſculum in his locis Ius diuortij tribuat ſed fortè apud eas gentes vbi etiamnum obtinet illud: Oſcula qui ſumpſit, ſi non & cætera ſumpſit, &c.

3. In Belgio clericorũ & mulierum non ſuſpectarũ cohabitatio tolerata.

Et huiuſmodi quidem prohibitiq cohabitationis clericorum † & mulierum laudabilis eſt, ſed ob flegma huius climatis hic nunquam recepta: tametſi cum in Conc. Prouinc. Mechl. an. 1607. decretum eſſet vt quilibet Sacerdos ancillam è domo, ab Epiſcopo iuſſus, dimitteret; cum Romæ ea Synodus probanda ſiſteretur, id circumductum atque deletum eſt: non alia, reor, ex cauſſa, quam ne per hoc videretur derogari decreto, ne cum clericis mulieres habitent. Nihilominus ad mores noſtros ſtatuendo in Synodo Antuerpienſi id diſertè mandatum eſt. Quin & Conc. Trid. *ſ. 25. c. 14. de reformat.* id his verbis prohibet. *S. Synodus quibuſcumque clericis ne concubinas aut alias mulieres de quib. poſſit eſſe ſuſpicio, in domo vel extra tenere, vel cum illis vllam conſuetudinem habere audeant.* vbi benè nota concubinas dici retentas in domo vel extra & quod etiam conſuetudo cum quibuſcumque interdici

4. Suſpectarum non ta.

poſſit, † de quibus ſuſpicio haberi poſſit. Sic & Leo X. *in Conſt. quam refert P. Mat. lib. 5. t. 16. cap. 1. §. publici.* inter publicos concubinarios refert, qui mulierem de incontinentia ſuſpectam, & diffamatam tenent, & per ſuum ſuperiorem admoniti, ipſam cum affectu, & effectu non dimittunt. & *c. 2. h. t.* clericum excommunicari, & mulierem canonicè iudicari iubet. ſic & loquitur *l. 41. D. de milit. teſt.* vt mulier in quam turpis ſuſpicio cadere poteſt, nec ex teſtamento militis aliquid capere poſſit. ſimiliter *c. 8. ſ. 24. de Reform. Matrim.* dum ſtatuit de laicis pro concubinis domi retentis, vtitur verbo, *eiecerint*; pro alijs, *ſe ab earum conſuetudine ſeiunxerint*: quod vtrumque facere tenentur, ne vt concubinarij puniantur excommunicatione ibi præſcripta; & ſi contumaces ſint per annum, vt concubinarijs publicis, grauis punitio indicitur, ad arbitrium Ordinarij, nullo etiam requirente (quod & nota) & mulieribus (non viris Cong. Conc.) relegatio extra oppidum & diœceſim. ſi etiam Ordinarijs videbitur. *de quibus pœnis latius vide Azor. Inſtit. Mor. p. 3. lib. 3. c. 6.*

5. Concubinatus iure ciuili olim permiſſus.

Olim autem † iure ciuili impunitus fuit inter liberos coitus, vnde Tacit. l. 2. Ann. *Cautum*, inquit, *ne quæſtum corpore faceret cui auus, aut pater, aut maritus eques Rom. fuiſſet: nam Viſtilia, prætoria familia genita licentiam ſtupri apud ædiles vulgauerat, more inter veteres recepto, qui ſatis pœnarum aduerſus impudicas in ipſa Profeſſione flagitij credebant, Viſtilia in inſula Seryphon abdita eſt.* Demum Imp. Conſtant. *l. vn. C. de concub.* coniugatis penes ſe concubinas habere vetuit.

6. Multa illius requiſita.

Quare licet Iure ciuili † vt quis dicatur concubinarius, requiritur, vti femina ſit domi à concubino retenta, quadantenus vt vxor, *gloſſ. in l. concubinam C. de concub. qua de re Azor. Inſt. mor. p. 2. l. 2. c. 6. q. 4.* (Vnde Azor. infert hodie filios nullos eſſe propriè iuxta ius ciuile naturales, cum licitus olim, hodie inhibitus ſecundùm Canones ſit concubinatus, & Cuiac. *lib. 5. obſer. 6. circa fin.*) Iuxta quos ſufficit quod ſoleat quis cum ea carnaliter commiſceri, etſi foris habeatur, ſi de conſuetudine conſtat, & diffamatus eſt in ſua vel concubinæ vicinia. *Diaz. in prax. crim. can. c. 73. quam ſententiam ſequuti ſunt Domini de Rota. 27. Ian. 1597. vt habet M. Ant. Gen. in Prax. ca. 31.* Neque illiquida ratio differentiæ eſt: quippe ius Canonicum ſpectat materiam peccati corrigendi, ea porrò in vtroque caſu eſt: ius ciuile politicam conſiderationem habet, vt concubina quadantenus imitetur vxorem, atque quaſi vmbra ſit matrim. Quod in ea non eſt, quæ eſt foris: adeoque ex concubina natos dignos cenſet, qui ſubſecuto matrimonio legitimentur: non ſecuto, naturales vocantur: quorum neutrum eſt in alijs.

7. Similitudo cum minus ſolemni matrimonio.

Quin & tanta † ferè fuit ſimilitudo matrim. & concubinæ, vt Iure legitimæ vxores, non ſolemniter, tamen ductæ, & quæ magis propter ſeruitia, quam familiam, habebantur, concubinæ vocarentur. eo ſenſu accipiendus locus Auguſtini, vbi concubinam habentes, ab altari non vult arceri, nec non c. is qui. *c. Chriſtiano. 34 diſt.* vbi à Conc. Tolet. & à B. Iſidoro concubinam habere permittitur vxorem non habenti. nam verus concubinatus diſertè prohibitus eſt. *in c. denique verius. c. audite 34. diſt. c. præcipuè 11 q. 3. c. concubina 32. q. 2. c. dixit nemo. 32. q. 4.* & omne fornicationis crimen lege diuina prohibitum, & ſub pœna peccati mortalis neceſſariò euitandum. verba ſunt Leonis X. *in dict. Conſtit. §. & cum.* qua mandat vt Ordinarij contra omnem fornicationem in clericis & laicis, coniugatis & ſolutis, animaduertant.

8. Forma procedendi contra concubinarios.

Porrò Conc. Trid. *ſeſſ. 24. c. 8. ſ. 25. c. 14. vt notat Serol. v. concubinarij*, formam † dat procedendi contra concubinarios laicos ſcil. vt primò ter moneantur ab Ordinarijs, etiam ex officio. 2. ſi hoc peracto, non reſipiſcerent, eſſe excommunicandos. 3. ſi animo indurato per annum ſic ſteterint, pro qualitate criminis ſeuerè ab Ordinario puniantur. prout *ſ. 25. c. 3. in fin. de reform.* 4. mulieres quæ publicè cum ſuis concubinarijs viuunt, niſi vt ſupra admonenti Ordinario paruerint, extra oppidum, ſiue diœceſim eijciantur: inuocato ad hoc etiam ſi opus erit brachio ſæculari. Huiuſmodi monitiones ſecundùm materiam ſeu lo-

quendi ſormulam etiam inhibitiones dicuntur, v.g *in c.1 b.t inhibendum eſt.* inquit, *vt nullus ſacerdos fœminas, de quibus ſuſpicio eſſe poſſet retineat,* & *c. 2.4. & 6.* & monitio, & admunitio vocatur. & locum habet non tantum vbi de delicto conſtat, ſed etiam vbi de ſuſpicione & ſcandalo viciniæ. & monitus ſeu inhibitus extraiudiciali etiam decreto parere debet, aut offerre ſe ad purgandum, & diluendum id quod de re aut ſuſpicione delatum eſt. quo caſu reuocatur huiuſmodi decretum. *l quod iuſſit. D. de re Iud c. cum ceſſante x de appell.* vbi & idem Iudex reuocata interlocutoria in cauſa procedit, & per reuocationem huiuſmodi dicitur ceſſare querela, ſicut ceſſat effectus ceſſante cauſſa. eademque reuocatio eidem iudici permiſſa eſt, quamuis decretum definitiuum eſſe contendas, quia huiuſmodi in caſu idem, qui nulliter pronuntiauit Iudex ordinarius eſt adeundus. *l. ſi præſes C. quomodo & quando Iudex :* tametſi vt diximus huiuſmodi monitiones & inhibitiones intelligendæ ſint extraiudiciales ; & ſubſiſtere ad effectus Concilij, & canonum ſupra citatorum: dum præuia inquiſitione ſunt factæ, ſi porrò monitus aut inhibitus conqueratur, delationeſque iniquæ eſſe deprehendantur ritè reuocantur decreta, *ex d. l. quod iuſſit*, & rectè concipiuntur huiuſmodi decreta cum clauſula iuſtificatoria, donec inhibitus ſe purgauerit, ſeu inhibens aliter decreuerit. debent porrò monitiones fieri diſtinctis temporibus, vt ad pœnas Concilij procedatur : non tamen vt ad alias ex priori iure competentes. Ita vt ad pecuniarias, ſimileſue citra excommunicationem, & relegationem ſine illis procedi poſſit. *citati à Barboſ. in collect. DD ad Concil Trid. ſ. 24. de reform mat. c. 8.* vbi tamen Concilij pœnas in laicis obtinere inſordeſcentibus per annum, & ſi cum diuerſis : quamuis in his rarior inuenietur moralis anni continuitas, propter quam videantur incorrigibiles eſſe, & locum facere excommunicationi.

Quoad clericos perſonaſque Eccleſiaſticas, relictis pœnis de iure antiquo irrogari ſolitis, de iure nouiſſimo ſunt ſtatutæ, (quibus in hoc ſtandum eſt.) à Concil. Trident. *ſeſſ. 25 : c. 14. de reform.*

Pœnæ.

9. Primò, inquit, quod ſi † à ſuperioribus moniti, vtique ſpecialiter, non per edictum aut Synodum ab ipſis concubinis non abſtinerent, tertia parte fructuum, quarumcumq; penſionum, & beneficiorum ſint ipſo facto priuati. 2. ſi in eodem delicto cum eadem vel alia fœmina, perſeuerantes, ſecundæ monitioni adhuc nòn paruerint, non tantum fructus omnes beneficiorum amittant, prout ſupra, ſed quoad Ordinarius tanquam ſedis Apoſtolicæ delegatus arbitrabitur, ab adminiſtratione beneficiorum ſuſpendantur. 3. ſi ita ſuſpenſi, cum eiſdem verſentur, vel eas non expellant, priuentur perpetuò omnibus beneficijs & penſionibus. 4. ſi poſtquam eas ſemel dimiſerint, earum conſortium intermiſſum repetere, vel aliàs huiuſmodi ſcandaloſas mulieres ſibi adiungere auſi fuerint, præter dictas pœnas excomunicationis gladio plectantur. 5. ſint inhabiles ac indigni quibuſcumque honoribus, dignitatibus, beneficijs, & officijs, donec &c 6. clerici non beneficiati iuxta delicti qualitatem pœna carceris, ſuſpenſionis ab Ordine, ac inhabilitate ad beneficia obtinenda ac alijs modis iuxta ſac. Canon. ab ipſo Epiſcopo puniantur: vnde c. eos 32. *diſt.* præter has pœnas Vrban. II. concubinas à Principibus in ſeruitutem agi permittit. Vt tam ipſæ quam per eas etiam clerici puniantur, qui honore, bonis, & anima eas cariores habent. Ex his oriuntur multa dubia, primum an habeant locum pœnæ ſtatutæ iure antiquo. 2. an concubinarij ſint ipſo iure ſuſpenſi. 3. an poſſint ipſæ concubinæ etiam excommunicari. 4. an requiratur trina monitio contra ipſos clericos. quorum reſolutionem habet Serol. *d loc.* Et quidem Guttier. *Can. q. l. 2. c. 7.* clericum cum ſoluta fornicantem, negat deponi nunc poſſe, vt olim poterat.

Priuatio fructuum ſuſpenſio.

Priuatio beneficiorum.

Excommunicatio.

Inhabilitas.

Seruitus.

10. Si tamen clerici fornicatio † inſignem habet deformitatem adiunctam, vt adulterium, inceſtum, ſtuprum & ſimilia : *Guttier. C. q l. 2. c. 7. n. 55.* deponi poteſt. Secundò limitatur in clerico rem habente cum moniali; is deponendus eſt. 3. limitatur in clerico matrimonium de facto contrahente cum ſoluta : non tamen pro fornicatione continuata. 4. in crimine contra naturam. 5. in cognoſcente filiam ſuam ſpiritualem. 6. vel eam quæ propter Sacramentum pœnitentiæ effecta fuit ſibi filia ſpiritualis. 7. vel parœcianam ſuam. 8. vel eam quam tenuit in Sacramento confirmationis. Idem in Religioſis fornicantibus, idem in Epiſcopo fornicante, ſecundùm aliquos : ſed verior & communis ſententia eſt in contrarium : & hodie Tridentino. *ſeſſ. 25. capitulo. 14. §. fin.* ſpecialiter de Epiſcopis diſponit.

Quando hodie clericus fornicans deponi poſſit.

11. Probari tamen teſtibus † debet hoc crimen in præd. caſibus, quibus pœna depoſitionis pro eo imponitur, aliàs ſi in occulto reuelat ſuperiori, mitiori pœna delinquens puniendus eſt. *Gutierrez. d. c. nu.* 56. 57. 58. 59. 60. 61. 63. 64. 66. 67. Quare Weſenb. *in Parat. tit. de Adul. n.* 18. negat in criminali ſufficere reperiri ſolum & ſolam, nudum & nudam in lecto, vt habet ca. 12. *de præſumpt.* quod de probando ciuiliter matrimonio loquitur, & in eo pro plena probatione eſt. teſtabantur ſeniores duo illi de Suſanna & iuuene, quod viderant eos commiſceri. & lex Moſaica. *Leu.* 21. vtitur de punienda adultera verbis : *ſi deprehenſa fuerit in adulterio.* Vnde Curia Neapol. abſoluit fratrem cum ſorore eodem lecto repertum, quæ prægnans etiam fuit. *Riccius in prax. deciſ.* 686. de extraneis non idem ſtatuerem. Certè difficultas probationis obſcurorum criminum, non facit vt quælibet probatio ſufficiat, in quo multi hallucinantur. alioquin vix erit vt accuſaſſe non ſufficiat, in correctionibus tamẽ facilius ſufficit probatio.

Sub exacta tamen probatione.

Con-

12. Concubinatus non tantum nunc illicitus eſt, † & pœnis coercetur, ſed etiam infamat. Vnde refert Charon. *l* 7. *Reſ.* 167. iudicatam ſucceſſione defuncti indignam, quæ ſuſpecta de concubinatu prohibita erat ei cohabitare, & *l.* 10. *Reſ.* 75. presbyteri reuocatam donationem omnium bonorum factam cuidam iuueni, cui poſt annum filiam ſpuriam, etſi legitimatam vxorem dederat, ob fraudem legis, ob quam etiam *ibid.* eſt irritata donatio facta prolibus legitimis filiæ ſpuriæ.

Concubinatus infamat.

13. Refertur enim inter cæteras etiam pœnas concubinariorum clericorum, † quod concubinæ teſtamento legare aut aliàs donare non poſſint, alioquin vel hæredes illius, vt in milite ſeculari deciſum eſt, vendicare poſſunt, vt vult *Gamma deciſ.* 28. aut fiſco adiudicabitur, tanquam turpiter datum & turpiter acceptum, ob coitum iure pnnibilem t vt vult Molin. *de Iuſt. tr.* 2. *deciſ.* 275. *numero.* 55. qui argnmentum à milite ſæculari ad cœleſtem, ſeu clericum procedere negat, niſi in ijs quæ iure deciſa ſunt. Sic Carol. V. hic edicto ſuo *diuerſ. Ord* 4. *Octob.* 5540. *lib. edict fol* 767. concubinis donata inter viuos, vel teſtamento per minorennes immobilia, vel pro eis grauata voluit in irritum reuocari. Similiter Pius V. conſtitutionem edidit, qua vetuit, ne Illegitimis prolibus clerici aliqua relinquant. quam Conſt. Rota, *vt refert Farin. Crim. deciſ.* 82. *n.* 14. *& ſeq.* locum habere declarauit, non tantum in bonis quæſitis ex fructibus beneficiorum, ſed etiam in patrimonialibus. quin & comprehendere laicos, quoad bona ab Eeclesia profecta, qualia ſunt fenda Eccleſiaſtica, emphiteutica, & bona ex penſionibns acquiſita, quæ laici ex priuilegio aliquando obtinent. Denique omnes eos quibus applicari poſſit vna ex rationibus in procemio Bullæ contentis: videl. ſi Ordini Eccleſiaſtico noxia eſſent, vel ſcandalum parerent.

Clericos inteſtabiles facit in fauorẽ concubinarum ac prolium.

14. Dicitur quondam † elerus Vltraiectinus priuilegium habuiſſe à Pontifice & Imperatore confirmatum, vt liceret ex concubina natis, quantum luberet relinquere, modò ſine fraude eſſet legitimarum prolium ante fortè ſuſceptarum. *Holl ſup. ſenten. deciſ. ſecund.* ſed ea conſuetudo & abolita nunc cenſeri debet, fuiſſeque ſemper & eſſe corruptela, ſicut ſimilis quædam Namurcenſis à Concilio Mechlinienſi iudicata, & vſu impoſterum interdicta fuit. *ibid.*

Abuſus cleri Vltraiectini.

15. Quamuis elericus † eòncubinarins notorius, puniri poſſit abſque aliqua moniriòne. *ex c. tua nos. de coh. cl & mul. & ibi Abb.* tamen ſine ea ad priuarionem beneficiorum peruenriri non poteſt. *c. ficut c. ſi autem, eod.* conformiter Concil. Trid. *ſ* 25. *c.* 14. quod ad hoc inducit M. Ant. Gen. *in prax. c.* 31. atque ita cenſuiſſe Rotam, 27. Ian. 1597. Neque raptim & feſtinanter ad ſententias priuationis procedendum, neq; tantum præſumptionibus. ſed concludentibus probationibus opus eſſe. quod in omnibus delictis verum eſt ex quibus agitur ad priuationem.

Concubinarius non notorius nõ ſtatim priuãdus.

Clericus ſollicitans † in actu confeſſionis ad turpia, eſt ſuſpectus de fide, procediq́ue contra eum debere tanquam hæreticum reſcripſit Pius V. Archiepiſcopo Hiſpalenſi, 16. April. 1561. *Reſcriptum refert. Piaſc. par* 2. *c.* 4. *nu.* 42. & refert M. Ant. Gen. *in pr. c.* 59. declaraſſe Clem. VIII. adeoq́ue grauiter puniri: neque probationes plenas requiri. *dicimus latius de pœnit. n* 20. Clerici Sodomitæ debent tradi brachio ſæculari, vt moriantur: ex Bulla Pij V. quæ tamen à Nauar. *ca.* 27. *nu.* 249. *& M. Ant. Gen. in pr. c* 68. reſtringitur ad exercentes actum continuò, non ſemel. 16.

Turpia in ſacris rebus propo: ens grauiter puniẽdus.

Spectant ad h. t. ex Conc. Trid. *In decreto de modo viuendi.* §. *Epiſcopos. ſ.* 2 *In decreto de reform. proœm. ſ.* 14. *In decreto de refor. c.* 1. *ſ.* 25. *c.* 12. §. *reſt. ſ.* 24 *c.* 1. *ſ.* 22. *c.* 6. *ſ.* 14.

DE CLERICIS CONIUGATIS.

Multis omninò locis deficiunt clerici cælibes in minoribus ordinibus conſtituti, qui *iuxta c.* 17. *ſ.* 23. *Concil. Trid.* functiones ordinum & miniſteria peragant. in illorum defectum permittit *ibidem Trid. in fin.* vt clerici coniugati locum ſuppleant, dummodo ſint vitæ probatæ, non Bigami, ad ea munia idonei, & tonſuram & habitum clericalem geſtent: qnamuis non vbique: tamen *in Eccleſia*, inquit Tridenrinum, quod huic rei ſufficit. & ita plerique Pſalmiſtæ, & cantores ſæculares in Eccleſia dumtaxat habitum Eccleſiaſticum geſtant. ſed ad effectum priuilegij Bonifaciani *c.* 1. *h. t. in* 6. requiritur ſimpliciter, vt tonſuram & veſtes deferant elericales. quod innouat Trid. *ſ.* 23. *c.* 6. eum reſtrictione, quam paulò ante dederat in celibibus, vt ab Epiſcopis deputati alicui Eccleſiæ inſeruiant, nemini quoad hoc priuilegio vel conſuetudine etiam immemorabili ſuffragante. 1.

Quomodo his vtendum?

Eſt tamen animaduertendum per decretum *d. c.* 17. elericos coniugatos non diſpenſari aduerſus titulum *de clerico non ordinato miniſtrante:* quaſi omnium minorũ ordinum functiones ſolemniter ſubire poſſint. ſed ea demum reſtrictione, qua celibes: ſcilicet, *non niſi*, inquit Tridentinum, *per conſtitutos in dictis ordinibus reſpectiuè.* & dixi, *ſolemniter*, id eſt tanquam actum, qui ab alio non poſſit exerceri: qualiter non ordinatus miniſtrans eenſuris illigatur. *c.* 1. *&* 2. *de cler. non ord. miniſt. citati à Barboſ. ad d. c.* 17.

Loquitur etiam Tridentinnm de miniſterijs quatuor minorum ordinum, vt quamuis ſubdiaeonus per diſpenſationem Apoſtolicam coniugatus fuerit, minorum ordinum functiones ſubire poſſit; ſubdiaconatus non item: quia id non admittit Tridentinum: & priores canones auerſantur. aiunt tamen deciſum eſſe huiuſmodi ſubdiaconum, cum vidua coniu-

coniugatum, retinere priuilegium fori. *citati à Barboſ. ad d. c. 6. ſ. 23.* ſiquidem retinet ſemper ſacri ordinis characterem, quamuis ab exercitio arceatur.

2. Eorum priuilegia.

Porrò Priuilegium clericorum coniugatorum *in d. c. 1. h. t in 6.* requirit primò, vt coniugati ſint cum virgine r 2. cum vnica: 3. tonſuram & veſtes deferant clericales: 4. ex Tridentino alicui Eccleſiæ adſcripti inſeruiât. eſt autem canonis *ſi quis ſuadente diabolo*, & fori, ne pro commiſſis exceſſibus criminaliter, vel ciuiliter coram ſæculari conueniantur: perſonaliter vel pecunialiter condemnentur. vt priuilegium illud ſe habeat per modum exceptionis; regula autem ſit in contrarium. *in cæteris autem*, inquit Boniſac. *d. c. 1. h. 1. vel niſi tonſuram & veſtes ferant clericales, etiam in præmiſſis*, (canonis ſcilicet & fori ex delicto) *eos gaudere nolumus priuilegio clericali. latè citati à Barboſ. ad d. c. 6.*

Tonſura porrò, & veſtes clericales non aliæ præſcriptę ſunt coniugatis quam celibibus: tametſi in clericis coniugatis non beneficiatis remiſſior ſit obſeruantiæ habitus & tonſuræ. ob cauſſam quam cum ea diſtinctione admittit Innoc. III. *in c. 7. x. h. t.*

DE PRÆBENDIS.

1. Collatio facta inidoneo nulla.

CVm in promouendis iure naturæ, † ea aptitudo corporis neceſſaria ſit, quæ requiritur ad decenter præſtandum officium, *c. niſi, de renun.* collatio ei facta (vt cœco) qui hanc non habet (quippe qui nequit horas recitare) eſt irrita. *ſ. 22. cap. 4.* vbi generatim diſponitur vt collatio facta ei qui non habet integrè ætatem, & cæteras habilitates requiſitas, irrita ſit. Et ſiquidem non caret omni ſcientia, habet tamen aliquam, deberet irritari. *d c. niſi.* ſic in Epiſcopis *ſ. 22. c. 2.* & Cardin. vtpotè ſupremis Eccleſiæ ſenatoribus in cauſis fidei, & gubernationis Eccleſiæ S. Pontificis conſiliarijs *ſ. 24. c. 1.* & Archidiaconis, vtpotè Vicarijs natis, adeoque oculis Epiſcoporum. *c. 12. ſ. 24.* requiritur vt ſint Doctores, aut Licentiati in Theologia, aut Iure Canonico, aut ſaltem publico Academiæ alicuius teſtimonio ad alios docendos idonei: quod teſtimonium in his adeoque alijs minoribus beneficijs loco examinis eſt. præterquam in concurſu ad curatum, vbi etiam Theologiæ Doctor examinari debet. *Cong. Conc. iuxta Gonz. ad Reg. 8. Can gloſſ. 4. num.* 90. quod alioquin examen ab Epiſc. faciendum in omnib. prouiſionibus beneficialibus requiritur: & quidem ſub pœna nullitatis, ſi inſtitutio ad alium quam Epiſc. ſpectat, *ſ. 7. c. 13. ſ. 25. c. 9.* exceptis nominatis ab Vniuerſitatibus. *d. c. 13.*

2. Regulare beneficiũ ſæculari dãri no.

Beneficium regulare ſæculari † conferri non poteſt, nec contra, *Trid. ſ. 14. c. 10.* nec penſio. *Serol. v benef.* §. 5. nec regulare regulari, niſi expreſſè profeſſo in eadem Religione. quæ intelligit tamen Serol. de beneficijs ſimplicibus, non de curatis, de quibus alibi. quit, neq; contra.

An præter Papam Ordinarij collatores poſſint Regularia beneficia, in titulum regularibus profeſſis prouideri conſueta, conferre etiam ſæcularibus, qui illius habitum omnino ſuſcipere, & profeſſionem emittere teneantur: S. Cong. *die 12. Decemb.* 1585. cenſuit, poſſe etiam Ordinarios collatores portiones Monachales & Canonicales, & ſimilia ſimplicia beneficia Regularibus prouideri conſueta, conferre, ne dum eius Ordinis profeſſis, ſed etiam ſecularibus, qui habitum ſuſcipere, & profeſſionem emittere omnino teneantur: Abbatias tamen & beneficia adminiſtrationem habentia non niſi profeſſis, iuxta Canones per Ordinarios inferiores conferri poſſe. Refert hanc reſolutionem Pias. *pr. p. 2. cap 1. n. 23. Gonzales. ad Reg. 8. Can. gloſſ num.* 77. 78. vbi id docet originem habere ex iure communi, præſertim *cap. cum in Magiſtrum. 49. de elect. in magiſtrum*, inquit illud cap. *aſſumi non debet, qui formam diſcipuli non aſſumpſit; nec eſt præficiendus qui ſubeſſe non nouit*: quare ſi regulare beneficium clericus ſæcularis impetrat, nulla eſt impetratio, & viciſſim ſæcularia beneficia regularibus, nulliter conferuntur, *c. cum de beneficio, de presb. in 6. Gonzal. ad Reg. 8. Canc. gl. 7. n* 4. 5. 6. niſi ſub ratione iam dicta: taliter tamen promotus intra 6. menſes tenebitur profiteri. *Trid. ſ. 25. c. 21.* vel iuxta arbitrium ſuperioris. *gl in c officij, de elect. in v. competenter.* & quidem ſæcularia omnia præſumunt niſi regularia doceantur, quia is fuit 1. cleri ſtatus, & Petrl. *ibid n. 1.*

Beneficia ergo regularia non conferri niſi ijs qui actu regulares ſint, aut mox fiant: decreuit Concil. *Trid. ſ. 14 c. 10.* & quidem eiuſdem ordinis, quin & monaſterij: *c. cum ſingula.* §. *prohibemus de preb. in 6.* ſi tamen neceſſitas exigat, & regularia ſecularibus, & contra conferri poſſint. *c. inter. quatuor de relig. domib.* ea tamen neceſſitas per gradus procedit: vt ſi in eodem monaſterio non ſint idonei, ſumantur ex alio: vt decernit in electione Abbatiſſæ Concil. *Trid. de regul. c. 7.* ſi nec inueniantur in ordine, tunc ex alio ordine: *arg. c. relatum, ne clerici vel Monachi.* ſi nec hoc fieri poſſit, tum demum tranſitur ad ſæculares. *citati à Barboſa in collect. DD. ad d. c. 10*

3. Præbẽda donatus fidei profeſſionem edit alioquin fructus non facit ſuos.

Porrò mox atque aliquis præbendam adeptus eſt, † tenetur præſtare Epiſcopo, ſeu eo impedito, Vicario generali ſeu Officiali & Capitulo profeſſionem fidei. *Trid. ſ. 24 ca. 12. §. prouiſi.* A qua profeſſione non excuſat exemptio, non regularium Canonicorum, ſi Cathedralis fuerit, ordo, nec in adeptione alterius beneficij olim facta profeſſio. *citati à Barboſa in Remiſſ ad d. c. 12.* non regularis prælatura, modò curam habeat animarum. collegiatæ tamen, quæ curam non habent, eximuntur. & profeſſio coram vicario, non impedito etiam Epiſc facta. exonerat. Quia verba ea Concil. *vel eo impedito* tantum denotant conuenientius eſſe, eam facere coram Epiſcopo,

po, ceſſante impedimento. *citati à Barboſa in Remiſ. ad d. c. 12.*

Et quidem adeo efficax eſt hoc decretum, vt eo non obſeruato, impediatur acquiſitio fructuum beneficij, vt & in conſcientia etiam ante iudicis ſententiam retineri nequeant, vtpotè alieni, & qui iure ad beneficiarium non ſpectant. *Azor. Inſt. Mor. p. 2. l. 7. c. 2. q. 1.* niſi fortè iuſta ignorantia aut obliuione omiſſa ſit hæc profeſſio. *Quar. v. benef. poſſ in not.* quæ in foro exteriori non facile recipietur. *idem ibid. quæſt. 2. poſt. Nauarr.* nec quidem vi regulæ Cancel de pacif. poſſ. retineri poſſunt, quippe poſſeſſio ei non ſuffragatur, qui profeſſionem non edidit, ſed ad alios tantum iuris effectus. *idem ibid. quæſt. 3. Cong. Conc. 2. Septemb.* 1591. quia titulum non perdat: *Azor. ibid.* vnde & diſtributiones facit ſuas: *Quoniam*, inquit Cong. Concil. *dantur ratione miniſterij perſonalis, & propter operas ſuas, illas percipiens facit illas ſuas.* Adeoque qui profeſſionem non emiſerunt, nulla Capituli gratia pro præſentibus haberi poſſunt, ſcil. quoad fructus, oon verò diſtributiones. *Cong. Concil. apud Garz. de benef. part. 3. cap. 3. num. 51.*

Sic etiam contributio pro ſeminario noo eſt facienda ex diſtributionibus, oeque charitatiuum ſubſidium, neque annata; quin & ob operas potius quam præbendam adeo lucratur clericus diſtributiones, vt de ijs teſtari poſſit; magis quam de fructibus. *Gonzales ad Reg 8. Can.* §. *7. proœm num.* 164. *& ſeq Azor. vbi ſupra quæſt. 7. & nos diximus. t. de teſtam.* Fructus ergo tales reſtituendi impendentur in vſum Fabricæ, vel pauperum, vt eorum qui non reſident. *ca. 1. verſ. ſi quis autem ſ. 23. Conc. Lateran.* & poſtea facta profeſſio non retrotrahitur ad tempus acquiſiti beneficij, ſeu quo fieri debuit, ſed prodeſt in futurum. *Azor. ibid. quæſt* 4. quando etiam fieri debet, neque enim lapſus duorum menſium exonerat. *ibidem. quæſt. 5.* ſed & tameo per procuratorem eam facere, cum id non prohibeatur, quis poteſt. *l. 1. D. de procur. c. qui per alium, c. poteſt quis, de præb. in 6.* ſed ſi procurator non fecerit, ſi per mandantem oon ſtat quo minus per ſe vel alium faciat, lucrabitur fructus, *Azor. ibid. quæſt. 6.*

Decreuerat autem Greg. XIII. *apud Garz. p. 3. c. 3. n.* 55. neminem ad poſſeſſionem eſſe admittendum, niſi præſtita prius fidei profeſſione. quod tamen non ſeruari dicit, neque Concilium requirit. præſertim cum viſitationum aliorumque publicorum negotiorum cauſſa Epiſcopi ab Eccleſia ſua ſæpe abſunt, & prouiſi ad inchoandam præciſo die reſidentiam ferè paſſim arctantur. ſolet tamen hic in Capitulis præmitti profeſſio introductioni, niſi cum ea à procuratore initur, ſine mandaro profitendi. Docere autem quilibet à ſuperiore requiſitus, tenetur profeſſionem à ſe factam eſſe, niſi pro eo præſumptio ex conſuetudine, & temporis diuturnitate ſteterit. à ſuperiore, inquam, non aduerſario. ſed ſi is agat ad reſtitutionem, ob neglectam profeſſionem, eius aſſertionis probandæ onus incurrit *Garz. n. 47.*

4. Præter profeſſionem fidei Pius IV. *Bulla ſua* 87. † voluit prouiſos de parochiali etiam teneri ad iuratoriam cautionem de reſidendo. quæ loquitur diſertè de prouiſis per Papam: de prouiſis autem per Ordinarium aliqui dubitant an teneantur; certè expedit ad illam cogi: & ita ſeruatur in Prouincia Mechlinienſi *ex capit. 1 & 2. t. 17. Synodi anni* 1607.

Parochus etiam reſidentiam ſpondere.

Collatio præbendarum, ſeu quod hic idem eſt beneficiorum omnium fieri poteſt toto orbe per Pontificem: *clem. 1. vt lite pend.* per legatum in ſua prouincia: *c. 1. & 2. de off. leg. in 6.* ordinarium in diœceſi. *c. omnes Baſil. 16. q. 7.* inferiores ex conſuetudine, ſeu aliàs: *clem. vnic. de ſuppl negl. prælat.* Capitulum ſede vacante in eis quæ ſunt neceſſariæ collationis, reſeruatis ſucceſſori liberis: *c. vn. ne ſed. vac.* Vicarius in non liberis ſine mandato ſpeciali: *c. fin. de off. vic. in 6.* ſequeſtrum: *Garz. p. 5. c. 6.* bonæ fidei poſſeſſorem. *c. querelam. de elect.* cum porrò communis eſt collatio Epiſcopi com Capitulo, ſede vacante illud confert, *d. c. vn.* quemadmodum & in Synodo diœceſana Mechlinienſi 1609. tit. 15. c. 7. declaratum eſt affectas graduatis præbendas, quarum collatio Epiſcopo & alijs graduatis competit, ſede aperta vacantes ab alijs graduatis poſſe conferri. Communis de iure videtur præbendarum cathedralium collatio, ſicut in alijs Eccleſijs Prælato cum ſuo Capitulo, *cap. 6. de ijs quæ fiunt à Prælat.* quoniam Epiſcopus & Canonici vnum corpus ſunt. *c. 4. ibidem* ideoque vt proprij collegij præbendæ de aſſenſu maioris partis Capituli conferri debent: *d c. 6.* ita diſpoſitio maiorum ſaltem beneficiorum extra collegium de conſilio collegij *d. c. 3. & 4. eodem.* conſuetudine tamen aliud induci poteſt *d c. 6.* ita vt canonicorum electio etiam ad ſolum Capitulum ſpectare poſſit *c. 31. x. de elect.* quod multis in locis obtinet. vt & moribus obtentum eſt in alijs multis locis, vt Prælati ſeculares & regulares ſine aſſenſu aut conſilio Capituli ſeu conuentus beneficia conferant. ſed vt diximus hæc ad mores pertinent. regulariter autem de iure *ad Epiſcopum tam inſtitutio, quàm deſtitutio ſacerdotum noſcitur pertinere*, inquit *c. duodecimũ in fin. x. de her.* adeo vt nulla conſuetudine induci queat, vt ſine Epiſcopi, aut ſuorum officialium ad id poteſtatem habentium (in horum locum etiam veniunt Collegia & Prælati, alijque Eccleſiaſtici, quibus immemorabilis vſus fauet) conſenſu recipere aliqui beneficia Eccleſiaſtica poſſint. *c. 3. x. de inſtit. cap. 1 de Reg. Iur. in 6.*

Vetus iam eſt regula, quamuis ſæpius interpolata, Octaua Cancellariæ, de reſeruatione menſium Apoſtolicorum, ad quam ampliſſimum ſcripſit tractatum Gonzales. cui nunc inſeritur clauſula gratiæ alternatiuæ pro Prælatis apud ſuas Eccleſias reſidentibus, vt, illa ſecundùm formam regulæ acceptata, con-

fecre

ferre poſſint beneficia vacantia alternatis cum Papa menſibus. alioquin ei ſunt reſeruata quæ vacant menſe Ianuario, Februario, Aprili, Maio, Iulio, Auguſto, Octobri, Nouembri: quæ cæteris; permiſſa Ordinatijs pœnas conferentium beneficia reſeruata ſtatuit Pius IV. & pro malæ fidei poſſeſſoribus taliter prouiſis pridem declarauit Clemens VII. fructuſque nullo vmquam tempore ſuos facere, beneficio regulæ de Annali, & triennali, non iuuari.

Iure communi beneficiorum in titulum erectio ſpectat ad Epiſcopum, adeoque etiam parochialium inſtitutio non tantum ei permittitur, ſed &, ſi neceſſitas exigit, ei iniungitur. *c. ad audientiam x. de Eccleſ. ædificand. Concil. Trid. ſ. 21. c. 4.* adeoque veteribus canonicorum Collegijs aliquos addere, numerum augere, noua collegia inſtituere poſſe dicendum eſt: quamuis ea in re diſſentientes ſint opiniones. *apud Dianam. p. 3. t. 6. 2. 38.* quia nullo id canone diſertè prohibitum eſt, & contra fauet *c. cum acceßiſſent, de conſtitut. c. cum olim de conſuet. & ibi. DD.* eamque Epiſcoporum opinionem fuiſſe atque vſum poſt bonorum Eccleſiæ partitionem per omnia ſecula, millenis diplomatibus doceri poteſt. ſed Romani pragmatici hodie aliam praxim aſtruunt. vt in ſupernumerarijs ex illis diximus. *t. de conceſ. præb.*

Spectant ad h. t. de præb. ex Conc. Trid. *c. 2. 3. 4. 5. ſ. 7. c. 5. ſ. 25. c. 16. ſ. 25. c. 9. 10. ſ. 14. c. 21. ſ. 25. c. 15. ſ. 24. c. 17. ſ. 24. c. 6. ſ. 7. c. 6. ſ. 14. c. 5. ſ. 21. c. 13. ſ. 24. c. 9. §. inſuper ſ. 25.*

DE CLERICIS
non reſidentibus.

1. Pluralitas beneficiorum prohibita.

RESidentiam Prælatorum, parochorum, canonicorum, aliorumque Eccleſiaſticorum valdè iniungit Concil. Trid. *ſ. 6. c. 12. 1. 7. c. 2. ſ. 21. c. 3. ſ. 22. c. 3. ſ. 23. c. 1. ſ. 24. c. 14. §. præterea conſtitutio Pij IV. inc. in ſuprema Kal. dec.* 1564. *Pij IX. Maij* 1562. ex quo moderatur Conc. Trid. *ſ. 24. c. 17.* † eorum cupiditatem qui occaſione conſuetudinis, quæ reſidentiæ onus in ſimplicibus beneficijs remiſit, plura, vltra quam ſatis ſit, aucupabantur: ſic vt modo non liceat cuiquam habenti beneficium conferri ſecundum, ſi primum ſufficiat. Ad cujus ſaluberrimi decreti imitationem, cum Tridentina Synodus pro authoritate debita nondum ſit recepta ex aſſe in Gallia, congruens eſt edictum Regium ann. 1579. art. 11. Bleſis latum, ne quis plures Eccleſias occupet. *Choppin. monaſtic. l. 2. tit. 2. numer 15.* quod Budæus *l. 5. de aſſe.* tam diſſidere in ſacerdotibus cenſet, quam coniugem ac pellicem in hominibus prophanis. imprimis in Epiſcopatibus & beneficijs curatis, *Trid ſ. 7. c. 2. 3. 4. 5. Trid ſ. 7. d. c. 2.*

Præſertim cum, vt inquit Bonif. VIII. *in cap. 1. de conſ. in 6.* vnum officium vix dignè valeat aliquis adimplere. atque hæc quidem vera ratio eſt prohibitionis, ne quis in pluribus Eccleſijs conſcribatur: Ideo cenſuit Sac. Cong. plures penſiones cumulari poſſe, & ſufficienter à penſionibus tantum prouiſo etiam beneficium dari. *Garz. de benef. p. 11. cap. 5. numer.* 310.

2. Non tamen primi non ſufficientis cũ ſufficienti.

Non tamen videtur † Concilium prohibere quin liceat primum non ſufficiens retinere cum ſecundo ſufficienti, non quod hoc ſine cauſſa iuſta continuo liceat, ſed quod facilius retinẽdi ſit cauſſa quam initio dandi. ſed circa hoc cuiuſque conſcientiæ aliquid reliquit Concil. prout non facit habenti ſufficiens ad acquirendum inſufficiens.

3. Quale dicatur ſufficiens.

Sufficiens porrò eſt ex quo clericus, † vt ſuæ conditionis alij timorati, ſe ſuoſque honeſtè ſuſtentare poteſt, ſe, famulos, parentes, fratres, & conſanguineos egentes; ſuſtentare, inquam, non augere. *Trid. ſ. 25. c. 1.* quod & clerico homicidæ permittit c. ſtudeat *d.* 50. qua in re omnes circumſtantiæ ſunt expendendæ; Beneficiatus Illuſtris ſit perſona admodum docta, vbi agat, quis ſitus Eccleſiæ: celebris enim locus requirit amplius quam infrequentior, ſic vt certa vniuerſim ſumma determinari nequeat. Etſi Serol. referat Cong. Conc. declaraſſe quod habens Canonicatum & duo ſimplicia, quorum omnium ſimul reditus non aſcendant ad 125. ducatos, non prohibeatur ea retinere per Concil. Trident. *ſic de his omnibus Malderus de Iuſt. & Rel. tract. 9. cap. 2. d. 17. L. Mol de Iuſt. tr. 2. d. 144. 145. & d. 146.* vt per Trid. prohibeamur non augere conſanguineos, ſcilicet per vitium cupiditatis, de ijs quæ vſibus pijs debentur, non de ijs quæ induſtria quis quæſierit, aut parcè viuendo ſibi ſubtrahit: *mon. t. 2. 3.* ſed an de ijs teſtari quis poſſit? d. 147. *vbi num. 31. per cap. 1. ſ. 25.* aſtruit de ijs quæ in vſus pauperum erogare quis tenetur, teſtari non poſſe. nec vllam conſuetudinem aduerſus hoc ius naturæ vim habere, qua de re *inf. de teſtam.* latius dicimus.

4. Iuſtæ cauſæ cur Canonicis Antuerp. indulta pluralitas beneficiorum.

Qua ex cauſſa celebrioris ſitus, † & quod bis nundinæ quotannis habebantur, *de quibus in læto introitu Brab. art. 43. 44.* & emporium celebre ſit Antuerpiæ, quodque ea Eccleſia inter cæteras illarum partium notabilis ſit, aut vt aliæ literæ Pontificiæ, ad inſtantiam Caroli Audacis ducis Brab. datæ, quæ in Archiuo Capituli noſtri ſeruantur, habent, poſt Cameracenſem dignior; tum ob aëris intemperiem, quodque Eccleſiæ bona multis inundationum periculis ſubiacent, pro decenti ſuſtentatione Canonicorum & beneficiatorum Eccleſiæ Antuerp. permiſerunt, Nicolaus ann. 1453. Sixtus 1475. Pontifices Maximi per binas literas, vt plura beneficia poſſint obtinere. adeo vt ne quidem placitum abſentiæ petere teneantur: vt declarat diploma Philippi Archiducis an. 1499.

5. Nec hodie ceſſant.

Quæ rationes cum nec hodie ceſſent, † ſed magis auctæ ſint cum ciuitatis & mercimoniorum incremento, quodque ipſa Eccleſia ex Collegiata facta ſit cathedralis, diſpoſitio etiam nunc vigorem habet. quin nec ea

diſpenſatione opus eſt; cum loci celebritas, & Eccleſiæ exteruorum & internorum ſumptus tales ſint, vt ex prouentibus Canonicatus vixdum ſe poſſit quis pro ea qualitate honeſtè exhibere, niſi aliundè ſubſidium habeat. vt hic c.5.ſ.7.vel cap.2.ſ.6. ei non obſit: ſi curata beneficia aut perſonalem reſidentiam de iure aut conſuetudine requirentia excepetis. ea enim ſunt incompatibilia, vt omnia curata, dignitates, & perſonatus de iure (etſi plerique de conſuetudine perſonatus ſimplicia hie cenſeantur beneficia,) *Malderus de Iuſt. & Rel. tr.9 c.2.d.17.* in bis enim ne quidem Epiſcopi

6\. olim diſpenſare potuerunt. † & Concil. Trid. Epiſcopis etiam ademit poteſtatem diſpenſandi in ſimplicibus, quando primum ſufficit. *Malderus ibi. d.* 18. ſed ea facultas diſpenſandi non videtur ablata, vt qui habet inſufficiens, aliud habeat diſſimile ſimplex minus Canonicatu in eadem Eccleſia. *Idem ibid.* Qui priuilegia allegant plura retinendi, ſiue collegijs ſuis, ſiue ſibi priuatim conceſſa, infra tempus eis præſcribendum ordinario exhibere tenetur. quod ſi diſpenſatio ea ſufficiens euidenter appareat, ei eſt deferendum: ſi dubitetur; ſedes Apoſtolica conſulenda eſt: ea æſtimatura eſt quem modum ſui beneficij eſſe velit, *c. ordinarij de off. ord in 6. c 5. ſ.7. Trid.* exhibere autem Ordinario diſpenſationem tenetur etiam pacificus, etiam triennalis poſſeſſor. Ordinario, inquam, non parti: nam huic, non illi obſtat regula de triennali. Quod ſi contumax fuerit exhibere iuſſus, alteri liberè conferri beneficium poteſt. *d c. ordinarij verſ quod ſi* ideoque vacare illud per eam contumaciam cenſet Barboſa *de pot. Epiſc. p 3. all. 57. nu. 12.* Cum eſt autem legitima, & ſufficiens diſpenſatio, in curatis deputant ordinarij vicarium, cum congrua portione; prouidentque ne animarum cura vllatenus negligatur: In alijs autem beneficijs, ne debitis defraudentur obſequijs, *d. c.* 4. etiam citra appellationem. *cap. 28. x. de appell.* id eſt, quæ ex fundatione, Inſtitutione, ſtatutis aut antiquiſſima conſuetudine debentur. nam ad alia poſſeſſor non eſt cogendus. *Aldan. in compend. can. reſol. l. 2. t. 4. n. 3.*

Nec diſpenſandi facultas Epiſcopis adempta.

Incompatibiles ſunt omnino plures parochiales Eccleſiæ, ſeu curata beneficia: ſiue in titulum, ſiue per viam vnionis ad vitam, ſiue commendæ perpetuæ habeantur, *Concil. Trid. ſ. 7. c. 4.* non ſi per viam vnionis perpetuæ. *ſ. 24 c. 13. §. in paroch.* qualis vbique in bonum Eccleſiæ fit: non vt ferè illa, in gratiam perſonæ. quod ſi verò in gratiam Eccleſiæ etiam vnio ad tempus, aut etiam commenda fiat. v.g. ob Eccleſiæ tenuitatem, volunt aliqui hodie *ob d. c. 4. & c. 17. ſ. 24.* ſine diſpenſatione Pontificis non licere: ſed verius eſt huiuſmodi Concilij decreta ſecundùm Concilij cauſas, & priores canones diſtinctionem recipere. qui cum etiam vetent curatorum pluralitatem; admittunt tamen exceptionem tenuitatis. *c. eam te in fin x. de atat. & qualitat. præficien. Habentes inquit, plures Eccleſias, quæ ex vno non pendeant, liceat appellatione poſtpoſita cogere ad vnam ipſarum, quam maluerint, dimittendam: niſi ita fuerint tenues in ſubſtantia, quod proprios ſacerdotes non poſſint conuenienter alere.* Quam rationem ſecutum eſt Concilium prouinciale Mechlinienſe, *tit. 17. c. 3. licebit*, inquit, *Epiſcopis per vnionem vicinarum, & minorum Eccleſiarum, aut ſimplicium beneficiorum, vel per conceſſionem deſeruiturarum* (ſeu commendarum) *vel alias per modum proviſionis, prouidere.* eaque ſynodus à Sede Apoſtolica eſt probata. pluralitas ergo omnis, quæ radicatur in cupiditate, prohibita eſt: non quam vtilitas Eccleſiæ poſtulat.

Beneficia ſub eodem tecto difformia inuicem ratione reſidentiæ, aut officij non pugnantia de iure communi non videntur incompatibilia. *Leſſ. l. 2. de iur. & iuſt c 34. nu. 44.* hodie declarationes quædam Cardinalium non videntur admittere. quod ratione non caret, cum alterum ſufficit. *propter d. c. 17.* alioquin vtriuſque tenuitas, & quod indecens ſit diuino miniſterio adſcriptos cum ordinis dedecore mendicare: *ſ. 21. c. 2.* ibidemque iubeatur ordinandus beneficium ad victum honeſtum ſufficiens poſſidere: minor diſſonantia videtur cum beneficij vtriuſque onera ritè explentur; quam cum pluribus locis quis aſſcriptus vni tantum ſatisfacit.

Reſidentiam autem iure naturali, † & diuino debent omnes, quibus cura animarum eſt commiſſa. *Leſſius lib. 2. cap. 34. d. 29.* & videtur ſentire Trid. *ſ. 23. c. 1.* quod ideo ſtatuit vt Epiſcopi, ſi ſex menſes abſint, continuò amittant ipſo iure quartam partem fructuum *d c. 1.* nec minori abeſſe poſſint, quin peccent in dictam legem naturæ, Dei, & Eccleſiæ: non tamen incurrunt eam pœnam alij curam habentes; etſi vltra duos menſes abeſſe non poſſunt *Trid. ibid.* Ex ratione, quam diximus, parochus reſidens, officio non fungens ad mentem Concilij Trid. *ſ. 7. c. 3. ſ. 23 c. 1.* non dicitur reſidere. & latis controuertitur, an fructus & diſtributiones ſuas faciat. *vide Dianam p 3. t. 2. & r. 11* n. 7.

7\. Iure naturæ Epiſcopi & paſtores tenentur reſidere.

Canonici † cathedralium & collegiat. ſaltem celebrium & in quibus reſidentiam vſus immemorabilis non mutauit, *Cong. Conc. Sa. verb. Reſ. §. 12.* vltra tres menſes abeſſe non poſſunt; aliàs medios fructus primo anno, integros 2. amittunt. 3. proceditur vti contra non reſidentes, iure ſtatutum eſt. *Trid. ſ. 24. cap. 12.* Quod obtinet, & ſi in loco morentur ab Eccleſiæ tamen ſeruitio abſint. Piaſ. *ex Cong. Conc p. 2. c. 3. Garz. de benef. p. 3. c. 2. n. 323.* ſic & cui datus eſt Coadiutor, non poteſt tamen abeſſe. *ex Cong. Conc. Gonzal. ad Reg. 8. Cancel. gl. 5. §. 9. n. 30.* ne ignarus docto ſit melioris conditionis.

8\. Canonici Cathed. non vltra tres mẽſes abeſſe poſſunt.

Intereſt tamen † inter Curiones & Canonicos, vt illi non obſtante conſuetudine immemorabili quidem, vltra bimeſtre tempus, niſi ex graui cauſa cognita per Epiſcopum, & probata, & licentia diſcedendi in ſcriptis obtenta, abeſſe non poſſint: at hi ad tres menſes abeſſe, etiam non vrgentium negotiorum cauſſa, ſed ambulationis, non vetentur (etſi

9\. Quid intereſt inter paſtores & Canonicos.

Concilium

Concilium nec affirmatiuè talem licentiam faciat) niſi Eccleſiarum conſtitutiones longius ſeruitij tempus requirant. *d. c. 1. ſ. 23. d. c. 12. §. preterea*, noo petita alia licentia aut cauſa cognita.

10. Abbates ſub decreto Conc. non comprehenduntur, & quidam alij.

Abbates tamen † & Priores curam animarum habentes ſuorum tantum Religioſorum, & non aliquorum ſæcularium, per ipſoſmet adminiſtrandam non comprehenduntur ſub hoc decreto, *vt refert Cong Conc. reſpondiſſe Leßius l. 2. c. 34. d. 27. n. 161.* quare nec huc ſpectant dignitates, quæ acceſſoriè annexam habent parochialem per Vicarium adminiſtrari ſolitam, nam tunc Parochialis eius naturam ſortitur, cui vnita eſt, etiam poſt Concil. *poſt Nauar. Leßius ibid. n.* 148. *Gonzales ad Reg.* 8. *Cancel. gl.* 5. §. 8. *num.* 65. *ex Cong. Conc.* Tametſi vnum in titulum, aliud beneficium incompatibile in commendam habere non poſſint. *Azor Inſt Mor p. 2. l. 6. c. 13. q. 3.*

11. Donec pacifica poſſeſſio cum plenis fructibus habetur non ſit beneficiũ incompatibile.

Non tamen eſt incompatibile beneficium ſecundum † pro annis carentiæ quos vocant, ſeu, quibus ſecundi pacifica poſſeſſio, cum fructuum perceptione non eſt. *cap. ſi tibi conceſſo. h. t. Leßius l. 2. c. 34. d 27. nu.* 141. Nec his obſtat *c. 4. ſeſſ.* 7. Conc. Trid. &c. *de multa*, ibi relatum: quia loquitur Concilium expreſſè de illis de quibus *d. c. de multa*, quod non agit niſi de curatis, perſonatibus, dignitatibus. *Leſſ. l. 2. cap. 34. d. 27. numer.* 144. vnde nihil de nouo addit, ſed tantum nouum vinculum inducit. *Rota d. dec.* 488. *nu.* 4 *p.* 1. & duo Canonicatus ſunt incompatibiles ratione reſidentiæ. *d. c. 4. & d c. de multa* loquuntur in curatis aut aliàs incompatibilibus quæ dictio, *alias*, excludit qualitatem curæ, & alia includit beneficia non curata, in quibus per adeptionem ſecundi vacet primum, puta perſonatus, dignitates, officia, *d cap. de multa*, §. *hoc idem in perſonatibus c. quia nonnulli de Cler. non reſid extrauag. execrabilis.* §. *qui vero deinceps. de præb. in communibus.* Ideo Capra *regula* 90 *numero ſeptimo* dicit beneficia curata, dignitates, perſonatus, & officia in materia pluralitatis beneficiorum æquiparari: numer. 11: quod dignitates, perſonatus, officia poſſunt eſſe curata, & non curata: ſed in beneficijs requirentibus reſidentiam de iure Canonico non inducitur vacatio primi per adeptionem ſecundi. *cap. fin & ibi Abbas ſub numer. 6. de Clericis non reſid. c. eam te, & ibi Abbas numer. 8. Butr numer. 7 de æt. & qualit ord. cap referente, & ibi Abbas num. 3. Butr num. 11. Im. in gl. pen. de prabendis. Bened. Capra d. regula* 90. *num.* 112. *&* 113. atteſtatur *poſt Ioannem Calderinum à ſe relatum*, Curiam hanc ſeruare opinionem, & eã eſſe veriorem Et licet Doctores aliqui, *vt Azor. Inſt. mor p 2. l 6. c. 13. q* 2. ſupraſcriptum c. 4. ſ. 7. Conc. Trid. & cap. de multa extendant ad beneficia requirentia reſidentiam, tamen hæc extenſio non ſit ratione pœnæ vacationis ipſo iure, ſed tantum ſtatuit, *iuxta doctrinam Abb. in c. fin num. 10. de reſcript communiter approbatam ibi per Can & relatam per D. Nicol. Euerardi in loco a rat. leg. larg. ſub num.* 59. videlicet, quod beneficia requirentia reſidentiam debeant conferri his, qui poſſunt reſidere, ſicut conferri poſſunt, & debent curata. *Rota nouiſſ. deciſ.* 488. *num.* 2. *p.* 1. Secundo, *c de multa* loquitur in eo qui contenderit retinere: & gloſſa *in d. c. de multa, in verbo contenderit*, & poſt eam Canoniſtæ. qui autem pacificam poſſeſſionem cum perceptione fructuum non habet, iuſtam habet cauſam retinendi primum: *d c. licet Epiſcop. & ibi gl fin & Can.* Atqui dicuntur Card. reſpondiſſe contra hanc ſententiam: Reſpondet Nauarr. ſi conſtaret Congregationem declaraſſe d. c 4. ſ. 7. ita eſſe intelligendum, eaque ſententia à ſua Sanct. eſſet confirmata, ita fore tenendum: *l. 3. Conſ.* 14. *de præb.* ſed quia id non conſtat, neque verb. Concil. efficaciter id probant, non aſtringimur ad ita ſentiendum, *quod ſic etiam ſentit Leſſ l. 2. c. 34. d. 27. n.* 145. Tamen refert hanc declarationem Gonzal. *ad Reg* 8. *Can. gl.* 15. *n* 16. & ſimilem ad eandem *Reg. gl* 6. *n.* 267.

12. Quin & de ſimplici beneficio ad vitam ſufficienti, † etſi reſidentiam non requirente, id quæſitum fuit: ſed ſanius eo Conc. non extendi quoad priuationem, ſed quoad prohibitionem tantum *d c.* 17. Garz. de benef. *p.* 11. *c. 5. n.* 84. *in* 2. *de c. Riccius dec.* 126. & videtur communior intellectus Trid. & d. canonum, & fauere d. c. 17. §. *illi ſ.* 24. *Trid Azor Inſt. mor. p 2. l. 6. cap. 13. quæſt.* 4. Excipio in Prouincia Mechl Capellanias quas vocant animarum, nam has Concil. Mechl. à Paulo V. confirmatum declarauit ad reſidentiam obligare. *tit.* 19. *c.* 2. vbi *cap.* 5. mandantur ſeruari quæcumque *in d. c. de multa* &c. ſancita ſunt. Porrò Conc. Trid. *ſ.* 7. *c* 4. loquitur de ijs, qui coniunctim incompatibilia beneficia recipere, & retinere ſimul præſumpſerint. poteſt ergo habenti alterum conferri licitè, valideque: ſed non poteſt is vtrumque ſimul retinere. ſed per ſecundi pacificam adeptionem excidit primo. *d c.* 4. *D. c. de multa. Garcias d. n.* 84. *in* 3. *declar.*

Quæ tamen non extenduntur ad dignitates, quæ à canonicis vnà cum præbenda conſuetæ ſint obtineri. *Garzias d. c.* 5. *n.* 246. *Barboſ. de off. Epiſ. p.* 3. *all.* 62. *num.* 18. ſed quod idem in *Collect. DD. ad d c.* 4. *n.* 7. refert à Rota deciſum 10. *Iun.* 1616. quod tum duplices diſtributiones debeantur, aliæ ratione dignitatis, aliæ canonicatus; non vtique apud nos ſeruatur: vbi viget paſſim prior conſuetudo. niſi fortè dignitati duplex præbenda ſit vnita. Neque extenditur decretum ad beneficia vnita perpetuo. vtique ex cauſa Eccleſiæ vtili. *iuxta cap.* 6. *ſeſſ.* 7. *Trident.* ſed ad vnita ad vitam. *d. cap.* 4. *in verb. vnionis ad vitam*, qualis vnio non Eccleſiæ, ſed perſonæ intuitu fieri ſolet, ideoque in Gallia non recipitur, nec facile conſtabit cum d. c. 6. *verſ. & quæ deinceps*, & ad commendata perpetuo. *d. c.* 4. *in verb. ſeu commenda perpetua.*

13. Conſuetudine decreto Cõc. derogari poteſt.

Quæritur porrò an conſuetudine introduci poſſit, † vt in Cathedralibus & Collegiatis beneficiarij à reſidentiæ onere eximantur? Conc. Trid. *ſ.* 24. *cap.* 12. derogat ſtatutis omnibus & conſuetudinibus: vnde ſequitur, vt con-

quatenus ius naturæ non aduerſatur.

conſuetudines Concilium præcedentes amplius non ſuffragentur, ſed an noua contra ipſius Concilij decretum introduci poſſit, controuertitur: & eſt veriſimile vt poſſit, quia huiuſmodi obligatio ad reſidendum non eſt iuris naturalis ac diuini, vti eſt eorum qui habent curam animarum, quibus adeſſe debent vt Paſtor ouibus, nauclerus naui, Dux exercitui, Præſes Prouinciæ. Cæterum antequam legitimè præſcribatur, incumbit curæ Ordinariorum, qui ſingulis annis ſuas dioceſes, omneſque Eccleſias viſitare tenentur, vt huiuſmodi præſcriptionem interrumpant. *Azor. Inſt. mor. p. 2. lib. 7 cap. 3. quæſt.* 4. Porrò an iure diuino ad reſidendum teneantur, qui non quidem curam animarum cum adminiſtratione Sacramentorum, ſed iuriſdictionem exteriorem, vt viſitandi, corrigendi tantum habent, quæritur? & certè etſi ius, quo ad reſidendum tenentur, non ſit diuinum; tamen proximè inde abeſt. *Azor. Inſt. mor. p. 2. l. 7. c. 4. qu.* 2. vnde non facilè contra hoc præſcriptionem admiſero. Non comprehenduntur quidem ſub decreto *c.* 1. *ſ.* 6. vbi ſermo eſt de functionibus, quæ circa Sacramenta conſiſtunt, & diuerſa eſt pœna, *ſ.* 23. *c.* 1. pro habentibus curam animarum abſentibus, quá *ſ.* 24. *c.* 12. pro iuriſdictionem exteriorem tantum habentibus: tamen Conſtit. Pij IV. edita de reſidentia Paſtorum comprehenduntur. *Azor. ibid. qu.* 2.

14. Anterioribus Conc. derogauit.

Ad hæc Canonici adeo ſtrictè ad reſidendum à Concilio obligantur, vt vltra tres menſes abeſſe quotannis non poſſint; non obſtantibus † quibuſcumque ſtatutis aut conſuetudinibus: Vt neque Canonicos immemorabilis conſuetudo vt vltra tres menſes ſeu nonaginta dies continuos vel interpolatos (qui tamen non incurrant in natale, aut paſchale, vel taliter ſolemne feſtum) abeſſe poſſint, excuſat, *citati à Barboſa ad d. c.* 12. *Cong. Conc.* 1. *Iulij* 1597. quamuis aliàs immemorabilis conſuetudo non cenſeatur ſublata, niſi expreſſa de ea mentio fiat. *Eman. qu. reg. tom.* 1. *quæſt.* 9. *art.* 5. *ad fin. Gonz. ad reg.* 8. *Cancellaria Gloſſ.* 33. *num* 2. vti nec priuilegium, præſertim certa ſcientia confirmatum.

Non tamen priuilegio aut fundationi.

Si ergo canonici aliquod priuilegium † habent vt abeſſe poſſint ad longius tempus, non videtur ijs verbis derogatum. nec item fundationi; præſertim à Laicis factæ. *Azor. vbi ſup. c.* 6. *qu* 3. *Garz. de benef p.* 3 *cap.* 2. *num.* 256. quia Concilium diſertè hic non reijcit priuilegium, vt facit quamlibet conſuetudinem. Non tamen abſentes ex huius indulgentia lucrantur diſtributiones, ſed fructus tantum. *Garz. ibidem num.* 247.

15. Quomodo procedendum contra non reſidentes.

Enimuerò † contra habentes curata beneficia non reſidentes ſtatim poſſunt Ordinarij procedere; per cenſuras ſimul & ſequeſtrationem, & ſubſtractionem fructuum, aliaque iuris remedia, etiam vſque ad priuationem: quippe cura animarum mox ex mora periculum habet. *Trid. ſ.* 23. *ca.* 1. contra verò alios ad reſidentiam obligatos, primo anno proceditur per priuationem dimidiæ partis fructuũ, quos ratione præbendæ vel reſidentiæ fecerunt ſuos: 2. anno ad priuationem omnium fructuum illius anni: creſcente demum contumacia per pœnas iuris: *Conc. Trid. ſ.* 24. *c.* 12. ſcil etiam priuationem, poſt congruum tempus; *vt habet c. inter*, ſeu ſex menſes; *vt determinat c. ex tua, extra eod.* Neque tamen Parochus ipſo iure ob neglectam reſidentiam priuatur. quod ex iure antiquo obtinuiſſe & iam ante Conc. Trid. obſoleuiſſe ſcribit poſt alios Garz. *de benef. p.* 3. *c.* 2. *n* 38. ſed per media ſupraſcripta, prout Ordinario videtur, proceditur. Canonici verò atq; alij ad reſidentiã obligati, *Garz. num.* 141. non alio modo quam mox diximus conſtringuntur. Redarguitur inquit Sac. Cong. *ibid num.* 140. Epiſcopus, qui primo anno in Cathed. vel Colleg. Eccleſia non reſidentem priuat. Vbi dignitates etiam ipſæ & capita Eccleſiarum Colleg. comprehenduntur: etiam aliàs exemptæ à iuriſdictione Ordinarij. *Garz. num.* 181. *& ſeq.* vbi latius decretum Concil. per plures Cardinalium declarationes explanat. Intereſt etiam inter Curiones & alios reſidentiæ aſtrictos, dum non deſerunt quidem domicilium, ſed ad bimeſtre aut trimeſtre diſcedunt. *vt paulo ante iam diximus.*

Porrò quæ cauſſæ † ſint iuſtæ pro diſpenſatione abſentiæ, habet Azor. *inſt. mor. part.* 2. *lib.* 7 *cap.* 4. *quæſt.* 3 vbi inter ceteras refert graſſationem peſtis: † prout ann. 1616. Princeps noſter cenſuit in cauſa Canonicarum Hannomontenſium, vbi is patronus eſt. quod non obtinet in parochis. *Franc. Leon theſ p.* 3. *cap.* 33. *numero* 32. 16.

16. Quæ cauſæ diſpenſandi. Peſtis.

Inimicitiæ tamen & vitæ diſcriminis cauſa poſſunt abeſſe, ſubſtituto vicario. cenſuit tamen Sac. Cong. priuandos eſſe, niſi intra annum extinguantur, ſi ipſi cauſſam dederint inimicitiæ, per eoſque ſtet, quo minus reconcilientur. ne ſuus dolus eis patrocinetur. *Serol. V priuatio.* §. 4 *dub.* 1. morbo tamen correptus, vt alibi curetur, licentiam obtinere debet, ſenectus autem parochi, vel morbus perpetuus Epiſcopi non excuſat. *Serol. V. reſidentia.* §. 7. *&* 9.

Cuius etiam ſit facultatem abſentiæ obligatis beneficiarijs facere, habet idem Azor. *ibid. cap.* 5. & quæ pœna irrogetur abſentibus. *c.* 7. quo facit Trid. *ſ.* 6. *cap.* 1. *ſ.* 23. *c.* 1. *ſ* 24. *c.* 12. quibus in locis permiſſam excedere non debent, Epiſcopi, Parochi, Canonici Cathed. alijque, quibus vel animarum cura incumbit, vel alioqui ex officio ad reſidentiam tenentur, ne Eccleſiæ ſuæ, cui promouendæ præpoſiti ſunt detrimentum adferant; quippe

Longius abductis ſordeſcunt arua colonis.

Abſentiam iuſtam facit in Vrbem † profectio. *ca. ex parte, de Cler. non reſ.* etiam quoad diſtributiones. Sixti V. decreto. *J. Franc. Leon. theſ. p.* 3. *cap.* 33. *num.* 23. Aliæ peregrinationes extra menſes à Concil. conceſſos eum fauorem non habent. *Garz. de benef. p* 3. *cap.* 2. *num.* 392. 393. 394. neque quoad fructus, neque diſtributiones. prout Epiſcopi Itali ſingulis 17.

17. Liminum Apoſt. viſit.

biennijs

biennijs Apoſtolorum limina viſitare tenen-
tur; Tranſalpini ſingulis triennijs, tranſmarini
quadriennijs : Indi decennijs. *vide Conſt. Sixti
V. 1585. inc Roman.* Idem refert Choppin. ar-
reſto Curiæ Pariſ. Iudicatum pro Abbate
Romæ negotia Ordinis procurante: & Ca-
nonico doctore, qui in Epiſcopi ſui Comita-
18. tu † erat : etſi Eccleſiæ ſtatutum, præſentiſſi-
Comitatus Epiſcopi. mum Eccleſiæ officium, ad conſequendos
ſacerdotij prouentus requireret. *l. monaſticon.
2. tit. 3. n. 15.* Idem Cong. Concil. pro me reſ-
pondit comitante quondam R. D. I. Miræum
diocesis ſuæ viſitationes peragentem. quamuis
Eccl. Ant. ſtatutis primo anno ſtrictiſſima re-
ſidentia præcipiatur. Quippe Epiſcopum co-
mitantes cenſentur reſidere dum apud Epiſ
copum ſunt, *iuxta cap. de cetero. c. ad audientiam.
extra de Cler non reſ.* Neque huic iuri derogauit
Concil. *ſeſſ. 24 cap. 12. vt habet Nauar. Conſil. 2.
& 2. eod tit.*

19. Regij Sacellani ſimiliter, † ſeu Principum
Miniſteria Regia. noſtrorum, ſeu Capellæ Burgundicæ & O-
ratorij, (vt nunc loquuntur de maiori digni-
tate præditis, qui à ſacrificio ſunt, non à
cantu tantum, & Principi magis intimi, men-
ſæ ſacras preces offundunt) etiam abſentes
fructibus gaudent ſuorum beneficiorum, dum
apud Principem morantur. Quod in Gallia
temperatum eſt, ne duorum numerum exce-
dat in quaque Eccleſia: aut quatuor; ſi eſt
fundationis Regiæ; vel ſi collegæ ſint, qua-
draginta: & modò præbenda ſpeciale hebdo-
madarij vel ſimile ſeruitium non habeat anne-
xum. *Choppin. de ſacr. polit. l. 3. t. 3. n. 10. Mona-
ſticon. l. 2. t. 3. n. 14.*

20. Priuilegiorum Capellæ † Burgundicæ men-
tio eſt *in ca. cum capella. de priuilegiis.* In quo lo-
co quidam putant agi de capella Regis Bohe-
miæ, & nomen Burgundiæ mutandum; ſed
quia id reſcriptum datum eſt ad Epiſcopum
Lingonenſem, apud Burgundos, non Bo-
hemos; & quia Codices Vaticani, vt annota-
tur in Corpore iuris Greg. 13. conſtanter ha-
bent, Burgundiæ; ita omnino accipiendum.
Amittunt tamen diſtributiones manuales; ſeu
quæ dietim vel hebdomadatim dantur tan-
tum, non alias. *vt S. C. decretum refert Choppin.
monaſt. l. 2. t. 3. n. 14.*

21. Sic etiam loquitur Indultum † à Leone X.
Carolo Archiduci Auſtriæ & Principi Hiſpa-
niæ conceſſum 13. nonas Iulij anno 1515. de
centum perſonis per eum pro tempore eli-
gendis & nominandis. qualiacumque benefi-
cia non pontificalia poſſidentibus, *quòd*, in-
quit, *ſeruitiis & obſequiis tuis inſtiterint, vt omnes &
ſingulos & fructus, redditus, & prouentus omnium &
ſingulorū beneficiorū &c. cum ea integritate quotidia-
nis diſtributionibus dumtaxat exceptis liberè percipere
valeant, cum qua illos perciperent, ſi in Eccleſiis ſiue
in locis huiuſmodi perſonaliter reſiderent, ac diuinis in-
tereſſent; & ad reſidendum & diuinis intereſſendum
interim in iiſdem minimè teneantur.* ſed fuit id pri-
uilegium perſonale, ex his verbis: *tui conſi-
deratione, tuis obſequiis inſiſtentes, te fauore proſequi
gratioſo, per te eligendis, &c.* non facta vlla men-
tione ſucceſſorum, nec facta conceſſione pro
regno aut Archiducatu, nec ad illa reſtrictio-
ne: ſic vt ipſe poſſet eligere qualeſcumque &
vbicumque ſeruituros. Priuilegium porrò
Capellæ eſt non loci tantum, ſed & miniſtro-
rum etiam extra locum exiſtentium, qua par-
te officio illi operam dederint. *Couar. pract. quaſt.
cap. 11. n. 5.* ex verbis: *Cum Capella Ducis Bur-
gundiæ gaudere dicatur huiuſmodi priuilegio, & qui-
dam capellæ ſupradictæ Canonici, d. c. cum capella.* ita
quod beneficiatos d. capellæ non egrediatur.
à cuius tamen nomine neminem Belgij Prin-
cipibus ſeruientium audiui hactenus indigeta-
ri. ſcilicet quia totum Ducatum Rex Galliæ
de facto poſſidet; etſi non de iure: vt irre-
fragibiliter deducit Ioannes Faius Conſilia-
rius Caroli Audacis, in opuſculo, quod ſcrip-
ſit de iure omnium ditionum, quas dictus
Carolus filiæ ſuæ moriens reliquit, & ſpecia-
tim ducatus Burgundiæ, iuxta ea quæ in con-
uentibus deputatorum Regis & dictæ Duciſ-
ſæ quibus interfuit, & ex chartis & monu-
mentis hinc atque inde productis, didicerat;
cum aſſertione quod nihil facti poſuerit,
quod non ex authentico documento deſum-
pſerit. & quod ex facto ius deducit, apertiſ-
ſimum eſt, quibuſcumque non eſt perſuaſum
omnes campos, quos Gallici oculi ſemel vi-
derint, Salicam terram fieri, (perinde ac He-
bræo populo terram promiſſionis ingreſſuro,
dictum fuit, *quicquid calcauerit pes tuus, tuum
erit*) ſciant neſciant, velint nolint domini,
Vaſalli, Ordines, ſtatuſque ditionum. ſine
quorum tamen apud Gallos applauſu, ne vel
vnciam ex corona, vel domanio ſuo Rex
alienare queat. etſi captiuus iuret; vt Franc. I.
in Hiſpanijs promiſſa, eo colore etiam datis
filijs obſidibus infregit. Thulden. *in præfatione,
ad Damhouderij praxim ciuilem*, ex P. Æmilio † 22.
refert filium Pipini III. Carolum Magnum
cum infulis Imperialibus è Roma & Italia re-
deuntem, voluiſſe Gallias vnire Imperio, &
Imperiali nomine leges eis dare; ſed Francis
detrectantibus ab incepto deſtitiſſe. vt non
cenſeantur, etiam regna & Imperia vniri, niſi
ſolemniter hoc agatur: vt, nunquam Burgun-
diones in vnionem conſenſere; aut Galliæ
Reges legem eam rogare aut ſancire potue-
runt; ſcilicet non aſſentiente toto populo. *qua
de re latè egimus in Hiat. lib. 1:*

Porrò d. Indultum Leonis, Carolo V. con- 23.
ceſſum † non domeſticos tantum ſacellanos,
quibus ſtipendia ſoluuntur; quales nemo vn-
quam Princeps numero centum habuit; ſed
& quoſcumque alios Eccleſiaſticos compre-
hendit, qui & quoad ſeruitijs & obſequijs ip-
ſius inſiſterent, ſiue actu continuo; ſiue ex
cauſſa per interualla: dummodo pro ſeruito-
ribus reputentur, & ad Principis requiſitio-
nem ac mandatum parati ſemper ſint. *l. cum
hæres. §. Stichus, D. de ſtatu lib. Bart. in l. Celſus col.
pen. D de vſucap.*

Cæterum Garz. *de benef. p. 3. ca. 2. num. 265.*
dicit *per c. 2. ſ. 6. de refor. Conc. Trid. & bullam Pij
IV. Calend. Mart. 1565.* reuocatum eſſe priuile-

gium à Paulo III. conceſſum Regi Hiſpaniarum & *num.* 360. ſi quod conceſſum fuerit (quod aſſerit Boerius & Rebuf.) Regi Galliæ, niſi quatenus huiuſmodi indulgentiæ poſt Conc. conceſſæ forent, quod negat, vti & negat Cardinalium familiaribus tale priuilegium de praxi hodierna, & neutris de iure competere. Concilium enim priuilegia & indulta perpetua de non reſidendo aut de fructibus in abſentia percipiendis cuiquam noluit ſuffragari. Sed quoniam in omni diſpoſitione reges cenſeantur eſſe non comprehenſi, niſi diſerta eorum mentione facta, *vt notauit t. de maior num.* 2. atque Concilium indulta Regibus conceſſa expreſſè non excludat, & Bulla Pij IV. ſecundùm ipſa Concilij decreta, & terminos illorum ſit intelligenda, hoc eſt, cum ijs reſpectiuè derogationibus duntaxat, quas Concilium expreſſit, idem *Garz. n.* 263. fauor & prærogatiua Regum hoc decretum ſoluet. præterquam quod ea indulta nonnulla ex parte ad temporales indulgentias diſpenſationesq; ſpectare videantur. (quoad inquit Leonis priuilegium ſeruitijs & obſequijs tuis inſtiterint) quas, ſi ex veris & rationabilibus cauſis conceſſæ fuerint, Concilium in ſuo robore vult permanere. *Vide de hu Dianam p.* 3. *tit.* 1. *r.* 5.

Ex ſpeciali Pauli III. & Pij V. inquiſitores hereticæ prauitatis, & auditores Rotæ ex Clementis VII. priuilegio, *bulla incipit conuenit de qua Zechus de rep. Eccleſiaſtica. p.* 11. *num.* 2. collectores, ſubcollectores, aduocati, procuratores fiſcales, & notarij in cauſis ſpoliorum & iurium Cameræ *ex bulla Sixti V.* 8. *Maij* 1590. durante eorum officio non fructus tantum, ſed & diſtributiones quotidianas lucrantur.

24. Parochus † tamen ob cauſſam comitatus vel negociorum ſui Epiſcopi non poteſt abeſſe, vel exercendo Officium Inquiſitoris, Vicarij, Viſitatoris, Secretarij, aut aliud, niſi pro tempore duorum menſium. *Cong. apud Gonzales ibid. num.* 268. 265. (qua in re tamen Nauar. ſecus ſenſit, ſed credo ante huiuſmodi declarationem,) neque vt ſubcollector Apoſtolicus abeſſe poteſt. *Gonzales num.* 266. vel ſimilium officiorum adminiſtrator. *Azor. vbi ſupra quæſt.* 5. multò etiam ſtrictior eſt nunc parochorum reſidentia, quam ante Concil. quippe ſtudiorum cauſſa per ſeptennium poterant abeſſe ex facultate Ordinarij. *c. cum ex eo* 34. *de elect. in* 6. hodie Ordinarij talem licentiam dare non poſſunt; nec parochi abſentes fructus percipere, *ex Cong. Concil. Gonzales ad Reg.* 8. *Cancell. gloſſ.* 6. *numero* 250. 251. *Riccius in prax. diſt. dec.* 502. quippe cum conferantur hodie paſtoratus per concurſum, præſupponitur quod qui, vt magis idoneus erit electus, ſatis ſit literatus. Et Pij V. Conſt. anno 1564. decreuit, vt à ſede Apoſtolica ſolum concedantur, & etiam irritæ ſint facultates à ſede Apoſtolica obtentæ, niſi Ordinarij conſenſus accedat. *Azor. inſt. mor. p.* 2. *l.* 7. *c.* 4. *qu.* 3 *P. Matth. Sep. Dec. l.* 3. *t.* 2. *c.* 3. ſed nec docendi gratia parochus abeſſe poteſt. *eadem Cong. ibid apud Gonzal. n* 254.

Parochus ex ijs cauſis non excuſatur.

25. Denique Pius V. edidit Conſt. *incip cupientes.* vt qui ex legitima diſpenſatione obtinet, cum curato beneficio aliud reſidentiam requirens, in curato reſidens † lucretur alterius fructus, ſed diſtributiones non itidem. ſuper qua Conſtit. ſcio aliquos à Curia pro cauſis ſuis placitum obtinuiſſe, cum clauſula; vt perinde in earum deciſione obſeruari poſſet, ac ſi generatim promulgata hic eſſet Et propterea deciſum refertur eos, qui vi priuilegij Piani fructus tantum percipiunt, alia reſidentium iura non acquirere: vt optionem præbendarum aut domorum, vbi ſolis illa reſidentibus deferri ſolet. Pius IV. ſanxit ne qui admittantur ad regimina Eccleſiarum, niſi reſidentiam iurent. *Conſtitut. refert P. Matth. Sep. Dec. lege* 3. 4. 2. *cap.* 4. & nun præſtantes priuari mandat Pius V. P. *Matth. ibidem. cap* 6. 7.

Reſidens in curato in alio priuilegium habet.

26. Ex Concil. Trid. *ſeſſ.* 22. *cap.* 3. diſtributiones amittit, † qui non ſe ſiſtit in officiis quibus eæ aſſignantur, & debent eæ impendi fabricæ Eccleſiæ, aut alteri pio loco arbitrio Ordinarij ſi ex ſpeciali dignitatis vel Canonicatus prouentu deſumuntur: *ſeſſ.* 22. *cap.* 3. ſed ſi ex communibus bonis, deficientium partes, adeuntibus officium accreſcunt †, *vid Azor. inſt. mor. p.* 2. *l.* 7. *cap.* 7. *quæſt.* 8. aut iuxta conſuetum & præſcriptum modum in quaque Eccleſia diſponuntur. At *cap.* 3. *ſeſſ.* 22. *c.* 3. *ſeſſ.* 21. *cap.* 12. *ſeſſ.* 24. habent differentiam: nam negligentes reſidere præter priuationem diſtributionum compelli poſſunt † ex *d. cap.* 12. ſed *cap.* 3. *ſ.* 21. loquitur ſolum quando diſtributiones ſunt ita tenues, vt negligantur, *Riccius in prax. diſt. dec.* 497. & tunc auctæ per Epiſcopum diſtributiones per negligentes amiſſæ proportionaliter inſeruientibus accreſcunt. c. 3. ſ. 22. loquitur de dignitatib. quarum diſtributiones non contemnendas augere ad tertiam poſſit Epiſcopus, & neglectæ applicentur fabricæ vel loco pio. Enimuerò, vt Canonici diuinis frequenter intereſſent, integrum ſemiſſam prouentuum arreſto Curiæ aſſignatum refert Chopp. *monaſt. l.* 2. *t.* 3. *num.* 13. & Pius V. in erectione ſedis Epiſcopalis Antuerp. vt in Eccleſia illa fieret diſpoſuit: ſed executioni hactenus mandatum non eſt; forte quod diſtributiones non ſunt ibi ita tenues, vt contemnantur, ſed Collegæ ſupra modum quarundam aliarum Eccleſiarum diligentes, ſi non publicis aut Eccleſiæ huius negotijs auocentur.

Qui à diuinis abeſt priuatur diſtribut.

Quæ aliis, vel fabricæ cedunt.

Et pertinax nihilo minus aliter cogi poteſt.

Epiſcopus remedio *cap.* 3. *ſeſſ.* 21. non debet cumulare remedium. *cap.* 3. *ſeſſ.* 21. ſed vnum aliud abſumit *Garz. de benef p.* 3. *cap.* 2. *num.* 472. neq; deductionem facere ſecundùm antiquam praxim, ſed currentem valorem *num.* 467. ſubductis tamen penſionibus & legitimis oneribus *num.* 468. Cui deductioni etiã eſt obnoxius obtinens dignitatẽ, licet vocem nõ habeat in Capitulo, nec diſtributiones communes participet. non tamen is, qui etſi ſedem in choro habeat, tamen ibi reſidentiam

non

non habet, ſed proprium diſtrictum *num.* 477. neque ea beneficia quæ ſunt extra Eccleſiam, in qua quis reſidet, niſi illius præbendis aut dignitatibus perpetuò ſint vnita nec dignitates, quæ & ſi locum habent in choro, non tamen habent diſtributiones; nec ita ſufficientes fructus quin abſque diſpenſatione retineri poſſint, cum canonicatibus, non ſubiectæ ideo diſpoſitioni *c. r. de conſ. in* 6.

Loquitur Concilium in cathedralibus, & collegiatis, ſiue gratia frequentioris vſus, ſiue vocabulo collegiatarum latè accepto: vt quamuis Eccleſiæ collegiatæ non habeant omnia illa inſignia, quæ collegiatis Eccleſijs adſcribi ſolent, obtineat tamen in illis diſpoſitio conciliaris. v.g. ſunt Eccleſiæ vbi non præpoſitus. decanus, canonici, aut capitulum ſit; ſed perſona, paſtor, & aliquot capellani, qui ex fundatione, ſeu aliàs ad horas canonicas conuentualiter decantandas tenentur: vtique & hic poterit ordinarius diſtributiones ad tertiam prouentuum partem augere, quippe in quibus obtinet ratio Concilij, quod beneficia ad cultum diuinum, atque Eccleſiaſtica munia obeunda ſint conſtituta, ne qua in parte minuatur diuinus cultus, ſed ei debitum omnibus in rebus obſequium præſtetur: quamquam aliqui verba ſecuti ſecus ſenſerint.

27. Non tantum corpore † in loco beneficij reſidere Clerici debent, ſed & officium, ob quod beneficium eis datur, præſtare. *Garz. de benef. part. 3. capit. 2 numer. 323. ex Cong. Conc.*

Præſentia corporalis non ſufficit Requiritur horarum

Imprimis horas Canonicas recitare. † *c. Dolentes, extra de celebrat. miſſ* vnde Pius. V. *Conſt. incip. Ex proximo* renouauit quod in Lateranenſi Concilio vltimo ſtatutum erat, de reſtitutione fructuum facienda à non recitante officium. cum Sotus alijque aſſeruiſſent, *vt habet Azor. Inſt. mor. l.* 10. *cap.* 14. Conc. illud Later. quoad hoc decretum vſu non eſſe receptum, quem multi pij & docti ſecuti ſunt. Quod ſi verum eſt, cum d. Conſtit. Pij V. etiam hic publicata non ſit, facile manebimus in terminis iuris antiqui, & quod fuit ante illud Conc. Leon. X. Lateran.

28. Quamuis † cap. 12. ſeſſ. 24. non aliud videatur requirere quam decentem præſentiam,

Et officii præſtatio.

dum dicit: diſtributiones qui ſtatutis officijs interfuerint, recipiant, reliqui quauis colluſione aut remiſſione excluſa his careant: atque ita etiam loqui videatur *cap. 1. de Cleric. non reſ.* Tamen Trident. ibi *in verbis ſequentibus verſ. omnes,* vult omnes per ſe † ſuas functiones & munia obire, & in choro ad pſallendum inſtituto hymnis Dei nomen reuerenter, diſtinctè, deuotèque laudare. Quod & Canonicorum officium eſſe ante declarauit Conc. Baſilienſe *ſ.* 21. §. 3.

Per ſe.

Adeò vt ſtatutum in contrarium non valeat, vt poſſint Canonici ſeruire per ſubſtitutos. *Garz. de benef p. 3. cap. 2. num.* 498. vbi tamen valdè delicata videtur reſolutio, quæ refertur, quod Canonicis non liceat alterius vicibus miſſam celebrare. leuis enim, neque conſiderabilis eſt ea contrauentio, & vix puto quod ſe intentio Conc. eouſque porrexerit. magis illa ad decorum cultus diuini pertinet, quam *num.* 496. refert, non licere legitimo impedimento detentis quo minus per ſe miniſtrent, ſubſtituere eos, qui ſunt inferioris ordinis; vt Canonico portionarium, aut Capellanum. Vbi & aſſignatur ea ratio ne graduum & ordinum prærogatiuæ confundantur, quod ad ſplendorem, & Eccleſiaſticã politiam ſpectat.

Sed tamen conſuetudo non eſt irrationabilis, quæ multis in locis obtinet, vt decantatio peritius, ſuauius, & magnificentius fiat, per vicarios fieri eam, non per ipſos Canonicos; † adeoque donec Canonici à ſuis ſuperioribus (nam ad hos non ad illos præcepta illius cap. 12. diriguntur) vrgeantur, vti poſſunt ſua conſuetudine. *Leſſ. de iuſt. lib.* 2. *cap* 34. *d.* 33. *num.* 185. 186. præſertim extra pſalmodiam, quam facile omnes poſſunt aſſequi. Quin etiam vbi Epiſcopi vrgent, vt Canonici per ſe cantent, ſi id non faciant, peccant quidem; ſed non tenentur reſtituere; fortè nec amittunt diſtributiones: quia illam pœnam illud decretum iſti præcepto non ſubiungit. nec ante Concil. Later. ſub Leone X. celebratum vllus Canon pœnam reſtitutionis imponebat non recitantibus officium. vnde manifeſtum ſignum eſt, beneficiarios non fuiſſe ad reſtitutionem obligatos, niſi poſtquam Eccleſia id expreſſit. *Leſſius l.* 2. *c.* 34. *d.* 32. *n.* 180. Atqui, vt dictum eſt, de non canentibus id non ſtatuit Tridentinum ſed nec dictum Lateranenſe, ſed tantum de non recitantibus. Vide quæ dicimus inf. de celeb. miſſ. n. 9.

Niſi conſuetud. aliud permittat.

Loquitur autem *c.* 3. *ſ.* 21. *de dignitatibus & præbendis*, neque locum habet in ſimplicibus beneficijs, † & Epiſcopus illud exequens debet in omnibus ſtatuere, non in vna aut altera tantum; ſic tamen vt quiſque vbi differunt prouentus per diſtributiones quas lucrabitur, tantum recuperare poſſit, quantum ob eam rem deſumptum eſt. *Cong. Conc.* 29.

Quod de ſimplici beneficio non intelligitur.

Eius quod de beneficio ſimplici diximus ratio eſt, † quod huiuſmodi beneficium ex generali totius orbis conſuetudine non requirit reſidentiam. quemadmodum ideo cautè loquitur Concilium *Trid. ſ.* 6. *c.* 2. Vt reſidere cogantur, qui beneficia inferiora poſſident, *reſidentiam perſonalem de iure vel conſuetudine exigentia.* vnde Cong. Concil. *apud Gonzales ad Reg.* 8. *Cancell. gloſſ.* 5. *num.* 80. *& ſeq.* cenſuit quod Epiſcopus non poteſt cogere obtinentem beneficia ſimplicia, perſonale aliquod ſeruitium impendere, niſi diſertis verbis fundator id expreſſerit; alioquin cenſetur iuxta ius ex generali conſuetudine nunc productum, ſe conformare. *lege ſecund. ibi, ad ius retulit. Cod. de hæred. inſtit.* vnde etſi in fundatione dictum ſit; capellanus celebret tot miſſas: non poteſt cogi per ſe id facere; cum ſalua fundatione iſtis oneribus per ſubſtitutum rectè ſatisfiat, adeoque ea verba ita accipienda ſunt; quod & in ea ſpecie Cong. cenſuit vbi teſtator voluit, vt capellanus debeat celebrare diuina officia diu 30.

noctuque, non tamen hinc ſequitur vt capellanus ſacerdos eſſe debeat. *Gonzal ib. n.84.88. Quar. V ſeruitium capellaniæ.* Quæ tamen intelliguntur niſi fundator diſertis verbis velit, vt capellanus actu ſacerdos ſit, capellania ſit ſacerdotalis; præſentandus ſit ſacerdos; vel ſimile quid. *Quar. ibid. Riccius in prax. capell. dec.* 402.

31\. Qui, niſi iuſſus à ſuperiore, ſub diuino officio celebrat, non lucratur diſtributiones. † nec qui aſſociant venientem ad Eccleſiam Epiſcopum, vel redeuntem. *Riccius ibidem dec.* 494. *Piaſ. ex Cong Concil. Pr. p. 2. c. 3. num.* 8. In celebrante tamen vſus horum locorum, & decreta Synodorũ Prouincialiũ ſecus habent.

Celebrans amittit diſt.

32\. Senio porrò confecti v. g. qui per annos 50. Eccleſiæ deſeruierunt, † tanquam rude donati à conſuetudine pro ſemper præſentibus haberi, & lucrari poſſunt. vt teſtatur Greg XIII. reſpondiſſe Piaſ. *vbi ſup.*

Iubilarii gaudent.

33\. Diſtributiones autem quæ dantur in fine anni, vel certis temporibus, non ad ratam præſtiti quotidie ſeruitij, non ſunt propriæ diſtributiones. † *in commun. extrauag. cum nonnulla, de preb.* ſed potius ſpectant ad præbendam ſeu fructus: adeoque iuſtè abſentibus debentur. *Piaſ. poſt Quar. ex Cong. Conc. vbi ſupr. Serol pr p. 1. V. diſtributiones* §. 3. vbi refert S. Cong. declaraſſe iuſtè † abſentibus omnia deberi, exceptis incertis & quotidianis prouentibus, qui inter eos tantummodo diuidi ſolens, qui ſacris inſeruiunt: nam iſtæ, inquit, dicuntur diſtributiones impropriè, cum potius veniant in maſſam communem, & in fructus beneficij. *vt longius ibid. proſequitur, & Quar. V. Reſidentia. Riccius dec.* 499. & ita pro Capellanis Regijs iudicatum modò diximus.

Diſtributiones quotidianæ & annuæ hic differunt.

34\. Epiſcopus cuius menſæ Epiſcopali vnitus eſt † Canonicatus & præbenda, tenetur in ingreſſu ſuo ſoluere iura poſſeſſionis, quæ in vſus pios *iuxta Trid. cap. 14. ſeſſ. 24.* conuertuntur: ſpecialem tamen poſſeſſionem, & ſeparatam à poſſeſſione Epiſcopatus, non tenetur accipere; inſuper non tenetur obire functiones Canonicales; diſtributiones, tamen niſi diuinis interſit, percipere non poteſt: ſecus de fructibus præbendæ, maſſæque communis, quam aliqui Canoniſtæ groſſam appellans, quæ omnino Epiſcopo debetur. ita à S. Cong. reſponſum Epiſcopo & cap. Antuerp. 20. Martij 1590. & prid. Id. Nouemb. 1591.

In vnitis officium vbi ceſſat.

35\. ſi autem occurrit vacatio paſtoratus, beneficij aut officij, ad electionem Capituli pertinens, antequam ad eam procedatur, ſignificatur Epiſcopo, qui vnitam menſæ ſuæ habet præbendam, vt eidem interſit, præſit, & cum alijs Capitularibus faciat. ex teſtimonio Illuſt. & Reuer. Archiepiſc. & Comprouincialium Epiſcoporum, qui in Synodo Mechl. Prou. fuerunt 19. Iunij. 1607.

Non iura actiua.

Si Epiſcopatus duo ſunt vniti, in alterutro reſidere Epiſcopus poteſt, in vtroque functiones Epiſcopales explere debet, negotia alterius poteſt in altero expedire. huius tamen clerus ad ſynodum alterius cogi nequit, in titulis præmittit loci nomen in quo agit, extra vtrumque exiſtens præmittit nomen loci cuius negotium agitur. *Aldan. in compend. can. reſ. l. 2. t. 2 num.* 3.

R. Ioannes Miræus Epiſcopus Antuerp. petijt, † vt compellerentur Cap Bredanum & Berghenſe, quæ in loco quod ab hæreticis occupetur, reſidere non poſſunt, reſidere cogerentur in dioceſi Antuerp. quod exequendum Sac. Cong. Cardin. Nuntio Belgij commiſit per literas 29. Februarij 1608. prout ei cum Epiſcopo Antuerp congruentius videretur. & ſi moueretur difficultas non leuis, referret ad Cong. aut Sanctitatem ſuam: ſed id hactenus executionem non habuit. Idem mandauit Cong. de Monialibus & Beghinis in iſtis oppidis morantibus, vt cum bonis ſuis ad talia dioceſis loca, vbi exercitium eſt Catholicæ Religionis, tranſirent, per literas eiuſdem diei. Iuxta quam rationem Conuentus de Vredenborch, Breda Liram translatus eſt. quod meritò obtinet in Collegijs *arg. c. 5. in fin ſ. 25 de Reg. Trid. ſ. 14. c. 9.* alioquin Clericus ſimplex beneficium habens non poteſt cogi reſidere intra dioceſim. *Riccius in praxi Cleric. dec.* 598. *& dec.* 399. 36.

Sed beneficij quidem ſimplicis poſſeſſorem excuſat generalis conſuetudo non reſidendi, & vbi lubet, morandi: aſt in collegio ſecus ſtatuendi ratio eſt, quia & ſi ſimplex beneficiarius perſonaliter officium aut ſacra non peragit, vicaria tamen alicuius opera ſatisfacere debet: at hic ſi collegium diſſolutum eſt, nihil ex præſcripto fundationis præſtatur. Et vt præſtaretur; tamen ſi per vim maiorem vel aliàs vltima teſtatorum voluntas, vt concepta eſt, executionem habere non poteſt, debet Epiſcopus cum hæredibus operam dare vt effectum ſortiatur ea via, quæ minimum ab illa ſeducit. Ita monaſterium loco inidoneo conſtrui iuſſum in proximè commodo erigitur. *c. nos quidam. verſ. quod ſi X. de teſtam.*

Diſtributiones quæ non niſi præſentibus & intereſſentibus dantur, ſiquidem tertiam partem prouentuum æquent, † non tamen æqualiter ſingulis diebus fiunt, ſed hodie puta decem ſtuferi, cras decem flor. relicti ſunt intereſſentib. an Epiſcopus augere poſſit ordinarias ex alijs prouentibus: quandoquidem iam tertia in diſtributiones verſa ſit? videri non nemini poſſit non eſſe hypoteſim Concilij, adeoque illius delegationem ceſſare, ac ſic contingere poſſe, vt præbendæ aliquibus fiant inutiles, cum tamen beneficia debeant poſſeſſoribus benefacere. Secus tamen cenſendum eſt, tum ob verba Concilij quæ ſonant, *diſtributionibus quotidianis*, quales non ſunt iſtiuſmodi extraordinariæ: tum ob rationem Concilij, quæ eſt vt nullatenus negligatur horarum officium, cui non prouidetur per iſtiuſmodi præmia, quæ accipiuntur pro vnica velitatione: non pro continua militia, quæ pariformia poſcit ſtipendia. Diſcretè tamen verſari debent Ordinarij, ne ius præbendæ inutile reddant ijs, qui vel ex iuſta cauſa, vel diſpenſatione abſunt, 37.

Quotidianæ diſtributiones augendæ, etſi infrequentes tertiam partem faciant.

unt, vel vbi Concilium, immemorabilem non reſidendi conſuetudinem non ſuſtulit, vel receptum hactenus non eſt, vel poſt receptionem rurſus præſcriptum.

38. *Partiendæ in ſingula officia.*

Diſtributiones ergo etiam debent † eſſe in ſingulis horis, non vt qui ſemel de die interfuerit, omnes illius diei diſtributiones lucretur: quale ſtatutum fuit declaratum abuſiuum per arreſtum, *quod refert Charond. l. 9. r. 74. Riccius in prax. diſt. dec.* 493. 494. Quamuis Duen. *reg.* 206. *ver. lim.* 2. *Hoiada p.* 1. *c.* 27. *numer.* 11. *Monet p.* 2. *q.* 12. *numer.* 42. ſecus ſenſerint, hoc ſenſu à Conc. omnes horas intelligi, dum ſtatas horas dicat declaraſſe Sac. Cong. refert Garz. *de benef. part.* 3. *cap.* 2. *num.* 488. quare nec æquum eſt vt qui ab vna hora abfuerit plurium diſtributiones amittat. vt ferè Concil. Mechl. 1607. t. 12. cap. 3. aliquid ſonat.

39. *Reiectæ in his appellat.*

Appellationes omnes reijciuntur † interiectæ ad impediendam ordinationem Epiſcopi de vertenda tertia prouentuum parte in diſtributiones, ſcilicet quo ad effectum ſuſpenſiuum, non autem deuolutiuum, *Cong. Conc.*

40. *Qui in Epiſcopi ſeruitio eſt, de iure fructus tenetur, ex Conſtit. Synod. etiam diſtribut. percipit.*

Is qui eſt in ſeruitio † Epiſcopi vel Eccleſiæ, percipit quidem omnes fructus beneficij ſui, tanquam reſidens; ſed diſtributiones quotidianas non recipit. *c. de cætero, extra de Cler. non reſid.* quia illæ non dentur niſi intereſſentibus diuinis. *c. licet de præbend. c. vnico de Cler non reſid. in* 6. Et quanquam is qui eſt abſens in ſeruitio Epiſcopi vel Eccleſiæ, cenſetur ſeruire Eccleſiæ, hoc tamen ita accipiendum & intelligendum eſt (*inquit Ioannes de Imola in d. c. de cætero, verſ. in gloſſ.* 1.) quoad hoc vt percipiat fructus beneficij, non tamen intelligitur ſeruire in diuinis, vt percipiat dictas diſtributiones. Id quod & Concil. Trid. conforme eſt, quod diſtributiones iſtas non niſi ijs qui diuinis interſunt concedit. *ſeſſ.* 24. *cap.* 12. *verſ. cum diſtributiones, & ſ.* 22. *c.* 3. & ſtatuta Eccleſiarum ſuper perceptione & diſtributione earum ſeruanda eſſe indicat. Neque in contrarium facit, quod non ſolum ſunt in ſeruitio Epiſcopi, ſed totius Eccleſiæ & Religionis; quia neque illi qui in Eccleſia præſentes, Grammaticam docent, neq; illi qui in academijs publicis, ad vtilitatem vniuerſæ Reip. Catholicæ ſacram Theologiam profitentur, diſtributiones iſtiuſmodi conſequuntur. *cap. pen. & vlt extra de mag.* id quod in S. Theologiæ profeſſoribus, actu Louanij profitentibus, & in Eccleſia S. Petri Canonicatum & præbendam obtinentibus manifeſtum eſt obſeruari, & practicari. Idaoque & dicta Synodus Trid. non alios fructus illis abſentibus & docentibus conſeruat, quam illos, qui ex iure communi illis debentur. *ſeſſ.* 5. *cap.* 1. ſed quoniam conſuetudo probata *in c. vn. de Cler. non reſid. in* 6. in his ſaltem ditionibus tranſijt quaſi in ius commune, aut ſaltem generalis facta eſt; Conc. Prouinc. Mechl. *ſub tit. de off. diuino; tam primum c.* 4. 5. 6. *quam vltimum, eodem tit. cap.* 4. *à ſua Sanct. approbatum ſeruarique mandatum.* ſtatuit præbendas graduatis affectas in Cathedralibus poſſidentes commiſſis ab Epiſcopis functionibus impeditos, omnia illa emolumenta percipere debere, quibus gaudent diuinis intereſſentes: peculiarem enim habent facultatem & obligationem huiuſmodi præbendas graduatis affectas poſſidentes, ſcilicet viſitandi per vniuerſam diœceſim; examinandi promouendos ad ſacros Ordines, & admittendos ad curam animarum, ſub modo in Bulla præſcripto, ac omnes & ſinguli ratione ſuarum præbendarum, huiuſmodi conſilium & operam in negotio Eccleſiæ & Religionis, cæteriſque difficultatibus, pro tempore emergentibus, quoties ab Epiſcopo requiſiti fuerint, tam coniunctim quam diuiſim præſtare tenentur.

Quo attento † & d. generali conſuetudine cum latiſſima interpretatione vſu inueterato paſſim hic firmata, vt qui ſint in Eccleſiæ negotijs, pro intereſſentibus diuinis habeantur, fit, vt hic ceſſet deciſio, *c. de cætero. extra de Cler. non reſ.* cui aliquæ conformes ſunt Card. reſolutiones: in eodemque caſu accipiendæ. Illud enim c. reſolutioneſque loquuntur de eo caſu, quo Epiſcopus habet quidem facultatem in ſuo ſeruitio, & ad viſitandum &c. deducendi aliquos ex ſuis Canonicis, non tamen habent Canonici obligationem operam præſtandi, vt habent graduati; deinde d. c. non præſupponit, ſtatutum & conſuetudinem vt abſentes in cauſis Eccleſiæ pro intereſſentibus habeantur, nam id non eſſe iuris communis rectè ſtatuerunt plurimi Doctores *tam in d. c cum non deceat, quam dict. cap. vnic.* & ex priori verb. *c. conſuetudinem* clarum euadit. Atque hoc c. vn. tantum accipiendum, vt cum reijciat omnes conſuetudines de dandis diſtributionibus ijs, qui diuinis perſonaliter non interſunt, non improbet tantum has, quæ nitantur vna ex tribus cauſis, *in d. c.* ſpecificatis: alioquin omnes conciliationes *d. c. cum non deceat, & dict. c. vn.* non poſſunt defendi, quod non ſint ſolum diuinatoriæ. Dicitur porrò diſertè in d. c. *cum non deceat*, eum qui occupatur in negotio Eccleſiæ ſuæ, diſtributiones amittere: Idem conſtat ex c. *cum dilectis. ext. de Cler non reſiden.* vbi corpus iuris Canonici emendatum, editumque iuſſu Gregor. XIII. habet ſupplementum iſtius decretalis Epiſtolæ, in quo ſunt hæc verba, *& non minus ſi ſit abſens quam præſens eidem Eccleſia vtilis habeatur:* vbi vtilitatem Eccleſiæ ſuæ procurans, non tamen habet diſtributiones, ſed tantum fructus, eodem facit *c. licet. extra de præb.* vbi generaliter eis tantum diſtributiones deberi dicit, qui diuinis interſunt, neque Eccleſiæ negotijs detentos excipit, neque alios quorum mentio in *d. c. vn.* quod proinde tantum habet locum vt conſuetudines vna ex tribus cauſis fundatas non reijciat, cæteroquin ius commune non ſtatuat: præſertim cum ſit eiuſdem Bonifacij VIII. qui exceptiones ſuas facilius ſuppleuiſſet. Hæc ſi ita ſunt, ſequitur, mirum non eſſe ſi detento in negotijs Epiſcopatus diſtributiones in 41.

ijs

ijs locis, vbi in priuatis Eccleſiæ negotijs illæ amittuntur, non aſſignentur, ſed vterque pari paſſu ambulet: ita vt vterque fructus recipiat, reſpectu quorum vterque à iure præſens reſidenſque æqualiter iuris fictione habetur, vt patet in c.ex parte: *verb. præpoſituræ tuæ iura fideliter proſequeris, cum ex hoc cenſeri debeas reſidens*, & cap. ad audientiam verb. *cum abſentes dici non debeant, ſed præſentes. qui tecum &c. extra de Cler. non reſid.* Quod ſi pari paſſu ambulent quoad fructus, vbi quacumque ex cauſſa abſentibus diſtributiones non competunt; ijs in locis vbi erit contraria conſuetudo, vt occupato in Eccleſiæ negotijs debeantur; vtrique competent. præſertim cum ex obligatione officij ſui, Epiſcopatus negotia tractare teneantur: cum & ſtatutum locum habet in caſu in quo eadem eſt ratio. *Menoch. l.quart. præſumpt.* 189 *num.* 108.

42. Et d. Conc.Mechl. t.cap.5. vbi ſupra dicit ſe † intelligere eos in negotijs Eccleſiæ occupari, non tantum qui Capituli aut fabricæ negotia curant, ſed & qui Epiſcopatus. quæ procul dubio interpretatio Concilio competijt, ſi vel ſolius Epiſcopi iudicium, vt ſedis Apoſtolicæ delegati in materia diſtributionum ſequendum decernat Concil. Trid. *ſ.* 22. *c.* 3. *ſ.* 21. *c.* 3. Neque facit quicquam ſi dicatur, quod ideo in Eccleſiæ priuatis negotijs, id permittendum ſit, quod hæc ad hanc ſpectent, eaque compenſare teneatur, illa non æquè nam ad hanc v.g. Eccleſiam, ea ratione ſpectant, quod ſit Cathedralis, quodque hoc onus ipſis præbendis innexum ſit, ideoque nihil alienũ ſit. Præterea non eſt hæc vera ratio Conſtit. d.c. vn. quod alioquin Eccleſia abſenti laborem debeat compenſare: tiam lucratur huiuſmodi ex cauſa abſens anniuerſaria, aliaque ſeparatim à fidelibus relicta, quæ cum rationibus bonorum communium Eccleſiæ nihil commune habent, atque vnde proinde compenſatio operæ in alijs præſtitæ ſumi non deberet. Idem de ipſis diſtributionibus ſi ſint ſeparatim à bonis communibus relictæ, id eſt, quæ non ſumuntur ex maſſa bonorum communium, ex quibus ſimiliter compenſatio operæ in alijs præſtitæ, non deberetur. ſed vera ratio d.c. vn. eſt authoritas conſuetudinis, quodque ei, dum irrationalis non eſt (vt contingit in illis tribus caſibus) non ſit derogandum.

Nam præterquam vt dicatur quis in vtilitate Eccleſiæ occupari, ſufficiat, vt ſint negotia Eccleſiæ in genere, non huius tantum, vt conſtat etiam ex ſupradictis, & *c. cum dilectus* 14. *de Cler. non reſident. in verb. cum familiares noſtri, qui obſequiales ſe exhibent vniuerſis, minori non debeant prærogatiua gaudere, quam veſtrum ſinguli, quorum negotis &c. cap. ad audientiam, verb. pro tuo & Eccleſiæ ſeruitio, extra de Cler. non reſid.* inſuper conſideranda eſt qualitas Eccleſiæ Cathedralis: atque adeo huiuſmodi negotia dioceſeos ad eam ſpectare cenſenda ſunt, tum quod eorum multa non ſine huius conſenſu, plura non ſine conſilio expediri ab Epiſcopo poſſint. *vt habet tit. de his quæ à Prælat. ſine conſenſ. Capituli*, tum quod propter ſupraſcriptam facultatem & obligationem præbendis graduatorum, ex erectione innexas, huiuſmodi negotia aliena ante erectionem, cum Collegiatæ priuatæque quadantenus Eccleſiæ tantum eſſent; nunc illarum ex hac cauſſa erectionis, facultatis, obligationiſque facta ſint propria. ſic *in cap. cum non deceat, de elect. in 6.* dicit eos Pontifex ſuarum Eccleſiarum proſequi vtilitatem, qui ad obtinendam electi Epiſcopi confirmationem Romam proficiſcuntur; cum hoc negotium tamen non aliter ad eam ſpectat, quàm in quantum eſt Cathedralis, non vt priuatum Collegium. Et ſi in viuo Epiſcopo id apparet, in mortuo multo magis manifeſtum eſt; tum enim tota Epiſcopi authoritas, & functio iuriſdictionis tranſit in Capiulum ſuo iure, vt aliena dici nequeat. Eadem ratione Ignatius Lopez *in ſua pract. Can. c.* 52. *verſ.* 4. *caſus*, in Conc. Conſtant. *ſeſſ.* 19. deciſum dicit, eos qui Eccleſiæ communis vtilitatis cauſa, Concilio ratione ſuarum dignitatum interfuerant, etiam vbi ſtatuta in contrarium forent, pro intereſſentibus diuinis officijs haberi, omniaque lucra ſua facere quæ his contingerent. Idem de prouinciali dioceſanaque ſtatuens, quia *in his verſatur*, inquit, *publica Eccleſiæ vtilitas, & parendi neceſſitas, quodque eis munus non debeat eſſe damnoſum. iuxta l. videlicet. D ex quibus cauſis maior. &c.* Hiſce cauſis motum fuit Conc. Trid. *ſeſſ.* 14. *c.* 8. *de reform.* ſtatuens vt pœnitentiarius in omni Cathedrali erigatur, & dum confeſſiones excipit, præſens in choro habeatur, quod & de orationibus & proceſſionibus extra chorum & Eccleſiam cenſent Cong. Conc. 4. *Septemb.* 1591. ſcilicet quia id ſpectat ad vtilitatem Eccleſiæ totius dioceſeos, etſi non huius Collegij: atque id facit ex obligatione ſui officij. ſimiliter ſeſſ. 22. c. 3. ſtatuit vt poſſeſſores dignitatum exiſtentium in Eccleſia Cathedrali dum occupantur in adminiſtratione curæ animarum eis annexæ, & extra ciuitatem in dioceſi, (hæc adminiſtratio graduatorum facultati obligationique viſitandi dioceſim, in omnibus negotijs conſilium operamque exhibendi ſimilis eſt, ſaltem quo ad rationem quæ Concilium ad ſtatuendum mouet) tamen vult pro præſentibus ac diuinis intereſſentibus haberi. In hanc ſententiam B. Carolo Borromæo Gregor. XIII. reſcripſit, vt ei in functionibus Epiſcopalibus verſanti aſſiſtentes diſtributionibus gauderent. *I. Fran. Leon. theſaur. for. Eccl. p.* 3. *c.* 33. *numer.* 26. 23. Et Sac. Cong. reſpondit aſſerente Zecho. *de rep. Eccleſiaſtica tit. de beneſ. n.* 13. ad finem de examinatoribus à Synodo deputatis, dum cauſa examinis abſunt. *fauet ratio illorum de quibus num.* 34. *egimus.* Sic Ioan. Azor. *in Inſtit. moral. part.* 2. *l.* 7. *cap.* 7. *quæſt.* 10. *Quæritur*, inquit, *an licita ſit conſuetudo* (nota quod loquitur conformiter; cum ante rectè interpretatus eſſet, *d. c. vn. de Cler. non reſid. in* 6. non de iure ſed de conſuetudine

dine

dine laudabili & ibi probata procedere,) *qua Archidiaconus quando ratione ſui muneris & officij Eccleſias inuiſit* (idem de graduatis quibus idem illud munus incumbit) *diſtributiones lucratur, ac ſi in Eccleſia intereſſet ? Reſpondet licitum eſſe, quia eſt vna ex cauſis exceptis, nimirum euidens Eccleſiæ vtilitas.* Ex cuius verbis huiuſmodi conſuetudo approbatur, & ex ratione, quam aſſignat, conſtat; quod ſi dictum *c. vn §. ſtatuimus.* vt alij interpretantur, ſit iuris communis, & non tantum conſuetudinis; quæ ibi probetur: quod etiam tunc eo iure communi Canonici munia ſibi incumbentia obeuntes diſtributionibus gaudere debeant.

Sic & docet poſt alios quos citat Garz. *de beneſ. p. 3. cap. 2. nu.* 348. Canonicos exiſtentes in ſeruitio Epiſcopi non tantum fructus, ſed & diſtributiones lucrati poſſe ſi ita ferat conſuetudo, quam ſeruandam aſſerit.

43. Ex his apparet quomodo † accipiendum ſit d.c. de cætero, eique innixæ Card. reſolutiones, & Imola, qui conformiter loquitur, & *c. 4. vltim. extra de Magiſt.* nam loquitur de iure, & magiſtri non tenentur ratione ipſarum præbendarum, de quibus ibi mentio, ad onus docendi; In cap. pen. ibid & ſeſſ. 5. c. 1. Conc. Trid non habet Lector Canonicatum, neque eſt præbendatus, ſed ſtipendij vice aſſignantur ei fructus, vnde non habet titulum quo vendicet ſibi diſtributiones. Quod ſpectat ad cap. 12. *verſ. diſtribut. vero ſ. 24. Conc. Trid. & ſ. 22. cap.* 3. hoc quidem pro nobis facit ex ea cauſſa quod aſſignat diſtributiones ei, qui occupatur in onere dignitati ſuæ annexo extra Eccleſiam ſuæ dignitatis; alterum cum tantum innouet d. c. vn. ſpectat ad reprobandas tantum conſuetudines, in eod. c. reprobatas, & eas confirmandas quæ ibi confirmantur, qualis eſt qua hi graduati nituntur ſimiliter. c. 3. ſ. 2. Trid. cum generaliter loquitur, ſicut *d. cap. licet.* aliaque, facit ad probationem eorum, ad quæ ſupradictum c. licet adduximus.

44. Porrò d.c. ad audientiam, † taxatiuè non loquitur de duobus tantum, vt claſſici aliqui authores volunt, ſed quod de duobus reſpondet Pontifex, ideo fit, quod non de pluribus rogabatur, vt in epiſtolis decretalibus conſuetum eſt: & cum id quod in d. cap. ad audientiam declaratur, iuris communis ſit, non eſt quod magis in duobus quam pluribus locum habeat, dum ius taxatiuè alios non excludit; nam quod non prohibetur, conceſſum intelligitur. ita tamen vt ſub tali occaſione, Eccleſia miniſtrorum defectu non laboret; quod in arbitrio iudicis eſt, ceſſareque facit etiam ſpecialia indulta Papæ. *ita vult. cap. pen. de Cler. non reſid.* certè c. vt iuxta, *extra de offic. Ord.* tres permittit eſſe in viſitatione cum ſuo Ordinario, & Concil. Trident. *ſeſſ. 24. cap.* 18. In examine promouendorum ad Eccleſias parochiales vt minimum tres eſſe iubet, & Bulla erectionum Epiſcoparuum Belgicorum nouorum omnes affectarum præbendarum poſſeſſores tam coniunctim, quam diuiſim operam præſtare mandat.

45. Finis reſidentiæ & effectus moralis is potiſſimus eſt, *vt omnes*, inquit Concil. *Trid. ſ. 24. c. 12. diuina per ſe, & non per ſubſtitutos compellantur obire officia & Epiſcopo celebranti aut alia Pontificalia exercenti adſiſtere & inſeruire, atque in choro ad pſallendum inſtituto, Hymnis & canticis Dei nomen reuerenter, diſtinctè deuoteque laudare.* quod decretum nondum ſatis ex voto Concilij vbique ſeruatur: nec quæ forſan in ſynodis exinde iuxta Trident. §. *cetera ibid.* decreta ſunt: quamuis aliqui ſentiant id negligentes non lucrari diſtributiones. *citati à Barboſ. in Collect. DD. ad Concil. Trid. d. c.* 12. licet contraria ſententia verior ſit vt diximus. niſi vbi decretis Synodalibus ſecus diſertè fuerit ſtatutum iuxta facultatem *d. §. ceterum* conceſſam. alioquin illam pœnam nec priores canones; nec Trid. *ibidem. §. diſtributiones*, imponit. ſed eas recipi permittit ab ijs, qui ſtatis horis interfuerint, & Leo X. *in Concilio Later.* & Pius V. *conſt.* 12. *Oct.* 1572. fructibus eos priuant, qui officium non dixerint. fatendum eſt tamen inſtituto ſuo, ſepoſitis alijs circomſtantijs non reſpondere, qui cæteris non concinunt, quamuis priuatim legant.

Finis reſidentiæ.

Ad modum etiam deſiderat Tridentinum *ibidem. §. in omnibus & ſ. 23. c. 11. & 13. & 17.* omnes ordinis ſui functionibus ſatisfaciant; quod interſtitiorum, exercitij, & reſidentiæ neglectus valde interrupit. vtque ſanctorum omnium ordinum à diaconatu ad oſtiariatum vſque functiones non niſi per conſtitutos in dictis ordinibus exerceantur. omneſque & ſingulos Prælatos hortatur, & illis præcipit, vt huiuſmodi functiones curent reſtituendas, & ex aliqua parte redituum aliquorum ſimplicium beneficiorum, vel fabricæ Eccleſiæ, ſi prouentus ſupperant, aut vtriſque illorum, eas functiones exercentibus ſtipendia aſſignent: quibus ſi negligentes fuerint, ordinarij iudicio aut ex parte multari, aut in totum priuari poſſint.

DE CONCESSIONE Præbendæ vel Eccleſiæ non vacantis.

ANte annum 1150. Expectatiuarum & mandatorum Apoſtolicorum de prouidendo vſum incognitum fuiſſe coniectura eſt, quod toto Decretorum volumine, quod circa eum annum editum eſt, *gloſſ cap. poſt appell. §. forma 2. qu.* 6. nulla mentio reperitur. *Ioan. And. in cap. duobus de reſc. in* 6. ideoque ſcriptores multi præſertim Galli. *Azor. Inſt. mor p. 2. l. 6. cap. 32. quæſt. 3.* vſum hunc eſſe contra veteres canones exiſtimarunt, quamuis ex cauſis ſpecialibus *ibid.* Azor. contendit non licitum tantum aliquando, ſed & Eccleſiæ vtilem eſſe poſſe. Initia quidam referunt ad Alexand. III. ob c. eam te de reſc. quem ſecutus eſt Innoc. III. *in cap. dilectus 2. de præb.* Hon. III. *c. cap. de reſc.*

Greg.

Greg. IX. *c. mandatum c. literis. c. Abbatem de reſc.* Innoc. IV. *c. 1. de conc præb. in* 6. Bonif. VIII. *ca. vlt. eod.* Clem. V. *in Clem.* 1. *eod.* cæteriq́ue paſſim PP. vſque ad Concil. Trid. quod ob abuſuum frequentiam ſecutum rationem Bonif. VIII. *in cap. 2. de conc. præb. in* 6. generatim expectatiuas, & quæcumque eas redolent, *cap.* 19. *ſeſſ.* 24. abrogauit. *quis mihi det*, inquit S. Bernardus, in epiſt. ad Eugen. *antequam*
1. Abrogatæ expectatiuæ. *moriar videre Eccleſiam Dei ſicut in diebus erat antiquis. &c.* ſed per c. 19. *ſ.* 24. *ſ.* 25. *cap.* 7. ſunt ſublatæ expectatiuæ, etiam ſi accedat Ordinarij conſenſus. *Gonzales ad Reg. 8. Canc. §. proœm. num.* 64. vbi & hoc Cong. declaraſſe refert, quod ex eo decreto colligatur non poſſe erigi
2. Creatio Canonicatus ſupernumerarij excluſa vt volunt. Canonicatum ſupernumerarium † ad futuram præbendam; (Quamuis decretum non tollat conſuetudinem titulorum Canonicorum præbendam exſpectantium. *Garz. de beneſ. p. 6. n. 5: ex Cong. Conc.*) quodq́ue nec id Capitula poſſunt, quodq́ue per id caput, tolluntur omnes mentales reſeruationes: quales erant quando Papa reſeruabat vel in genere, vel in ſpecie, ad prouidendum perſonæ quam non exprimebat, ſed in mente retinebat.

Decreta Concilij *ſ.* 25. *c.* 7. *& ſ.* 24. *c.* 19. etiam Pius V. *conſtitut. incip. Romani* vberrimè roborauit. omnes regreſſus, acceſſus, & ingreſſus ſub quibuſcumque formis tollendo. quam tamen & decretum *d. c.* 7. non extendi ad regreſſum ob defectum ſolutæ penſionis, ex beneficio reſignato ſæpius declarauit Rota. *vt recitat. Barboſ. in collect. DD. ad Concil. Trid. ſ.* 25. *c.* 7. ſed dumtaxat in vacantibus per ceſſum, vel deceſſum. quod non inducant votum captandæ mortis, & vitare ſoluendo poteſt reſignatarius. Quin etiam *d. c.* 19. abrogatis indultis, collegijs etiam & vniuerſitatibus conceſſis, periclitatæ ſint nominationes vniuerſitatum ſtudiorum, quod diſertè non videantur exceptæ; vt aliàs ſolent: *vt ſ. 7. c. 13. ſ. 14. c. 5. in fin. ſ. 25. c. 6. ſub fin.* quamquam aliàs Barboſ. *& ab eo citati ad d. c.* 19. nolint comprehendi collegia, & vniuerſitates; vbi non exprimuntur: tamen Vniuerſitas Louanienſis ſuas nominationes ab ea diſpoſitione exemptas obtinuit. quæ adeoq́ue curſum ſuum continuarunt. atque hæc ita. niſi fortè Eccleſiæ neceſſitas Prælato, coadiutorem dari poſtulauerit. atque is tum detur, cui omnes qualitates competant, quæ in prælato ipſo à ſacris canonibus, aut Concilio requiruntur. de qualibus coadiutoribus, eorum iuribus, & cauſis latè *citati à Barboſa in Collect. DD. ad Conc. Trid ſ. 25. c. 7. n. 5. & ſeqq.* Exſpectatiuæ etiam *in d. c.* 19. vulgari ſignificatione accipiuntur, vt non excludant conſuetudinem immemorialem, qua eligi ſoleant aliqui canonici, quibus demum cedat præbenda primo deinde vacatura: præſertim ſi inter exſpectantes non ſenior aſſumi ex ordine, ſed noua electione magis idoneus debeat. vt in Eccleſia Salamantina confirmatam conſuetudinem à Pio IV. refert Garzias *p. 1. c. 4. n. 5.*

Expectatiuæ hic iam olim prohibitæ per Maximil. *litteris edicti datis Mechliniæ 12. Sept. 1485. quæ habentur in lib. edict. fol.* 205. & regreſſus ad beneficia reſignata, reſeruationes penſionum, translationes inſcijs & inuitis eis, qui grauata beneficia poſſident.

DE INSTITVTIONIBVS.

BEneficium Eccleſiaſticum ſine Canonica inſtitutione obtineri non poteſt, *Reg. 1. in* 6. A quibuſcumque etiam Nuncijs præſentati & electi, antequam inſtituantur, admittantur aut confirmentur, non obſtante quocumque priuilegio aut conſuetudine immemoriali debent eſſe ab † Ordinario locorum examinati, 1. Inſtituendi prius ſunt probandi ab Epiſcopo.
& idonei reperti. *Trid. ſ. 7. c.* 13. Quæritur, an præſentatus ab Ordinario, alterius diœceſis examinari debeat ab hoc Ordinario? Azor. *Inſt. Moral. p. 2. l. 6. c. 22. q. vlt.* putat non debere; quia eo ipſo quo ab Ordinario præſentatur, approbatus cenſetur: ſed exiſtimo, verius eſſe vt examinari debeat ab Ordinario † loci ſiti 2. Loci beneficij.
beneficij, de quo agit Conc. non autem ad dignitatem reſpicit. alioqui præſentatum à Nuncio Apoſtolico, qui & Ordinarius eſt intra limites ſuæ legationis, non mandaret examinari, ſed reijcit ad conſcientiam Ordinarij loci, cui melius, quæ idoneitas in loco neceſſaria ſit, exploratum eſt. non enim qui hic idoneus eſt, vbique locorum pro eo habebitur, hic via recta, & plana eſt, apud alios tenebræ,
& lubricum & angelus malus; & eius membra perſequentia. In Anglia lupi non eſſe dicuntur (vtinam animarum lupi non eſſent!) alia loca eorum feraciſſima ſunt. ergo vbi lupi erunt, paſtor ad arcendos eos robuſtior eſſe debet; vbi non erunt, ſufficit imbecillior, qui oues intra limites coërceat tantum, ne aberrent. *Vid. Gutier can. q. l. 2. c. 27.* 3.

Hodie in his locis, † inſtitutio ferè ad Archidiaconos ſpectat. etſi poſt examen antequam litteras inſtitutionis concedant, Epiſcopo referant, qui approbet; cum alioqui examinatos Epiſcopo de iure tantum præſentent. *cap. 7. in verb. qui beneficijs Eccleſiaſticis præficiendi fuerunt, à ſuo prius examinentur Archidiacono, & per ipſum poſtmodum Epiſcopo præſententur. de offic. Archid.* Vt inſtitutio nunc Archidiaconi, 4. Inſtitutio Archidiaconorum de iure differt ab ea quæ eſt de conſuetudine.
non probatio tantum perſonæ ſit; ſed ad titulum Eccleſiaſticum ius faciat, (ſeruato tamen d. c. 13.) De iure verò miſſio ſeu introductio in poſſeſſionem Archidiacono tribuitur, *dict. cap. 7. in verb. inſtitutio corporalis tam ſuper beneficijs quam etiam dignitatibus ad ipſum (Archidiaconum) debet pertinere:* Nunc pleriſque in locis ea Archipresbyteris ruralibus conceditur ſeu committitur, præter magnas dignitates non exemptas, verbi gratia Ordinis Benedictini, quas adhuc Archidiaconi in poſſeſſionem ducunt. lautius enim ſoluunt. vt refert Choppin. approbationem Greg. XI. Iurium Archidiaconatus Senonenſis *de ſac. polit. l. 1. t. 8. numer.* 16. vt ipſi Archidiacono vna auri, & duobus Canonicis, quos ſecum ducit,

duæ

duæ argenti marchæ ſoluantur. ſed an id hodie à Concil. Trid. *ſ* 24. *c.* 14. & conſt. Pij V. *incip. dudum.* probetur; præſertim cum Archidiaconi nunc etiam in inſtitutionibus ſuas taxas in vſus ſuos vertendas, exigant; an verò ſpectet ad conſuetudines quas Alexand. III. *in c.* 2. *extra de exceſſ. prælat.* à Presbyteris in Eccleſijs ſuorum Archidiaconatuum debitas conſeruari plenariè mandat; ipſi examinent. Collegia porrò & Capitula paſſim collegas in poſſeſſionem mittunt, ac titulum admittunt à patronis forte datum, quod eſt vice Canonicæ inſtitutionis: niſi ſicubi fortè, in erectionibus Collegiorum Archidiaconi curarunt ſua iura inſtitutionis præſeruari, vt Hoocſtratæ.

5. Cæterum orta inter Epiſcopum Atrebatenſem & Abbatem S. Vedaſti controuerſia ſuper electione approbatorum ab examinatoribus ad paſtoratum † in concurſu, ſuſtinente Epiſcopo, Archidiacono competere in ijs inſtitutionem, adeoque ſibi electionem, iuxta *c.* 18. *ſ.* *ſi verò iuris patronat. Eccl.* §. *cum verò inſtitutio ab alio quam Epiſcopo. ſ.* 24. Trid. ſaltem ob nominis æquiuoci diuerſas ſignificationes, interpretationem eius petendam, & Abbate è contrario, caſum eſſe planum & terminos Concilij ſine obſcuritate: à Concilio ſecreto decretum fuit 21. *Martij* 1589. vt Concilium Trid. obſeruaretur, prout ſonat, adeoque Abbati ex approbatis electionem competere magis idonei, vbicumque inſtitutio collatiua tituli Epiſcopo competeret: tacitèue decidebat, inſtitutionem vel adminiſtrationem vacantis parochialis quam Epiſcopus Archidiacono competere aſſerebat, non eſſe tituli collatiuam, prout *ca. cum ſatis & ibi Panorm.* ne quidem per conſuetudinem velit induci poſſe, vt Archidiaconus inſtitutionem authoriſabilem concedat, niſi ex delegatione, vt accipit *gloſſ. in d. c. cum ſatis. c. ſi in plebibus* 63. *diſtinct. & ſimilia*, & inſtitutionem Archidiaconi Panorm. executoriam vocat illius, quam facit Epiſcopus. *fauet cap. ad hac. c. vt noſtrum. de offi. archid.* Itaque ſi Archidiaconus vt eius Vicarius, vel eius nomine, & delegatione quid facit; cenſebitur facere Epiſcopus. & ad eoſdem terminos redibitur. cæterum alijs poſſe inſtitutionem authoriſabilem ex immemoriali conſuetudine competere S. Cong. aliàs declarauit, & clarè patet ex §. *cum verò. & nos latius dicimus in conſultat. canon.*

An in parochialibus.

6. Epiſcopus non poteſt † examinare promotos ad Ordines aut beneficia à ſuo anteceſſore, niſi poſt promotionem aliqua cauſſa ſuperuenerit. *vt in cap. accepimus, de ætat. & qual. ordin.* ſic & Cardin. declararunt, regularem ſemel examinatum, & idoneum repertum pro confeſſionibus audiendis, non debere ab eodem ordinario, vel etiam ſucceſſore rurſus examinari. *Serol. pr. part.* 1. *verb. Confeſſor.* §. 2.

Non repetendum examen niſi ex noua cauſa.

7. Cui per examen quaſi inidoneo reperto † propter defectum litteraturæ datus eſt Coadiutor, fruſtra id dicitur vt ſe rurſus examini ſiſtat; cum priuatio vel ſimilis pœna irrogari ei non poſſit, ea ex cauſſa. quod ſi idem Epiſcopus aliquos minus idoneos ordinauerit, eos ſuſpendere debet. *vt Cong. Concil. refert Gonzales ad Reg.* 8. *Cancel. gloſſ.* 4. *num.* 85.

8. Examinari non debet qui eſt notoriè literatus: vti nec de praxi examinantur. *Rebuff. in prax. benef. titul. de reſc. in for. paup. numer.* 3. 4. qui gradus licentiæ † in vniuerſitate ſuſceperunt; ne videatur irrogari ignominia Vniuerſitati. ſic & in Curia ſemel examinatus ad vnum ſimplex, non examinatur ad ſecundum ſimile. & præſumitur idoneus ad ſimplex beneficium, qui ſacris eſt initiatus, *Gonzales omnis ibidem numero* 84. 86. 87. 88. 89. niſi pro forma præſcribatur, vt in c. 18. ſ. 24. vbi *teſt. eodem ibid n.* 90 *Cong. Concil.* nec Theologiæ, nec iuris Doctorem excuſat ab examine, quamuis in famoſa Vniuerſitate promotum. Quin vt quis dicatur idoneus ad beneficia, requirit 47. requiſita Cæſar. Lambert. *apud Gonzales ad Reg.* 8. *Cancel. gloſſ. quart. num.* 109. ſed dicit; *quis eſt, hic, & laudabimus eum?* Oportet igitur hæc moraliter accipere, & iuxta humanos mores, non perinde ac ſi in Platonis Rep. ſententiam diceremus, qua de re Catonem Cicero reprehendebat.

Ceſſat examen in notoriè literato, & promotis in famoſa vniuerſ.

9. Ad Epiſcopum † de iure ſpectat collatio & inſtitutio omnium beneficiorum ſuæ diœceſis: adeò vt cum decreto Concil. Trid. *ſ.* 24. *cap.* 8. mandetur inſtitutio pœnitentiarij & vnio præbendæ, quoties vacat officium adeoque præbenda; prouiſio ad ſolum Epiſcopum ſpectet. *Cong. Conc.* 23. *Iun.* 1594. *& apud Riccium in prax. epiſc. d.* 555. ſi tamen fuerit ante inſtitutionem huius officij, collatio præbendæ communis, inter Epiſcopum & Capitulum: eum ea vacabit in menſe ordinario, circa præbendæ collationem nihil à Concilio mutatum eſt *Cong. Conc. Ianuar.* 1597 agit porrò Concilium de prima inſtitutione officij Vnde poſt inſtitutionem eo vacante in menſe Pontificio, tam perſonæ electio, quam præbendæ collatio, ad Papam ſpectabit, per Regulam II. Cancellariæ. ſi in menſe Ordinario; diſpoſitio officij recès inſtituti ad Ordinarium vt ſpectet per ius commune oportet, collatio autem prius exiſtentis præbendæ ad eos, quibus ea ante competebat. ideoque cenſuit Cong. *apud Riccium vbi ſupra.* ſede vacante, mortuo Pœnitentiario, Capitulum hac in re præſtare nihil poſſe. quia beneficia ſucceſſori reſeruanda ſunt. ſi tamen poſt inſtitutum Pœnitentiarij officium, ſede vacante præbendam vacare contingat, cuius collatio fuerit Epiſcopo & Capitulo communis: poterit Capitulum tunc conferre. *per ca. vn. ne ſede vacant. in* 6. antequam ea vnita fuerit, poſtquam verò vnio præbendæ acceſſoriè facta fuerit, (quia vnio collationem aufert, *Gonzales ex Gambaro ad reg.* 8. *Cancell. gloſſ.* 5. § 7. *num.* 20.) nihil poterit. quod ſi autem vnio facta fuerit æquè principaliter, quia tunc vtrumque vnitum vacare cenſetur, diſponique, poteſt *Gonz. n.* 55. *& ſeq.* Capitulum quidem diſponere

Ad Epiſcopum iure omnis inſtitutio pertinet.

poteſt; niſi impediretur per reſtrictionem ab vnione factam; ſc. quia non alteri conferre poteſt quam ei, quem Epiſcopus deſignauerit pœnitentiarium. quæ deſignatio vacante ſede à Capitulo fieri nequit, quia ad Epiſcopum ſolum ſpectat inſtitutio. ideoque non tranſit conferendi inſtituendiue facultas ad Capitulum. *c. illa x. ne ſede vacante:* ſed exſpectandus eſt ſucceſſor: à quo facta deſignatione, demum à Capitulo præbendæ collatio deſignato fieri poteſt. & quia tunc non amplius ſedes vacat, collatioque vt ponitur communis eſt. fieri non poteſt ſine Epiſcopi interuentu. An autem acceſſoriè vel æquè principaliter vnio facta erit; cognoſcetur *iuxta Rebuffum in praxi benef. de vnion. nu.* 19. ex intentione vnientis, vel conſuetudine: ſecundùm quam excepta eſt vnio. aliàs cum vnum altero dignius eſt, acceſſoriè; cum æquè dignum, æquè principaliter facta cenſebitur. ideoque vbi pœnitentiariatus inter dignitates recenſetur, acceſſoriè vnita ei præbenda cenſebitur. Et quidem Concilium vnionem acceſſoriam intendiſſe videtur, ex modo loquendi *pœnitentiarius*, inquit. *cum vnione præbendæ inſtituatur* Igitur ſic inſtitutus Archipreſbyteratus quem comitatur, vnita præbenda, ad ſolius Epiſcopi diſpoſitionem ſpectabit. quia, vt diximus, iure communi fundatam habet intentionem In collatione omnium beneficiorum ſuæ diœceſis.

Papa tamen qui eſt vniuerſalis Epiſcopus, & Ordinarius Ordinariorum, conferre omnia beneficia poteſt per præuentionem vel reſeruationem. quæ tamen reſeruationes præter el uſas in corpore iuris ſublatæ fuerunt à Concilio Baſilienſi. ſed id ipſum rurſus ſublatum à Curia Romana. Hinc & pragmatica ſanctio in Gallia, illius reuocatio, & demum reſtauratio; ac denique Concordata Gallica, & Germanica, *quæ vtraq; ad longum refert Piaſ. part. 2. cap. 5 num.* 10. *&* 11. nata ſunt. & Regulæ Cancel. reſeruationes generales & ſpeciales plurimas etiam nunc habent.

Quarum quidem vſus antiquus eſſe colligitur ex D. Bern *l. 1. de Conſid. c* 3. *Numquid ad eum*, inquit, *de toto orbe confluebant*, &c. *vt ipſius apoſtolica authoritate vel obtinerent honores Eccleſiaſticos, vel retinerent?* quamuis ex corpore iuris neque antiquæ neque multæ aſſignentur reſeruationes, vt gloſſator Regularis Cancellar. *in reg. 35. verſ. item qu. 2. & in reg. 62. ad fin.* vnicam eſſe velit. *in cap. 2. de præb. in* 6. de quo Azor. Inſt. mor. *l. 6. c. 36 q. 4. p. 2.*

Vnienda porrò pœnitentiaratui præbenda integra eſſe debet, non portio: ex verbis Concilij, & quidem *proximè vacatura*, inquit, *d c. 8. ſ.* 24. ſuppoſito quod lectori Theologo prouiſum ſit: nam *c. 1. ſ* 5. Concilium ipſo facto primo tunc vacaturam aſſignauit, ſi aliter expedire alicui videatur, aduerſus diſpoſitionem Concilij imploranda eſſet Sedis Apoſtolicæ authoritas. nã illam alterare nõ poteſt ordinarius: & reſeruatam pœnitentiario vniri poſſe ratio ſuadet, etſi verba deſint: vt alibi expreſſa ſunt *ſ. 3. c. 18. ſ. 24. c. 15.* quamquam eam ratio fauet, & verba indiſtincta ſunt, quid nos coget diſtinguere Doctorem, Licentiatumque, ſeu aliàs magis aptum requirit Concilium. *d. c.* 8. quæ vltima verba faciunt, vt credendum ſit, ſi quis titulum non aptitudine meruerit, ſed prece, vel pretio obtinuerit; non comprehendi; prouiſionemque irritam eſſe *c. 5. ſ.* 25. ætas autem 40. annorum eo modo loquendi exigitur, vt incepti ſufficere intelligantur. ſecus dicendum eſſet, ſi maiorem annis 40. poſtulaſſet. aptiorem pro loci qualitate requirit Concilium, vt indicet locorum diuerſitatem menſuram eſſe aptitudinis; non vt ſignificet extra locum quærendum non eſſe. quamquam enim hoc recipi plerumq; poſſit, *arg. c nullus 61. diſt. c. ſacrorum 63. diſt.* eorumque *quæ diximus in Iudic. l 1. c.* 36. tamen magis conſiderat Concilium aptitudinem, quam originem aut domicilium. *arg. c 7. § quod ſi ſ. 25. de regul Trid.*

Præterea reſeruata ſunt ſedi Apoſtolicæ 10.
per Pium V. beneficia vacantia † ob hæreſim, Confidentiam, non ſeruatam formam ab eo præſcriptam in collationibus curatorum, vel in reſignatorum & collatorum per Ordinarios, non obſeruata circa eas eius Conſtitutione vt priuilegij inſtar ſit, ſeu vt præfantur Regula 8. Cancellariæ in fauorem reſidentiæ conceſſum, quod Ordinarius pro omnibus iure ei competentibus collationibus, alternis menſibus ſc. Febr. Apr. Iun. Aug. Octob. Decemb. eas nunc facere poſſit, ſi tamen in diœceſi ſua reſederit: gratiamque per litteras ad Vrbem miſſas acceptarit.

Vacante tamen pontificatu antequam ſucceſſor regulas Cancellariæ promulgarit, cum earum vigor exſpirarit per mortem Pontificis, Ordinarius prouidere poteſt. quin imò & poſt regulas Cancellariæ editas, quia vacatura tantum reſeruant. dummodo Pontifex non mox reſeruet quæcumque ante vacauerunt, nondum prouiſa *vt fecit Paulus V pro conclauiſtis. Garz. de benef. part 5. c. 1. n. 6. 45. 646.*

Quod tamen priuilegium Alternatiuæ † ex 11.
Reg 8. Cancel. non eſt ſimplex; ſed conditionatum & multis cautelis obnoxium, vt in ea videre eſt, & in Gonzales, qui in eam locupletem tractatum ſcripſit. At verò Concordata Germaniæ collatoribus concedunt alternatiuam ſimplicem & ſine reſtrictione, *§. placet etiam nobis quod per quamcumque.* Imprudenter ergo faciunt, qui cum vti poſſint alternatiua eorum concordatorum, acceptant alternatiuam Regulæ Canc. minus validam, & qua nõ fulciantur iura magis valida. Enimuerò ſub Imperio comprehenſum eſſe, aut fuiſſe tempore dictorum concordatorum, non ſufficit ad probandum aliquem concordatis vti poſſe; quia non ſunt inita cum tota natione; ſed cum Frederico Rege Romanorum & quibuſdam tantum Principibus illius nationis 18. Calend. April. 1448. Etſi dicatur in initio, nomine nationis Germanicæ iniri. Quia id eatenus tantum obtinet, vt comprehendatur,

Priuilegium Alternatiuæ Cancel. & Concord. differt.

hendatur; ſi declarent ſe ea acceptare. id quod diſertè dicitur in §. *& ad finem*. Sic & in media Germania multæ Eccleſiæ ea Concordata non acceptarunt, quod habeant ampliora priuilegia, vt Herbipolenſis & Bambergenſis & aliæ. & in ditionibus Belgicis etiam non eſſe vnquam acceptata practici noſtri aſſerũt: neque à Principibus neque à Prælatis, ſed tantum à Cameracenſi, Traiectenſi & Niuellenſi. Quod ipſum tamen de Cameracen. diſputatum ſcio. Albertus Leoninus concordata quoad Eccleſiam Cameracenſem mordicus extendit. *conſil.* 50. ſed Traiectenſ. & Niuellenſ. Eccleſiæ immediatè ſunt, pro parte ſaltem, fundationis imperatoriæ: vt non difficile ſit creditu præ alijs ea concordata ab ijs acceptata. Maximilianus literis Epiſcopo Leodienſi ſcriptis 11. Iulij 1518. mandauit per diœceſim Leodienſem Concordata ſeruari, & ſecus prouiſos tanquam intruſos eijci. Qui igitur non docent de expreſſa acceptatione Concordatorum vel tacita, quæ ex obſeruantia ſubſecuta vt plurimum ſolet argui, nam quod videmus obſeruari, ſolet eſſe actum inter partes & conuentũ, *l. quadam, in fine, ff. de reb dub. l. cum de interp. ff. de legibus cũ ſimilibus.*) non poſſunt ijs gaudere. Sed an nunc etiam ea poſſint acceptare comprehenſi ſub Imperio? dubium mouet d. §. *& ad finem, verb. tempus congruum habeant acceptandi*, (Quod vtique congruum videtur effluxiſſe;) *& durabit deinceps, niſi in futuro Concilio de conſenſu dictæ nationis aliter fuerit ordinatum.* Quæ videntur contraria, ſed neutra loquuntur de re tota: vltima de ſede tantum Apoſtolica, priora ad effectum primæ publicationis, & vt ſtatim innoteſcere poſſent, & tempeſtiuè antequam currere inciperent acceptari: Quid ergo? nulla clauſula eſt præſcriptiua temporis, intra quod debeant acceptari, & tamen acceptandi facultas datur; erit ea ergo perpetua. *c. decet, c. indultum, de Reg. iur. in 6.*

In concordatis Germaniæ habetur, vt in reſeruatis Pontifici menſibus, ſi intra tres menſes à die notæ vacationis in loco beneficij non apparuerit ab illo eſſe prouiſum, vt poſſit ordinarius conferre. id tempus de momento in momentum currere, computatis tamen menſibus ſecundùm Kalendarium, & cui pũctum mediæ noctis tribuatur, & an extenſio ad ſemeſtre locum hic habeat, mora in obtinendo placito obſit, aut ſolis literis ſub plumbo expeditis credatur. an per lapſum trimeſtris conferre vlterius Pontifex impediatur? quæſiuimus *in Conſult. canon. h. t.*

12. Dignus digniori † cedere debet, niſi tamen illius mores ſint magis noti & probati, *ex Cong. Conc.* & idoneus de eadem ciuitate vel gremio Eccleſiæ, vel ſi fuerit de genere fundatoris, magis idoneo externo præferri debet: *Piaſ. vbi ſup. num.* 19. niſi ſit notabilis imparitas.

13. Quod ſi aliqua † ætas beneficio Collegiatæ Eccleſiæ annexa ſit, collatio ſecus facta erit irrita. *ſeſſ.* 22. *cap.* 4. *in fin.* & Epiſcopus in non ſuſcipiendo Ordine vltra annum diſpenſare nequit. *ſeſſ.* 7. *cap.* 12.

DE CLERICO Ægrotante.

COadiutores ex coadiuti beneficio ſumptus † recipiunt moderatos, *c. vn de Cler. ægro. in 6.* pro ſufficienti tamen victu, *Trid. c.* 6 *ſ.* 21. non vero tota temporalitas eis relinqui debet, reſeruata tantũ penſione Coadiuto: nam hic (ſi non ob vitia, aut in ipſa temporalium adminiſtratione defectum, *c.* 1. 3. 4. *ext. hoc tit. c. vn. §. præſenti, hoc tit. in 6.* accipit Coadiutorem) egere † non debet, & competentia tantum Coadiutori danda eſt, quippe titulus ei manet, & 1. Coadiuto ſumptus præbendi. Ita ne coadiutus egeat.

Turpius eycitur, quam non admittitur hoſpes.

Sic enim Coadiutor temporalis, ſcil. ſine futura ſucceſſione in Eccleſiæ fauorem datur, vt afflictioni. ægritudinis animi, vel corporis, ea afflictio addenda non ſit, vt prouentibus priuetur, vltra quam onus beneficij requirat: ſcil vt Coadiutor munus obiens, ſuſtentationem neceſſariam recipiat; non verò huic detur totum, ne neceſſitati coadiuti fortè ſupereſſe non poſſit. ſi fructus vtrique non ſufficiunt, prouidendum primo coadiuto; quod deeſt coadiutori, ſupplendum à parochianis. Coadiutoria autem cum ſucceſſione datur in gratiam Coadiutoris: ideoque prohibita † eſt *ſ.* 25. *c.* 7. niſi grauiſſima ex cauſa; & neceſſaria vel Eccleſiæ vtili, per ſummum Pontificem cognita; & de tali perſona in qua omnia concurrant, quæ in coadiuto requiruntur, ne ſacræ dignitatis apex ius putetur hæreditarium. cum ſola Dei benignitate erogandum ſit. *Choppin. de ſac. pol. l.* 5. *tit.* 2. *num* 18. Sicut hæreditariæ ſucceſſionis ſignum in Gallia Regis primogenito nomen dat Delphinus; Romanis olim Cæſar; hodie Germanis Rex Romanorum; Caſtilienſib. Princeps Aſturiatum; Anglis, Walliæ; Schotis, Cumbriæ præfectus. Sed hæc publicam rem cum natura iuuant; quia ſi filius, & primogenitus, ergò hæres & Regni: non ex eodem fonte procedit hæc vox, *hæreditate poſſideamus ſanctuarium Dei.* Nunquam ergo eiuſmodi Coadiutoriæ filijs dantur in beneficijs vel Eccleſijs, in quibus patres ſunt beneficiati. *Trid. ſ.* 25. *c.* 15. ſi tamen Ordinarij aut Capitula teſtentur, vtiles Eccleſiæ fore, etiam poſt Tridentinum hodie conceduntur à Papa. ſolo tamen, cum futura ſucceſſione. *Gonzales ad Reg.* 8. *Cancel. gloſſ.* 5. §. 9. *num.* 48. *&.* 91. Vetante quippe Concilio *d. c.* 7. *ſ.* 25. *& Bulla Pij V. Prid. id. Sept.* 1571. quæ ſimul damnat omnes regreſſus, & acceſſus contra legem autem ſuperioris non poteſt inferior diſpenſare. 2. Dandus ſine ſucceſſione.

Sic etiam in gratiam Eccleſiarum; ne quid

ſilæ vel animæ, ſi curatæ erant, dum vacant, detrimenti caperent, inuentæ ſunt Commendæ, in ſex tamen tantum menſes, *cap. nemo, de elect. in 6.* quod pijſſimè obſeruaſſe ſcribitur Nicolaus III. ſed poſt auaritia vertit in perpetuas, quibus nihil frequentius eſt in Gallia. vnde infinita malorum in Clero & populo ſemina, quæ toto genere ſunt odioſa, cum vetitum ſit arare in boue & aſino, & non minus monſtrum eſſe videntur, quam quod Horatius amicis ridendum proponit;

Humano capiti ceruicem pictor equinam Iungere ſi velit, &c.

3. An. 1617. Epiſc. Aturienſis præſentibus Cardinal Sourdio & Guiſio, alijſque ab ordine Eccleſiaſtico ad Regem deputatis, luculenta oratione hos abuſus Regi propoſuit, vt medicinam adferret, ſi in prærupto adeo malo cauterio opus non ſit; ne impoſterum Eccleſiæ, quæ ei Patres dare debet, infantes dentur: imo embriones nondum nati aut formati, qui Eccleſiam quam regere debent, imo lucem non viderunt; nondum per lauacrum inter Chriſti oues recepti ſunt, & iam mitra, pedo & baculo Paſtorali donati, vt oues Chriſti regant;

Commendæ noxiæ.

Dum dubitat natura virum, faciatne puellam, viris præficiuntur.

Certè ſummis laudibus digni ſunt Belgicæ noſtræ Principes, qui huiuſmodi Commendas non concedunt; & nullis regulares dignitates non profeſſis hic conferunt. quin adeo religioſa circumſpectione vtuntur toto indulto ſuo, quoad nominationem ad omnes primas dignitates, vt ipſæ Eccleſiæ ſperare non poſſent à Cleri electione meliorem ſortem, quam à nominatione Principali. Prout Concilium Lateran. vltimum *ſ. 9. c. 3.* Commendas monaſteriorum vllatenus dare vetuit. Conc. Trid. *ſ. 25. c. 21. de Regul.* confidit Pontificem pro ſua prudentia & pietate curaturum, vt ijs quæ tunc commendata monaſteria reperirentur, regulares perſonæ eiuſdem ordinis expreſſè profeſſæ, & quæ gregi præire, & præeſſe poſſent præficerentur; & quæ impoſterum vacarent, non niſi regularibus, ſpectatæ virtutis & ſanctitatis conferrentur.

4. In Brabantia † autem noſtra Ordines iam olim à Principibus ſuis ſtipulati ſunt, quod nec ipſi vllas dignitates in Commendam darent, aut dari permitterent vllatenus. ſummo profecto Reipub. bono, *Latus introit. art. 56. & Car. V. interpretatio facta 1536. 20. Iunij.* In Burgundia quidem audimus nonnihil ab huiuſmodi voto deflecti, ex vitio vicini aeris. vbi tamen Principes noſtri iam paulatim ad normam id canonum redigunt.

In Brab. interdictæ.

Commendas parochialium Eccleſiarum, de quibus dictum Cap. nemo, per Concilium ſublatas eſſe, *per cap. 18. ſ. 24.* (quia mox conſtituendus ſit in his vicarius, intra decem dies inſtituendus concurſus: & cum Eccleſiæ prouiſum eſt, ceſſet vicarius vacantis curæ. quia d. c. 18. dicitur tantum conſtitui vicarius *donec*, inquit, *de rectore prouideatur*) declaraſſe Sac. Cong. tradit Garz. *de benef. p. 4. c. 4. num. 15. & latius p. 9. c. 2. n. 21. vbi de hoc decreto prolixè totoque eo capite citans plurimas Sac. Cong. declarationes.*

Epiſcopi coadiutori † quæ competant facultates & inſignia pontificalia, tam reſpectu Epiſcopi quam Capituli & populi, declarauit S. Cong. *vt habet Proſper in notu ad Quar. V. Arch. auctor. n. 12.* Et Barboſa *in Collect. DD. ad Concil. Trid. ſ. 25. c. 7.* latè deducit, quis honor, quod onus, ſedes, officium, ei competat: quid præſtare poſſit quid debeat; quid ei inuicem deferri poſſit, debeatue: præſertim quoad eos, qui dati ſunt cum futura ſucceſſione, tum Epiſcopis, tum alijs dignitatibus, aut canonicis: pleraque à S. Cong. Interpretum Concilij, vel Rituum deciſa. 5.

NE SEDE VACANTE, &c.

DE iure vacante ſede transferebatur adminiſtratio in † Capitulum, illudque per ſe totum exercere poterat. *Abbas in c. irrefragabili, de offic. ord.* Sed quia 1.

Capitulum de ſede vac. adminiſtrat.

Segnius expediunt commiſſa negotia plures;

hodie Concilium Trident. mandat, infra octiduum ſtatui Vicarium ſeu Officialem † & œconomum vnum, vel plures *ſ. 24. c. 16.* Quod octiduum currit à die ſcientiæ vacationis, etiam per translationem, etiam nondum adepta poſſeſſione. *ex Cong. Conc. Quar. V. Cap. q. 12.*

Vicarium conſtituit.

Poterat tamen lapſo octiduo etiam moram purgare, dummodo Metropolitanus manum non ceperit admouere, & Capituli negligentiam ſupplere, quod ei Concilium mandat. *Garzias de beneficijs part. 5. cap. 7. numer. 6 & 7.* quemadmodum generatim permiſſum eſt moram purgare. *cap. vltim. verbis celeri ſatisfactione x. de locato l. ſi poſt tres D. ſi quis cautionibus. l. ſi inſulam de verb ob.* Et niſi me *c. licet cum duobus ſequ x. de ſup. neg. prel.* remoraretur, in ea cum multis lubens eſſem opinione, quod in beneficiorum collatione poſt ſpatium à Lateranenſi Conc. præſcriptum, atque ius deuolutum moram purgare liceat, collatioque poſt tempus facta valida ſit, quia finis Conc. Lateran. fuit, vt ſuppleretur prælatorum negligentia, & beneficia eum damno Eccleſiæ in ſuſpenſo non maneant. quod ſi ergo prælatus ſe correxerit, Eccleſiæ prouiderit, ceſſat finis deuolutionis, quem ſolum, non verò ſuperioris incrementum reſpexerit Concilium, & niſi ita dicamus contrarium finis illius ſæpius obtinebitur: fiet enim vt ligatis per temporis lapſum inferiori manibus, ſuperior vel ignorans vel ſimiliter negligens, maximè

maximè ſi inferior immediatè ſubſit ſedi Apoſtolicæ, quæ vniuerſi orbis facta non ſcit, etiam non conferat, atque ita in annos multos duret vacatio, cum graui Eccleſiæ damno, quod præcautum voluit Concilium. Cæterum ſi lapſo iam tempore manum ſuperior cœperit admouere, non poterit illum inferior impedire *c. dilecto x de ſup. neg.* vel ſi in fraudem ſuperioris collatio facta fuerit, *vt eſt caſus c. literas ibid.* nulla erit. quo tamen c. videtur ſignificare inferiores per lapſum temporis iure conferendi priuari, ſicut & *c. licet* indiſtinctè loquitur niſi in his ex alijs diſtinctionem ſuppleamus. & certè ex eo quod Concilium Lateran. lapſis menſibus præſcriptis ſuperiori faciat auctoritatem conferendi, non ſequitur antequam is ſe immiſceat abrogatio iuris inferioris. in his partibus quam diu Superior nihil præſtitit, inferiores iudices conferunt.

Eumque vnicum. Vicarius autem vnicus † eligendus eſt, niſi ſecus permittit conſuetudo, præſertim immemorabilis. *Cong. Conc.* 31. *Apr.* 1592. *Quar. ib.* quod ſi alioquin per diſcordiam plures eligantur, magis idoneus, & habens qualitates Concilij, remanere debet, cæteris remotis *ex Cong. Conc. Quar. ibidem.* Quamuis Garz. diſſentiat. *de benef. p. . c. 7. numer.* 35. *quo capite plura diſcutit, quæ nouo iure ad capitulum ſede vacante pertinent.* & ſi non ſit doctor in actu deputationis, poteſt Capitulum ei dare conſultorem doctorem, vt Leo X. decreuit, quod alibi diximus, vt iudex electus non iuriſperitus teneatur aſſumere Iuriſconſultum, & eius reſolutiones ſequi. *Quar. vbi ſupra quæſt.* 6 & de gremio ipſius Capituli eligi debet, ſi quis ſit idoneus. *ex Cong. Conc Quar ibid.* Nihilominus Capitulum, *ſeſſ. 7. cap.* 10. vel Vicarij, ſeu quicunque in iuriſdictione Epiſcopi ſuccedunt,

2\. Qui intra annum nō dat dimiſſorias. *ſeſſ.* 3. *cap* 10 intra annum † dimiſſorias ordinandis dare non poſſunt, niſi fortè arctatis ratione beneficij habiti; vel acquirendi: etiamſi Capitulum habeat territorium diſtinctum, & exemptum ob immemorabilem poſſeſſionem, & ſint iudices Ordinarij. *ex Cong. Conc. Quar. vbi ſupra quæſt.* 10. ne quidem ad tonſuram, quæ ſecundum Canoniſtas ordo eſt, ſaltem ad illius regulas ſpectar. *ibid.* & facultas diſpenſandi ſuper interſtitijs, poſt annum ad Capitulum, ſeu Vicarium ſpectat *ex Cong. Conc. Quar ibid.* & ordinatus contra d cap. 10. clericali priuilegio non gaudet: non tamen ipſo iure amittit beneficium, etſi id ſine clericali priuilegio haberi non poteſt, ſed per ſententiam *poſt Nauar. Quar. ibid.* At verò per *cap.* 20. § *ad hæc, ſ.* 24. *Trid.* vt aliàs diximus, non excludi Vicarium ſeu Officialem Epiſcopi, ita nec ipſum Capitulum, aut quem Vicarium deputauit Capitulum excluditur: quia non ſunt inferiores Prælati, ſed funguntur ipſa iuriſdictione Epiſcopi *Quar. V. Capitulum q.* 5.

Ad titulum penſionis aut patrimonij an ordinari quis poſſit, non iudicio Capituli, eiuſue vicarij ſede vacante, ſed Epiſcopi iudicio commiſſum eſſe reſpondit Sac. Cong. *apud Garz. de benef. p.* 5. *cap.* 7. *numer.* 93. qui addit tamen id in regnis Caſtellæ non ſeruari. (credo nec in his locis. ſed exercet poſt annum, in his omnibus Capitulum ordinariam iuriſdictionem: inuitatis alijs Epiſcopis, ad eam diœceſim, eiſque ordinandi facultate generatim conceſſa, vel ſubditis ad alios etiam extra prouinciam dimiſſis.) non obſtante etiam prouincialis concilij ſtatuto contrario, niſi fortè graui cauſa purgandæ prouinciæ edito. *ibid. Garz. qui & 12. Sac. Cong. alias reſolutiones citat.*

Officiales † vt cæteri *ſeſſ.* 24. *cap.* 16. ſede vacante à Capitulo conſtituti, nouo Epiſcopo rerum geſtarum rationem reddere tenentur, *d. c.* 16. ſed Officiales ab Epiſcopis conſtituti ad nullum ſyndicatum tenentur. Gregor. XIII. in Bulla anno 1578. *quam refert M. Ant. Gen. in prax c.* 59. *& diximus ſup. t de off deleg. n.* 3. 3. Rationem ſucceſſori reddit.

Conſtitutus † Vicarius amoueri non poteſt, niſi graui ex cauſa, & ex cauſa à Cong. Epiſcoporum approbanda, vt ſæpius ea cenſuit. 4. Amoueri à Capitulo nequit. *Quar. l. c.* ſed credo hic non obtinere eum recurſum. Et propterea in ipſa electione poteſt Capitulum tempus præſcribere, & modũ regendi, non poſtea: vt diei lapſu iuriſdictio finiatur, etiam ad annum dumtaxat. tametſi ſatius quibuſdam videatur liberè conſtitui vicarium, ſine temporis aut conditionis adiectione, aut aſſeſſoris aſſignatione. quanquam his in locis ferè Epiſcopi ſoleant habere vicarium generalem, qui voluntariam, & officialem, qui contentioſam iuriſdictionem exerceat: atque inſuper canonicos aliquos ex quibus Concilium vicariatus ſibi conſtituunt: eodemque modo ſede vacante eligere tam huiuſmodi vicarium, & officialem, quam alios in Concilium vicariatus adlegere ex eoque ſequitur quod Concil. *Trid. ſ.* 24. *c.* 16. requirit vt officialis ſeu vicarius doctor aut licentiatus ſit in iure canonico, in officiali, qui contentioſam exercet, non qui voluntariam, obſtringere vt tam hic ab Epiſcopis quam capitulis ſede vacante in theologia, graduatos vicarios paſſim conſtitui videmus, ad exercendam voluntariam iuriſdictionem. cum autem ſine temporis præfinitione conſtitutus eſt vicarius, durat conſtitutio quam diu ſedis vacatio, adeo vt nec ipſe ſibi ſubſtituere quemquam generaliter poſſit, ſed in cauſis ſpecialibus duntaxat, aut ægritudine vel abſentia in dica durante viſitatorem etiam generalem Capitulum, non ipſum deputare conuenit. & quoniam dicitur ſuccedere Capitulum, eiuſque vicarius in omnem Epiſcopi iuriſdictionem; frequentius receptum eſt, vt etiam ea quæ delegantur à iure, ſeu Conc. Trid. exequi poſſit. hæreant tamen multi, an & illa per quæ literas Apoſtolicas committuntur? & planius eſt, vt dicamus poſſe cum ſurrogatum ſapiat conditionem, eius cui ſurrogatur, nec ſingulatim appareat electam eſſe perſonæ induſtriam, tametſi ſtylus Rom. Curiæ aliud præ ſe ferat, dum ſede vacante ipſi aut Officiali non mittat delegationes, ſed viciniori. & vt diximus vicarios ſedis vacantis, non Epiſ-

copi demortui, ſindicari poſſe, adeoque non-nihil intereſſe videri p ſſit.

Idoneum quantum fieri poſſit, exigit Concilium; adeoque graduatum teſtimonio academiæ publico, non ex facultate aliqua priuatis conceſſa, nec titulo tantum, ſed & re ipſa doctum: adeoque & ætate maturum, nec tantum viginti duorum annorum vt in minoribus dignitatibus: ſed ſaltem ea ætate præditum, quæ ad ſacerdotium, curamque animarum requiritur. & fortè non citra rationem ætatem triginta annorum exegeris, vt in Epiſcopo, cuius vicaria iuriſdictione fungitur. vt clementina *vnic. de offi. vicarij*, requiſita in rectoribus parochialium Eccleſiarum, ſimili ex cauſa exiguntur, in illorum vicarijs, multa ſanè prudentia opus eſt, quam ætas, experientiaque gignit, ad huiuſmodi functionem: nec ingenium, ſolertia vel doctrina ſufficit.

Quod ſi, infra dies octo nemo à Capitulo, vel idoneus electus non fuerit, deputatio deuoluitur ad Metropolitanum: qui Capituli negligentiam ſuppleat. atque adeò communi lege ſupplendæ negligentiæ; id eſt, pro illa dumtaxat vice, non vt ius electionis imposterum Capitulo auferatur. adeoque ſi à Metropolitano deputatus vacante adhuc ſede moriatur, non idem Metropolitanus, ſed Capitulum alium ſtatuit. Veruntamen per Vicarij conſtitutionem non continuò ceſſat officiũ vel ſolicitudo Capituli, ne Eccleſiæ libertas vel iuriſdictio imminuatur. *vt conſtat ex epiſtol. Clem. VIII. relata à Quar. vbi ſup.* ſic prouidet Capitulum, vbi Vicarius allegatur ſuſpectus.

5. Et ſi electio † apud Capituli ſuperiorem, quod non omnes fuerint vocati, ſeu alia ex cauſſa irritatur, rurſus Capitulum eliget. *ex Cong. Conc. Quar. loco citat. in fine.* poteſt tamen ad certum tantum tempus ſtatui Vicarius. *ibid.*

6. Enimuero Capitulum, † non ſuccedit in collatione beneficiorum, *c. 2. h. t.* & ſpecialiter Pius V. *Conſt. inc. ſanctiſſimus* declarauit, omnem omnino prouiſionem reſeruandam eſſe futuro ſucceſſori: quippe inſtar fructus ſe habet: atqui fructus ſucceſſori debentur. An verò etiã collatio quę iure deuoluto Epiſcopo competit, ſucceſſori reſeruanda ſit de iure, ſatis problematicè controuertitur: & Quar. *vbi ſup. q. 9.* putat eam difficultatem nunc eſſe extricatam, propter dictam Pij conſtitutionem generaliter loquentẽ. At verò facile dici poteſt, diſtinctionem ex alijs iuris locis aut ipſa ratio-

Capit. beneficia non confert.

7. ne ſuppleri poſſe: nec eſſe eandem rationem in collatione iure deuoluto † competente, quæ ſuo iure Epiſcopo competit; illa enim vt fructus ex ea dignitate naſcitur; hæc ex accidenti prouenit, ſcil. inferiorum negligentia: ad quam ſupplendam, eiuſmodi deuolutio inuenta eſt, quæ per huiuſmodi reſeruatio-

Niſi iure deuoluto.

8. nem augeſcit.

Sic & Capitulum inſtituit præſentatos à patronis † *cap. 1. de inſt. in 6.* & electiones confirmat. Itaque ſi electio ſpectat ad Capitulum,

Inſtituit præſentatos,

confirmatio ad Epiſcopum; Capitulum eliget iure Capitulari, & confirmabit iure Epiſco-

pali †: *vti deciſum eſt in l. ſi Conſul. ff. de adopt.* 9.

vbi filiusfamilias Conſul apud ſemetipſum emancipari, vel in adoptionem dari poteſt. Sic & iura quædam funeralia à Capitulo ſancita, non inutiliter à Vicariatu, qui à Capitulo conſtitutus erat, & eorum ſinguli Capitulares erant, non tamen inutiliter confirmata eſſe cenſeo: etſi eorum commodum verteretur; nam idem accidit in caſu dictæ *l. ſi Conſul.* Fateor tamen facilius eiuſmodi iudicium à ſuperioribus euerti poſſe.

Etiam à ſe.

Beneficij collatio, quæ Epiſcopo cum alijs communis eſt, vacante ſede poteſt ab alijs fieri *c. vnic. ne ſede vac. in 6.* ſic Conc. *dioceſ. Mechlin. 1609. t. 15. c. 7.* declarant in collatione præbendæ graduatæ vt per graduatos ſede vacante fiat.

DE HIS QVÆ FIVNT à Prælatis ſine Conſenſu Capituli.

Monarchia in publico regimine alijs præſtat, ſi aliquibus retinaculis conſtringatur; ne plenitudo poteſtatis in tyrannidem labi poſſit. Vnde & olim in liberrimo Germanorum populo, (quos nunc Tungros, nunc Germanos vocatos refert Tacit. *de Mor. German.* magno honore noſtræ gentis quæ totam nationem indigetarit.) Reges & Principes habuerunt, ſed reſtricta poteſtate, teſte ibid. Tacit. *Reges*, inquit, *ex nobilitate, Duces ex virtute ſumunt: nec Regibus infinita aut libera poteſtas, & duces exemplo potius quam imperio, ſi prompti, ſi conſpicui, ſi ante aciem agant, admiratione præſunt. Cæterum neque enim animaduertere, neq; vincire neq; verberare quidẽ, niſi Sacerdotibus permiſſum, non quaſi in pœnã, nec Ducis iuſſu, ſed velut Deo imperante, quem adeſſe bellantibus credunt. De minoribus rebus Principes conſultant, de maioribus omnes: ita tamen, vt ea quoq; quorum penes plebem arbitrium eſt, apud Principes pertractent.* & idem Tacit. *hiſt. l. 5. ſibi non tributa, ſed virtutes & viros indicl, proximum id libertati, imo idipſum ferè quod ante ſnus præſtabant.* idem Tacit. *de Mor. Germ. definitur, & numerus centeni ex ſingulis pagis ſunt, idque ipſum inter ſuos vocantur, & quod primò numerus fuit, iam nomen & honor eſt.* Bone Deus quam propè abſunt hæc à moribus Belgarum & præſertim qui pauca ſæcula ſuperant! In politia ſacra, ne qui præſunt, quod lubet, licere putent, & in Clero dominentur; Capituli conuentuſue ſui conſenſum in his, in illis conſilium tantum adhibere à iure iubentur.

Itaque Epiſcopus in condendis ſtatutis † conſilium debet adhibere Capituli, c. quanto x. h. t. non tenetur tamen ſequi. *vt Sac. Cong. reſpondit apud Piaſ. in pr. p. 2. c. 2. n. 8.* nec eget Romana cenſura, vti Concilium Prouinciale. *Piaſ. ib. ex Cong. Conc.* Capitulum etiam conſtitutiones & conſuetudines approbatas immutare, 1.

In condendis ſtatutis Epiſcopus Cap. conſilium adhibet;

vel

vel nouas inducere ſine Epiſcopi conſenſu non poteſt. *cap. cum conſuetudinis, extra de conſuet.* Epiſcopus etiam in ſtatutis condendis parcus eſſe debet. quia corruptiſſimæ reip. indicium plurimæ leges: ſat multa, ſat bene conſtituta ſunt: ſi ſat benè obſeruari curentur. Conſenſu tamen etiam eget Capituli; vbi de eius particulari intereſſe agitur. in Concilijs etiam prouincialibus. *c. vlt. h. t.* ex ratione regulæ iuris, quod omnes tangit debet ab omnibus approbari. quare & collatio, quæ iunctim competit per Epiſcopum ſine Capitulo fieri nequit, *cap. 6. x h. t.* nec vbicumque ius Eccleſiæ minueretur, aut præiudicium fieret. *c. dilecti. x. de maioritat. & obed.* adeoque in alienatione rei Eccleſiæ *cap. 1. h. t.* illiuſque obligatione. *cap. 4. x. de fideiuſſ.* exemptione minuenda, aut in periculum ducenda. *cap. vlt de maioritat. & obedien c. 5. x de arbit.* ita vt vnius contradictio ius Eccleſiæ conſeruet. *d. c. vlt.*

2. Conſenſu in iudicanda perſona Capitulari.

Et in iudicanda perſona † Capitulari, debet adhibere duos à Capitulo quotannis deputandos, & vlterius procedere, *iuxta c. 6. ſ. 25.* ſi tamen ad capturam procedit, debet dare Carceres in ſua domo. *Cong. Conc. 13. Auguſt.* 1599. quia Concilium requirit locum decentem. quis igitur is erit, pro Canonico Cathedrali, qui in iure frater Epiſcopi dicitur? non ergo in communi ergaſtulo includi poteſt. ſed ſi Capitulum deputare negligat poſt monitionem, Epiſcopus ſolus poteſt procedere. *ex declaratione S. Cong. Piaſ. ibid. num.* 9. Verum deputatio procuratoris fiſcalis, etiam hoc caſu ſpectat ad Epiſcopum abſque conſilio Capituli. *ex Cong. Conc. Strol. V. fiſcus* ſ. 3. Quod c. 6. non in grauibus tantum, ſed & leuibus etiam, vbi ſine forma iudicij proceditur, obtinet ſine diſtinctione. *Riccius in prax. Epiſc. dec.* 566.

3. Qualiter Epiſcopus Capitulo proponat.

Quanquam Innoc. III. *in c. irrefragabili* 13. §. *exceſſus x. de off. ord.* exceſſus Canonicorum à Capitulo, monente vel iubente Epiſcopo, corrigi mandauerit, vbi ea conſuetudo fuiſſet, infra terminum ab Epiſcopo præſcribendum. quo ſine effectu lapſo, ipſe corrigeret. nunc quacumque conſuetudine non obſtante ſeruatur *d. c. 6. & c. 4. ſ. 6.* vt Epiſcopus non exemptos ferè per ſe corrigat; exemptos ſeruata forma d. c. 6. Si tamen capitulum præueniat in corrigendo, ceſſabit officium Epiſcopi; niſi fraus ſubeſſe videatur. Non enim capituli iuriſdictio exſtincta eſt, ſed excitata facultas Epiſcopi. *Cong. Conc.* Quod ſi Capitulum totum deliquerit, ceſſat diſpoſitio *huius c 6. Cong. Conc.* idemque quando non ex certa ſcientia, ſed in forma tantum communi concordiæ à ſede Apoſtolica confirmatæ fuere. quia eis Concilium derogauit, & ſi concurrat conſuetudo immemorabilis. *Cong. Conc. 28. Apr. 1594. Gonz. ad reg. 8. Cancell. gl 25. n. 14. Et quæ huc ſpectant, ſupra ad tit. de off. ord latius complexus ſum.* Quibus vlterius caſibus Epiſcopus ſine obſeruatione formæ *d. c.* 6. procedere poſſit, aliaque plura eo ſpectantia latius dicimus *in conſultationibus canonicis.* Pro Principe autem nullo caſu exigere Epiſcopus poteſt à Clero aliquod ſubſidium ſeu donatiuum, niſi ipſe Clerus conſentiat; penes quem etiam eſt arbitrium quantum velit offerre. *ex Cong Concil. Piaſ ibidem.* In Bulla Cœnæ, diſertè decimæ, & quæcumque onera Clero imponi vetantur abſque licentia Papæ.

Quandocumque † Epiſcopus aliquid Capitulo proponere vult, nec ad ſuum (ſiue ſuo nomine ſiue dignitatis, ita quod Iudex in eo negocio eſſe non poſſit. *Cong. Conc.*) nec ad ſuorum commodum ſpectans, poteſt ipſe Capitulum, in loco capitulari, conuocare, vota exquirere, & iuxta ea concludere: aliàs id ij faciunt, ad quos alioquin ſpectat: nec admittitur Epiſcopi Vicarius. *Trid. ſ. 25. c. 6.* niſi fortè præſes Capituli fuerit Vicarius: tunc enim non hac, ſed illa qualitate, cui hæc impedimento non eſt, id facit. vt ſuſpectus tamen emitti poteſt, ſi non vt collegam canonicorum, ſed Epiſcopi actorem ſe gerat.

DE HIS QVÆ FIVNT à Maiori parte Capituli.

POpuli Imperium. inquit Tacit. *l. 6. Ann iuxta libertatem: paucorum dominatio Regia libidini propior. eſt* Non ergo ſperni debent congregationes Capitulorum, & Conuentuum, ne quidem quaſi multorum capitum, adeoque ſententiarum ſint. id ipſum enim laudabile, ſi cum ratione, non amore contentionis ſcindantur ſtudia in contraria: modo inquam inſtar vulpium Samſonis colligatæ maneant caudæ, quibus vtilitatem communem concludant. Diſputando enim eruitur veritas; quæ in ſtatu hoc humano ſæpe obſcura eſt. Quid ni enim de his ita ſentiamus, ſi ſacræ literæ tradant, Angelos præſides Iſraelitarum & Perſarum diu multumque contendiſſe, an in captiuitate manerent Iſraelitæ, an ſuæ libertati & patriæ reſtituerentur; etſi vtrique gloriam Dei, & humani generis ſalutem ſpectarent; ipſique videant ſemper faciem Dei beatificam & ſcientificam, non vt nos in ſpeculo & ænigmate; vt licuerit Ethnico ad imitationem ludere;

Mulciber à Grais; pro Troia ſtabat Apollo.

Nihil eſt periculoſius, quam aliorum conſilia ita contemnere, vt audire vel expendere nolis; ſed ſoli tibi fidere velis. vnde Tacit. *l. 1. Hiſt.* Galbæ interitum præfecto Laconi ex parte adſcribit; quod *quadam indicia erumpentis ſeditionis apud aures Galbæ eluſit, ignarus militarium animorum, conſilijque, quamuis egregij, quod non ipſe afferret, inimicus, & aduerſus peritos peruicax.* Idem in vita Agric. *Nec aliud*, inquit, *aduerſus validiſſimas gentes* (Britannos) *pro nobis* (Romanis) *vtilius, quam quod in commune non conſulunt.*

Rarum quidem eſt vt omnes, qui in collegio ſunt, eiuſdem ſint opinionis: ne ergo res

communes infectæ maneant, quod maiori parti placuit, exequendum eſt. Et hæc ma-
1. ior † pars dicitur, *Serola pr. p. 1. V. Capitulum.* §. 13. reſpectu totius, non reſpectu minoris numeri. v. g. ſint 12 Canonici, 3. eligant Titium 3. Seium, 6. Sempronium, nulla iſtarum dicetur maior pars, ſed oportet vt ab vno latere ſtent ſeptem ſaltem, ſed quia hæc ratio aliquando in labyrinthum ducit: quid enim ſi omnes maneant propoſiti tenaces? non ad ſingulos leuis etiam momenti actus inſtar Cardinalium Papam eligentium in conclaue includi poſſunt, donec conuenerint in Collegijs paſſim vſu obtinuit, vt quod maior numerus non quidem reſpectu totius, ſed minoris partis decreuerit, ratum ſit, & plenum habeat vigorem. & certè planior eſt intellectus, vt comparatio partium inter ſe fiat: ſic veriſimilius ſit comparatio partis ad partem, cum dicimus maior & ſanior pars, nam ſanior dici nequit reſpectu totius: quando enim omnes omnino, qui reſpectu totius corporis ſaniores cenſebuntur, ab vna parte ſtabunt? In electione tamen Monialium, aliam rationem ſecuta eſt S. Cong. *vt diximus ſup. de elect.*

Maior pars quæ dicatur.

Eademque apparet *ex c. Cumana. §. neutrum ca. Eccleſia cap. in geneſi x de elect.* ſed vbique ſuus vſus eſt retinendus. Sanior autem pars in paucis, quin & in vno conſiſtere poteſt, adeo vt in materia delicti & probibitorum, vel quæ tendunt in damnum Eccleſiæ, contradictio vnius faciat, ne videatur geſtum à capitulo. *Garz. & quos citat de beneſ. p. . c.2. nu.* 455.

2. Quicumque in Cathedrali vel Collegiata ſæculari vel regulari prouiſus eſt, & Subdiaconus non fuerit, etiam alijs concedentibus vocem in Capitulo habere non poteſt. *Concil. Trid. ſ.22. c 4.* quod ſi tamen Ordinis inſtituta id permittant, ijs Concilium non derogat. *ex Cong. Concil. Azor inſt. Mor. l.12. c.8. q.13.*

3. Diſpenſatus tamen ſuper ætate, pro obtinendo canonicatu, niſi re ipſa ſit ſubdiaconus, vocem non babere. & ordinatum cum diſpenſatione quamuis ætatem non habeat ad ſubdiaconatum requiſitam, ſuffragium tamen habere, cum Concilium non niſi ſubdiaconatus ordinem requirat, verius eſt dixi cum diſpenſatione, quia ſi quis citra illam ordinanti obrepſerit ante ætatem non eſt æquum vt ei dolus & delictum ſuum patrocinetur. & conceſſionem non ſubdiacono factam expreſſè, vt reijcit Concilium, ita etiam non admittit præſcriptione, quæ reuoluitur in tacitam conceſſionem acquiri ius ſuffragij. quamuis triennalis poſſeſſio in ipſis beneficijs pro quiete publica ſit introducta, & non tantum canonicis, ſed quicumq;, diuinis mancipantur officijs ante ſubdiaconatú non admittit Conciliú ad ſuffragandú in Capitulo. ſuffragandú, inquâ: quia Conciliú archidiaconos, decanos, præpoſitos, prælatos, capitulis præſidentes non vetat, etiamſi in ſacris non ſint, officio fungi, Capitulum conuocare, negotia præponere, vota exquirere, ex pluralitate concludere. ſed an ipſi ſuffragium habere poſſint, præſertim in paritate deciſiuum? controuertitur, & magis eſt, vt denegetur. quia Concilium verbo vtitur vniuerſali, *quicumq̨.* ſed an quod dicit Concilium in Capitulo extendatur ad electiones, & ſynodos? & verius eſt extendi. quippe quamuis illæ non celebrentur in loco Capitulari, fiunt tamen iure Capituli: quo ſpectat Concilium. an. autem non ſubdiacono, non tantum ſuffragium in Capitulo denegetur, ſed etiam ſedes, & præſentia? vt in conſiſtorio Papali aliquanto tempore ſunt Cardinales antequam eis os aperiatur, & ſuffragij ius eis à Papa tribuatur. & apud veteres Romanos adoleſcentes in ſenatum admittebantur, ſine iure ſuffragij: vt paulatim reipublicæ ſcientia imbuerentur; merito quæri poteſt: & ſanè cum iuris correctio inducenda non ſit, niſi exprimatur; & Concilium tantum vocem non ſubdiacono auferat, non autem ſedem, aut præſentiam, iuri priori competentem; cenſeri poteſt ablatam non eſſe, quamuis ſciam aliter ferè vbique receptum. Accipimus autem hîc vocem, vt ſimpliciter ſolet pro actiua: non autem paſſiua: vt eligi etiam poſſit in prælatum, non autem eligere. *de quibus omnibus citati à Barboſ. in Collect. DD. ad Concil. Trid ad d. c. 4.*

Collegia ſine ſuperiorum auctoritate erigi non poſſunt, ideóque & quod docet Innoc. *in c. cum ab Eccleſiarum x de off ordin* quod communitates poſſunt babere crumenam, vel arcam communem, & ſuperiorem ſibi conſtituere, qui eis ius dicat, aut res curet: non obſeruari in Francia; ſed debere babere conſenſum Regis, aut iuſtitiæ ſeu Magiſtratus, tradit Bugn. *l. abr l. 1. ſat.* 117.

VT ECCLESIASTICA beneficia ſine diminutione conferantur.

OLim † penſiones non innotuerant, vt nunc ſunt frequentiſſimæ: vnde earum ratio ad nouum ius referenda eſt, eo amplius, quod magis ex ſtylo Romanæ curiæ natæ ſint, quam ex diſpoſitione alicuius Canonis; cum imo potius ſint contra Canones; *vt h. t.* exceptis certis caſibus. *De penſionibus præclarum tractatum ſcripſit Gigas, & Azor. Inſt. Mor. p.2 l.8. c.5 uſque ad finem libri, alijque.* 1.

Conc. Trid. *ſeſſ. 25. c. 7.* omnes acceſſus † 2.
& regreſſus ad quodcumque beneficium, & in quibuſcumque perſonis damnat & fieri prohibet: etiam de conſenſu conceſſos vetat ſuſpendi, extendi, transferri. etiam antea Maximilianus & Philippus *an.* 1485. 12. *Sep. in l. edict. fol.* 205. vetuerant buiuſmodi diplomata hic recipi, inflicta inſuper impetrantibus pœna habilitatis ad beneficia in bis ditionibus obtinenda impoſterum. Porrò Paul. IV. & Pius V *in Conſt. incip. Romani. vt refert P. Matth Sep. Dec.*

Acceſſus & regreſſus aboliti.

Dec l. 1. t. 10. c. 8. Azor. inſt. Mor. p. 2 l. 7. cap. 21. qu. 3. omnes aute conceſſos acceſſus regreſſus ex integro abolent ; non tamen deſierunt regreſſus ad beneficia reſignata, ſi penſionarius non ſoluit † penſionem : quos Azor. *vbi ſupra quæſt. 5.* negat *d. c. 7. ſ. 25.* comprehendi, nec illos qui iuris ſunt, *vt in c. ſi beneficia de præb. in 6.* ſed tamen dicta edicta Max. & Philip. indiſtinctè loquuntur. & Margareta Regens 27. *Auguſti* 1563. *per literas publicatas in Conc Brab. 2. Septemb.* vetuit dari placitum pro penſionibus reſeruatis ſuper beneficijs curatis : excepto caſu, † quo ob morbum aut ſenium reſignaoti ea reſeruantur : tametſi ante in Concil. Brab. 17. *Iunij* 1545. reſolutum fuiſſet, dandum placitum ſuper tali penſione, dum non excederet fructuum medietatem.

3. Etiam pẽſione non ſoluta.

4. Penſio ſuper curato, ſi non ob morbum aut ſenium in Belgio inhibita.

Quare penſiones ſuper † beneficio curato conſtitutæ improbantur ſimpliciter in Gallia, ſi ſint in gratiam tertij : ſed reſignatarius eam exceptionem reſignanti opponere non poteſt, ne ea malæ fidei patrocinetur, ſed aut ſoluere tenetur aut retrocedere. *Char. Reſp. l. 1. Reſ. 24. 25. 26. An. Rob. l. 1. Rer. iud c. 7.* vbi ſolere ita Senatum iudicare refert. *in quo c. multa ſunt quæ circa penſiones forum recepit.* Penſiones quoque non debent reſeruari in diminutionem monaſteriorum & Eccleſiarum regularium. *Leo. X. in Conc. Later. P. Mart. Sep. Dec. l. 1. t. 13. cap. 1.*

5. Reſignatarius tamen non ſoluens cedere debet.

6. Penſionem habere laici & cœlibatum non colentes, non poſſunt; & facultates penſiones in alios transferendi † ſublatæ ſunt à Pio V. 5. *Id. Sept.* 1568. *P. Matth. in Sep. Dec l. 1. t. 13. & d. edictis.* Azor. *Inſt. Mor. p. 2. l. 8 c. 11. q. 2.* aſſerit eas nunc non niſi Cardinalibus, & magna meritis concedi : alioqui translatio penſionis iure nunquam potuit fieri ſine Pontificis authoritate. *Azor d. cap. 11 quæſt. 2.* Sed quæritur, an qui reſignat beneficium ſub penſione ritè confirmata, profeſſurus † vult cedere monaſterio eam penſionem, reſignatario neſcio vel inuito, an comprehendatur ſub ea conſtitutione ? Et certè ſi huiuſmodi conſtitutiones in propriis terminis accipiendæ ſunt, intelligentur tantum de morte naturali, poſtquam non debeant prorogari aliiue dari : ſed tamen cum profeſſio ſit mors ciuilis, faciatque vacare beneficium, adeoque penſionem beneficio impoſitam, quæ eius naturam imbibit, eadem ratio eſſe videbitur, ne reſignatario inuito prorogetur. *Gigas de penſ q. 57. Azor. Inſt. Mor. p. 2. l. 8. c. 10. q. 3.* vt & d edicto vetatur.

Penſionũ translationes ſublatæ.

7. Etiam in profeſſuro.

8. Penſio etiam imponi † non poteſt Canonicatui Cathedrali, cuius prouentus non ſunt maiores centum ducatis, *ita poſt Pariſ. Piaſ. pr. part ſecund. cap. 5. num. 25.* neque ijs beneficijs quæ 24. aureos non excedunt, aut alijs, niſi tantum beneficiario remaneat, vt commodè onera beneficii ſuſtinere poſſit. *arg. cap. de Monachis, c. cauſſam. de præbendis.* qua eadem ratione Concil Trident. diſertè vetuit Eccleſias Cathedral. quarum reditus ſummam aureorum mille, & parochiales aureorum centũ non ſuperant, penſionibus grauari *ſ. 24 c. 13.*

Penſio ſuper canonicatu Cath. non licet ſi ſit minor 100. duc. nec ſuper alio beneficio minore 24. ducat.

Valor autem ducatorum Epiſcopo aut Parocho relinquendorum, accipiendus eſt iuxta morem cuiuſque regionis. *cenſuit Cong. 30. Martij* 1594. attenditurque ex pluribus præteritis, & futuris annis. *citati à Barboſa in Remiſſ ad dict. cap. 13.*

Vtpotè cum ſi infra eam ſummam eatur, defuturum ſit congruæ beneficiatorum ſuſtentationi; quæ qualis eſſe debeat, alibi diximus. Nec tamen facile durare poteſt æſtimatio in pecunia conſtituta, vtpotè cuius valor indies mutatur. Sic ab anno 1564 quo habitum eſt Concilium Tridentin. in his ſaltem ditionibus aureorum valor in duplum exereuit. Olim anno 1228. Pariſienſes Theologi. & iuriſconſulti ſimul dicuntur reſoluiſſe beneficium reddens 45. aureos ad vitam Clerici ſufficere; ſed interim & mores & valor monetæ incomparabilem mutationem receperunt. quanquam *anno* 1608. Cong. Concil, Epiſcopo Antuerp. reſcripſit, adhuc aſſignationem congruæ portionis Vicarij non debere excedere taxam per Conſtitut. Pij V. ſtatutam, quamuis tot anni elapſi, & tanta rerum mutatio facta ſit.

Porrò an exceſſiua † penſio ſit, minuiue debeat, tota quæſtio, non ad ſæcularem, ſed Eccleſiaſticum iudicem ſpectat. *Ant. Faber in C. l. 3. t. 12. def 30.* 9.

Exceſſiua à iudice Eccl. moderanda.

Ante annos paucos inſignis incidit controuerſia circa penſiones plura capita complectens, in qua plures Theologi & Iuriſconſulti opinionem ſuam dixerunt. Quæſtiones quia hodiernæ ſunt, ſtatui hic inſerere. & quid tũ ad eas reſpondi, boni conſulet lector ſi in his inſtitutum noſtrum longior ſermo nonnihil prætergrediatur.

Controuerſia prima.

VTrum perſuaderi debeat Belgij Principibus, vt permittatur Prælatis Abbatiarum Belgicarum non obſtante in contrarium conſuetudine expeditiones confirmationum ſuarum ſumere poſthac in Curia Romana, prout ab hinc tribus annis ab officiarijs ſuæ Sanctitatis prætenditur fieri debere, dum penſiones iis impoſitæ fuerunt.

Videtur quod ſicut propoſitio dubii quippiam nouum à ſuis Celſitudinibus inductum habet, aliquid etiam nouitatis ab officiarijs Curiæ Romanæ proponitur. Si enim ante hac prædictæ Abbatiæ non erant conſuetæ onerari penſionibus, mirum non eſt quod dum ijs onerari cœperunt, dicti officiarij prælatorum confirmationem in Curia Romana expediri debere contenderint, ratione penſionum ibidem confirmandarum : quia ex ſtylo dictæ Curiæ natum eſt, quod ſolus Pontifex penſiones imponat, non verò ab Ordinarijs impoſitæ in ea confirmantur, ſed de nouo conceduntur. Rebuff. *in prax. benef. l. 1. de reſeruat. num. 17.* vbi dicit Alexand. VI. id

ſtatuiſſe,

ſtatuiſſe, adeoque eiuſmodi collationes, ſi ijs annexæ ſint penſiones, ibidem eſſe expediendas. alioqui collatio ſeu Abbatum confirmatio, & penſionis impoſitio ſunt actus diuidui, adeo quod ab Ordinario illas conferri, & à Pontifice penſionem imponi poſſe ſit aſſerendum. *Et ita decretum eſt in Concilio Pariſienſi profeſto Natiuitatis* 1506. *Chopp. de ſac. polit. l.* 3. *tit.* 2. *n.* 16. Videtur quod etiamſi à pleriſque Principibus, & nominatim Regibus Franciæ, imo, vt quidam volunt à S. Ludouico, anno 1267. Carolo VI. an. 1365. 1388. Statibus Franciæ & Parlamento Pariſienſi an. 1418. Carolo VII. an 1437. Ludouico XI. an 1478. conſilio dicti Parlamenti edictis & conſtitutionibus ſancitum ſit, ne qui ſubditorum reiectis antiquis decretis, & inueteratis conſuetudinibus Romanis eiuſmodi nouitatibus adhærerent; nihilominus ſatius eſſe de mandato Principum, ſuper ijs ab Agentibus Pontificem informari, & ad id oportuna remedia requiri: nam authoritate Principum prouidere velle, res eſſet magnæ conſequentiæ. prout ſtatuta dictorum Regum ſæpe tumultus ſeditioſos excitarunt, & vt à pleriſque ſcriptoribus obſeruatum, deplorandam calamitatem tum populo, tum Regibus attulerunt. & hic modus Principem pium & de Romana Eccleſia bene meritum, maximè decet. *Ioann. Azorius Inſt. Mor. p.* 2. *l.* 8. *c.* 4. *q.* 2.

Controuerſia ſecunda.

VTrum penſiones temporales à ſuis Celſitudinibus reſeruatas ſuper Abbatijs ipſarum ditioni ſubiacentibus, quas vulgo conſiſtoriales vocamus, vti ſunt S. Vedaſti, S. Bertini Audumari, & S. Petri in monte Blandinio, non ab Ordinario, ſed à Pontifice, vel in Curia Romana, deputatis confirmari neceſſe ſit?

Quandoquidem prædictas Abbatias Conſiſtoriales eſſe, vt earundem Abbates Romæ confirmari ſolere conſtat, adeoque iuriſdictioni Ordinariorum loci non ſubeſſe, ſequitur Ordinariorum authoritatem ad penſionũ vel inſtitutionem vel confirmationem ſeſe non extendere: id enim eſſet actus iuris Epiſcopalis, cui non ſubſunt præfatæ Abbatiæ, adeoque actus ſupra iuriſdictionem, & in non ſubditos exercitus inualidus foret. Id autem ex eo maximè confirmatur, quod ad iſtiuſmodi dignitates ſingularis cautio ſit præſcripta per Bonif. VIII. *in extrauag. iniunctæ de elect. in extrauag. commun.* adeo quod etiamſi in Concordatis Franciæ. *ad tit. de annatis.* quoad aliorum beneficiorum collationem, ſola Pontificis ſubſcriptio ſufficiat, hoc tamen in beneficijs conſiſtorialibus locum non habet, de quorum collatione expediendæ ſunt litteræ Pontificis in forma & ſub plumbo, *Chopp. d. cap.* 3 *t.* 2. *num.* 15. propterea non immeritò penſiones aſſignatæ ſuper huiuſmodi beneficijs cenſentur in hoc participare ſuo modo naturam & qualitatem ſui ſubiecti, cuius quadantenus pars ſunt: & ideo pari ratione à ſua Sanctitate debent confirmari: ex eo magis, quod maioris authoritatis ſit penſionis impoſitio, quam beneficij collatio, vel confirmatio: hæ enim ſunt iuris communis, illæ contra *titulum vt Eccleſiaſt. benef. ſine diminut. confer. &c.*

Controuerſia tertia.

VTrum penſiones reſeruatæ ſuper Abbatijs, quarum Abbates non Romæ, ſed ab Ordinariis confirmantur, ab iiſdem; aut Generalibus Ordinum, à quibus prælati confirmantur, ipſæ penſiones inſtitui queant?

Proximè dicta ratio pleriſque Doctorum ſuaſit, Epiſcopis (quandoquidem ſe iuribus confirmare debeant, neque ab ijs vti Pontifex ſeſe poſſint exſoluere) imponendæ penſionis authoritatem negari, *Azor. d. l.* 8. *cap.* 6. *verſ. extra omnem.* Quamuis alij cenſuerint id ijs in tribus caſibus eſſe concedendum (qui ſoli etiam in prouiſionibus Pontificalibus, in Gallia ſunt recepti. *Rebuff. prax. benef. lib.* 1. *de reſeruat num.* 21. *Duaren. de ſac. Eccleſ. miniſt. l* 6. *c.* 4.) ſcilic. reſignatione, tranſactione, permutatione, *Gomeſ. ad Reg Cancel. in compend vtriuſque ſignatur.* §. *eſt aduertendum quod licet inferiores à Papa.* Alij generaliter concedunt, ex quacumque iuſta cauſſa Eccleſiæ manifeſtè, vel probabiliter vtili. *Duaren. d. loc. Gigas de penſ. quæſt.* 6. Cenſent alij, quod per non vſum ipſi priuati ſint. *Rebuff. d. loc. Flamin. Pariſ. de confid. benef. quæſt.* 28. *num.* 120. 121. 122. Probabilior & magis vſitata in biſce partibus opinio eſt, Epiſcopo non ſuper beneficijs, ſed beneficiatis tantum penſionis impoſitionem concedi. *Azor. d. l.* 8. *cap.* 6. *verſ. extra omnem.* Hinc ſequitur penſiones hic propoſitas, ab Ordinarijs confirmari non poſſe, quibus, vt dictum eſt, poteſtas onerandi beneficia, conuentus vel dignitates omni modo negatur, & penſiones ſuper beneficiatis impoſitas, ſtatim ab ipſorum obitu terminari *cap. niſi eſſent. extra de prabend. Azor. d. c.* 6. vbi de ſuarum Celſitudinum voluntate liquet, penſionem ad ipſius penſionarij vitam producendam eſſe, etiã ſi prius Abbas decederet. Igitur ſecundùm hãc ſententiã nihil Epiſcoporum authoritas facit ad iſtam intentionem. Opinio eorum qui tenent poteſtatem Epiſcoporũ, ad tres caſus ſeſe protendere, etſi pro indubitata teneretur, vti probabilis eſt, tamẽ in his caſibus locum non habet. Alia id concedens ex iuſta qualibet cauſa, etſi minus recepta, & quod per non vſum Epiſcopis adempta non eſſet ea facultas; tamen adhuc ex eiuſmodi aſſignatione euidentem, vel probabilem vtilitatem Eccleſiæ requirit. *Gigas d. quæſt.* 6. *Oldrad. per eum citatus conſ.* 226. vel penſionarios quibus illæ penſiones aſſignantur, de eiſdem Eccleſijs bene meritos eſſe oportet. Cuius rei habenda ratio eſt, quia tametſi ſola Pontificis voluntas, & beneplacitum

beneplacitum in dictis penſionibus ſufficit, *Duaren. d. cap. 4.* hoc in Ordinarijs locum non habet, *Duar. ibid.* præſertim ſi penſionarij non ſint vitæ ſatis meritoriæ & quibus quaſi in compenſationem alicuius obſequij ſæcularis, populus ijs eiuſmodi penſionem dari interpretaretur, quo caſu ſcandali & ſimoniæ periculum ineſſet. Quapropter ſecundùm harum opinionum diuerſitatem, adhuc neceſſarius manet recurſus ad Curiam Romanam, vt ad conſueti ſtyli tenorem penſionum confirmationes expediantur.

Controuerſia quarta.

VTrum conſentire conueniat ſuas Celſ. vt corpora ſiue collegia, quibus perpetua penſio indicitur, obligentur, quolibet quindecennio medietatem dictæ penſionis Romæ pendere, vt nouiter prætendunt officiarij ſuæ Sanctitatis, quod ante hac in his partibus inauditum?

Annatas de nouo non induci, ſed eas longo iam vſu receptas, patet ex temporibus Bonif. IX. vel ſecundùm alios Ioann. XXII. (qui ex eiuſmodi annatis vigeſies quinquies centena millia aureorum, in ærarium Eccleſiæ intulit, ingentem iſto ſæculo ſummam) imo in conformitatem beneficiorum. vbi penſiones ſummam vigintiquatuor ducatorum excedunt, moris eſt annatas pendere. *Gigas de penſ. quaſt. 26. num. 2.* & exinde per conſtitutionem Leonis X. vbi excedunt ſummam 12. ducatorum: adeo vt hoc à conſtitutionibus Apoſtolicis dependeat: quarum tamen ſenſus in præiudicium priuilegiorum, indultorum, vel concordatorum non eſt torquendus, quorum fauore minora omnia huius patriæ beneficia infra ſummam viginti quatuor ducatorum æſtimantur, & ideo ſunt ab annatarum ſolutione libera. Hinc penſiones ſuper huiuſmodi beneficijs aſſignatæ ad annatas non tenerentur. *Azor. dict. lib 5 cap 8.* abſurdum enim eſſet ipſum beneficium per priuilegia immune eſſe, & penſionem quæ pars illius eſt, annatam pendere, à maiori ad minus. *l. quæ de tota, de rei vind.* Quia tamen priuilegium hoc ſolum indirectè conceditur, ex eo nimirum, quod infra viginti quatuor ducatos, beneficia cenſeri poſſint, non vero ſimpliciter ſunt ab annatis immunia, videtur quod ſi penſio ſuper ijs aſſignata viginti quatuor ducatos excedat, eo ipſo impetrantes priuilegio priuentur, vt ob detectam rei veritatem legibus ordinarijs ſeſe conformare teneantur. Verum ſi beneficia vel dignitates, ſuper quibus penſiones imponuntur, dictis priuilegijs non comprehendantur, æquum eſt vt tenorem ſtyli Curiæ Romanæ ſequantur; qui ordinariè a corporibus vel Collegijs penſionem perpetuam impetrantibus ſingulis quindecennijs annatam exigit. Vti habent conſtitutiones Pauli II. & IV. quæ eiuſmodi quindecennia omnibus beneficijs, Collegijs, aut Capitulis perpetuò vnitis imponunt *quas conſtitutiones refert & probat Azor d p. 2 l 7. cap. 1 . P. Math S. D. l. 2 tit. 3. c. 4. & 7. vbi & alia ad annatas ſpectantia.* Et prout etiam vſus habet, in bonis ſæcularibus tranſeuntibus ad manus mortuas; in quibus cum non intercedat vlla mutatio, tenentur conſtituere directo domino hominem vt loquuntur, viuentem, morientem, & confiſcabilem, aut pro indemnitate componere, & ſingulis quindecennijs, vicennijs, plus minus, iura feudalia, obuentiones & alia debita ſoluere, & ex ſimilitudine fructuum quos ſuperior Dominus, ex re feudali pro vno anno percipit, mortuo vaſallo, ſic annatæ ſoluuntur. Vnde vno anno bis vacante ſede, ſemel tantum annata ſoluitur. *Concord Germania.* debitum tamen non tranſit in ſucceſſorem, *eadem Conc* ſicuti beneficia penſionibus onerata annatá pendunt, deducta quantitate penſionis, *Gigas d. qu. 26. num* . & pro rata diminutionis ad annatam penſionarij tenentur, qui ſi corpora vel collegia ſunt, perpetuò durant: idcoque nunquam extinguitur penſio redeunte vſufructu per penſionarii mortem ad conſolidationem cum proprietate, & ſic nunquam ſicut in ſæcularibus ceſſat eiuſmodi diminutio, ad cuius indemnitatis refuſionem, idcircò talia corpora vel Collegia tenebuntur. Et licet iniqua non ſit hæc exactio, *Azor d. lib 7. cap. 12. 13.* propter tamen motiua quædam ſæpè remiſſa eſt, velut in erectionibus nouorum Epiſcopatuum, eiuſmodi penſionibus ſuper Abbatijs dotatorum, &c. vel aliorum Collegiorum dotationibus, licet in nonnullis aliis fuerit impoſita. Sed cum in his partibus penſiones perpetuæ minus ſint frequentes, non mirum ſi eiuſmodi impoſitiones ante hac inauditæ videantur: à quibus ſi tamen Princeps ſubditos eximi vult, ſatius erit eam inire rationem quam articulo primo ſupra tradidimus.

Controuerſia quinta.

QVisnam ad ſolutionem annatarum penſionum reſeruatarum ſuper Abbatijs teneatur, & an Abbates à ſuis Celſitudinibus ijs grauari queant; præcipuè tunc quando eiuſmodi penſiones, perſonis Eccleſiaſticis, corporibus, vel collegijs pauperioribus reſeruantur, vel an ſimiles perſonæ, corpora vel Collegia ius annatarum pendere tenebuntur?

Ex ijs quæ ſupra, patet ad annatarum ſolutionem penſionarios obligari, *Gigas d. quaſt. 26. q. 54. qu. 66. q. 90.* ſicut & aliàs impoſitiones ordinarias & extraordinarias ſoluere tenentur, v. g. decimam indictam per conſtitutionem Bonifacii VIII. *extrauag commun. de Decim. Azor. d. l. 8. cap 9. quaſt. 2.* quamuis per Pontificem penſio ab omni onere immunis aſſignari poſſit, quod vtique fieri refert Gigas *d. q. 66. in fin.*

Cæterum

Cæterum penſionis ex reſignatione alicuius beneficij reſeruatio reſignanti illius ſumptibus curari debet, *Garz. poſt Nauar. & Pariſ. de benef. part. 11. cap. 3. num. 147.* ſtylus tamen permittit vt reſignatarius expenſas expeditionis ſoluat, retenturus ex primo termino penſionis. quam praxim non improbat Azor. *p. 2. inſt. lib. 7. cap. 27. quæſt. 7.* ſi tamen præuio pacto expreſſo vel tacito fiat, aliquid habet ſcrupuli, ad exemplum pacti de pecunia in eos ſumptus mutuanda, quod ſimoniæ arguit. Dũ autem de ſtylo iam dicto cũ pacto loquitur, neque probat neq; improbat, neque rationem aſſignat, cur probari queat, nec ſtylus ille ius facit, qui ex priuatis & obſcuris tantũ pactionibus naſcitur, inſcijs ſuperioribus, qui vitium purgare poſſint. Quoad annatas quidem, ſunt eæ pars fructuum, ſeu illorũ onus, vel quodammodo decima decimarũ. *vt dicit Ioan. Eckius in enchirid tit. de annatis,* quam partem fructuum aut decimam Pontifex ſibi reſeruat, ex fructibus per penſionarium recipiendis, *Azor. d. l 7. c 12.* ſicut ſummo ſacerdoti olim decimæ decimarum ab inferioribus Leuitici ordinis præſtabantur. *num* 18. decima autem pars vel onus, pendi vel ferri debet ab eo qui fructus colligit, verbi gratia, penſionario. Quoad expenſas, æquum eſt eum qui fructus ex penſione percipit, ſumptus facere. *per rationem l ſecundum naturam d. c. qui ſentit in 6. de reg. iur. vtrobique authores nominatim Ioan. Ferr ad d. l ſecundum.* Quantum ad poteſtatem Principis (ſepoſitis priuilegijs & indultis ſuæ Celſitudini fortè conceſſis, de quibus non fit mentio) ſi de iure communi loquamur, videntur ſeculares Principes, etiam ſi pro patronis & defenſoribus Eccleſiarum ſuæ ditioni ſubiacentium haberentur, etiam earum ad quarum fundationem vel dotationem eos contuliſſe non conſtat (quod tamen non alio modo intelligendum quam quoad tutelam & defenſionem, & non quoad collationem, aliaque iura patronalia, *Gilles le maiſtre præſes Pariſienſis in ſuo tractatu de regalibus c. 1. Archidiac. in c. lectis, 66. diſt. Panor. in c. vener. de elect. Azor. p. 1. Inſt. Moral. l. 5. cap. 14 qu. vltim.*) non poſſunt tamen vel penſiones imponere, vel de ijs aliter authoritate propria quoquo modo diſponere, ſed tantum hoc Pontificem rogare. Patronis enim ſolummodo liberum eſt, in fundatione penſionibus onerare beneficium, vel quid aliud inſtituere, non autem poſt illam. *cap. quanto extra de cenſibus, Thomas Serola in 2. part. prax. Epiſc. verb. ius patronatus* §. 13. *allegans Roman tract. de penſ. cap. 4. nu. 12. Gigas de penſ. cap. 6. nu vlt.* Præterea ius Regaliæ quod pro confirmando iure Principum obijci poteſt, nihil ad hunc effectum authoritatis adfert: ius enim Regaliæ ſecundùm declarationem conſtitutionis Regis Philippi Pulchri ſummi Regaliæ propugnatoris, *quæ incipit, dum Epiſcopus,* hos caſus non comprehendit, Solum enim intelligit, *quando Epiſcopus mortuus eſt, tunc eſt in Epiſcopatu Regalia aperta, & ſuccedit Rex loco boni & legitimi adminiſtratoris, in omni temporalitate dicti Epiſcopatus, confertque beneficia non curata.* vnde Regalia non eſt aliud quam ſucceſſio in adminiſtrationem eam quam habuit Epiſcopus. *vt dicto tractatu Gilles le maiſtre, & Duaren. de ſacr. Eccl. miniſt. l. 3. c. vltim.* Imo nec tantum quantum Epiſcopus habuit, quia Princeps ſolam nominationem habet, non verò ordinationem conſecrationem & probationem miniſtrorum ſeu beneficiatorum, *Duaren. dict. l.* quare inter hoc & ius patronatus parum diſtat. *Duaren ibi.* Propterea de iure non poteſt Princeps ſine conſenſu Pontificis eiuſmodi grauaminibus Abbates onerare. *Hæc luculenter inſuper tradit Flaminius Pariſius in tract. de conſid. benef. qu. 47. §. 3. cap. numer. 141. & multis ſeq. 146. 155. 162. 163. 168. q. 40. num. 27 35. & ſeq. denique toto tract.* niſi ſub beneplacito Papæ. *Pariſ. quæſt. 26 num. 64. quæſt. 45. num. 6. quæſt. 47. numer. 6 Nauar. conſ. 47. numer 1. de ſimon.* quod antequam interueniat, nullas vires habet vlla promiſſio, aut effectum obligatio. *c. ſuper eo, c. verum, ext. de cond. app. c. ſi pro ſe, de reſcript. in 6. §. ex conditionali, Inſt de verb. obl. Couar. de matr. 2. p t. 1. c. 3. paſſim DD.* adeò quidem vt non excuſetur à pœna ſimoniæ qui ante dicti beneplaciti interuentum vtitur effectu talis reſeruationis, exigendo ſcilicet aut recipiendo penſionis ſolutionem. *Nauar. d. conſ. 47 n 4. & ſpecialius ibid conſ. 48. n 2. & ſeq conſ. 50. n. 3 conſil. 5.. Pariſius d. tract. quæſt. 47 num. 8.* & expreſſè ſatis traditur in Bullis à Pio IV. & V. ſuper confidentijs editis, *quæ à dict. Pariſ in fine ſui tractatus recitantur,* vbi inter cætera etiam ſtatuitur, vt ſi quis inciderit in contrauentionem (vt eſt recipere penſionem ante confirmationem Papæ) vt ſtatim penſio ceſſet ac extincta ſit, teneaturque recipiens ad reſtitutionem. Quod adeo verum eſt, vt etiam iuxta ſtylum Curiæ Romanæ nouiſſimum, (qui ius facit præſertim in ijs quæ in Curia expediri debent, *c quam graui, extr de crim. falſ c. ex literis. extra de conſtit. Nauarr. de ſimon. conſ. 47. num. , in fin.*) antequam penſionis ſolutio recipi poſſit, iſtius beneplaciti literæ eſſe in forma expeditæ multo magis beneplacitum interueniſſe) debeant. *Flamin. Pariſ. d. tract. quæſt. 43. num. 10.* vbi tamen aduertendum, vt etſi is, *num.* 11. aliquid adferat quaſi circa forum conſcientiæ aliter cenſeri poſſet, iuxta quorundam opinionem, intelligenda ſit illius & aliorum ſententia, vti ante in vtramque partem diſputatum fuit, ſtante ſtylo antiquo, non verò iam nouiſſimo, de quo numero præcedenti egit. *Et Garz. de benef. p. 4. c. 2 num. 39. & ſeq.* Ita hiſce diebus vir quidam eruditus, quo cum hac de re agebam, mihi reſpondit, ſe vidiſſe quendam virum nobilem, qui reſignauerat ſub penſione Canonicatum, eum recepiſſet ſolutionem vnius canonis, ante literarum penſionis expeditionem, quam reſignatarius procuraturum ſe ſuſceperat, illo poſtmodum ſoluere recuſante, eum eum in ius traxiſſet, cauſſa cecidiſſe, penſionemque extinctam eſſe iudicatum fuiſſe. Idem iudicaretur omnino credo,

ſi

ſi quis penſionis ſolutionem exegerit à monaſterio nondum habita confirmatione.

Controuerſia ſexta.

QVáliter & quibus medijs cogi debeant Abbates, eorum Religioſi & Conuentus, recuſantes mandatum dare, mediante quo confirmatio penſionum reſeruatarum procuretur, & an obſtantibus Religioſis, ſolius Abbatis conſenſus ſufficiat? Si legitimè penſiones conſtitutæ ſint, ipſarum executio nullam patitur difficultatem, ſeruatis modo & forma de iure præſcriptis, habita etiam ratione *c* 3 *ſ.* 25. *Concil. Trident.* Ad conſtituendam porrò penſionem temporalem, ſufficit ſolius Prælati ſine Capitulo conſenſus, non ad perpetuam. *Papon l.* 3. *arr tit.* 5 *.arr.* 5. *Archid. in cap poſſeßiones.* 26. *quæſt.* 1. *verſ. Clericis. cap.* 1. *de reb. Eccl non alienandis. Ita iudicatum in deciſ. Gratianopolit. quam allegat Guido Papa.q.* 179. *Doctor.in Clem.quia Regulares, de ſuppl.neglig. Prælat.*

Controuerſia ſeptima.

VTrum obligari poſſint Abbates ad expeditionem confirmationis penſionum in Curia Romana, ſuis expenſis procurandam; præſertim ſi propria interueniente ſyngrapha ſeſe ad id obligauerint; vel vtrum hoc potius penſionariorum ſit?

Expenſæ, *vt dictum eſt ad* 5. *quæſt.* pro expeditione confirmationis penſionum, exurgentes, penſionariorum ſunt, neque ſua Celſitudo (ſeclusis quibus fortè gaudet indultis) aliter diſponere poteſt, *ob rationes ſuperius allegatas.* Sic nec Rex Hiſpaniæ authoritate propria penſiones ſuper Epiſcopatibus, quorum ipſe patronus eſt, inſtituit; ſed in Conſiſtorio per aliquem Cardinalem dignitatem vacantem proponit; rogans ſuper ea penſionem imponi pro tali, exinde nominatum ad dignitatem euehi. *Azor. d.l* 8.*cap.*8. ad quod nihil obligatio ſiue ſyngrapha nominatorum habet efficaciæ: cum enim penſiones in temporalitate conſiſtant, *Gomeſ. ad Reg. Cancell. de infirm reſig. quæſt.* 16. *in fin. Gigas quæſt.* 7. *num.* 2. *quæſt.* 13. *num.* 4. *quæſt.* 6. *n.* 1. *&* *Azor.d.l.* 8. *c.* 5. *quæſt.* 6. *vbi dicit ſæpius in Rota fuiſſe deciſum*, & Abbatum electio ad ſpiritualitatem tendat, ad hoc vt nominatio ſequatur, ſtipulationes ſeu pollicitationes in temporalitate ſitæ nullatenus interuenire poſſunt. *Clem.* 1. §. *an eadem. de ſuppl. neglig Prælat. c. niſi eſſent. ext. de præb. Gigas quæſt.* 5. *n.* 1. *Flamin. Pariſ. de conſid beneſ. qu.* 42 *nu* 9 *&* 10. niſi omnino omnia fiant ſub beneplacito Papæ, nam ea clauſula excuſat à ſimonia. *Nauar. conſ.* 47. *tit. de ſymon. n.* 1. & ad V. controu. diximus.

DE REBVS ECCLEſiæ non alienandis.

1. MAgna circumſpectione † res Eccleſiæ tractandæ ſunt, nec niſi grauiſſima ex cauſſa alienandæ, quia hoc ſæculo vix accreſcunt; etiam obnitentibus, & immobilia paſſim per Eccleſiam acquiri vetantibus principibus, quorum tamen anteceſſores eam auxerunt immenſum, ſi incipias à Magni Conſtantini donatione profectò magna; ſi non tanta, quantam aliqui eſſe nolunt: præſertim qui non æquè Eccleſiæ fauent, atque Conſtantinus in primo illo feruore, & poſt balneum ſanguineum aqueo mutatum, & abſterſam lepram cutis & mentis. Pro ea tamen donatione aſſerenda complures viri docti, ac imprimis Cardin. Baron. *tom.* 3. *Ann. ſub anno Chriſti* 324. contra Laurentium Vallam alioſque diſputarunt: Tametſi idem Baron. edictum donationis à Ioanne Diac à Græcis mutuatum improbet, ac Eccleſia toto eo iure non ſit vſa; ſeu vt Bar. dicit, pro ſua modeſtia, ſeu ob ſucceſſorum Conſtantini non æquam probitatem, ſeu alias, quod rei veræ parerga quædam ſe immiſcuerint, ac incautis obrepſerint, quæ cum veriſimilia eſſe non videntur, & certè effectus non reſponderit, poſtea cæterorum fidem debilitauerunt. vt Boet. Epo. *in Heroic. q.* in gloſſam c. Conſtantinus, Principatus poteſtatem interpretetur ſpiritualem: ſed ait Conſtantinus, *conceſſum à nobis, noſtroque Imperio obtineant*: cum ſpiritualis Principatus Papæ à Deo ſit. neque profectò omnia myſticè tantum accipi poſſunt: quippe tum nihil, aut parum conferent ad rei ſummam, quam multi intendunt: neque omnia iuxta verborum ſonum. qui non ſatis ſecum, vel cum hiſtoria conſtat. D. Bernard. de Conſid. *l.* 4. *cap.* 2.3. Petrum & hodiernos cothurnos deſcribens in his, inquit, ſucceſſiſti non Petro ſed Conſtantino. Ad rem. Non facile igitur immobilia Eccleſiæ alienanda ſunt, quia non habent ius poſtliminij, nec poſt rem malè geſtam ſufficit dicere, *Redde legiones.*

Paulus † ergo II. *in conſtit. inc. ambitioſæ, hoc tit.* vetuit omne pactum, quod transfertur rerum dominium, conceſſionem, hypothecam, locationem vltra triennium, infeudationem, emphiteuſin; præterquam in caſibus à iure permiſſis, vt de rebus ac bonis ab antiquo in emphiteuſim concedi ſolitis, & tunc cum Eccleſiarum euidenti vtilitate. Sed hæc extrauagans extra Italiam, nullibi gentium creditur integrè recepta, præſertim, quoad locationes, multo minus ſtylus, *de quo Serola pr.p.* 1. *verb. alien.* 5. 1. vt ne quidem in caſibus ibi permiſſis ſine Papæ authoritate alienatio fiat, etiam in caſu *c. terrulas* 12. *qu.*2. cui tamen neque per d. Extr. Ambitioſæ, neque per 2. Conſtit. Pauli II. vix recepta alicubi.

Concil. Trident quidam exiſtimant *ex reſolutione Cong. poſt Quar. Piaſ. pr. p. . cap. 5. num. 33.* derogatum. Sed ſaltem in his ditionibus Epiſcopi alienationum rerum ad Eccleſias ſibi ſubiectas ſpectantium facultatem cauſſa cognita concedunt: Et alibi quomodo recepta vel non probetur, ex conſuetudine præſertim quadragenaria attenditur *Gutier. Cano. qu. l. 1. cap.* 8. & ſimiliter ad Synodum Prouinc. *Mech. anni* 1607. Principes noſtri conſcij noſtrorum morum ſtatuerunt, vt decimæ ad triennium tantum elocari poſſent, prata & domus ad ſexennium, terræ arabiles ad annos nouem, nec vltra. propoſita pœna nullitatis ſecioris conductionis. *In edict. ad eam Synod. art.* 10. & Ioann. Miræus Epiſcopus Antuerp. in ſuam ſynodum, *tit.* 21. *c.* 26. eadem intulit. Quæ vlterius de nullitatibus alienationum Eccleſiaſticarum edicta principum noſtrorum ſanxerint, diximus in Notitia *iuris Belgici tit. de Epiſcopis §. de rebus Eccleſiæ.* Serola *vbi ſupra* §. 9. dicit ordinem S. Auguſtini Eremitarum & Prædicatorum, ex indulto Gregor. XIII. vltra triennium locare poſſe: & Societ. IESV ſolemnitatibus iuris non eſſe aſtrictam: nam Gregor. XIII. indulſiſſe, vt ex arbitrio Præpoſiti generalis inconſulto Papa & Ordinario alienare poſſint. *Conſt. inc. Apoſtolica*, 18. *Dec.* 1576 Enimuero S. Cong. *Conc. Trid interp.* 7. *ſept* 1634. iuſſu Vrbani VIII. omnes huiuſmodi facultates intra fines Europæ reuocauit, & ſub grauibus pœnis prohibuit alienationem *omnium bonorum immobilium, ac pretioſorum mobilium, omneque pactum per quod ipſorum dominium transfertur, cenſus perpetuos, ſeu vitalitios, hypothecam, locationem, & conductionem vltra triennium, conceſſionem in feudum vel emphiteuſim præterquam in caſibus à iure permiſſis, fieri perpetuò prohibuit, atque interdixit abſque ipſius S. Congregationis Concilij expreſſa licentia in ſcriptis, & gratis concedenda.*

An autem locationes ſubſiſtant ad tempus non vetitum, reſciſſo ſuperfluo tempore, vt de donatione trecentos aureos excedente, dum inſinuatio facta non eſt, quæri ſolet; & ſubſiſtere dici poteſt, ſed reſpectu locantis, non ſucceſſoris, vt de ijs quæ repræſentata pecunia, ſeu anticipata ſolutione nullatenus (id eſt, nulla parte tenus) in præiudicium inquit Conc. Trid. *c.* 11. *ſ* 25. ſucceſſorum validæ intelligantur. An ſi ergo elocationes pro legitimo tantum tempore factæ ſint, ſucceſſores obligent, rogabis: quaſi à contrario id ſequatur: *vide citatos à Barboſa in Remiſſ. ad d. c.* 11. Crediderim per Concil. viribus deſtitui etiam ijs caſibus, quibus aliàs iure communi ſubſiſterent. At verò d. c. 11. locationes anticipata ſolutione in præiudicium ſucceſſorum irritat Concil. & quaſcumque alias in longum tempus, etiam à ſede Apoſtolica confirmatas, in damnum Eccleſiæ, & contra canonicas ſanctiones. quare ſi non in locantis, ſed Eccleſiæ vtilitatem repræſentetur pecunia, vt fulciatur ruens Eccleſia, ſeu ne aliàs capiat detrimentum, non incurritur in prohibitionem.

Enimuero Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *c.* 11. 13. declarat † nullas & inualidas factas locationes anticipatis ſolutionibus in præiudicium ſucceſſorum, & quaſcumq; locationes in damnum Eccleſiæ contra Canonicas ſanctiones, tametſi confirmatas etiam à ſede Apoſtolica reſcindi vult. Quod Serol. *vbi ſupra.* §. 7. coniunctim intelligit, vt etſi non ſunt obſeruatæ cæremoniæ, ſed ſit alienatio in vtilitatem Eccleſiæ, teneat. quod credo ideo, quod conceſſum alicui in gratiam, in eius odium non debet torqueri. *Reg* 61, *de reg. iur. in* 6. Et quod ſine authoritate tutoris rectè pupillus conditionem ſuam faciat meliorem; nec malè de Eccleſia mereri videatur, qui illius commoda curat: ideoque nec eo extendi Eccleſiæ intentionem, vt alienans qui id agat, ne illa nõ tantum nõ capiat detrimentum, ſed eius vtilitates augeat, vt incidat in cenſuras. ſed quid ſi alienatio ſit ſine damno? *vide citatos à Diana p.* 1. *t.* 8. *R.* 77. *n.* 4. Papon *hoc tit. art.* 2. dicit in Curia Pariſ. in camera inqueſtarum parua & magna contrarias eſſe opiniones: nec de re leui aut tribus capellis eſt hæc quæſtio; quia ſiquidem taliter facta alienatio valet, etiamſi poſtea rei venditæ valor accreuerit, non irritabitur: ſecus ſi dicamus non valere: quod de iure verius † eſt; *Riccius in prax. alien. deciſ.* 7. alterum humanius: ſed ſi interpretationem, quæ pro religione facit, ſequi velimus, humana fauori Eccleſiæ poſtponemus. Tacit. *lib.* 3. *Hiſt. Apud ſapientes*, inquit, *caſſa habebantur, quæ neque dari, neque accipi ſalua Rep. poterant.* Non ita pridem diuerſas litteras Apoſtolicas vidi confirmatorias alienationis factæ ante triginta & eo amplius annos, quibus inſerebatur ea conditio; ſi & tunc ad euidentem Eccleſiæ vtilitatem, & nunc † ſpectaſſet: vt proculdubio, etſi tunc vtilis fuiſſet, & ex poſt facto inutilis, in priſtinum ius res redigerentur. *Riccius ibid. dec* 5. *vbi latè quæ ad ſtylum huius materiæ p.* 1. *Vide Dian. t.* 1. *r.* 77. *Arg c. vlt. & ibi DD. h. t.*

3. Anticipatæ ſolutiones inhibitæ.

4. Solẽnitas ſimul & euidens vtilitas requiritur.

5. Etiam præſens.

Igitur cauſſa alienationis legitima requiritur, neceſſitas ſcil. vtilitas manifeſta, pietas, vel rei incommoditas, quæ tamen ad ſecundam cauſſam reduci poteſt: Et ſolemnitas; vt fiat ſuper ea re tractatus, diligens ſaltem vnus, ex illiuſque concluſione Capituli conſenſus maioriſue partis Capituli ſubſcriptio, & ſuperioris auctoritas ſequatur. *de quibus Papon in arreſt. lib.* 1. *t.* 13. *arreſt.* 3. Docet tamen Leſſius *de Iuſt. lib.* 2. *cap.* 24. *d* 10. *num* 63 quamuis Capituli requiratur ſubſcriptio, *cap. ſi quis presb. de reb. Eccl. non alien. cap. irrita c. tua x. de his quæ fiunt à prælat. c. ſiue c. excepit* 12. *q.* 2. de conſuetudine tamen ſufficere ſubſcriptionem notarij. non tamen id vbique vniformiter ſeruatur, nam in cautius factis & deliberatis maturè alienationibus etiam his temporibus ſecus obſeruatum videmus.

Ad quartam alienandi cauſam refertur vt terræ incultæ & inutiles in emphiteuſim dari poſſint, etiam perpetuam, & quidem ſine ſolemnitatibus, ſi non magnæ fuerint, *cap. terrulas* 12. *q.* 2. & ad Eccleſiam reuerſæ rurſus dari in emphiteuſim, ac feudum poſſunt.

c. 2.

c. 2. *de feudis. extrau ambit. de reb. eccl.* Requiritur tamen vt modus antiquus, tempuſque non excedatur. ſi v g. olim ſterilis fuerit nunc fertilis ſit terra, olim in ann is 30. conceſſa nunc in 80. In his enim non ſolitum quid tantum, ſed nouum apparet. Denique modo ne reuerſæ ad Eccleſiam iam ei rurſus ſint incorporatæ *d extrau ambit.* quod ſi expedit, debet fieri, *in verb. cum euidenti Eccleſiæ vtilitate dict. c.* 2. *in verb. viderit expedire. Azor. Inſt mor. l.* 10. *cap.* 2. *qu.* 8. 9 *& cap.*

Quare latè intelligitur hic vocabulum *alienatio*, vt etiam comprehendat acquiſitionis omiſſionem; vt prælatus teneatur non repudiare, quod poteſt acquirere. *Fl. Cherubin. in Compend. Bullar. ad Conſt.* 1. *Leon.* 1. *ſcol.* 2. Vice verſa & emphiteuta antiquum modum, & præſcriptum canonem diligenter ſeruare & ſoluere tenetur. ſi enim peruerſè cœperit in re verſari, vel ſolutionem vltra biennium diſtulerit; niſi celeri ſibi ſatisfactione prouiderit, expelli poteſt. *c. vlt. & penult. hoc t.* etiam ſine præuia monitione. *d c. vlt.* quod tamen vſus vix ſeruat. niſi disertè conuenerit. neque tunc auctoritate propria, quod neque iure fieri poſſe docet *Fachin. lib.* 1. *cont. ca.* 95. niſi fortè directus dominus vacuam poſſeſſionem apprebenderit, quaſi fundum ſuum ingreſſus. *qua de re latius in Conſultationibus canonicis.*

6. Tutores † Regum & Illuſtrium perſonarum, iuxta dignitatem & facultates pupillorum, donare poſſunt: non tamen Prælati Eccleſiæ, quamuis ampla habeant beneficia. *Baſi. ad l.* 22. *de adminiſ. tut.*

7. Cum præſcribi etiam res Eccleſiæ poſſint, & inueteratus vſus pro priuilegio ſit; non mirum ſi ex temporis † diuturnitate ſeruatas in alienationibus ſolemnitates præſumamus. *Canalc. p.* 2. *deciſ.* 29. Paulus autem IV. *Conſt. incip. iniunctum, anno* 1555. *Idib. Iulij.* omnes alienationes non ſolemniter, & cum damno Eccleſiæ factas, reuocauit, nullaque temporis præſcriptione validari decreuit: ſed rurſum, Pius IV. id ad terminos iuris communis reduxit. *Conſt. inc prouid. Id Sept.* 1560.

Solẽnitas in antiquis præſumuntur.

8. Si tamen † ex ipſo alienationis inſtrumento vitium liquet, iniuſtus titulus; qui cauſat malam fidem; impediet præſcriptionem. *Nauar. conſ.* 3. *&* 5. *de cenſib.* Pius V. excommunicat omnes perſuaſores, & mediatores infeudationum & alienationem bonorum Eccleſiaſticorum 4 *Calend. April.* 1566. *apud P. Matth. Sep Dec l.* 1. *tit* 7. *cap.* 6.

Niſi inſtrumentum aliud prodat.

Vt iam ante Concil. *Trident. ſ.* 22. *c.* 11. anathemati ſubiecerat omnes, qui bona Eccleſiarum in vſus ſuos iniuſtè verterent atque vſurparent, quocumque quæſito colore: & patronos eius criminis reos iure patronatus priuauit, clericos etiam vi & fraudi aſſentientes beneficijs priuat, & ad alia inhabilitat. cui, conſonat bulla cœnæ 9. 18. agit autem Tridentinum de clericis alieno crimini aſſentientibus. quare ſi ipſi immaturas ſui beneficij arbores inciderint; incidendo peccant grauiter: aiunt tamen deciſum decreto non contineri. *citati a Barboſ in collect DD. ad Concil. Trid. ad d c.* 11. quia inciſæ arbores beneficiarij fiant. quod tamen ad boni viri arbitrium referrem. nam vt inter immobilia, ita inter inalienabilia quoque eſt pecunia Eccleſiæ deſtinata ad immobilium emptionem. *Ita Rota decidit* 13 *Nouemb.* 1602. *refert ex Genuen Piaſ pr. p.* 1. *c* 5. *n.* 32. ita & grandes arbores cædi inaſſuetæ, *Chopp. de ſac. pol. l.* 5. *t.* 8. *n* 12.

Niſi demortuæ ſint: quando in earum locum alias ſubſtituere vſufructuarius ſeu beneficiatus tenetur. *l. agri* 18 *D de vſuf.*

Quare quas ipſe beneficiarius iniuſtè deiecit beneficio reſtituere tenetur; ne præiudicet ſucceſſori. præſertim ſi notabilis ſint quantitatis, *arg. c.* 11. *ſ.* 25. *Trid.* adeoque in his locis pretium huiuſmodi arborum grandium & grandæuarum non ſolet cedere beneficiarijs eius temporis, quo cæduntur, ſed in reditum collocari, augmentumque dotis, ab ijs, qui teneriori conſcientia œconomiam tractant.

Spectat etiam decretum ad bona Eccleſiarum, non patrimonialia Eccleſiaſticorum, atque in illa ſolum fertur diſpoſitio, ſed qualiacumque illa ſint, iuriſdictiones, cenſus, iura, feudalia, emphiteutica, fructus, (diſtributiones) emolumenta, & qualeſcumque obuentiones. vt illius tamen pœnæ obtineant, requiritur poſſeſſoris ſcientia, tanquam rei alienæ. *citati à Barboſ. ad d. c.* 11. quapropter qui bona fide cum Eccleſia litigat, poſſeſſione ſine vitio acquiſita cedere non tenetur, antequam ei conſtet de iure Eccleſiæ.

In patronatis † Eccleſijs etiam patroni 9.
aſſenſus ad validam alienationem requiritur. *Chppin. de ſac. pol. l.* 43. *tit.* 7. *nu.* 28. quod tantum intelligo de ijs ipſis bonis, quæ à patrono profecta ſunt.

Patroni aſſenſus deſideratur.

Epiſcopus in vnione † vel diſmembratione 10.
Eccleſiarum, applicare poteſt bona vnius Eccleſiæ alteri, in caſibus à iure permiſſis, & à Conc. Trident. *ſeſſ.* 21. *cap.* 4. *&* 5. *ſeß.* 23. *cap.* 18. *ſeſſ.* 24. *cap.* 13.

DE EMPTIONE ET Venditione.

POſt conſtitutiones Mart. V. Cali. III. Nicol. V. ſuperuenere Conſt. Pij V. de reditibus † conſtituendis, circa quas plurimæ controuerſiæ ſunt motæ: ſed vt non inſtitui immorari, vt ſæpius dixi, circa eas Conſt. quas vſus aut alia ratio in his ditionibus non recepit, (prout nec hanc eſſe receptam in Gallia vel haberi pro papali deciſione, ſed ordinatione politica, ſeruanda in temporalitate Pontificis, aſſerit Bugn. *Legum abr. l.* 6. *coll.* 69. nec in Belgio obligare Leſſ. *l.* 2. *de iuſt. c.* 22. *d.* 13.) poterit lector dum res ita feret, recurrere ad L. Molin. longiſſimè diſputantem. *de Iuſt. tract.* 2. *d.* 149. 148. 144. 176. 189. 190. 227. 254. 335. *Leſſium de Iuſt. l.* 2. *cap.* 22. 1.

Reditũ emptionea.

roto. Malderum de Iuſt. & Rel. tract. 5. c. 5. d. 1. & ſeq. Farin. deciſ. crim. 43. 59. 124. 126. 127. Azor. Inſt. Mor. p. 3. l. 11. c. 5 vſque 22 ac alios. Sorol pr. p. 1 v. contractus cenſuales, Id tamen vno verbo annotetur, quod ex motu proprio Pij V. deducit Guttierres, *Can qu. l. 2. ca. 20. n. 7.* in contractibus cenſualibus redimibilibus pacta eſſe nulla † & irrita, qui-
2. Eorum pacta. bus moroſus debitor obligatur ad aliquam pœnam, lucrum ceſſans, ſalaria, aut quod ſimile grauamen. ſi verè tamen expendendum ſit, aut interſit creditoris, vt id ſoluatur quod ex vero probabitur, in pactum deduci poteſt. *Guttier. ibid.*

Philippus II. 5. Martij 1571. edictum tulit
3. Redemptiones. pro reductione & redemptione † redituum frumentariorum aliarumque ſpecierum: diſertè tamen excepit reditus antiquarum fundationum, ad pias cauſas à fundatoribus ſuis bonis impoſitos originaliter, eoſque reliquit in terminis Iuris: poſtea 1573. 26. Octob. in eius ſecreto Concilio inter Clerum ex vna, ac nobiles & Ciuitates Comitatus Namurcenſis ex altera partibus, ſententia & declaratio ſucceſſit, quod huiuſmodi reditus originariè pecunia numerata interueniente conſtituti, iiſque ſoli ſint redimibiles, quodque ad debitorem pecuniæ numeratæ probatio ſpectet. Multa tamen locorum ſtatuta hic habent pro redimibilibus, quorum origo probari non poteſt. quod in priuatis vt obtineant, in pijs cauſis recipi non poteſt; nec ſtatuta eo extenduntur, & mox de edicto Principum dicemus. Et Conc. Brab. iudicauit 1545. pro Eccleſia de Cortecke contra Dominam de Gempe.

Extat aliud edictum Caroli V *Datum Bru-*
4. Irredimibiles impoſterum vetiti conſtitui. *xellis. 21. Febr. 1528. in lib. edict. fol.* 747. quo vetantur conſtitui reditus irredimibiles. † Intellige pecunia conſtitui: nam legare, aut alio titulo ſuper bonis ſuis quis alicui poteſt conſtituere reditum irredimibilem, qui etſi vendatur, non ideo ſit redimibilis, vt in dicto edicto ann. 1571. quod ſecus eſt in emptitijs, de quibus intelligo in eam ſententiam loqui edictum 1528.

5. Quod etiam ſtatuit, vt reditus quamuis irredimibiles conſtituti ſuper domibus † ſitis
Domib. in oppidis priuilegiatis impoſiti redimibiles. in oppidis priuilegiatis redimi poſſint, ea quantitate & qualitate pecuniæ qua conſtitutos conſtabit; quod ſi id non appareat, redimentur conſtituti poſt obitum Carol. Audacis ſcil. qui accidit an. 1477. denario 25. anteriores 30. in moneta currente; exceptis feudalibus reditibus, emphyteuticis, fundiarijs, & antiquarũ fundationum ad ſeruitium ſacrum: quæ exceptio iure ineſt, *nam. vt inquit Molin relatus à Pecq. de Amort cap. trigeſimo quinto. ſi Princeps reditus irredimibiles redimi poſſe velit, & hoc lege lata ſanciat, ad reditus in pium vſum relictos aut comparatos non extenditur.* In conſuetudinibus Mechlinienſ. à Carol. V. probatis tit. de Cenſib. idem ſtatuitur de exoneratione hypothecarum ſitarũ in ea vrbe, vel leuiori penſitatione. eſt etiam edictum Carol. V. 19. Octobr. 1520. quo

decidit quod impoſterum nemo feudum † 6.
aliquod in Brabantia grauare poterit reditu irredimibili, ſed tantum redimibili denario 20. & infra, & reditus ſuper feudis olim conſtituti in diuiſionibus hæreditatum, quoties in manum exteram transferentur, redimi poterunt eo pretio quo diſtrahentur, ſi pretium conuentum non ſit, denario 25. Alij etiam reditus redimentur ſoluta ſorte principali, qua olim conſtituti fuerint; quæ ſi non appareat; denario etiam 25. currente moneta. Non tamen huiuſmodi reditus familiares ſeu ex hæredijs diuiſis prouenientes erunt redimibiles, donec in manum exteram transferentur. Et in huiuſmodi translatione Dominus directus poteſt vti iure retractus; ſaluo iure conſanguinei conſuetudinario Lætus introitus Brab. *artic. 18. in Add. 2. Car. V.* vult cenſus Principis & vaſallorum pecuniarios currente moneta ſolui, vt hactenus conſueuerunt, neque pretium augeri. extat aliud edictum Principum noſtrorum de redemptione redituum anno 1601. pluribus articulis ſtatuens. De quo diximus in Notitia Iur. Belgic. Et ſuper feudis Brabant. poſt 19. Octob. 1520.

Aliquid ex mutuo retinent hi contractus, 7.
propterea que cautè † ineundi; ne propter aliquem exceſſum improbatumue pactum vſurarij cenſeantur. qua ex cauſſa etiam facile vſu receptum eſt, vt velut in mutuum, Macedonianum SenatusConſultum, ita & in annuos reditus vires exerat. Nihilominus vti in mutuo illicitum eſt, vſuras ſorti adijcere, & harum ſimul vſuras ſtipulari (quod anatochiam ſeu anatociſmum vocant) id tamen in reditibus non prohibetur: modò nulla grauior conditio enaſcatur, v. g. ne ex priori & poſteriori ita vnus confletur, vt non liceat niſi vnica ſolutione vtroque defungi. *Griuel. Del. deciſ.* 103. Sunt quippe in his præſtationes non inſtar vſurarum acceſſoriæ ad ſortem debitæ, ſed per ſe vt merx, ob ſortem tanquam eius pretium ſemel numeratam & irrepetibilem, ſeu, vt dicunt, perpetuò alienatam. In cenſibus autem de quib. d. Conſt. Pij V. agit, ſecus ſentit Gutier. *vbi ſupra.* Cautè ineundi.

De Pij V. conſtitutione, cenſibus, reditibus, eorum redemptione, canonum remiſſione ob hoſtilem vaſtitatem, retractu, cambijs, plenius diximus in Notit. *iur. Belg h t. & de his vide etiam Dian p. 3. t. 8. r. 1. vſq. ad* 16.

Emptio & venditio, ſi pretium vltra dimi- 8.
dium exceſſum ſit, reſcinditur. *l. 2. C. de reſc. vendit.* Enimuero in foro vtroque ea, quæ ad voluptatem & oſtentationẽ faciunt duntaxat, tanti valent, quanti vendi poſſunt: gemmæ inſignes, picturæ antiquæ, equi nobiles, accipitres, canes; non quæ vſui communi congruunt. hic n. accipi tantum poteſt quod à re- De reſcindenda venditione.
publ. aut communi mercantium iudicio taxatum eſt. *id. r.* 55. ideoque hæc non illa d. l. 2. ſubiacent. niſi fortè aduerſus vtilitatem publicam inutilium rerum amor nimium multos abripiat. vt nuper florum quorundam pretia in immenſum extenſa non imprudenter per Batauos ſunt repreſſa, cum multis de paupe-

raiis,

ratis, & ab artificijs ad otia abſtractis edictum eſt, ſuper illorum emptionibus ius deinceps non eſſe dicendnm, aut ſaltem ſuſpenſum: Vbi huiuſmodi edictum non eſt, durat regula, vt tanti valeant, qnanti vendi poſſunt.

9. De cambijs. Sixtus V. 5. *Kalend. Feb.* 1578. damnauit primum cambia ſicca, ſiue ſimulata cum nomen illorum non res vſurparur, cum nec pecunia ttaijcitur, nec litteræ mittuntur, nec in loco traiectus eſt qui cambiat. quam vſurariam praxim omnes boni damnant. realia etiam cambia à Pio V. damnantur, cum quis à principio ſiue aliàs certum & determinatum intereſſe, etiam in caſum non ſolutionis, paciſcitur; aut non primis dumtaxat nundinis, ſed ſecundis, & deinceps exercentur. ſed hæc conſtitutionis pars vſu recepta non eſt. de horum iuſtitia etiam hac conſtitutione attenta tractat Leſſius *de iuſt. lib.* 2. *c.* 23. *d.* 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. praxim forenſem *ex Grotio* nos retulimus *in Notitia iuris Belgici h. t.* §. *de cambijs*, vbi & eiuſdem Pij conſtitutionem de cenſibus, conditioneſque ad illos requiſitas retulimus. §. *de reditibus*.

DE PERMVTATIONE.

FRaudulentæ permutationes prohibitæ ſunt per Pium IV. fictitiæ & imaginariorum beneficiorum, ſiue depertica, de illiuſque conſtitutione, alijſque huc ſpectantibus egimus *ſupra tit. de renuntiat.*

Permutatio beneficiorum ſine authoritate ſuperiorum pactionem facit ſimoniacam. *c. quæſitum h. t.* relata ad ſuperiorum authoritatem ita manus illorum ſtringit, vt alteri facta collatio irrita ſit. *clem. vn h. t.* & exſpectatiuas excludat. *c. vn. h. t. in* 6. quia ad ſuperiorum authoritatem relata iuris conceſſione defenditur. *d. clem. vn.* quia aliàs noo reſignaſſet. *d. cap.* 1.

DE LOCATO.

LOcator conductorem pellit penſionem non ſoluentem. *l. quæro.* §. *inter D. l. ade. C. locat.* eodem modo quo Dominus emphiteutam. *c. fin. x eod. l.* 2. *C. de iur. emphiteut.* quamuis pactus eſſet ne pelli poſſet: quanto magis ſi dominus pactus ſit, vt poſſit? cum ſpecialirer etiam ſtatutum ſit pactiones emphiteuticas eſſe ſeruandas. ſed hoc obtinet ſuo iure, illud per doli exceptionem. *ibid.*

Modicam ſterilitatem fert conductor. *c. ſi merces.* §. *vis maior D. h. t.* grauem locator. *c. propter ſterilitatem h. t.* niſi, dum plurium annorum eſt locatio, ſterilitas cum vbertate compenſari poteſt. *ibidem.* aliàs locator immodicum vbertatis lucrum non aufert. *d.* §. *vis maior.* damnum in rebus coloni, colonus fert *l. dam. C. h.* io fructibus, dummodo inſuctum non ſit, dominus. *l. ex conduct.* §. *ſi vis tempeſt. D. eod.* quippe caſus fortuitus dominum ſpectar. *l. pig. C. de pignor.* ideoque accidens in fructibus pendentibus, qui pars fundi ſunr. *l. fructus D. de rei vendicat.* accidens autem in fructibus collectis, & in horrea vectis, conductorem ſpectat, quia iam eius ſunt. *d. l dam.*

Locationes rerum Eccleſiaſticarum, inquit Concil. Trident. ſ.... c. 11 *etiam authoritate Apoſtolica confirmatas ſancta Synodus irritas decernit, quas à triginta annis citra, ad longum tempus, ſeu, vt in nonnullis partibus, ad viginti nouem, ſeu bis viginti nouem annos vocant, factas, Synodus prouincialis, vel deputandi ab ea, in damnum Eccleſiæ, & contra canonicas ſanctiones contractas fuiſſe iudicabunt.* quippe huiuſmodi confirmationes per obreptionem obtentæ fraudi eſſe non debent Eccleſiæ. vt & in vnionibus idem Concilium decreuit. *ſ.* 7. *cap.* 6. ſed an ab huiuſmodi Concilij prouincialis iudicio appellari poſſit, dubitatum fuit: tum propter prærogatiuam huiuſmodi Synodi, deinde quod à lege non appelletur, ac denique quod in materia alienationis rei Eccleſiaſticæ appellatione remota procedi iubeat c. 9. x *de reb. Eccleſ. non alien.* verum cum appellationis remedium; tanquam beneficium iuris, ſemper conceſſum intelligatur, quando in iure expreſſè non prohibetur: & d. c. 9. ſpecialem caſum tractet alienationis à quibuſdam factæ, ceteris collegis inconſultis, receptam ab illis pecuniam appellatione remota iubet ab illis reſtitui, quo promptius prædia alienata reuocentur. cuius argumento & eos qui anticipatas ſolutiones acceperunt, vti d. c. 11. indulto aut priuilegio non obſtante irritas declarat locationes: ita probabiliter dici poteſt, quo minus retardetur Eccleſiæ ſucceſſorumque vtilitas, appellatione remota ad reſtitutionem cogi poſſe: & porrò qoamuis à lege non appelletur; permiſſa eſt tamen appellatio à declaratione, qua dicitur quis in prohibitionem legis incidiſſe: *gloſſa in c. cupientes. in v. quod ſi de elect in* 6. denique quamuis à Principe aut Senatu *l.* 1. *D. à quibus* vel præfecto prætorio. *l. vn. C. ne lic. in vna cauſ. tert. appell.* appellare prohibitum ſit; non tamen id diſertè de ſynodo prouinciali eſt expreſſum.

DE FEVDIS.

FEuda in Brabantia ex indulto Principis, cui teſtatori lubitum eſt, teſtamento † relinquuntur. quod non vſque adeò in Flandria obtinet. in Brabantia rurſum inter viuos alienari poſſunt: in Flandria non niſi iurata coram feudalibus neceſſitate, ſcil. quod iuxta ſuam qualitatem exhibere ſe non poſſit niſi feudo vendito. quare ſi habet allodialia, ea præcedere debent; & ſi verè neceſſitas non fuiſſe probetur, alienatio nulla declarabitur: vt à Parlamento Mechlinienſi 1617. factum eſt in eo, qui ſub annuo reditu, & nō prompta 1. Feudi alienatio.

pecunia

pecunia feudum vendiderat. Eſt tamen quædam Ordinatio Comitjs Flandriæ Ludouici innouata per Philippum Bonum, 27. *Auguſt.* 1460. ne feuda alienentur ſine indulto Principis. feuda etiam pro debitis ſubbaſtantur, nec à proximo agnato haberi poſſunt, etiam quæ ſunt ex prouidentia maiorum, niſi is hæres fuerit. Quin vt agnatis, ſic & Dominis ferè inuitis inſtar allodiorum diſtrahuntur, niſi quod in ſubſidium & reliquis deficientibus fieri id debeat. Feudum nobile quod ſeruitium perſonale debet poſſidens, ſi monaſterium ingreditur, ſtatim tranſmittit ad proximum agnatum: *cap. vn ſi de feudo fuerit controuerſ. c. vn. de milite vaſallo qui bellica arma depo.* ſi porro non nobile, nec perſonale ſeruitium debens fuerit, retinet profitens vſumfructum ad vitam naturalem, & poſtea tranſmittit ad proximum agnatum. *Aluarot. & DD. in dict. cap. vn. de milit.* in Belgica profeſſi inteſtati mox omnia bona ad agnatos ſpectant.

2. Feudum Domino negans per ignorantiam, non amittit.

Vaſallus † qui feudum domino negat id amittit. ſi tamen iuſta cauſſa mouetur, vel ignorantia non malitia, dignus erit venia. Sic Abbas Sancti Petri Gandenſis aliquando in Curia Pariſienſi contra Comitem Flandriæ ſuſtinuit ſe illius non eſſe ſubditum, ſed vicinum: ſed dictum fuit eum in temporalibus debere ſuperioritatem Comiti Flandriæ in omnibus, neque tamen feudis mulctatus fuit.

3. Feuda improprìa mota à Dominis Eccl.

Feuda à ſacris Dominis mota † feudi propriam naturam non habere aſſerit Deciſ. Holland. ſupremi Senatus *Deciſ.* 16. ideoque etſi decimæ feudales quæ in manu laica ſunt iam ante Concil. Lateran. immunes ſint ab oneribus Eccleſiaſticis reparandarum Eccleſiarum & alendorum parochorum; non tamen illæ quæ Dominum aliquem Eccleſiaſticum agnoſcunt. Ideoque ad reparandam Eccleſiam de Watermuel damnauit Concilium Brabantiæ Ioannem Hoochlant 14. Iul. 1598. qui ſub ea parochia decimas poſſidebat motas ab Abbate Affliginienſi.

De re feudaria plura diximus in Notitia Iur. Belg. h. t.

DE FIDEIVSSORIbus.

FIdeiuſſionibus Clerici ſeruire non debent; etſi fideiubere non prohibeantur, in cauſis quæ à Dd. traduntur. Quare cum in Concil. Mechl. ann. 1607. tit. 17. cap. 1. decretum eſſet ne clerici fideiuberent, ſub pœna excommunicationis; id Romanis non placuit; ſed ſublata pœna ſimpliciter ita repoſuerunt, *Nemo etiam in Ordine ſacro conſtitutus fideiubeat.* quod habet interpretationem Iuris. De quo videantur DD. *in d. c.* 1. 2. 3. *h. t.* nam vt ſæcularibus ſe non debent clerici negocijs immiſcere, ſic, ſi iuſta cauſa fuerit, v. g. perſonæ miſerabilis, ratio prohibitionis & cauſæ inuicē ponderari debet, & præualere quæ præponderat. clericus pro clericis ſpoponderat *in d. c.* 2. pro laico volunt aliqui *in d. c.* 3. ſed quia illud inſcribitur Archiepiſcopo Cantuarienſi, & *pro cancellario*, inquit, *suo*, debet potius credi cancellarium illum fuiſſe clericum. nam pro officio Eccleſiaſtico ibi ponitur quale etiamnum eſt in Eccleſia Cathed. Leodienſi, & ferè huiuſmodi munus explentes ſigilliferi Epiſcoporum hic dicuntur.

DE PIGNORIBVS.

1. Moribus noſtris ceſſat Auth. hoc ſi debitor.

MOribus † patriæ vel etiam apud Ordines Confœd. edicto. 21. Februar. 1564. derogatum eſt *authentica hoc ſi debitor. C. de Pig.* ideoque creditor aduerſus quem velit hypothecæ poſſeſſorem, etiam diuiſim, & pro parte poſſidentem, pro debito licet iteratiuo, vt annuo reditu in ſolidum rectè agere poteſt. *quæ fuit opinio Bart. in l. Moſ. hu D. de iure fiſci.* quamuis cap. conſtituti. *extra de Relig. domibus* contrariari videatur. *de quo Guid. Pap. qu.* 432. adeò vt ne diuiſionis quidem beneficium poſſeſſori quicquam proſit. *Deciſ. Curiæ Hollandiæ. deciſ.* 4. ſi tamen debita petitione ſemel diuiſerit, ſolidum à ſingulis amplius non petet, *arg. l.* 16. *C de fideiuſ.* Ex edicto Carol. V. anno 1529. & ſtatuto Saxoniæ, & moribus multarum Regionum nulla eſt hypothecæ obligatio niſi quæ fit coram † magiſtratu rei ſitæ, ideoque non eſt ordo prælationis inter generalem hypothecam habentes. *Holland. dec.* 28. Sed edictum tantum locum habet in hypotheca conuentionali, non autem legali, † *ibi. deciſ.* 30. & facta obligatione coram Iudice loci, non opus eſt alia rei apprehenſione. *Buſ. ad l.* 26. *D. de pig. act.* prout nec rerū dominium acquiritur ex d. Caroli edicto repetito per edictum Alberti 1611. 12. *Iuly art.* 14. 15. & vſu hic inueterato, niſi coram magiſtratu loci, adhibitis conſuetis ſolemnitatibus quarum olim ea fuit, vt ex illo ipſo fundo ſeu illius ſuperficie ceſpes & virgula decideretur, & coram iudice emptori à venditore traderetur, quaſi poſſeſſionis traditæ argumentum. *vt dicit c.* 2. *extra de Conſuet.* nunc vna feſtuca multis actibus ſeruit, quam etiam omittunt aliorum mores, ſola publica teſtatione Iudicis contenti. pacificam tamen & publicam poſſeſſionem diu habitam, præſertim decennio æquipollere ceremonijs voluit. *Pap. arr. l.* 8. *tit.* 6. *in not. ſub. Ar.* 1. *vbi hic dicit iudicatum per l. ſi Mater, de Inſt. & ſubſt. ſub Cond. & l. cum Pater. §. hæreditatem, de leg.* 2. ſed nun vbique vſus hic id probauit.

2. Hypotheca non contrahitur niſi coram Domino ſeu eius hominib. rei ſitæ. Niſi quæ ipſo iure inducuntur.

DE SOLVTIONIBVS.

DEbitor ſuſpectus de fuga non poteſt capi niſi de mandato iudicis, & expenſis creditoris, *ex Bulla Sixti IV. tradit. Serol. pr. p.* 2. *v. debitor.*

debitor. nec niſi pro maiori ſumma quam ducatorum ſeptem quicumque ſit debitor, *ex Bulla Pij V.* Ob beneficium cap. Odoar. *de ſol.* Clericus non poteſt, vt ſoluat, excommunicari, aut à diuinis ſuſpendi. *Charond. reſp.l.* 13.*r.* 4.de quo beneficio e.Odoard. eſt Bulla *Clem. VII. Inc. cum nuper.* Philip. Pulcher Rex Galliæ, etſi Pontificibus inimicus, Cleri tamen mobilia ſubhaſtari vetuit. *Chopp. de ſac. pol l.* 3. *t.* 2.*num.* 2. quod nunc ibi ad ſacra reſtrictum, vt ſemper peior eſt poſterior *ætas*, vt poſt hoc ferreum ſæculum nil niſi terreum expectandum ſit. In concurſu creditorum per præſerentiam ſolui debet miſerabilibus perſonis, vſque ad ſummam 50. ducatorum, *ex Conſt. Pij V. Serol. pr. p.* 2. *v. Miſerabiles.* Clemens VII. *Bulla incip. cum ex multorum* decernit cauſſas ceſſionis & diſcuſſionis bonorum aut dilationis quinquennalis expediri debere infra breuem terminum. & Paul. III. *Bulla Inc. nota*, vetuit litteras moratorias, & dilationes concedi per quoſcumque iudices. Per edictum anni 1540. ſi presbyteri aſſiſtant Bancaroutis, eorumue bona occultent, coërcentur per apprehenſionem temporalium. Solutiones etiam hodie non impediuntur per exceptionem non numeratæ pecuniæ, quæ iam non obtinet. *vt cenſuit Concil. Brab.* 4. *Septemb.* 1545.

DE TESTAMENTIS.

STatuitur ſeſſ. 12. cap. 3. Trid vt qui perſonaliter non impleuerint incumbens ſibi ſeruitium, illius diei diſtributionem amittant, nec eius quo quomodo dominium acquirant. Iiſdem verbis vtitur *c. vn. de cler. non reſident. in* 6. *& Idem Concil. ſ.* 24. *c.* 12. vt prouiſi de Canonicatibus niſi præſtiterint profeſſionem fidei fructus non faciant ſuos. & de abſentibus vltra tres menſes ſtatuit, vt primo anno priuetur vnuſquiſque dimidia parte fructuum, quos ratione præbendæ aut reſidentiæ fecit ſuos. His ex locis alijſq; ſimilibus apertè colligitur Eccleſiaſticos poſt diuiſionem bonorum (nam ſecus exiſtimandum eſt olim fuiſſe, cum omnia in communi habebantur, vnde Epiſcopo, Clero, fabricæ & pauperibus ſumebatur, quantum ſingulis opus erat dumtaxat) fieri dominos bonorum, ſeu prouentuum, ſiue fructuum, ſiue diſtributionum vicem obtineant, *Malderus de Iuſt. & Relig.* 4. 4. *cap.* 4. *diſt.* 2. *Leſſius de Iuſt. l.* 2. *cap.* 4. *ad* 6. *num.* 43.

1. Vt mirum non ſit pleriſque in locis ideo obtinuiſſe, † vt & teſtamento de ijs diſponere poſſint, & inteſtatis ſuccedant conſanguinei hæredes: vt tota Gallia obtinere ait Anthon. de L'eſtang. *Praſ. Toloſ. en ſes Arreſts de Toloſe. Arr.* 5. *n.* 6. 7. 23. *Chopp. ex ſententia Benedicti. in c. Ranutius, Monaſt. l.* 2. *t.* 2. *n.* 13. *in margine t.* 3. *n.* 9. niſi comparata bona ſint ſub nomine, & ad opus Eccleſiæ. *& Ludouic. Char. Reſp. l.* 7. *c.* 127. *pluresque alij.* Sic refertur arreſtum Curiæ Pariſienſ. an. 1403. quo Epiſcopus bona presbyteri defuncti à ſe occupata iuſſus fuit reſtituere, & aliud inter Ducem Burgundiæ, & Epiſcopum de Langres etiam quoad bona mobilia: quanquam ea perſonam ſequantur, vt hic vtimur. Nam vſus multorum Capitulorum, vt & noſtri Antuerp. habet, vt ſuccedant ſuppoſitis inteſtatis in mobilia: quanquam Concil. Later. & immobilia comprehendat. *c.* 12. *x. h t.* Ad eam rationem etiamnum hodie Vltraiecti in quinque Collegiatis Eccleſijs, inteſtatis defunctis, Collegia ſuccedunt, tametſi deformatæ religionis ſectatores præbendas pro maiori parte iuuaſerint.

Confuetudo Clericis teſtamenti factionem concedit de obtentis per beneficia.

Sic Epiſcopi † his in locis inteſtato morientibus alijs Clericis, aut ſine licentia eorum teſtatis, in mobilia ſuccedunt. & Arcbiepiſcopo Cameracenſi Maximiliano à Berghes inteſtato mortuo ſucceſſit Eccleſia in mobilibus, eiuſque frater Ioan. Dominus de Waterdijck Præſes magni Concilij Mechliniæ, à Capitulo deputatus fuit ad eorum adminiſtrationem, computum & reliqua reddidit 1572. Vſus autem vt ipſi Epiſcopi clericis ſuccedant, contrariatur c. fin. *de off. ord. in* 6. *c. cum in officijs de teſtam.* omnia enim Eccleſiæ & ſucceſſoribus relinquenda ſunt. & perpetuis quidem, non primo dumtaxat, quaſi in vſus ſuos abſumpturo. dict. cc. Hæres tamen omnino Epiſcopus dicitur, ſed pro ipſa Eccleſia & pauperibus *c.* 2. *x. de pœn.* 2.

Inteſtatis in Belgio Epiſcopi aut Capitula plerumque ſuccedunt.

Quibus conforme eſt c. 1. *de ſucceſſ. ab inteſt. c. relatum* 12. *x. de teſtam. l. ſi quis presbyter C. de Epiſ.* neque id mirum, ſi & bona eorum, qui certis collegijs aſſcripti fuerunt, ſi abſque hærede moriantur, Collegijs aſſeribantur. *C. de hered. decur. nauicul.* Quæ ideo omninò obſeruanda ſunt, donec exemplis ad contrariam iuri conſuetudinem inducendam ſufficientibus alia aſtruatur. Eam tamen merentur hæc omnia interpretationem, vt quæ verè conſtant aliundè, quam ab Eccleſia profecta, ad agnatos pertinere cenſeantur omninò, vt iure pertinent: *gloſſ. in d. c.* 1. *ex ratione cap.* 12. *& c.* 9. *x. teſt. gl. in c.* 2. *x. de ſucceſſ. ab inteſt. Nou. de S. Epiſc.* 123. §. *presb. in fin. Auth. presbyteros. C de Epiſc.*

Præſumuntur quidem bona clerici ab Eccleſia profecta. *c.* 1. *de teſt. c.* 1. *de pec. cler. gl. d. c.* 2. cæterum ſi conſtet & aliundè adueniſſe, & confuſè poſſeſſa, vt non dignoſcantur: non dubito quin arbitrium boni viri interponendum ſit. *c.* 1, 12. *qu.* 4. *arg. à ſimili c.* 12. *in fin. Quia*, inquit, *verò nonnulli in diuerſis Eccleſijs beneficia poſſident, diuidantur, quæ habuerant per æſtimationem congruam inter ipſos.* Præſertim quia Conc. Later. ibi citatum alijque canones non omnia clerici bona ad Eccleſiam deuolui, ſed quæ per eam acquiſita ſunt dumtaxat mandent. quare & permittit *d. c.* 1 a. *d. c.* 9. vt de alijs teſtentur, & quod ſi non fecerint teſtamentum agnati quidem in patrimonialibus, atque alio quam Eccleſiæ intuitu acquiſitis hæredes ſint; cetera verò ad Eccleſiam, id eſt, cleri-

congregationem, aut Capitulum *d. c.12.* reuertantur. non tam iure hæreditatis, quam peculij. *c.1. & ſeq. de pecul. cler.* quod vbi ab hæreditate agnatis debita ſecerni non poteſt, per æſtimationem congruam ex arbitrio boni viri, vtrique ſuum tribuendum eſt. *d c.1. s 2.q.4. d c.12.de teſt. Euerar. conſ* 246.

Cæterum non exſtantibus agnatis Eccleſia *ex c.1.de ſucc. quæ ab inteſt.* ad excluſionem fiſci ſuccedit, etiam in patrimonialibus, aut non Eccleſiæ intuitu quæſitis, *gloſſ. & DD. in d. c. 1.Gudelin.Iur. nouiſſ.l.2.cap.16.l 6 c.14.l.cognotimus C de hær.Non vt cum de app.15.5.ſi quis 3. inſtum. Auth.idem eſt de Neſtor.C. de haret.*

Quod autem dum c.quicumque *cap Pontifices 12 quaſt.3.* permittunt de non intuitu Eccleſiæ acquiſitis diſponere, d. c. quicumque addit *in fin.* ſic: *quod ſi hoc poſt eorum mortem inordinatum fortaſſe remanſerit, Eccleſia cui præfuit, vel miniſter extitit, hoc ſibi in perpetuum vindicabit.* vbi videtur totum ad Eccleſiam deuolui. Chopp.tamen *Monaſt l.2.t.3 n.9* ſic ait: *quoties porrò ſacerdos peculiari ſua mixtim cum Eccleſiaſtica pecunia fundum compararit, tum quæſita res diuiduntur à comparatoris herede cum nouo rectore Eccleſia, pro rata ſorte pretij, quam contulerit quiſque in eam emptionem, c 4.& 7 Conc. Tol.9.* & habetur *c. 1. 12.q. 4.* vbi caſum hunc diſertè deciſum notat Euerard. *conſ.* 246. ſed gloſſ. *in d. c.quicumque* intelligit, vel cum non ſunt hæredes, vel cum Eccleſia eſt in poſſeſſione contra hæredes Sed *ex c.*manifeſtè *& c.ſint.12.quaſt.1.* ſatis patet nolle Eccleſiam occupare aliena, cum ſcitur aliena eſſe. Sic Sabarella *conſ.* 79. *per totum* reſpondit pro hæredibus Petrarchæ poëtæ contra ſucceſſorem in archidiaconatu; quod conſtaret eum patrimonium habuiſſe, vt refert Tuſcus in V. Petrarcha cui æquiparantur quæſita per induſtriam, doctrinam, & ſimiles cauſas. *Euerard.d.conſ.*246.

Agnatos proximos iudices quidem ſeculares indiſtinctè hic manu tenerent in bonis à defuncto relictis, donec reſpectu teſtamenti vel in cauſſa principali petitoria hæreditatis aliud foret decretum: ideò quod moribus noſtris à defuncto in hæredem continuatur poſſeſſio. *Le mort ſaiſit le vif, de quo Chaſſan. ad Conſ Burg. rub.* 7. §. 1. quæ etiam valet ad interdictum retinendæ, recuperandæue poſſeſſionis. *Chaſſ. ibid.* niſi inter iuriſdictionem ſecularem & Eccleſiaſticam inita Concordata aut immemorialis vſus habeant, vt domus mortuariæ ſuppoſitorum Capitulo, quæſtioneſque hæreditariæ neque in petitorio, neque poſſeſſorio ad ſeculares ſpectent Loquor autem vbi ſaiſina iſta ſcriptis hæredibus non competit, ſed conſanguineis proximis dumtaxat. alioquin hæres ex teſtamento quod oculare vitium non habet, ex remedio, *De edict. D. Adrian tollend.* in poſſeſſionem mittetur: alicubi ſaiſina etiam competit Capitulis ac alijs. *Rebuf. ad Conſt. Reg. t. de poſſ. a.9. q 1 numer.* 43. refert Marchantius in deſcript. Flandriæ *l.1.t.de claſſe ſtatus Eccleſ.*. olim † Comites Flandriæ Clericis teſtatis & inteſtatis in ſemiſſem mobilium ſucceſſiſſe, vſque ad Robertum Friſium, qui hoc onus remiſit. 3.

Olim in Flandria Comites, teſtatis inteſtatiſque in ſemiſſem.

Quæ res hanc originem habuit: Franci cum totam Galliam inuaſerunt, incolas deuictos ſeruituti, bona fiſco addixerunt: tametſi magis pro cenſitis, aſcriptitijs colonis, ſeu glebæ addictis eos habuerunt, quam pro mancipijs. *Loyſeau des ſeigneuries cap.* 1. *numer.* 56. Victores autem Franci, id eſt, liberi dicti ſunt, Germanica lingua: (*Boet. Epo in orat. de gente Friſica.lib.6. quaſt Heroic.*) quam ex Franconia in Galliam detulerunt, ſed paulatim immixti multitudini obliti ſunt. Franci igitur & gentiles dicebantur, id eſt, nobiles: perinde atque omnes Biſcaini, à Mauris nunquam oppreſſi, aut immixti, nobiles habentur: & Gothi Hiſpaniarum victores, ſeu quiſquis ex eis originem trahit, & olim & nunc eo ipſo nobiles habentur, & cæteris præferuntur; vnde illud, *viene de los Godos*: & Hidalgos vocantur, quaſi hijo de a'go, alicuius filij; cæteros nullius cenſentes, quaſi cucurbitas, & terræ filios: vt videantur iam olim vſurpaſſe ſuum *nada*. De qua re, ſeu, hidalguia conſuli poteſt Guttierres *pract quaſt.l.3. quaſt.* 13. Igitur Comites Flandriæ, qui iure Gallico vtebantur, iam inde ſemper idem vſurparunt, adeo vt omnium non liberorum morientium omnium mobilium dimidiam ſibi vendicarent. quod primum Margareta & eius filius Guido remiſerunt ann. 1152. omnibus emancipatis, retento meliori catallo, *de quo Nicol. Burgundius tract. ad conſuet. Fland. tr.* 15. in morte, & aliquot annuis denarijs in vita. *extant litera in lib. edict. fol.* 595. quæ centum ferè annis poſt dictum Robertum Flandriam rexit. Igitur ſi quis talis ordinabatur nō manumiſſus expreſſè, vel tacito conſenſu in ordinationem, nullum Comiti præiudicium inferri poterat. *cap.* 2.4.6. *extra de ſeruis non ordinandis. Auth. adſcriptitios & Auth. & ll. ſeq.*

Ad eum modum in Concordatis Brabantiæ & Namurci *anni* 1541. 18. *Auguſti*, §. *bona verò*, decretum eſt, quod bona Clericorum baſtardorum etiam in ſacris conſtitutorum, niſi à Principe teſtandi licentiam obtinuerint, vel legitimationem; immobilia ſpectabunt ad Principem, mobilia diuidentur inter Principem, & Epiſcopum: donec de iure vel conſuetudine aliter fieri debere conſtiterit. Sic etiam hodieque in Burgundia Principem baſtardis, etiam quoad fructus beneficij pendentes, & nondum collectos pro rata temporis ſuccedere, iudicatum refert Griuel. *Dol. dec.* 82. *n.* 1. *&* 32. moribus inquam Concordatiſque hæc obtinent. perperam tamen certè ea quæ ab Eccleſia ſunt profecta fiſco applicantur, cum iure ad fiſci excluſionem Eccleſia etiam in patrimonialibus ſeu aliàs acquiſitis ſuccedat. *vt diximus*. In legitimis autem Brabantis nullum eſſe ius manus mortuæ, iudicatum eſt à Conc. Brab. contra D. Niuellanam non obſtante probatione contrariæ poſſeſſionis immemorialis. Cæterum ſi quis ſupra d. ſeruitutem in dubium vocet, non

minus

minus ad eandem quæſtionem trahet omnia Imperia & Regna, quorum vix iuſta principia inuenias: cum Chriſtus tamen reſponderit, Danda Cæſari quæ Cæſaris eſſent; cum tamen paulò ante conſtet inuaſam Remp. à Romanis neque Iudæis ſatis iuſtè bellum illatum, quibus ante à Romanis conſtituta libertas, & ſocietas; *cap.* 8. 12. 14. *l.* 1. *Machab.* (qualem rarò Reges hodie firmant, quod ſcilicet ſe inuicem in omni bello iuuabunt, & animo & corde pleno & hoſtibus ſuppetias, triticum, arma, pecuniam, naues non ſubminiſtrabunt: & euiuſmodi fœdus Duces Brabantiæ, vt tales & ex cauſis Ducatum tangentibus inire non poſſunt, niſi conſultis & conſentientibus Ordinibus, *Læt. introit. art.* 3.) & ob diſſidia & delicta Ariſtobuli, & Hircani toti genti libertas ablata eſt. *Ioſeph. Antiq. Iudaic. l.* 14. *cap.* 5. 6. 7. 8. Nihilominus & Chriſtus Pilato nomine Cæſaris Iudææ procuratori roganti an Rex eſſet, quod ad eius officium ſpectabat, reſpondit, regnum ſuum non eſſe de hoc mundo; quaſi à legitimo iudice rogatus: cum de alijs, nominatim quid eſſet veritas, quæ doctrina ad eius poteſtatem non pertinebat, & de omnibus apud Herodem tacuiſſet: non ſecus quam per Pontificem adiuratus, an filius Dei eſſet, reſpondit *ego ſum.* ſicut ad hunc ſpectabat cognitio hæc ex legis diuinæ inſtituto. Erat enim Pontifex anni illius, cui ea propter etſi impijſſimo nec prophetia negata fuit. S. Willibrordus Antuerpienſis Apoſtolus teſtamento ſuo *quod refert R. P. Car. Scriban in Originibus Antuerpienſ. c.* 5 mox in principio donat Epternaco omnem rem, & villas ſeu mancipia quæ ei ingenui Franci condonauerant, illis vtitur verbis; coſque deinceps narrat dominum noſtrum Pipinum, & Dominum noſtrum Carolum maiorem domus, & ſecundo loco Rothingum ſeu Rohingum, ita enim ſonat donationis charta, etiam nunc Epternaci exſtans: (cuius exemplum anno 1618. loci Abbas tranſmiſit Aub. Miræo. Can. Antuerp. Principum noſtrorum Palatij Curioni) quæ vtitur his verbis. *donat Eccleſiam ſitam in Caſtro Antuerp. cum terris, domibus, ædificijs, accolabus, mancipijs, manſis, ſyluis* &c. *gregibus cum paſtoribus.*, &c. *an. Chriſti* 752. quæ ſunt primigeniæ noſtræ Vrbis memoriæ. Sed altius alias etiam repetit Scriban. *ibid. cap.* 4. ſed non æquè diſertè de hoc loco ſtatuentes. Itaque ex his patet, S. Willibrordum approbaſſe ſeruitutem accolarum & dominatum Gallorum, intra prima iam ſæcula, poſt eorum aduentum. qui tamen in Brabantia quomodo deinde indicia ſeruitutis amiſerint, vt diximus iura omnia manuum mortuarum, in ea locum non habere; neſcimus: non enim armis ſe ſubduxere à iugo Francorum, quid pactis fecerint, non ſatis de ijs ſæculis conſtat.

Id tamen conſtat, vt etiamſi ex regionibus exteris ſeruus vel fugitiuus eò deuenerit: à regionis puritate naturæ libertatem conſequatur. Iudicatum id eſt, arreſto Parlamenti Mechlinienſis, *ſcribit Molanus libro tertio, de Canonicis cap* 34.

Læti introitus poſteriorum Principum aliquatenus ſed non ſatis diſertè initia indicant, quibus principijs ad primordialem libertatem reditum ſit. Itaque qui huiuſmodi nexu tenebantur, vt ad rem redeamus, ſicut ordinati ita & teſtari in præiudicium dominorum non potuerunt, vt diximus.

Robertus tamen Flandris hoc onus remiſit, ſiue ob monita Vrbani II. *vt ait Marchantius d. loc.* ſiue vt ſcelera ſua expiaret, quo nomine plura templa partim è fundamentis erexit, partim deſtructa à Barbaris reſtituit. *Meier. in Cron. Fland. ad an.* 1071. Nepotem enim occiderat, & dominatum inuaſerat: ferox, & bello felix. Teſtibus Gallis, non ad internecionem tantum nobilium ad Caſſellam cæſis, pugna adeò cruenta, vt torrentes in montis Caſſellani radicibus ſanguine fluxerint. *Meier. ibid.* atque inter ſpolia tot deauratorum calcarium millia inuenta ſunt, vt ijs cedant modij annulorum Cannenſium.

In corpore Iuris Can. quod ex cenſura Gregor. XIII. prodijt, ſub c. 2. inuenies Innoc. III. Archiep. & Cap. Lugd reſcribentem, non improbaſſe conſuetudines & conſtitutiones regni Daciæ, quantum ad ea quæ ius fori contingunt, vt nullum vſum teſtamentorum illius prouinciæ hominibus contingat habere. Cæterum donationes inter viuos vel in vltima voluntate perſcotationem, quam vocat & deſcribit, ex conſuetudine ibidem etiam vſitata in cauſam piam factas mandat obſeruari. Cenſent quidam Comitatum Burgundiæ; Francum appellari, propter Immunitatem incolarum, & libertatem teſtandi pro libitu: quæ non æquè in Ducatu Burgundiæ obtinet. *Ragueau en ſon indice des Droicts Royaux. v. francq deuoir.*

Iulius III. teſtatorum & inteſtatorum fructus, nondum perceptos ad ſucceſſores in beneficio ſpectare vult, † *P. Matth. in ſep. Dec. l.* 1. *tit.* 16. *cap.* 3. alibi pro rata temporis diuiduntur qui ceſſerint tamen. *Ann. Rob. rer. Iud. l.* 3. *cap.* 1 *qui locus in hac materia præclarus eſt Bugn. leg. abr. l.* 2. *ſect.* 218. Leuinus Torrentius Epiſcopus Antuerp. facultatem teſtandi in diœceſi Antuerp. omnibus fecit, ſaluo tamen, & ei reſeruato mobilium nummo ſexageſimo, redditione computuum, &c. poſtquam ſcilicet animaduertiſſet nemini petenti eam facultatem conſueuiſſe negari, adeoque ſine examine concedi. Itaque is publici iuris fecit; ne formula petendæ licentiæ, captatoria hæreditatis eſſe videretur. Ex qua conſuetudine petendi & promiſcuè concedendi licentiam teſtandi & Alexand. III. permiſſu *in c. ad hæc.* 8. *& c. relatum. verſ. conſuetudinis. x. h. t.* (qui exceptionem tamen non regulam continet) natum credo, vt paſſim † paulatim ita hæreditates pro lubitu Clericorum deferri introductum ſit: non ſimpliciter quod quidam volunt, ſimilitudine potius vitiorum, quam vllo iure. Qua in re tamen primitus promiſcuè

4. Fructus nondum percepti ad defunctum & ſucceſſorem quatenus ſpectent.

5. In diœceſi Antuerp. paſſim data facultas teſtandi.

promiſcuè concedentes non omninò excuſauero. Quamuis cauſam illorum, non parum iuuet Conſtitutio Iulij III. *inc. cupientes.* 1550. qua curiam Rom. ſequentibus facultatem facit teſtandi de quæſitis ex beneficijs, etiam in fauorem incapacium. atque hæc quidem dandæ facultatis teſtandi conſuetudo ſua hic antiquitate defenditur; aliàs Papæ iure reſeruata eſt. *Nauar. de ſpol. cler.* §. 9. *n.* 3. *de Redd. Eccl. q.* 1. *m.* 40 *n.* 8. Quin & qui baſtardi fuerint legitimati tantum à Pontifice aut Nuncio, Epiſcopum in medietatem bonorum mobilium, & in aſſem immobilium relinquunt Principem hæredem in Brabantia. *Concor.* §. *bona verò.* ad quem modum etiam intelligo: §. *de crimine hæreſis in d. Concord.* vt aut procedat in ſolis laicis; aut ſi Clerici comprehendantur, confiſcatio quæ Principi ibi addicitur, tantum procedat in immobilibus, quod iure controuerſum eſt; *Diaz. p. cap.* 114. ſed praxis

6. † Galliæ aliorumque locorum firmat; *Lopez. ibid. Imbert. Inſt. for. l.* 3. *cap* 16. *gl. ad l.* 6. *Bugn. leg. abr. l.* 1. *ſat.* 107. mobilia autem cum ſequantur perſonæ conditionem, cum in hoc caſu ſecus expreſſè conuentum non ſit, cedant Eccleſiæ, cuius recepit ſtipendia; aut Epiſcopo, ſi non habuit beneficium. illi tamen ſub cuius diœceſi ſunt conſtituta, vt iudicatum refert Imb. *vbi ſupra*, quod in publicatione bonorum intelligo, non in ſucceſſione. Et

Idem alibi gentium.

7. quamquam in *c.* 1. *de teſtam.* prohibetur † Epiſcopo teſtamentum facere de rebus ex beneficio quæſitis, tamen non ſcio in Belgio irritatum alicuius Epiſcopi teſtamentum eo nomine quod non habuiſſet facultatem à ſede Apoſtolica. *Prout Bugn. leg. abr. l.* 6. *collect.* 93. *in Epiſcopis iure Gallico generali id aſſerit, & particulares locorum paſſim conſuetudines recitat.* Dicentur ergo iura Cleri teſtari permiſſi obtinere. etſi in Hiſpania ſecus ſentiat Couarr. *in cap. cum in Offic. de teſtam. num.* 9. *Molina de Iuſtit. t.* 1. *t.* 12. *D.* 147. *n.* 13. Paulus tamen III. adeo Prælatos fecit inteſtabiles, vt ne locis quidem pijs vltra decimam partem relinqui, quocũque titulo velit, & omnes acquirendi contrarias conceſſiones eo reducit. *Conſt ref. P. Math. D. l.* 2. *t.* 14. *cap.* 1. Inuenio quidem D. Willibrordum, à quo ferè initia noſtræ fidei Regio noſtra ſuſcepit, teſtamentum ſine mentione vlla Pontificiæ facultatis condidiſſe. *quod habes apud Caro. Scriban. in Orig. Antuerp. ca.* 5 *virum mirandum, non ob ſcripta tantum, ingenijque monumenta ære perenniora, ſed & templum quod Antuerpiæ Societati extruxit, in quo à fundamentis introrſum nihil præter marmor apparet, ex media Italia delatum, quod ſuperet, non tantum certare poſſit cum templo illo. orbis vniuerſi voto; ex cuius incendio non memorandus ille ſacrilegus nominis æternitatem quærebat.*

An idem de Epiſcopis cenſendum.

Enimuerò teſtamentum D. Willibrordi totum in cauſas pias dirigitur, & vix aliud agit quam vt deſignet loca ſacra, quibus eleemoſynas applicet, quæ in genere atque ad eius ſacram diſpoſitionem ei erant collatæ. Nihil verò ab Eccleſia profectum in conſanguineos aut alios confert, quod eo tempore nondum inoleuerat, adeoque nec vſus eiuſmodi licentiarum bonorum Eccleſiæ diuiſione nondum facta. Et verò vt nunc, poſtquam res prolapſu temporis mutatæ ſunt, vt poſtulatio licentiæ, vbi & cauſæ cognitio ſoleat accedere; pro modo hodierno teſtandi, interueniat: non improbandum eſt. ob cauſam *d. c. ad hæc d. c. relatum*

Extat etiam conſtit. Pij V. reuocatoria facultatum teſtandi conceſſarum Religioſis militibus vbicumque effectum ſortitæ nondum ſunt diſpoſitiones. *refert Azor lib.* 13. *Inſt. Mor. cap.* 5. quod intelligo de priuilegijs perſonalibus. Cæterum ſi alicuius Ordinis inſtitutum id permittat, *vt habet Choppin. l.* 1. *Monaſt. n.* 20. *in marg. de Ordine S. Antonij Vienn* vt illius Religioſis ſeruitoribus ſuis & ad pias cauſſas aliquid relinquere liceat, non exiſtimo eo Pij V. Conſt. extendi.

Eo ferè modo Alexand. III. *in c. relatum.* 12. *verſ. conſuetudinis. x. h. t.* clericis morientibus de mobilibus Eccleſiæ intuitu acquiſitis diſponere permiſit: non tamen in vim teſtamenti, vt ſe Alexand. explicat. *in c. ad hæc* 8. *x. eod.*

Enimuerò Epiſcopi, Canonici, & alij beneficiati, † quod ad eam partem fructuum attinet, quæ congruæ eorum ſuſtentationi eſt neceſſaria, ita ſunt Domini, vt ferè non magis teneantur ex ea erogare ad opera pietatis, quam ex bonis patrimonialibus. Hinc Pius V. *Conſt. inc. Romana* 3. *Cal Septem.* 1567. ordinauit, ne Camera Apoſtolica ſpoliorum nomine quidquam exigat ex bonis beneficiati, qui dum viueret beneficium tantum habuit triginta ducatorum. Neque Concilium loquitur de ijs, quæ quis ſibi hoc modo ſubtraxit, vel quæ iuſto labore pro meritis acquiſiuit. hæc enim non cenſentur fructus beneficij, ſed propriæ induſtriæ; ſed loquitur de ijs tantum quæ ratione beneficij obueniunt, & ſuſtentationi redundant. *Leſſius de Iuſt. l.* 2. *c.* 4. *d.* 6. *n.* 39. 40. quæ ſi expendant in vſus prophanos, vel ad ditandos ac augendos amicos, lethaliter peccent. *Leſſius ibid. n.* 47. neque de his teſtamento diſponere poſſunt in vſus non pios, non tantum Epiſcopi, de quibus primariò ſonant verba *c.* 1. *ſ.* 25. *Trid.* ſed omnes Eccleſiaſtici vt in fin. extenditur: vtpotè in quibus eadem ratio obtinet. Quamquam fortè ad vſum hodiernum loqui, ideò magis videri poſſit Concil. quod etſi generaliter Clerici, conſuetudine diſponere & teſtari permittuntur, iuxta ſuam conſcientiam, non tamen vbique Epiſcopi, niſi ſpeciale à ſede Apoſtolica habuerint indultum, vt dictum eſt. Quin & L. Molin. *de Iuſt. tract.* 2. *d.* 147. *n.* 31. *per d. c.* 1. *ſeſſ.* 25. *Trid.* cenſet id adeò iuris eſſe naturæ, vt Clerici de acquiſitis per Eccleſiam, ſepoſita parſimonia, induſtria &c. teſtari non poſſint; vt aduerſus illud vlla conſuetudo vim non habeat. *vt & ſupra tetigimus de prebendis.* Nihilominus Anton. de L'eſtang Præſ. Toloſ. *ibid. in ſuis Arreſt. Toloſ. arreſt.* 3. *l.* 3. 14. conſuetudinem Galliæ generalem teſtandi de acquiſitis ex beneficijs 8.

Quatenus hæc ſine offenſa conſcientiæ fiant.

beneficijs ſuſtinet, à Concilijs generalibus & ſacris Canonibus approbatam eſſe: & quamquam non extet aliquis Canon; contendit tamen ex Ioanne Andreæ *ad reg. nemo poteſt de Reg iur.* in prima compilatione caput a. ſub rubrica de teſtament. inſertum fuiſſe, quod diſertè huiuſmodi conſuetudinem approbaſſet; ſed in a. editione id caput fuiſſe ſublatum, ne alijs prouincijs daretur occaſio, quæ ad eiuſmodi conſuetudinem nondum deflexerant, à primitiuis Canonibus diſcedendi. quod ipſum conſtare etiam aſſerit, Ioan. Andreæ non gratis dixiſſe, inſpicientibus volumina dicta primæ collectionis. ſed is præſupponit iuris poſitiui eſſe tantum, ne Clerici de fructibus beneficiorum ſibi obuenientibus, ſecus quam in vſus pios, diſponant; adeóque in eo conſuetudinem iuri derogare poſſe. ſed id caput ſimpliciterne an cum diſtinctione iam tradita fuerit accipiendum, is cui vſu veniet expendet. qua de re tota, & quantum iuris aliàs habeat Clericus in ijs quæ habet ex beneficio, diſquiſit Azor. *Inſt. mor p. 2. l. 7. cap.* 8. 9. 10. Binsfeld. in Enchir. 4. *p. cap.* 13. vbi refertur locus Ambroſ. *l. 1. off. ca.* 3. *Melius eſt*, inquit, *vt ipſe tuis ſubuenias quibus pudor eſt ab aliis ſumptum depoſcere, non tamen vt illi ditiores fieri velint ex eo quod tu conferre potes in opibus.*

9. Qui verò ſolo indigentiæ non ſanguinis intuitu, vel inter viuos vel per vltimam voluntatem conſanguineis proſpiciant, non nimis frequentes ſunt; & plures forent, ſi dum ſe ad condendum teſtamentum componunt, prius *iuxta Couar. vbi ſupra num.* 13. examen & iudicium ſuæ conſcientiæ ſubirent; non verò tanquam oculos obnupti aliorum veſtigia pone tantum legerent, aut carneos oculos tantum adhiberent; cogitantes quod, non, ſicut videt homo, & Deus videbit. quod ſi dubitare inciperent, admitterent ratiocinationem Ciceronis l. 1. Offic. *quocirca* inquit, *bene præcipiunt qui vetant quicquam agere, quod dubites æquum ſit an iniquum; æquitas enim lucet ipſa per ſe, dubitatio cogitationem ſignificat iniuriæ.*

Quo tamen facilius prouocentur homines ad pias cauſas, earum fauore ſolennitates iure remiſſæ ſunt, teſtantibus & verò ſæpius negliguntur, & quoad pia relicta valere etiam non inſtituto hærede credit teſtamenta ſeu vltimas voluntates Sa. *V. teſt.* §. 4. & Epiſcopis piarum voluntatum executionem commendarunt ſacri canones, & Concilium *Trid. ſ.* 22. *c.* 8.

10. Non laudanda pietas quæ naturæ obliuiſcitur.

Non tamen omnes tam pios eſſe velim, † vt per exceſſum ad impietatem vergant; ſed menſuram ſeruent præfixam *c. ſi quis.* 13. *quæſt.* 2. vt Chriſtum ſcribant in filialem portionem, non amplius, quam quidem menſuram, non quis cogitur exoluere, ſed vetatur tranſcendere. & alibi S. Auguſt. 17. *quæſt.* 4. *cap. fin.* non patitur eos qui quaſi in piam cauſam nimis integras hæreditates venantur. *v. Malder. in medit. theol. dici* 22. vbi applicat quod de corban dicitur *Marci.* 7. Teſtamento Flandri etiam in cauſam piam ſupra tertiam bonorum patrimonialium, mediam acquiſitorum, (quibus etiam feuda continentur) legare prohibentur. *Iac. March. in decr. Fland. tit. de legibus.*

11. Voluntas in alterius arbitrium collata quatenus ſubſiſtat.

Ex teſtamento nullo fideicommiſſum † ſi agnoſcitur, ſolui debere, non vt ex teſtamento, ſed quaſi alia relinquentis voluntate, Charond. *l.* 3. *Reſ.* 47. refert iudicatum. Non tamen teſtantis tota voluntas in diſpoſitionem tertij relata valida erit ſi dicit ſe alicui eam indicaſſe, tametſi declaret in cauſſam piam reliquiſſe: ſed ſi non nominet quidem in quam rem reliquerit, ſeu quoad modum dicat ſe indicaſſe, ſolemniter tamen teſtetur, & relinquat, modo collato in ſecretum alienæ voluntatis, ea voluntas recipietur tanquam collata in arbitrium boni viri, *vt quidem vult Charud. vbi ſupra Reſp.* 84. Tamen M. Ant. Gen. *pr. c. 2. inn.* 13. *ex l. Theopompus, D. de dote præl. l. quem hæredi. D. de reb. dub.* vult ſtari dicto talis commiſſarij, tam reſpectu quantitatis quam perſonæ, quam & cui teſtator legare voluerit. ſed magis vrget *c.* 13. *extra de teſtam. qui extremam* inquit, *voluntatem in alterius diſpoſitionem committit, non videtur decedere inteſtatus.* negat tamen Charondas exſtare iuris locum, qui huiuſmodi relicta probet; ſed id c. 13. facere videtur. & memini executionem habuiſſe teſtamentum taliter conditum à quodam Canonico.

Itaque hæredis nominatio in alterius arbitrium collata, multo magis ſecreto pectoris tantum commiſſa, ſubſiſtit. Hærede enim nominatim ſcripto nihil dubij erat Innocentio III. in *d. c.* 13. decidendum. Inteſtatus enim ſolus decedit, cui ex teſtamento nemo hæres exiſtit. *Inſt. de hæred. quæ ab inteſt. in princ.* legata autem quacumque ex cauſſa caduca fiunt, nihil ad id refert. Nominatio autem hæc ab ipſis teſtamenti tabulis teſtatoriſque elogio fidem auctoritatemque omnem nanciſcitur; quippe, cum relatum inſit referenti, perinde ea executorum declaratio habetur, atque ſi diſerte tabulis eſſet inſerta, præſertim ex æquitate Canonica, *vt bene gloſſ. in d. cap.* quam contra iuris ciuilis ſubtilitatem fortè conſiderauit Innoc. Vnde orti mores videri poſſunt, vt hodie more modóque loquendi teſtati videantur etiam illi, eorumque voluntas ſubſiſtere, per conſuetudines locorum multorum; qui etiam hæredem nullum inſtituerunt. Benè tamen Charond. *dict. reſ.* 48. ex rigore edicti *de quo ibi & hic infra n.* 17. negat ſubſiſtere voluntatem, quæ non tota & in ſcriptum redacta, & ſignata ſit.

12. Palam exprimatur.

Et quidem oportet teſtantem palam profiteri ſuam voluntatem: † non ad interrogationem Notarij, ita vel non reſpondere; & dubitationem relinquere, moleſtia rogantis, morbiue, an enixa voluntas eam expreſſerit. *Char. lib. Reſp.* 5. *r.* 46. etſi diſſentit Decius *conſi.* 489. *in caſ. ad med. Bocr. deciſ.* 33. *num.* 60. *Ioan. Dilect. de arte teſtandi. tit. 4. caut.* 2. Diſtinguit Buſ. *ad l.* 21. *num.* 6. *D. Qui Teſt. an.* vt ſi nunquam ante notario aut alteri voce indicarit

hæredem,

hæredem, ne id pro teſtamento accipiatur,
ne iure quidem Canonum: ſi aliter vnquam
iudicauit, valeat.

Ex ſerio hoc agatur.

13. Multo minus inter † alios actus ſermoci-
nationeſque dicere ſufficit, *ego te heredem facio,*
aut bona mea tibi relinquo: neque enim id oportet pro
teſtamento obſeruari, vt ne quidem id in milite
receptum ſit. §. *planè, inſt. de milit. teſtam.* ſed
conſtare debet teſtamentum factum eſſe, &
defunctum teſtandi actum voluiſſe exequi.
Bartol. Socin in l. 1. §. *ſi quis. D. de verb obl num.*
3. *Alciat. ibid. num.* 13. *Choppin. de priuil ruſt. l.* 3.
cap. 7. *num.* 9. qui etiam loquuntur in cauſſa
pia. *Mynſ. Angel. Hotom Weſenb. d* §. *plane* vt
appareat de animo teſtandi ſerio agi, conteſte-
tur teſtes, &c. Quod vt conſtaret, iure ciuili
multa ſolemnia requirebantur: Canonico
† ſufficit Notarius vel Paſtor, & duo teſtes.

Solemnia hodie requiſita.

14. Panorm. *in cap. cum eſſes. h. t.* alijque exiſti-
mant Curati aut Vicarij generatim commiſſi
vicem ſuppleri per duos idoneos teſtes, in
conſcriptione teſtamenti: non tamen per al-
terius confeſſarij, etiam à parocho ſpecialiter
deputati præſentiam. *Chopp. de ſac pol. l.* 2 *t.*
1. *n.* 14. & edictum noſtri Principis ann. 1611.
paſtorem aut eius vicarium requirit *art.* 12.

Quod edictum quia non tantum præſen-
tiam, ſed etiam ſubſcriptionem requirit. *vt la-*
tius dicemus infra num. 20. & dilucidè oſtendit
quæ ibi diſponuntur pro forma & ſolemnita-
te exigi, quod non ita ſit ab illis decretalibus
fundantibus ſe dumtaxat in ſcito illo diuino,
vt in ore duorum vel trium teſtium ſtet omne
verbum; exiſtimem per illud edictum non
poſſe ſuppleri parochi abſentiam à ſupernu-
merarijs teſtibus, neque itidem defectum ſub-
ſcriptionis, teſtatoris, vel teſtium aliquorum,
quia forma per æquipollens ſuppleri non po-
teſt. *Choppin. de moribus Pariſiorum lib.* 2. *tit.* 4 *nu.* 3.
verſ. porro ſi. & iuris reſponſ. 355. *vol.* 5. vbi defe-
ctum duorum teſtium ſuppleri negat ab alte-
ro notario, vel parochi abſentiam à duobus
alijs teſtibus, & arreſto Pariſienſi refert 17. *Cal.*
quintiles 1602. reſciſſum teſtamentum à duo-
bus notarijs non alijs teſtibus ſubſcriptum.

Quid in Chirographariis teſtamentis.

Cæterum quod ſpectat eam ſolemnitatem
teſtamenti, & conſuetudinem quorundam
Capitulorum teſtandi ſub ſolo Chirographo,
argumento l. 15. *C de teſtam. mil.* exemploque mi-
litis translato ad clericum: an ea ſatis conſtet,
deſpiciendum ex facto vſuque eſt, & illud
porrò; an nunc ſubſiſtat poſt d. edictum, ar.
12. & ſeq.

Qua etiam in re examinandum eſt, quan-
tum vel immemoriali vſu rerum, vel concor-
datis clerus edictis Principum ligetur, vel ijs
ſolutus ſit: vt porrò videatur an edictum, an
antiqui mores obtinere eius reſpectu in quæ-
ſtione hac debeant, nam quod *num.* 16. *infra*
dicimus ex Brab concordatis, non reſpectu cleri,
ſed populi obtinet, de cuius teſtamentis non
iudicaret Iudex Eccleſiaſticus ſepoſitis con-
cordatis. alioquin vix in iudicijs obtinebitur,
quia iure legum edictorumq́; communi clerici
vtantur, niſi ſpeciali conſuetudine iuuentur.

Induciæ Belgicæ teſtamenta irritant in odium belli aut religionis conſcripta.

In tractatu induciarum † *art.* 32. & illius in- 15.
terpretatione *art.* 32. dicitur, quod omnes
diſpoſitiones & exhæredationes factæ cauſſa
belli aut religionis habentur pro non factis.
Vnde id multo magis obtinet in futurum,
cum dicatur in 2. art. Induciarum, quod
hoſtilitas omnis ceſſabit, cuius eſt effectus
exhæredatio, ob hoſtilem animum intuitu
belli aut cauſæ belli, vt fuit Religio, vt quic-
quid eſt cauſſa cauſſæ, eſt cauſſa effectus, co-
demq́ue ſpectat: & tamen ſi non inſeruerit
teſtator cauſam; non cenſeo admittendum
quem ad probandum ex cauſſa Religionis
fuiſſe factam: quia in art. 19. edicti Princi-
pis *anni* 1611. *ſuper adminiſtrat. inſtit.* cauetur,
ne probationes per teſtes fiant, non tantum
in contractibus excedentibus 300. florenos,
ſed & in teſtamentis, quaſi plus dictum quam
ſcriptum appareat. ſed hoc quidem de ijs te-
ſtamentis intelligo, quæ poſt edictum condi-
ta ſunt, neque ad præterita extendi. *L. Iubemus*
29. *in fin. C. de teſtam Auth. hac Conſtit. interp.*
priorem. 5. *hac igitur. Coll.* 6. *Auth. vt facta noua*
Conſtit. poſt inſinuationem. §. 1. *Coll.* 5. *l. leges. de*
leg. neque intereſt quod ſuperſtites poſt hanc
Conſtit. teſtatores teſtamentum aliud ſcribere
potuerunt, & ſe ei conformare: nam vti non
tenebantur, *d.* §. 1. *in verb. vnde præteritum om-*
ne &c. ſic etſi non fecerint, actus prior ex ſub-
ſecuta *Conſtitutione* nec in eorum fauorem
mutationem accepit. *ll c.* 2. Et quamquam † 16.
in Curia Eccleſiaſtica ius Canonicum ſerue-
tur, & eo deficiente ius ciuile commune. *c.*
1. 2 *de noui oper. nunc.* deinde Principum edicta
& conſuetudines locorum; tamen in cauſis
teſtamentarijs & dotalibus, *Concordatis Brab* §.
1. *de teſtamentis*, tenemur etiam in eo foro ſe-
qui Principum Ordinationes & conſuetudi-
nes locorum. Vnde ex cauſſa iſtius Conſtitu-
tionis, quæ etiam art. 19. omne genus diſpo-
ſitionum excedens 300. floren. ſcripto fieri
iubet, & ſuper non ſcriptis ius non dici, nunc
in Belgio noſtro ceſſant teſtamenta nuncu-
patiua, † vt ex ſimili Conſtitutione Galliæ 17.
intulit Charond. *reſp. l* 9. *r.* 35. Similiter iudices
Eccleſiaſtici irrita debent pronunciare relicta,
donataq́; inter viuos, vel aliàs immobilia bona,
aut ſuper ijs cōſtitutos reditus vitales, aut per-
petuos, à minoribus 25. annis ad opus ſuorum
tutorum curatorū, bonorū adminiſtratorum,
aut prolium illorum, aut patrinorum, aut
concubinarum, ob ſanctionem Car. V. *diuerſ.*
Ord. 4. *Octob.* 1540. *lib edict. fol.* 772. ſic in
Flandria edictum Principum *an* 1611. *ſuper*
admi. inſt. ar. 14. quod tamen non procedit in
patre, auo, matre. auia, fratre, vel ſorore. 18.

Teſtamēta nuncupatiua in Belgio ceſſant vbi non ſunt decretæ conſuetudines contrariæ.

Milites & Clerici inutiliter teſtantur pro concubinis.

Milites & Clerici † iure concubinas inutili-
ter ſcribunt hæredes, legant, donant, & mino-
rennes immobilia, *ex Conſt Car. V. vt ſupra di-*
ximus tit. de cohab. Cler. & Mul.

An idem nunc in paganis.

Sed † an idem nunc obtineat in paganis,
poſtquam generatim inhibitus eſt concubina- 19.
tus. *vt ibid demonſtrauimus*, quæ in alijs ratio
huius pœnæ fuit. *d. l. miles* 41. *ff. de milit. teſt l.*
2. *de don. int. vir. & vxor.* & etiam ius nouiſſi-

mum

mum ciuile recepit. *Non. Leon.91. & ibid. Ant. del-Rio. Ioan. Goddeus in l. 144. D. de verb. ſignif. Decian.vol.1. reſp.5. num 94. Paleot. tract.de ſpur. cap. 12. num. 10. Clar. §. fornicatio num. 6.7. Burgun l de Loix abrogees r.ca* 58. quate nec eis benefacere permiſſum erit, non magis quam olim militi & Clerico. *Rapò Caman. in l. miles 41. §.mulier.D de milit.teſt*. eo argumento quod ea Lex turpem mulierem dicat. *nec ex teſtamento militis capere poſſe*, quaſi *ne quidem* dicat, ac implicet, vt nec ex pagani poſſit. *Caſar Vrſillus ad deciſ. Afflicti* 102. *Lucas de Penna l. cohortales. Cod.de cohort.l.12 exacte Crauetta conſ 363.num 3. & 8. Sebaſt.Nauius in d l miles.* & Bugn. *de Loix abrogees.l.* 1.239. dicit eſſe generalem conſuetudinem, vt nec concubinæ, nec prolibus hæreditas, aut legatum à concubino tribui poſſit, abrogata *l ſi quis C.de natur. lib &c.* præſertim cum hodie concubinæ & naturales liberi, non ſunt ad mentem & rationem antiqui iuris, *vt itidem diximus ſupr de cohab.Cler. & mul.* quare & Maſuer. *in rub. de ſucceſ. §. itidem baſtardus* ait, quod leges concubinis & nothis fauentes ab viu iam dudum receſſerunt. quod tamen in his locis omnimodo receptum non eſt, reſpectu patris teſtantis, & inteſtatæ matris & prolium inter ſe. *vt dicemus infra tit. prox. & lib. 4 qui filij ſint legitimi.* Quamuis autem lubenter ego in affirmatiuam quæſtionis initio propoſitæ opinionem tranſirem; quippe quæ pietati & pudicitiæ publicæ faueat, dum multi ad licita matrimonia ducerentur, ſi damnatis lecti conſortibus & liberis vltimo elogio benefacere non poſſent, tamen quia Imp. noſter Car. V. eam diſertè in minorennibus tantum recepit, non ſatis auſim pœnam proferre vltra limites ab eo poſitos: etſi Lex etiam prohibitiua concubinatus ad paganos non tam prorogata quam canonum cenſura emendata ſit, qui ipſi concubinarios inteſtabiles expreſſè non declararunt: vt nec Pius V. in Conſt. cuius meminimus *ſup. de coh. Cleric. & mul* qua illegitimos tantum clericorum filios ex patrum teſtamento aliquid capere vetuit.

20 Edictum 1611. art. 12. requirit non tantum vt teſtamenta ſcribantur, ſed vt & ſubſcribantur † à teſtatore, & duobus teſtibus, qui etiam ad hoc vocati ſint, ſiquidem ſcribere norint, cuius mentio etiam inſtrumentis inſerenda ſit à tabellionibus, Paſtoribus, aut vice Paſtoribus, qui nihil ſibi ſuiſue tamen adſcribant. & inſuper ſeruari oportet ſolemnitates requiſitas, tam quoad formam teſtandi, ætatem teſtantis, quam qualitatem bonorum, ſtatuta loci rei ſitæ, nullo legato relicto ijs quos mox recenſuimus. *omnia*, inquit, *ſub pœna nullitatis* quæ verba credo relatiua non ad immediatè tantum præcedentia, ſed omnia tribus illis articulis conſtituta.

Teſtamenta à teſtatoribus & teſtib. hodie in Belgio ſubſcribenda.

Quare Principes 18. Martij 1620. ad meam ſupplicationem interpretatione ſua declararunt omni caſu nulla eſſe teſtamenta ſiue ſola teſtatoris, ſiue ſola teſtium, ſiue vtrorumque ſubſignatio deſit, ſiue notarius ſolum in protocollo, inſtrumento, ſeu teſtamenti tabulis non annotarit, *ſcribere teſtatorem non poſſe*; qui tamen coram eo teſtibus que id indicarit (quod itidem in Gallia cum ſimiles regiæ ordinationes eſſent editæ ſine nullitatis mentione obtinere teſtatur Charond. *pandect. Iur. Gal.lib 3. cap.4.*) declarauerunt tamen aliàs ijdem Principes in teſtamento patris inter liberos conditò voluiſſe eum rigorem requirere.

Priori autem interpretatione etiam hæc deciſa ſunt. edictum non in teſtamentis tantum, ſed etiam codicillis, ſeu teſtamentis, quæ clauſulam codicillarem habent, & quibuſcumque alijs extremis voluntatibus, etiam militum in præſidijs agentium, locum obtinere: ſub verbis *ſi ſcribere neſciunt* non litterarum tantum ignorantiam, ſed & ob morbi acerbitatem fortè impotentiam comprehendi. vocatos autem teſtes (quod edictum requirit) intelligi non tantum è domo vocatos, ſed & eos qui ad ægrotum inuiſendi cauſa venientes, ac fortuito ita reperti, requiſiti ſunt, vt factioni teſtamenti interſint, dum faciunt quod teſtem facere conuenit. Dum autem excipit edictum ea loca, quæ conſuetudines contrarias habent decretas; eas ſolas intelligi, quæ authoritate Principum decretæ ſint, non vſu longæuo ſeu alia quacumque firmitate duntaxat ſtabilitæ. Præter hæc tradunt practici noſtri & Gudelin. *de iur. nouiſ. li.2.c.5.* ad ſubſtantiam teſtamenti, prout hodie eſt, vocaturque, moribus neceſſariam non eſſe hæredis inſtitutionem. adeoque vix differre à codicillis: teſtatorem partim teſtatum, partim inteſtatum mori poſſe: eumue qui inſtitutus eſt in re certa, ſeu cui pars certa genuſque bonorum relictum eſt non aliud capere, quam quod expreſſum eſt: & reliquum hæreditatis ad propinquos ab inteſtato deuolui, non inſtituto accreſcere: demum ex certo tempore vel ad certum tempus hæredem inſtitui; neceſſariam non eſſe liberorum exhæredationem: ſed pro ea haberi præteritionem, vt valeat quidem teſtamentum, inofficioſum tamen dici poſſit: eam enim querelam quæ non iuris & ſiitatis ſubſtantiam, ſed charitatis & naturæ officium reſpicit, retineri: pupillarem ſubſtitutionem quatenus bona à patre relicta egreditur, non agnoſci, neque ad illius exemplum mente capto ſubſtitui: præterquam quoad bona quæ ei teſtator reliquit, quorum pleraque ad exemplum ferè militarium teſtamentorum nonnullis in locis diſertis ſtatutorum verbis, alibi generalibus v. g. cum dicitur non alias requiri iuris ſolemnitates, quam notarij vel parochi duorumque teſtium præſentiam, dum vſus qui & alibi ſine alio ſcripto conſiſtit, generatim ita receperit. quod cuique ſuo loco expendendum, qua tamen in re vbi conſuetudines decretæ non ſunt, edictum principum hic obſeruandum eſt.

Iuxta c. Rainut. 16. *ext. de teſt.* duæ quartæ † Treb. & Legitima detrahuntur, quod latè diſputatum apud Dd. quos refert Facbin *l.4. contro. c. 2.* ſed deciſ. Cur. Holl. *d. 17. in fin.* 21.

Duæ quartæ vbique detrahantur excepta ...

L

dicit

dicit d. c. per totum mundum obſeruari,
adeoque d. Curiam Holland. 9. Ian. 1583.
ita iudicaſſe, quod & Pariſien. Curia fecerat.
Cal. Iun. 1585. *Ann. Rob. Rer. iud. l 4. cap.* 17.
quod & aliqui ad Falcidiam prorogare vo-
luerunt. ſed Zabarel. *ad d. c.* Rainut. non ad-
mittit. quia dici nequit exhauſta hæreditas, ex
quo legata non excedunt dodrantem, vnde
legitima conſtat ex reliqua parte: Trebelliani-
ca autem detrahitur non ideo, ſed quia hæres
cogatur reſtituere. ego cum fideicommiſſis
legata exæquata ſint, obtinere crederem in
Falcidia, quod in Treb. obtinet; niſi quare-
nus rei natura repugnaret. Porrò ſi filij legiti-
mam detrahunt, quaſi æs alienum, debitum
iure naturæ, *vt dicit cap. Raimald. h. t.* & ex re-
liquo as hæreditatis conſtituitur, non video,
quomodo cum de Trebellianica & Falcidia
agitur, non erit eadem detractio æris alieni,
& ex reliquo conſtitutio aſſis hæreditarij: vn-
de certum apud me eſt, iure ciuili ignotam
fuiſſe vtrinſque quartæ detractionem. *vt Cuiac.
l. 8. obſ. cap.* 3. ſed ius Canonicum expreſſum,
in foro facile accedente filiorum fauore de-
preſſiſſe aliam opinionem. Nec quicquam
me monet, vt generatim aliter ſentiam, Nou.
de reſtit. *& ea quæ parit. §. Quamobrem,* per quam
Fach. *vbi ſupr.* quaſi ex iure nouo ſuam opi-
nionem ſtabilit; quaſi faſſus iure veteri ſecus
eſſe: quia non loquitur generatim *d.* §. ſed
22. Verior interpretatur. demum caſu, quo non † ſufficeret legitima
pars ad dotis, aut antenuptialis donationis ob-
lationem honeſtè & ſecundùm perſonarum
qualitatem & merita. *vt ſunt verba dict.* §. quæ
conuincunt per particulam, *ſi*, potius tradi
exceptionem aut caſum ſingularem quam
regulam: qui tamen caſus valde eſt notandus:
vti eſt frequens, nec ſatis animaduerſus ab
omnibus, tamen In cognitione & arbitrio iu-
dicis ſubſiſtens: vel potius vult *ibi* Imp. in iu-
dicis abitrio conſtituere augmentum legitimç,
vt ſi non ſuffecerit triens, vel ſemis, v. g. in eo
habet qui 20. plus minus, liberos, vt augea-
tur: & quatenus augendum videbitur iudici,
detrahatur; non vt duæ quartæ; ſed vt vni-
ca; etſi ob cauſſam aucta.

DE SVCCESSIONIbus quæ ab inteſtato deferuntur.

1. Spolia vbi & in quib. locum habeant? PRoximo titulo etiam diximus quid vſus in
ſucceſſionibus Eccleſiaſticorum inteſtato-
rum hic habeat. Sed ex Conſtit. Pauli III.
bona Prælatorum, & Religioſorum † extra
clauſtra degentium, ex Conſt. Gregor. XIII.
apoſtatarum & Clericorum bona per illicitas
negociationes, aut via à ſacris Canonib. pro-
hibita, acquiſita *vt latius infra tit. de apoſtat. n.* 10.
ex Conſt. Pij IV. & quorumcumque Eccle-
ſiaſticorum in Italia extra Vrbem defuncto-
rum, ex Conſt. Greg. XIII. ad Cameram
Apoſtol. pertinent, nomine ſpoliorum: ſub
quo tamen non veniunt ſacræ ſupellectilis or-
namenta, & res cultui diuino dicatæ, ſed ma-
nent ſuis Eccleſijs. *Ex declar. Pij V. quas omnes
Conſtit. vide apud P. Matth. Sep. Dec. l.* 3. *t.* 3.
Etiam ſub *t. de foro compet.* diximus qualiter
profeſſi † nec ſuo nec monaſterij nomine hic 2.
& pleriſque locis *Bugn. leg. abr. l. 6. collect.* 59. Profeſſi incapaces ſucceſſionum.
agnatis ſuccedant inteſtatis, exceptis Clericis
ſeu Patribus Societatis Ieſu. etſi corá ſuperio-
re tria vota emiſerint, niſi fuerit ſolemne. ita
refert Choppin. *Monaſt. l.* 2. *t. vltim. num.* 9. ſe
inueniſſe mirabundum Curiæ arreſto deci-
ſum.

Et quoad Minoritas non obſeruantes non
magis quam ius commune receptam eſſe bul-
lam Clementis IV. & Sixti IV. quarum me-
minit, teſtatur idem Bugn. *vbi ſup.*

Diſertè autem Carolus V. ſtatuit de reli-
gioſis iam profeſſis. *edict.* 15. *Febr.* 1528. *Brux.
fol.* 750. *lib. edict.* quid ergo de nondum profeſ-
ſis? nulla dubitatio eſt, quin ſuccedant, & te-
ſtamento de rebus ſuis ſtatuere poſſint, modo
res ipſas immobiles monaſterijs non adſcri-
bant, ſed diſtrahendarum dumtaxat pretia.
Quid ſi non teſtentur? eam quæſtionem Ca-
roli edictum non tangit. neque de iure du-
bium eſt, quin ipſo ingreſſu ſe ſuaque dedi-
cent Deo. *Auth. Ingreſſi. C. de ſacroſ. Eccl* ſed hanc
auth. in regno Franciæ ceſſare de conſuetu-
dine generali, profeſſorumque hæreditatem,
tanquam mortuorum non monaſterium ſed
agnatos capere teſtatur Bugnion. *leg. abr. libr.*
1. *Satir.* 30. *authores & locorum conſuetudines
quamplurimas referens.* Idemque hic obtinere
practici noſtri contendunt, arreſto tamen ali-
quo deciſum non audiui. Qui aliquid in bo-
nis habent, ſolent teſtamento condito eam
controuerſiam præcauere.

Eo Iure ſtante ſi Religioſus proximus eſt
defuncto, facit locum ſequentibus; ſi autem
illi ſunt hæretici, deuoluitur de iure ſucceſſio
ad quemlibet ex ſanguine Catholicum: ſi
nemo talis ſit; tum demum locus eſt fiſco.
l. 10. *Cod. de hæret.* Sed hic induciæ & rerum ſta-
tus ius hoc ſuſpenderunt. Porrò ius hoc à
Carolo V. ſtatutum, promiſſum eſt ſeruari in
Brabantia per Epiſcopum Leodienſem, in
concordatis, vt hic in foro interiori etiam vi-
res habere videatur. *argumento eorum quæ habet
Peck. de Amortiz. cap.* 7. Vbi tale concordatum
aut Cleri aſſenſus non eſt, edictum Caroli
non obligabit in conſcientia. Itaque cum
de iure monaſterium ſuccedat, vbi ſuccederet
Monachus, ſi in ſæculo manſiſſet, poteſt ex
conſenſu Prælati ſine vlla diſpenſatione Pon-
tificis adire pro monaſterio hæreditatem, &
de ea diſponere tam in vtilitatem monaſterij,
quam alios pios vſus, iuxta prudentiam &
pietatem ſui Prælati, & prout regula Præla-
to, & hic ſuo Religioſo permittit, de bonis
monaſterij diſponere.

Moribus ferè vbique obtinuit (nam iure 3.
ſcripto ſecus ſe res habet, *Grivel. Dol. dec.* 144. Spurij qualiter
in princ.) vt Princeps baſtardis ſuccedat: vt

etiam

teſtamenti factio competat, aut maieſtatis ſuccedatur.

etiam próx. titul. tetigimus quoad Clericos. ſi modo teſtati non ſiut, proles legirimas non babeant, matrem, ex eaue fratrem aut ſororem. *id. ibid. numer.* 10. ſed in Brabantia niſi inter liberos actiuam teſtamenti factionem habere non videntur, niſi à Principe impetrauerint. §. *bona verò immobil. in Concord. Brab.* vt nec paſſiuam etiam de iure habent reſpectu patris, præter naturales. *Auth. ex complexu*, C. *de inc. nupt. Mynſ. cent.* 1. *obſ.* 35. Sic & Philipp. II. Hiſpan. Regem leges Burgundicas interpretatum ſpurijs, qui ex damnato coitu nati ſunt, actiuam & paſſiuam teſtamenri factionem ademptam eſſe, declaraſſe an. 1587. refert Griuel. *d. deciſ.* 144. *nu.* 8. ſed proſequitur id non porrigi ad natos ex ſoluto & ſoluta, vt Principem neceſſarium hæredem habeant; niſi ſub ratione trium conditionum mox recenſitarum: ſed ad natos tamen ex coniugato & ſoluta, aut Clerico in ſacris exiſtente & ſoluta, qua de re non poſſum ex integro cum eo ſentire, nec calamum cohibere, quin paulò latius excurrat.

Spurij qui ex damnato & legibus ciuilibus punibili (nam Canonicis omnis coitus eſt punibilis, qui extra matrimonium contingit) coitu nati ſunt, non gaudent priuilegio naturalium *Auth licet. C. de nat. lib.* nec ijſdem tamen omnes pœnis inuoluuntur. Punibilem autem non intelligo morte naturali tantum, vel ciuili; vt Gaſp. Anton. Teſſaur. *quæſt for. lib. ſing. quæſt.* 22. *numer.* 16. qui nimis ſtringit. quippe nullibi nunc ferè gentium adulterini, inceſtuoſi, ſacrilegi coitus morte puniuntur: nec tantum quicumque extra matrimonium non accidit inter ſolutum & ſolutam, vt Griuel. qui nimis laxat: adeo vt medium locum ſeruandum putem pro natis ex coniugato & ſoluta, & clerico, etſi in ſacris exiſtente, ſæculari; non autem regulari, (nam hic coitus ad ſacrilegos refertur) quamuis talis coitus moribus omnium ferè gentium (quæ ad Deformatam Religionem non defecere) punibilis ſit; *vt etiam dicit d. Griuel. numer.* 22. non quidem vt adulterium, ſed extra ordinem; præſertim quia ratio ſucceſſionum ad ius ciuile pertinet, vt illud hic tantum inſpici debeat, non ius Canonicum, quod non æquale tantum, ſed & maius forte peccatum cenſet in adulterio viri; quippe qui caput ſit vxoris, exemploque innocentiæ præire ei debeat; cum ius ciuile coitum coniugati non reputet adulterium: quia thorus non violetur, ſanguis, familia, ſucceſſio confuſione non peruertatur. Quin etſi ad rigorem examinemus, non omnes nati ex ſoluto & ſoluta gaudent priuilegio dict. Auth. *licet*, ſed nati tantum ex concubinis (quæ quales iure ciuili ſint, alibi diximus) §. *diſcretis in auth. Quib. mod. nat. effic. ſui, in verb. hoc enim tantum concubinam habentibus eſt conſcriptum, &* §. *ſi verò effuſa ibid.* vbi plurium ſimul concubinarum, ſeu potius, vt inquit, fornicatricum filijs Legis illius beneficium non dari aſſeritur: nam & hunc odibilem Lex dicit, qui cum pluribus fornicatur, etſi ſolutis ipſe ſolutus. *d.* §. *ſi vero.* adeoque ſpectant ad §. vlt. in d. Auth. ex eo nati, vtpotè ex damnato, etſi non punibili, complexu. Largè autem *ibi* ſumitur damnatus complexus; ſcilicet quicumque non contingit cum vxore vel concubina: vt qui eſt cum fornicaria, aliaue ſoluta damnetur: multo magis qui ſtuprum etiam non violentum habet adiunctum. Omnes enim ex eiuſmodi complexu nati excluſi ſunt à beneficio d. Authen. *licet*: non tamen pœnis idcirco omnibus obſtricti, quibus adulterini, inceſti, nefarij. Itaque hos ex ſolutis natos, & ſimiliter eos quos ſupra intermedios conſtitui, eo loco habeo, vt quæcumque leges pœnales eos diſertè non exprimunt, comprehendere non putem.

Itaque vt de caſu d. Griuel. dicam, cenſeo; natos ex matre ſoluta & patre coniugato, aut clerico in ſacris exiſtente, perinde ac natos ex ſoluto & fornicaria, aut quacumque alia ſoluta, citra formam concubinatus (cui ſoli ad matrimonij imitationem fauet d. Auth. *licet* & d. Auth. *Quibus mod. nat. eff.*) agnita; ſub d. Regis declaratione diſertè eos non exprimente, non eſſe comprehenſos. Ex patris quidem teſtamento filium clerici capere non poſſe tit. prox. retuli. idemque ſentio de nato ex coniugato & ſoluta, quin & de ſoluto & ſoluta, ſi rigidè agamus, citra formam proprij concubinatus, *ob d.* §. *ſi verò effuſa, in verb. odibilis eſt quidem iſte talis, procul autem hac lege* (quæ de naturalibus agit) *modis omnibus cum talibus filijs ac concubinis excludatur.* ſed tamen quia rariſſimus eſt hodie propriè dictus concubinatus, legumque ac conſuetudinum vſus eſſe debet in ijs quæ frequentantur, non quæ raro accidunt: in eo non diſcedo à d. Griuel. quin ſentiā natis ex ſoluto & ſoluta citra formā legitimi concubinatus competere paſſiuā teſtamenti factionem, & beneficium dict. Auth. *licet* eatenus, vt ex patris teſtamento capere poſſint; non autem duas vncias ab inteſtato: niſi in formam alimentorum; nec vnquam ſecus ſcio iudicatum.

Et eatenus verum hic eſt quod titulus de naturalibus liberis non obſeruetur, *quod ait Bugnon leg. abr. l.* 5 *cent.* 23. vbi nonnihil à nobis diſſidet, generatimque aſſerit in Francia ſeruari, quod baſtardi nec patri nec matri neque cuiquam ex parentela ſuccedant, parenteſque nonniſi in alimenta relinquere eis poſſunt, ſolumque Regem aut dominos altæ iuſtitiæ hæredem habeant. ſed hos quidem, non niſi illos, qui id iuris præſcripſerunt, in eorumque territorio nati, habitantes, & defuncti fuerint baſtardi. Plura dicimus in notitia *Iuris Belgici tit. de natural. lib. & tit. vnde liberi.*

Peregrini in hoſpitio mortui, ſi teſtati non 4
fuerint non hoſpitem vllo modo hæredem habent, ſed bona, *inquit Auth. omnes peregrini. C. Communia de ſucceſſionibus*, ipſorum per manus Epiſcopi loci, ſi fieri poteſt, hæredibus tradantur, vel in pias cauſſas erogentur: ſubaudio, ſi fieri id non poteſt, id eſt, ſi hæredes

ignorentur. neque enim in libera id voluntate Epiſcopi conſtitutum à iure puto, vt bona peregrini inuitis, dum non ignorantur, hæredibus in pias cauſſas erogare poſſit. quamquam in Gallia iure regali, quod *aubaine* vocant, peregrini bona fiſcus occupat, niſi liberos habeat, aut iure regnicolæ donatus fuerit. quod ius exemplo ad alias ditiones nonnullas porrectum eſt, aliæ tantum receperunt cum nullus conſanguineus hæres apparet: iure fiſci generali, quo bona omnia vacantia, deperdita, adeſpota, quæque dominum non inueniunt, occupat. In his Belgicis ditionibus pluribus xenodochijs principes id ius olim ceſſerunt, quoad peregrinos, præſertim quoad bona mobilia, alicubi Epiſcopi (vidi antiqua quædam diplomata) Xenodochijs addixerunt bona eorum, qui in ijs morerentur, ſiue in vim citatæ iam authenticæ, facultatiſque ex ea ſibi competentis, ſiue quia Xenodochijs eaque ingreſſuris eam legem ponerent, vt eo ipſo quo ingrederentur, ſi ibi defungerentur, Xenoduchium in his hæredem haberent. quædam loca & principum ſimul & Epiſcoporum priuilegia obtinuerunt, quædam neutra, ſed per inueteratam conſuetudinem exemplis inductam, id ius præſcripſerunt, vt peregrini in Xenodochio morientis bona mobilia ad illud pertineant. Quod ius hic ferè generale eſt, & ſi ex diuerſis principijs natum, niſi ingrediens aliud pactum inierit, aut teſtamentum ſcripſerit.

5. Quomodo ſuccedatur in regnis Europeis an ſecundùm Romanas leges, vel domeſticum morem diſquiſiuimus *in Hiatu Caſſani obſtructo. l. 1. c. 3.*

DE SEPVLTVRIS.

1. Solicitudo & cura ſepulturæ.

Omnes eodem cogimur, omnium
Verſatur vrna;

reſtat ea cura † vt quiſque ita viuat, vt cum eodem Poeta dicat, ac ſperet,

Non totus moriar, magnaque pars mei
Vitabit Libitinam:

Et quæ mori potuerunt

—— vt molliter oſſa quieſcant:

Olim ea cura magna fuit, vt adiurauerit Iacob filium ſuum Ioſeph, cæteroſque, quod cum poſt tot ſæcula ex Ægypto eſſent egreſſuri, efferrent eius oſſa ſepelienda in ſepulchro patris in Palæſtina. Apud omnes gentes ac imprimis etiam Romanos ſepulturæ ac exequiæ

2. Honor exequiarum.

honorificè cum laude † defuncti, ac maiorum fieri ſolebant. vnde vti hodie nobiles cum inſignibus maiorum ſepeliuntur; ita præferri olim ijs nondum repertis ſolebant maiorum imagines. Inter alios extat apud Tacitum l. 3. Ann. inſignis locus de ſepultura Iuniæ. *viginti clariſſimarum familiarum imagines antelatæ ſunt, Manlij. Quintij, aliaque eiuſdem nobilitatis nomina: ſed præfulgebant Caſſius atque Brutus, eo ipſo quod effigies eorum non viſebantur.* quare hæreditate priuabatur qui debitè defunctum non ſepelierat. *l. hæreditas, D de petit. hæred. l. milites. C eod.* & contra laudatur qui teſtatorem ſepelierat, qui oſſa ſua in mare proijci iuſſerat. *l. quidam D. de Cond. inſt.* & Eccleſia pro ſummo demum delicto ſepulturæ ſacræ priuationem irrogat. *c. ex parte cum ſeq. ext. h. t.* Et ſepulchrorum violatores ſummis pœnis plectuntur. *l. vlt. D. de ſep. viol. l. 4. §. fin. l. 5. C. eod.* ſepulchrorum denique fauor vbique prædicatur. *l. 7. 8. ff. de relig. c. Ebron c. vnaquaque 13. quæſt. 2.* Itaque & nunc liberum eſt vnicuique ſepulturam eligere, ſi nolit in ſepulchro maiorum vel in parochia ſepeliri.

Sic tamen vt tunc Cathedrali vel parochiali 3.
† nihilominus quarta funeralium reſeruetur. cum verò eam Concil. Trid. *ſeſſ. 25. cap. 13.* ad priſtina iura reuocari vult, ſi intra 40. annos per aliqua priuilegia alicui pio loco fuerit conceſſa; animaduertendum, d. l. Trid. ſermonem hic tantum eſſe de funeralibus, ſeu quæ funus comitantur, vt ſunt oblationes diei funeris; non alterius. quemadmodum *iuxta c. vltim. de teſtam.* neque Epiſcopo neque parochiali Eccleſiæ debetur quarta ex legato

Quarta Cathed. & parochiali ſeruanda.

† Eccleſijs, aut pijs locis pro fabrica, ornamentis, cereis, luminaribus, anniuerſario, 4.
ſeptimo, vigeſimo, aut trigeſimo die, & pro alijs ad cultum diuinum perpetuum: modo non legetur in fraudem, vt Epiſcopus aut parochia ſuo iure priuetur. Item *in c. in noſtra de ſep.* excipiuntur equi & arma legata in ſubſidium terræ Sanctæ, ex quibus quarta non detrahitur. *L. Molin. de iuſt. t. 2. d. 215. num. 8. 9.*

Ex quibus ea non debeatur.

Regula igitur eſt, vt quis ſepeliatur in ſua parochia. quippe tanquam in ſuo: exceptio autem; niſi alibi elegerit ſepulturam, vel ſepulchrum habeat maiorum. *cap. 1 cap 10. x. h t.* in eo qui æqualiter habet plura domicilia, locus erit præuentioni. *arg. c. duobus. de reſcript in 6. c. cum quis. & ibi gloſſa. h. t. in 6.* ita tamen vt nonnihil potior cauſa videatur eius parochiæ, in qua defunctus eſt, & extrema ſacramenta ſuſcepit. *arg. d. c. 1. in V. in qua cæleſti pabulo reſici conſueuit.* ſi vtroque omiſſo in tertio loco elegerit ſepulturam, quarta tamen parochialis diuidetur inter vtramque domicilij parochiam. *d. c. cum quis.* quod ſi quis rure obeat citra cauſam domicilij, in parochia domicilij ſepelitur. *c. 16. qui eod. in 6.* hoſpites, peregrini qui incommodè ad propria transferrentur, *d. c. 16. in verb. dummodo abſque periculo*, ſepeliuntur in parochia loci, vbi extrema receperint. *d. c. 1. d. c. 16. c placuit 16. q. 2. Riccius in prax. deciſ.* 659. monachi in ſuo monaſterio *d. c. placuit c. vlt. h. t. in 6.* ita vt nec poſſint ſibi eligere ſepulturam. quia velle & nolle non habent. *c. vlt. eod. in 6.* vbi tamen *& d. c. placuit* excipiuntur nimium diſſiti. clerici iure cum alijs communi ſibi eligunt ſepulturam. alioquin ſepeliuntur in Eccleſia, in qua habent beneficium. quippe ibi cenſentur habere domicilium. *c. 3. de temp. ord. in 6.* & maximè Prælati; quibus cum Eccleſijs ſuis perpetuum cenſetur coniugium,

iugium, & eas deſerere vetantur, *c. ſicut vir. 7. q 1.x. 2.& 3.x de tranſ epiſ.*

Parochiali porrò ſepulturæ præfertur illa, quæ eſt maiorum. *d c. is qui.c 3. x.eod.c. 1. eod. in* 6. maiores ſunt pater, auus &c. alij aſcendentes. *l.* 10.§.7. *D.de gr. l. quæcumque §.parentes D. de in ius vocand.* hic immediatus pater & auus, cum illi diuerſa habent ſepulcbra, ſepeliuntur liberi in eo quod eſt proximorum. *Oldrad. conſ.* 28. quamquam Zechus *de re publ. chriſtian. c.* 2. 8. *nu.* 16. cum aliud pater habet, aliud auus,& maiores ſepeliri velit apud illos, non hunc. ſed tamen ratio quam conſiderat Oldradus, affectio ſcilicet coniunctionis efficacior eſſe videtur in patre, quam auo,& proauis. nec nomen maiorum turbare nos debet, quo plerumque vtuntur canones, cum ratio d c. 1. veterem patriarcharum morem in cauſam aſſumat, & ſacræ literæ de his ferè vtantur hac phraſi *& ſepultus, ſeu appoſitus eſt ad patres ſuos.* vt propter patrem, alios reſpiciat. multis tamen locis vſurpatur, vt niſi defunctus teſtatus fuerit ſe ſepeliri velle apud maiores ſuos, (ſicut legitur de Iacob quod adiurauerit Ioſeph, quod ex Ægypto corpus ſuum deferret in terram ſanctam, ſepeliendum in ſepulcro maiorum: & in Tobia conſiderat c. Ebron. 13. q. 2.) ſepeliatur in parochia. ſi autem alia argumenta concurrunt, facile ſepulcrum maiorum aſſumitur in probationem electæ in eo ſepulturæ. cui rei ſæpe fauent concordata cum Mendicantibus olim multis locis inita, quæ apud illos dumtaxat ſepelire permittunt eos, qui ſepulturam ibi elegerint. vt & ſonant dumtaxat priuilegiorum verba *clem. dudum,* & olim extra parochiam non tam libera videtur fuiſſe electio. *c. vbicumque, c. placuit.* 13. *q.* 2. *d. c.* 3. *x. h. t.* ſicut hodie. *d. c. cum quis* §. *fin. x. eod. in* 6. nec infrequens fuit huiuſmodi pactum: cum illius fit mentio *in c. 1. x. de pact. in* 6. vbi illud ſeruandum præſcribitur: non obſtante defuncti electione, & priuilegio ſepulturæ, à ſede Apoſtolica conceſſæ.

Electio denique præualet iuri parochiali, & maiorum coniunctioni. permiſſa cuilibet *d c. 1. & 8. h. t. c. 2.* §. *fin. eod. in* 6. etiam vxori ſine aſſenſu viri: *c. 7. h. t. c. 3.* §. *fin eod. in* 6. etiam filijs-familias *c. 4. ibid.* quoniam huiuſmodi electio ad eum ſtatum pertinet in quo mulier ſoluitur à lege viri. *d. c.* 7. ſicut inhabili tempore facta diſpoſitio valet deſtinata in tempus habile. *l. in tempus D. de hered. inſtituend.* ideoque Ioan. And. *in d. c.* 7. etiam ſeruo permiſſam ait electionem ſepulturæ. quoniam in ſpiritualibus ceſſet patria, & dominica poteſtas. *c.* 1. *de coniug. ſeruor.* ſed ſepultura non eſt tam ſpiritualis, vt ſacramentum matrimonij: & propterea dubitari poteſt, an eadem ratione ſeruis deneganda non ſit ſepulturæ electio, qua religioſis *d. c. fin. eod. in* 6. *cum velle*, inquit, *vel nolle non habeant*, ſed & licet antiqua ſepultura dimiſſa nouam eligere. *d. c.* 2. §. *fin. eod. in* 6. & quo minus electionis libertas impediatur, prohibentur religioſi & ſæculares clerici inducere quempiam ad eligendam apud ſe, vel non mutandam apud ſe electam ſepulturam: & huiuſmodi voto, iuramento, promiſſo, fide interpoſita, vel aliàs non obſtante, defuncti ſepeliuntur vbi alioquin debuerant ſepeliri. *c. 1. h. t. in* 6. quod caput in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub interminatione maledictionis æternæ huiuſmodi inductionem prohibet. quod ſatis ſeruari vbique optandum eſſet.

Porrò hi, apud quos ſepultura electa eſt, & vt eligi poſſit conceſſum priuilegium, vt mendicantes *clem. dudum. h t* an recipere tantum corpus poſſint, an parochiam proceſſionaliter intrare, & illud ad ſuam Eccleſiam adferre, præſertim inuito parocho, dubitatur: conſuetudo ſanè, & pacta ſeruanda ſunt. *d c* 1. *de pact. in* 6. In *clem. dudum* priuilegium datur vt *recipere*, inquit, *valeant. cap. 16. x. de exceſſ. Prælat.* inter cætera quæ priuilegiatis irrogantur grauamina, *ſi quis*, inquit, *decedentium fratrum, alibi quam in ſuis Eccleſijs eligat ſepulturam, funus primo ad Eccleſias ſuas transferri cogunt vt oblatio ſuis vſibus cedat*: *in c. 24. x. de priuileg. ipſi*, inquit, *ad Eccleſias ſuas deferant tumulandos.* ſed agit de fratribus, ijſque qui ſunt oblati, mutato habitu, vel ſaltem qui bona ſua dederint retento vſufructu. *ibid. verſ. hoc autem* ſed cum ius parochiale ita tributum ſit parochis vt nullus alterius terminos aut ius inuadat: *c. Eccleſ.* 13. *qu.* 1. & fundi Dominus fundum venandi aut aucupandi gratia ingredientem prohibere poſſit: §. *fera inſtitut. de rer. diuiſ.* dicendum eſt, niſi vſus permittat, inuito parocho ab alijs funus proceſſionaliter adportari non poſſe. *vide Oldradi conſilia* 82. & 252. *inuicem ſatis contraria Rebuff. ad conſtit. reg. de ſent. excom. art. 3. gloſſa 1. n. 3.* ſane d. clem. dudum priuilegium concedens, vt *recipere poſſint*; non mox extendenda eſt, vt alienos terminos ingredi, & corpus adferre poſſint: & ſic Leo X. *in Concilio Lateranenſi* ſtatuit, vt mendicãtes prælata cruce funus non efferant inuito parocho.

Sed in huiuſmodi re conſuetudines ac † 5.
Concordata plerorumque locorum modum Concordata.
ſtatuerunt. ſic certum eſt in primis in his ditionibus Ordines præſertim Mendicantes, quibuſcum (quia ius ſepulturæ habent) antiqua parochis lucta fuit, raro & fortè nullis in locis, puris & integris ſuis priuilegijs vti, ſed modificatis, per inueteratos vſus aut Con-
cordata. quæ obſeruanda † ſunt, *cap. vltim.* 6.
de pactis in 6. Leo X. in Conc. Lateran. in ſubinſerta Seruanda.
Conſt. his verbis: Pacta autem & conuentiones inter eoſdem fratres & Prælatos atque Curatos pro tempore inita valeant, niſi per ſubſecutum Capitulum proximum Generale vel Prouinc. refutata, & per eos refutatio huiuſmodi intimata debito tempore fuerit. Et hoc *cap.* 13. *ſeſſ.* 25. mandat ſi quarta funeralium ante per annos 40. præſtari ſolita ſit Cathedrali aut parochiali, ea ſeruetur, non
obſtantibus priuilegijs etiam Mari magno (in 7.
quo ſemper illi fluctuant) dictis.

Et mens Pontificum huiuſmodi priuilegia Priuilegiati ciuiliter vtantur priuilegijs.
concedentium eſt, vt ijs † ciuiliter & vrbanè
vtantur: ſic vt quãuis à Pio V. Cal. Iunij 1567.

& ante à Iul. III. & alijs *quorum meminit Chopp. Monaſt. l. 2. t. 1. num.* 30. per ſpecialia priuilegia Prædicatores, Minores, & cæteri Mendicantes Ordines exempti videantur à quarta funeralium, quam ante iure tamen ſoluere tenebantur; *cap. in noſtra,* 10. *extra. de ſep. Clem. dudum eod.* declarauit tamen idem Pius V. ſuam mentem fuiſſe, vt parochi inuitarentur, vt quoties eorũ parochiani in Eccleſijs Mendicantium ſepeliuntur, præſentes interſint, ac propterea quartam partem conſequantur rerum omnium, quæ ab hæredibus defunctorum pro funeralibus dantur. ſed tamen officia mortuorum, & reliqua munia, quæ in huiuſmodi Monaſterijs adhiberi ſolent, non à Canonicis, parochis aut Clero, ſed ab ipſis fratribus peragi debent. *Marc. Ant. Gen. in prax. Neap. c.* 62. *in fin.*

Non tamen poſſunt hi proceſſionaliter parocho inuito per parochiam ad funus efferendum ire, elata cruce. *ex bulla Leonis X. in Concil. Lateran. c. vn.* 13. *q.* 1. tametſi & hoc multis locis ſecus ſeruetur.

Quartæ Epiſcopali præſcribi per annos quadraginta *in c.* 4. *x. de præſcrip.* deciſum eſt. à cuius diſpoſitione an etiam Conc. Trid. *in d. c.* 13. *ſ.* 25. diſceſſerit, an tantum priuilegia, quæ ſæpius ſubreptitia ſunt, abrogarit, dubito. Cardinales quidem Concilij interpretes multum mendicantium priuilegijs, deferre videntur. tametſi d. c. 13. verba derogatoria ſatis generalia ſint, etiam Maris magni, & ſolam poſſeſſionem non ſoluendi regularibus ſufficere; Epiſcopis & parochis ſoluendi conſuetudinem ante annos quadraginta eſſe vſurpatam, probandum incumbere Cardinales etiam declararunt: licet Bonif. VIII. *in cap.* 2. *de reſt. ſpol. in* 6. ſpoliatum à Parocho perceptione decimarum reſtituendum non eſſe ex ea cauſſa reſcripſerit, quod pro Parocho contra ſpoliatum præſumptio iuris communis militet, quæ eadem Parocho & Epiſcopo in hoc caſu fauet: & *iuxta c.* 1. *de præſcript. in* 6. in aduerſarium onus probandi transfert, niſi credamus iam ante paſſim in deſuetudinem quartam Epiſcopalem abijſſe. Quod aſſerit H. Caniſ. *in ſum. iur. can. l.* 3. *t.* 12. *in fin.* vt eius reſpectu mutatum ius & præſumptio dici fortè poſſit. ſed idem non obtinet in Parochiali, quam nec vſus paſſim ſuſtulit. & ampliſſimæ derogationes *d. c.* 13. fauent.

8. Sed & meminiſſe oportet non poſſe Mendicantes in ſuis Eccleſijs ſepelire, † niſi eos, qui in eorum Eccleſijs ſepulturam maiorum habent, vel viui elegerunt. *cap* 1. *& dict. cap.* 10. *& Clemen. dud. & extrauag. cum ſuper Cathed. de ſepult.* neque eſt in poteſtate conſanguineorum, vt defunctum extraparochiale aut maiorum illius monumentum ſepeliant: ſed id ſoli patri ſpecialiter conceditur pro filijs ſuis impuberibus tantum. *cap. de vxore, vlt. de ſep. cap. licet, eod. in* 6.

Et non niſi quoad eos qui eligunt aut apud eos maiorum habent ſepulturam.

9. De quarta † ex Legatis deducenda, ſeu ex quibus relictis pijs non debeatur, aliquot præclaras Rotæ deciſiones ad longum refert Quar. V. *quarta & Piaſ. prin. part.* 2. *c.* 5. *n* 36. *& Barboſa in Collect. DD. ad Conc. Trid ſ.* 25. *c.* 13.

Conſuetudinem regni † Neap. vt Ordinarij laicorum inteſtatorum mobilium quartam, quaſi ex præſumpta voluntate in pia opera erogent, retinendam cenſuit S. Cong. modo non ad rigorem exigatur, & conſultis hæredibus expendatur. *Piaſ. vbi ſup.* 10.

Sepulchra † olim non in Eccleſijs tantum, ſed nec in ciuitate fieri permittebantur, *Choppin. Monaſt. l.* 2. *tit.* 1. *n.* 15. primum Eccleſiaſtici, deinde Principes, denique paſſim omnes infringere cœperunt, vt nunc vel homines imæ ſortis ſub ipſis altaribus ferè condantur. 11.

Exſtat quidem Pij IV. conſtitutio, vt capſæ omnes & depoſita, ſeu alia cadauerum conditoria ſuper terram exiſtentia omninò amoueantur: & defunctorum corpora in tumbis profundis infra terram collocentur. 12.

DE PAROCHIIS.

Parochialis Eccleſia ex his tribus iunctis † dignoſcitur: quod habeat fontem baptiſmalem, ſepulturam, & curam fori pœnitentialis, per vnum ſacerdotem. Huic debentur decimæ & oblationes: huc conuenire debet populus ad percipienda Sacramenta, & audienda diuina; illa ſemel quotannis; hæc Dominicis & feſtiuis † ſic enim diſertè declarauit Concil. Trident. his verbis: *Moneat Epiſcopus populum diligenter, teneri vnumquemque parochiæ ſuæ intereſſe, vbi commodè id fieri poteſt ad audiendum verbum Dei.* iam olim inter Mendicantes & parochos in Germania fuit exagitata quæſtio, & à Sixto IV. *in extrau. commun. in ext. vices de treug. & pac* deciſa, his verbis: *vt fratres Mendicantes non prædicent, parochianos non teneri audire miſſam in eorum parochijs diebus feſtiuis & Dominicis; cum iure ſit cautum illis diebus parochianos teneri audire miſſam in eorum parochiali Eccleſia, niſi forſan ex honeſta cauſſa ab ipſa Eccleſia ſe abſentarent* vbi & de ſepultura libera, cõfeſſione proprio ſacerdoti facienda, ſeruanda antiqua conſuetudine horas cantandi, prædicandi, campanas pulſandi, neque facienda mutatione temporis prædicationis, niſi de conſenſu partium, quod Mendicantes non detrahent in ſermonibus parochis, nec è contrario, nec populus à ſuarum parochialium Eccleſiarum frequentia & acceſſu abſtrahent quoquo modo: ſi ſecus fecerint, excommunicationem incurrant eo ipſo; à qua nequeant abſolui niſi ſatisfactione prævia, & de partis læſæ aſſenſu. Hæc olim magnis ſtudijs etiam Principum, *d. Extrau. vices*, decertata, & impenſa ſedis Rom. voluntate definita ſunt. Sed quantum ſubſecuti aliqui Pontifices Ordinibus contrarij priuilegij conceſſerint, videri poteſt apud Azor. *Inſtitut. Mor. lib.* 13. *cap.* 2. quantumque ea vſus probauerit, vel abuſus prorogauerit, non facile dictu eſt.

1. Vnde noſcatur parochialis.

2. Frequentanda eſt.

Quin

Quin nec in Monaſterijs tantum, ſed nec in aliena parochia ſacra audire niſi ex iuſta cauſſa quem debere, iam olim, cum nerui Eccleſiaſticæ diſciplinæ non adeo eſſent laxati, decretum fuit. ſic in Concil. Nannetenſi conſtitutum conſtat *ex cap. 2. extra de parochys:*

Olim quidem ſub pœna excom.

vt Dominicis, inquit, *vel feſtiuis diebus presbyteri, antequam miſſam celebrent, plebem interrogent, ſi alterius parochianus in Eccleſia ſit, qui proprio contempto presbytero velit ibi Miſſam audire: quem ſi inuenient, ſtatim ab Eccleſia abyciant.* & Concil. Conſtant. 6. Gener. Can. 80. ſtatuit, *vt ſi quis in ciuitate agens à ſua Eccleſia abſit frequentius, & in tribus diebus Dominicis vna non conueniat, ſi clericus eſt deponatur: ſi Laicus, à communione ſeparetur.* Pœna excommunicationis non in re leui, neque conſilij, ſed neceſſitatis locum habet. S. Auguſtinus *in c. & hoc attendendum, de conſecrat. diſt. 1. hu verbis* ſanxit, *vt Miſſæ peculiares quæ per dies ſolemnes à ſacerdotibus fiunt, non ita in publico fiant, vt propter eas populus à publicis Miſſarum ſolemnibus, quæ hora tertia Canonicè fiunt, abſtrahatur.* & infra. *ſed ſacerdotes qui in circuitu vrbis aut in eadem vrbe ſunt, & populus in vnum ad Miſſarum publicam celebrationem conueniant: exceptis Deo ſacratis fœminis, quibus eſt mos ad publicum non egredi, ſed clauſtris monaſterij contineri.* plura *vide apud Choppin. de ſac. pol. l. 2. t. 7. num.* 31.

Et in Concordatis Hannoniæ inter Epiſcopum Cameracenſem & Conſiliarios ſuæ Maieſtatis initis 2. Martij 1541. conuentum eſt, *quod qui miſſam parochialem non audient, impoſterum non citabuntur, niſi qui abſuerint diebus ſolemnibus, aut abeſſe conſueuerint ſine excuſatione legitima, vnde malum exemplum aut ſcandalum oriatur.*

Nec tamé hodie vſus aut priuilegia Mendicantium non auferunt obligationem viſitandæ Parochiæ.

Ponunt tamen ea Concordata exceptionem, *niſi qui abſuerint diebus ſolemnibus* (horum enim grauem eſſe rationem innuit c. 1. §. eoſdem *interim ſeſſ. 23. Conc. Trident.*) *aut abeſſe conſueuerint, ſine legitima excuſatione.* Conſuetudo enim hæc procul dubio ad contemptum pertinet, grauem quidem, an leuem, ex arbitrio pendet iudicantis. At verò decretum Leonis X. poſt Martini V. & Sixti IV. deciſiones (quibus reuocata erant omnia priorum Pontificum Indulta, vt ſatis fatetur Azor. *d. c. 2.*)

Nec contemptum eius admittunt.

Ita demum conceſſit ſacra audiri apud Mendicantes, ſi non contempto proprio ſacerdote Parochiali id fieret. Ergo eo caſu ceſſant priuilegia, neque magis proſunt ijs, qui ibi diuina audiunt, quam qui in aliena parochia, aut capellis, vel Monaſterijs Ordinum, priuilegio Mendicantium non munitis. Nam & in his qui diuina audiunt, ex vſu paſſim hic inueterato, cenſentur ſatisfacere præcepto de audiendo miſſam: non tamen ſoluuntur obligatione viſitandæ parochiæ (quæ longè ab altera differt, vt & titulus in iure diſtinctè alius eſt de feſtis, alius de parochijs.) cuius etiam nulla mentio in vllis Mendicantium priuilegijs. Clemens etiam VIII. in breui *ad Nuntium Belgij dato 22. Decem.* 1592. declarauit liberè Chriſti fidelibus miſſam audire, & confiteri apud Mendicantes licere: vt tamen in Paſchate Euchariſtiam in parochia ſumere debeant: & dummodo non vtantur priuilegijs, cum detractione, aut contemptu parochiarum: & priuilegiarij in prædicationibus & catechiſmis populum hortentur ad honorem, reuerentiam, & iura Paſtoribus exhibenda, & parochialem miſſam audiendam, præſertim Dominicis & feſtiuis diebus.

Continua abſentia contemptum implicat.

Enimuerò conſuetudo omninò aſſidua à parochia ſe ſubtrahendi, vt à graui contemptu excuſetur vix video, ſi d. Conc. Conſt. è trib. dominicis vna ſaltem clericum non conuenientem deponat, laicum excommunicet: vna atque altera abſentia incommoditatis (quam admittit Conc. *d. c. 4.* eoque rediguntur aliæ cauſſæ à Cucho *Inſt. maior. de presb. paroch. num.* 33. relatæ) interpretationem habet; perpetua contumaciæ, atque contemptus. Quis neget contemni patrem, quem vix in anno filius ſemel viſit? quis ſeruum frugi, & non errorem, qui dominum; quis militem & non deſertorem, qui Ducem; quis diſcipulum, qui ludimagiſtrum; quis ſodalem collegam, qui collegium; quis monachum & non Apoſtatam, qui ſuperiorem intra longum tempus non adſpiciat, non ſe illi exhibeat: quis neget ouem erraticam, quæ neſcit caulam? quis credetur eam domum habitare, & pro ſuo domicilio agnoſcere, quam in anno vix ſemel terat? quis parochiam ſuam dicet, quam quotannis vix ingreditur ſemel? Sunt hi inſtar corui à Noe ex arca dimiſſi, qui ad eum non eſt reuerſus. At verò columba, quæ oliuæ ramum, inſigne pacis diuinæ, detulit; reuerſa eſt ad eum in arcam. Ea animalia ad nos non ſpectare dicuntur, quæ animum reuertendi non habent, eumque videri deſinere habere, cum reuertendi *conſuetudinem deſeruerunt. §. pauonum Inſtit. de rerum diuiſione. Oues meæ vocem meam audiunt, & cognoſcunt me meæ,* dicit paſtor bonus.

à Concedentibus priuilegia non intenta.

Vt ergo ex intentione Concedentium huiuſmodi priuilegia, ſemper abeſſe quis poſſit, quis credat? dum Epiſcopis Conc. iniungit vt moneant populum, vt omninò parochias frequentet, ad idque teneri ait, atqui in generali conceſſione tributum non cenſetur, quod ſpeciatim concedens non eſſet tributurus. *l. qui peculiy D. de pecul. l. obligat. D de pignor.* & quis credat velle Pontifices adeò omnem Hierarchiam & Eccleſiæ diſciplinam ſoluere, vt numquam quis in ſua parochia teneatur apparere? dum numquam non meminerunt illud Greg. *in c. peruenit 11. quæſt. 1. ſi ſua vnicuique Epiſcopo Iuriſdictio non ſeruatur; quid aliud agitur, quam vt per nos, per quos Eccleſiaſticus ordo cuſtodiri debet, confundatur?* Quid nunc dicemus de ijs Mendicantibus qui poſt Sixti IV. & ante Leon. X. alicubi ita recepti ſunt, vt priuilegia ijs non ſuffragentur pura puta, ſed vti debeant pactis, tractatibus, & Concordatis? (quæ Leo X. in Concil. Later. non minus quã Bonif. VIII *in c. vlt. de pact. in 6.* Iubet ſeruari) in iiſque cauetur diſertè, vt teneatur populus ad frequentationẽ parochiarum, idque concionari, & ad id hortari ipſi fratres teneantur?

Priuilegia contrariis Concordatis coarctata.

teneantur? quod & Clem. VIII. ijs iniungit decreto mox citato. Certè his omnino nihil proſunt Leonis, vel vlla poſteriorum Pontificum Indulta. quæ & ſi dicamus iuri vel conſuetudini derogaſſe, nulla certè pactis, tractantibus, aut Concordatis contrarijs derogarunt. Adeoque contra eadem nihil efficiunt, ſed manent qui fratres illos frequentant, ab his indefenſi. non aliter in hoc caſu, quam ſepulturæ, legati, quartæ Epiſcopalis, & parochialis &c. Et huc fortè reſpexit clauſula decreti Clem. VIII *iuxta exigentiam priuilegiorum & eorum vſum antiquum & conſuetudinem*, eſtque ſolemne in confirmationibus priuilegiorum (prout illi decreto Clem. clauſulam confirmatoriam adijcit) vt addatur *dummodo, aut quatenus ſint in vſu.* qui vſus ſæpe à Concordatis intercipitur, aut alia ratione impeditur, quo caſu priuilegia ſuis viribus carent. per pacta quidem directè, iuxta eorum tenorem: per non vſum, iuxta rationem *l. 1. D. de nundinu. capit. accedentibus x. de priuil. & ſimil.*

Parochiarum diuiſio vt melius paſtor vultum pecoris ſui noſcat.

Synodus Trid. *ſeſſ. 24. cap. 13.* quo magis paſtor noſcat vultum pecoris ſui, & cognoſcant eum oues ſuæ, mandat vt ijs in locis vbi parochiæ certos fines non habent, nec earum rectores proprium populum, quem regant, diſtincto populo in certas, propriaſque parochias, vnicuique ſuum perpetuum peculiaremque parochum aſſignent, à quo ſolo licitè ſacramenta ſuſcipiant; aut alio vtiliori modo, prout loci qualitas exegerit, prouideant. Si tamen parochiæ non certos quidem fines habeant, ſed certum populum, certaſque familias: vſque adeo vt ſacramenta promiſcuè non adminiſtrentur, ſed parochi ſuos noſcant, & eum ſui: ſatisfactum erit Conc. decreto. *Gonz. ad reg 8. Cancel. gl. 6. num. 96.* magis tamen fini intentionique Concil. quam verbis, niſi diſtinctio ex circumſtantijs vtilior ſit, per familias quam per certas regiones.

3. Parochi officium.

Parochus nullos † etiam regulares in ſua Eccleſia prædicare permittere poteſt niſi ab Epiſcopo approbatos: cum ne quidem Epiſcopus etiam eum ſpeciali Breui Papæ in aliena diœceſi poſſit prædicare abſque Ordinarij licentia. *ex declaratione Clem. VIII. Riccius in prax. Epiſc. dec. 543.*

Scribitur tamen Gregorium XIII. conceſſiſſe concionatoribus, & confeſſarijs Societatis Ieſu, vt ab aliquo Ordinario ſemel approbati, quocumque ex ſuperiorum nutu deuenerint, non reluctantibus tamen parochis confeſſiones excipere, conciones habere poſſint: exceptis locis in quibus exiſtunt Ordinarij. Quod indultum *Eman. q. reg. tom. 3. quæſt. 32. art. 6.* tralatitium facit ad omnes mendicantes, & quicumque cum eis communicant in priuilegijs conceſſis & concedendis. quod fortè cum verbis priuilegiorum ſtare poteſt, an cum intentione concedentium, ſi ſpecialiter rogarentur, (quæ in generali conceſſione expendenda eſt *c. in generali de reg. iur. in 6.*) non examino. qui in vno loco idoneus eſt non ideo eſt in altero. inſtitutum Societatis maximè ex parte circa ſtudia verſatur, aliorum non æquè.

Pial. *part. 2. cap. 3. num. 1.* enarrat obſeruanda & vitanda in concionibus ex Conſt. Leonis X. enarrat & Conſt. Pij V. de non prædicando affirmatiuè vel negatiuè de Conceptione B. Mariæ in peccato originali. Vt & Paulus V. 31. *Auguſti* 1617. vetuit, vt impoſterum nullus audeat in publicis concionibus, lectionibus, & aliis actibus publicis aſſerere quod virgo concepta fuerit in peccato originali, donec articulus ille à ſede Apoſtolica fuerit definitus. In non publicis actibus conſtitutiones Sixti IV. Pij V. & Conc. Trid. illæſæ remanent.

Indulgentiæ aut nouâ miracula abſque Ordinarij licentia prædicari non debent. *ſeſſ. 21. cap. vlt ſ. 24. de inuocatione & veneratione & Rel. Sanct. in fin.* neque ab ipſis Ordinarijs approbari, niſi per teſtes fide dignos probentur: ſicut nec diuinæ inſpirationes debent publicari ſine ſedis Apoſtolicæ licentia, & Ordinariorum approbatione. *Leo X in Bull. incip. ſuperni.* Diligenter porrò parochus virtutes & vitia populo explicare debet, *ſeſſ. 24. cap. 4.* & ſpeciatim pueros in catecheſi inſtruere. *ead. ſ. c. 7.* pro qua magis promouenda extant Conſt. Pij V. & aliorum Pontificum cum diuerſis indulgentijs.

Parochum, eóſque, ad quos ſpectat, negligentes Epiſcopi monere debent, & ſi opus ſit etiam per cenſuras Eccleſiaſticas compellere. *d. c. 4. ſeſſ. 24.* Vbi Concilium loquitur de compulſione illorum; quorum eſt catecheſim docere non de compulſione puerorum, ſeu parentum. *Serol. ex Cong. Conc. V. doctrina Chriſtiana* §. 3. vbi & aſſerit Ordinarium non poſſe mulctis & pœnis etiam in caſu notabilis negligentiæ, aut contumaciæ cogere pueros ad diſcendam doctrinam Chriſtianam. quod tamen vtique hic non ſeruamus. præſertim aſſumpta manu adiutrice ſæculari, propoſitiſq; à magiſtratib. ordinationibus, quibus pueri, parenteſque ſubiguntur, quod fieri iubet edictum Principum noſtrorum ſuper ſyn. Mechl. an. 1607. art. 19. Reip. enim intereſt curare, vt populus inſtruatur, ad Dei iram, plagaſque auertendas: quas *ex Iſaia cap. 5.* vereri debet: *propterea* inquit *populus meus ductus eſt captiuus, quia non habuit ſcientiam.* ad Epiſcopos etiam ſpectat, vt ſuis ad officia ducendis oportunè & importunè inſtent, & monitum *Lucæ 14. compelle intrare.* Sed iterum Serol. *prax V prædic. §. 4. & p. 2. V. Paroch. §. 3. ex reſolutione S. Cong. & iuſſu Pont.* reſcriptum aſſerit, non debere Ordinarium per mulctas & pœnas, minimeque per excommunicationem cogere ad concionem, aut miſſam parochialem. Durius enim id eſſe, quam præſcriptum ſit à Conc. *ſ. 24. c. 4. & 5 moneant decreto de obſ. in cel. miſ.*

Curare debet etiam parochus, vt omnes in Paſchate confiteantur & communicent. Quod Soter Papa ſub Marco Aurelio, vt in Cœna Domini fieret, primum decreuit: poſtea angu-

ſtia

ſtia temporis ad duas bebdomadas laxata eſt. idque iu propria parochia vt fiat oportet, etiam à Laicis, qui Regularibus ſeruiunt, *Sa V.Eucbariſt.* §.9 *ex Cong. Conc.* Niſi id præſtiterint in cathedrall, Epiſcopus enim & Cathedralis concurrit in cura animarum cum omnibus parochis diœceſis: *cap quacumque* 10. *quaſt.* 1.& quilibet ex diœceſi recipere poteſt ſacramenta iu Cathedrali *M.Anton Gen.in prax. c* 76. *num.* 21. vnde laudabiliter in Cathedrali Antuerp. Senarores omnes, etſi ſub diuerſis ciuitatis parochijs habitantes, in Paſchate à manu Epiſcopi ſumunt communionem. *Sa V.ſacramens.* §.4.Non tamen poteſt Epiſcopus prohibere quin officia fiant in parochiali, & ſingulariter prædicatio dum fit in Cathedrali. *Cong.Conc.Sa V. Epiſ.* §.43.

4. Quis ſit proprius ſacerdos? Cæterum proprius ſacerdos † eſt parochus Clericorum & Laicorum in ea Eccleſia; Archipresbyteri ſuorum paſtorum; & Archipresbyter in Cathedrali, itidem Archipreſbyterorum ruralium, in Collegiatis conuentualibus qui dignitatem habet; cuî incumbit cura animarum, in Cathedrali Epiſcopus. *Synod. Audomaren.* 1583. *de pœnit.* Quibus accedunt omnes priuilegiarij Ordinum Confeſſarij, omnibus omnia facti. *ex declaratione Clem. VIII. de quo ſupra. nu.* 2. Sufficit his in anno ſemel confiteri, aliàs alijs iuriſdictionem tamen habentibus, & in Paſchate ſumere ſacroſ. Euchariſtiam in parochia. *c.omnis, de pœnitens. & remiſ.* Porrò quæ ad Græcas Eccleſias ſpectant, diffuſè tractat Quar. V. *Græcorum Ritus.& Piaſ in pr.p* 1.*cap.*3.*num.*29. Functiones proprias parochorum vſurpare non poſſunt Capellarum & beneficiorum ſimplicium rectores, quas ex ſententia Cong. Rituum diſtinctè refert *Plaſ. part.* 2. *cap.* 3. *nu.* 34. Quo etiam ſpectat, vt in Eccleſijs non parochialibus non poſſit aſſeruari S. Euchariſtia pro adoratione; ne quidem de licentia Epiſcopi, ſed ſolius Papæ; *vt reſpondit S. Cong. anno* 1609. & ſi Epiſcopus ſecus fecerit, licentiam eſſe nullam, nec egere reuocatione ſucceſſoris, refert poſt Gen. Piaſ.*d.c.*3. *nu.* 34. quod bic paſſim non reciperetur.

Reuerentiam † etiam populus Parocho, vt patri debet, & defenſionem ſi quid contra eam attentari intelligat: quod ſi poteſt, tenetur id impedire: niſi fecerit; graui pœnitentia expiandus. *refert declaraſſe S. Cong. Serol. pr. p.*1. *V. paroch.* §. 5.

5. Librum coniunctorum matrimonio habeat. Mandat *ſeſſ.* 24. *ca.* 1. §. habeat parocbus librum in quo nomina coniunctorum † deſcribat, eumque diligenter apud ſe cuſtodiat; (qui plene probat. *Farin. Crim.deciſ.* 337. *edictum* 1611. *ar.* 20. *citati à Barboſ. in collect. DD. ad d.c.* 1.*n.* 196. 7.) qua in re ſæpecommittitur negligentia, magno coniunctorum hæredumue damno: dum poſtea aliundè matrimonium mortuis fortè teſtibus probari non poteſt, & ita iuſtis bæredibus bona paterna auferuntur. adeoque omiſſionem hanc mortalem cenſent citati à *Barboſ.ibid. n.*195.Quare Princeps noſteranno 1611.*edicto art.* 20. mandauit copiam authenticam quotannis in archiua † reponi, quod valde expediret omnes Epiſcopos ſua ſaltem authoritate paſtoribus mandarent, & exequerentur, vt in archiuis Epiſcopalibus eiuſmodi exemplaria aſſeruarentur. Eadem ex cauſſa idem Princeps *ibid. art.* 2. decreuit, vt probationes ſuſceptorum Ordinum, & votorum monaſticorum vt matrimoniorum, fiant per litteras, & non per teſtes; vti & allegationes ſententiarum, niſi fortè regiſtra ſint deperdita. Vnde ijs in locis, vbi huiuſmodi regiſtra aſſeruantur, ſi non inueniantur aliqui deſcripti, non facile ex alijs iudicijs cohabitationis, tractatus, & ſimilibus ſtatim habebuntur pro legitimis coniugibus. 6. Qui in archiua quot annis referendus;

7. Quatenus probet? Quanquam † atteſtatio parochi, qui non annotauit in regiſtro, non reijcietur ſi habet adminicula, *Farinac. dec. crim.* 322. *num.* 2. ſed & grauiores ſolito præſumptiones concurrere debebunt, & quam Menocb *l.* 3.*præſ.præſump.* 1, ordinariè ſufficere aſſerit, quando initium fuit à concubinatu. *Farinac. Crim. deciſ.* 244. *num.*3.9.10.11. 12. *deciſ.* 277. *nu.* 1. Sed tamen vbi agitur de matrimonio incidenter, ad effectum legitimitatis prolis, ſucceſſionis &c. leuiores probationes † ſufficiunt. *ibid. & deciſ.* 312. *num.* 1. Sic vt matrimonium ex cohabitatione multorũ annorum præſumatur, & filiorũ procreatione, & ſimultaneo tractatu viri & vxoris *nu.*4. *& ſeq. Char. reſp* 1.*l* 2.*reſp.*32.*lib.*6.*reſ.*51.*lib.*7.*reſ.*60.*l* 8.*reſ.* 12.*l.*12.*reſ.*15.*l.*2.*reſ.*37.*Ann.Rob.rer iud.l.*2.*ca.* 17.cui rei diſſentit Alciat.*de præſump.reg.*2 *præſ.* 5. ſed accipiendus, cum de retractando alio matrimonio agitur, vel in alterius præiudicium. *Farin. num.* 5. Quin & Farin. *d. deciſ.* 244. *num.* 6. *&* 7. quid & hic ad famam requiritur, & alias vt famæ deferendum non ſit, niſi conſtet originem habuiſſe ex probabilibus cauſis, quæ inducat populum ad credendum ſolida, conſtans, vniformis, & ſine contradictione; aliàs vt fama non ſit, ſed vox varia populi contemnenda. *idem deciſ.* 264. *num.* 4. 6. & in criminalibus etiam legitimè probata non ſufficit, nec ad condemnandum, nec ad torturam, *idem deciſ.* 213. *num.* 9. etiam cum fuga, & effracto carcere. *ibid. num.* 10. 12. cum teſtibus de auditu, publica voce. *& in fin. deciſ.* neque ad priuationem beneficij, quæ etiam locum non habet niſi in caſibus iure expreſſis. *vt Rota decidit ibid. num.* 12. *ſimilia vide in deciſ.* 337. Itaque hac in re ius ciuile facilius quam Canonicum matrimonium præſumit. *Palæn. de Noth. & ſpur. cap.* 19. *num.* 8. 9. nihilominus tamen ſi quæ habitatio diutina fuerit, nempe decem annorum, etiam iure Canonum, & reſpectu ipſorum viuentium, eorum nemine refragante, nedum quoad prolem ipſis vita functis matrimonium præſumetur. *verba ſunt Couar. tom.*1.*de Mat.p.*2.*cap.*1.*num.*5. *Ioann. Vſſel in Conſultatione connubiali*, præſertim ſi cohabitatio alijs indicijs adiuuetur. *Couar.ibid.cap illud. quoque* 11.*extr.de præſ.* nam ſi ſola mulieris conſuetudo probaretur, illicitus potius coitus, quam 8. Quæ aliæ matrimonij probationes.

legi-

legitimum coniugium crederetur. ita interpretatur Coraſ.l 3 *Miſcel.cap.4 num.8*.reſponſum Innocentij *in c. ex parte, extr. de reſt ſpol. & Can.aliter 30.quæſt.5*. cuius Can. finalia verba, *niſi quæ certis indicijs comprobantur*, Idem euincunt : vbi tamen non plenam probationem requiri, ſed moraliter certas coniecturas, iudicia, & præſumptiones ſufficere, exiſtimandum eſt; præſertim cum iure ciuili id deciſum ſit, neque ille textus, aut alij Canones nos vlterius cogant : Quod & imprimis obtinere cenſendum eſt, quando agitur de probando matrimonio, cum de ſucceſſione aut prolium legitimitate tantum agitur; qui reſpectus ſunt politici & ciuiles: adeoque etiam nunc per Canones licet, vt quam minimum à diſpoſitione illius iuris diſcedatur. Si porrò agatur de matrimonio in quantum eſt ſacramentum, & an cohabitantes in peccato verſentur, an non; ſtrictius nonnibil probationes à Canonibus exiguntur, etſi præſumptæ tantum nuptiæ ad priorem effectum nihil à vero matrimonio diſtent. *Abb in c. is, qui fidem. nu. 2. de ſponſ.* nec exiſtimo circa huiuſmodi matrimonium, ſeu potius præſumptiuas illius probationes Concil. Trid. aliquid mutaſſe; cum & prioris iuris correctorium ſit, & ratio hue non extendatur. Nec aliter credo verum, quod quidam exiſtimant, vniuerſim per illud matrimonia præſumpta ceſſare, quam vt id accipiamus de huiuſmodi præſumptionibus, quæ oriebantur ex actibus qui poterant facere matrimonium, ſi animus aderat : qui actus nunc non poſſint: v. g. ſi poſt datam fidem ſponſi miſcebantur, ſurgebat præſumptum à iure matrimonium : nunc huic actui ſolitario Concil. Trid. reſiſtit, & agentes ad ſic contrahendum, i.e. ſine parocho & teſtibus, reddit inhabiles. Itaque nunc matrimonij ex hoc actu præſumptio eſt iure impoſſibilis : cæteri actus quibus Trid. non refragatur, quo minus priores iuris effectus habere poſſint, non eſt ratio. Præſumemus ergo & nunc ex huiuſmodi actibus matrimonium ritè & iuxta formam Conc. Trid. eſſe contractum (cum actus quoad intrinſeca ſolemniter initi præſumi debeant) ſicut olim qualitercumque contractũ, validè tamen contractum & legitimè præſumebatur. *Vſſel. in d. Conſult circa fin.*

Hæc parochis diſcutienda incumbunt, cum ad eos aduenæ habitationis cauſſa migrant, vt de eorum ſtatu, coniugio, nec non vita & religione inquirant, teſtimoniaque exigant. *iuxta ſynod Pro. Mechl. an* 1607.*t*.17 *art*.8. *edicta Principum Belgij, & nuncupatim illud quod ſuper eadem ſynodo editum eſt ar*.17.18.

9. Epitome functionum paſtoralium. Eſt autem ars artium cura animarum: † in qua nunquam ſatis laborabit, quicquid theoria, quicquid praxis ſuppeditare poteſt. quod facile credet quiſquis hoc officium pro merito expenderit. Azor. *Inſt. Mor. p.2. l.3.c.*12. *in fin.* paucis illud enarrat, quibus parochus harum partium, quæ in Prouincialibus & Synodalibus conuentibus quoad eos amplè decreta ſunt, addet. Igitur diebus dominicis & feſtiuis, itemque quadragenarij ieiunij diebus (niſi fuerit legitimè impeditus) verbum diuinum populo ſibi commiſſo debebit annunciare, pueros docere fidei rudimenta, libros neceſſarios habere, Miſſale, Breuiarium, Catechiſmum Romanum, Conc. Trident. Biblia, & aliquas breues ſummas ſelectiores, quæ tractent de Theologia morali, & caſibus conſcientiæ, vt vocant. Item diligenter inquirat, an obſtetrices ſciant formam baptiſmi, ne in baptizando errent : librum habeat in quo ſcribantur eorum nomina qui baptiſmum ſuſcipiunt, parentum item ac ſuſceptoris illorum; notet annum, menſem & diem, in quo ſinguli baptizantur : librum item, in quo ſcribat eos, qui confirmationis ſacramentum accipiunt, parentes eorum ac ſuſceptores. (quod hic non ſeruatur, ob multitudinem populi.) diebus dominicis indicet dies feſtos, & ieiunia quæ in hebdomada occurrunt : Curet, vt ſinguli quotannis ſua peccata confiteantur, & in Paſchate ſacrum Chriſti corpus accipiant : de ijs qui non confitentur Epiſcopum certiorem faciat : exteros matrimonio ne coniungat, niſi prius adhibita diligentia inquirat, qui ſint illi, vnde venerint, & rem totam ad Epiſcopum deferat: Peregrinorum ad Parochiam venientium vt in ea habitent fidem, Religionem, vitam, & mores ſcire curet, vt videat num ſacramenta ſuſcipiant, rem diuinam audiant, dies feſtos obſeruent.

Ad tertiam partem † fructuum maiorem vel minorem poteſt Epiſcopus vicario prouidere iuxta ſuum arbitrium, & generatim magis probatur Concilio vt vicarij perpetui conſtituantur, niſi ſpecialis circumſtantia diſſuadeat : & in certa re eorum poteſt portionem aſſignare. Conc. Trid. ſ. 7. c. 7. ſic vbi illiteratis de vicario aut coadiutore prouidetur *iuxta cap.6. ſeſſ.*21. de ſufficienti victu etiam attributa ei parte fructuum proſpicitur: atque hæc loca de vicarijs agunt, porrò non diſſimili cauſſa. *cap.* 13. *ſeſſ.* 24. de Rectoribus ipſis, quorum Eccleſiæ parochiales nimis tenues habent prouentus, primo, per beneficiorum vnionem eis prouidebitur, (non tamen regularium, neque ipſæ Rectoriæ Abbatijs, dignitatibus, aut præb. Cathed. vnientur) quod ſi fieri nequit, ibitur ad primitiarum, (ad quas populus cogi poteſt quadruplici caſu, *vt habet Choppin. de ſac. polit. l. 3. t. 3. numer.* 26. vbi primus eſt parochi inopia) aut decimarum, etiam infeudatarum, *vt diſputat Choppin. de ſac. polit. l. 3. tit. 4. nu.* 19.20.21.22. ſed ſecus vult edictum ad Synodum Cameracenſ. *ann.* 1586. *art. autem.* 12. ad Syn. Mechl. *art.* 15. 16. nihil diſtinguit) aſſignationem, vel parochianorum ſymbola, & collectas aut aliam rationem iudicio Epiſcopi commodiorem, qua neceſſitati parochi decenter ſuccurratur. Hæc latos terminos habent. Ideoque Pius V. ſtatuit, vt non infra quinquaginta, & non vltra centum aureos hæc prouiſio extenderetur. *Conc. Mech. Prou. ann.* 1607. *t.* 17. *c.* 3. 10. Canonica portio quanta & vnde deſumenda.

non

non infra triginta quinque libras Fland. & non ſupra quinquaginta; niſi Epiſcoporum iudicio parochiæ amplitudo aliquid vltra requireret, computatis certis prouentibus & incertis, quæ ad certam ſummam inſpectis tribus aut quatuor vltimis annis redigi poſſit. vbi ſi beneficia aut eorum deſeruituræ concedantur citra vnionem, non eorum totus prouentus computandus eſt, ſed quod onerum honorario ſoluto ſupereſt dumtaxat. vbi & hoc decretum eſt cap. 4. vt ſummariè procedatur; & ſaltem partis reſponſione habita, aut aliquali informatione per prouiſionem † adiudicatio fiat, quam appellatio non ſuſpendat. quippe cum de alimentis agatur. *l. ſi iudex nutriri D. de his qui ſunt ſui vel ali. iur.* ſaltem quoad ea quæ futura ſunt, aut poſt litem pendentem ceſſerunt. *l. de alimentis. C. de Tranſ.* Enimuero ſi, qui decimas poſſident, alioquin etiam egebunt; ſi aliter prouideri nequit, parochi tamen prius cura habenda eſt. *Ant. Fab. in ſuo C. l. 1. t. 2. def. 5. 3.*

11\. Sine ſtrepitu, ſummariè, per prouiſionem, & remota appellatione.

12\. Ad executionem porrò eorum, quæ Epiſcopi circa huiuſmodi congruam portionem decreuerint, † mandant Principes noſtri, *in edicto deſuper edito art.* 15; concilijs vt omnem aſſiſtentiam præbeant, datis litteris mandatorum, vt ſatellites realiter ea exequantur, ſiue per prouiſionem, ſiue definitiuè pronuntiauerint. Quin etſi ad collectas procedendum ſit, quod ea via contribuendum eſſe decreuerint, alijs medijs deficientibus curabunt Magiſtratus, vt mox erogetur; & caſu quo parochi querantur Epiſcopos nectere moras, poterunt implorare officium Conſiliorum Principum, quæ prouidebunt. ita quod in ſubſidium ad Concilia etiam congruæ portionis cognitio pertineat. *art. 16. edicti c. ſtatut. §. vbi autem, de decimis in 6.* niſi fortè ex interdicto fiduciaria penſitatio addicatur. *Choppin. de ſac. pol. l. 3. t. 4. num. 8. Cod Fab. l. 3. t. 12. def.* 18. Non diſſimiliter Philip. II *ad Synod. Cam.* edicto dato ſtatuit an. 1586. Et quidem adeò ad Epiſcopos ea cognitio ſpectat, vt ne quidem exempti & ſedi Apoſtolicæ tantum ſubditi illud iudicium ſubterfugiant. *d. c. 7. ſeſſ. 7. cap. 1. de preb. in 6.* Porrò in caſu huius ſeſſ. 7. cap. 7. Trid. S. Cong. Concilij, ad poſtulationem Ioannis Miræi Epiſcopi Antuerp. 1608. his verbis cenſuit: *Tam in plebania quam in reliquis parochialibus Capitulo vnitis poſſe ab Epiſcopo conſtitui Vicarium perpetuum cum congrua portionis fructuum aſſignatione, quæ nec maior ſit aureis centum, nec minor quinquaginta. Cæterum etiamſi huiuſmodi vicarios amouibiles eſſe ſinat Epiſcopus; poſſe tamen Capitulum cogere, vt ipſis congruam fructuum portionem aſſignet; ipſos autem vicarios ſiue perpetuos ſiue amouibiles eſſe, præuia Epiſcopi approbatione, & non aliter deputandos.* Hactenus S. Cong. vbi tametſi, *vt dictum ex c. hoc 7.* amplum arbitrium Epiſcopis in aſſignanda vicariis portione tribuiſſet, tamen pro hoc etiam tempore, & hoc emporio celeberrimo Belgij, quod Cong. meminerat, vtpotè cum ad ſtatus Epiſcopatus relationem eam reſolutionem dederit, non voluit excedi, inuito Capitulo taxam Conſt. Pij. V. Serol. *pr. p. 1. verb. Oeconom. §. 6.*

Dum ad collectas deuenitur; Concilia præſto auxilium conferunt.

refert ſe vidiſſe per Nuncios Apoſtol. aſſignatos ſingulos aureos tantum in ſingulos menſes, & emolumenta currentia. Conſonat Pij V. *Conſtitutioni* Tridentinum *ſ. 7 c. 7. ſ. 2. 5. c. 16. ſ. 24. c. 18. Clem. 1. de iur. patr. c. extirpandæ. §. qui verò c. auaritia c. de monach. h. t. c. 1. eod. in 6 c. vnic. h t. in extrauag. Ioan. XXII. c. ad hæc. X. de off. vicarij Clem. vnic. eod tractatus Rebuffi de cong port.*

Et cum Greg. XIII. ediderit conſtitutionem *incip. in tanta.* qua ad legitimam pro ſubiecta materia diſpoſitionem reduxit plurimas conſtitutiones Pij V. quæſitum eſt; an hæc ſit reuocata, quæ de vicariorum portione agit? 13. & cum Cherubino dicendum eſt *in compendio ad eandem conſtitutionem Gregorij XIII.* quæſtionem formante de exemptione regularium à gabellis, & hoſpitio militum non eſſe reductam. quia *licet*, inquit, *reductio ſit de omnibus Pij conſtitutionibus ſtatum regularium concernentibus: reſtringitur tamen per illa verba; de eiſdem rebus editas: ita vt non poſſit extendi ad dictum indultum, de quo Pius non egit in ſuis conſtitutionibus hic indicatis. vt Stephan. Quaranta aduertit in ſuis ad not. ad hanc bullam.*

Legitimam autem diſpoſitionem eam vocat, quæ erat ſiue ex iure communi, ſiue Tridentino, ſiue priuilegijs, vſque ad eas bullas non reuocatis. *ſecundum Roder q. Reg t. 3. q. 74. art. 16. in fin.* 14.

Oportet tamen ante conſtitutionem vicarij perpetui erigi titulum vicariæ. *Sac. Cong. apud Serol. p. 2. V. vicarius §. 7.* temporarium tamen eſſe ſinere Epiſcopus poteſt. *vt habet Serol ib. §. 8. & iam relatum reſponſum.* Porrò œconomus aut deſeruitor Eccleſiæ vacantis, conſtitui ſtatim à vacatione debet. *Trid ſeſſ. 24. c. 18.* qui habet etiam congruam mercedem; non integros fructus percipere, vel Epiſcopus ei aſſignare poteſt, niſi quando eſſent exigui, adeoque competenter neceſſarij.

DE DECIMIS.

QVanquam omnium quæ gignit humus, decimæ iure ſint ſoluendæ, etiam leguminum, *c. non eſt, extra de decimis. c. 3. verb. de blado & vniuerſo legumine. ib. l. 2. Paralipo. c. 13.* Tamen Carol. V. Imp. anno 1520. hic cauit † ne decimæ à ſubditis exigerentur eorum fructuum, de quibus 40. retro annis nullæ decimæ exactæ aut ſolutæ eſſent, qui eo tempore cogniti fuiſſent, nullis exactis decimis: ad fruges enim incognitas conſtitutio trahi non poterat. Ita eiuſdem Imperatoris interpretatio ſubſecutis annis declarauit, vt de inſolitis fructibus decimæ ſoluerentur, ſi in alijs locis vbi ſolitè fuerunt ſeminari, & colligi, ſoleant decimæ ſolui, quod ſi conſuetudo deficiat, ad ius recurratur. Amplam ergo illam decimas exigendi facultatem à Canonibus introductam reſtrictam eſſe declarauit Imperator, quatenus à conſuetudine deſtitueretur; quæ ab ea iuuaretur, ea pleno iure obtineret.

1\. Decimæ inſolitæ non exigendæ.

ret. vnde certè ius ipſum dicitur quod conſuetudo firmauit. *l. pen. D. de leg.* Igitur ſi hic inſolitæ ſint fruges, in eadem tamen Prouinciá aut vicinia ſolitæ ſint, ſeminatæ ibi, & in horreo conditæ; ſi ibi ex ijs decimæ colligantur, cum eo onere huc tranſmigrarunt. Si porro ex Vltramarinis regionibus traductæ ſunt, vt non conſtet an ibi ſoluantur ex ijs decimæ, aut eas regiones habitent gentes, quæ nihil pro iure babent, quam quod lubet; tunc ad ius commune recurrendum eſt.

2. Ex fagopyro ſoluendæ.

Sic de panico, fagopyro, † aut pyrofago controuerſiam ruſtici nonnullibi mouerunt, præſertim vbi primum pro pabulo ceſſit, deinde ob exiguam quantitatem qua colligebatur, aduertentiam decimatorum fugit; poſteaquam autem publicitus ſeminari aut magna quantitate colligi cœpit, decimatores etiam decimas exigere cœperunt; illi inſolitas fruges dicere, & decimas, non ſolitas ſolul. Sed cum recurritur ad Campiniam. Taxandriam, totamque Geldriam, vbi ſolitum ſeminari, colligi, decimari; res controuerſia caret Sic Boer *ad Conſuet. Bituric. tit. de coſtumes prediales.* §. 12. refert, quod cum Epiſcopus Abbienſis decimas crocorum exegiſſet, ac ſubditi ſolutionem denegarent, ſub prætextu quod antea decimas non ſoluiſſent; Epiſcopus ſententiam obtinuit; ea ratione, quod alijs locis decimæ de croco ſoluerentur. Et Conc. Brab. 21. Aprilis 1545. pro Abbate S Gertrudis iudicauit non cenſeri nouas decimas lignorum in locis vbi ex lignis decimæ ſoluuntur; quamuis ſyluæ infra 40. annos plantatæ vel ſponte natæ eſſent. & in ipſa panici materia Senatus Brabantiæ pridem iudicauit contra incolas de Willebroeck. & anno 1638. contra plures pagos conterminos. quæ ſententia quoad omnes ius facit, cum decidat qualitatem iſtius frumenti, ſcil. quod ſit decimabile. ſic cum de ſtatu alicuius ſententia lata eſt, omnibus nocet, etiam non vocatis. *l. ingenuum, D. de ſtatu hom.* Sic Ioan. Faber *in §. præiudiciales, verſ. ſed quidam cauſa nobilit. Inſtitut. de Act.* ſi quis pronuntiatus eſt nobilis aut legitimus nobilis eſt & legitimus quoad omnes; neque opus eſt vt apud ſingulos probetur. Carol. V. in eodem edicto interpretatiuo declarat, ſe nõ intendere prohibere quo minus ſi de nouo ædificetur domus, de beſtijs ſibi natis & nutritis decimæ ſoluantur, ſi in eodem pago ſolitæ ſint de illis ſolui. *Vide latius Conſult. canon. h. t.*

Porro † cognitionem nouarum huiuſmodi decimarum videtur Imp. ſuo Concilio aſſcripſiſſe. Si de facto tantum ac poſſeſſorio ageretur, facile recipi poſſet: ſed ſi de iure etiam accipimus, incurritur in c. tuam, *extra hoc tit.* ſic Boer. *vbi ſupra.* dicit huiuſmodi ſtatutum *n.* 3. ſeruandum. Sed tamen ex Concord Brabantiæ decimarum cognitio in poſſeſſorio ad Principem; in petitorio ad Eccleſiam ſpectat: ſi non agatur de decimis infeudatis etiam per Eccleſiam poſſeſſis. *ex §. in cauſis mere. in Concord. Brab* vbi inter decimas infeudatas multo maximè cenſent referendas, quæ ad ipſum Principis dominium ſpectant: de quo priuatiuè Concilium ſolet cognoſcere: ſi Brabantia feudum non ſit, neque in eo omnia ſoleant obſeruari, quæ in feudis, quæ ab ea mouentur.

3. Cognitio decimarum.

Ad hæc Carol. V. 7. Iunij 1554. & Philippus II. anno 1564. 6. Iunij, edicto ſub graui pœna ſanxerunt, vt decimæ integrè † ſoluantur, neque fructus ante vel poſt ſolis occaſum, vel non monitis decimatoribus, neque antequam in manipulos colligantur, & in aceruos componantur, ex agro auehantur, & vt decimis ſuis pacificè vti frui Eccleſiaſtici ſinantur. quod & pluries ſanxerunt Galliæ Reges, *quos refert Choppin. de ſac. polit. l 2. tit. 4. num. 3. 4. ad marg.* Quod de iure, † ita faciendum aſſerit Riccius *in prax. Epiſc. deciſ.* 544. *Bugnion leg abr. l. 3. ſyns. 125. & Regum Galliæ conſtitutiones citat.* Decimarum ſolutio debita eſt Deo, & qui eas dare noluerint, res alienas inuadunt. Conc. Trident. *ſeſſ. 25. c. 12.* & eos excommunicari præcipit, & non abſolui niſi plena reſtitutione facta Vtique ſi ſint ſoluendo. impotens enim poteſt abſolui, cum promiſſo ſoluendi cum potens erit. *citati à Barboſ. in collect. DD. ad Concil. Trident. ſ. 25. cap.* 12. ſed & à parocho ſacramenta ei poſſe negari, qui ex notoria iniuſtitia denegat decimas, & ab Ordinario percelli interdicto perſonali dicendum eſt. *vide citatos ibidem num.* 8. 9. & 4. & multo magis pecuniarijs, alijſque pœnis, ſi à carnalibus hominibus magis timeantur. ex ratione & modo eiuſdem Concilij Tridentini *ſ. 25. c.* 3.

4. Integre ſoluendæ.

5. Qui immunes?

Sed immunitatem † à decimis poſt Ciſtercienſes (quorum priuilegium eſt in Corpore iuris, *c. 10. c. 34. ext. hoc tit.* Bull. Mart. V. largior dd cc. *quam recitat. Chop. de ſacra pol. l. 3. t. 2. nu. 9.*) omnes Mendicantes Ordines obtinuerunt quoad terras ab ipſis excultas. & Greg. XIII. *Conſt. incip paſtorali. 1. Ianuarij* 1578. maiorem libertatem conceſſit.

Quod ſi tamen decimæ rei ab initio fuerunt cum concederetur impoſitæ, ſeu cum ea conditione traderetur, ad quaſcumque manus etiam mendicantes deuenerint, ſolui debent. ad emphiteuticum enim canonem, ſeu vectigalem nummum magis ſpectant; quam ad ius decimarum. ſi autem iure parochiali exiguntur, quia monachis ea cura non præſtatur: immunes ſunt ij, qui priuilegium habent. *Cong. Conc.* 19. *Decembr.* 1596. ſi autem decimæ laicæ ſunt, aut iure laico poſſideantur: quamuis controuerti aliquid ex iure poſſit, non facile reipſa obtinebitur, vt conceſſio immunitatis à ſacris Pontificibus facta, ad prophanas decimas magis, quam ad dominicalia iura bonáue patrimonialia porrigatur: niſi doceantur poſt Concil. Lateran. magnum ab Eccleſia demum ad ſeculares manus deueniſſe. eæ enim iure Eccleſiaſtico cenſentur, oneribuſque & conſtitutionibus Eccleſiaſticis obnoxiæ. *qua de re videri poteſt Philip. Nigri de Exempt. can. c. 4 pr n. 25.*

Decimæ non debentur vbi non eſt eius rei

con-

conſuetudo. & quidem perſonales, id eſt, ex lucro induſtriæ nullibi ferè ſunt in vſu. *Sa. verb. decima*, §. *prim.* In his partibus vſus in materia decimarum, ſi qua alia, valde variat: in hoc pago decimæ non debentur lignorum, ibi animalium, ibi leguminum, aliorum alibi: vbique ſuus vſus eſt retinendus.

Generalius quidem hic, quamuis de iure ex blado *cap. 2. h. t* paſcuis *c. 4.* viuarijs *c. 5.* fœno. *c. peruenit*, nutrimentis animalium, (*arg. à contrario ſenſu c. ex parte tua, vbi priuilegium, ne de ijs ſoluantur decimæ, datum ſignificat legem in contrarium eſſe*) ſyluis *c. 20. verb fructuum arborum c. 22. c. 28* ſoluendæ ſint decimæ, de his omnibus vt non ſoluantur magis obtinuit. niſi fortè terræ arabiles vertantur in ſyluas. In hoc enim caſu alijſque quibus perpetua fieret decimarum ſubtractio pluribus ſupremarum curiarum præiudicijs declaratum eſt, ex ſurrogatis prouentubus decimas deberi, prout ex frugibus ante ſolutæ fuerant. niſi & eo caſu contraria conſuetudo obtineat. Merito. quandoquidem & priuilegium de non ſoluendis decimis, ſi nimium incipiat præiudicare, reuocetur. *cap. ſuggeſt. eod.* verum ſi vertantur tantum in paſcua, non perpetua, ſed quæ conuerſo tempore rurſus arentur, & ſeminentur: vbi ex paſcuis decimæ non ſoluuntur, non ideo quia aliquando ſeminata fuerint, iam decimabuntur; ſed citra fraudem poterit dominus re ſua vti, prout magis ei proficuum erit. vtitur enim iure ſuo. Sed quid ſi toto pago terræ arabiles vertantur in boum paſcua, vt quadantenus ibi annihilentur decimæ; & cleri alimenta? deſiderabit æquitas, vt intra modum iudicis officio coarctetur hæc libertas, ad exemplum priuilegij nimium præiudicantis, præſertim cum etſi dicamus quotam decimarum, vel vt ex his vel illis fructibus ea ſoluantur, non eſſe iuris diuini: illius tamen iuris eſt vt ſingulis in locis neceſſaria & competentia alimenta Eccleſiaſticis conſeruentur. *Coua. var. reſ. l. 1 c. 17.* Quibus etiam ex cauſis c. 1. *x. de decim. cap. decima 16. q. 1.* vt decimus manipulus ſoluatur, plerisque locis non obtinet, ſed vndecimus, duodecimus, vel minor, pleriſque tantum locis ſoluitur. *Bugn. leg. abr. l. 3. ſyn.* 124. quæ conſuetudo aut præſcriptio etiam ſeruanda eſt. Ideoque quamuis Concil. Trid. *c. non ſunt ferendi.* 12. *ſeſſ.* 25: integrè decimas perſolui mandet, tamen non aliter illud intelligendum eſt, quam iuxta eam quotam, quæ eo loci conſueta eſt.

Similiter quod traditur decimas ab agricola in borreum parochi deferri debere, antiquatum eſt. *Bugn. ibid. ſyn.* 125.

6. *An qui recens terras aggeribus cingunt.*

In maritimis aliquibus locis † harum ditionum conſuetudo obtinere dicitur, quod quando Princeps terram natantem permittit è mari vindicari & aggeribus cingi, quæ ab hominum memoria culta non fuit, & vbi nemo decimas vnquam habuit, quod is qui terram ita è mari vindicat, etiam immunitatem decimarum, ſeu ipſas decimas lucretur, Sonat axioma. *die dyck die winde de thiende.*

Vt quidem grauium impenſarum intuitu in annos aliquot immunitas in totum vel in partem detur; id æquitas exigit, cum eius opera Reip. atque Eccleſiæ cuius decimæ impoſterum auctum eunt, beneficium tantum acciderit. aliàs rigor iuris deductionem expenſarum in decimarum ſolutione non admittit. *c. cum homines 7 x. de decim.*

Sed quando aliquis ſemel percepit decimas, & aggeres poſt inundationem reficiuntur, recuperat is decimas. ſed id ita intelligo, vt ſi quidem Princeps facultatem fecerit veteribus dominis terras ſuas aggerandi (ſit verbo licentia) ſicut illi recuperant per hoc indultum ius ſuum, ſeu proprietatem terrarum, etſi ad Principem deuolutam; Ita & reſtituantur decimæ. Cæterum ſi Princeps non reſtituat veteribus dominis fundos, neque ad decimatores decimæ redibunt, quæ cum fundis in regalia Principis transierant: ſi tamen diuturno ſatis tempore ſub aquis latuerint. nam proprietas agrorum per inundationem † flumine vel mari eodem impetu non recedente, quoad priores dominos amiſſa eſt, & rura iam natantia facta ſunt iuris publici, prout flumina ipſa; præcipuè accedente longiſſimo tempore, quo ſubmerſa remanſerunt, mutata planè eorum forma per inundationem. *l. ſi ager, la. 1. D. quib. mod vſuſfr. amit.* quæ flumina inter regalia numerantur: *in vſib. feud. in titul. quæ ſunt regalia c. vn.* & idcirco ad Principem ſpectare intelliguntur: cui propterea accedunt inſulæ, & quicquid in flumine naſcitur, & exinde emergit. neque moribus noſtris obtinent, quæ in iure, quoad adiacentes agros, deciſa ſunt *in l. adeo.* §. *præterea. & ſequent. D. de acquirend. rer. domin. &* §. *præterea. & ſequent. Inſtit. de rerum diuiſ.* hinc traditur axioma. *Alluuio ſpectat ad Principem.* 7.

Inundatione perit domino fundus.

8. *Et decimæ.*

Idipſumque credi poteſt etiam obtinere in decimis, † quæ etſi ex fructib. debeantur & colligantur, fundamentum tamen habent in fundo; vt ad limitatum hunc fundum limitatæ ſint hæ decimæ: atqui quamuis circumſcriptio quæ in aere duci poſſit, ob circumferentiam locorum vicinorum, in imaginatiua adhuc ſupereſſe poſſit, non tamen re ipſa ea eſt ſuperficies quæ olim fuit, quæque fundo adhæſit, at non ſunt nunc ijdem fundi, qui olim fuerunt, ſed noui; adeoque omnia quæ inde dependent, aut in ijs fundantur, cum illis interierunt, nouaque facta ſunt omnia, & tanquam nullius, occupantis fierent: niſi vſus ea ad regalia Principis transferret. Propter enim formæ mutationem, quæ dat eſſe rei, *l. Iulianus.* §. *prim. D. ad exhibend.* dictas decimas, exemptas cenſeti oportet à dominio priorum proprietariorum.

9. *Et ſeruitutes.*

Sic deciſum † de vſufructu, vt eo caſu quo agri dominium per inundationem amittatur, etiam vſusfructus amittatur. *in l. ſi ager in prin. ff. quib. mod. vſuſfruct. amitt. & in l. cum vſumfructum, ſequen.* vbi dicit Iuriſconſultus, quod ſi flumen hortum vnum occupauerit, & alueo

mutato inde manare cœperit, quod amittitur vſusfr. ratio eſt, quia locus aluei publicus eſſe cœpit, nec in priſtinum ſtatum reſtitui poteſt.

Idem in ſeruitutibus obtinet; ita vt ſi tanto tempore ſteterint interruptæ, quanto ſeruitutes amittuntur, quod ſeruitutes non reſtituuntur primo domino, licet flumen in alueum ſuum redierit. *Bart. Cepol. in tract. ſuo de ſeruit. Ruſt præd. in tit. de ſeruit. aquaduct. verſ. ſed iuxta prædicta quæro. inducens gloſſ. in l. hoc iure, §. ſi aqua, in verſi. interrupta. ff. de aqua quot. & aſt.*

Nec obſtat quod contra allegari poſſet, quod in agris ex quibus decimæ debebantur, Incultis per centum annos, ſi fruges ibi naſcantur, & metantur, quod decimæ auferentur: quia tali caſu ager cui decimæ inhærent & adhærent, ſemper fuit nec deſijt eſſe, mutata forma & ſpecie per longam & diutinam inundationem, vt hoc noſtro caſu.

10. Ad regalia & diſpoſitionem Principum tranſeunt.

Et cum ad Regalia † Principis, vt diximus, ius decimarum, vt etiam proprietas terrarum, fuit deuolutum, de ijs liberam habet poteſtatem pro libitu ſuo diſponendi, & ſic vel relinquendi ſub aquis, & vetandi exaggerari ab aliquo, vel id prioribus dominis permittendi (quo caſu & Decimatori fauiſſe, qui olim ius habuit, præſumetur) vel alijs totum ſuum ius proprietatis & decimarum donandi, ſimpliciter; vel ſub modo Et hæc quidem de praxi dicuntur in his ditionibus. Neque tamen ea praxis huius tantum temporis eſt, ſed & priorum ſæculorum. nam cum monaſterio S. Michaelis territorium Santulitanum à Principibus noſtris olim eſt conceſſum, adiecta eſt ea clauſula, vt ſi quando contingeret illud inundari, nunquam tamen ad Regalia Principis rediret, ſed maneret in dominio Monaſterij. virtute cuius clauſulæ ſuperarunt monachi bis annis conſilium præfecti aggerum, & ſuptemorum Rationalium, qui omnia Principi vendicare volebant, literæ ſunt Ioannis Ducis, anni 1355. 22. Iulij. cum per ſententiam illa & alia inundata bona domanio eius applicata, & adiudicata eſſent. Sed & memini me in archiuis Monaſterij Sancti Bernardi legiſſe arbitralem ſententiam à quatuor viris præclaris, quorum duo erant vtriuſque iuris Doctores ante annos 100. circiter latam inter Abbatem S. Bernardi vti decimatorem in Wonda, & Dominum de Breda: vti Dominum de Steenbergen: qua duæ tertiæ decimarum terrarum certarum, in iſto diſtrictu ſub aquis tunc ſitarum in caſu, quo è mari eriperentur, addicebantur Domino de Steenberghen, ob futuræ exaggerationis ſumtus, dominiumque natantium terrarum, & vna tertia Abbati: decimatori Eccleſiaſtico.

Igitur hæc quæ dixi intelligo de decimis laicis & patrimonialibus, quæ ſicut vel aliæ proprietates rerum, vel ſeruitutes per inundationes à prioribus dominis ad alios, quorum vicina ſunt prædia, vel Principes talia alluuionum intra occupantes transferri poſſunt. Cæterum decimæ Eccleſiaſticæ cum non priuato aliquo acquiſitionis titulo debeantur, ſed per conſtitutiones ac canones; numquam depereunt: ſed etiam ex terris quæ nullius vnquam fuerunt debentur Eccleſiæ, ab occupante nouas terras, ex nouis fructibus: quia leges mutationibus rerum nō mutantur. Deperire tamen cenſebūtur ijs decimæ, qui ſingularibus titulis eas ante poſſidebant. *per dicta iura.* Sed in quantum per Canones ex omnibus fructibus decimæ præſtari debent, eo tantum iure ex nouis terris, ex nouis fructib. exigentur. Ideoq; ab ijs ſolú, qui decimandi ius per Canones, non ſingulares titulos fundatum habent: adeoque paſtoribus ſeu ijs, qui parochorum iura poſſident, ſi locus exaggeratus intra limites certæ parochiæ conſtitutus ſit: ſin minus; ab Epiſcopo intra cuius diœceſim, quæ eius parochia eſt, exiſtunt. *ca. quoniam* 13. *x. h. t.* quamuis nonnulli in his locis & aliam praxim allegent.

Quinimo ſcio quoſdam qui iura fiſci tuentur, contendere, ex vſu ad Principem ſpectare, terram incultam, in emphiteuſem dare ad decimum, ſi velit, manipulum; vti infinitis libris cenſualibus decimi manipuli inter Canones Dominicales inſerti inueniuntur: quo caſu credant nulli alteri decimam deberi: modo parocho contribuantur alimenta; in quam cauſſam tertia plerumque relinqui ſoleat. Neque hæc extra veriſimilitudinem putant: quaſi decimæ abſolutè non ſint iuris diuini, (prout hactenus in Friſia decimæ nunquam ſolutæ dicuntur) ſed alimenta tantum Cleri: quibus conſtitutis potuerint Principes Chriſtiani eadem ſibi iura vindicare, quæ ante illos, alij: quaſi etiam fides circa rerum dominia nihil vnquam mutet; quæ corrupta demum natura inuexerit; cum Innocentia omnia feciſſet communia.

Moris autem olim † fuit vt homines decimam fructuum Regib. ſuis præſtarent. Sicilia, Sardiniaque Romanis dabat decumanum frumentum: deinde aliæ Prouinciæ ex agro culto, decimam fructuum, ex paſcuo quintam; quin & Samuel inter iura Regum *l. 1. cap. 8. Rex,* inquit, *vineas veſtras addecimabit.* 11.

Qua de cauſſa obligatio decimarum tempore noui teſtamenti refertur ad primorum Eccleſiæ patrum conſtitutionem, conſenſumque Chriſtianorum, qui exemplum à lege Moyſaica ſumpſerant. *Couar. d. c.* 17.

Sed de † iure ſcripto vt dixi noualium decimæ Epiſcopo Curato vel primitiuo parocho accreſcunt. quod àliàs difficultatem non habet, ſi decimæ veteres à laicis poſſideantur; quia poſt Concil. Lateran. magnum nullæ decimæ de nono ad manum laicam venire poſſunt. *c. prohibemus, h. t. c. cum Apoſtolica, de his quæ fiunt à prælat.* ſed ſi ab Eccleſiaſticis decima poſſideatur, indefinitè eis conceſſa; eis & noualium decimas accedere credit ex communi. Duar. *de ſacr. eccl. miniſt. l. 7. cap. 1.* ſi præſcripſerint autem tantum; ſecus: quia ſi nonæ & nunquam poſſeſſæ ante, ergo nec præſcriptæ ſunt, ſed ſi veteres certis terminis poſſideantur, 12.

12. Iure nouales parocho cedunt.

ſidcantur, & nouales conceſſæ ſint aliquibus; intelligitur conceſſio tantum de illis terris, & ad ratam vti colligunt veteres, *cap.* 1. *h.* 1. *in* 6. & vbi poſſidebant ex integro, nouales tamen tantum debentur pro dimidia. *d.c.* 1. §. 1. ſemper tamen primitiuos paſtores excipio. qui tamen conueniri poſſunt pro Canonica portione *d.c.* 1. §. 2.

In notitia *iuris Belgici tit. de Epiſcopis* §. *de decimis diximus.* Brabantiæ Duces nouales olim ſibi poſtulaſſe, rectius inſtructos Eccleſiæ reſignaſſe.

DE REGVLARIBVS.

1.
Regularis non eſt qui non emiſit votum ſolemne.

AD hoc nomen Regularium vel Religioſorum non ſpectant † quicumque votum ſolemne (præter Societatem Ieſu) non emiſerunt, vt Beghinæ, quæ verè ſtatum peculiarem non babent. *Clem. 1. de rel. dom.* quanquam *ibidem* dicatur, ſi fideles aliquæ mulieres promiſſa vel non promiſſa continentia in ſuis hoſpitijs conuerſantes, pœnitentiam agere voluerint, & virtutum Domino in humilitatis ſpiritu deſeruire; boc eiſdem liceat, prout Dominus ipſis inſpirabit.

2.
Neque Canoniſſæ, neque Beghinæ.

Idem cenſendum eſt de Canonicis † fœminis, *de quibus in Clem. attendentes, de ſtatu Monach.* quarum ſtatum, Ordinem, aut Regulam, Pontifex ibi declarat, ſe non intendere approbare: interim tamen iubet eas per eos Ordinarios ſua; vel ſi exemptæ ſint, Apoſtolica autboritate viſitari: niſi vt pleræque in Belgio ſub immediata Regum ſint protectione, quorum Ordinarij habere licentiam Principis debent. *cap. 8. ſeſſ. 22.* Quare bæ nulla ratione ad clauſuram cogi poſſunt. *Azor. l. 13. Inſt. Mor. c.* 9. vbi & tradit, eam viuendi rationem, non eſſe damnatam: etſi nec approbata ſit. Quot porrò hactenus Religioſorum regulæ approbatæ ſint, tradit idem Azor. *eod. l. c.* 11. ſed multo plures recenſet Aubert. Miræus *in Codice Regul. ad fin. vbi recitat elenchum.*

3.
Sed qui in Soc. Ieſu profitentur.

Porrò Iulius III. inſtitutum Societatis probauit: † Pius V. in eius deſertores tamquam Apoſtatas cenſuras & pœnas conſtituit. Societatem, Ordinem & Religionem mendicantem eſſe declarauit: Gregor. XIII. emittentes in Societate tria vota ſubſtantialia, etſi ſimplicia, exacto probationis biennio verè & propriè Religioſos eſſe decreuit. *vt eorum diplomata refert Azor. Inſt. Mor. l. 13. c. 7.*

4.
Canoniſſæ quando cœperint, & earum inſtitutum.

Regula Canonicarum, vt ad eas redeamus † ſeu, vt loquimur Canoniſſarum, in Conc. Aquiſgranenſi, an. Chriſti 817. Ludouico Pio monente edita, & *tom. Concil. Gall. & demum ab Aub. Miræo 1638. cum pluribus alijs in Codice Regularium typis vulgata. c.* 17. Presbyteros in his Monaſterijs non diutius bærere permittit, quam conciones & ſacra exigant; omniaque ita publicè agere, vt nec confeſſiones aliter excipi velit, quam in Eccleſia, ſic vt ab alijs videantur; c. 11. habitationem talem eſſe præcipit, vt viris non pateat ingreſſus, c. 19. 20. 26. acceſſus & frequentias virorum cauere vetat, commune dormitorium, & refectorium præſcribit; cap. 10. & magis ex profeſſo c. 12. paupertatem perfectè non colebant, ſed tamen ante ingreſſum, (ſi quidem facultates ſuas nollent offerre Eccleſiæ,) ita iubebantur diſponere, vt ſæcularia negotia eis poſtmodum in exercitijs ſpiritualibus impedimenta non afferrent. c. 9. In cap. autem 18. hæc verba obſeruantur: *quia nullatenus huic* (Canoniſſæ) *ſæculum repetere fas eſt*, atque inde colligitur.

5.
Olim obligatæ vinculo continentiæ, vt videtur.

Canoniſſis olim nuptias † inhibitas. ſed & eadem Reg. *c.* 2. æquè diſerte id innuit: quippe poſt monita caſtimonialis propoſiti, iubet; vt admittenda ſerutetur prius arcana cordis ſui, *ne minus*, inquit, *cautè vinculum continentiæ & virginitatis arripiens, redeat poſt Satan, & fiat ſicut canis reuerſus ad vomitum.* correctionis autem & diſciplinæ modus eadem Reg. c. 18. proponitur religioſus magis quam hodierni mores ſeruent.

6.
Earum religioſa diſciplina.

Poſt crebra ſcilicet monita, † pauis & aqua, ſequeſtratio in menſa & choro, vt ſeparatim quæ corrigitur conſiſtat, ac per boc confundatur; deinde verberum diſciplina cum diſcretione; carcer; tandem Epiſcopi iudicium, cui etiam omnia peccata criminalia reſeruantur. Eadem Regula Canoniſſas has vocat ſanctimoniales. Sigebertus autem ad annum 820. clericales ſanctimoniales. Aliqui de buiuſmodi accipiunt quæ tradit Iuſtinianus *Nouell.* 59. vbi mulierum Canonicarum mentionem facit. Ante tempora Conc. Aquiſg. conſtat multis in locis congregationes fuiſſe ex literis Ludouici Pij ad Archiepiſcopum Salisburgenſem datis, quæ ad calcem eiuſdem Regulæ adiunctæ ſunt. Quod & cenſet Molan. Doct. Louan. *lib. 1. de Canonicis cap.* 15. præſertim ob Niuellenſes & Andenſes, cum libero, vt aſſerunt ſe documenta babere, inſtituto: ſine voto, inquam, regulari fundatas à D. Gertrude, & Begga Pipini I. Braban. Ducis prolibus. Habebant autem regulam aliquam ex aliquibus S. Patrum præſcriptis deſumtam, vt ex ea liberiori vita plures ad monaſticam tranſierint. Niuellenſe porro Collegium à Paſcali II. breuem vitæ formam babet, ſub vita tamen communi: ſed an. 1136. Lotharius Imp. bona diuiſit; partem boſpitali, alteram Abbatiſſæ, tertiam Congregationi 72. fratrum & ſororum attribuit. In electionibus buiuſmodi Abbatiſſarum Boniſ. VIII. etiam earum ſtatu non approbato, decreta in canonicis electionibus præſcripta iubet ſeruari. *c. indemnitatibus, de elect.* §. *penult. in* 6.

7.
Beghinæ & Canoniſſæ an Eccleſiaſticæ, & coram Eccleſ. conueniibiles ſint.

Quod porro ſpectat ad Beghinas, † quanquam, vt diximus non ſunt regulares, nec, vt dicit Clem. *vbi ſupra*, Religioſæ, quia nec obedientiam vlli promittant, nec proprijs renuncient, nec profiteantur regulam approbatam: etſi habitum quem Beghinarum vocat, deſerant, & adhæreant religioſis aliquibus, ad quos ſpecialiter trahitur affectio earundem, quem

quidem ſtatum damnat; non itidem ſi in domibus & hoſpitijs ſuis piè conuerſentur, vt initio diximus: Quæri tamen non malè poteſt, an ſaltem religioſæ ſint eo ſenſu, quo loca pia & Congregationes religioſæ dicuntur; ſc. vt inde effectus ſurgat tituli Decretalium, *de Religioſ. domibus, vt Epiſcopo ſint ſubiecta.* Sub quo titulo adeoque ſenſu Clem. V. ſtatum damnatum Beghinarum negat eſſe; prout nec ſunt fideles illæ mulieres, quas non damnat, quæ in domibus ſuis piè conuerſantur, pœnitentiam agunt, non ex aliquo præſcripto, ſed prout Dominus ipſis inſpirat, inquit. Tamen Beghinæ, vt hodie in Belgio ſunt, habitum gerentes, propriam Eccleſiam, reditus, menſam ſancti ſpiritus, & parochum habentes, muris & ſeptis clauſæ, quo ante certam horam nocturnam regredi debent, voto quam diu ibi fuerint obſtrictæ continentiæ, & obedientiæ Ordinario & ſuperioribus, ſecundùm conſuetudinem loci: Quæritur, inquam; an talis locus & congregatio dicatur religioſa, vt illius perſonæ Epiſcopo ſint ſubiectæ? Non dico ad effectum vt à tributis immunes ſint, vt non eſſent, *ſecundum Molin de iuſt. & iur. t. 3. de tribut d 671.* nec vt eximantur à poteſtate laica, vt nec eximitur Clericus non ſe gerens iuxta requiſita Conc. Trid. ſ 23. c. 6. ſed ad effectum, vt ſaltem coram Epiſcopo iuri ſtare teneantur, nec forum illius declinare poſſint. Idem Clem. *in d. c. Attendentes,* Canonicas ſæculares, *quæ vt Canonici ſæculares vitam ducunt,* inquit, etſi earum ſtatum non probet, ſtatum aliquem tamen, qualem qualem habere non diffitetur, adeoq; mandat ſub pœna anathematis, vt Ordinarij viſitationem recipiant: vt ad eam teneri Conc. Brab contra Niuellanas iudicauit. *vt alibi diximus.* Et Beghinæ quoque ab Epiſcopis vbiq; viſitantur, non ſine indicio quin ad Eccleſiæ iudicium ſpectent. In Beghinis tamen temporale quamuis & ſimplex votum amplius eſt, quam in Canoniſſis; quæ ex inſtituto tantum continent: ſed contra hæ videntur beneficium Eccleſiaſticum poſſidere, quod non illæ: adeoque quia beneficium obtinens, Eccleſiaſticus cenſetur, etiam ad excluſionem tributorum; *Mol. vbi ſup. nu. 4.* tamen in fœminis magis præbendà quam Eccleſiaſticum beneficium, quod ſine Canonica inſtitutione obtineri nequit, & cuius capacitas per tonſuram inducitur, apparet: pro anomala autem præbenda conſiderari poteſt in Beghinis prouiſio menſæ Sancti Spiritus, aliæq; fundationes: adeoque videri poſſunt Beghinæ & Canonicæ, quoad hanc quæſtionem, vel pari paſſu ambulare, vel ſe habere vt excedens & exceſſum, vt loquuntur Philoſophi. Pleraque Beghuinagia cum inſtituto, vt modo diximus, à Pontificibus declarationem habent, quod non comprehendantur ſub *d. Clem. 1. de Relig. domib.* Capitulo Canonicarum Montenſium & Niuellanarum, etiam à ſede Apoſtolica priuilegia habent, vt exemptæ ſint à iure Ordinariorum: præſupponitur ergo ſine ijs ſubiectio alioquin, vt ex priuatione habitus, & lex ex priuilegio infertur. Adeoque de vtriſque cenſuero quod forum Eccleſiæ declinare non poſſint, tametſi nec eximantur à ſæcularibus, vt de clerico non ſecundùm requiſita Concilij viuente modo diximus, & in iure de eo traditur qui duobus in locis domicilium æquè principaliter conſtitutum habet. Et d. quidem Capitula Montenſe & Niuellenſe coram Principe eiuſque Concilio iuri ſtant, ab inferioribus priuilegio exemptæ, ob dignitatem, de qua alibi, vt ſint Collegia quadantenus mixta, vt de Vniuerſitate ſtudiorum diximus, *tit. de Relig. domib.*

Pontifex *in c. dilecta. x. de Maior. & obed.* dicit quod Abbatiſſæ obedire debeant reuerenter canonicæ ſuæ & clerici: & quamuis eos excommunicare non poſſit, ſuſpendere tamen queat. de cuius ca. interp. vid. Steph. *& Aluin in tract. de poteſt. epor.* Habet ergo Pontifex eiuſmodi Abbatiſſam l. Superiorem canonicarum pro Eccleſiaſtica: alioquin clericos ei non declararet ſubiectos, quos primitiui Eccleſiæ canones ab omni ſeculari ſuperioritate exemerint.

Neque ſecundum ordinationes Epiſcopi illi; ſecundum cætera, Magiſtratui ſæculari ſubiectas cenſuero. Ea diſtinctio locum habeat, quando perſona ratione rerum, officiorum, adminiſtrationum &c. ad non ſuos alioquin iudices trahitur: quæſtio hic eſt de ipſa conditione perſonæ, quæ vbique comitatur, vt nigredo Æthiopem: vti diximus, *tit. de decim.* ingenuum ſeu nobilem, vbique & quoad omnes eſſe talem.

Enimuero ad alium effectum quæri poteſt, congregationes hæ Eccleſiaſticæ ſint an ſæculares, Phil. II. 1. Iun. 1587. in edicto ad. Conc. Prou Camer. ar. 11 & in Regulamento de Reparat. Eccleſ. 2. Oct. 1613. Principes noſtri, ab onere congruæ portionis paſtorum, & reparationum Eccleſiarum eximunt decimas à laicis poſſeſſas, non autem ab Eccleſiaſticis: Quæri poſſet, ſub quo membro hæ congregationes locari deberent? *Rot. dec 332. in antiq.* earum ius patronatus Eccleſiaſticum eſſe declarauit: tamen inſigne Capitulum Thorenſe in quæſtione reparandæ Eccleſiæ, ſuſtinuit decimas ſuas in contributionem vocari non poſſe, quod Collegium ſuum eſſet ſæculare. quo etiam facit quod decimæ à laicis talibus Collegijs datæ, vt ſunt pleræque à Principibus fundatoribus, non videntur perfectè redijſſe ad naturam primigeniam: quam tamen cauſſam valdè inculcant præfata edicta: quippe ea natura, non ad omnia loca, aut cauſſas pias ſe porrigit, ſed decimæ ſacerdoribus & Leuitis iure diuino aſſignatæ fuerunt. Nihilominus regulamentum Principum, etſi non itidem Philip. edictum disertè in contributionem vocat omnes decimas in manu mortua exiſtentes, vt facile inducar in eandem ſententiam; pro ijs locis etiam tenendam, vbi illud non ligat, præſertim cum dicat, id in conformitatem prioris edicti ſtatui.

Quæ

Quæ quæſtiones quo planius innoteſcant, præſertim vbi inſtitutum Beghinarum non adeo innotuit, putaui non abs re me factu- rum, ſi paucis, quæ ad earum ſtatum ſpec-
8. Origo Beghinarum. tant, hic proponerem. Itaque † Lambertus le Begue Patriarcha Beghuinarum eas Leodij primum inſtituit, templum ædificauit, ædes dedit & pomarium; opibus quas ampliſſimas babebat auxit, tametſi eundem titulum Radulphus ſibi vt Ordinario loci, vbi cœpit inſtitutum, arrogare voluerit. Sanctus Ludouicus Lutetiæ Pariſ. maximam multitudinem Beghinarum collegit. Philippus Nonmirallius V. N. Beghinarum quinque millia diuerſis in locis Chriſti iugo mancipauit. Authores qui de his tractarunt, videri poſſunt apud Aub. Miræum *in Chronico Ciſtercienſi ad an.* 1216.

Lambertus ob rei nouitatem captus, ac Romam ductus anno 1186. ab Vrbano remiſſus perfecit inſtitutum, & templum Sancto Chriſtophoro ſacrum, obijt in Martio 1187. ex effectu creditur Vrbanus inſtitutum pro pio habuiſſe: probaſſe non dicam; etſi quidam velint, & chartas Leodij incendio abſumptas; ſiue ſub Henrico ſiue ſub Carolo Audace Ducibus Brabantiæ, eius vrbis victoria intemperanter vſis. Ioann. Molan. *Doctor Louan. in Natal. Sanct. Belgij ad diem 6. Ianuar. in vita Venerab. Gertrudis ab Ooſten, quæ ex hoc inſtituto fuit*, refert Petrum Herentalium exiſtimaſſe hoc inſtitutum cœpiſſe anno 1207. quia tum magis cœperit dilatari. nonnulli deducunt à S. Begga Pipini Landenſis filia, quæ Canoniſſas Andenſes fundauit, ob nominis ſimilitudinem: quanquam Miræus *loco citato* aſſerat, & Niuellenſes ab eius ſorore B. Gertrude fundatas olim, in diplomatibus Pontificum, Beghinas agnominatas. ea de re videri poſſunt libelli Zegheri van Honſum pœnitentiarij, & Petri Coens Canonici Antuerp.

9. Belgicæ multa paſſæ ob reprobatas Allemannas. Enatis autem per Allemaniam † ſub hoc nomine fortè & habitu paſſim grato hæreticis Beghuinis & Beghuardis, Belgicæ quaſi in commune crimen ab aliquibus vocatæ ſunt, non aliter quam de Lamberto diximus, vt Antuerpiæ omnia earum bona fiſcales ratiocinatores arripuerint, quæ deinde vix trigeſimo poſt anno integrè reſtituta ſunt, mandante Ioan. XXII. literis Auenione datis ann. 1321. (qualia & alibi accidere) vnde narrat diploma eiuſdem Ioan. quod ob eas aliquibus in locis guerrarum pericula excitata ſunt, adeo Principum ac potentium virorum ſtudio hoc inſtitutum promotum fuit.

Qui quidem Pontifex Fratricellos Beghuardos & Beghuinas, ſicut Clem. V. damnauit, *c. ſancta, extr. Ioan.* excepit tamen huiuſmodi noſtras, *ca. ratio, extr. Com. de relig. dom.* ge-
10. Deinde tutatæ à S. Pontif. & Epiſcopis. nerali conſtitutione, † & ſpecialibus litteris Epiſcopo Camerac. ann. 1324. & Tornac. an. 1327. (idem credo de Leod. & Vltraiectino) deſtinatis: quibus mandauit, vt in religionem, vitam ac mores Beghinarum ſuarum dioceſium inquirerent; & ſi tales forent, quales d. c. *recta* deſcribit, quæ prælatis reuerenter obediunt, & per virtutum odoramenta currentes honeſtè viuunt: non paterentur innocentes cum nocentibus ad paria iudicari; ſed ab omni moleſtia eximerent: compeſcendo contrarios per cenſuras, etiam appellatione poſtpoſita. Ea inquiſitione facta paſſim tutatæ ſunt. Ipſe idem Pontifex vno anno poſt dictam ſuam damnatoriam Conſtit. *ſancta* ſcil. 1318. Beghinagium Bruxellenſe ſub B. Petri & ſua protectione ſuſcepit, Antuerp. ann. 1322. Herental. & Louan. ſimilia diplomata habet. quod Molan. ann. 1357. intra mœnia redactum refert. Sed ante hæc Innoc. IV. an. ſuo 2. Domini 1245. Dieſtenſe Beghinagium ſub ſimili protectione ſuſceperat, Mechlinienſe eodem anno: & deinde anno ſuo quarto indulſit, vt tempore interdicti ianuis clauſis ſacra ſua peragant. Gandenſe inſignes indulgentias ex eo tempore habet à Card. Patriarchis, Epiſcopis an. 1295. 1322. Antuerp. rurſus à Clem. VI. defenſum anno ſuo 8. Domini 1349. 7. Martij: qui & irritauit contractus, emphiteuſes, oppignorationes, & locationes non vtiliter factas in dicta tempeſtate à Magiſtris ſeu præfectis infirmariæ. Magiſtratus Antuer. an. 1294. eis vendidit certos fundos, ſub hoc elogio, dilectis noſtris perſonis Eccleſiaſticis Magiſtris & Conuentui Beghinarum: Lirenſe ab Epiſcopo Cameracenſi Magiſtratu ſacro & politico admiſſum eſt.

Ad Principes † quod ſpectat, Ioanna Con- 11. A Principib. auctæ.
ſtantinopolitana extruxit Beghuinagium Gandæ & Brugis circa annum 1234. Sophia domina Mechlin. prædia ædeſque ſuas aſſignauit anno 1276. Ioann. I. Dux Lotb. & Braban Bruxellenſem fundum ad molæ conſtructionem dono dedit: illudque cum perſonis & bonis, ſub ſua guardia recepit. an. 1293. & Lirenſe an. 1274. eiuſque filius Ioann. II. an. 1304. & Ioanna Brabant. & Luxenburgi Duciſſa an. 1380 & Philip. Bonus ann. 1441. Ioan. II. Brab Dux Antu. Ioan. III. Buſcoducenſe condidit cum priuilegio immunitatis exactionum. quod aliqui commune voluerunt facere, ſed non ſuffragatur vſus: & credo ſpecialem prærogatiuam iſti loco eum facere voluiſſe, quod conditor illius vrbis quaqua occaſione augere eam voluerit. Ioan. Duciſſa diuerſas ordinationes Beghinagio Bruxellenſi edidit an. 1369. 1372 Ioan. II Dux in citatis litteris omnibus mandat, *vt locum Beghinagij Antuerp. in deuotione habeant, & reuerentia, ſicut noſtrum, inquit, diligunt amorem & honorem.*

Enimuero generalium litterarum † quæ 12. Primus earum ſtatus ſub Innoc. IV.
extent, vetuſtiſſimas credo Innoc. IV. datas 14. Calend. Iul. an. ſuo tertio, quibus filias virgines continentes, caſtitatem Deo vouentes per Teuthoniam conſtitutas laudat, quod poſt odorem vnguentorum Reginæ virginum perfectionis imitationem quærerent: & congaudet, quod expectatione modica laborantes ad ſponſi cœleſtis æterna gaudia pertingerent: obteſtatur, vt continuent finem

principio, agonem illarum commendat, perſonas & bona ſub B. Petri & ſua protectione ſuſcipit. Extat earum literarum tranſſumptum ſub ſigillo Capituli Antuerp. quod ipſius Innoc. litteras ſe vidiſſe teſtatur, ſeruatum à Beghinis; quod adeo ad ipſas ſpectare videtur, etſi non ita in ijs nominentur; quamuis idem Innoc. in literis Beghinagio Dieſtenſi datis eo nomine eas appellet: ſed fortè nondum vbique idem nomen & paſſim vſurpabatur, & ipſa inſtituti deſcriptio ſatis eas manifeſtat; nullæ enim per Teutboniam virgines aliæ fuiſſe ſciuntur eo tempore quales ibi deſcribuntur, niſi certam aliquam regulam profeſſæ: niſi fortè Canoniſſæ; ſed de bis ſi loqueretur Pontifex, non omiſiſſet ſpeciales notas buius inſtituti, quarum nulla mentio. Hæ literæ tamen, vt paulo ante de Canoniſſis diximus, inſinuant Beghinas olim votum habuiſſe continentiæ, neque tantum temporalis, ſed addunt Chriſtum zelotypum, vltorem iniuriæ, qui aliquem ſibi præferri non patitur; adeoque vt retuli, obteſtantur vt continuent ſacrificium veſpertinum matutino: non bortando tantum ex monito, ſed comminando vltionem ex debito. Sed ratio viuendi harum mulierum eo tempore

13. Qualis hodie deuotariarum.

talis ferè mihi fuiſſe videtur qualis bodie † earum filiarum quas deuotarias nonnulli vocant; Hiſpani Beatas: quæ priuatim cœlibes ex ſuo arbitrio viuunt. ſed Ioannes Epiſcop. Leod. vt refert Molan. motus fortè ijs rationibus quę ſæpe priuatę pietati nulliuſque cenſuræ ſubiectę incommodant: decreuit; vt Beghinæ in congregationes locumque communem ſe redigerent, ſi priuilegijs ſibi conceſſis frui vellent. Ita deinceps ſctuatum. Tabitha diſcipula in Actis Apoſtolorum mortua, in ædibus eius Eccleſia ſeu Congregatio religioſarum viduarum fuit, quibus ea prouidere ſolita erat de veſtibus & victu: Eius porrò veſtes Petro oſtendebantur; veriſimiliter non communi & ſæculari modo factæ: quid enim has digito monſtrari conueniſſet? Vita Beghinarum ad hoc prototypon producenda eſt. Itaque in Congregrationes redactæ primas ſuas ordinatones ab Epiſcopis (quibus eam curam iniungit d. c. recta) acceperunt; & Prælatis ſuis, vt inquit diploma Ioan. XXII. obediuerunt. Vnde iam inde ab Eccleſiaſticis & ſæcularibus ſuperioribus pro perſonis Eccleſiaſticis babitæ ſunt, bona earum & loca communia pro Eccleſiaſticis, ſtatus pro Eccleſiaſtico: etſi non in eo rigore ac perfectione quam valde conatur ei aſſcribere Ioan. Fredericus Lumnius M. S. libro ſuo, quem de hoc inſtituto ſcripſit, qui maiorem mihi huius materiæ partem ſuppeditauit.

14. Ordines vxorati.

Religiones ducentium vxores † non ſunt ſimpliciter Religiones, nec Ordo, qui tertius dicitur S. Franciſci, *Sa. V. relig.* §. 41. id tamen non procedit vbi emittuntur vota ſubſtantialia religionis, vt Tertiariæ hic plerumque nunc faciunt, & Bogardi; ſed horum ordo ſub tertio S. Franciſci deliteſcit. habet tamen aliquot priorum PP. diplomata pro Congregatione Sepperenſi, & confirmationem Clementis VIII. & Conſeruatorem Archidiaconũ Antuerpienſem per eum deputatum.

15. Requiſita ad profeſſionem.

Ad validam profeſſionem † bene docet nouem requiri Leſſ. *de Iuſt. l. 2. c. 41. d. 7.* 1. ætatem nunc 16. annorum expletorum, 2. annum probationis expletum, 3. animum profitendi, 4. non fraude vel metu impulſum, 5. admiſſionem per ſuperiorem babito conſilio ſui Conuentus, etſi non aſſenſu, 6. in religione approbata, 7. nuncupatis expreſſim vel implicitè tribus votis ſubſtantialibus, 8. nulla adiecta conditione ſubſtantiæ Religionis repugnante, 9. & nullo obſtante profitenti impedimento, quod in eo Ordine cenſetur eſſentiale, quod profeſſionem redderet nullam, ob inhabilitatem quam indit regula profitenti: quod ſi non ſit eſſentiale, ſed valde obſtat Ordinis functionibus; verbi gratia, morbus caducus, aut ſimilis à Regula pro eſſentiali impedimento non habitus, profeſſionem non irritabit. *Farin. crim. deciſ.* 346. *nu.* 1. ſi tamen profitens eum celauerit, ob dolum eijci poteſt: ſi tamen ſuperior nouit impedimentum, qui poteſt diſpenſare, admittendo diſpenſaſſe cenſetur.

16. De nouitijs inſtituendis.

Clemens VIII. ſalubres aliquot Conſt. *relatas à Quar. V. Monaſt.* edidit; primo, de non recipiendis nouitijs † ad babitum niſi in locis deſignandis; de forma nouitios recipiendi & inſtitutiones ac decreta ſuper educatione nouitiorum. Concil. Trident. *cap.* 15. *ſeſſ.* 25. *de Reg.* ſtatuit annum probationis exigi ſub pœna nullitatis, abrogato *c. ad Apoſtol. extra h. t.* non obtinet id tamen in Ordinibus militaribus, ex ſententia Cong. quamuis pro Ord. Milit. D. Ioann. ex nouo illorum ſtatuto ſecus ſenſerit; quia non ſunt in ſtrictiſſimo rigore Religioſi, de quibus loquitur dict. cap. 15. quod deprehenditur ex continuatione cap. nulla quoque 16. & dict. *quoque* connexionem vtriuſque cc. importante, vt de ijſdem accipienda ſint. at d. c. 16. vbi de Religioſis agit, de veram paupertatem vouentibus loquitur, vt non ſunt hi. *Sanchez l. 7. d. 44. num.* 48. *de matrim. vt declaraſſe Cardinales refert Azor. Inſt. mor. lib.* 13. *cap.* 4. *qu.* 2. nam vel ſtrictè religioſi non ſunt; vt diximus; vel ſaltem profeſſionem emittunt iuxta regulæ præſcriptum, non Concilij decretum. & quidem generaliter religioſorum nomine comprehenduntur in fauorabilibus, non in odioſis. vt *docet ibid. Azor. qu.* 4. *qui & antecedenti, & ſubſequentibus duobus cap. pluribus quæſtionibus eorum ſtatum & religionem elucidat.*

17. Morbus ſuperueniens non nocet profeſſioni.

Qui votum caſtitatis ſeruant minus dubij babent: qui vxores ducunt amplius. quos tamen & fori priuilegio gaudere Nauar. *de Reg. conſ.* 11. demonſtrat. Etſi enim imperfectius votum ſit; tamen foro non derogat: ſi nec coniugium cum vnica virgine: *c.* 1. *de cler. con. in* 6. *Conc. Trid ſeſ.* 23. *c.* 6. §. *clerici Concord. Brab. inſtruct. crim. an.* 1570. *ar.* 65. & nouitiatus ad fori priuilegium,

gium, *Molin. de iuſt. 3. tit. 2 d. 671. num. 2.* & ordo non ſacer ſufficit. *cap. 2. x. de for. comp.* cum habitu tamen nunc clericali. *Trid. ſ. 23 c. 6.* Ex voto parentum infantes religioni offerri non vetuit Concil. Trid. & propterea *ſ. 25. c 17. de regul.* vtitur bis verbis; *ſi puella quæ habitum regularem ſuſcipere voluerit maior 12. annis ſit. &c.* ibi iubet bis examinari illas, quæ maiores ſunt duodecim annis. 1. in veſtitione 2. in profeſſione, anterius examen in minoribus ob iudicij imbecillitatem ſuperuacuum putauit Concilium. *Diana p. 3. t. 2. r. 47.* vbi quamuis conſuetudine obtentum dicat, vt vnicum in profeſſione ſufficiat: non tamen illa eſt vbique vniformis: ſed magis reuerentes canonum ſacrorum vtrumque examen obſeruant.

18. Computandus autem † & complendus eſt annus de momento ad momentum; ſemper enim de momento ad momentum computatur, vbi decretum aliquod requirit certum tempus. *l. 3. §. minorem. D. de minor.* non tamen requiritur anno addi vnum diem, *Sanchez. de matrim. l. 2. d. 24. num. 22. Leſſ. de Iuſt. l. 2. cap. 41. d. 7. numer. 59.* fortè neqoe eas horas quæ ſingulis annis ſupercreſcunt, ſed eum diem qui in biſſextili additur, ſi in biſſextili annus ætáſue completur. *Riccius in prax. Reg. dec. 656.* ſic enim annos computare ſolemus, niſi poſt completum Februarium profiteatur; quia ei menſi additus eſt dies quem illæ ſex horæ conficiunt. *Leſſius ibidem.* & ſic profeſſio paucis quamuis horis facta ante expletum annum nouitiatus, vel 16 ætatis, nulla reputabitur. *Diana p. 3. t. 2. r. 57.* quamuis annus naturalis non omnino exigi in Concil. Trident. *ſeſſ. 23. Can. 11.* intelligitur in ordinum ſacrorum interſtitijs: ſed qui præcedenti anno in quadrageſima promotus eſt, poteſt & hoc anno in quadrageſima vlteriorem gradum aſcendere, & ſi paſcha hoc anno citius, quam præterito celebretur. *Proſper. de Auguſt. in Add. ad Quæſt. ex S. Cong. Conſ. in V. ord. ad fin.* quia hunc annum concilium ad Ordinarij arbitrium remittit, non illum: ſed eum ſine diſpenſatione præcipit exſpectari. Atqoe adeo quidem integer annus requiritur, vt nec renunciare anno probationis quis poſſit. quia non in eius priuati fauorem, ſed publicæ politiæ caoſſa inductus eſt. In mortis autem articulo taliter profeſſus, ſi conualeſcat; peragere nouitiatum & repetere profeſſionem debet, & egredi poteſt: ſi autem defungatur coram Deo habebit meritum ordinis. ſed an abſolutè profeſſio valida cenſebitur quærunt Emmanuel, Ledeſma, & Beja, & hic quidem validam profeſſionem eſſe ſuſtinet. quod mihi contra verba Concilij eſſe videtur. quod *d. cap. 15.* nullàm eſſe declaret profeſſionem ante expletum annum factam, nullamque inducere obligationem ad quoſcumque effectus: neque in genere, neque in ſpecie. *Cong. Con. 6. Aug. 1593. & 2. Sep. 1594.* erunt igitur taliter profeſſi bona reſtituenda conſanguineis, niſi teſtamentum ſcripſerit. *infra n. 28.* Annus probationis etiam

Annus probationis de momento in momentum currit.

non interruptus eſſe debet & priuilegium Iulij 11 reuocatum eſſe S. Cong. reſpondit. *apud Dianam p. 3. t. 2. r. 89.* Sed Pius V. conceſſiſſe dicitur, vt nouitius in articulo mortis profiteri poſſit. ſed illud priuilegiū alij per Greg. XIII. reuocatum, & ad terminos Conc. Trid. reductum, vt cæteras illius ſuper priuilegijs conſtitutiones; alij tantum ad effectum indulgentiarum, quæ regulá aliquam profitentibus dantur, non ad alios iuris effectus conceſſum volunt, ita vt inteſtati nouitij ſucceſſio ad agnatos non monaſterium pertineat. *vide quos citat Diana p. 3. t. 2. r. 17. & Barboſ. in Collect. DD. ad Conc. Trid. de regular. c. 15. num. 23.*

Quæſitum fuit, an ſponſus † ingrediens Religionem debeat profiteri intra duos menſes, an habeat integrum annum, adeóque correctum ſit ius antiquum, duos menſes aſſignans, aut ſaltem tempus ad arbitrium iudicis? Et verior opinio eſt habere integrum annum. *Sanchez. dict. l. 2. d. 24. numer. 7. 8. 10. Garz. de benef. p. 11. capit. 9. numer. 7. ex declar. Card.* 19.

Sponſus hodie ad profitendum habet annū.

Ab hoc tamen generali decreto excipiuntur *iuxta cap. 21. in fine.* qui monaſteria quæ capita Ordinum aut primates ſunt, aut Abbatias, aut Prioratus adminiſtrationem habentes † in Commendam obtinent, tenentur tamen intra ſex menſes ſolemniter profiteri, aut cedere. deinde in Reg. 58. Canc. habetur, vt executores gratiarum de admittendis ſæcularibus ad Religionem & aliquod beneficium Eccleſiaſticum conferendo, poſſint ad receptionem profeſſionis, non expectato probationis anno, procedere. 20.

Qui non eſt neceſſarius in prouiſis Commendatarijs.

Obtinet tamen in tranſeunte † ad aliam Religionem, eum nihilominus egeat anno probationis, quia in eo rationes illius ſubſunt. *Sanchez. l. ſeptim. diſt. 37. numer. 47. de matrim.* cæterum citati *ibid. n. 19. per Barboſ. & 20.* negant reuocatum à Concilio priuilegium à Leone X. conceſſum Minoribus vt tranſeuntes ad ſuam religionem recipere poſſent non perfecto anno probationis. & ſanè diſpar ratio videtur in profeſſo ſemel riè poſt annalem moram, & ordinis obſeruantias quaſdam non vota ſubſtantialia religionis mutante: & in eo qui nihildum eſt expertus: nihilominus tamen cum c. 15. *Trid. de regular.* iodiſtinctè de quacumque profeſſione loquatur; & c. 22. indiſtinctè deroget omnibus priuilegijs decretis de regularibus aduerſantibus; verius dicendum eſt priuilegium huiuſmodi eſſe abrogatum. Iterum in ordine Minimorum ſtatutum eſt ne quis profiteatur ante annum decimumoctauum, & in ordine ſanctiſſimæ Trinitatis ante annum 20. à ſede Apoſtolica confirmatum; deciſum eſt tamen poſt annum 16. validas eſſe profeſſiones quoniam decretum irritans ſedes Apoſtolica non adiecit. *citati ibid. num. 15. 16. 19. 20.* 21.

Sed in tranſeuntibus aliam Rel.

Quare idem dicendum erit io caſu *c. 6. x. h. t. quia*, inquit, *in inſulis dura eſt Congregatio monachorum, pueros in eorum monaſterijs ante 18. annum ſuſcipi prohibemus*; adeo vt vbi auſtera eſt

religio,

religio, & aër, vt in inſulis, grauis; profeſſio emitti non debeat ante plenam pubertatem; emiſſa tamen valeat. quia decretum irritans non ſit adiectum. quod Capitulum in regionibus æſtus vel frigoris intemperati, & religionibus auſteræ obſeruantiæ, etiam hodie admodum deberet expendi etſi vix vllibi in inſulis, durilque monachorum congregationibus ſeruetur.

Quamuis autem & habitum aſſumi & annum probationis expleri ante etiam oportuerit; profeſſio tamen de facto emiſſa valebat. *c. ad Apoſt. h. t.* nunc Conc. Trid nullitatem adiecit & iam ante Alex. IV. & Bonifacius VIII. *in c. 2. & 3. h. t. in. 6.* in Mendicantibus profeſſionem antea factam declarauit profitentes non obligare ordini, in quo votum fecerint, ſed in genere religioni: nunc autem Trid. profeſſionem eſſe decernit nullam, nullamque inducere obligationem ad alicuius regulæ, religionis, vel ordinis obſeruationem, vel ad alios quoſcumque effectus. *de regular. ſ. 25. c. 15.* quod omnia illa priora iura corrigit.

Quoniam autem ætas ſedecim annorum *d. c. 15.* generaliter exigitur, eo exiſtimem comprehendi omnes etiam militares ordines, ſi ſtrictè ſint religio; propter vniuerſale verbum Concilij; *in quacumque religione*: niſi diſertis priuilegijs eximantur.

22. Qui ante 16. annum profeſſus † eſt, non ideo debet repetere nouitiatum; quia is ante eam ætatem non eſt irritatus: neque circa nouitiatum quando incipi aut perfici poſſit, Conc. quicquam innouauit, modo eo perfecto tamen ante annum 16. expletum profeſſio non fiat. *Leſſ. de Iuſt. l. 2. c. 41. diſt. 7. num. 59.* & idem Concil. *cap. 16.* vbi mandat eos

Ante tempus profeſſus eo expleto non repetit nouitiatum.

23. qui expleuerunt nouitiatum admitti, † vt eijci; loquitur de habilibus in quibus non eſt iuſta cauſſa differendi: *ibid. & Azor. Iuſt. Mor. l. 12. cap. 18. qu. 54 ex Cong. Conc 31. Martij 1597. quam & habet Quar. V. Monaſt.* In alijs enim qui nondum habiles ſpem præbent habiles ſe infra ſex menſes fore; ſuperiores poſſunt tempus prorogare: Sed vbi ſuperuenerit ætas, ante eam profeſſus ſine alio nouitiatu profiteri rurſum poteſt. *San. l. 7. d. 37. num. 49. vbi in ſeq. plura circa hoc.*

Eo expleto ideo admittendi, alij dimittendi.

Admitti inquam habiles mox debent, non ſtatim autem profiteri iubet Concil. vt notat Nauar. *lib. 3. de Reg. conſil.* 30. quod admitti & profiteri diuerſa ſint: nec iuris mutatio in vno inſerat mutationem in altero. quare & hodie profeſſio vt olim differri poterit, non admiſſio; niſi iuſta de cauſa. nec Concilium irritat profeſſionem aut admiſſionem poſt moram factam. *Dian. p. 3. t. 2. r. 128.*

Habilitates ſunt in iure, & pleriſque inſtitutis expreſſæ, & Sixt. V. duabus Conſtit. multas, & formam ſub pœna nullitatis exegerat. ſed Gregor. XIV. & Clem. VIII. *quas omnes Conſt. refert Quar. V. Monaſt.* moderatus eſt, & nullitatem abſtulit, vt tacita profeſſio induci poſt eam poſſit, per taciturnitatem quinquennij, à ſciente nullitatem præſertim publicata in loco Clementina. Profeſſio autem in ſcriptum debet redigi & in libro aſſeruari. *Cong. Conc. Scrol. V. Monial. §. 13. Edictum Principum ann 1611 art. 20. 21.* quod idem ſanxit, in tonſura & alijs Ordinibus: mandans vbi opus erit probationem eorum fieri per inſtrumenta, & non per teſtes. Nulliter profeſſus; quod verbi gratia nouitiatus ob impedimentum aliquod fuit irritus, & nullitas etiam notoria cum factus eſt habilis, non eget nouo nouitiatus anno, iuxta hoc c. 15. vt diximus, quia ceſſat cauſſa finalis, vt ſcilicet nouitius probet auſteritatem Religionis, & Religio eius mores, quod vtique factum ſatis, etſi irritus fuerit nouitiatus. Itaque ceſſante cauſſa finali huius decreti, non dicemus illud vltra extendendum, cum ex ea ſequetur correctio in ſpeciali, quod ratificatio profeſſionis irritæ non indigebat nouo nouitiatu, *c cum virum, c ſignificauit de reg. c. 1. extra eodem in 6. Sanch. de Mat. l. 7 d. 37. num. 47. 48.* alioquin ſemel interruptus per egreſſum annus nouitiatus repeti debet *arg. c. 26. de elect. in 6 Cong. Concil. 17. Nouemb. 1597. Nauar de reg. conſ. 7.* non interrumpitur autem per interpellationem paucorum dierum. *Leſſ. de Iuſt l. 2. c. 41. d 7. num. 59.* aut per latitationem momentaneam, & exiguæ moræ, etiam cum animo fugiendi *Nauar. ibidem.* neque per manſionem ex cauſa extra monaſterium de licentia ſuperioris, etiam poſt Trid. *Sa. V. Relig. § 9.*

Quærunt Nauar. *de Reg. conſ. 35. numer. 5. Azor. Iuſt. Mor. l. 11. cap 4.* an per hoc c. 15. ſublatæ ſint tacitæ profeſſiones † ? Et cenſent eam quæ fit per geſtationem habitus proprij profeſſorum ad triduum, aut quod quis habitum deferens; ſciens & vltro opus faceret proprium profeſſorum, *vt in c vidua de Reg.* ad exemplum *cap. is qui fidem de ſponſ.* matrimonij carnalis eſſe ſublatam, cum Concil. integrum annum probationis requirat; at verò ſi quis expleto probationis, & 16. ætatis anno, per alium annum habitum profeſſorum, & nouitiorum communem, & non manifeſtè diſtinctum detulerit, cenſebitur tacitè etiam nunc profeſſus. Sic c. quicumque *ſ. 25. de Reg.* in tacentibus per quinquennium profeſſionem tacitam ſeu inualidæ ratificationem inducit, ſi quidem ſcientiam nullitatis tacens habuerit, alioqui nulli actus ſufficiunt. *Azor. vbi ſup. q. 7.* 24.

An ceſſet hodie tacitæ profeſſiones?

Qui enim inualidè profeſſus eſt, † tractu ſolo temporis non firmauit ſuam profeſſionem, niſi ſciens eſſe irritam ratificauerit, vel ita expreſſè apud ſe ſtatuerit, volo illam eſſe validam; etſi ob aliquam cauſſam initio non fuit: & ideo ſi abeſſet ſcandalum poſſet egredi. Sed quia huic rei facile fraus fieret, Conc. hic ſtatuit *ſ. 25. h. t. c. 19.* vt nemo audiatur niſi intra quinquennium à die profeſſionis, allegatis cauſis coram ſuperiore & Ordinario: ſi autem antea habitum dimiſerit, nunquam audiatur, ſed ad monaſterium redigatur, & vt Apoſtata puniatur, nec interim priuilegio vllo religionis iuuetur. 25.

Nulliter profeſſus cum ſcientia debet reualidare.

Ex

26. Nouitio exeunti omnia reſtituenda.

Ex nouitij † bonis ad ſæculum reuertentis ne vel minimum accipiendum; etſi fecerit teſtamentum, morte tamen non ſubſecuta *c. 16. ſ. 25. de reg. Menoch. de arb. l. 2. cent. 5. caſ. 463. num. 17.*

Quamquam Boniſacius VIII. *in c. quamuis de pact. in 6* pactum patri factum à filia ſuper renuntiatione hæreditatis, eum nubeos doraretur ob iuramentum ſeruari iuſſerit *cum non vergat* inquit, *in æternæ ſalutis diſpendium, nec redundet in alterius detrimentum.* tamen Conc. Trid. *ſ. 25 de reg c.* 16. nullam renuntiarionem aut obligarionem antea quam expletus ſit nouitiatus annus, & decimus ſextus annus ætatis factam etiam cum iuramento vel in ſauorem cuiuſcumq; cauſæ piæ valere permitrit, niſi cũ licentia Epiſcopi, ſiue eius vicarii fiat, intra duos menſes proximos ante profeſſionem: ac non aliàs intelligatur effectum ſuum ſortiri, niſi ſecuta profeſſione: *aliter verò facta, etiam ſi cum huius fauoris expreſſa renunciatione, etiam iurata ſit irrita & nullius effectus. videri poſſunt citati à Barboſ. in collect. DD. ad Concil Trid. ad d c. 16.* vt ad religionem tendentium inualidi ſint omnes contractus lucratiui, donationes inter viuos, liberationes tutorum, renuntiationes officiorum publicorum, etiam temporalium, non tamen teſtamenta, aut vltimæ voluntates, etiam priorum reuocatoriæ: eleemoſynæ modicæ, expenſæ pro victu & veſtitu nouitij. quæ autem ſecundùm formam huius decreti fiunt, requirunt profeſſionem validam, aut inualidam validè ratificatam ſubſequentem *d. c. 16. verſ. niſi ſecuta profeſſione.* vt hæc in morte ciuili obtineaot ſicut in morte naturali, vt donatio mortis cauſſa expiret, ſi mors non ſequatur, & purificetur matrimonium ſpirituale carnali, vt ſicut dos reſtituitur ſi matrimonium non ſequatur, ſic donationes nouitiorum, renunciationes, & obligationes, ſi profeſſio non fuerit ſubſecuta, citra formam factas, quamuis cum iuramento ideo facit Concilium irritas, quod ad priorum temporum incommoda & ſcandala conſiderat d. c. 15. & 16. fauorem publicum: in cuius præiudicium priuati renunciare non poſſunt. *cap. ſi diligenti de for. comp.*

Quod autem excipit Conc. victum & amictum non eo ſpectat vt ſolui eum iubeat; ſed id priori iuri relinquit & ſtatutis Religionum: ſed ne quid amplius exigatur præcipit. *Suarez l. 4. de ſimon. c. 17. n. 19.*

Quoniam monaſteriorum fundationes tam pro nouitijs, quam pro profeſſis inſtitutæ ſunt, ſeruiendo altari, ſeu monaſterio meriti ſunt vt viuerent de altari. quamuis toleretur conſuetudo in multis monialium monaſterijs *de qua Diana p. 3. t. 2. r. 16.* vt exeuntes ſoluant expenſas quas Tridentinum, ne quidem voluit, vt diximus, exigi, ſed vetuit ne monaſterio, præter illas, quidquam tribuatur: ne illa occaſione libertati exeundi remora præberi poſſit. ex illis ergo quæ monaſterio fortè tributa ſunt retineri permittit expenſas: ſi nihil tributum eſt, ſi ſpecialis conſuetudo non eſt, exigi non permitrit: recipi tamen non vetat, quod ſponte dare fortè voluerint exeuntes; ſiue in eleemoſynam: ſiue quia nolint graues fuiſſe monaſterio, aut videri de bonis Eccleſiæ vixiſſe; cum proprias haberent facultates. vt id in primitiua Eccleſia non admittebatur. Et ampla quidem ſunt verba Concilij: *d. cap. 16 quocumque prætextu aliquid ex bonis nouitij, tribuatur.* vt & mutuum & commodatum comprehendat, ſi quam occaſionem non liberè diſcedendi, quam conſiderat Concilium, præbere queat. *vide Dian. p. 3. t. 2. r* 100.

Nouitius ante profeſſionem, vt iure antiquo, ita Concilij Trid. non obſtante, *c. 16. de reg.* teſtamentum † condere poteſt. *Guttierres Can. quæſtion. l. 2. cap. 1. num. 26. & ſequen. vſque* 34. 27. Profitens teſtari poteſt.

Et quamuis ante Conc. Trid. ipſo ingreſſu dominium & poſſeſſionem bonorum ingreſſi acquiri aliqui voluerunt, hodie tamen poſt Concil. Trid. nulla acquiritur actio monaſterio niſi † ſecuta profeſſione. *dict. c. 16.* vbi poſt egreſſionem (intellige & mortem accidentem ante profeſſionem, *vt poſt Menoch. Guttierres vbi ſup. n 107. verſ. quæ ſententia. Serol. pr. p. 2. V. Monial. §. 11.*) omnia à monaſterio reſtitui debent: & ca. 15. *Trid. de Reg ſeſſ. 25.* dicitur, omnem profeſſionem ante annum factam nullum prorſus effectum parere, neque id mirum, cum vt diximus, dos in matrimonium data, eo non ſubſecuto integrè reſtituenda ſit, & vniuerſim ob cauſſam dari cauſſa non ſecuta condictio competat. 28. Ante profeſſionem ſine effectu.

Pariformiter Pius V. *in Bulla, quanta ann.* 1568. ſtatuit reſignationes † factas ab ingreſſuris religionem, non eſſe validas, niſi reipſa id exequantur, & conferre Epiſcopum non poſſe niſi poſt profeſſionem, *Riccius in prax. dec. 724 Azor. Inſt. Mor. p 1. l. 7. cap. 20. quæſt. 6. ex Cong. Conc.* atque adeo effectu non ante eſſe validas cenſet M. Ant. *Gen. in prax. cap* 54. cui rei hoc e argumentum eſſe poteſt. *Azor vbi ſupr. ex Cong. Conc.* quin etiam id obtinet in renuntiatione facta in ſæculo ab eo qui meditabatur ingreſſum, cum non habet vnde viuat, vel ad illum titulum eſt promotus. Vt mox dicemus, quantum autem hoc cap. in Religioſis Societatis IESV iuxta probatiſſimum ac Reipubl. vtiliſſimum inſtitutum illorum obtineat iuxta diuerſa illorum vota, amplè habet L. Moli. *de iuſt. t. 2. d.* 139. *num.* 1. *vſque* 13. in genere id dicendum, cap. hoc innouationem inſtituto Societatis nullam inferre. 29. Etiam id in reſignatione beneſ. obtinet.

Imprimis autem hoc c. non procedit in teſtamentis nouitiorum; vt mox diximus donatione cauſſa mortis, & codicillis, aliiſue vltimis voluntatibus. *Cong. Con. 22. Ian.* 1598. *& citati à Barboſa in Remiſſ. ad d. c.* 16. cum neque verba, neque finis conſtitutionis (ſcilic. ne retardentur ab egreſſu nouitij, ſi monaſterium eorum bona retineat, cum teſtamentum ſit ad eorum arbitrium reuocabile) ea comprehendat. *L. Molin. vbi ſupra num.* 13. locum

tamen

tamen habet in renunciationibus factis ante ſuſceptum nouitiatum in ſæculo, intuitu tamen & animo ingrediendi Religionem, *Serol. pr. p. 1. V. Monach. 5. finem.* quamuis Riccius *deciſ.* 651. contra ſentiat & ita intelligo reſolutionem Card. quam habet Quar. qua id licere ait ante habitum. nam in reliquis ſine hoc reſpectu factis, nec verba nec finis militat, fortè nec Eccleſiæ poteſtas. *L. Molin. ibid. num.* 14. *& Dian. p. 3. t. 2. r. 55.* quæ reſpondit Congregatio non comprehendi d. c. 16. renuntiationem in ſeculo factam ab ingreſſuro, alioquin non id ſatis cum intentione Concilij, & indiſtinctis verbis, & bullæ Pij V. conueniet, adeoque declaratio authentica eſſet dubitandum eſſet.

Donatio etiam ſub verbo obligationis & renunciationis venit. *ibid. num.* 15. Non comprehenduntur etiam renunciationes aut obligationes puellarum, quæ ſolius educationis & inſtitutionis gratia in monaſterijs recipiuntur, nec quæ ſuſcipiendi inſtitutum cauſſa ibi ſunt, ſi quid in eleemoſynas erogant *Azor. Inſt. Mor. l.* 13 *c.* 9. *q.* 2.

Renunciatio igitur vt iuxta præſcriptum Concilij fiat, debet fieri peracto demum & probationis & decimo ſexto ætatis ann. eo enim reſpicit vocabulum antea relatiuum decreti immediatè præcedentis, quod de vtroque loquitur. Ideoque & quia negatiuè concepta eſt diſpoſitio *c.* 16. ſi in alterutro fuerit defectus, nihil actum erit: (vnde qui ætatis 16. non tamen probationis annum expleuit, ſi ſe obliget, aut renunciet; non ſubſiſtet actus. *Cong. Conc.* 15. *Ian.* 1601.) vel duobus dumtaxat ante profeſſionem menſibus, & tum (quod aliàs neceſſarium non eſt) cum licentia Epiſcopi, vel eius vicarij, ſi tamen lapſo ætatis 16. & probationis an. non ſtatim profeſſus eſt, ſed tempus à ſuperiore prorogatum, valet renunciatio facta cum ea licentia intra duos menſes proximos tempori quo legitimè emitti profeſſio potuiſſet. *Cong. Conc.* 17. *Oct.* 1594.

Oportet autem in recipiendis nouitijs, eorumque teſtamentis ordinandis, meminiſſe Concilij Mogunt. 16. *qu.* 7. *cap. conſtitut.* ne ſuperiores piſcentur Religioſos, ob facultates, quas eo caſu agnatis reſtitui iubet, quo circumuentio, & turpis lucri cupiditas appareant, *quod rurſus repetitur ca. fin.* 20. *q.* 3.

Ne libertati egreſſus derogetur Concil. Mechl. 1607. *h. t. c.* 7. vetat virginum capillos ante profeſſionem reſecari, quam tunc laudat D. Hier. *epiſt.* 48. *ad Sabinam.*

30. Pœna excommunicationis † ipſo facto incurrenda imponitur, tam cogentibus, non quoſcumque, *L. Moli tract.* 4. *d.* 51. *in fin.* ſed mulieres ingredi Religionem, quam impedientibus illas volentes Religionem ingredi ab ingreſſu. *Trid.* 18. *h. t.* Quod ipſum olim placuit Concil. Tolet. 3. *Can.* 10. vt & de Matrim. idem Concil. Trid. ſtatuit. *c.* 9. *ſeſſ.* 24. *de Reformat.* nec licet cogere habitare in Monaſterio ad annos nubiles in habitu ſæculari. De quo vide plenius Dianam *p.* 1. *t.* 1. *Miſc. r.* 56. quamuis non videantur cogentes incidere in excommunicationem d. c. 18. quod eo non videtur ſpectare, ſed ad ſolam libertatem regularium. & vt certius de libertate conſtet mandat Concil. vt ante indutionem, & rurſus ante profeſſionem, virgo ab Ordinario examinetur. *h. t. cap. decim. ſept.* in Eccleſia aut circa, præſentibus Notario & duabus grauibus matronis, non conſanguineis vel puellæ coniunctis. *Cong. Conc. Serol. verb. Monia.* §. 3. *p.* 1. Quod ſi ea examinatio omiſſa fuerit, Ordinarius nihil à profeſſa debet ſciſcitari, ſed eam ſibi relinquere, & in præfectas animaduertere. *Serol. ibid. ex Cong. Conc.* (& contradicente etiam Patre hæretico, examinatio à Senatu Pariſ. indicta eſt, & filia arbitrio ſuo permiſſa, *Chop. Monaſt. l.* 1. *t.* 2 *n* 4.) & quamuis monaſterium ſit exemptum Epiſcopus examinat. *Ex Cong. Conc.* 21. *Sep.* 1591. *Piaſ. in prax. p.* 2. *c.* 3. *num.* 55.

Margin: Excommunicantur qui cogunt ad Relig.

Qui profeſſionem ſuam inualidam dicere vult, & ad libertatem proclamare: debet cauſſas deducere coram Ordinario, † & ſuperiore ſuo *c.* 19 *ſeſſ.* 25. *h. t.* Porro ſi Ordinarius ſimul ſit ſuperior, v. g. ſi Epiſcopatui monaſterium eſt vnitum, ſolus Ordinarius de nullitate poteſt cognoſcere; nam Concilium dum vtrumque coniungit, præſupponit vtrumque adeſſe. 31.

Margin: Qui inualidam dicit profeſſionem, coram ordin. & ſuper reg. id fac.

Quæ etiam obtinent in militaribus ordinibus. *Gonz. ad reg.* 8. *Cancell. gl.* 8. *n.* 61.

Conc. Trid. *ſeſſ.* 25. *cap.* 10. mandat vt moniales † ſingulis menſibus confiteantur, & ſacram Euchariſtiam ſumant: (quod olim de monachis conſtitutum erat, *in Clemen. ne in agro, §. ſane, de ſtatu Monach.* cum antiquitus pauciores eſſent Clerici aut ſacerdotes.) &, vt liberius conſcientiam ſuam aperiant, aliquoties quotannis eis extraordinarium confeſſarium offerri. Qua in re Cong. cenſuit, ſi monaſterium ſit exemptum à iuriſdictione Ordinarij, & Regularibus ſubiectum, extraordinarium huiuſmodi confeſſorem eſſe offerendum ab ijſdem ſuperioribus Regularibus, & ita reſponſum ad poſtulata Epiſcopi Antuerp. an. 1608. Quamuis Synodus Audomarenſ. an. 1583. tit. 17. cap. 11. videatur ſenſiſſe id ad Ordinarium ſpectare: ſed magis placet ſententia Cong quia Concil. non delegat diſertè Epiſcopo in exemptas aliquam iuriſdictionem, Ideò copula, &, in toto d. c. 10. ſumenda eſt reſpectiuè quoad Epiſcoporum, & aliorum ſuperiorum ſubditas, alioquin deberent procedere ſimul & coniunctim. Quod ſi Monialis non poteſt induci vt ſuis Regularibus confiteatur, poterit Epiſcopus ei dare ex alia Religione, vel ſæcularem, vt volet, etiam ordinarium. *Sa. verb. Epiſcop.* §. 33. *ex Cong. Conc.* & menſtruam quidem confeſſionem olim fuiſſe obligationis ſub mortali *ex Clemen.* 1. §. *ſane de ſtat. mon.* multi voluerunt. Serol. *vbi ſupra* §. 7. negat nunc eſſe, quia Trident. dicit ad hoc moniales tantum eſſe monendas; quod ſonat conſilium, non præceptum. ego & ante Concil. non fuiſſe mortale exiſtimo, 32.

Margin: Moniales tenentur ſingulis menſibus confiteri.

ob

ob non vſum, ſaltem ſub figura talis reatus.

Ad promouendam monaſticam diſciplinam, prouidè ſtatuit Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *de reg. cap.* 8. vt Monaſteria † quæ generalibus Capitulis aut Epiſcopis, non ſubſunt, nec habent Ordinarios Viſitatores Regulares, in Congregationes ſe redigant. Choppin *l.* 2. *Monaſt. t.* 2. *num.* 17. iuxta hanc ordinationem refert Benedictinos exemptos apud Turones, Senones, & Bituriges, ſe in congregationes redegiſſe, ac varia condidiſſe Regularis diſciplinæ ſtatuta, quæ à Sixto V. & Greg. XIII. confirmata ſint; idemque in Belgio fecerunt Benedictini quidam exempti. Quod ſi id negligant Regulares, Metropolita eos cogere poteſt, eoque negligente Epiſcopus in cuius diœceſi monaſteria ſunt. *Serol pr. p.* 2. *v. Monaſt.* §. 2.

33. Congregationes Regul.

34. Numerus regularium ſtatuendus ne egeant.

Is tantum numerus † in monaſterijs *ex ſeſſ.* 25. *de reg. ca* 3. conſtitui mandatur, qui ex reditibus aut conſuetis eleemoſynis viuere poſſit. Quod ſerio eſt à ſuperioribus animaduertendum. nam ſi monaſterium eſt feminarum, viuens ex reditibus; receptio eſt irrita, ſi plures recipiantur quam ſine penuria poſſint ſuſtentari. *cap. periculoſo.* §. *ſane. de ſtatu Reg. in* 6. cui incommodo ſolet prouideri per dotem, quam communiter exigunt monaſteria. *de qua Leſſius l.* 2. *de Iuſt. cap.* 35. *d.* 12. *&* 23. & Serol *pr. p.* 1. *verb. Monial.* §. 15. *vbi ex Cong. Concil.* aſſerit alimentorum nomine non dotis aliquid accipi debere, neque intromitti, niſi de ijs monaſterio cautum ſit, alioquin probatas ob dotis defectum non reijci. ſumptum verò veſtitionis & profeſſionis ab Ordinario taxari debere. & *ibid.* explicat priorum Pontificum ſanctiones.

In erectione nouorum monaſteriorum, vt in veteribus, etiam exemptis, numerus per Ordinarium eſt ſtatuendus; nec erigi poſſunt niſi is ſaltem ad duodenarium perueniat. alioquin exemptione careant. non tamen prohibeantur moniales ſupernumerariæ recipi, quæ dotem adferant: ſed duplam taxæ numerariarum: quæ nec has impediant, nec ſuccedant: dos vt ſpontanea ſit, non pactitia, ad dictam ratam taxæ: & quanta illa ex patrimonio conſtituenda, quæſiuimus *in Conſultat. canon. h. t. conſult.* 3.

Et bene habet quod hæc Conſtit. Bonifacij VIII. non ita publicè ſit nota, nam ſunt moniales alicubi ita pauperes, vt vix medietatem habeant ſufficientis victus; quæ ſi ad eam Conſt. refugerent, liberæ declararentur, iure quidem: ſed id negant aliqui vſurpari. ſed huiuſmodi tamen penuriæ æſtimatio latitudinem habet pro arbitrio iudicis. Concil. porrò hic non tantum requirit, ne ſine penuria ſuſtententur, ſed vt commodè ſuſtententur. vnde ſublata eſt quæſtio quam Azor. *l.* 13. *Inſt. Mor. cap.* 9. refert Ioan. Andreæ tractaſſe, an ſi commodè non poſſent ſuſtentari, ſed tamen ſine penuria, augeri poſſet numerus, locúſue fiat d. §. ſanè. quanquam exiſtimo nec olim licuiſſe numerum augeri eouſque vt ſine penuria citra commoditatẽ viuere poſſet: ſed ſi id factum eſſet, nõ induxiſſe nullitatem, ſicut inducitur à penuria. Porrò Concilium comprehendit etiam monaſteria virorum, etiam mendicantium, quibus licet poſſidere, quæ non comprehendebat Bonifaciana. & Pius V. *in Conſt. inc. circa.* hanc curam in Epiſcopum reijcit. Extat etiam ſpecialis Ordinatio S. Cong. *quam refert Piaſ. in pr. p.* 2. *cap.* 3. *num.* 56. de numero non excedendo, quem Ordinarius pro monaſterij circumſtantijs ſtatuerit. & Pij V. decretum. *quod refert Quar. verb. Monaſt.* de certo numero cuique monaſterio, conuentui, & domui Regulari præfiniendo.

Sine Epiſcopi etiam licentia † prius obtenta, Conc. Trid. c. 3. in fin. vetat de cætero ſimilia loca erigi. & Clem. VIII. *in Conſt. inc. Quoniam* 23. *Iul.* 1603. (quam Paul. V. anno 1618. obſeruari iniunxit Epiſcop. Belgicæ literis ad eos datis) ſtatuit etiam alios conuentus in loco prius exiſtentes, & qui intereſſe habere poſſint audiendos; declarans, nec aliter Ordinarios facultatem dare poſſe, & niſi conſtiterit nouos huiuſmodi conuentus, ſine aliorũ detrimento commodè ſuſtentari poſſe. quo etiam ſpectat connexio d. §. *in p. dict. d. c.* 3. *ſeſſ.* 25. *Trid de Reg.* dum excedi numerum in monaſterijs vetat Regularium, vt commodè viuere poſſint, vt non erigantur ſimiliter noua monaſteria, ſupra numerum, qui in locis illis ali poſſit. Quo argumento vtitur & procedit d. Clementinæ præfatio quod Epiſcopo diſpiciendum incumbit, antequam det licentiam: quippe quæ, ſepoſita etiam d. Clementina, à ſolo eius arbitrio non pendet, *in Auth. Coll.* 1. *t.* 3. *vt determinatus ſit numerus Clericorum, in princip. &* §. *cum autem Deo amabiles Epiſcopi ad aliquorum preces ſemper reſpicientes protracti ſunt ad Ordinationum multitudinem, aucta eſt expenſarum quantitas.* &c. *non oportet*, inquit *ad expenſarum menſuram quærere poſſeſſiones: hoc enim ſimul ad auaritiam impietatemque perducit, ſed ex ijs quæ ſunt, expenſas metiri, & quæ ſequuntur tot. tit. Auth de Mon. cap.* 1. *& Auth. de Eccl. tit.* §. *ſi quis, colum.* 9. *& expreſſius Auth. vt nullus fabricet oratorij domos, c.* r. 2. vbi nulli licet ædificare Eccleſiam aut Monaſterium priuſquam Epiſcopus definierit neceſſaria ad Eccleſiam miniſtrorum alimenta, & de ijs ſpondeatur. Quæ ratio neque in Mendicantibus ceſſat: quippe in illis ſaltem requiritur, vt conſtet ex conſuetis eleemoſynis incolas & aduenas ali poſſe, priuſquam admittantur. quæ eadem ratio etiam valet ad expendendum quouſque procedat reuocatio d. Clementinæ facta per Paul. V. 12. *Decemb.* 1605. in gratiam excalceatorum Carmelitarum, quæ permittit Epiſcopis ſine aliorum conuentuum conſenſu licentiam dare, noua monaſteria extruendi, non autem præcipit, nec derogat iuri communi, quod ante Clementinam fuit, de quo mox egimus; nec *cap.* 1. 2. 3. 4. *extra de nou. op. nunc. Guid. Pap. qu.* 360. Et quidem c. ad audient. *ext. de Eccl. ædif.* vult antiquæ Eccleſiæ prouiſum & nouæ. *vt d. t. diximus.* quam licentiam

35. Eadem ratio in eundem cum noua monaſteria eriguntur.

etiam

etiam ob hanc cauſſam tam derogatoria excalceatorum quam Trid. *d. c.* 3. requirit, vt Epiſcopi omnia ſupra dicta expendere poſſint, antequam eam dent. nam cui fini ea alioquin fieret, cum à ſede Apoſtolica omnes præſertim Mendicantes haberent generatim facultatem conſtruendi monaſteria *ad derogationem. cap. vnic. de exceſ. prælatorum in* 6. quod id eis inhibebat ſine ſedis Apoſtolicæ authoritate? vltra quam d. Concil. *ad finem ſupra.* voluit Epiſcopi cognitionem interuenire ad modum, quo procedit d. ca. audientiam in parochialibus, & ad illius imitationem d. Clementina in Regularibus; vt ſcil. ita nouis admiſſionis gratificatio fieret, vt veteribus penuriam, egeſtatem, & ſamem non inferrent. ne ipſi Ordinarij occaſionem darent per facilem admiſſionem controuerſiæ multarum profeſſionum in ijs conuentibus, qui re ipſa, penuriam patiuntur, & in maiorem inciderent aliorum acceſſu: quippe nouitas ſemper eſt grata, ac magis mouet.

Vtinam Regulares cum dilatare Religiones ſuas geſtiunt, eam pietatem ſpirarent, quæ eluxit in Abraham *Geneſ.* 3. ac probè expenderent, imitarenturque quæ Patriarcha ille nepoti Lotb propoſuit: *Cum enim eos non poterat capere terra, vt habitarent ſimul: Ne quæſo, inquit, ſit iurgium inter me & te; & inter paſtores meos & paſtores tuos; fratres enim ſumus. Recede a me, ſi ad ſiniſtram ieris, ego dexteram tenebo: ſi tu dexteram elegeris; ego ad ſiniſtram pergam.* Si ſuper admiſſione appellatum fuerit, ſuſpendi omnia debere, iubet d. Clem. VIII. Conſt. donec ſedes Apoſtolica decreuerit; decernens irritum quicquid ſecus, vel ignoranter contigerit attentari. Quare cum neglecto Epiſcopo ſeu potius contempto, ob quaſdam conditiones, quas iuxta dictam Conſt. prius expleri voluerat, erectum eſſet aliquorum propria authoritate ſub obtentu ſuarum exemptionum licentius peccantium, monaſterium, nouitiæque receptæ; non abſque ratione viſum fuit dici poſſe, nulla licentia, admiſſione, ceteriſque requiſitis interuenientibus, legitimum conuentum, dici non poſſe. Quidam obijcient eam Conſt. ſolenniter non eſſe publicatam: eſt tamen hic in pluribus caſibus practicata, prout fortè præter Concilij Trid. decreta ab annis 70. hic nullæ ſunt publicatæ, niſi fortè in Synodis pauciſſimæ; quæ ſynodi quam hic raræ ſunt, nemo neſcit. Sed animaduertant d. Conſt. loqui declarando, non omnino nouum ius ſtatuendo; vnde ſi per eius neglectum inducatur penuria, de qua ſupra, videant quæ eliciatur conſequentia. Quin & Bonifac. VIII. *in d. c. vn. de exceſſ. prælat. in* 6. conſtituerat ne Mendicantes noua loca ad habitandum acquirerent, vel vetera mutarent, niſi de licentia Papæ ſpeciali, mentionem faciente huiuſmodi prohibitionis. Sic & Carol. V. *in Ordin ann.* 1520. 19. *Octob.* vetuit ne in Brabantia nouæ Eccleſiæ aut Capellæ ædificentur, ſub pœna ædificatori infligenda, & demolitionis, *iuxta c.* 1. *&* 2. *ext. de nou. op.* ſicuti nec oportet nouos Ordines ſine Pontificis authoritate inſtitui; *Innoc. III. in Con. Lateran. cap.* 13. Ita Collegia illicita & Confraternitates cenſentur, quæ non ſunt à ſuperioribus probatæ, & huiuſmodi Collegæ punibiles. *Charond. l.* 12. *Reſp.* 65. Bulla tamen Clem. VIII. non vetat Mendicantes ſibi conſtituere ſine Ordinarij interuentu hoſpitia, in quibus non reſidere, ſed vt viatores recipi velint. *Riccius in prax. Reg dec.* 652.

Non n. militat in hoſpitijs tranſitorijs ratio, quæ in monaſterijs, conuentibus & domibus quæ ſumma omnino eſt. Quantumcunque enim ſunt exempti cuiuſcumque ordinis regulares, fateri oportet ſaltem tanquam auxiliares copias in acie Eccleſiæ quæ bene ordinata eſſe prædicatur; verſari oportere, cum iuuandæ ſaluti animarum omnes Religiones in ſuccurſum parochialium ſacerdotum Ordinariorumque inſtituti ſint. Ordinariorum igitur eſt in ea ſtatione quemque collocare, quam non admittendorum commoditas, qui non ſibi, ſed ouibus paſcendis opportuna quæſituri veniunt, ſalus populi ab eo requirit. Ideo licentia Epiſcopi, diligens ab eo inſpectio, deſignatio & circumſcriptio locorum facienda à iure *d. c.* 3. *ſ.* 25. *de Reg. Trid. d. c.* 1. *in Auth. vt nullus fabricet*, exigitur. Hæc Ordinario cura vt populi, clerique, exercituſque Eccleſiæ duci demandatur, non ſingulis eligenda ſtatio, functioque permittitur. Quid ſperes de exercitu vbi quiſque non ex iuſſu ducis, ſed ex lubitu ſuo quæ vult ſumit? & eam in Eccleſia Dei diſciplinam deſideremus?

Quæ ratio facit vt æquius credam nec ſine licentia Ordinarij transferri hodie debere monaſteria etiam infra eandem diœceſim, tametſi in rigore verborum contendat Thomas à IESV *in Expoſ. Reg. Carm. p.* 3. *cap.* 2. *Diana p.* 3. *t.* 2. *r.* 136. poſſe: eum & vſu receptum fateatur Roderic. *loco ibi citato*, ne ſine Ordinarij licentia translatio fiat in qua non minor ratio apparet, quam in erectione. Quam nec hodie ſine Papæ cognitione & licentia fieri poſſe extat S. Cong reſponſum. quod tamen Thomas à IESV accipit quaſi iure non liceat. *d. c. vn.* cui non derogarit Concil. Trid. ſed vi priuilegiorum liceat. qui ergo non habent communicationem priuilegiorum nec hodie ex ſola Ordinarij licentia noua poterunt erigere cœnobia qui habent, an poſſint, vt cenſet Thomas, dubito: quod tunc magis ea Cardinal. qui nec ea priuilegia ignorarint: declaratio ſcolæ, quam actioni conueniret.

Clauſura † Sanctimonialium (quas Ægyptij & Africani Noonas vocabant, vt ex Arnobio & Hieronymo refert Choppin. *de ſac polit. l.* 2. *t.* 8. *num.* 22.) de iure *cap. vn. de ſtatu reg. in* 6. & Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *cap* 5. *de reg.* & Conſt. Pij V. *inc. circa.* 4. *Calend. Iunij* 1566. *quam per extenſum refert Piaſ. in prax. p.* 2. *cap* 3. *num.* 53. (quam publicari mandat ſub obteſtatione diuini Iudicij & maledictionis æter- 36. Moniales ad clauſuram teneantur.

næ)

Ex præſcripto Ordin.

næ) ſpectat ad Ordinarios, vt illam † iuxta Bonifacij VIII. *Conc. Trid. ad d.Conſt.* tenorem obſeruari curent, quamprimum poterunt, vt loquitur dict. Conſtit. id eſt, quamprimum ſine offenſa maioris boni introducere eam poterunt. Quod ſi Moniales etiam exemptæ egreſſæ fuerint ſine licentiâ Epiſcopi, debent ipſæ & earum ſuperiores, de quorum licentia egreſſæ fuerint, per Ordinarium cenſuris Eccleſiaſticis, ac aliàs puniri. *Serol. pr.p.1 verb. mon. §. 14. ex Cong Conc. vt inſuper.* Gregorius XV. *Conſtit. Inſcrutabili* 1622. omnes omnino delinquentes circa clauſuram non tantum, ſed & circa perſonas intra ſepta degentes ab Ordinario puniri, & corrigi poſſe decreuit.

Itaque quamuis Moniales alijs ſuperioribus ſubſint, egrediendi tamen licentiam ab Ordinario nihilominus etiam petere tenentur, *vt habet alia Conſtit. Pij V. inc. decori. Calend. Febr.* 1570. *quam ſimiliter ibi refert Piaſ.* quantumcunque legitimis ex cauſis egredi petant: quas *ibi* idem Pontifex ſpecificat, ita vt aliàs admitti vetet. Sic & *cap. 4. ſeſſ. 25. de reg.* vtriuſque ſexus Religioſi è conuentu ſuo recedere probibentur, ne quidem cauſſa adeundi ſuperiorem, niſi licentia in ſcriptis obtenta. Tamen religioſus iniquè tractatus aut vexatus à ſuo ſuperiore tuta conſcientia è monaſterio exit neſcio & inuito ſuperiore, nec Apoſtatæ pœnas incurrit. *poſt Nauar. Azor. Inſt. Mor. lib. 12. ca. 11. quæſt.* 7. nam iuſtam bic cauſam babet, quam c. 4. non excludit: neque iuſtam appellationem, *Idem quæſt.* 8. ſed iniuſta & leuidenſis probibetur. *in c. ad noſtram de appellat. c. reprehenſibilis, eod.* Et ne quidem tranſire poteſt ſine ſuperioris licentia ad Ordinem etiam ſtrictiorem, non obſtantibus omnibus prioribus indultis. *Pius V. Conſt. incip. Quæcunque. quam habet Quar. verb. Monaſt. & ibid.* & ea nō conceditur, niſi cauſſa cognita, inſpecta anteacta vita; nec vnquam datur ad Ordines non clauſtrales.

Vetat Concilium *eodem capite* 19. licentiam cuiquam regulari dari occultè ferendi habitum ſuæ religionis. ſine licentia, & cauſa babitum religionis occultantes incidunt in excommunicationem. ſed quid ſi alterius religionis babitum aſſumant? & ne quidem monachum ad Epiſcopatum promotum ſine cenſura babitum omittere, & Epiſcopalem induere creditum eſt. ſed hodie ex Rituali Clementis VIII. retento colore habitus ſuæ religionis formam indumentorum Epiſcopalium aſſumunt. *citati apud Barboſam in Collect. Concil. Trid. de regul. c. 19. n. 41. & ſeqq.*

Ingreſſus verò in monaſterium etiam cum ſimili licentia fieri debet. Ingrediendi tamen exempta ea monaſteria licentiam dare ad regulares Superiores, *vt videtur declaraſſe Sac. Cong. 19. Ianuar.* 1597. *& 17. Iul.* 1597. duntaxat ſpectat. quamuis in Hiſpanijs *ex Ioanne de la Cruz.* Barboſa *ad dict. cap.* 5. referat etiam pro monialium egreſſu ſolam ſuperiorum regularium licentiam, requiri tamen Concilij verba vt ab Epiſcopo cauſa ſit probanda, Conſtit. & Cardinalium reſponſa ſint clara in contrarium. nibilominus in bis etiam locis non ſolent petere exemptæ egrediendi licentiam ab Epiſcopo quaſi quod Concil. dicit dandam ab Epiſcopo vel ſuperiore reg. licentiam, ſit reſpectiuum ad ſingulorum ſubditas. Greg. XIII. *Conſtit. Id. Iun.* 1575. omnes licentias reuocauit: & alia Conſt. 23. *Decem.* 158:. etiam Epiſcopis & alijs qui de iure ingredi poſſunt vetuit, ne id faciant niſi iuſta de cauſſa. *quam vtramque Conſt. refert Piaſ. vbi ſupra.*

Qualis etiam eſt vt ipſi coram inſpiciant vtrum clauſura bene conſtituta, ſeruataque ſit, & ſi monaſteria ſibi non ſubdita ſi ob eam cauſam ingredi velint, Superiores reg. impedire non poſſunt. *Cong. Conc.* 28. *April.* 1594. & quod clauſuram toties Epiſcopus viſitare poteſt, quoties ei viſum fuerit. *Cong. Conc. 17. Iulij.* 1597. non tamen electionis cauſſa, ingredi poteſt. *c. 7. de reg. Trid.* niſi fortè ad vitandam ſubornationem votorum, inquietudinem, aut cauſas ſimiles, ob quas alioquin canonicè non poſſet fieri electio. *Ioan. de la Cruz. de ſtat. Rel. l. 1. c. 5. diſp. 2. concl. 3.*

Repentina neceſſitas recurſum non permittens per Epikeiam ingreſſum permittit: vt inundationis, incendij, ruinæ, &c. eademque neceſſitas moraliter accipitur, non phyſicè aut phariſaicè. eodemque modo accipienda eſt in confeſſore, medico, chirurgo, operarijs, artificibus, dum non æquè foris poſſunt opus ſuum peragere, atque in re præſenti; ſuperioribus, viſitantibus officinas, religioni neceſſarias; diſcribentibus noua ædificia extruenda, ruinam minantia ſuſtinenda; clauſuram, & quæ ad rectam monaſticarum obſeruantiarum rationem requiruntur; ad compeſcendos motus, & ſubornationes in electionibus. Epiſcopo ſepta ingredienti mandat Greg. XIII. vt ſecum ducant ſeniores. quod de ætate non moribus accipit *Riccius dec.* 704.

Gregor. XIII. *in d. Conſt. Deo ſacris* 1573. vetuit ne Moniales oſtium habeant per quod in Eccleſiam earum exteriorem introire poſſint.

Porrè clauſuræ leges † non offendit re- 37.
ceptio puellarum maiorum ſeptennio, & minorum 25. annis, *Serol. in prax. verb. Mon. §. 11. Cong. Conc.* in Monaſterijs cauſa educationis; modo neque veſtitus, neque alia pudorem virginalem, & conuerſationem clauſtralem dedeceant, *vt reſpondit S. Cong. vt refert poſt Quar. Piaſ. vbi ſupra num. 57. Serol. par. 1. verb. Mon. §. 10.*

Puellæ inſtitutionis ergo in monaſterijs admittuntur.

Vt nouem conditiones requirit, ſub qui- 38.
bus hæ virgines ingredi poſſunt. & monaſteria quæ ſunt adbuc *in fieri*, ſeu dum ædificantur nondum habent clauſuram; neque pœnas ingredientium. *Cong. Conc. Quar. verb. Monaſt.* & Reginæ & fundatrices pro deuotione ſua ingredi poſſunt *ibid.* quod modo reuocatum creditur quoad fundatrices inferiores. Non tamen monaſteria virorum. *vt conſtituit Pius V. & declarauit Sac. Cong. 24. Febr.* 1598. *reſpectu minorum S. Franciſci de paula*, & Gregorius XIII. *Bulla* 40. *&* 41. reuocauit om-

nes licentias Ducifſis, Comitiſſ. & Marchioniſſis conceſſas, ſub grauibuſq; pœnis ne intrare audeant; alijſq; ne permittant mandauit. mulieres etiam quæ in diſcordia ſunt cũ marito, à quo graue malum timent, de conſenſu ſuperiorum & Monialium ibi eſſe poſſunt; & ceſſante cauſa debent egredi, nec reuerti. *Serol ibid.* §. 12. Ingredientes autem monaſteria ſine licentia in excommunicationem Concilij incidunt, quæ reſeruata non eſt. ſed Greg. XIII. motus *incip. vbi gratia* reſeruatam, infligit ijs, qui ingrediuntur prætextu facultatum ante conceſſarum. quare ſine illarum prætextu, & ſine præſumptione intrantes, in reſeruatum non incidunt. *citati ibd. num.* 83. *& ſeqq.*

Enimuero † Conuerſæ in domibus contiguis haberi poſſunt in monaſterijs; quæ ex eleemoſynis viuunt, quæ ad eleemoſynas exeant. *Serol. ibid.* §. 16. dummodo aliter haberi non queant, & quadraginta annos conuerſæ ſuperent, foris non pernoctent, ſpecie non excedant, vt quem illiciant. quod alij ex motu Pij V. *incip. circa* & Gregorij XIII. *incip. Deo ſacris* negant. *citati ibid. num.* 40. conſuetudo fere vbique permittit. Si monialis energumena fuerit exorcizanda; in exteriorem partem templi educi poteſt: non ipſe exorciſta monaſterij ſepta ingredi: omniaque circumſpectiſſimè & modeſtiſſimè peragi. vt ſpecificat *ex Aldan.* Barboſa *num.* 51.

Ingreſſus cum licentia monaſterium ſemiriarum, etſi ad alia diuertat, quam quo ire habet neceſſe; tamen non incurrit excommunicationem, quia iam habet licentiam ingrediendi: in cuius ſolum defectum ea lata eſt. quamuis ille ex intentione mortaliter peccare poſſit. *Diana p.* 3. *t.* 2. *r.* 67.

39. Porrò † Monialium exemptarum, quæ alijs ſuperioribus non ſubſunt, ſed ſoli ſedi Apoſt. gubernationem committit in ſolidum Epiſcopo Conc. Trid. *c.* 9. *ſ.* 25. *de reg.* alioquin ſub regularium cura relinquatur. Demum Conc. Trid. *ſ.* 25. *de reg. c.* 11. decernit, vt quæ ad curam animarum, & ſacrorum adminiſtrationem ſpectant in locis monaſterijs vnitis, Ordinarij curent. vbi non Epiſcopi tantum, ſed & quilibet Epiſcopalem iuriſdictionem habentes intelliguntur: quæ tamen eſt cumulatiua iuriſdictio cum ea quæ eſt regularium; quod ſi tamen ſuperiores regulares ſecus quam Ordinarij quicquam ſtatuerint, præualebit tamen horum decretum. *Cong. Conc.* 7. *April.* 1592. Excipiuntur tamen à diſpoſitione Conc. loca, vbi reſident Abbates generales Ordinum *d. ca.* id eſt, in quibus vtraque ſit qualitas. *Cong. Conc.* 1592. Pius V. ſpeciatim *in Conſt. incip. Circa.* Tertiariarum curam committit Ordinario: & tales vbi tria vota non emiſerunt, nec emittere volunt, decernit prohiberi poſſe ne maneant in communitate, nec gaudere immunitate Eccleſiaſtica ſi habitant in ædibus priuatis, tenerique & in paſchate & in morte à proprio parocho recipere ſacramenta, reſpondit S. Cong. *vt refert Piaſ. vbi ſupra n.* 57.

Quæſitum fuit † vtrum conformis ſit Con- 40.
cil. Trid *ſ.* 25. *de reg. cap.* 5. Ordinatio cuiuſdam Epiſcopi per quam ſtatuit ne moniales quædam ad ciuitatem reductæ, (*iuxta d. ca.* 5. *in fin.* quod id fieri mandat quando Ordinario, & alijs ſuperioribus expedire videbitur, ad noua vel antiqua monaſteria, eiuſdem tamen Ordinis, & cum ſuis reditibus, *ex Cong. Conc. Serol. pr. p.* 1. *verb. Mon.* §. 17.) ſine ſuo conſenſu, ciuitatem egrederentur, an verò laxior? laxiorem omnino dixi eſſe. nam per eam non ſatis fit in omnibus intentioni finali, nec verbis c. periculoſo. *de ſtatu reg. in* 6. per Conc. Trid. innouati? quod Capitulum pluribus verbis & rationibus, & hypotheſibus in toto illius contextu deductis oſtendit clariſſimè, velle Pontificem vt monachalis honeſtas, modeſtia, & in illo ſexu verecundia ſeruetur per moniales vniuerſas, & ſingulas cuiuſcumque Ordinis, aut Religionis, in quacumque parte conſtitutas, non fiat diſcurſus per habitacula ſæcularium perſonarum, cum offenſa Dei, Religionis opprobrio, & multorum ſcandalo, vt per clauſuram à publicis & mundanis conſpectibus ſeparatæ, omnino ſeruire Deo liberius valeant, corda & corpora in omni ſanctimonia diligentius cuſtodire, laſciuiendi occaſione per hæc ſublata. quæ omnia deſiderari poterunt in huiuſmodi ordinatione.

Clauſura ſeptorum monaſter. non verbis murorum ſufficit.

Conſtitutioni etiam Concil. Trident. *ibid. & in cap. fin. de reg.* adiunxit derogationem omnium indultorum, & priuilegiorum, ſtatutorum immemorabilium, conſuetudinum, & priuilegiorum in fundatione obtentorum. Sic & Pius V. *in Bulla quæ incipit circa. data* 4. *Cal. Iulij* 1566. *relata ab Azor. Inſtit. Moral. l.* 13 *c.* 8. *& Gregor. XIII. in Bulla qua incipit Deo ſacris data* 3. *Calend. Ianuar.* 1573. illis omnibus derogant, etiam teſtatorum & aliorum voluntatibus, ac fundationibus. Quæ Bullæ adeò ſunt claræ circa clauſuram monialium, vt non videatur rectè dubitari poſſe; ſed tamen eæ nondum ſunt vbique publicatæ.

In Concilio tamen Mechl. 1607. *c.* 3. *h. t.* mandatur ſeruari Conſtit. Pij V. de alijs men-
tione non facta: Conc. Trid † etſi derogat 41.
omnibus indultis, ſtatutis & priuilegijs etiam in fundatione obtentis: non tamen dicit de ipſis fundationibus & contrarijs teſtatorum voluntatibus: adeoque fortè videri poſſet moniales illas, quibus hæc competunt fundatio & teſtatorum contraria voluntas, cogi quidem non poſſe virtute Concil. Trident. ad clauſuram dictarum extrauagantium: Sed ſi prædictæ hic Bullæ publicarentur, illæ abſolutiſſimas habent derogationes, & Cardinales eaſdem interpretantes cenſuerunt omnes omnino Moniales per eaſdem cogi; quæ emiſerint tria vota Religionum. Sic in finitis per Belgium Xenodochijs, mulierum griſearum & nigrarum, vt vocant, ſororum monaſterijs etiam reformatiſſimis, & ſub Epiſcopis religioſiſſimis æquè vt doctiſſimis videmus clauſuram eam non ſeruari, quod

Si fundatio aut inſtitutum contrarie- tur.

carum

earum fundatio & inſtitutum cum ea incompatibile ſit. Sic ante annos quadringentos plus minus multa hic Xenodochia ædificata ſunt, & inſtituti Religioſi vtriuſque ſexus, vt vtrique ſexui ægroto miniſtrarent. tales ſunt fundationes Xenodochij Antuerp. Lirenſ. & aliorum. Quamquam & vſus non vbique vel Bonifac. VIII. vel Concil. Trident. vel dictarum Extrauag. extremum rigorem recepit; alioquin non video quomodo quamplurima paſſim monaſteria & eorum ſuperiores ab imprecatione maledictionis æternæ, alijſque pœnis excuſari poſſent. ita olim Ioan. Andreæ, *vt refert Azor Inſt. Mor. lib.13.cap.8.* docuit Conſt. Bonif. VIII. in regno Franciæ non fuiſſe receptam. Et Clem. V. eius ſucceſſor immediatus, qui non pauca Bonif. VIII. acta reſcidit, in Clemen. *attendentes de ſtat. reg.* vbi in monaſterijs monialium emendanda per viſitatores proponit, clauſuræ non meminit; ſed dicit tantum, *non choreas, non feſta ſecularium proſequantur, non diu noctuq; per vicos & plateas incedant.* Quantocius autem vt dixi ſine impedimento maioris boni fieri poteſt, introducenda eſt clauſura. iam olim Conc Matiſcon. aliaque, quæ citat Marchan. *in Baculo paſtor.* initia dedit Bonif. VIII. Conc. Trid. Pius V. Gregor. XIII. & ſacra Cong. Regul. per decreta quæ refert *Piaſ. prax p. 2. c. 3. n. 57.* perfectionem tribuit. quamuis enim dum animus corruptus erat, non præſeruabit

Incluſam Danaen turris ahenea:

fatendum eſt tamen pericula multa per clauſuram ſubmoueri. perire ſolet, qui amat periculum. & quamuis de more genris maius id minuſue ſit, merito tamen & ibi vigilatur, vbi non eſt ſummum.

Conſilij autem quo vſus eſt idem Epiſcopus alijque vt ſcilicet emoriantur omnes, vt nouæ admittantur tantum, quæ clauſuram recipiant. etiam ſuggerit argumentum. *c. 1. §. 1. de relig. dom. in 6.* & Pius V. *in dicta Bulla*, ſed id tantum neceſſarium dicit in Tertiarijs, quæ dicta vota non emiſerunt: probandum tamen illud conſilium omnino eſt, vbi ex Pij V. & Greg. XIII Bullæ publicatæ non ſunt, executioniq; mandari nequeunt. Synod. Mechl. 1. *h. t. c. vlt.*

42. Qui caſus egreſſum permittant.

Enimuero motus proprius Pij V. ſuper clauſura Monialium, etſi dictione taxatiua vtatur, non tamen excludit † caſus vel ſimiles omnino, vel maiori ratione nixos. *Gutier. l. 1. can. c. 14. n. 9. Citati à Barboſa ad d. c. 5. in Remiſſ.* Vnde licitus eſt egreſſus imminente monaſterio monialium hoſte. *Choppin Monaſt. l. 1. t. 2. n. 6.* vt nuper hic vbique practicatum fuit. Gutier. tamen *n.* 8. ſatis rigidè ſenſit per eumdem motum non licere Moniali exire, etſi alioquin ex iudicio medicorum perituræ; quaſi motus ille id tantum permittat, cum omnibus eiuſmodi periculum imminet, non cum alicui ſingulatim: quaſi meritorium ſit ita mori. ſed non video quomodo meritorium ſit, vel iure naturæ (quod ſemper prædominatur & interpretationem obſcuri facit) licitum eiuſmodi mortem immerito indicere: vnde huiuſmodi caſus neque conſtitutione Bonif. VIII. neque decreto Conc. Trid. reprobatur, vt ipſe Gutier. fatetur, *n.* 1. Melius Serol. *pr. p. 1. v. Mon.* §. 16. extendit ad quemlibet morbum, etiam non contagioſum iudicio medici lethiferum. ſed *p. 2. V. monaſt. §. fin.* dicit in non expreſſis ad ſedem Apoſtolicam eſſe recurrendum quod in dubio æquum eſt, atque vbi morbus non eſt ita acutus, quin competentem moram patiatur: aliàs ſi dum Roma conſulitur, æger periret; non videtur culpari poſſe, ſi Ordinarij partes ſuas interponant.

Mortalis etiam infirmitas monialis, non præbet cauſam legitimã, vt mater ſororuè ingredi viſendæ illius cauſſa permittatur, *vt declaraſſe refert Sac. Cong. Serol.. verb. Mon. §. 8. Eman. t. 1. q. 64. n. 11.* & conſonat Conſt. Pij V. *incip. decori* quod in Belgio durum videtur. medicus autem & confeſſor ad ægrotam ingredi poteſt etiam ſine licentia in ſcriptis obtenta, quia periculum non permittit moram, caſuſque communiter occurrentes in ſingulas vices eam licentiam non exigunt, vt fabrorum, aliorumque artificum neceſſarius ingreſſus. *Ioan. de la Cruz. de ſtat. relig. lib. 1. c. 5. Conc. 3. not. 3. Diana p. 3. t. 2. r. 99.* Scrupuloſum tamen, adeoque non credibile videtur niſi fortè pro vicinis Romæ locis quod ſcribunt aliqui Sac. Cong. declaraſſe recurrendum eſſe ad ſedem Apoſtolicam, pro tranſeundi facultate, ſi qua eligatur in abbatiſſam alterius monaſterij, vel ſi quæ deducendæ ſint in nouam coloniam, ſeu recens conſtructum monaſterium. quandoquidem hi caſus disertè permiſſi ſunt Primus quidem *ca. 7. de reg. ſeſſ. 25. Trid.* vbi talis electio permittitur, cum in monaſterio viduato non eſt aliqua qualitatibus ibi requiſitis prædita. Inde enim conſequens eſt, vt electa ad regimen tranſire poſſit. Alter vero, per facultates quas habent impetrantuè conſtruendi noua monaſteria. neque enim ibi noui coloni iactis more Deucalionis poſt terga lapidibus enaſcentur, ſed aliundè accerſiri transferrique debent. non ſecus quam *c. 5. §. fin. ſeſſ. 25 de Reg. Trid.* ſanctimoniales ex rure conſtitutis monaſterijs in vrbes ſeu oppida frequentia migrare etiam inuitæ iubentur. & à Bonif. VIII. *in cap. periculoſo. §. verum de ſtat. reg. in 6.* propter fidelitatis ſacramentum Domino feudi ſui præſtandum, etiam Abbatiſſa exire permittitur. Hæc enim ad neceſſitates ſpectant, adeoque licentiam à iure habent. quemadmodum formulis in alienatione rerum Eccleſiaſticarum requiſitis non aſtringitur ea venditio, quæ non ex voluntate ſed ex neceſſitate fit, iuriſque permiſſu. verbi gratia, creditore obligatam ſibi rem diſtrahente, vel debitore nummarium reditum redimente. Gregor. XIV. *in Bull. Inc. quoniam 25. Apr. 1591.* ad fundanda noua diſ-

calceatarum monaſteria, monialibus egreſſum permittit cum licentia ſpeciali vicarij generalis & definitorum. Eodem pertinet translatio monialis, quæ domi corrigi nequit, ad aliud monaſterium correctiônis cauſâ. *citati à Barboſ.in Collect.DD.ad* Conc *Trid.c.5.ſ 25. de reg.n.* 36. incorrigibilem tamen eijci non poſſe cenſuit Rota.*ibid n.*37.iuxta caput *finale x. de regul.* quod ad inſtantiam Epiſcopi Antuerpienſis 1608. hic iuſſum fuit ſeruari indiſtinctè quoad ſexum. ſed in feminino ſummam rationem habet. Tranſitus porro ad religionem arctiorem etiam à iure conceditur, nec ex mente Concilij aut Pij V. rectè cenſetur prohibitus. *citati ibid.nu.*35. quod ad leges clauſuræ pertinet, quomodo autem per poſteriores conſtitutiones ea iuris facultas ſine ſexus diſcrimine reſtricta ſit; alia porro quæſtio eſt ad conſtitutionem Pij V. *incip. quacumque* pertinens.

Quoad clauſiiram, an canonicæ regulares cenſeantur ſanctimoniales, an ea vbique ſit clauſura recipienda & quid in Belgio, an vbi nunquam fuit, an vouenda, aut promittenda, ſeu recipienda tantum, quæſiuimus *in Conſult.can de reg.conſult.*9.10.13.14. & an præcipi poſſit ſub pœna nullitatis profeſſionum, à non recipientibus clauſiiram *conſult.* 11.

Denique nimia quidem monialium frequentatio iure omnibus interdicta eſt.*c periculoſo de ſtatu regularium in 6. c monaſteria x de vita & honeſtate cleric.* ſed Sixtus V. ſeuerè admodùm decretum edidit 1590. ſpeciale aduerſus religioſos, ſine ſuperiorum licentia accedentes ad monaſteria monialium, & cum eis loquentes: adiecta pœna priuationis officiorum vocis actiuæ, & paſſiuæ, præter pec. mort. incurrenda ipſo facto, atque ſine declaratoria ſententia, actu etiam vnico, à regularibus etiam cuiuſcumque militiæ, ſocietatis, congregationis, etiam Hieroſolymitanæ: non tamen accedentibus & loquentibus non ipſis monialibus, ſed fœminis laicis ibidem exiſtentibus: ſed neque ſcribentibus. quia pœnalis ea ordinatio extra præciſum verborum tenorem extendi non debet. tametſi ſcribentes in vim veteris iuris corrigi poſſint. & *ex conſt. Gregor. XV. inc. Inſcrutabili.* ſine licentia alloquens, tanquam contra regulas clauſuræ peccans, ab Ordinario, etiam exemptus, puniri poteſt. Idemque Ordinarius licentiam loquendi dare poteſt ex permiſſu Vrbani VIII. alioquin ad ſuperiores regulares loquendi licentiam dare ſpectat. alij ordinario & ſuperiori reg. coniunctim deferunt.*Vid. citatos à Barboſ.ad d.c.5.num.*111.*& ſeqq.* An & quantum pugnet aut deroget Concil. Trident.*ſeſſ.*25. *de reg.* Iuri communi *in ca. inſinuante, qui Clerici vel vouentes cap. de viduis* 27.
43. *quaſt.* 1. vbi permittitur † peculium habere, modo non vt proprium, tractat Azor.*lib.* 12. *inſtit. Moral. cap. 9. quaſt. 2. Malderus de iuſt & Rel.t.* 1. *cap.*4.*d.*7. ſed vſus tantum qui in facto conſiſtit, penes eos ſit; & poteſtas ad nutum reuocandi penes ſuperiorem. Trid. *c.*2. vetat

Peculium & vſus religioſorum.

bona ſtabilia, ne quidem ad vſum, alicui regulari concedi, ſed ſtatim Conuentui præcipit incorporari. (Vnde malè multi Religioſi extra monaſterium degentes, & immobilia acquirentes, ipſi vſque ad finem vitæ ea poſſident non tantum, ſed nec viui ſuperioribus indicant ſe ea habere) at mobilia etiam ſuperioribus tradi ita vult, vt reddi poſſint; modo nomine conuentus, &, vt reuocabilia, poſſideantur. *verſ. mobilium vero vſum. Azor. eod. lib.* 12. *cap.* 9.

Quod c. 2. *Trident. de Reg. & c. non dicatis* 12. *quaſt.* 1. *c. Monachi de ſtat. monach. ca cum ad monaſt. eod.* Inſigni commentario enucleat Thomas à IESV, totamque paupertatis obligationem, virtutem, & vitia perſequitur. *& ſingulatim examinat d. cap.* 2. *Trid. Comment. part.*4. *cap.*5.

Enimuero immobilia vel mobilia ſuperflua poſſidere ex alterius quam Papæ diſpenſatione non licere, reſpondit Sac. Cong. *apud Quar. V. caſ reſ.*

Quod optimè explicat Thom. à IESV. *vbi ſup. cap* 5 *ſecund. concl.* vbi *d. c.* 2. *à ver nec deinceps.* differre à iure veteri demonſtrat tum ex verbo, *deinceps*, quod nouam diſpoſitionem ſignificat; tum ex diſtinctione mobilium & immobilium, (quæ excludit intellectum Nauar. qui accipit ſic, vt immobilia in peculio eſſe poſſint, dummodo non vt propria,) tum ratione c. 1. *Trid. de regula.* quod voluit vitam communem omnino reduci, & retineri. quod peculium ſtabilium infringit. Sed multis locis nondum reipſa potuit ſalutaris obſeruantia Concilij induci. vbi non cenſendum continuo expugnari paupertatis votum. eſt enim hoc poſitiui iuris dumtaxat. alioquin ius vetus minimè ius fuiſſet; oppugnatur quidem frequenter, non ſine aliquo periculo, ex incommodis vitæ huiuſmodi priuatæ. ſed diſtrictus enſis ſuper ceruice pendet illis prælatis, qui vt profluentiorem ipſi menſam habeant (cui per vitam communem aliquid decederet neceſſitatibus ſuorum tribuendum, quas ſinguli vel facilius vel minori murmure, quo magis ſui iuris videntur, perferunt) non omnem curam & diligentiam adhibent. quod iubet d. ca. 1. *Trid. h. t.* vt regularis diſciplina inſtauretur, & quæ ad communem vitam, victum, & veſtitum pertinent, fideliter obſeruentur. cum etiam ab eis non poſſint ea quæ ad ſubſtantiam regularis vitæ pertinent relaxari.*d.ca.*1. Inſuper reſpondit S. Cong. neque excuſari à culpa aut pœna ipſo facto incurrenda, neq; ſuperioribus fidem adhibendam, aſſerentibus ſe licentias huiuſmodi concedere poſſe, ſuperiorum tamen arbitrio ſtare poſſunt, quoad ſuperfluitatem vel conuenientiam mobilium; niſi conſtet de exceſſu nec clam ſuperiore, vel eo inuito aliqua habere poſſunt regulares prætextu neceſſitatis, niſi ſit præſentanea ad indiuidui ſuſtentationem; communem autem penuriam communiter ferre debent. Quis porrò ſit permiſſibilis vſus

mobilium

mobilium quærit Serol. *pr. p.* 1. *v. Monial.* §. 2. & dicit præter pannamentorum etiam eſſe pecuniarum, quas ſuis exercitijs lucrantur, vt emant libros, veſtes, ſimiliaque neceſſaria 1. non tamen reditus annuos. quia inter immobilia computentur. *ibidem ex Cong. Conc.* vt nec vſumfructum feudi poſt mortem monialis ad agnatos reuerſuri. *dict. l. ca.* ſuperfluum autem non poteſt diſponere, ſed monaſterio debet relinquere. *Serol. eodem ver. p.* 2. §. 1. Vnde nou licet hodie, quod olim frequens erat, ſub certa penſione monaſterio ſoluenda immobilia habere; neqne quem profiteri ea lege, vt ex ſuo viuat; neque alicui in ſingulos menſes, certam penſionem aſſignare; ea conditione; vt quod ex eius frugalitate ſupererit, in pios vſus expendat, abſq; ſedis Apoſtolicæ diſpenſatione; quæ non facile obtinetur. *Maldetus vbi ſup.*

44. Specialis paupertas eſt † Capucinorum, Minorum de Obſeruantia, *Concil. Trident. ibid. cap.* 3. Et nunc etiam Diſcalceatorum, vt nec monaſterijs, nec domibus illorum immobilia poſſidere liceat. quod & olim inſtituti fuit Sancti Dominici, ſed mutatum in paupertatem particularem. Mart. enim V. an 1426. indulſit vt Dominicani bona immobilia in communi poſſideant. *Aut de l'eſtang Praeſ. Thol. in Arreſt. art.* 10. *n.* 33.

Capucinorum paupertas.

Sub minoribus de obſeruantia hic non comprehenduntur moniales Sanctæ Claræ. *Cong. Conc.* 26. *Mart.* 1591. Diſcalceati autem non ex conſtitutionibus ſuis neque priuilegio Apoſtolico eiuſmodi paupertatem, ſed ex regula obſeruant. de qualibus Thomæ à Iesv *in expoſ. Reg. Carmel p.* 3. *c.* 8. non videtur loqui Conc. vt eis bona immobilia poſſidere permittat *dict. c.* 3. ſed eam regulam intactam relinquat.

45. Præcipit tamen Conc. Trid. *d c.* 2. vt † ſicut ſuperflui Regularibus nihil concedendum ſit, ita nec quicquam neceſſarium eis denegetur. Sic cenſet *Anton. de l'eſtang. praeſ. Toloſ. in ſuis Arreſt. arreſt.* 8. *num.* 6. in voto paupertatis reſeruari, quæ neceſſaria ſunt lege naturæ: ideoque *nu.* 8. obligare ſuum ſuperiorem, ſi contrahat religioſus ex cauſſa alimentorum, ſuſtentationis, quin & ſtudij. Sed & Clem. VIII. *in conſt. inc. Religioſa* 1594. vetuit Religioſis non ſuperioribus, ex qualibuſcunque peculijs, vſu, aut adminiſtratione cuicunque, quacumque ex cauſa donationes aliquas facere; non tamen prohibuit remuneratorias. *Riccius in prax. reg. dec.* 642. Hanc Conſtit. & quæ ante eam licebant ex ſuperiorum nutu refert Azor. *vbi ſupra v.* 5. *qu.* Thomas à Iesv *in Comment. c. non dicatis* 12. *q.* 1. eandem Conſt. *p.* 3. *c.* 1. *& ſeq.* recitat atque explicat, declarat tamen Clemens ſe id non extendere ad debitam ex inſtituto, fundatione, aut conſuetudine hoſpitalitatem, præſertim, inquit, *in Monaſterijs ſeu locis deſertis & à laicorum adibus longius remotis; vbi tamen pauperum & verè egenorum ratio imprimis habeatur: ſi qui tamen ditiores ſuperuenerint, ipſi regulares ita ſe gerant, vt in eis frugalitas & paupertas religioſa prorſus eluceat.*

Neceſſaria Relig.

De religioſa paupertate, vt nulli religioſo ſit quidquam proprium, adminiſtratio tamen committi poſſit; quæ in diſtribuendo fidelis ſit, & prudens: vt eam etiam reſtrinxerit Clemens VIII. quamuis hic conſtitutio vix ſit recepta, & loquatur in ijs, qui ſubſunt Capitulis generalibus: ſuperiores, qui ea non habent, poſſunt quæ in alijs Capitula: vt agat Clementina de donis; adeoque non excludat eleemoſinas, & hoſpitalitatem, imo iniungat expreſſè: vt ad eas tenentur Eccleſiaſtici; etiam conſanguineis pauperibus, vt talibus, ordine charitatis ſeruato, qui maximè coniunctos præponit: quantum per facultates licet: quæ qualiter conſideranda, & vt congruè ipſi ſuſtentare ſe poſſunt: in quo onera & honeſtæ etiam donationes, moderatæ: dum fabrica & pauperes non nimium egent, prudenter ſingulorum neceſſitate expenſa: peregrinis & conſanguineis exteris non excluſis: vt quod parcimonia ſibi quis ſubtrahit, poſſit donare de fructibus beneficij etiam diuitibus conſanguineis: pauperibus etiam ex eo, quo ad ſuam ſuſtentationem non eſt opus. Aliaſque in honeſtos, ac pios vſus etiam religioſi beneficiarij: non tamen hi per vltimam voluntatem, non ægri? latius enucleauimus in *Conſult. canon. de regular. conſult.* 2.

Bona † monaſteriorum adminiſtrari vult Conc. per officiales ad nutum amouibiles, quorum tamen electio ſpectat ad ſuperiores monaſterij, & non Epiſcopum. *Serol. pr. p.* 2. *v. Abbatiſſa ad ſecundum ex Cong Conc.* 46.

Adminiſtratio bonorum per amouibiles.

Ipſe tamen Epiſcopus nunc adminiſtratores bonorum monialium ad rationes ſibi, adhibitis etiam ſuperioribus regularibus, reddendas cogere poteſt, & ex rationabili cauſſa ſuperiores admonere, vt adminiſtratores amoueant. quod niſi præſtiterint, ipſe quoties & quando opus iudicauerit, ſupplet. *ex Conſt. Gregor. XV. inſcrutabili* 1622. adminiſtrantes autem poſſunt, prout ipſis expedire videbitur, reditus monaſteriorum in loco conuenienti, etiam extra monaſteria conſeruare, & ex eiſdem ſubminiſtrare pro tempore neceſſaria ipſis monialibus. *Serol. ibid. ex Cong. Conc.*

Amouibiles, inquam, ſunt monaſtici officiales. ſymbola enim paupertatis, & teſſeras obedientiæ oppugnare videtur, vt quis inuito ſuperiore ſibi quicquam retinere velit. quia ex cauſſa aliqui demirantur inſtitutum Præmonſtratenſe, quo ſuperiores vetantur niſi graui admodum ex cauſa religioſis ſuis auferre Eccleſias, quibus iuxta idem inſtitutum addicti ſunt. & valde laudantur duo S. Pontificum Diplomata, alterum Ioannis ſpecialiter Euerbodienſi Abbatiæ conceſſum, alterum Iulij an. 1512. Abbatiæ Præmonſtratenſi, reliquiſque generatim eiuſdem ordinis; per quæ datur facultas Prælatis ſuos religioſos amouendi, quoties eis videbitur, ſiue ad nutum. Quem tamen non pro libidine, ſed arbitrio boni viri interponi oportet, atque ex cauſſis iuſtis. quia honor delatus finem certi temporis ac loci non habet. *L. Iuriſperitus* 30. *D. de*

excuſ.

excuſ. non tamen leui vel nulla ex cauſſa amoris aduerſus ſuperiores querelam concedo, vt facit Chenu *Recueil de Reglemens tit.* 33. *c.* 204. Ex doctrina Panor. & Ioan. de Silua, quam per diſpoſitionem Trid. *d. c.* 2. *de Regul.* ceſſare exiſtimo. non ita tamen vt putem licere ſuperioribus amouibiles ad nutum; præſertim Canonicos reg. præmonſtrat. parochos deſtituere ex cauſa infamante; niſi cognita & probata. quia non habent Prælati in monachos poteſtatem vitæ ac necis: qua grauior eſt infamia. præterquam quod totius ordinis & cleri opprobrium verſetur. *In hanc ſententiam iudicatum refert Chenu ibid. c.* 207. neque in contrarium mouet *l.* 2. *§. ignominia, D. de his qui not. inf. l. milites § miſſionem D. de re militari*, quaſi per ipſam exauthorationem irrogetur infamia, & ſi additum non ſit eam ignominiæ cauſſa fieri. quia loquitur de milite, cui militaria inſignia dimiſſo detracta ſunt; & miſſio ſola non infamat, ſed mos moduſque diſcingendi, & inſignia detrahendi, qui culpam miſſi arguit. quippe qui mittit, ſemper debet addere, cur miles mittatur; *d. §. ignominia.* non debet, nec ſolet, qui religioſum amouet, cauſam animiue ſui motum palam edicere, quamuis Clem. vnic. *de ſuppl. negl. præl.* clauſulam addat *cum oportuerit* illi diſpoſitioni, vt priores adminiſtratores rectores regulares liberè poſſint ad clauſtrum reuocari. ea enim clauſula duntaxat inſtructiua eſt prælatorum. non verò adnectit obligationem cauſæ motus ſui præſertim inferiori (cuius laus eſt in cœca obedientia) reddendæ. Beneficia porrò ipſa quamuis regularia Prælati nequeunt denudare; fructuúmue partem auferre, & menſæ ſuæ applicare; *d. Clem. vn.* (ſed fructus quos iam ſuos ſuiue monaſterij fecerint regulares, ita tamen ne egeant) dummodo nec beneficia ipſa ſint de menſa prælatorum, ſed ſpeciales adminiſtratores conſueuerint habere. De menſa autem Prælatorum aut Conuentus omnia eſſe quæ ſunt Ordinis Præmonſt. quomodo in infinita diuerſitate factorum, vnionum & incorporationum declarauerit Cap. Ord. Præmonſt *gener. an.* 1579. *vt refert Lan. dmeterus in Comm. Reg. S. Aug. c.* 1. *n.* 9. non capio. vereor vt in iudicio contradictorio ne ſubſiſteret.

47. Qui 16. annos natus † profeſſus eſt, in integrum reſtitui nequit ex eo ſolum quod minor 25. annis fuerit; ſed ſi vis metúſue adfuerit, reſtituitur intra quinquennium. *Trid. ſeſſ.* 15. *de reg. cap.* 19. *Choppin. lib.* 1. *Monaſt. tit.* 3. *nu.* 9. *Riccius deciſ.* 658.

Poſt quinquennium ex cauſſa iuſta reſtituitur, qui contra profeſſionem ſuam audiri petit.

Quod ſi metus, vel impotentia vltra quinquennium duret, vel cauſſa iuſta, verbi gratia Inualiditatis ignorantia ſubfuerit, poterit etiam poſtea vel mero iure, vel via reſtitutionis audiri. Certè principes noſtri *in edicto anno* 1611. *ſuper adminiſtratione iuſtitiæ art.* 19. decreuerunt nullas reſtitutiones quacumque ex cauſa peti poſſe poſt decennium, ſed & computationem iniri volunt à tempore celebrati actus, aut ſaltem à tempore quo metus aut vis aſſiduue impedimentum iuris vel facti ceſſabit, ſi quis ante ſententiam exierit, ordinemque deſeruerit, non auditur amplius, ſed vt apoſtata punitur. *Trid. h. s. ca.* 19. tamen ſi quis bona fide habitum dimiſerit; eam pœnam non incurret, vt eo reaſſumpto audiri amplius non poſſit, quia vbi non eſt contemptus culpa, non debet eſſe pœna. imo & temerariè dimittentem reaſſumpto habitu audiri vult Dian. *p.* 3. *t.* 2. *r.* 53. & 62. Quin & hæc diſpoſitio dirigitur ad iudices & ſuperiores potius, quam ad inualidè profeſſos. Itaque ceſſante ſcandalo non obligat in conſcientia, ſaltem ad mortale. *Leſſius de Iuſt. lib.* 2. *cap.* 41. *d.* 7. *num.* 65. 66.

Pari modo textus præſcribit quinquennium religioſis ad reclamandum; & vt intra id tempus à ſuperioribus duntaxat audiantur; non autem negat ſuperiores, ſi quem nulliter profeſſum ſciant, quem cœnobio noxium iudicent, poſt quinquennium eliminare eum poſſe, habituque exuere: modo tamen nullitas in fauorem profeſſi tantum inducta non ſit; quo non vti poteſt, in eiuſque odium retorqueri non debet.

Quæritur an ex iuſta cauſa etiam contra lapſum diu quinquennium reſtitutio in integrum danda ſit, vt adhuc proponi nullitas profeſſionis poſſit? R. affirm. *Riccius deciſ.* 657. *Floreſ. var. l.* 3. *qu.* 23. *num.* 68. *vide citatos à Barboſa in Remiſſ. ad d. c.* 19. nam cum ante Conc. Trid. reclamandi tempus eſſet indeterminatum, & aliquibus menſem, aliquibus annum, aliquibus, idque certius, terminum arbitrio iudicis præfigentibus, determinatum tempus generatim Concil. Trid. præſcripſit quinquennium *ſeſſ.* 25. *de regul. cap.* 19. neque vlteriorem aliquam iuris diſpoſitionem attexuit: vtitur enim his tantum verbis, *poſt quinquennium non audiantur.* Ex qualitate autem perſonæ, diuturnitate temporis cæteriſque circumſtantijs, ſicut olim iudex æſtimabat, an adhuc reclamans audiri deberet, ſaltem per reſtitutionem in integrum, *Panorm. in cap.* 1. *de his quæ vi vel metu, ſub finem* (adeò vt ad tollendam tacitæ profeſſionis præſumptionem, ſufficeret qualiſcumque metus vel ſimilis cauſſa; nam, vt inquit ibid. Panorm. *præſumptio profeſſionis quæ ex delatione habitus oritur, de facili tollitur per contrariam ſuſpicionem.*) Sic etiam nunc cenſendum ſit de quinquennio ſurrogato termino reclamandi ante indeterminato, & iudicis arbitrio relicto; vt ſcil. communi via, eo lapſo, reclamantes audiri non debeant; ſed ſi qua ſit iuſta cauſa, extraordinario remedio reſtitutionis in integrum, iuuari poſſint: v.g. ſi vis, vel metus, vel reclamandi impedimentum plus quam quinquennium durauerit, reſtitutionem concedendam aſſerit Azor. *inſt. Moral. lib.* 12. *cap.* 4. *verſ. poſtremo.* Nam contra terminum excluſiuum alicuius actus faciendi lapſum, ſi qua iuſta cauſa fuerit, reſtitutio competit. *cap. coram, extra de in integ. reſt.* quin etiam contra ipſa tempora reſtitutionis petendæ lapſa ex iuſta cauſa ſubuenitur,

cap.

cap.1. de reſtit. in 6. cap. ex litteris, extra eodem. Panorm. in d. cap. nu. 2. Franc. ibid. verſ. vltim. nota. Alphonſ. Villagut de rebus Eccleſ. alien. reſt. Quæ res in Camera Imperiali adeò facilis nunc eſt, vt reſtitutionum tempora vix amplius ibi ſeruentur. *Mynſing obſ. cent. 1, obſ. 51.* Reſtitutio autem hæc cum à d. Concil. Trid. Pontifici non reſeruetur, ab Ordinario concedi poſſe cenſenda eſt; illi enim iure communi reſtituendi authoritas fit: *cap. cauſ. extra de in int. reſt.* quin & arbitrio, ſi coram eo incidat ea quæſtio. *cap. pen. d. tit.* neque enim vt in ſæcularibus Principi, *Buſius poſt Imbert ad l. 1. D de in int. reſt.* ita in Eccleſiaſticis Pontifici praxis reſtituendi facultatem reſeruauit. & in terminis Epiſcopo authoritatem dat Canon. *etſi illi 12. quæſt. 2.* contra ſtatum à prædeceſſore datæ libertatis Eccleſiam reſtituere, & iniqua libertate donatos in ſeruitutem reuocare, multo magis authoritas ei competit ad reſtituendam libertatem per circumuentionem aut iudicij imbecillitatem in ſeruitutem lapſis. Ita Prætor minorem, qui arrogandum ſe dedit, & læſus eſt, reſtituit. *l. 3. §. ſi quis minor ff. de minoribus.* ſi tamen in ſeruitutem ſe dedit, & pretium participauit, vt abdomini fortè ſeruiret, non reſtituetur. *leg. 9. §. Papin ff. eod.* Quæ ratio fortè obeſſet ijs qui monaſterijs ſe mancipant, vbi ſine diſciplina lautè viuitur, vt genio ſuo, & Bacchi legibus melius ſeruiant, quam patrimonij illorum vires, & priuatus cenſus ſumptus ſuppeditaſſent. Niſi fortè illas leges, etiam huic negotio ita aptemus, vt regulares inſtar arrogatorum, magis in patriam poteſtatem quam dominicam, ſtatum mutantes tranſire videantur. Neque circa iam dicta ſcrupulum valde mouere debet, quod per longam taciturnitatem cenſenda ſit ratificata profeſſio; poſito quod eſſet inualida: nam præterquam quod ſup. diximus ex Panorm. præſumptionem tacitæ profeſſionis leui ſuſpicione contraria facilè tolli, ex Nauar. *de reg. Conſ. 41. & in Manuali cap. 12. num. 71. Azor. inſtit. Moral d. l. 12. cap. 4. §. 7. quæritur,* conſtat non aliter ratificationem, vel tacitam, vel expreſſam vim & effectum vllum habere, quam ſi ratificans notam habuerit nullitatem. quoniam, *vt inquit Azor. per ignorantiam priſtinum factum tantum firmat.* etiamſi per multos annos vitam monaſticam tamquam profeſſus egerit (ignorantiam autem huiuſmodi, cum in animo conſiſtat; per iuramentum probari quidam non malè volunt, *per textum in c. paſtoralis, in fine extra de excep.*) Quinimo requirere videtur Azor. vt reciprocè, ſicut in actu profeſſionis; tam ſuperior quam Religioſus, vterque etiam præuia nullitatis ſcientia, profeſſionem irritam, velit eſſe validam; alioquin nihil agi. Vbi porrò profeſſio ſemel irrita fuerit, etiamſi taliter profeſſus in monaſterio diutius manſerit, ratificatio non facilè præſumitur, ſed eam allegans probare debet. *d. c. 1. de his quæ vi vel metu.* nam ibi cum quis de facto eſt in poſſeſſione matrimonij, & profeſſio eſt in controuerſia, adeoque ante ſeparationem matrimonij, ſi contra profeſſionem leues ſunt probationes de minori ætate, non ante facienda eſt matrimonij diſſolutio, & monaſterio reſtitutio, quam pro validitate profeſſionis certiores probationes fuerint productæ, *d. c. 1. de his quæ vi vel metu.*

Cæterum hæc intelligenda ſunt de reſtitutione in integrum quæ ex iuſta cauſſa petatur, tali, quæ eam iure debitam arguat. illa enim quæ merè gratioſa eſt, cum diſpenſationem ſuper concilio generali inuoluat; omnino ei reſeruata eſt cuius auctoritas ſupra concilium ſit. Ordinarijs autē qui lege concilij non ſunt ſoluti, non competit. *Vid. Dian. p. 3. t. 2. r. 53. 62.* Ex his ſequitur quod abiecto habitu, atque etiam poſt quinquennium vxorem ducens, audiendus ſit. quippe cum vt diximus, textus ad ſuperiores tantū dirigatur: neque re ipſa vel decreti contrauentio vel tempus ante elapſum, ipſaue decreti ſubſtantia verè religioſum quem efficiat, adeoque ad matrimonium inhabilitet. ideoque ſi de facto illud coram parocho & teſtibus non ritè profeſſus contrahat; ratum ſit matrimonium, ceſſetque decretum excluſum ab effectu matrimonij, indiſſolubilis ſacramenti, præiudicio tertij, & re non integra. In qua ſola illud decretum viget. inductum ad regularem diſciplinam rigidis exemplis in profugos & nimis diu taciturnos editis retinendam: ſubintretque diſpoſitio d. c. 1 *x. quod metus,* cui per d. c. 19. *Conc. Trid. de reg.* non eſt derogatum. *de quo mox egimus.* Quod porro fuga aut quinquennij lapſus non afficiat, inhabilitetue perſonas, à poſteriori euincitur; ſcilicet quia quotidie dantur in integrum reſtitutiones. non poteſt autem nec ſolet Pontifex diſpenſare, vt verè profeſſus religioſus religionem deſerat, & matrimonium ineat, niſi ob grauiſſimam reip. cauſam. vt de Panormitana monacha Frederici Barbaruſſæ matre ſcribunt. & quamuis in alio caſu *c. cum virum x. de reg.* non obſtante matrimonio de facto contracto reſtituta eſt monialis ſuo cenobio: tamen valida erat ibi profeſſio, aut omnino defecerat in probatione monialis: ſaltem reſtitutionem etiam ibi præceſſit cognitio, ex verbis *cum eam non conſtet euidenter*, habebatque monialis præſumptionem iuris contra ſe, quod cum benediceretur non contradixiſſet: alia verò habebat præſumptionem pro ſe, ob præuiam proteſtationem: quæ magis in aduerſarios onus probandi transferebat. Huius autem nullæ contra profeſſionem euidentes erant probationes.

Vetantur Regulares † ſub prætextu grauaminis omiſſis medijs ad Curiam Romanam appellare, vel eo fugere potius quam recurrere, niſi graui ex cauſa refert decreta Quar. V. *Monaſt.* Refert idem decretum Minorum, vt nullus appellet ab iniunctione diſciplinæ, vel alterius pœnitentiæ in refectorio, vel alibi faciendæ pro leuibus culpis. De ſingulis Ordinibus latius proſequitur *Choppin. Monaſt. lib. 1. t. 3. n. 16.* Habent enim Regulares votum 48.

Religioſi appellantes non facilè audiendi.

obedientiæ,

obedientiæ, ob quod cogitare de ſuperioribus ſeque debent, vt loquitur Tacit. lib. 6. Ann. *Tibi ſummum rerum Iudicium Dy dedere; nobis obſequij gloria relicta eſt.* Seculares clerici in ordinatione obedientiam Epiſcopo etiam promittunt, ſed ea longo diſcrimine ab altera diſſidet, & vix eſt vt obliget, niſi ad ea quæ ex ſacrir canonibur, aut ſynodir locorum præcipi poſſint, aut ſimili ijs cauſa.

Proceſſiones facere regulares non poſſunt extra conuentum, ſine licentia Epiſcopi, aut eiur qui ibidem iuriſdictionem habet. quia ibi territorium non habent. quod valde conſiderat etiam Tridentinum *ſ. 5. c. 2.* in prædicantibus in ſuis, vel alienis Eccleſijs. & ita Congregatio declarauit. *apud Barboſam & Dianam p. 3. t. 2. r. 77.* vbi tamen admittit conſuetudinem in contrarium. quam etiam ſuo loco eſſe aſſerit. tametſi bic res ſecus ſe babeat, & pactis admiſſorum regularium aliter caueri conſueuerit.

49. Pro continendis io officio Regularibur † tam Mendicantibus quam non Mendicantibus, exemptis & non exemptis plura ius commune ſtatuit, quæ magnam in Eccleſia tranquilitatem parerent, ſi exactè obſeruarentur. *Clem. Relig. de priuil. Clem 1. de decimis.*

50. Denique S. Cong reg. ordinationem † edidit circa ſanctimoniales, *quam extenſe refert Piaſ. & Quar. V. Monaſt. vbi ſupra.* cum declarationibur in qua multa prudenter pro earum regimine decernuntur, & ſpeciatim pro Ordine Minorum, Quar. *ibid.* idem Quar. extenſè refert priuilegia regularium *V. priuileg. reg.* Integer tit. eſt de Regularibus in Conc. Trid. quod *ibid. cap.* 22. iubet, vt omnes & ſinguli Canones qui de Regularibus præſcribuntur, in omnibus monaſterijr quorumcumque regularium quamprimum executioni mandentur. Complectitur ea Ordine Seſſionum & Capitum ſeruato Azorius *Inſtitut. Mor. l. duodec. cap. decimo octauo.*

Ad regulares ſpectant Seſſ. quarta *In decreto vſu & ed. lib. §. non liceat fratribus ſ. 5. cap. 1. c. 2. ſ. 23. c. 4. ſ. 6. c. 3. ſ. 7. c. 8 ſ. 21. c. 8. ſ. 14. c. 11. ſ. 22. decreto de obſeruandis in miſſa ſ. 22. c. 4. ſ. 14. c. 2. 10. ſ. 23. c. 12. 13. 14. & 15. ſeſſ. 25. cap. 2. c. 18. §. examinatores. ſeſſ. 25. cap. 3. in princip. c. 4. verſ. in Eccleſijs.*

DE CONVERS. Coniugat.

DE mutuo conſenſu religionem ingredi coniuges poſſunt. ſimul tamen, aut altero ſaltem continere promittente, ſine periculo incontinentiæ. *c. 4. 5. 8. h. t.* & interueniente Epiſcopi conſcientia *c. ſi vir 27. q. 2.* quin & altero inuito, ſi matrimonium conſummatum non fuerit. *c. 2. & 7. h. t.* aut per vim grauemue metum intra duos menſes ad deliberandum conceſſos. d. c. 7. conſummatum. *Sanches de mat. l. 2. diſp. 23. n. 6.* aut alter coniugum adulterium committat. *c. Sagaceſa. 27. q. 2. c. 16. 17. h. t.* nam ſi vterque adulteretur, inuicem delicta compenſantur. *c. fin. x. de adult.* & ſi innocens nocenti commiſcetur remittuntur. *c. ſicut. 22. q. 1. Sanches de mat. l. 10. c. 14.* ſi labatur in hæreſim coniux tanquam ob ſpirituale adulterium indicio Eccleſiæ ſeparari poteſt, & religionem alter ingredi: ſi propria tantum authoritate diuertir, religionem ingredi non poteſt, ſed ad conuerſum ab infidelitate redire tenetur. *c. 6. x. de diuort.*

DE VOTO.

PLenam diſcretionem libertatemque requirit. alioquin facile mutatur, aut remittitur *c 2. x h. t.* quod de ætate iuuenili ait *c. Gonſald. 17. q. 2.* quod de ſubito & indiſcreto feruore *c 18. x. de regular.* quod de furioſo, qui compos mentis non ratificauit *c. 1. & 2. x. de his qua vi, vel met.* vbi vis & metus vota, & promiſſa irritant. *c. qui bona 17. q. 1.* vbi proponens, non promittens, non delinquit, ſed meritum perdit. *c. 3. h. t.* vbi proponens non vouens, non eſt tranſgreſſor. *Trid. de regular. c. 15.* vbi nouitius toto anno manet liber non obſtante propoſito perſeuerantiæ ingredientis.

Commutatio voti Epiſcopo permittur *c. 1. h. t.* quin & ipſi vouenti, ſi illud in religionis ingreſſum mutet. quia omne votum cedit perpetuæ religionis obſeruantiæ. *c. 4. h. t.* commutatio autem voti vltra-marini ſoli Pontifici reſeruatur. *c. 2. 5. 7. 8. 9. h. t.* vt & ex communi ſẽtentia & ſtylo curiæ Rom. diſpenſatio ſuper voto peregrinationis Romanæ, & Compoſtellanæ, approbatæ religionis, & caſtitatis perpetuæ. quibus accedit *extrauag. etſi in com. de pænit. & remiſ.* vbi in his commutantes, aut diſpenſantes excommunicantur, *de qua re Sanches de mat. l. 8. d. 9.*

DE STATV MOnach.

VEtantur monachi lineir camiſeis vti, & carnibus *c. 5. h t.* ſed ab ea alijſque illius capitis & clem. 1. eod. reformationibus, multi deflexerunt. quorum ſumma reformatio eſt reuerti ad primæuum inſtitutum *c. 3. h. t.* ad quod etiam tenentur, qui ordini aggregantur. *d. c. 3.* Contra ſtatum monachorum præſertim Ciſtercienſium eſt nimias diuitias obtinere, villas, Eccleſias, & altaria poſſidere, fidelitates & hominia ſuſcipere; iuſtitiarias, tributarias tenere; alioquin priuilegijs conceſſis ob contrariam inſtitutionem vti non debent. *d. c. 3.* ſed contra peruicit conſuetudo.

Ad arctiorem regulam tranſire poſſunt monachi. *c. 10. & 18. de regular.* non tamen mendicantes ad non mendicantes, exceptis Carthuſianir. *c. 1. de regular. in extrauag com. clem. 1. de regular. Vide qua diximus t. de apoſtas n. 4.*

DE

DE RELIGIOSIS Domibus.

TAm ad Epiſcopos & eorum Vicarios,
1. quam ſæculares Principes † iudiceſque
Mixti fori ſunt. ab eis deſtinatos ſpectat cura & compulſio, vt
defunctorum voluntates executioni man-
dentur, rationem ab hæredibus aliiſque exe-
cutoribus teſtamentorum exigendo, & ſi
opus ſit eos ab adminiſtratione remouendo,
& pœnis competentibus puniendo. quoad
Eccleſiaſticos manifeſtum eſt *ex cap. 3. cap ſi
heredes, c tua nobis, de teſt. Conc. Trid ſ. 22. cap.* 8.
quoad iudices ſæculares etiam in pijs cauſis,
*ex Auth. de Eccleſ. tit. §. ſi quis adificationem : & l.
hereditas ff de petit. hared.* ſic vt res hæc ſit mixti
fori; & locus præuentioni. *Sanchez de Matr.
tract. 2. d* 250 *num.* 1. Choppin. *de ſac. polit. for l.*
3. *t.* 5. *num.* 2. iam olim ad Epiſcoporum cu-
ram hæc pertinuiſſe docet, vt non adeo quic-
quam noui Concil. Trid *ſeſſ* 22. *c.* 8. 9. ſtatue-
rit. Concordata noſtra Braban. § *ſi autem exe-
cutores piorum &c.* Verum iuxta eadem Con
cordata. §. *ſi Magiſtri Fabricarum*; ea diſtinctio
eſt, vt ſi tales Rectores hoſpitalium, & fabrica-
rum ſint Laici, & à Laicis inſtitui ſoleant;
correctio & deſtitutio, & rationum † exactio,
2. præſente tamen Curato à Laicis fiet; & ſi
Rationes coram quibus reddendæ? negligentes fuerint, pro illa vice Epiſcopus
in omnibus ſupplebit. ſi autem Eccleſiaſtici
ſint, aut Laici ab Eccleſiaſticis inſtituti; om-
nia faciet Epiſcopus. ſed dici poteſt etiam
priori caſu ſaltem poſt Concilium, quod
diſertè *d. c.* 9. Epiſcopo authoritatem facit exi-
gendi ab ædilibus rationes &c. Epiſcopum
eiuſuè delegatos authoritatem ſuam eo por-
rigere poſſe. Sic Concilium Secretum Regis
Catholici in Belgio anno 1569. ad reſcriptio-
nem Concilij Friſiæ ſuper admiſſione Con-
cil. Trid. *art.* 12. cenſuit, etſi rationes piorum
locorum antea ſolum conſueuiſſent reddi co-
ram commiſſarijs Concilij, decretum tamen
Concilij obſeruaretur. Vt non immeritò Se-
reniſs. Principes in edicto quod pro feliciori
executione Concil. Mech. anno 1607. edide-
runt, in vltimis articulis maiorem poteſtatem
Epiſcopis & ab eis deputatis conceſſerint.
Sed hoc intereſt: quod ſi iuxta Concordata
proceditur, Epiſcopi iure ſuo nituntur; ſi ex
edicto; tanquam Principis delegati, & ex
eius commiſſione; vt videtur inſinuare ar. 23.
& ſi à decretis appelletur, ad Laicos cauſſa
deuoluitur; art. 26. 30. illo autem caſu
ad ſuperiores Epiſcopi iuxta ius commu-
ne: Quibus tamen Concordatis per edictum
derogatum non eſt, quia generi per ſpeciem,
non vice verſa, derogatur. Galliæ Rex Hen-
ricus IV. ad Clerum curationem piarum æ-
dium relegauit. quam & Carol. V. Galliæ iti-
dem Rex non niſi per Cleri negligentiam
olim ad ſæcularem poteſtatem veniſſe profeſ-
ſus eſt; *Choppin Monaſt. lib. 2. tit. 3. num.* 5. & ape-
tius rurſus Ludouicus XIII. merito Iuſtus.

Quod ſi in fundatione † cautum ſit, ne E- 3.
piſcopus rationibus ſe immiſceat; id ſeruabi-
tur. *Serol pr p. 1 V hoſpitale* §. 3. Nec obſtat cap.
tua; cap requiſiſti, *de teſtamentis.* quia, *vt vult Serol.
ibid.* illud intelligitur de Legatis pijs; ſed hoc
de inſtitutione Eccleſiaſticæ Fabricæ vel hoſ-
pitalis de conſenſu ipſius Ordinarij ita facta;
tollit tamen dict. cap. 9. priuilegia, ſtatuta &
conſuetudines; ſed fundationes ipſæ præcel-
lunt.

Poteſt tamen Ordinarius rationes exigere,
donec coram eo probatum fuerit de funda-
tione eius rei prohibitiua. *Sac. Cong. apud D.
Martam d cap.* 18. *numer.* 9. quod ſi fundatio
neque admittat neque excludat Ordinarium
omnino ex decreto Conc. admittendus eſt
d. cap. 9. *ſeſſ.* 22. *Sac. Cong. apud Martam num.* 6.
Edict. vltim. Auguſt. 1608. *ad Conc. Mechl. art.* 25.
votum autem Epiſcopi cum alijs numeratur,
qui conficiunt maiorem partem. *Sac. Cong.
apud Martam. n.* 7. *edict. art.* 25. *in fin* executio-
nem autem ſiue ſoli Ordinario reddita fuerit
ratio, ſiue ei vna cum alijs, ad Ordinarium
ſpectare declarauit Sac. Cong. *apud eundem D.
Martam. num.* 10. & ſatis innuit Conc. Trid.
verb. exequantur. quod in Brabantia fortè redi-
gendum eſt ad eam diſtinctionem quam ex
Concordatis attulimus. exigi etiam poſſunt
rationes ab Ordinario extra viſitationem. *S.
Cong. apud Martam num.* 6. edictum autem de-
ſiderat certum diem quotannis ſeruandum
communibus ſuffragijs præfigi *art.* 23.

Quod ſi condemnatus ad reddendas ra-
tiones appellat, appellatio quidem recipietur,
ſed non impedietur executio. *Serol. ibid.* §. 6.

Edicta principum noſtrorum, quæ ad Ec-
cleſias, religioſas domos, œconomiam bono-
rum pauperum, ſimiliaque pertinent, ple-
nius dedimus in Notitia *iuris Belgici. tit. de ſa-
croſanct. Eccleſ. & tit. de Epiſcopis, clericis, orpha-
notrophis* &c.

Confraternitates † Laicorum etiam viſita- 4.
ri poſſunt ab Epiſcopo, & rationes admini- Confraternitates ab Epiſcopo viſitantur.
ſtrationum exigi, *Trid. ſ.* 22. *c.* 8. pro qua re
exſtat præclara Conſt. Clem. VIII. 24. *De-
cemb.* 1604. *quam refert per extenſum Piaſ. in pract.
part.* 2. *c.* 3. Ex qua ſummariè ſciendum eiuſ-
modi Confraternitates non erigendas, niſi de
conſenſu Ordinarij loci: Confratrum ſtatu-
ta ab eo examinari, approbari, & corrigi poſ-
ſe: indulgentias concedendas cognoſcere;
Eleemoſynas collectas pro illius arbitrio im-
pendendas: fratriæ confeſſarios ab eo appro-
bandos; qui nec à reſeruatis abſoluere poſ-
ſunt: Compelli tamen Confratres huiuſmo-
di non poſſunt ad proceſſiones publicas
venire. *ex Cong. Conc. poſt Quar. Piaſ. d. cap.* 3.
num. 37.

Confraternitates an ſint loca † Religioſa, 5.
quærit Gutierrez. *lib.* 5. *can. quaſt. c.* 35. prout An ſint loca religioſa.
de Vniuerſitate Pariſienſi quærit an corpus ſit
Eccleſiaſticum, an Laicum, Charond. *Reſponſ.
lib.* 7. *reſp.* 195.

Adminiſtrationes † ſeu gubernationes ho- 6.
ſpitalium ſeu quorumcumque aliorum vltra Adminiſtrationes
triennium

ſint tantū triennales.

triennium extendi non oportet : niſi ſecus in fundatione cautum fuerit, quam integrè obſeruare ſedulò debet Ordinarius *ſ.* 25. *cap.* 8. Ad d. c. 8. ſ. 22. non videri ſpectare hoſpitalia ædificata ſine authoritate † Ordinarij, cum
7. diſponit tantum in caſibus iure permiſſis, qui hic non eſt : *ſentit Marta. de iuriſd. p.* 2. *cap.* 23. *num.* 22. *Serol. pr p.* 1 *V. hoſpitale* §. 1. Serol. *ibid.* §. 3. refert Cong. cenſuiſſe Ordinarium non habere poteſtatem viſitandi hoſpitalia vel Con fraternitates, quæ à Laicis reguntur, niſi in caſibus à iure expreſſis, illudque cap. 8. ſeſſ. 22. ſolummodo intelligi, in caſibus à iure communi permiſſis; tamen Baſilicæ omnes, *inquit cap. omnes* 16. *quaſt.* 7. quæ per diuerſa loca conſtructæ ſunt, vel quotidie conſtruuntur, ſecundum priorum Canonum regulam in eius Epiſcopi poteſtate conſiſtunt, in cuius territorio poſitæ ſunt.

Loca ſine Epiſcopi authoritate fundata ad eum non ſpectant.

8. Ab Ordinariorum viſitatione per d. cap. 8. *ſeſſ.* 22. *Trid.* † eximuntur Collegia & loca conſtituta ſub immediata protectione Regum. de qua re etiam tractat Choppin *lib.* 2. *monaſt. tit.* 3. *num.* 5. vbi & habes de ædilibus huiuſmodi locorum, vt rationes reddant. *vti & apud Charond. reſponſ. lib.* 4. *reſp.* 1.

Loca & Collegia ſub Regū immediata protectione ſine eorum conſenſu non viſitantur.

Loquitur porro d. cap. 8. de hoſpitalibus, quæ ſunt ſub protectione Regum, id eſt, *vt Sac. Cong. declarauit apud Martam de iuriſd. p.* 2. *cap.* 18. *n.* 4. expreſſè, & ſpecialiter in protectionem ſumpta; non verò ſub generali tantum tutela, & defenſione, quam Princeps promittit, & debet omnibus locis pijs conſtitutis in ſuis ditionibus, & regnis. Et de protectione quidem immediata loquitur cap. 8. non vaſallorum immediata, & Principum mediata, ob præcellentiam. Quod ſi porro controuertatur an ſub tali protectione hoſpitale exiſtat, refert Marta cenſuiſſe Sac. Cong eius rei cognitionem, & definitionem, non ad ſæcularem iudicem, ſed Epiſcopum pertinere. quod credo verum, dum talis exceptio, quaſi incidenter Epiſcopo ad viſitationem talis hoſpitalis ſe accingenti, opponitur; alioquin vt plenis velis ea cognitio ad Eccleſiaſticos iudices deuehatur, cum de ipſo Principum priuilegio agatur, apud ſupremos Principes haud facilè obtinebitur.

Sub exceptione d. cap. 8. merito comprehenduntur Collegia conſtituta ſub immediata protectione ſublimium & ſupremorum Principum, regalia in ſuis ditionibus poſſidentium. vt ſunt Principes Belgicæ : præſertim quoad antiquas hæreditarias ditiones †
9. Brabantiæ, Lymburgi, Luxemburgi, Hanoniæ, Hollandiæ : nam Flandriæ, Artheſiæ & Torneſſij Regiones demum clientelæ & fidelitatis nexu ſolutæ ſunt pactis pacis, quæ Franciſcum primum Regem Galliæ captiuitate ſoluit. & Ducatus Geldriæ, Comitatus Zutphaniæ, Dominium Traiectenſe, & Tranſinſularum & Carol. V. & Phil. II. quo facilius in recentem eorum acquiſitionem ingreſſus eſſet, homagium fecit; fidelitate promiſſa contra omnem hominem, quaſi ex feudis ligijs: ac maximè quoad Burgrauiatum Cameracenſem ſeu præſecturam caſtri ibi ad defendendos Imperij & Belgicæ limites extructi, eo loco vbi ante conſtituta fuerat Eccleſia S. Gaugerici : perinde atque Gandaui arx exſtructa eſt vbi olim templum fuit & clauſtrum B. Bauonis; Collegio regulari in ſæculare mutato, ac ad Ædem D. Ioannis tranſlato. quanquam Eccleſiæ Cameracenſis, Principes noſtri iam olim Aduocati ſint, vt & ratione Ducatus Brabantiæ ſunt Eccleſiæ Leodienſis. vt mirum non ſit, Regem Catholicum Ciuitatem Cameracenſ. ex manu Balignij tyranni ann. 1595. eripuiſſe; Hollandia porrò aſſeritur nunquam iuris Imperialis fuiſſe : Vnde à Carolo V. declaratum, auream Caroli IV. Imperatoris Bullam, qua vetitum Brabantos extra patriam ſiſti, ibi tanquam extra Imperij terminos locum non habere. quod idem de Flandria declaratum ann. 1531. vt refert non malè Hugo Grotius in libello quem de Rep. Batauorum ſcripſit, ſi & in cæteris ſubſecutis temporibus æquè fuiſſet verus : tametſi Guilielmus Comes Hollandiæ in ſchiſmate Imperij pro rege Romanorum electus fuerit, cum ſoli Germani Principes Imperij eligi ſoliti ſint, & cautum pro Imperij arcano refert Clapmar. *de Arcan. rerump. l.* 6. *cap.* 19. Zelandia quidem iuris Flandrici alioquin à Cæſare in feudum releuata aliquando olim fuit. Mechlinia antiquitus iuris Imperialis fuit, cum acceſſoria tantum eſſet ditionis Grimbergicæ, ac Brabantiæ Dux, vti Lotharingiæ Dux, eoque nomine Imp. Vicarius à Dominis Grimbergæ fidelitatem exigeret : vnde tum natum Bellum Grimberganicum, in quo Dux in cunis pugnauit, (quod antiquitus Germanis vſurpatum refert Tacit. de Morib. German. *& in proximo,* (inquit) *cum in prælium deſcendunt, pignora : vnde fœminarum vlulatus audiri, vnde vagitus infantium, hi cuique ſanctiſſimi teſtes, hi maximi laudatores*) ac vicit, auxilio præſertim Comitis Flandriæ : cuius tamen ſuppetias proceres Brabanti (vt erant more gentis minorennis Principis tutores) non aliter obtinuerant, quam ſubmiſſa in clientelam Flandri Brabantia : quam tamen Dux maior factus agnoſcere noluit : adeoque vt eam bellumque ob id natum redimeret, Teneramundam Flandro ceſſit.

Ditionum Belgicarū ſtatus antiquus.

Verum vtcumque res harum ditionum ſe 10.
olim habuerint, impræſentiarum † Principes neminem alium dilucidè ſuperiorem agnoſcunt : prout preces imperiales ſimiliaque in Eccleſijs Belgicis non vſurpantur. excipio Cameracenſem, cuius ditio ab hæreditarijs Belgicæ Principum regionibus multa diſparitate ſecernitur. & certè iuxta tractatum Auguſtenſem Carol. V. cum Principibus Imperij initum, forma inueſtituræ Philipp. II. de ditionibus Belgicis à Carolo patre acceptæ 7. Martij 1551. Auguſtæ Vindelicæ adeo obſcurè concepta eſt, dum omnia Imperio debita ei deferri videntur, ac mox id fieri dicitur

Hodiernus.

ſine

ſine vlla obligatione recognitionis feudalis, ſubiectioniſue, ſine derogatione ſuperioritatis, proprietatis, allodij, libertatis, conſuetudinum aut quorumcumque iurium; vt neſcias, aliquid, an nihil præter verba ibi agatur, vt Oedipo ad earum litterarum interpretationem opus ſit. Quamquam Franciſum Haræum, virum in Hiſtoriæ noſtrate verſatiſſimum memini dicere, ſe obſeruaſſe iam olim à pluribus ſæculis Duces Brabantiæ dubijs verbis, quæ in iſtis diſtrictibus poſſiderent, releuare ab Imperio ſolere, id eſt, non ſolitum titulum, ſed verbi gratia quicquid in tali regione ab Imperio haberent. Fuit generatim tamen Brabantiæ ad Imperium aliquis reſpectus, & maior quam qui naſcitur ex coſmographorum lineis, quibus hanc ditionem Aſiæ, illam Europæ ſubijciunt: qualis fuerit, non ſatis planum eſt. verius tamen iure franci allodij, ac proprietatis ex ſucceſſione patrimoniali Pipinorum, & fuerint fortè Brabanti in Imperio verſati, vt Clericos videmus in Republica. In fauorabilibus inter ciues cenſentur, in odioſis non æquè. & nihilominus in quibuſdam pro politica ſalute conferunt conſilia, vires, cætera. hoc modo videntur Brabanti 8. Calend. Auguſt. 1349. Bullam auream à Carol. IV. impetraſſe, & quaſi ſuperioris authoritas non fuiſſet excepta, aliàs à Sigiſmundo 1424. Maximiliano 1512. Carol. V. 1548. quibus decretum eſt vt nec appellentur ad Imperatorem aut eius Cameram, aut quemuis iudicem delegatum, ſed ne quidem in cauſa fractæ pacis. *Vide quæ de Belgicæ ditionibus diximus in Hiatu. l. 1. c. fin.*

11. An olim ſupremus ſeu ſoueranus fuerit.

Quærit Marchantius *in deſcript. Fland. l. 2. c. de ritibus dominatus*, ex teſſeris maieſtatis, quas recenſet; an Comes Flandriæ † olim ſoueranus fuerit, quippe Franciæ Regibus hominio illigabatur, & iuxta Martialem

Qui Rex eſt, regem, Maxime non habeat:

Sic Ioan. cap. 19. habemus, *omnis qui ſe Regem facit, contradicit Cæſari.* vnde deinceps ſuperbum admodum eſt illud Taciti in vita Agricolæ, *vetere*, inquit, *ac iampridem recepta populi Romani conſuetudine; vt haberet inſtrumenta ſeruitutis & Reges.* Tametſi pro magnificentia Imperii Germani Dominum Daniæ, Regem creatum legimus, qui honoratus recalcitrauit. quod idem fecerat Dux Auſtriæ, ſed eo in poteſtatem redacto amiſſo Regio nomine Archiducis aſſumptum. Igitur ſummum indicium maieſtatis, ſeu ſoueranitatis eſt, abſoluta poteſtas, à nullius arbitrio dependens, præterquam à legibus fundamentalibus cuiuſque ſtatus, quæ formam illi dant, & naturam. Vnde nemo maieſtatem Regi Galliæ negat, ob legem Salicam, quæ illum ligat: nec Regi Perſarum, tametſi de illo legimus *Danielis 6. quod Lex Medorum atque Perſarum eſt, vt omne decretum, quod conſtituerit Rex, non liceat immutari:* quare ipſe Rex inuitus ſuſtinuit abiectionem Danielis in lacum Leonum: nec Imperatoribus Romanis; tametſi diuerſis pactis S.P.Q.R. Latinis, & Prouincialibus totius orbis obſtringerentur. *l. 1. de off. Præt. l. obſ. §. rectè, de off. Proconſ. Val. Max. l. 4. c. 1.*

Idem cenſeo de priuilegijs cuiuſque dirionis, quæ Principes in † ſua inauguratione ſarta tecta ſeruare promittunt. Et quamuis Rex Bohemiæ cenſeri poſſet honorarius, quia Fridericus Imperator in erectione Regni Imperio diſertè reſeruauit ſoueranitatem: tamen idem omni ex parte eſſe in Regnis Neapolitano, Angliæ, Hiberniæ, aliiſque, quæ numerat Carolus L'oyſeau *traité de ſeigneuries, ca. 2. num. 46.* quæ Bodinus & alij dicunt recognoſcere Papam (ſalua veritate inueſtiturarum, aut tractatuum) non exiſtimo, neque illorum omnium pariformiter & omnino abſolutam ſoueranitatem penes Sanctam Sedem eſſe; ſed fortè debere pendere aliquod vectigal, vt Angliam nummum Petri, Siciliam mille fortorum annuam penſionem, *cap. 2. de ſententia in 6.* tributum, teſſeram protectionis, aduocatiæ, cenſumuè feudatarium: quæ non impediunt ſoueranitatem. *dict. L'oyſeau ibidem num. 42.* quanquam ſplendorem quidem diminuant. Illa enim ad dominium priuatum ſpectant, non ad publicum dominatum. *idem L'oyſeau capit. 3. num. 8.* 12.

12. Quæ pacta priuilegij que non impediãt ſoueranitatem?

Enimuerò d. cap. 2. dicit Regnum † Siciliæ in feudum teneri ab Eccleſia Romana; illiuſque homines eſſe principaliter & vaſallos incolas dicti Regni; ſed non dicit, an idipſum ſit cautum in inueſtitura: ſeu vnde id dependet, an per eam dict. ſedi expreſſè reſeruata ſit ſoueranitas: quod omnino neceſſarium fuerit; quia titulus Regis ſua natura neceſſariò implicat ſoueranitatem, quamuis in inferioribus titulis ea reſeruatio perinde neceſſaria non ſit, qui non æquè eam implicat. *L'oyſeau. dict. cap. 2. numer. 50.* ſed hæc remittimus ad inueſtituras & Baronium alioſque, qui in vnam & alteram partem hæc aliaque agitarunt. 13.

Illud tamen animaduertendum eſt ſi verba decretalium ſtricto & præciſè proprio ſenſu accipienda ſunt, ipſum Imperium Romanum ſi Clementi in Cone Viennenſi declarant, credimus, *Clem. vn. de iur.* Sed. Apoſt. feudatarium videri poſſe. quippe quod ei fidelitatis iuramentum debeat.

Porrò ſummi dominatus publici maximum indicium eſt † arbitrium belli & pacis: pacis quidem, ſuprema iuris dicendi poteſtas, quod vocant vltimum reſortum, vt alio appellari non poſſit, *ibid. numer. 27.* cuiuſmodi appellationes, in iſtis regnis non frequentantur. Igitur, vt ad rem redeamus, non maledicemus Flandriæ Comites olim fuiſſe ſoueranos maiori ex parte, etſi aliquid deeſſet, vt de Imperij Principibus & priſcis Ducibus & Comitibus Franciæ cenſet idem L'oyſeau *d. cap. 2. num. 34. & ſeq.* qui Regem non recognoſcebant niſi quoad hominium ſui Dominij, & ſubiectionem ſuæ perſonæ: quæ tamen in Comite Flandriæ non fuit vt in alijs: neque enim vlla apud compares regni ſeſe 14.

14. Indicia ſoueranitatis.

iudicio

iudicio ſiſtendi neceſſitate obſtringebatur; niſi aut de Comitatus proprietate controuerſia incideret, aut ipſe ius ſubditis reddere pernegaret *teſte eodem Marchantio vbi ſupra.* qui tamen qnod valdè oportuit explicitum, omiſit referre ius Comiti ſemper fuiſſe iudicandi per arreſtum & ſine reſorto in ſua Camera legali, & Renengarum, quodq́ue Regis Galliæ Conſtitutiones aut qualeſcumque literæ gratiæ in Flandria locum non haberent, nec iudices regij iuriſdictionem per præuentionem aut aliàs. hae rota de re diximus *latius in Hiatu l. 1. c. vlt. & in Iudice l. 4. c. 4. & ſeqq.*

15. Conc. Trid. obtinet tam inſpecto vetere quam hodierno ſtatu.

Igitur quo res hæc ſpectat, exiſtimo oon tantum pro præſenti harum ditionum ſtatu, ſed & eo qni olim fuit, Concil. Trident. † accipiendum eſſe, eom loquitur de Regibus & Principibus Regalia in ſuis domioijs poſſidentibus, vt huiuſmodi Principes comprehenſi cenſeantur.

Et in his porrò ditionibus dictum caput 8. *ſ.* 22. eo diligentius eſt ſeruandum, qood

16. Curent Epiſcopi impleri fundationes.

Rex in receptione Concilij diſertè exceperit, ne qoid innouaretur circa illa, quæ eſſent regij patronatus: quod vt facilius præcaueretur, in principio publicationis eiuſdem Concilij conſuetum erat, Epiſcopis regium aſſenſum petentibus ad loca huiuſmodi viſitanda adiungi conſiliarium quendam regium, qui animaduerteret, ne quid ex fundatione peruerteretur.

17. Niſi neceſſitas reductionem poſtulat.

Epiſcopi curare debent etiam † per cenſuras, *Clemen. ne contingat, h. t. Trid. ſeſſ. 25. cap. 8. cap. 15. ſeſſ. 7.* vt omnioo fundationes exactè obſeruentur. Adeoq́ue quamois *iuxta cap. 4. ſeſſ. 25. Trid.* Epiſcopi pro ſua conſcientia poſſint nimium Miſſarum numerum reducere, prout gloriæ Dei & Eccleſiæ conuenire exiſtimant, tamen in reductione Miſſarum e. 4. ſeſ. 25. Trid. Cong. Conc. 3. *Martij* 1597. cenſuit, † non licere Epiſcopo reducere onera Miſſarum in fundatione appoſita. Intelligo id tamen ſi fundatio ſit ſufficiens; alioquin oemo eam acceptabit vacantem, & magis teſtatores ſua intentione fraudabuntur. Sed quid ſi vſus ad quem inſtituta ſunt v. g. hoſpitalia, nequit adimpleri; Ordioarius vertet in alium qui defuncti iotentioni & inſtitutioni ſit proximior. *d. ſeſſion. 25. cap. 8. §. Quod ſi.*

Aliàs immotationes, non neceſſarias, ſibi Sedes Apoſtolica reſeruauit. *Clemen. quia contingit h. t.*

DE CAPELLIS Monachorum.

COncilium Lateranenſe vetuit monachis in capellis ſolitarios agere. *cap. 2 x. de ſtat. monach.* ſuſpectum eſt reſcriptum contrarium, illius mentionem non faciens, nec recipitur ne quidem obtentu paupertatis *cap. tert. x. h. t.* quanto minus, ſi prælati capellas depauperent, bonorum maiori parte menſæ ſuæ applicata? Immo ordinarij tales ſolitarios ad conuentum redire & Eccleſijs per clericos ſæcolares deſeruiri procurare iubentur. *cap. fin. h. t.* quod parum in vſu adhuc eſt, etſi nuper quidam iterùm propoſuerint.

DE IVRE PATRONatus.

COncil. Trid. † circa patronatus acquiſitionem, poſſeſſionem & alienationem multa conſtituit: ſeſſ. enim 14. cap. 12. ſtatuit vt nemo niſi Eccleſiam beneficinm aut Capellam de nouo fundauerit & conſtruxerit, *Riccius h. t. dec.* 145. ſeu iam erectam ſine ſufficienti dote de ſuis proprijs & patrimonialibus bonis competenter, quod arbitratur Ordinarius, *ex S. Cong. Ricc. in prax. h. t. in prin.* dotauerit, non prouentum tantum auxerit (quod & ante Pius IV. *Conſt. in ſublimi.* ſanxerat: is enim tantum benefactor dieitnr, *Riccius ibid.*) ius patrooatus impetrare, aut obtinere poſſit: & inſtitutio reſeruetur Epiſcopo, non alteri inferiori: nec liceat patrono cuiuſuis priuilegij prætextu ſub pœna nullitatis alteri præſentare quam loci Ordinario; ad quem inſtitutio ceſſante priuilegio iure pertineret. *cap. 13. ſeſſ. 14.* quæ tamen intelligenda ſunt in futurum. *Leſſ. l. 2. cap. 33. d. 5. numer. 24.* ſeſ. verò 25. capit. 9. dat Epiſcopis poteſtatem examinandi patronorum titulos, & abrogat mulrorum iura, quæ iuxta formam ibi præſcriptam probata oon fuerunt, & Adrian. VI. omnes beneficiorum electiuorum conceſſiones in ius patronatus vel nominationes à Pootificibus factas ab Innoc. VIII. anno primo reuocauit. *Conſtit. refert P. Matth. Sep. Dec. l. 2. t. 4. c. 1.* Itaque patronatus ex priuilegio ſunt abrogati. *Cong. Conc. apud Riccium in prax. h. t. dec.* 168. 1. Quomodo hodie ius patronatus acquiratur, & quæ Conc. Trid. circa illud ius mutauit.

Non tamen illi, qui ex priuilegio, ex cauſſa oneroſa conceſſi: *vt ſæpius Rota decidit Garz. tract. de benef. p. 5. c. 9. n. 120.* contractuum enim ferè vicem obtinent huiuſmodi priuilegia, nec facilem habent derogationem. adeoq́ue Regibus & Principibus magnis data priuilegia noo facile tolluntur, quia pleraque ex cauſſa meritorum defenſæ ſcil. fidei, & ſedis Apoſtolicæ conceſſa ſunt à Papa. nam Epiſcopi liberam Eccleſiam in patrooatum dare oon poſſunt: *Garz. p. 5. c. 9. nu. 129.* oiſi ijs qui in eandem beneficium conferant, reædificando ſcil. vel dotando, id enim ad cauſam oneroſam pertinet. *vt n.* 121. 2.

Idem dat Conc. eiſdem Ordinarijs poteſtatem examinandi præſentatos, ſiue ab ipſis inſtituendi ſint in beneficijs, ſiue ab inferiore. Denique vetat † ius patronatus vendi ſub pœna excommunicationis, & interdicti ferenda, & ſub pœna amiſſionis illius ioris, ipſo facto incurrenda. Puto tamen in hac amiſſione expectandam eſſe ſententiam iudicis, neque

que ante hanc teneri quemquam ſe hoc iure ſpoliare. Eſt tamen Simonia vendere illud ius per ſe, aut propter illud vendere pluris bona, quibus annexum eſt: quia eſt res ſpiritualis.

Patroni (quod in Eccleſiaſticis maximè vſu venit) in ijs quæ ad ſacramentorum adminiſtrationem ſpectant, ne vllatenus ſe præſumant ingerere, vel viſitationi ornamentorum Eccleſiæ, aut bonorum ſtabilium ſeu fabricarum prouentibus immiſceant, niſi quatenus id eis ex inſtitutione ac fundatione competat: ſed vt Epiſcopi ipſi hæc faciant; mandat Conc. Trid. *ſ. 24. c. 3. Ricc. dec.* 165.

Præſentatio enim patrono competit, non inſtitutio, non deſtitutio iam inſtitutorum, non bonorum diſtributio: *cap.* 4. *&* 10. *x. h. t.* ſed neque fructuum: *Concil. Trident. ſ.* 25. *cap.* 9. minus, vt diximus, ſacramentorum, ornamentorum Eccleſiæ, bonorum ſtabilium, fabricarum. *Tridentin. ſ.* 24. *cap.* 3. *in fin.* vt nec in alienatione illius conſenſus exigatur: *Riccius deciſ.* 178. niſi fortè in ijs quæ à patrono profecta ſunt. vt ex Chopino diximus. *de reb. Eccleſ. non alienand.* competit tamen ius opponendi ſe ne incommodè alienentur. *c. filijs* 16. *quæſt.* 7.

3. Quatenus illud in Belgio receptum.

Porrò receptio † Concil. Trid. in his partibus ſpeciatim excluſit quamcunque innouationem in præiudicium patronatuum Principis aut Vaſallorum. Vnde hoc caput non adeò in his locis obtinet, ſed manendum eſt in terminis iuris communis: de quibus nec non huius capitis elucidatione, vide latiſſimè diſſerentem Gonzales *ad Reg.* 8. *Canc. gloſſ.* 18. *verb. præſentat. à n.* 19. *Azor. Inſt. mor. p.* 2. *l.* 6. *c.* 19. *quæſt.* 4. *& ſeq. vſque ad fin. Riccium in prax. hoc tit. Franc. Leon. in Theſ. h. t.* Puto tamen præſentandum à patrono debere eſſe 14 annorum *iuxta cap.* 6. *ſeſſ.* 23. *Trid.* etſi olim ſecus; quia id ad mutationem, aut diminutionem iuris patronatus non ſpectet, ſed qualitatem præſentandi tantum: *Riccius in prax. hoc tit. dec.* 103.

4. Cognitio in Brab. ad quem ſpectet?

Etiam olim in Concord. Brabant. conuentum † fuit his verbis: *De iure patronatus Principis, ſuorum Vaſallorum, & aliorum Laicorum ius patronatus ad cauſam feudorum ſuorum aut alterius rei immobilis habentium, quando inter duos Laicos, quæſtio erit quis eorum ſit patronus, ſolus iudex ſæcularis cognoſcet, ſiue ſuper illo principaliter, & de per ſe agatur, vel cum vniuerſitate: Si verò inter duos vel plures præſentatos vel patronos Laicos quæſtio fuerit, coram iudice Eccleſiaſtico de inſtitutione ſua, quis eorum præferri debeat, & inciderit quæſtio iuris patronatus; de illa ſic incidenti in præiudicium partium litigantium, non autem patronorum abſentium iudex Eccleſiaſticus cognoſcet & definiet.*

Alexand. tamen III. Regi Anglorum reſcripſit *in cap.* 3. *x. de iud.* indiſtinctè cauſam iuris patronatus adeo connexam eſſe cauſis ſpiritualibus, vt non niſi Eccleſiaſtico iudicio valeat definiri. & propterea d. Concordata videntur non de ipſo iure patronatus, quod cum ipſa Eccleſia diſputandum foret, ſed illo ſuppoſito, de illius ſucceſſione tantum loqui. quanquam & de hac agat. Clem. 1. *h. t. c.* 3. *x. eod.*

Iuris patronatus probationem † Conc. 5.
Trid. *ſeſſ.* 24. *cap.* 12. *ſeſſ.* 25. *cap.* 9. vult fieri per ſcripturas authenticas, vt nec ſufficiat probatio per teſtes, *Cong. Conc. Ric. vbi ſup.* niſi tamen ageretur poſſeſſorio; *Ser. hoc verb. ad* 3. etſi Riccius in poſſeſſorio decretum etiam locum habere velit: *ex ſentent. S. Cong.* niſi poſt Concil. cauſa cognita præſentatus ſemel admiſſus fuerit. *Ric. dec.* 153.

Quæ probatio?

Multiplicatis præſentationibus etiam ius patronatus probatur, modo ab antiquiſſimo tempore cœptæ aliquæ ſint, & ſi non omnes. numerus autem non eſt à Conc. definitus. tres ergo ſufficient quia iuxta Ariſto. tria ſunt omnia. *qua de re videri poſſunt citati à Barboſa in Remiſſ. ad d. cap.* 9. tametſi in inſtrumentis præſentationum non fiat mentio fundationis, neque de eo appareat. *Cong. Conc.* 23 *Iun.* 1594. modo præter immemorabilis temporis probationem præſentationes continuatæ, per annos ſaltem 50. executionemque ſortitæ omnes fuerint. *Cong. Conc.* 25. *Oct.* 1594.

Immemorabilis quoque vſus † ad diem 6.
motæ litis relatus *ex Cong. Conc apud Piaſ. poſt. Gonz. p.* 2. *cap.* 5. *num.* 7. *Riccius vbi ſupra.* vice tituli eſt: vnde ſaltem præſumetur ius ex fundatione; licet hoc non appareat; niſi conſtet de principio inualido. *ex Cong. Conc apud Piaſ. Gen. & Gonz. vbi ſupra.* Et hæc quidem ſi contra Eccleſiam agatur; & tantum in quibus præſumitur vſurpatio; alioqui manent termini iuris communis. *Riccius vbi ſupra deciſ.* 145. Cæterum ſi conſtet eam eſſe patronatam, controuertatur verò inter aliquos quis eorum ſit patronus, non ſeruabitur iſte rigor. *vt deciſum refert in Rota Piaſ. vbi ſupra.* quippe cum hic ceſſet ratio decreti, ne ſcil. Eccleſiæ liberæ in ſeruitutem, & clientelam, præſertim ſæcularium redigantur. Non hic ergo continuatio præſentationum pro forma erit, vt in alijs, *Ricc. vbi ſup.* 147. 148. ſed ſufficiet qualis qualis aduerſariâ melior probatio. In diſpoſitione etiam textus non comprehenduntur Reges aut ſupremi Principes ob excellentiam; neque qui inter potentes non referuntur. *Ricc. dec.* 146. quia in his vſurpationis præſumptio non militat. Vniuerſitas tamen etiam parua comprehenditur, *id. dec.* 149. quia in ea verba Concilij obtinent, & inter ſuos valet.

Plura quæ huc ſpectant ex d. c. latè proſequuntur citati à *Barboſ. in Collect. DD. ad Concil. Trid. ad. d. c.* 9.

Parochialis Eccleſia patronatus ſæcularis † 7.
à concurſu libera eſt: dicitur autem ſæcularis, ſi ex bonis patrimonialibus ſit conſtitutus. *Ricc. dec.* 169. Si tamen patronus plures præſentauerit, in concurſum committi poſſunt, & dignior ex approbatis per Epiſcopum eligi & inſtitui. Similiter parochialis regularibus conferri ſolita vitat concurſum; non tamen examen; quod idem ſeruatur in curato præbendæ vel dignitati vnito. *ex Cong. Conc. Piaſ. vbi ſup.* Si autem Eccleſia partim laici par-

A concurſu libera paroch. patron. laic.

tim Eccleſiaſtici iuris patronatus eſt, locus erit concurſui. *S. Cong. apud Riccium vbi ſupra.* quia magis dignum trahit ad ſe minus dignum.

Sicut præſentatio perſonæ ad patronum pertinet, cum beneficia ſunt inferiora, ità prælaturæ collegiatarum Eccleſiarum per electionem deferuntur, ita vt patronus electo aſſenſum præbeat: niſi aliter conſuetudo obtinuerit, vt partes ſuas interponat electioni tractandæ. *c. nobis. x. de iur. patronat.* non vt ipſe patronus, vel electionem ex pluribus electis habeat: *c. ſacroſanct.* 5 t. *x de elect.* vel ex pluribus eligendum deſignet. *c. cum terra x. eod* qua tamen ferè formula hodie hic proceditur in electione primarum dignitatum, ex indulto Regi quondam conceſſo. in minoribus patronis ferè obtinet, vt grata debeat eſſe perſona, & vt talis iam electa approbetur.

8. Ex excepta à Conſt. Pij V. de reſignat. benefici. patronatus laici.

Quoad beneficia tàmen † iuris patronatus reſignata, conferenda familiaribus ſeu affinibus extat reſcriptum S. Cong. Conc. relatum apud Quar. *verſ. beneficiorum reſignationes* his verbis: *Nos Hieron. tit. S. Pancrat. S.R.E. Presbyter ta Cardin. Mattheius fidem facimus, & atteſtamur, in libris S. Cong. Conc. qui apud nos aſſeruantur adnotatum eſſe, quod fel. rec. Gregor. XIII. declarauit, beneficia iurispatronatus non comprehendi in §. cæterum, contento in conſtitutione Sanctæ memor. Pij V relaxante probibitionem de non admittendis reſignationibus. Quo § prohibetur Epiſcopis beneficia in eorum manibus reſignata eorum aut reſignantium affinibus aut conſanguineis vel familiaribus conferre.*

9. Tempus quadrimeſtre in paroch. redigitur ad 20. dies.

Patronus ſæcularis habet † quadrimeſtre ad præſentandum; Eccleſiaſticus ſemeſtre, *cap. vn. h. t in 6.* Eccleſiaſticus & Laicus iunctim ſemeſtre. quia magis dignum trahit ad ſe minus dignum. *Serol. hoc tit.* §. 4 Sed in parochiali patronatu Pius V. *in Bulla de concurſu*, tantum viginti dies patronis concedi voluit, ne cura animarum diu ſit neglecta. Ordinario autem nullum conſtitutum eſt tempus ad inſtituendum, nec inſtituto ab Ordinario ad capiendam poſſeſſionem: ſi tamen de parochiali agatur, debet inſtitutio fieri infra duos menſes, *ex d. Bulla Pij V.* & deuoluitur inſtitutio ad Papam, vel poteſt ſimpliciter appellari ad ſuperiorem. *Serol. h. t.* §. 8. *d.* 3.

10. In Friſia ius nullum † deuolui ſolet ad Ordinarium vel Papam, ſed omne ius deuolutum competere Principi vſque ad Concil. Trident. quippe omnis ibi diſpoſitio beneficiorum competijt populo, deinde Dux Saxoniæ vſque ad annum 1515. & inde Carol. V. vſque 1534. de omnibus beneficijs diſpoſuit; poſtmodum redijt electio & nominatio ad populum, vt ei conſentire tamen deberet Princeps; examen nominati competijt Eccleſiaſtico Commiſſario: Poſt Conc. Trid. Epiſcopo. Et nihilominus (quæ pietas fuit Regis Catholici) Concilium Secretum illius in Belgio 1569. ad reſcriptionem Concilij Friſiæ ſuper admiſſione Concil. Tridentini. articul. quint. cenſuit his verbis: *ne trouue Sa Maieſte inconuenient, ſi les patrons ne pourueoient des benefices de temps que l'Eueſque le face: excepto iure Patronatus Principis.*

Amittitur autem ius patronatus diuerſis modis, *de quibus Serol. h. t.* §. 8. ſed duobus ex Conc. Trid. ſi patronus iuriſdictionem, bona, cenſus, & iura Eccleſiæ in ſuos vſus conuerteret, quacumque arte, *ſ.* 22. *c.* 11. ſi ius patronatus venderet, vel contra Canonicas ſanctiones transferret: *ſ.* 25. *c.* 9. vt ſup. diximus.

Quod idem Alexand. III. ſtatuerat in electis aduocatias Eccleſiarum comparantibus, quo ſic eorum nepotes ad eas præſentarentur, *in cap.* 3. *x. h. t.* quibus etiam aduocatijs Concilium Lugdunenſe admodum aduerſatur, vt ſine ſpeciali ſedis Apoſtolicæ licentia Eccleſias earumue bona nemini Laico, vt ſuperiori, patrono, aut aduocato ſubijci permittat. *c.* 2. *de reb. ec non alien. in* 6. quippe his principijs multi ad dominatum peruenerunt.

Ne quid ſcilicet ſimoniacum adrepat, ſi quod ſpirituali iure cenſetur, temporali aliquo pretio æſtimetur. non ergo venditione per ſe transferri poteſt. *cap.* 16. *h. t.* ſed vt acceſſorium cum caſtro, dominio, hæreditate. *c.* 13. *h. t.* non donatione ſine aſſenſu Epiſcopi, niſi pio loco. *c.* 17. *& ibi gloſſ. h. t.* non permutatione, niſi cum ſimili iure. *c. ad quæſtiones x de rer. permutat.* non oppignoratione. *c. cum Bertol. x. de ſent. rei iud. ſi ſecus fecerint*, inquit, Concil. *Trid. d. c.* 9. *iure patronatus ipſo iure priuati exiſtant.* iure priori ferenda erat ſententia. *c.* 6. *x. h. t.*

Ad inſtar iuris patronatus ſeu ex eo nata eſt † Regalia; 11. Regalia inſtar patronatus.

—— Matre pulchra filia pulchrior.

Quæ in Brabantia vel alibi quod ſciam in his Belgicæ † ditionibus non obtinet, & Clerus Flandriæ ante exemptionem à corona Galliæ non admiſit regaliam. excipio Epiſcopatum Tornacenſem, quam regaliam tamen Epiſcopo Tornacenſi Sanctus Ludouicus anno milleſimo trecenteſimo quinquageſimo ſeptimo reſtituerat, donec certius de ea ſibi liqueret. quæ tamen extorta eſt rurſum ſub Philippo Pulchro Rege Caſtiliæ, qui ob eam aliaſque cauſas, cum Franco bellum nolebat, ſed ad Hiſpaniam anhelabat. nec fuit idem Clerus Flandriæ ſubiectus Eccleſiæ Gallicanæ, aut pragmaticæ ſanctioni, aut nominationibus Pariſienſibus, ſed ſemper ſeorſum res ſuas ſibi habuit.

DE CENSIBVS
Exactionibus & Procur.

EPISCOPI, quolibet † ſaltem biennio, totam ſuam diœceſim obire tenentur; ne illis dormientibus, ſuperſeminet zizania inimicus homo; quippe omnium vitiorum propago 1. Epiſcopi diœceſim quotannis viſitant quo fine?

—— Cuſtode

—— Cuſtode remoto
Creſcit occulto velut arbor æuo.

Quamobrem & viſitationem veteres canones, & Concil. Trid. *ſ.* 24. *c.* 3. admodum commendat, & qnotannis ita fieri iubet, vt ſingulis ſaltem biennijs totius diœceſis completa nullatenus prætermittatur. per ſe quidem, aut per vicarium generalem: aut viſitatorem: in cuius locum ferè hic archi-presbyteri quotannis ſuum diſtrictum viſitant. Ordinarij per ſe ſolos aut alijs adiunctis cathed. collegiatas, ſimileſque Eccleſias toties, quoties opus ſibi videbitur, nullatenus quacumque exemptione, non reſtricta tantum ad certos caſus, ſed etiam vniuerſali, reijci poſſunt. *c.* 4. *ſ.* 6. *Concil. Trid.* ſed an viſitatores eius eodem priuilegio gaudeant. per d. c. 3. in verb. *non obſtantibus quacumque conſuetudine etiam immemoriali, & exemptionibus, priuilegijs quibuſcumque*: an verò ea verba referantur ad immediatè tantum præcedentia, ne Epiſcopus aut viſitator viſitare prohibeatur, ideò; quod Capitula, Archidiaconi, aut decani viſitauerint, atque hi acta Epiſcopo exhibere teneantur; non ſatis liquere videtur: mihi emphaſis videtur eſſe in ijs verbis *d. c.* 4. *per ſe ipſos ſolos, aut quibus ſibi videtur adiunctis.*

Scopus ergo præcipuus eſt, ſanam orthodoxamque doctrinam expulſis hæreſibus inducere, bonos mores tueri, prauos corrigere, populum cohortationibus & admonitionibus ad religionem, pacem, innocentiamque accendere. *Concil. Trid. ſ.* 24. *c.* 3. *§. viſitationum.*

Capitulorum Viſitationem in Capitulari loco inchoari decens eſt, ſed cum ſingularim perſonæ audiuntur ſuper defectibus, ad Epiſcopum vocari poſſunt. defectibus inquam: quia arbiua & munimenta, quæ ad mores non pertinent, nec ad viſitationem ſpectant. ſuper defectibus autem inquirens non poteſt edicto excommunicatorio prouocare ad crimina deferenda, nec iuramentum deſuper à viſitatis exigere, non ad capturam, niſi in flagranti & liquido procedere; nec ordine iuris ſeruato litem inſtituere. *qua de re dicimus, tit. de Accuſat. n.* 3. *& ſequen.* decens etiam ne ſede vacante Capitulum viſitet diœceſim infra annum à poſtrema viſitatione defuncti, ne illius memoriam lædat, negligentiæue inſimulare videatur, & officium ſucceſſoris intempeſtiuè anteuertere. *vt in cap* 10. *ſ.* 7. *Trident.* conſtitutum eſt, ne dimiſſoriæ dentur intra annum, niſi arctatis. tametſi inferiorum viſitationes Epiſcopum non impediant, *iuxta d. cap.* 3. viſitare. quamuis non iterum punire debeat ritè correctos. Tranſit alioquin ad Capitulum viſitandi poteſtas cum iuriſdictione, qualis in defuncto fuit, omnia loca, quæ Epiſcopus viſitare potuit. quod tamen in ſanctimonialibus non admittit, quas Epiſcopus, vt ſedis Apoſtolicæ delegatus tantum viſitare poteſt, Azor. *Inſt. mor. p.* 2. *l.* 3, *c.* 7. *qu.* 5. ſed delegationes quæ amouendis priuilegiorum obſtaculis potius inuentæ ſunt, quam ob perſonæ eligendam induſtriam, vt cætera officij iuriſdictionalis munia in Capitulum ſede vacante tranſire probabilius eſt. ſed viuo Epiſcopo Capituli viſitatores ab Epiſcopo debent approbari. *d. c.* 3. *verſ. viſitatores*, an decanis archidiaconiſue aſſenſus dari debeat: tempus inchoandæ, concludendæque viſitationis, notarius, comitatus, equitaturę præſcribi poſſint: neque ipſius vicarius generalis ſine ſpeciali mandato viſitare queat. *de quibus omnibus citati à Barb. in Collect. DD. ad d. c.* 3. *ſ.* 24. *Trid.*

An autem Conc. Trid. *ſeſſ.* 24. *cap.* 3. cogat Epiſcopos viſitationem ſuam concludere intra certum & determinatum tempus iuxta latitudinem ſuæ diœceſis? S. Cong. cenſuit, † Conc. nullum tempus ad hoc præfixiſſe, ſed reliquiſſe eorum arbitrio; moderato tamen & diſcreto. *Piaſ. pr p.* 2. *c.* 3. *n.* 1. 2. Indeterminato tempore.

Ita tamen vt continenter proſequantur. *Aldan. in comp. can reſ. l.* 1. *t.* 7. *n.* 9.

Quæ in viſitatione decernuntur mox executionem habent non obſtante exemptione, appellatione, aut inhibitione, *vide quæ diximus in Conſult. can. conſ.* 4. *h. t.* dummodo ſine ſcriptis, nec compillato proceſſu procedatur, ad correctionem notoriorum criminum, non ad vindictam, & pœnas ordinarias; & niſi correctionis modus excedatur. quod facile fit in diuturno carcere; aut ſi procedendo contra exemptos, eorum priuilegia aliquatenus lædantur, vt etiam controuerſiam facere poteſt exemptio, ſi viſitans non declarauerit ſe viſitare vt delegatum. atque adeò eſt fauorabilis viſitatio, vt non tantum ad exemptos porrigatur ſed & illos qui nullius ſunt diœceſis: vt ab Epiſcopo cuius cathedralis ſedes vicinior eſt, viſitari poſſint: & quæ de viſitatione aliorum decreta ſunt in illis recipiantur. *Trid. ſ.* 24. *c.* 9. adeoque vt emendare, & corrigere, & punire poſſit tam in capite, quam in membris. ſi porro locus qui nullius diœceſis eſt, ſit intra ambitum vndequaque alicuius: videtur Rota hunc illi præferre cuius ſedes tantum ſit vicinior. viſitationem etiam Epiſcopus impeditus, vt in ſua diœceſi per vicarium ſuum generalem facere poteſt; *Trid ſ.* 24. *c.* 3. ita & in vicina nullius diœceſis. ſed an id poſſit vicarius Capituli ſede vacante aut prælatus vicinior iuriſdictionem habens quaſi Epiſcopalem de alijſque quę mox diximus videri poſſunt citati *à Barboſ. in Coll. DD. ad Conc. Trid. ad ſ.* 24. *c.* 9. *&* 10. vt & 11. qualiter prothonotarij in criminalibus plenè in omnibus ſubijciantur ordinarijs; in ciuilibus autem derogatum non ſit Bullæ 8. Leonis X. quæ quoad ſummas excedentes 24 ducatos eos eximit. & alioquin, prothonotarios honorario fori Eccleſiaſtici priuilegio gaudere, tam in ciuilibus, quam criminalibus, quamuis nec inſeruiant, nec adſcripti ſint alicui Eccleſiæ, deciſum refert.

Viſitationem ſuam à † Cathedrali incipere debet Epiſcopus, *cap. Romana, de cenſib. in* 6.

3. Quo nomine ſcio inſignem Eccleſiam Collegiatam, viſitationem Epiſcopi retardaſſe, quod nondum viſitaſſet Cathedralem. Quæ ſe ſubducere non poteſt vlla exemptione. *Trid. ſ. 6. c. 4.* Itaque Epiſcopus vel ſolus viſitabit vel cum adiunctis quibus ſibi videbitur, *d. c. 4.* per ſe quidem; ſed impeditus per vicarium, aut viſitatorem *ſ. 24. c. 3.*

Ordiuntur à Cathedrali.

4. Inquiret † an in receptionibus aliqua donatiua fiant, quaſi ex debito. *ſ. 24. c. 14.* profeſſione à ſingulis exacta, *ſ. 24 ca. 12.* Archidiaconus, Pœnitentiarius, Scholaſticus an ſint Doctores vel Licentiati, alioquin prouiſio eorum eſſet nulla. an quilibet officium ſuæ præbendæ & Ordinis annexi, (ex conſilio, non tamen aſſenſu Capituli. *Serol. ex Cong. Conc. pr. p. 2. V. Capit.*) exequetur, *d. c. 12.* Præbendæ inquam annexi Ordinis, non perſonis, neque enim ea mens eſt Concilij. *vt declarauit S. Cong. Piaſ. pr. p. 2. c. 3. n. 7.*

In qui quæ inquirat?

An nemo infra ætatem quam requirit Ordo annexus præbendæ, ad eam promotus ſit; ſic vt infra annum eum Ordinem adipiſci non poſſet; is enim incapax eſſet. *dict. cap. 12. & ſeſſ. 12. c. 4.* An Theologalis præbenda ſit erecta, & eam habens, ſufficiat, & reipſa legat. *ſ. 5. c. 1.* An diſtributiones ob tenuitatem non contemnantur, ideoque augendæ ſint. *ſeſſ. 21. ca. 3.* neque enim ſi ſufficiant, ad tertiam augentur. *Piaſ. poſt. Serol. ibid.* neque ex beneficijs extra Cathedralem conſiſtentibus, augendæ ſunt, niſi ea fuerint incorporata. *idem ex Cong. Conc.*

An vltra tres menſes continuos vel interpolatos canonici abſint, *d. c. 12.* niſi Epiſc. vlteriorem facultatem fecerit, *iuxta c. vnic. de Cler. non reſid. in 6.* cui Concilium non derogauit. *poſt Serol. Piaſ. vbi ſupra.*

An aliquis plura incompatibilia poſſideat, *contra c. 17. ſeſſ. 24.* alioquin diſpenſationem exhibeat, *ſeſſ. 7. cap. 5.*

An habitum & tonſuram deferant. *iuxta ſeß. 14. cap. 6. & duas Conſtit. Sixti V. quas refert Piaſ. ibidem num 13.*

An numerus Miſſarum ex iuſta cauſa reducendus ſit, quod officio v g incommodet, vel prouentus non reſpondeat. *ſ. 25. cap. 4. de quo alibi.* quo etiam ſpectat reductio anniuerſariorum ex iuſta cauſſa. *ex Cong. Conc. Piaſ. poſt. Quar vbi ſupra.*

Quæ in parochialium viſitatione inquirenda
5. da ſint, † habet Piaſ. *vbi ſupra* & in pleriſque Epiſcopatibus exacta inſtructio Decanis Chriſtianitatis datur. qualem & Adomerenſis habet Synodus 1583. *tit. 25. cap. 5. 6. 7.* inſertum.

Quæ in parochiali?

Similiter quæ viſitari; ad quid generaliter viſitatio ſe extendere, quid in ea agi debeat, quid accipi poſſit, latè ſatis, & ex iure nouo Trid. eleganter proſequitur Serol. *p. 1. V. viſitatio.*

6. Facultas † quæ datur *ſeſſ. 6. cap. 4. ſeſſ. 15. cap. 6.* viſitandi, eſt conceſſa, accumulatiuè, non priuatiuè, id eſt, cum aliorum excluſione. Sed qui habent alioquin authoritatem viſitandi de iure aut conſuetudine, & cum Epiſcopo & ab eo ſeorſum, quoties ſua authoritate vti voluerint, poſſunt viſitare. *ex Cong. Conc. Gonzales ad Reg. 8. Canc. §. Proem. 2. n 21.* inferiores tamen de conſenſu Epiſcopi. *Trid. ſ. 24. c. 3.*

Verum † *ſeßion. 7. cap. 8. cui congruit ſeß. 21.* 7.
cap. 8. non tantum Epiſcopi, ſed & Abbates, ſimileſque Monaſteriorum præfecti, hic intelliguntur, vt viſitare ſuas Eccleſias poſſint: nam ſub nomine Ordinariorum etiam inferiores Eccleſiarum præfecti intelliguntur, qui iuriſdictionem habent; non itidem ſi de diœceſanis mentio eſſet. *Azor inſt. mor. li. 12. cap. 18.*

Videntur † *c. 8. ſ. 21. c. 10. ſ. 24. c. 20. ſ. 25.* 8.
habere inter ſe aliquid repugnantiæ. Clem. VIII. *ex ſententia Cong. Conc. 20. Iunij* 1595. pro monaſterijs Ciſterc Ordinis vtriuſque ſexus datis litteris declarauit, non licere Ordinarijs monaſteria d. Ordinis viſitare, niſi iuxta præſcriptum decreti *c. 8 ſeſſ. 21.*

Licet tamen ordinarijs exempta monaſteria viſitare, ad effectum inſpiciendæ reformandæque clauſuræ. *c. periculoſo de ſtat. reg. in 6. c. 5. de regul. ſ. 25. Tridentini.*

Epiſcopi viſitantes † & qui in eorum co- 9.
mitatu ſunt, non debent grauare populum quem viſitant, ſed gratis facere, vbi hactenus nihil dari conſuetum; aut ſolis frugalibus victualibus contenti eſſe; relicta nihilominus viſitatis optione pecuniam ſolui conſuetam tantum pendendi *Concil Trid. ſ 24. c. 3. §. interimque.* ſine ſumptu ſuperfluo, frugali ſub procuratione non bina, vno in die, nec vltra cibaria & paſtus equorum, ſaluo cathedratico, etſi aliàs oportunius exigendo. vt latius diximus *in Conſult. canon. l. t. conſult. 1.*

Quæ præbenda viſitanti.

Per quod decretum corrigitur *c. 1. §. procurat. & c exigit de cenſ. lib. 6.* quod iam ante Bonifacius VIII *in c. felicis ibid.* præſtiterat.

Moderatæ ergo debent eſſe procurationes: &, vt loquitur. d c. 3. *pro temporis neceßitate.* quam quia domi non patitur; non eſt procurandus Epiſcopus viſitans ſuam cathedralem, nec duas eodem die viſitans Eccleſias, niſi ſemel, niſi in altero fortè loco, ab vna in prandio ab altera in cœna: non à clero omnino paupere, nec ſibi ſufficiente: nec vltra victum. non ergo quoad veſtitum, medicinas, delitias, equorum vecturas: etſi tamen quoad equorum paſtum. ab omni tamen alioquin beneficio viſitato, etiam à Cardinali poſſeſſo quia onus procurationis reale eſt, ſine reſpectu qualitatis, perſonalis poſſeſſoris, & à curata ordinis Ieroſolymitani, niſi ſpeciali priuilegio ordo eximeretur. *citati à Barboſ. ad d. c 3. ſ. 24. in Collect. dd.*

Procurationes autem de iure debet tantum Clerus, & Eccleſiæ, & loca pia: non autem Laici; quamuis ſint ſimul viſitati: quia illos, non hos vllus Canon obligat, Griuel. *dec. Dol. 119. num. 10. & ſeq.* vbi refert, in eam ſententiam Principum Belgij reſcriptum ad Senatum Dolanum. Niſi conſuetudo ſit contraria, quam tamen infringentes non ſunt cogendi. *Barboſ de pot. Epiſc. alleg. 73. n. 53.* Sic & alia iura

Epiſcopalia

Epiſcopalia ſolui debent iuxta antiquam taxam & valorem *cap.7. extra h.t.* ac menſuram. *cap.18. h.tit.* & antiquam monetam *cap.20. h t.* Sic & de Cathedraiico iure in honorem Cathedræ debito *c.olim.h.t. c.conquerente de off. ord.* & ibi taxato ad duos ſolidos cenſendum, vt mutari, & excedi non debeat, ſed ſolui iuxta conſuetudinariam cuiuſque regionis taxam. *Serol. pr.p.1.v. ius Cathed.* Idem decernit Conc. Later.de cenſu, vt antiquus exigi tantum, non nouus imponi, aut vetus augeri poſſit. *c. prohibemus 7. Ext. h. t.* vt nec additum iuramentum robur aliquod adijciat. *c. graues 15. c. 13. Ext. h t* niſi cum Epiſcopus aſſentiente Capitulo *c.paſtoral 7.in fi. Ext de donat.* Eccleſiam ſuæ diœceſis exempt one donat. *c. conſtitutus. 6. x. de relig. dom.* quod & Pontifici S. in more poſitum *d.c.6.v.nos quoque.*

Multo minus licet pro viſitatione verè non facta, exigere pecuniariam taxam. *vt Senatus Pariſ. ſub tempus decreti d.c.3. indicauit, Choppin de ſac polit. lib.2. tit.7. num. 11. & alia refert Charond. Reſp. l. . R.* 58. Sed hæc tempora vix antiquos nummos ferunt, ob nouas artes circa monetam, non tam nouiter repertas, quam nimis exercitas: quas antequam vſurparent, vtinam omnes Principes eorumque Conſiliarij examinarent ſerio quæ tradit Ioan. Mariana *de Rege, & Reg. Inſt. lib 3. c.8.* edicta principum noſtrorum, circa rem monetariam enucleauimus *in Notitia Iur. Belg. tit. de veteris numiſmatis poteſtate.*

10. Nihil, ſi inſuetum. Per d.cap.3. vbi nihil hactenus dari † conſuetum gratis vult Conc. viſitationes fieri, & tamen c. *ex officij extr. de præſcript.* ſubditus contra viſitationem aut procurationem præſcribere non poteſt; Quæ loca ita conciliat Serol. *pr. p.1.v. Ius Cathed.* quaſi multa tolli poſſint per conſuetudinem, quæ non per præſcriptionem: Vel fortè conſuetudinem aut præſcriptionem aureo ſæculo flaccidam, hoc ferreo non infringi vult Conc. propter duritiam cordis &c. nam profecto & cenſus, & Cathedratica, & charitatiua ſubſidia, quæ olim non erant contemnenda, nunc magno Epiſcoporum damno vel obſoleta ſunt, vel adeò exiguo nummo redimuntur, vt Archipresbyteris pro ſportulis receptionum ferè cedant: vbi Concil. tamen dum nihil innouari cupit, pro ratione temporis laudandum eſt. Refert Tacit. *lib.13. Ann.* Neronem dubitaſſe, an cuncta vectigalia omitti iuberet, idque pulcherrimum donum generi humano daret: ſed impetum eius multum prius laudata magnitudine animi attinuiſſe Senatores, diſſolutionem Imperij docendo, ſi fructus quibus Reſp. ſuſtineretur, diminuerentur.

DE CELEBRATIONE Miſſarum.

1. Quando Sacerdotes celebrare teneantur. CEnſent Azor. *Inſt. Mor. l. 10. ca 24. reſp. qua res.* itidem *S.Thom.* alijque, ſacerdotes debere celebrare feſtis præcipuis, Sotus in Natali Domini, Paſcha, & Pentecoſte, alij feſta adijciunt omnium Sanctorum, & Aſſumptionis B. Mariæ. alij adiungunt feſtum Corporis Domini: denique quidam annectunt feſtos dies Deiparæ & Apoſtolorum, ſed vt cæteræ opiniones tranſeant, hæc vltima, vt vim præcepti habeat, non poteſt aſſeri: nullus enim extat Canon id iubens, ſed indiſtinctè, vt aliquando fiat. Præceptum Chriſti eſt tantum; *hoc facite in meam commemorationem. Curet,* inquit, *Conc. Trid. ſeſſ. 23. c. 14. Epiſcopus, vt ij* (ſacerdotes) *ſaltem diebus Dominicis & feſtis ſolemnibus: ſi autem curam habuerint animarum, tam frequenter, vt ſuo muneri ſatisfaciant, Miſſas celebrent.* Quem locum Cardinales ita interpretati ſunt, vt curare id Epiſcopus debeat, non propoſitis pœnis, & cenſuris; ſed adhortationibus & monitionibus beneuolis. Nihilominus, c. dolentes, *extra hoc tit.* inter inordinatæ vitæ Clericorum, & præſertim Prælatorum actus ponit, quod aliqui vix quater in anno celebrent. Azor. *l.10. c.24 d.ver.. Quare*: non audet condemnare lethalis criminis eos, qui ter ad annum ſacrificant, ſiue continuato, ſiue interrupto tempore. In initio Eccleſiæ non tam frequentes ordinabantur Sacerdotes, nec tam frequentes ſacrificabant ob reuerentiam ſacrificij, ſaltem in oriente. Vnde Conc. 6. Gener. *can.* 12. in ordinatione ſacerdotum, diaconorum & ſubdiaconorum adijcit, vt coniunctionem indiſcriminatim non habeant cum vxoribus, ſed abſtineant vicis ſuæ tempore, id eſt, quo ſacrificant. Eſt tamen religioſa conſuetudo, ſæpius, imò quotidie, ſacrificandi eorum, qui ea ſunt pietate, vt familiaritas contemptum non pariat, neque frequentia deuotionem minuat (quæ & in laicis optaret Trid. *ſ.22. de ſacrif. c.6.*) ac qui faciunt eos qui id non faciunt non iudicent: velit Deus, vt & alij ex reuerentia, cui nihil acediæ admiſceatur, tantum omittant, vt B. Franciſc. ideò ad ſacerdotium non aſcendit; & vtrique exactè ſeruent monita Conc. Trid. ſ. 22. *Decreto de obſeru. in celeb.*

2. Eliminanda è templis omnia ſæcularia. Quod Conc. *d. ſ.22. de Celeb. Miſſ. §. deambulationes.* religioſè præcipit † Prælatis, vt ſæculares omnes actiones, vana atque profana colloquia, deambulationes, ſtrepitus & clamores, quin & muſicas laſciuas, impuraſq; arceant: vt domus Dei, verè domus Dei ac orationis eſſe videatur, ac dici poſſit. Ea ex cauſſa, *c. ex cauſa de immun. Eccl. in 6.* mandat, vt ceſſent, in Eccleſijs ac earum cæmiterijs omnes negotiationes, & præcipuè nundinarum. Et in c. relinqui, *de cuſt. Euchar.* prohibetur, ne ſupel-

lectilia in Eccleſijs admittantur; niſi propter hoſtiles incurſus, aut incendia repentina, ſeu alias vrgentes neceſſitates ad eas oporteat habere refugium; ſic tamen, vt neceſſitate ceſſante res in loca priſtina reportentur. *Molin. tit. 2. diſt. 344. de iuſtit. & iur.* quin iudices etiam Eccleſiaſtici nihil iudiciale ibi facere poſſunt. *ſ. 25. c. 6.*

Quare etiam Synodus Baſilienſis in pragmatica Galliæ ſanctione acceptata, prohibuit vt tempore miſſæ maioris, præſertim diebus ſolemnibus, capitula ſeu actus capitulares, aut alij tractatus per Canonicos non celebrentur niſi fortè vrgens & euidens ingrueret neceſſitas. *de qua re Garzias de benef. p. 3. cap. 2. num. 544. & multuſequen.* & Cong. Conc. cenſuit 1. *Febr.* 1593. neque Epiſcopum, neque Capitulum debere exigere rationes tempore quo recitantur horæ canonicæ, & diuina celebrantur, decernit inſuper eadem Synodus, acceptaque Sanctio tollendum turpem illum abuſum quo in certis annuis celebritatibus nonnulli mitra, baculo, ac veſtibus Pontificalibus more Epiſcoporum benedicunt, alij vt reges ac duces induti, quod feſtum fatuorum, ac Innocentium, ſeu puerorum in quibuſdam regionibus nuncupatur, alij laruales ac theatrales iocos, alij choreas ac tripudia marium ac mulierum facientes, vt homines ad ſpectacula & cachinnationes moueant, alij commeſſationes & conuiuia ibidem præparant, ſuperioribuſque mandat ſub graui pœna, vt ſimilia ludibria in Eccleſia, quæ domus orationis eſſe debet, vel in cæmiterio exerceri non permittant.

3. Denique de † ſtrepitu, ſcurrilibus collo-
Multo magis turpia. quijs, vociferationibus, irreuerentijs in
Eccleſia vitandis, & puniendis, & non
permittendis pauperibus ſub diuinis offi-
cijs aut concionibus ibi mendicare, †
4. denique de omni indecentia in locis ſacris
Mendici, vitanda ſub diuerſis pœnis pecuniarijs,
& alijs, extat inſignis Conſt. Pij V. *Incip. cum primo, Calend. April.* 1566. *quam refert Plaſ. p. 2. cap. 3. n. 42. Quar. V. Reuerentia Diuinorum.*

Etiam ſacerdotes. Quin Cong. Concil. reſpondit, nec ſacerdotibus † permittendum, vt per Eccleſiam eleemoſynam colligant, etſi id facere poſſunt ſtantes ad altare, *Scrol. pr part. 2. ver. Miſſa §. 2.* vbi id conſuetudo habet. Refert *ibidem* Conſtit. vrbis Romanæ de non ædificando in Eccleſia aut cæmiterijs etiam pro pia cauſſa, & tumbas incommodas, aut feneſtras in Eccleſiam inſpicientes habendo.

Vetat Concil. Trid. *in decr. de obſer. & euit. in celeb. miſſ.* quidquid ſpeciem auaritiæ præſefert, mercedum conditiones, pacta, importunas atque illiberales eleemoſynarum exactiones potius, quam poſtulationes, aliaque huiuſmodi quæ à ſimoniaca labe, vel certè turpi quæſtu non longè abſunt. ideoque ſedes Apoſtolica 15. *Nouemb.* 1605. vt corruptelam damnauit nouam in Hiſpanijs introductam conſuetudinem, vt ſacerdotes miſſam celebrantes eam generaliter applicent his, qui poſtea miſſæ celebrationem poſtulaturi. ac pro eo eleemoſynam præbituri ſunt, tametſi antequam miſſæ ſacrificium peragereturneque à ſacerdote illud rogaſſent, neque ei hac de cauſa eleemoſynam præſtitiſſent. Vt etiam vice verſa deciſum eſt non poſſe à concurrentibus accipere eleemoſynas pro miſſis quas non niſi poſt longum tempus curare poſſint, niſi offerentes præmoneant. re tamen ipſa ſimonia non eſt paciſci pro opera in miſſam faciendam collocanda; nec contra iuſtitiam; ſi rationabilis operæ æſtimatio non excedatur. ne tamen ad turpis quæſtus nundinationem vergat, ſequenda eſt taxa, quam decreta Epiſcoporum vel mores prouinciæ receperint, quare pro vna opera duo ſtipendia recipere iuſtitia non permittit: & S. Cong. Vrbano VIII. probante damnauit. atque etiam vetuit, à piorum locorum adminiſtratoribus quidquam detrahi, expenſarum nomine ex eleemoſyna pro miſſis data, vel ab ipſo ſacerdote, qui celebrandas ſuſcepit, & alijs committit: vt non poſſit partem ſibi committens retinere: ne parochus quidem. rectorem tamen beneficij incumbentes, beneficio miſſas per alium curãtem non teneri ratam prouentuum ſoluere, ſed taxatum tantum in loco ſtipendium. quippe prouentus retinet iure ſui tituli. non poteſt tamen idem rector cum miſſis beneficij combinare extraneam eleẽmoſynam, & vna opera vtrique ſatisfacere: niſi fundator expreſſè cauerit, vt libera ſit celebrantis intentio: nec teneatur ſacrificium applicare. parochi tamen alijs operam addicere poſſunt: ſi aliam celebrandi obligationem non habent, quam illam quam iniungit Trid. *ſ. 23. c. 14.* vt tam frequenter celebrent, vt muneri ſuo ſatisfaciant, ſcilicet vt populus dominicis & feſtis diebus quibus ſacrum audire tenetur, rogationum & ſimilibus, officium habeat. & quamquam parochus pro plebe ſua ſacrificium offerre debeat, *Conc. Trid. ſ. 23. c. 1.* tamen non ſemper, & totum ſacrificium bis applicare obligatur: ſed ex æquo & bono arbitrio. *de quibus omnibus latè citati à Barboſ. in Collect. DD. ad Conc. Trid. ſ. 22. de ſacrificio miſſa n. 1. 2. 3. & ſeqq. ad decretum de obſeruandis in celeb n. 4. & ſeqq. ad c. 1. ſ. 23. num. 4.*

Latini Græcè, vel econtrario † celebrare
non poſſunt, ex Conſt. Pij V. *Inc. prouidentia,* 5.
1566. *quam refert Quar v. Miſſ.* qui etiam Conſt. Quo
ſua *Inc. ſanctiſſ. eodem an. 29. Martij.* reuocauit idiomate
omnes facultates de celebrando veſpertino, celebrandum.
vel alias indebito tempore. Sed tamen Greg. XIII. *Conſt. Inc. quanta, 9. Martij.* 1578. permiſit Patribus Soc. Ieſu, vt vna hora ante aurorام celebrare poſſint.

Euchariſtia ad ægrotum † adoranda defer- 6.
ri non debet, ſi eam ob tuſſim, aut aliàs ſumere non poteſt pro viatico. *ex Cong. Conc. Scrol. pr p. 1. v. Euchariſtia §. 5.*

Concil. Trid. † *ſeſſ. 23. c. 16. §. nullus, can.* 7.
Quanta. §. deinde ſeſſ. 22. vetat admitti ad cele- Ignotus
branda ſacra, vel adminiſtranda ſacramenta ſacerdos
clericum non ad-

mittendus ad ſacra. clericum peregrinum & ignotum ſine commendatitijs ſui Epiſcopi. qui locus nō de omni non diocœſano, ſed ignoto agit: nam notus, cum in eo ratio inhibitionis ceſſet, poteſt abſque huiuſmodi literis recipi. *Innoc. in cap. iam dudum de præbend. M. Anton Gen in prax. c.* 4. tamen poteſt Ordinarius prohibere ne regulares quidem in ſuis Eccleſijs ſacerdotes ſeculares exteros celebrare permittant, niſi prius ab ipſo viſis eorum literis admiſſos *Cong Conc.* 12. *Nouemb.* 1594.

8. *Oratoria an Epiſcopi concedant.* Decernit ſynodus, vt locorum ordinarij non patiantur priuatis in domibus, † atque omnino extra Eccleſiam, & ad diuinum tantum cultum dedicata Oratoria, ab ijſdem Ordinarijs deſignanda, & viſitanda, ſanctum ſacrificium à ſæcularibus aut regularibus quibuſcunq, peragi ac niſi qui interſint, decenter compoſito corporis habitu declarauerint, ſe mente etiam ac deuoto cordis affectu, non ſolum corpore adeſſe. Hic locus Conc. Trid. voluit abuſum tantū tollere, qui procul dubio olim nimis magnus fuit, & contra quem pulchrè inſurgit practica Dias c. 39. què iam olim perſecutus eſt Iuſtin. *in Auth. vt nullus fabricet oratory domos. c.* 1. 2. 3. Vbi fiſco addicit eas domos in quibus diuinū officium factū eſt abſq; Epiſcopi præuia licentia & loci deſtinatione; cum crucis defixione. Itaq; ſi neceſſitas aliqua, cuius plures caſus enumerat Azor. *Inſt. Mor l.* 10. *c.* 26. *poſt Nauarrum*, ſacrum fieri ſuadet extra locum dedicatum, extra cauſam decreti erit. Denique permittit in Oratorijs, ad diuinum tamen cultum tantum dedicatis, miſſam fieri. Itaque ſi Ordinario videbitur, & ſi Oratoria ſita ſint in ædibus priuatis, ad diuinum tamen cultum tantum deſtinentur, ab eo dedicari ac ſacrari poterunt, ſacrumque ibi peragi. Controuerſum tamen eſt, *& refert Azor. vbi ſup. aliq́; diuerſas Cong. Card. interpretationes*, an per hunc locum adempta ſit Ordinarijs facultas concedendi, vt Miſſæ celebrentur in oratorijs priuatis, non conſecratis; etſi decenter conſtructis, ordinatiſque? certè ſalua ſedis Apoſtolicæ cenſura, locus hic tantum eſt ad abuſus extirpandos eorum, qui id ſua authoritate præſumunt, quos ne patiantur, monentur Epiſcopi. ſed ea verba (non patiantur) ſi ad rigorem examinentur, non inferunt vt permittere non poſſint, vel derogationem authoritatis Epiſcopis competentis, ne id queant, vbi iuſta ex cauſſa id permittendum cenſuerint: quæ patimur aut pati nolumus, ab alijs proficiſcuntur; quæ permittimus, à nobis. Accedit quod Conciliaribus Conſtitutionibus in primitiua Eccleſia latis obſcuro verbo derogatum eſſe exiſtimari non ſoleat. at ſexta Synodus, & Triburienſis, *vt refert Azor. vbi ſupr. quæſt.* 3. in infantia Eccleſiæ hanc authoritatem Epiſcopis conceſſit. nec facilè Epiſcopi in Concilio exiſtentes reſtringunt facultates ſuas, ſed augent, vt in Concilio Trident. tam quoad ſuperiores quam inferiores quam plurima liquent. Sed ſi Epiſcopi poteſtate ſua abuterentur; reuocari, & ſoli ſedi Apoſtolicæ reſeruari hanc authoritatem poſſe, nemo dubitat.

Quando autem ex cauſſa vrgenti (nam ex ineuitabili neceſſitate licet ſine Epiſcopi licentia in priuatis locis celebrare) Epiſcopi hanc facultatem concedunt; quas conditiones annectere conueniat: enarrat Ricc. *in prax. Epiſc. dec.* 538. *num.* 2. ex ſtylo *hodierno Curiæ Rom.*

Quæritur etiam an priuilegia Sixti IV. & Alexand. VI. conceſſa minoritis de celebrando quocumque loco congruenti, & honeſto ſint ſublata? Eman. *qu. reg. tom.* 1. *quæſt.* 43. *art.* 4. *&* 5. non eſſe reuocata contendit, ſed iniunctum tantum Epiſcopis vt ne patiantur extra dedicata oratoria celebrari, adeoqoe tacentibus Epiſcopis nihil ſcrupuli mouendum religioſis, in quos Conc. textus non dirigitur, ſed Azor. *Inſt. mor. l.* 10. *cap.* 26. *quæſt.* 7. *poſt Nauar.* ſublata credit. Ideoque Gregor. XIII. non obſtante Conc. decreto patribus Societatis Ieſu conceſſit, vt ſuper altari viatico vbique gentium, etiam in caſtris militum, modo loca & ſi communia, & profana, tuta ſint & honeſta, & generalis aut prouincialis ſic iudicauerit.

Valde piè & prudenter Conc. Trid. Pius 9.
V. Clem. VIII. decreuerunt vniformitatem *Officia Romana quibus imprimere permiſſum.*
officij in Eccleſia, iuxta Breuiariorum, Diurnalium, & Miſſalium formam, † Romæ impreſſam: ea facultate tamen, vt in Prouincijs imprimi poſſit præuia Ordinarij licentia, & antequam prodeat, diligenti viſitatione. Quin vt exactius imprimantur, ſolent typographis dari priuilegia, ne alij incurij imitentur, & ob minorem ſumptum facilius diſtrahant, publico malo. Eiuſmodi priuilegium in controuerſiam vocatum exactè defendit Marion. *en ſes plaidoyes, plaid.* 3. Regium quidem, non Pontificium. nam hoc ad terras patrimonij Petri reſtringit. *Plaid.* 1. Quamuis Clem. VIII. quidem in ſuo diplomate indiſtinctè vbiqoe id obſeruari velit, vt in ſtatu Romano non imprimātur, niſi ſub modo iā dicto, ſub pœna confiſcationis librorum, & typorū; in alijs, ſub pœna excommunicationis: ſed non vetat vt ex typographis Principes eligant, (prout ipſe Papa fecit in Vrbe, vt ſola Vaticana typographia poſſit imprimere,) qui in prouincijs ſoli imprimere poſſint, nihilominus ſub tali ratione; quo ſpectant citatæ orationes Marionis. Sicut permiſſio imprimendi eiuſmodi ſacros libros data Ioan. Moreto 1592. & Ioan. Keerbergio 1602. præter facultatem non continent vllam inhibitionem: ſed hanc ipſam filij Moreti à Principe obtinuerunt 17. Ian. 1611. ſub pœna confiſcationis librorum. Tametſi priuilegium Plantino datum à Pio V. 28. Iul. 1570. ſonet. *tibi vni licentiam concedimus &c.* ſed fortè hæc vna vox non expenſa dictanti exciderit, aut illi vni concedit eatenus, ne inhibeat alijs qui ſuam induſtriam illi, vel Ordinario probaturi eſſent, ſi ex ſubſecuto Clementis diplomate coniectare liceat. Ad

Breuiariorum partem ſpectant litaniæ. quare & Clem. VIII. vetuit ne quis nouas Litanias prætextu alendæ d. uotionis edat, præter eas quæ in officio Romano continentur, aut in æde Lauretana decantari ſolent. *Decretum refert Quar. ver. Litania.* Gregor. tamen XIII. facultatem Hiſpanis conceſſit vt celebrare poſſint Officia propria Sanctorum, qui non ſunt in Breuiario Romano: quod interpretando reſtringit ad eos, qui illius diocęſis ſint naturales; Eccleſiæ, vel diocęſis patroni; eorum corpora, aut notabiles reliquiæ ibi requieſcant; in alijs ſeruetur ordo B.euiarij. Poſſit tamen quælibet Eccleſia habens caput, brachium, vel crus alicuius Sancti, etiam alienigenæ facere feſtum duplex. Idem Clemens edidit nouum Pontificale veteribus abolitis.

Officia quæ ducentos annos excedunt, retineri poſſunt. Ea ex cauſſa familia Benedictina (qui antiquiſſimus Ordo eſt in Occidente.) Romanum Officium non recepit, cum eis Benedicti regola proprium Officium præſcribat. quod tamen quia variè interpolatum erat, à Paulo V. concinnatum eſt ita ex Officio Romano, vt nihil ex præſcripto regulæ omitteretur. quod amplecti poſſunt, qui militant ſub Regula Benedicti, vt qui vexilla S. Franciſci ſequuntur, ac pleriqne Ordines, quibus Regula Officium non præſcribit, Romanum amplexi ſunt.

Enimuerò ſi quidem ducentos annos Officia propria excedant, vt prædictorum Pontificum conſtitutiones ad mutationem non obligent; non poteſt Epiſcopus ſola ſua authoritate nouum introducere, ſed oportet vt mores antiqui obtineant; & per ſynodum, & cauſſa publicè diſcuſſa, maturo omnium iudicio, quod expedit, diſcernatur. ita iudicatum refert Charond. *Reſp. l.* 13. *Reſp.* 5. atque ita obſeruaſſe Car. Magnum. *ob vnanimitatem Apoſtolica ſedis,* inquit. *& S. Dei Eccleſia pacificam concordiam.* Et recitat Choppin. *monaſt. l.* 2. *tit. fin. num.* 25. iudicia Synodalia diuerſarum regionum Galliæ quibus ſunt Romana Officia recepta, relatis vtriuſque partis argumentis controuerſiæ huiuſmodi motæ apud Andes.

Quod ſi quis, vt minores ab Innocentio IV. priuilegium, habeat extra ſuos conuentus ratione itineris altetiuſue iuſtæ cauſæ recitandi officium cum alijs, non iuxta formam Breuiarij Romani, abrogatum credo per dictam Bullam Pij V. *cum Garz. de benef. p.* 3. *cap.* 1. *num.* 177. non tamen illud quod idem refert conceſſum Patribus S. Hieronymi, vt infirmi vel ſenes non officium recitent, ſed aliquos pſalmos &c. non enim id ſpectat ad formam recitandi, ſed ad materiam obligationiſque illius remiſſionem. vt accidit emeritis militibus etiam antequam rude donentur, vt non omnia militiæ officia implere teneantur.

Officium decenter dici debet, publicè, & priuatim, & competentibus horis: qui tamen priuatim dicit, ex honeſta cauſſa mane totum Officium vſq; ad Completoriū, dicere poteſt, aliàs vſque ad Veſperas *cap.* 1. *& ibid. Dd. x. h. tit.*

Quibus ferijs duæ miſſæ ſunt celebrandæ in collegiatis, ex rubricis Romanis, etiam in regularibus celebrandas eſſe, atque has etiam collegiatas dici oſtendimus *in Conſult. canon. h. t. conſult.* 2.

Horas canonicas beneficiati, voto regulari, aut ſacris ordinibus adſtricti recitare tenentur. *c. dolentes x. de celebrat. miſſ.* & deuotè quidem ex natura actus, quod reuerenter cum Deo colloquendum ſit, quod & ethnicis viſum, cum in ſacrificijs monitorem inſtituerent, qui reſonaret; *hoc age.* decreto etiam Eccleſiæ ſub Innocentio III. *diſtinctè,* inquit d. c. dolentes *præcipientes in virtute obedientiæ, vt diuinum officium, nocturnum pariter & diurnum quantum eis dederit Deus ſtudiſè celebrent, & deuotè.* quod tamen quoad compoſitionem externam ſolet accipi ab aliquibus: quaſi Eeeleſia de internis non iudicet, aut ſtatuat. *Diana p.* 2. *t.* 12. *R.* 2. & reſtituendi obligationem non inducit defectus deuotionis in recitante *R.* 1. quoniam illa pœna decretis Eccleſię non eſt comprehenſa. quæ eadem ratio facit, vt quamuis Concilium Baſilienſe *ſeſſ.* 21. §. 3. & Tridentinum *ſeſſ.* 24. *cap.* 12. obliget ad canendum; non tamen non canenti vel fructuum vel diſtributionum priuationem imponit. præterquam quod conſuetudo plurium locorum non obſtante Concilio in contrarium obtinuerit: quam nec interruperint prælati: ad quos dirigitur Concilium. *R.* 6. quinimo confabulantes etiam ad mortalem indecentiam, & moram vſque, ſi poſtmodum recitent non obligari ad reſtitutionem diſtributionum, dum Capit. *licet. x. de preb. & c. vnicum de cler. non reſid. in* 6. ſolam præſentiam requirit. *idem. R.* 7. & quamuis rectè præſentia moralis exigatur, adeoque attentio: *l. coram Titio D. de verb. obligat.* tamen ea pœna diſertè non imponitur moralem præſentiam non præſtanti. *Vide quæ diximus ſupra de cleric. non reſid n.* 27. *& ſeqq.*

In beneficijs autem tenuibus, & quæ alia onera adiuncta habent, ad arbitrium boni viri pertinet, quantum ille recitare; hic non recitans reſtituere teneatur. *idem Diana. R.* 8. *&* 9. quare etiam qui nondum fructus percipere poteſt, nondum recitare tenetur: *idem R.* 21. quo tractatu Diana plures eiuſdem generis quæſtiones reſoluit: *& R.* 27. notat in reſtitutione facienda fabricis Eccleſiarum, aut pauperibus, inter pauperes etiam eſſe ipſum beneficiatum, ſi egeat; eiuſque conſanguineos, ſi pro ſuo ſtatu opus habeant; & fraus abſit.

Quin & Laici † in Eccleſia Clericis non 10. Situs cleri & populi in Eccleſia.
debent miſceri, nec ſecus altare tam ad Vigilias quam ad Miſſas ſtare, *ſed pars illa,* inquit Conc. 2. Turon. can. 3. *quæ à cancellis verſus altare diuiditur, choris tantum pſallentium pateat Clericorum: ad communicandum verò laicis & fœminis pateant ſancta ſanctorum.* Idem conſtitutum eſt à Conc. 6. generali Conſt. can. 69. *excepta authoritate Regia ex antiquiſſima, inquit, traditione:* Concil. Trident. ſeſſ. 25. de Reg. c. 10. vetuit

aſſeruari

aſſeruari in choro Monialium ſanctam Euchariſtiam; poteſt tamen ex cauſſa vt in feſto aliquo ex licentia Prælati illic exponi apertè ad earum deuotionem. *Sa V. Euchar.* §. 35.

11. *Anniuerſariorum reductio.* Numerus miſſarum, anniuerſariorum, † aliorumque ſeruitiorum, vbi nimius eſt, reduci debet. taxa autem reductionis moderata eſſe debet pro regionis & temporis circumſtantia. vt Serol. *pr. p.* 1. *verſ. Miſſæ*, §. 4. referat Cardinales cenſuiſſe ſufficere pro annua mercede Capellani 50. aureos & Concil. Prouinc. Surrentinum aſſignaſſe promiſſa diei feſti 12. ducatos aureos, & ferialis ſex quotannis. Reductio autem fit ſiue miſſæ inſtitutæ ſint per vltimam voluntatem, aut inter viuos, ſiue iam olim, ſiue deinceps: etſi Vrbanus VIII. 1628. de futuris aliter diſponat. cuius decretum non vbique receptum eſt, vt hæc enucleatius *diximus in Conſult. canon. h. t. conſult.* 1. Itaque ſi non adſit copia celebrantium, & eſt multitudo Miſſarum, poteſt Epiſcopus compellere Rectorem ad adiungendum ſibi alios ſacerdotes, cum moderamine multitudinis miſſarum. *Serol. vbi ſupra* § 3. *ex Cong Conc.* quod ſi fieri nequeat, recipiuntur in communi ſcrinio oblatæ eleemoſynæ, & loco Miſſarum fit Officium defunctorum, & Miſſa cantata pro illis generaliter, & ſingulis menſibus eleemoſyna diſtribuenda eſt, vt fecit B. Carolus Borromæus Archiepiſcopus Mediolanenſis. Alioqui quam poteſt fieri minimè alterandæ ſunt piorum voluntates, ne quidem quoad locum; nam Miſſa etiam circa ſepulturam magis quam alibi celebrata prodeſt defuncto. *Serol pr p.* 2. *ver. miſſa, vbi refert Grego. XIII. ita reſpondiſſe.* Donarionum enim conditiones obſeruandæ ſunt, alioquin reuocari poſſent, *l* 1. 2. *C. de donat. quæ ſub mod. l. vlt. Cod de reuoc. donat. cap. verum, extra de Cond. appoſ.* quod agit de donatione facta Eccleſiæ. quæ loca Concil. Trid. Molin. obijcit; ſed non vidit aut animaduertere voluit, Conc. loqui vbi fundationes impleri nequeant, adeoque ſurrogare quod fieri poteſt, quo minus *depereant pia teſtantium voluntates, ac cupere quo plenius & vtilius poteſt impleri*, eoque fine ſtatui *quicquid magis ad Dei honorem & cultum, atque Eccleſiarum vtilitatem expedierit*; ſic enim loquitur: quis modo pius audire volet, & hæc nolit de ſuo elogio ſtatui; ſicubi vel ipſe non ſatis prouiderit, aut tempus bene conſtituta mutarit? Impius cum Molineo mihi erit, qui ſic pius.

De miſſarum reductione iuxta decretum Vrbani VIII multa tradit Diana p. 2. *t.* 14. quod & *in Conſult. canon. h. t. excuſſimus.* & vt pluribus eleemoſynis vna celebratione ſatis non fiat. *ex declaratione S. cong. interp. aliaque id genus.*

DE RELIQ. ET VENER. Sanctorum.

PRudenter Alexander III. Pont. Roman; *cap.* 1 *de reliq. & vener. ſanct. & in c.* 2. *Inn.* 3. inhibuit, † ne ſine Sedis Apoſtolicæ authoritate aliquis publicis votis & cultu ſolemni celebretur ac colatur. Etſi alioquin nouorum miraculorum, aut nouarum reliquiarum receptio Epiſcopo approbante fieri poſſit; qui adhibitis Theologis ac alijs de ijs decernat quæ veritati congruent. Si qua tamen grauior quæſtio incidat, Metropolitani Comprouincialium Epiſcoporum ſententiam exquirant, (ſic tamen vt nihil inconſulto Roman. Pontifice nouum, aut in Eccleſia hactenus inuſitatum decernatur.) *Trid. ſeſſ.* 25. *de Inuoc. & vener. & reliq Sanctorum, in fin.* ne irrepant falſa improborum molimina, quemadmodum Tacit. *l.* 4. *hiſtor.* enarrat, duo non ſacra miracula à Veſpaſiano patrata; vt eius attactu ægro conuerſa eſt ad vſum manus, ac cæco reluxit dies. *Vtrumque*, inquit, *qui interfuere, nunc quoque memorant, poſtquam nullum mendacio pretium.* 1. *Sine Rom. Eccl. cenſura nemo publicè vt ſanctus colendus.*

Vſus tamen hic habet, vt eleuari † eorum ſepulturæ poſſint, qui iam olim in poſſeſſione ſunt vt à populo colantur; modo id fiat cum decreto, quod nolit per hoc Præſul id faciens talem pro Canonizato haberi; eumue cultum ei deferri qui ſolis Canonizatis proprius ſit, expreſſus in d. c. 2. Ita Archiepiſcopus Mechlin. 23. Febr. 1603. decreuit quoad reliquias Bonifacij Epiſcopi Lozan. in Monaſterio Cameteno iuxta Bruxellam quieſcentes & eleuatas: quippe olim à populo luminibus, votis, peregrinationibus ibi cultus fuerat. Sac enim Cong. cenſuit ſanctorum reliquias antiquas habendas in illa veneratione, in qua hactenus fuerunt. Dicta itaque cap. 1. & 2. locum habent quando reliquiæ ſunt nouæ, & publicè exponuntur, & proponuntur tanquam alicuius Sancti. Solius enim Pontificis eſt aliquem in Sanctorum numerum referre; ſaltem poſt eas Conſtitutiones. Nam Petrum, Apoſtolos, diſcipulos, primoſque Martyres, Confeſſores, Virgines, ſanctiones nullæ canonizarunt quod ipſum nomen eſt poſteriorum ſæculorum; res tamen ſummam rationem habet, ob incommoda & indiſcreti populi iudicium; ob quod olim dictum fuit, multorum animas cruciari in inferno, quorum nomina celebrantur in terris. Et d. c. 1. refert, à populo hominem quendam in ebrietate occiſum, pro quo Eccleſia vix permittit orare, cultum vt ſanctum. 2.

Antiquas † porro reliquias, ſeu etiam de nouo inuentas, antiqui tamen Sancti, hodie ex d. loco Concil. Trid. ſecus quam iure antiquo (niſi dicamus Concil. Trid. de cultu non tractare, ſed tantum de prædicationibus inſolitarum rerum à Theologis examinandarum 3.

dandum

darum cum ille dictorumque canonum interpretatio magis ad Iuriſconſultos ſpectet) venerari licet, etiam publicè, abſque noua Romani Pontificis authoritate. Videri itaque poteſt Conc. Trid. hodie modificaſſe cap. 2. hoc titu. quod mandat antiquas tantum in capſis oſtendi, nouas ſeu de nouo inuentas inconſulto Papa coli publicè vetat. Trid. autem vetat, nouas reliquias recipi, niſi recognoſcente Epiſcopo, vt quod ea in re fuit iudicij Papalis, nunc ſit Ordinarij. Non autem poſſunt nouæ reliquiæ nouorum Sanctorum hic dici, quaſi nunc ex ſolo Epiſcopi iudicio publicè venerari liceat oſſa alicuius non canonizati; quamuis ita ſentire videatur Petrus de Lorca *in 3. p. D. Thomæ, quæſt.* 25. *art.* 6. *d.* 98. *nu.* 10. quia hoc non agebatur à Concilio vt de nouis ſanctis recipiendis aut non canonizatorum oſſibus aliquid decerneretur: ſed de abuſibus corrigendis qui frequentabantur circa veterum ſanctorum reliquias à quæſtuarijs, alijſque. prout verba Conc. narratiua de his, nihil autem de illis ſonant: ideoque diſpoſitiua non vlterius ſunt extendenda: præſertim cum vtitur narratiuorum cum diſpoſitiuis hac connexione, *hæc vt fideliter obſeruentur &c.* atque generalibus tantum verbis; cum tamen correctio d. c. 1. de ſanctis citra authoritatem Papæ publicè non colendis, diſertè fieri deberet. Pro cuius rei cautione accipi etiam poſſe videntur finalia verba Conc. *Ita vt nihil inconſulto Sanct. Romano Pontifice nouum; aut in Eccleſia hactenus inuſitatum decernatur*; quale foret eo inconſulto nouum Sanctum recipere publicè; dum Alexand. III. *in d. cap.* 1. aſſerit, etiam ſi per aliquem miracula fierent, non licere abſque authoritate Romanæ Eccl. ipſum venerari. Reliquias itaque nouas accipio pro nouiter repertis. Ea antitheſi vtitur d. c. 2. cum nec reliquiæ hic dici poſſint, niſi illius qui ab Eccleſia ſanctus habeatur; cuius declaratio diſertè à Concilio Epiſcopo non tribuitur, ſed per d. cap. 1. Papæ reſeruatur, &, vt dixi, finalibus Concilij verbis. Reliquiæ itaque nouiter repertæ recognoſcendæ, & approbandæ ſunt ab Epiſcopo. qui ſimul atque de ijs aliquid compertum habuerit; adhibitis in Concilium Theologis, & alijs pijs viris; ea faciat quæ veritati, & pietati conſentanea iudicauerit. Vbi *compertum* accipimus morali certitudine, nec exigimus tam euidentia documenta, quam in nouorum ſanctorum canonizationibus, alijſque materijs, quæ iudiciali plenaque probatione egent. *Diana p.* 2. *t.* 1. *miſc. r.* 51. *poſt Ambroſium morales.* ita vt Ordinarius probatum ſibi (*iuxta lib.* 3. §. 1. *verſ. Tu magis & verſ. ſicut non ſemper, ita ſæpe ſine publicis monumentis cuiuſque rei veritas deprehendi poteſt,*) exiſtimet veras illas eſſe, adeoque venerandas reliquias. habito quidem theologorum conſilio, quamuis non aſſenſu. quæ tamen idem Tridentinum tractari vult in ſynodo prouinciali; ex votorum Epiſcopalium pluralitate deciduntur: alia peragit ſola ſua authoritate Epiſcopus: etiam extra diœceſim: vt cætera quæ voluntariæ ſunt iuriſdictionis. *Diana ibid.* Publicum autem cultum ex *Molano in Natalib. Sanct. Belg.* 5. *Ianuar. in S. Gerlaco*, inſigniter diſtinctum à priuato in Belgica noſtra olim animaduertimus, quod inter decantandas Litanias cùm alij Sancti ſonora voce inuocarentur; non canonizati ſubmiſſa ſine cantu rogarentur, quaſi priuata cuiuſque prece.

Ad rationem priuati cultus ſpectat ille, qui litteris Beatificationis permitti ſolet. non vniuerſim, ſed vni dumtaxat loco, Ciuitati, Prouinciæ, Ordini. Quæ litteræ ideo ſtrictè ſunt interpretandæ, quia derogatoriæ ſunt iuris, adeo vt quicquid diſertè illis non permittitur, ex priori iure maneat inhibitum, non ad alia loca, perſonarum aut cultus omnino genus extendi poſſint, quam quod apertis verbis exprimatur. & vnius expreſſio, alterius ſit excluſio: adeoque non expreſſi miſſam, aut officium de taliter beatificato dicere non poſſunt. *Diana p.* 2. *t.* 1. *miſc. r.* 55. Quem modum tamen quorundam Sanctorum cultum ad certa loca, ſeu perſonas reſtringendi, iam olim quamuis non tam frequenter à pluribus ſæculis Pontificibus Romanis fuiſſe vſitatum, conſtat ex diplomate Honorij III. qui ſedit an. Domini 1216. quo B Roberti Abbatis Moliſmenſis, authoris Ordinis Ciſtertienſis, ann. ſuo VI. Conuentui Moliſmenſi, nondum inter Diuos relati cultum, his verbis conceſſit: *vt eum tanquam ſanctum in veſtra Eccleſia venerantes, eius apud Deum ſuffragia fiducialiter imploretis. Aub. Miræus habet exemplum Bullæ.*

Gregor. XIII. Conſt. in c. omni 11. Iun. 1572. vetuit † ne Agnus Dei minio, colore, auro, inficiantur, depingantur; ſed puri & albi ſeruentur; vt repræſentantes Agnum illum purum qui ſuo ſanguine nos lauit, & abſterſit peccata mundi.

Apud Gallos pro reliquijs coli ſolet flam- 8.
mula ſacra ſeu vexillum Regium ab altari Dionyſij ſacrum; quod aduerſus hoſtes in prima acie ſtatuebant: quo viſo aduerſarij ſæpius territi, terga verterunt. *Refert ex Rigordo Choppin. de ſac. polit. l.* 2. *tit.* 2. *num.* 18. ſed exiſtimant Flandri, poſtquam iniuſto aduerſus eos bello prælatum eſſet, confractum fuiſſe, & manſiſſe impoſterum.

—vanas ſine viribus iras.

De canonizatione ſanctorum, & vt ſolus Papa beatos declaret, & canonizet, quæ forma hodie, quæ præſcripta nupera Vrbani VIII. vt præuia ſanctitatis fama, & ſuper illa inquiſitione, ſuper vita, virtutibus, miraculis diligenter diſcuſſis, ex delegatione apoſtolica, quamuis & ordinarij ex Tridentino ſuper nouis miraculis poſſint inquirere, nec immemorialis conſuetudo turbetur, quæ denique ſit praxis canonizationis, & beatificationis, quis publicus cultus, quis ante canonizationem prohibitus? latius diximus *in Conſult. canon. conſult.* 2. *h. t.*

DE

DE OBSERVATIONE Ieiunii.

1. Collatio veſpertina. IEiunium vnicam per diem naturalem refectionem admittit. ſerotinam tamen collationem conſuetudo recepit, eamq; quot vnciarum? trium, quatuor, ſex, octo, diſputant authores. Diana *p.1.t.9. R.1.*ſex, & octo magis probat. alij quartam eius quod cuique pro ordinaria cœna ſatis ſit. quidam etiam tertiam non damnant. rectiſſimè illi qui conſuetudinem loci ſpectandam iudicant; vt in admiſſione collationis, ita & in quantitate. A qua etiam petendum, qui cibi ad collationem adferri poſſint? & negat Diana timoratorum conſuetudinem eſſe, vt admittantur cibi ad ſuſtentationem ſumi ſoliti, vt piſces, oua, legumina: ſed fruſtum panis, cum fructibus & herbis, citat authores omnino multos, reprehenditque Bonacinam, quaſi ſolum, docentem non tam qualitatem cibi, quam quantitatem hic ſpectandam. ſicubi tamen conſuetudo liberiorem cibi alicuius vſum fecerit, damnanda non mox erit. *arg. eorum quæ citat Silueſter in ſum. v. ieiunium num.* 4. 15.16.28. vt *c.2.§.item de illis. x.de obſeruat.ieiun.* vbi ſine ſcandalo in ſabatho vſus carnium permittitur ex conſuetudine: quam habent Belgæ in ſabathis inter natalem Domini & Virginis purificationem. quam & in regiſtris Romanis probatam inueniſſe aſſerunt viri quidam fide digniſſimi. ſic & eſum laridi, ſaginis, alicubi & lacticiniorum conſuetudo licitum facit. *Diana.R.*21. per eandem extra culpam eſt liberalis collatio in vigilia natiuitatis. *Diana R.*35. quæ tamen non vbique viget. vti nec recepta eſt matutina collatio in vicem ſerotinæ. quam tamen aliqui à mortali excuſant: quia ſubſtantiam conſueti ieiunij non perimit, dum tempus tantum mutat. ſi qua iuſta cauſa adfuerit, etiam à veniali. *R.*33. interuptio etiam aliquanti temporis vnitatem refectionis non impedit. ſed moraliter continuata cēſetur. *R.*32. nec potus. *R.*23. nec ſiquid bona fide paruum edatur, ne is noceat. *R.*24.

2. Hora refectionis. Conſuetudo etiam quibus demum diebus ieiunium obtineat, diſcernit. *d.c.* 2. §. *de feſtiuitate.* hora etiam cœnæ, ſeu prandij, ex conſuetudine æſtimanda eſt. ita vt notabiliter anticipari non poſſit. *Diana R.* 27. etſi mortalis non ſit culpæ: &, ſi qua cauſa iuſtificetur, anticipatio, nec venialis erit. *ibid.* tametſi Concilium Cabilonenſe ante veſperas manducantem ad horam nonam non ieiunare declarauerit. *c. ſolent. de conſecrat. diſt.* 1. ſi quem tamen occupatio à diuinis abducat, æſtimata veſpertina hora ieiunium ſoluet. *d. cap. ſolent.*

3. Peregrini. Eadem conſuetudo in loco generalis, obligat illos qui in loco degunt, etiam qui ordinarijs ieiunium indicentibus ſubditi non eſſent. *R.*36. an etiam peregrinos? *nulla melior eſt diſciplina graui prudentique Chriſtiano, quam vt eo modo agat, quo agere viderit Eccleſiam ad quamcumque fortè deuenit, eius morem ſeruet, ſi cuiquam nolit eſſe ſcandalo, nec quemquam ſibi. c. illa diſt.* 12. quæ ſententia communis eſt, licet altera nec improbabilis. *quam tenet Diana. R.*2. & arg. *reſ.* 73. 74. *t.* 5. *p.* 3. conſequenter qui à domicilio ab eſt, illius ieiunijs non tenetur. *d. c. illa.* vbi *cum Romam venio*, inquit D. Ambroſius, *ieiuno ſabatho: cum Mediolani ſum non ieiuno.* ratio eſt *in c.*2. *de conſtit. in* 6. quod huiuſmodi obligationes ſint locales, quibus extra locum impunè non paretur. *Diana R.*18. quin imo in loco domicilij, vbi ieiunatur, ſumere poteſt mane collationem loco veſpertinæ, aut horam præuenire non nimis notabiliter, proſecuturus ad locum, vbi veſperi non tenebitur ieiunare. *R.*3.

Infirmi ac debiles à ieiunio excuſandi ſunt, cum non ſubiaceat legi neceſſitas. *d. c.* 2. *hoc tit.* ad hos referuntur prægnantes, & lactentes. *Diana R.*14. ſeptuagenarij ſenes: etiam ſexagenarios, & validos vult *Diana R.* 20. cum ſenectus quaſi morbus ſit, & præſeruandæ valetudini id ſit dandum. atque ita reſpondiſſe Pium V. ſecurius tamen ſenes ſexagenarij robuſto corpore ieiunauerint: ſaltem aliquoties per hebdomadam, arbitrio æquo ac bono ſacerdotis, aut prælati. vt prælatis æſtimationem infirmitatis committit d. c.2. prægnantibus autem facilior debet eſſe indulgentia, ob fœtum, cui piæ facile facere periculum ignaræ facerent. vt ne quidem illis liceat ieiunium ad ſuperandos carnis ſtimulos, cum periculo fœtus *Diana. R.* 30. infirmi tamen iſti & debiles non mox carnibus vtuntur, ſed ex Epiſcopi diſcretione, cum iudicatur neceſſarium. *d.c.*2. conſuetudo tamen ſi nondum ſepteuni carnes comedere permittit, non damnatur. imo *Diana R.* 72. etiam citra conſuetudinem tanquam ex legibus concedit. Debiles.

Neceſſitas eadem facit, vt legi ieiunij non ſubiaceant, qui laborioſas operas aut artificia faciunt. agricultores, fabri ferrarij, murarij, lignarij. *Diana R.* 9. ſutores. *R.*7. an etiam ſartores, & barbitonſores? putant quidam ob Eugenij IV. quoddam priuilegium indiſtinctè artifices à ieiunio eximens. ſed ſanè ratio magis quam verba priuilegij ponderanda ſunt, *V. Dianam R.* 8. *Silueſt. vbi* 5. *nu.* qui accepit priuilegium in laborioſis. 4. Laborioſi.

Quæ ratio facit, vt & concionatores & alij qui officio ſibi incumbenti ſatisfacere non poſſent, niſi liberalius exhiberentur, tantum bona fide ſumere poſſint, quanto ſit opus oneri bene explendo. idemque dicendum de itinerantibus non tantum ex neceſſitate ſed bona fide ſecundum temporum oportunitatem. quod timoratorum conſuetudo extra pedeſtrem fatigationem, aut ſimilem iuſtam cauſam vix recepit.

Obligatione ieiunij ab Eccleſia indicti ſoluit ſolus Papa. Votiuum in melius commutat etiam Epiſcopus, *Silueſter num.* 19. *vbi ſup.* Epiſcopali lege præſcriptum remittit Epiſco- 5. Quis obligationem ieiunandi ſoluat?

pus

pus quia eius eſt legem ſoluere, cuius eſt ferre. conſuetudine ſola inductum conſuetudo, etiam minoris temporis abrogat, quam ab Eccleſia præceptum. Verum vbi neceſſitas ſubeſt, Epiſcopus non tam relaxat, quam non obligare declarat ieiunium, *reſpondemus* inquit Innocentius III. *in d. c. 2. in fin. quod cum non ſubiaceat legi neceßitas; deſiderium infirmorum* (petentium ſibi eſum carnium indulgeri) *cum vrgens neceßitas exigit, ſupportare potes, & debes. vt maius in eo periculum euitetur.* & propterea ferè in Italia vſus habet, vt vtriuſque medici, id eſt, confeſſarij; & ſecularis medici teſtimonium exhibeatur: hic ferè in cognitis ſolius medici corporalis iudicium exigitur; & magis minuſue, pro gradu neceſſitatis, rigor remittitur. *Vide de Ieiunio late Couar. l. 4. var. c.* 20. Non in ſola abſtinentia cibi; inquit Leo, ſtat noſtri ſumma ieiunij, aut fructuoſè corpori eſca ſubtrahitur, niſi mens ab iniquitate reuocetur. Igitur ieiunij pars melior eſt, finiſque Eccleſiæ caſtigare prætcrita; atque impoſterum à vitijs abſtinere.

6. Ieiunium à vitiis. Ad conſulendum ſecuritati conſcientiæ, & corporum commoditati, ac valitudini eorum, qui in exercitibus Regis Catholici in
7. Breue Ieiunii diſpenſatorium pro exercitu Belgico, Belgio & Germania pro religionis Catholicæ defenſione, & rebellium hæreticorum profligatione, militant, Pontifex quotannis facultatem concedit vniuerſis & ſingulis militibus dictorum exercituum, vbi in proxima quadrageſima, vbicumque eos in dictis prouincijs declinare contigerit, ouis, caſeo, butiro, & alijs lacticinijs, nec non carnibus (feria ſexta, & ſabbatho cuiuslibet hebdomadæ, & tota maiori hebdomada quoad carnes exceptis) veſci liberè, & licitè valeant. De vnica refectione non eſt in Breui mentio, ſed illa relicta iuri communi. vt laborioſo exercitio obnoxij corpus ampliori, atque neceſſario ad illud cibo vegetare poſſint. Cauſa Breuis facit, vt verbum *militare* & *milites* non in rigore accipiatur, ſed omnes comprehendat, qui onera militiæ ferunt, duces, centuriones, decuriones, gregarios, tirones, & cuiuſcumq; ſcolæ alios nautas etiam & id genus cæteros, tormentis impedimentis, alijſque militiæ neceſſarijs functionibus addictos, calones etiam, & militum vxores: dum, quam poſſunt militiæ operam nauant, & ſubminiſtrant, vt Germanicarum copiarum mulieres inſignes ſunt adiuuæ in militaribus etiam neceſſitatibus. quin imo ad totam familiam extendi priuilegium conceſſum patri-familias militi quidam arguunt *ex l. 9. C. de prox. ſac. ſcrin l. 1. C. de epiſ. & cl. l. 5. C de ſacroſanct. eccl.* familiam eſſe omnes domeſticos illius expenſis commenſales. *c. 5. de v. ſignific. in 6.* tamen ſi non participant de cauſa finali priuilegij nō facile participes priuilegij faciendi ſunt, ſed perſonale illud videtur, neq; perſonā egredi. dum autē ſimul tolerant militiæ labores, ſuo ipſi nomine acceſſoriè, militare, & Breui cōprehendi videbuntur: obtinereq; illud D. Pauli *ſicut ſocij paßionum eſtis, ita eritis & conſolationum*, quod & in contrarium vertit D. Auguſt. *volumus*, inquit *ſerm. 47 de ſanct. gaudere cum ſanctis & tribulationes mundi nolumus ſuſtinere cum illis. qui noluerit ſanctos martyres, vel in quantum poterit noluerit imitari; ad eorum beatitudinem non poterit peruenire.* & infra *Recuſat eſſe in corpore qui odium mundi non vult ſuſtinere cum capite.* qui ergo non vult participare de labore militiæ, gaudere non debet priuilegio; quamquam vſus obtinuit longè benigniorem interpretationem. Præſertim etiam in præſidijs. tametſi Roma ſcriptum referatur Breui locum dumtaxat eſſe, *ſi miles in expeditione ſit.* quippe in expeditione etiam eſſe cenſetur, qui militiæ cauſa domo abeſt, quamuis non in acie ſit. ſed præſidio. *l. 17. C. de teſtam. militar. & ibi Gotofred. & quæ citat gloſſa in verb. beneficium.* ſi non inſtar domicilij, ſediſq; perpetuæ fuerit. *l. 239. D de verb. ſignif.* alioquin ſi priuilegium ad aciem reſtringatur, illuſorium ferè erit beneficium aduerſus *l. 18. D. de leg.*

DE ÆDIFICANDIS & Reparandis Eccleſiis.

HÆc materia in Conc. Prouinciali Mechlin. ann. 1607. seriò fuit agitata: ſed ob nouitatem rerum per inteſtina bella inductam, quæ pleraſque Eccleſias valde afflixerunt, multas ſolo æquarunt, quod antiquis recordijs, quæ vocant, & vſibus locus non eſſe: ſed ea in caſu reparationis † tantum qualis 1. Reparatio non noua conſtructi Clero incumbit.
vſufructuarijs incumbit, non in nouis operibus obtinere videretur, (vnde in Gallia Carol. IX. edict. 18. Septemb. 1571. & 3. Nouemb. 1572. Clero vniuerſo indulſit, ne ſacra ædificia, quæ ab inteſtinis Galliæ motibus corruerant, reficere teneretur; quæ extarent tamen, ſarta tecta tueretur, *Choppin. Monaſt. lib. 2 tit. 2. num. 13. Gall. qu. 69.*) quodque Concil. Trid. ius commune crederetur in huiuſmodi caſibus reduxiſſe, ac quædam eſſent, quæ ſæculares ita tangerent, vt à prælatis ad officium cogi non ita facilè poſſent: denique vt infinitis litibus ex huiuſmodi diuerſitate caſuum ac recordiorum naſcentibus obuium iretur: Viſum fuit certam incundam eſſe rationem, cui omnes ſe conformare tenerentur.

Itaque Sereniſs. Princeps ex ſuo Conſilio Brab. præclarum aliquem Conſiliarum delegauit, qui cum deputatis Cleri Brabantiæ ſæpe multumque contulit: & denique pluries relatione facta † Principi & Concil. quædam 2. Hodiernū in Belgio ius.
capitula decreta ſunt, per formam Regulamenti. prout aliquot poſt annos eadem per formam edicti in Flandria conſtituta. 2. Octob. 1613. & promulgata. 21. Ian. 1614. in Concilio Flandriæ & typis commiſſa ſunt: Quorum ſumma hæc eſt. Si qui ſpeciatim tractatus aut conuentiones inter aliquos initæ ſunt ſuper his ruinis, ſeruabuntur: ſin minus, prouentus fabricæ impendentur, tam in nouam ædificiorum extructionem, quam antiquorum reparationem: & in templis præſertim ruſticanis ſub concione, aut ſacro, ædiles per populum collectam facient,

cient, & gazophylacium in templo ſtatuetur, in quo recipiantur deuotæ ad hoc opus piorum oblationes. Deinde vbi hæc non ſufficient, ſubſidium ſumetur ab omnibus decimis in manu mortua exiſtentibus, ſiue liberis ad naturam primigeniam reuerſis, ſiue adhuc feudali vel alio nexu aſtrictis, ſiue in manu ſæculari exiſtentibus, quæ tamen doceri poſſint ab Eccleſia eſſe profectæ, poſt Concil. Magnum Lateran. ſub Alexand. III. ann. 1179. celebratum: vt caſu ita poſtulante per annos ſex triens illarum contributioni ſubijciatur. Contribuent etiam iuxta iuris communis diſpoſitionem, qui beneficia in ijs Eccleſijs poſſident. Nihil tamen poterunt ſtatuere ædiles ſine ijs quorum intereſt: & ſine eorum conſenſu vetus forma ædificij non mutabitur; ſed inibitur ratio magis conueniens, vocatis in conſilium peritis, & minus ſumptuoſa. Edent etiam ædiles computus ſuos ijs, qui percipient decimas, vt videant an bene adminiſtrentur, & quantum deſideretur: & vbi hæc non ſufficient, ex indultu Principali tranſibitur ad collectam, & capitationem eorum, qui in ea Eccleſia alimenta ſpiritualia recipiunt. & ſi caſus occurrat hic non deciſus, recurretur ad Principem, aut eius Conſilium, vt amicabiliter, aut alioquin ſummariè & ſine ſtrepitu tranſigatur. Atque hæc omnia prouiſionaliter ad excludendas infinitudines litium. Ad principem, inquam, recurritur, ſi dubium oriatur circa eius conſtitutionem; quia eius ſit interpretari legem cuius eſt condere: alioquin & vt ius commune, & Conc. Trid. *ſ.7.c.8.* ad curam & cognitionem Epiſcoporum reijcit, vt Eccleſias quas reparatione egere iudicauerint, reparari mandent: etiam appellatione excluſa, ſi viſitando decernant.

3\. Ad reparatas iam Eccleſias non pertinet.

Videtur † edictum non ſpectare ad Eccleſias iam reparatas; quia generale eſt futuris non præteritis negotijs leges ferri, tum maxime quia neque finis atque mens, neque verba edicti eo ſpectant. verba omnia futuri temporis ſonum habent: anima edicti ſpirat in duobus in eo relatis punctis: Primò, dicit Princeps ſe illud Regulamentum præſcribere, vt eo citius templis exædificatis DEI cultus promoueatur. Secundò, vt infinitudo litium vitetur. Primum, ædificata iam Eccleſia, ceſſat. Secundum contrariatur intentioni hic ex edicto agentium: nam vbi Principes ceſſare per edictum ſuum volunt lites, illi per hoc excitare eas volunt, & ex eo occaſionem arripere nouæ litis ſuper reparatione iam facta, ſine controuerſia quidem, & quaſi ex debito, ſine emiſſione aliqua contrariæ proteſtationis, prout huiuſmodi reparationes multorum locorum conſuetudines ante edictum ſimpliciter ad parochianos reijciebant. Ex bono tamen & æquo decima nonnihil ex ea pecunia quæ adhuc debetur ob reparationes luere poſſunt, ſeu ex eo reditu cuius nummis capitalibus Eccleſia ædificata eſt.

4\. Neque vbi iuxta priora

Cæterum † vbi ante edictum Clerus functus fuit officio, reparata ea templi parte quæ prioti iure ſeu conſuetudine ad eum ſpectabat, puto non poſſe ex edicti iure, quod ad fauorem & leuamen eius inductum fuit, grauari.

Iura Clerus iam officio functus.

Ad reparationem vero † turris, neque ante, neque poſt edictum ſcio aliquem decimatorem condemnatum, ſed tantum campanæ, & ad eam neceſſariarum trabium &c. Dum tamen edictum conciperetur, ſcio quoſdam Conſiliarios eo inclinaſſe, vt decimæ in contributionem vocarentur: ſed in edicto non eſt expreſſum: credo ob contrarias hic conſuetudines, & diſſidentes tum Conſiliariorum opiniones: Ob quam contentionem aliaſque etiam in fine edicti additum videtur, vt in caſu controuerſiæ per illud non deciſæ recurratur ad Principem eiuſue Concilium. 5.

Neque ad turres.

Defalcanda autem eſt portio † Canonica quæ Paſtori ex decimis ſoluitur, ſimiliaque onera; atque ex reſiduo tantum triens in Eccleſ. reparationem exigi poteſt: prouentus enim bona, & fructus ij cenſentur, qui deductis oneribus ſuperſunt. 6.

Defalcanda portio canonica.

Si etiam per infortunium, † non elocatoris culpa aliquod damnum accidit, cum iubeat edictum prouentus trientem quot annis impendi, ſi collector non ſoluit totum vel partem; eius quod non ſoluit triens cuiuſque pro rata periculo eſt: præſertim quia hanc quotam Princeps obligationi ſubijcit: debitor autem ſpeciei interitu liberatur. accedit finis edicti, vt alleuietur clerus, nec ſupra quam commodè facere poſſit, exigatur. 7.

Et damnum fortuitum.

Quin & edictum ad neceſſarias templi, id eſt, ſubſtantialium partium, tecti, parietum, chori, vel nauis, vt loquitur; &c. reparationes reſtringendum eſt, non vero ad ornatum † interiorem extendendum: vt aliquid materiæ relinquatur deuotioni aliorum. 8.

Ad ornatum intrinſecum non ſpectat.

Quia ſingulorum † annuorum prouentuum trientem in obligatione eſſe dixi, vt ſonant verba edicti, *deux années à payer en ſix années par egale portion, ſcauoir le tiers en chaſcune deſdits deux années.* vbi æqualitas portionis refertur ad trientem in ſingulos annos, non vero ad æqualitatem portionum annuarum inter ſe inuitis incolis, aliter officio decimatores defungi non puto. 9.

Singularum æſtatum tertia debetur.

Enimuero arbitror † non vſque adeo fundatos incolas ſi nunc ſummam duorum annorum petant ſimul, qui antehac tacuerint; nam etſi lapſum ſit ab edicto verbi gratia quinquennium, tamen trientem decimarum non puto ante debitum, quam quibus annis petitur; non enim quaſi ex puro puto debito ſoluitur, ſed magis ex officio Iudicis, qualia non ante debentur quam petuntur. Itaque trientem eo primo anno ſoluendum puto, quo petitur; tantiſper enim ſupereſt ratio edicti, ne ſimul clerus obruatur, ſi ingentem ſummam conferre debeat, ſed quantum facere poteſt, vt dilata & diuiſa ſolutio tempore ipſo fit facilior, vt in quinquennalibus inducijs ex graui æquitate quandoque receptis probamus. quamquam ab aliquibus Brab. Conſiliarijs ſecus audio reſponſum. 10.

Non ſimul tamen exigenda etiam poſt lapſum aliquorum annorum.

11. Cæteroquin ſatis Regulamentum † procedit ex bono & æquo, & conformiter ad ius commune. Quamquam enim qui Eccleſiam deſtruxerunt, ad eam reparandam teneantur, & magiſtratus qui per ſocordiam non impediuit. *Peck. de reparatione Eccleſiarum cap. 3. & 7.* imo & qui vſus eſt Eccleſia vt arce pro rebus ſuis defendendis, vnde euerſio nata eſt, aut aliàs cauſſam efficacem dedit *idem c. 8.*

Regulamento ceſſante qui reparare tenerentur.

12. Tamen cum pleræque Prouinciarum † & ciuitatum reconciliationes harum rerum quaſi memoriam damnarint, redeundum eſt ad ius commune, iuxta quod bona fabricæ imprimis diſcutienda ſunt. *Peck. vbi ſup. c. 14.*

Devs in ſacris literis Iſraëlitas increpat ex captiuitate reduces, quod omnes ad domos ſuas ædificandas conuerterentur, neglecta domo Dei. Similiter Poëta minitatur Romanis,

Delicta maiorum immeritus lues
Romane, donec templa refeceris.

Concil. Trid. *ſeſſ. 21. cap. 7.* ex fructibus & prouentibus quibuſcumque ad Eccleſias quomodolibet pertinentibus, eas reparari iubet; & in eorum defectum omnes patronos vocari, & alios qui fructus aliquos ex dictis Eccleſijs prouenientes percipiunt, ac in horum defectum, parochianos per ſymbola: aut, ſi omnes nimia egeſtate laborant, transferri in vicinas, & erecta in loco cruce ad prophanos vſus non ſordidos permittit applicari. Et hoc caſu intelligo declarationem Cong. Conc. quam refert Serola. *p. 2. v. viſitatio. d. 9. bis verbis, ſi populus nolit Eccleſiam, quæ minatur ruinam, reſtaurare; ea debet penitus dirui. Sa: v. Eccl.* §. 18. Obligat Concilium patronos, & alios qui fructus aliquos ex Eccleſijs prouenientes percipiunt. vbi vox, *alios*, cum præmiſſis videtur ſignificare eiuſdem generis: & propterea patronos Eccleſiaſticos, vt vocantur vulgariter qui per incorporationes, ſeu aliàs poſſident prouentus Eccleſiaſticos, aut decimas: patroni autem illi, qui nihil horum poſſident, an comprehendat Concilium, quæri poteſt: & non comprehendi, niſi eos fortè, qui ſe obligarunt impoſterum rectè dicitur. Verum in reparandis Eccleſijs ferè paſſim conſuetudo (qualis ſeruanda eſt. *c. quicumque, c filijs 16. q. 7.*) ad populum nauis reparationem tranſtulit. Ita iudicatum Pariſijs contra parochianos N. anno 1575. & parochianos de Fontaine eodem anno. Et Conc. Brab. iudicauit pro Capitulo Antuerpienſi contra incolas de Conteca an. 1602. & ita habet generalis conſuetudo locorum quæ nunc & olim ſub diœceſi Cameracenſi fuerunt; quamuis recordia Leodienſia rigoroſius cum decimis agant. Nauis porro eſt quicquid extra cancellos ſeu oxale eſt. *Pec. cap. 13. n. 2. 3.* Enimuero qui decimas & beneficia Eccleſiaſtica poſſident ita reparare tenentur, ne ipſi egeant, *cap. 4. ext. h. t. cap. ſi monachus. 16. quaſt. 2. cap. decernimus. 10. quaſt. 2. Capell. Toloſ. deciſ. 499. facit l. ſi quis à liberis, §. de alimentis. D. de alend. lib.* vti ne quidem priuata debita aliter ſoluere tenetur Clericus, quam ne egeat, ideoque nec cedit foro, nec ob ea incarceratur. *c. Odoardus, de ſolu.* Reparare inquam, non de integro extruere. neque enim eo ius aut conſuetudines extenduntur, *Pecqu. cap. 1. & 2. l. hactenus, D. de vſuf.* ſed magis ad populum hæc pertinent, *c. 1. h. t. arg. c. 27. ſi Epiſc. de offi. io ordinarij in 6.* Ita iudicatum contra incolas de Breyne *aux grands iours de Clermont*, ſaltem ita vt ſine egeſtate tamen fiat, vt ſi Eccleſia maximè egeat, ſine egeſtate Clerus contribuat bonorum ſolùm tertiam aut ſimilem partem: adeoque multum verſatur in hac re arbitrium iudicis. *Chenu au recueil de regl. t. 1. cap. 14. vbi & ſuperiora arreſta refert.* Ius quidem in d. c. 1. ita Eccleſiaſticos vult contribuere, vt populi deuotionem excitent. ſic olim in reparatione templi Hieroſolymitani ſacerdotes decimam decimæ contribuebant; populus ſinguli tertiam partem ſycli per annum. 2. *Eſd. 10.* In contributione autem populi etiam cenſeri nobiles, & alios exemptos tradunt citati *à Barboſa in Collect. DD. ad Concil. Trid. d. c. 7. ſ. 21.* quoniam opus hoc ſpectat obligationem parochialem, in qua omnes pares ſunt, nec eſt vllorum diſtinctio, ſed omnes ijſdem ſacris communicant.

In omnium egeſtate nimia dirutæ Eccleſiæ in vſus profanos, non ſordidos, conuertuntur. *d. c. 7.* veteres quidam canones cœmenta & lapides deſtructarum Eccleſiarum ad ædificia religioſa verti volebant. *c. ligna de conſec. diſt. 1. c. ad hæc de relig. domib.* hic amplius videtur concedi tam quoad ligna & cæmenta, quam quoad fundum. vt in hoc ſacræ memoriæ ergo crux erigatur: illa, ſi in ædificia profana immittantur, abſint picturæ, & ſacræ memoriæ, quæ ſcandalo eſſe poſſint. exiſtimo denique pro reuerentia veterum canonum, ſi ad religioſa ædificia illa verti poſſint, eoque ab aliquibus ambiantur, illis concedenda eſſe, quamuis alij paulo maius pretium offerant, qui illa ſunt profanaturi.

Porro † ſicut laici decimas poſſidentes exempti ſunt ab oneribus Eccleſiaſticis; ita & Eccleſiaſtici, qui decimas non per ſe ad Eccleſiam reuerſas habent, ſed in conſequentiam tantum bonorum laicorum, vt ſi pars ſint aut dependeant ab aliquo eorum Dominio; quia tum non tamquam tales, ſed vt pars Dominij, cuius naturam ſortiuntur & acceſſoriè ſequuntur, poſſidentur. *Molin. ad Conſ. Pariſ. §. 68. num. 24. in prior. edit. §. 45.* quia per talem ſtatum impediuntur ad Eccleſiam reuerſæ naturam recuperare primigeniam, quod alioquin fieret, *cap. dilectus. 34. extra de præb.* vbi donatarius Eccleſiaſticus iuris conferendi, non gaudet iure Regis donantis, ſed quale ordinarium Eccleſia recipit, quia id ius ad Eccleſiam reuerſum erat. Vnde idem cenſendum foret de decimis, quæ cum onere fidelitatis aut clientelæ, alteriuſve ſeruitij remanent, etſi in manu Eccleſiaſtica ſint. Sed in his ſecus proceſſum in edicto, magis ex æquitate, quam mero iure. nam in ipſis Concordatis Brabantiæ etſi in 13.

Quid de decimis in manu mortua exiſtentibus ſiue regreſſu ad primæuam naturam?

petitorio

petitorio cognitio decimarum tanquam merè Eccleſiaſtica ad forum Eccleſiaſticum ſpectare agnoſcatur, excipiuntur tamen decimæ infeudatæ. §. *in cauſis merè eccleſiaſticis*. Quæ exceptio in poſſeſſis ab Eccleſia corruit, ſi naturam primigeniam, quæ cum alijs vniformis eſt, recuperauerint.

An decimæ Melitenſibus conceſſæ à reparatione ſint immunes; an hoc onus naturæ decimarum innexum ſit, aliaque id genus quæſiuimus in *Conſult. canon. h. t. conſult.* 2.

Porrò ad reparationem Eccleſiarum quam proximè accedit inſtauratio & clauſura cæmiterij, & domus presbyteri parochialis. de illa, Concordata Hannoniæ inter Epiſcopum Cameracenſem & Conſiliarios ſuæ Maieſtatis inita 2. Martij 1541. declarant, quod ſpectet ad parochianos, ſicut, inquiunt, eſt iuris; niſi de tractatu aut tranſactione aliqua doceatur, quod ad alios ſpectet. Domum autem presbyteralem etiam incolæ conſtruere tenentur, vt congruè parochus hoſpitari poſſit. Quamquam parochus eam ſartamtectam ſeruare teneatur; quoad mediocres ſcil. reparationes, non vero grauiores. Qua de re arteſta ſunt apud *L. Charond. Reſp. l. 4. res.* 1. *Chenu en ſes Reigl. tit. 1. ca. 12. & 14. Chopp. Monaſt. l. 1. t. fin. n.* 24.

Quando & qualiter nouæ Parochię erigendæ?

14. Enimuero † Concil. Trid. *ſeſſ. 21. cap.* 4. ſtatuit vt in ijs locis in quibus ob locorum diſtantiam ſiue difficultatem parochiani, ſine magno incommodo ad percipienda ſacramenta, & diuina officia audienda accedere non poſſunt, Epiſcopi nouas parochias, etiam inuitis Rectoribus, iuxta formam conſtitutionis Alexandri III. *qua incipit ad audientiam*, conſtituere poſſint. Illis autem ſacerdotibus qui de nouo erunt Eccleſijs nouiter erectis præficiendi, competens aſſignetur portio arbitrio Epiſcopi, ex fructibus ad Eccleſiam matricem quomodocumque pertinentibus; & ſi neceſſe fuerit, compellere poſſit populum ea ſubminiſtrare, quæ ſufficiant ad vitam dictorum ſacerdotum ſuſtentandam. Sic vt omnia hæc ad arbitrium Ordinarij ſpectent, cum priori iure præter iuſtam cauſam Rectoris conſenſus, niſi ſine eius præiudicio fieret, & maioris partis vtriuſque populi adeſſe deberet. *Ricc. in prax. Epiſc. dec.* 554.

Ædificatio igitur & inſtitutio nouæ parochialis Eccleſiæ fieri tantum debet ex neceſſitate, abſque diminutione iurium matricis præter ea bona, quæ in loco abſcindendo poſſidet. *d. c. ad audientiam.* niſi ea abundet, nec adſit modus dotandi aliundè, & inſuper ſine præiudicio poſſidentis. *vt S. Cong. reſpondit 1594. apud Piaſ. p. 1. cap. vlt. num.* 1. Vnde DD. *in c. ad audientiam, extr. de eccl. ædif.* ſcribunt, id quidem debere fieri de Rectoris conſenſu, tamē eo & patronis inuitis fieri poſſe ſi grauis ſit cauſſa. *Azor. Inſt. Mor. p. 2. l. 3. c.* 12. Idem obtinet in Epiſcopatibus ex graui iuſtaque cauſa; *cap. ſicut vnire. extra de exceſ. prælat.* B. Bernard. *Ep.* 131. *Poteſt* inquit, (Romana Eccleſia) *ſi vtile iudicauerit, ordinare Epiſcopatus, vbi hactenus non fuerint: poteſt eos, qui ſunt, alios deprimere, alios ſublimare; prout ratio ſibi dictauerit, ita vt de Epiſ. creare Archiepiſc. liceat, & è conuerſo, ſi neceſſe viſum fuerit.* Ita Bern. qui etiam Pontif. Rom. author fuit, vt ſedes Tornac. quæ vnita fuerat ſedi Nouiomenſi per aliquot ſæcula, fuerit ſeparata, & Epiſcopum quaſi poſtliminio reuerſum habuerit circa annum 1180. regnante Rege Philippo Aug. ſub Eugen. III. Papa, *vt ſcribit Gaguinus in ſuo compendio ſuper Francorum geſtis. l.* 6.

15. Sic ſummo † Reip. & Religionis bono, ad inſtantiam Regis Philip. II. Pontifex Pius IV. 4. Idus Maij 1559. in Belgio erexit nouos Epiſcopatus, & eorum diſtrictus in diœceſes erigendas ſeparauit ab Epiſcopatibus Leodienſi, Vltraiectenſi, & Cameracenſi, alijſque, erecta ſede Epiſcopali Cameracenſi, & Vltraiectina in Archiepiſcopalem, ac Collegiata Eccleſia Mechlinienſi in Metropolitanam quæ prima eſt, vt in exequijs Imperator. Rudolphi, Mechlinienſi, Cameracenſis ceſſit, vindicias ei addicente Sereniſſimo Principe noſtro. etſi tamen Archiepiſcopus Mechlinienſis Belgij primas non ſit, ſed inter cæteros primus.

Erectio nouorum in Belgio Epiſcopatuum.

Igitur nouæ parochiæ non pro libitu erigi, ſed ex iuſtis cauſis tantum, ijſque duabus, diſtantia, ſcil. aut difficultate itineris *in d. c. ad audient.* permittuntur: alioqui pro numero populi plures ſunt ſacerdotes aſſumendi: etiam in capella ſub parochia diſſita, etiamſi pars parochiæ intra pars extra ciuitatem ſit: & illius magna ſit latitudo: cum eſt huiuſmódi capella. nec veteri parochiæ minuendæ ſunt decimæ, aut poſſeſſori præiudicandum, niſi illa abundet, & ſaluo honore pro facultatibus: vt ne minutæ quidem decimæ auferri debeant non abundanti, nec vero ſupplens partem defectus dotis, ius patronatus acquirit; ſaltem inſolidum: ſed magis rector matricis: nec veteri patrono præiudicandum eſt: & non dotantibus inſolidum aduerſatur Conc. Trid. *vt latius diximus in Conſult. canon. h. t. conſult.* 1.

Nec debet permittere Epiſcopus ædificationem Eccleſiæ ſine dote, alioquin ipſe ad dotandum teneretur, ſicut ordinans ſacerdotem ſine titulo. ſed poteſt tamen populum cogere ad neceſſaria parocho nouo ſuppeditanda. *Trident. d. cap.* 4. quod amplius eſt quam *in d. cap. ad audientiam*, vt & quod Epiſcopus procedit vt delegatus Apoſtolicus. *in d. cap.* 4. 16.

Anniuerſarius † autem conſecrationis dies ex cauſſa in alium reduci poteſt. nec conſecratio fieri debet ſine reliquijs Sanctorum Canonizatorum, & remotis alijs corporibus, ſi quæ ſub altaribus ſepulta ſunt. *Piaſ. ibi ex Cong. Conc.* Quæ porrò ſpectant ad erectionem noui monaſterij, diximus *tit. de Regul.* 17.

Fabrica B. Petri in Vrbe quæ † priuilegia ex conceſſione ſummorum Pontificum habeat; vide apud *Quar. v. fabric. S. Petri, Serol. v. Legatum. §. 9. p. 2. & v. fabrica Eccleſia.*

DE IMMVNITATE Eccleſiæ.

Immunitas Eccleſiæ cõmendata à Tri.Conc. omnibus Principib.

1. ADhortatur Concil. Trid. *ſeſſ.25.cap.20.* omnes Reges & Principes, † vt quo largius bonis temporalibus, atque in alios poteſtate ſunt ornati, eo ſanctius quæ Eccleſiaſtici iuris ſunt, tanquam Dei præcipua, eiuſque patrocinio tecta venerentur, nec ab vllis lædi patiantur. Eam in rem quia inſignis eſt Epiſtola, quam Alexand. VI. 22. Oct. 1492. cum in Brabant. iura Eccleſiaſtica minui dicerentur, ſcripſit Philippo Archiduci Auſtriæ, Burgundiæ, & Brab. Duci, † viſum eſt hic eam inſerere. *Dilecte fili, ſalutem &c. Auctoritatem ſanctæ ſedis Apoſtolicæ in tuis dominijs, & præſertim in Ducatu Brabantiæ contemni, libertatem Eccleſiaſticam tolli, multorum fide dignorum teſtimonio intelligentes, mirati ſumus, pariter & doluimus. Nec ſane id nobilitati tuæ aſcribimus, qui per ætatem fortaſſe perſpicere non potes, quantum iſta conſcientiæ, honorique tuo obſint; cum tamen in tenera ætate, optima indole, & ingenio, vt audiuimus, præditus ſis, Præceptoris vicem apud te ſuſtinere poſſe facile credimus. Qua de re te hortamur in Domino, vt qui magis Rex Regum Deus tuum Principatum ſtabiliat, inter cætera tuæ inſtitutionis præcepta, id primum eſſe non negligas, quod Deum colas, Deum timeas, & illum in ſuis miniſtris venereris; eccleſiaſtica iura nullo vnquam tempore violari permittas, Apoſtolicæ quoque ſedis auctoritatem & Chriſti Vicarij Iuriſdictionem à tuis ſubditis dilaniari non ſinas; & ſi quid in his ſub tuæ nobilitatis vmbra temerè commiſſum fuit, id mox emendari ac in irritum reuocari facias: ne ad culpam tibi imputetur, quod te permittente in deteſtabilem traheretur abuſum. Nam qui ſecus egerit, non facile reperies quenquam ex his proſperè regnaſſe. ſunt tam ſacri quam gentilium codices pleni exemplis; intellige ex tuis aulicis quam felicibus tui progenitores, donec hæc obſeruauerint, claruere ſucceßibus. Tu igitur diſce iuuenis ſic Principatum tenere, vt Chriſto Principi Regum terræ, qui te fecit Principem, quod optamus, placeas, ne tandem cadas ſicut vnus ex Principibus priuſquam conſeneſcas. Dat. Romæ &c. die 22. Octob. 1492. Anno 1.*

2\. Olim qualiter Archiduci Philippo Pulcro à Rom. Pont.

Et præcipuis eius Aulicis.

3\. Eandem † in ſententiam idem Pontifex tunc ſcripſit Duci Saxoniæ, qui tunc has ditiones nomine impuberis Ducis gubernauit, vt illius ita iura tueretur, vt quod DEI eſt Deo ſeruaretur illæſum: Engelberto a. Naſſouio, Ioan. de Bergis, Ioan. Carondelet Cancellario Auſtriæ, & Burgun. Iohanni autem de Houthem Cancellario, & Concilio Brabantiæ mandauit ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, vt quædam mandata & ſententias aduerſus Eccleſiam, Eccleſiaſticas perſonas & ſuper illarum reb. & bonis conceſſa annullarent, & reuocarent, in priſtinamque libertatem reſtituerent. Epiſcopo autem Leodienſi, Cameracenſique ſimiliter mandauit vt in Eccleſiæ defenſionem ſic inuigilarent, quatenus attentata reuocarentur; alioquin dictas cenſuras publicarent. Abbatibus vero Affligienſi & Parcenſi, cur qui intelligerent iuriſdictionem & libertatem Eccleſiæ contemni, & extingui, ex aduerſo non ſtarent, nec Pontifici curarent reuelare? mandans vt negligentiam accurata diligentia caſtigarent.

Exſtat † præclara Bulla Martini V. anno eius primo, pro Clero diœceſis Cameracenſis, quæ non minimam Belgij partem tunc continebat, vbi præfando, quod alicubi deterioris conditionis factum Sacerdotium videretur, quam ſub Pharaone fuiſſet, qui alijs ſeruituti ſubactis, ſacerdotes & poſſeſſiones eorum in priſtina libertate dimiſit, mandauit publicari & obſeruari decreta Concilij Lateranenſis, Honorij III. & ſanctionem Friderici II. Imp. cum ferretur adhuc ſub ſedis Romanæ obedientia exiſtentis, quam extensè refert, & cuius fragmentum eſt in *Auth. Caſſa. C. de ſacroſan. Eccleſijs*, nec non Caroli IV. Imperat. qui refert diuerſa ſtatuta contra libertatem Eccleſiaſticam ſeu perſonarum, ſeu rerum, & ſpeciatim inhibitionem, quod nulla bona temporalia in poteſtatem Eccleſiaſticam transferrentur, edita, eaque irrita eſſe, & irritari, & impoſterum talia non edi ſub Imperialis Banni pœna; alijſque vniuerſis ſub Imperio conſtitutis mandat ſpeciatim, ne quid contra perſonas Eccleſiaſticas ſtatuatur, ne rebus eorum vlla onera cuiuſcumque nominis imponantur, hortando & requirendo Prælatos, in quorum diſtrictibus talia committerentur, vt ipſi Imperialem legem per eorum Eccleſias & Synodos publicarent. Quod & ipſum mandat dictus Martinus, vbi & quando expedire videbitur fieri, & contra tranſgreſſores, ſine diſſimulatione per cenſuras procedi. 4.

Et à Carol. 4. Imp. & Martin. 5. Pont. per Germaniam & Belgium ſancita.

Quod ſpectat † ad immunitatem templorum ſacrorumque locorum, ius Aſyli ex veteribus ſacris legibus conſtitutum, & apud Ethnicos iam olim vſitatum fuit. Coral. *Miſcell. lib.5. cap.23.* Cadmum primum Aſylum inſtituiſſe contendit. Couar. *var. reſol. lib.2. cap. 20. num.2.3.4.* plurima antiquorum exempla profert. Eſt & illud Hecubæ apud Virgilium, 5.

Ius aſyli quam antiquum.

Huc tandem concede, hæc ara tuebitur omnes.

Contentiones Græcarum & Aſiaticarum ciuitatum apud Senatum Rom. antiquitate ſumma munitas quoad immunitatem templorum inſigniter recitat Tacit. *Ann. l.3. & 4.* cum ea ſuſpenſa eſſet à Præſidibus donec à Senatu probaretur. Ad quem modum ad ſacra confugiendi deinde acceſſit refugium ad ſtatuas Principum.

Canones multa ſanxerunt de immunitate confugientium ad Eccleſias: ſed ſuperuenit Conſt. Greg. XIV. † omnibus priuilegijs reuocatis, & ad vnam formam reductis: diſponens vt laicis ad Eccleſias locaque ſacra & Religioſa prædicta confugientibus, ſi fuerint publici latrones, viarumque graſſatores, qui itinera frequentata, & publicas ſtratas obſident, ac viatores ex inſidijs aggrediuntur, aut depopu- 6.

Nouiſſimum ius Greg. 14.

depopulatores agrorum, quive homicidia, & mutilationes membrorum in ipſis Eccleſijs, earumve cæmiterijs committere non verentur, aut qui proditoriè proximum ſuum occiderint, aut aſſaſſini, vel hæreſis aut læſæ maieſtat. in perſonam ipſiuſmet Principis rei, immunitas Eccleſiaſtica non ſuffragetur: ſed qui talia delicta commiſiſſe videbuntur, quando à Curia ſæculari requiſiti Epiſcopi fuerint, ipſi vel curia ſæcularis de Epiſcopi, Officialis, ſeu alterius ab eo poteſtatem habentis, & non inferioris, licentia extrahantur, & ad carcerem Epiſcopi traducantur; ſub oportuna cuſtodia: nec inde extrahi, Curiæque ſæculari prædictæ conſignari, nec tradi poſſint, niſi cognito prius per Epiſcopum, ſeu ab eo deputatum, an ipſi verè crimina ſuperius expreſſa commiſerint, tuncque demum de mandato Epiſcopi per iudicem Eccleſiaſticum Curiæ ſæculari, quacumque appellatione poſtpoſita conſignentur; ſi ſæcularis ſecus faxit, cenſuras incurrit latas contra immunitatis infractores.

7. Iuxta quam Conſtitutionem, & imo vbi ea publicata non eſt, de iure, ea cognitio † ad Eccleſiaſticum iudicem ſpectat, cum quæritur, an quis immunitate Eccleſiæ gaudere debeat, nec ne: ſeponendo aliam quæſtionem, an ſine licentia Epiſcopi extrahi poſſit, quem non gaudere debere conſtat. In qua diuerſus quidem paſſim vſus eſt de facto; etſi de iure extrahi ſine licentia non poſſit. *Vt habet Boer. deciſ.* 107. & nunc eadem Bulla clarè decidit. Ea itaque in prima quæſtione primo attendi poſſunt Concordata inter Duces Brabantiæ & Epiſcopos Leodienſ. & Cameracenſ. inita, §. *quoad vero violationem immunitatis Eccleſiæ: cognoſcet Iudex Eccleſiaſticus &c.* Facit eodem *c. ad Epiſcopos.* 17. *q.* 4. *ad Epiſcopos* (inquit Gelaſius Papa) *direximus iuſſionem, vt eos qui Eccleſias violaſſe perhibentur, acceſſu earum iudicent indignos:* quibus verbis diſertè aſſeritur authoritas Epiſcoporum iudicandi de ijs, quibus immunitas competere debeat.

Quæſtio an quis aſylo dignus ſit, cognitionis eſt Eccleſiaſticæ.

Vnde idem Pontifex *ibidem in cap. frater* vtitur his verbis, *quod nec poteſtatibus, nec principibus vnquam licuit perpetrare, vt hominem in Sanctuario conſtitutum captata ſacerdotis abſentia reluctantem, reclamantemque violenter abſtraherent.* Quare B. Auguſt. ibid. *in c. Miror,* Bonifacium ita alloquitur, *quo inſtigante facere auſus es? hominem de Eccleſia rapuiſti,* &c. *ergo ſi amicus intenditur, cur Deus offenditur? ſed ſi de poteſtate præſumitur, Nabuchodonoſor Regem intende &c. Eccleſiæ igitur illaſum reuoca.* vbi donec id factum fuerit, Bonifacium à communione ſegregauit. Quos canones ſi quis in notorio delicto & iure non procedere contendat, at ſaltem vbi controuerſia eſt, delictum aliquod immunitate dignum ſit an non; locum habere fateri oportet. Reſpondiſſent enim iſti Principes Gelaſio & Auguſtino illos excommunicanti, iudicaſſe ſe Aſylo indignos, & ſanxiſſe, vt à ſanctuarijs auellerentur. Religiosè itaque ipſe Rex Scotiæ *in ca. inter alia, extra de imm. Eccl.* Pontificem conſuluit de his qui immunitate gaudere deberent, non authoritate ſua ſanxit, quod luberet aut videretur; & Pontifex quid ex ſanctorum Patrum decretis faciendum eſſet, reſpondit. Quando vero id ex antiquis canonibus non eliceretur, Eccleſia decidere ſolet. Sic Gregor. IX. *in c. fin. extra de imm. Eccleſ.* quod antea determinatum non erat, mandat Archiepiſcopis Toletano, & Compoſtellano, vt publicent delinquentem in Eccleſia, non debere gaudere eius immunitate. Et quidem cognitio huiuſmodi immunitatis adeo antiquitus viſa eſt eſſe iuris Eccleſiaſtici, vt illius violatio Epiſcopo componenda, id eſt, emendanda decreta ſit in Concil. Tribur. *relato. c. ſi. quis.* 17. *qu.* 4. vtpotè cum ea, ſi iuris diuini non ſit, (quod plerique Canoniſtæ tradiderunt,) at ſaltem quam proximè inde deprompta eſt, vtpotè cum agatur de reuerentia Deo, eiuſque domui debita: cuius determinatio, quæ quantaque eſſe debeat, procul dubio ab ijs petenda eſt, quibus iuris diuini partes delegatæ ſunt. In eum ſenſum, Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *c.* 20. aſſerit Eccleſiæ & perſonarum Eccleſiaſticarum immunitatem Dei ordinatione, & Canonicis ſanctionibus eſſe conſtitutam. Denique quicunque authores in reſolutione ſupraſcriptæ quæſtionis quam minimum Eccleſiæ deferunt, ij ſaltem fatentur cognitionem immunitatis eſſe mixti fori, adeoque præuentioni eſſe locum: ſed id cum de facto quæritur, non cum de iure, ſcil. an hoc crimen de iure immunitatem habeat, non cum quæritur, an hic hoc crimen commiſerit. Atque hæc quidem abundè ſufficere videntur præſertim vlterius facta relatione ad ea quæ ſcribit Borgninus Caualcanus. *l.* 5. *dec.* 21. *n.* 16. vbi luculenta ſolutio habetur omnium eorum, quæ vlterius adferri ac obijci poſſent.

Adhæc Caualc. *ibid. num.* 29. aſſerit, ne qui- 8.
dem † licere iudicibus reos è templis eripere, non tantum vt ad ſanguinem damnent; ſed ne quidem vt ad bannum, vbi dicit ſe vidiſſe ſuper ea re litteras à Cong. Card. ſcriptas ad Epiſcopum Papienſem iuſſu Pontificis, vt faceret remitti captos & relegatos in Eccleſia à iudice ſæculari, & bannum cancellari, ex eo quod ad iudicem ſæcularem non ſpectabat talis cognitio, & Epiſcopos debere tueri immunitatem Eccleſiæ ſine timore etiam vſque ad effuſionem ſanguinis. Pro ciuitate quidem Antuerpienſi res expedita eſt: nam in tractatu quem Epiſcopus Cameracenſis habuit cum ciuitate Antuerpienſi anno 1514. vlt. Maij, in principio diſponitur conformiter Bullæ Greg. XIV. quod Decanus Chriſtianitatis veniet ad fugitiuum, & habita informatione nomine Epiſcopi, permittet duci reum ad carcerem ciuitatis, qui in eam rem Epiſcopo commodetur; ſic quod in corpore aut membris nihil ei fiat, neque ius vllum aut proceſſus contra eum formetur, ſub pœna excommunicationis & ceſſationis à diuinis, donec per Officialem aut deputatum declaretur an immunitate loci

Aſylum etiam à banno tuetur.

gaudere debeat; ſumptibus tamen ciuitatis;& caſu quo declaretur, quod immunitate gaudere debeat, reſtituetur loco vnde deductus eſt, & ibi liber relinquetur; & ſi ſecus iudicetur, reducetur nihilominus ad eum locum, & ibi ſæculari iuſtitiæ permittetur, vt abducant: rogando nihilominus pro gratia. Certè præclara prudentia illius Epiſcopi Iacobi de Croii, quam ſedes Apoſtolica pro vniuerſalis orbis regimine poſtea imitata ſit. In Concordatis Hannoniæ inter Epiſcopum Cameracenſem, & Conſiliarios ſuæ Maieſtatis *initio 2. Martij* 1541. (vbi quidem ſemper ſtrictè habita fuit iuriſdictio Eccleſiaſtica,) hac de re conuentum eſt, quod in caſibus *ca. inter alia. extra h. t.* & homicidio deliberato, quod vocant *vilain, & de faict d'aguet*, aut vt Franci, *de guet à pens.* ſine præuia declaratione Officialis poterunt rei è ſacro loco extrahi: ſi porrò extraxerint ſæculares, qui hæc non commiſerunt, tenebuntur immunitatem redintegrare; & in caſum recuſationis, cognitio & declaratio competet Officiali Cameracenſi, ſicut ab omni tempore competijt.

Ad Epiſcopos autem, ſeu eorum deputatos, non inferiores, decernit Gregorius hanc quæſtionem pertinere. Clemens tamen VIII. *conſt.* 1595. *inc. aqua.* quoad milites Melitenſes ad eorum ſuperiores cum Epiſcopo ſpectare iubet.

9. Hæc Conſt. Greg. agit de laicis extrahendis: poteſt itaque inferri, probari eam ſententiam, quæ dicit Clericos ob crimina extrahi à ſuis iudicibus poſſe, *de qua Couar. l. 2. var. reſol. cap.* 20. *Abbas in c. inter. extra hoc tit.* vel ideo quod iudicia Clericorum ſint ad correctionem, cui impediendæ non datur Aſylum, ſed parcendo ſanguini. *Ricc. in prax. cler. deciſ.* 591. Adeoque ſi ageretur de crimine contra Clericum ad finem, vt eo probato depoſitus, degradatuſque traderetur corporaliter puniendus brachio ſæculari; eo caſu extrahi non poſſet: *Diana p. 1. t. 2. r. 24. p. 3. t. 2. r. 38.* quin nec Clericus in minoribus à iudice ſæculari poſſet extrahi. *M. Ant. Gen. in fin. vbi ſupra.*

Cõſtit. Clericos non tuetur niſi extra cauſam correctionis.

Vetat nihilominus conſtitutio quaſcumque perſonas Eccleſiaſticas, ſæculares, vel cuiuſuis ordinis aut militiæ regularis, quorumcunque priuilegiorum, indultorum, aut conceſſionum prætextu, quæ omnia ad terminos iuris reducit, etiam criminum exemptorum reas ſecularem curiam abducere, carcerare, cognoſcere, aut quoquo modo procedere. alias quam de iure: & per priuilegia eiſdem ordinibus aut militiæ conceſſa permittitur.

10. Quod ſi hæreticus ob debita incarceratus, carcerem effregit, atque ad locum ſacrum confugit, & requirit creditor vt extrahatur, & carceri rurſus mancipetur, primò quia debitores ad illudendos creditores non debeant habere immunitatem, ſecundò quia neque effractores carcerum, tertiò quia multo minimè hæretici? in his locis ſequamur opinionem Couarruuiæ, vt ob debita nemo extrahatur. *var. reſ. l. 2. cap. 20. num.* 14. Criminal. inſtr. an. 1570. art. 66. & quamquam ex lege regia in Hiſpania, alijſque locis ſecus obtineat; hic tamen ius ſequimur. Et vero conſtitutio Gregorij XIV. de debitoribus extrahendis non meminit, ideoque Ceuallos de *cogn. per viam viol. p. 2. quæſt. 5. num. 5. & ſequen.* contendit extractionem debitorum neque Conc. Trident. (quod ſ. 25. cap. 20. generalibus tantum verbis vtitur) neque Conſt. Greg. XV. aduerſari. dummodo detur cautio de non procedendo contra eos criminaliter. verum quidem eſt quod Conſt. fraudulentos decoctores à prædeceſſoribus ſuis excluſos narret: Ipſe tamen in verbis diſpoſitiuis ſanctionis ſuæ (qua omnia priora priuilegia ad vnam formam reducere ſe profitetur) nihil ſtatuit. Effractores vero iure, *Couar. vbi ſupr. num.* 13. & conſuetudine hic vſitata, non extrahuntur, & quamuis effractio crimen ſit, ob quod etiam, ſi ob crimen capti ſunt, confeſſi conuictique ab aliquibus creduntur: non tamen inter ea crimina à Gregor. recenſetur, ob quæ extractio permittenda ſit. Et ſi ob crimen ab eo exemptum captus eſſet: non tamen ideo foret extrahendus; niſi conſtaret, vt inquit conſtitutio, quod ipſe verè crimina ſuperius expreſſa commiſerit. Hæreticus quidem extrahi poteſt, ad punitionem criminis, *vt inquit Couar. vbi ſup n.* 11. & clarè decidit Conſt. Greg. & olim Ioannis XXII. 1316. *in Bullario.* ſed hic criminaliter non agitur contra hæreticum: prout criminales hæreticorum punitiones tempora hic non permittunt neque extrahi petitur, vt talis; ſed vt debitor & quando criminum rei extrahi petuntur exigit d. Conſt. Greg. vt Iudices Eccleſiaſtici *à curia ſeculari fuerint requiſiti*; non à priuato atque ob priuatam cauſam, diuerſamque à crimine. Quin & ſpeciale eſt, vt in materia hæreſis Iudex Eccleſiaſticus nullius alterius motum ſequatur. *de crimine*, inquit conſtitutio, *hæreſis, cognitio ad forum eccleſiaſticum tota pertineat, neque in ea curia ſecularis quoquo modo ſe intromittat.* Quoquo modo, inquit, vt Iulius Tertius 1551. *conſtit. inc. licet.* & conſonat *c. vt officium.* 11. *§ demq, de hæretic. in 6. cognitio*, inquit, *omnis*: poſt condemnationem, etiam punitio ſecularis. denique forum Eccleſiaſticum indefinitè dicit, cum in alijs criminibus Epiſcopum, aut ab eo deputatum exegiſſet ne fortè videretur excludere hic inquiſitores, quibus id Ioan. XXII. 1316. cuius conſt. eſt in Bullar. conceſſit, vt hæreticos ad loca ſacra fugientes poſſint ipſi extrahere: nec Epiſcopi impedire.

An hæreticos?

Qui in ipſis Eccleſijs peccant; immeritò implorant auxilium. vt Tacit. *l. 3. Ann. neque quemquam*, inquit, *in Capitolium aliaue Vrbis templa perfugere, vt eo ſubſidio ad flagitia vtatur.* Vnde & hos Conſt. excludit; ſed loquitur tantum de occidentibus? vel mutilantibus in Eccleſia. Quid ergo de furantibus & ſimilia committentibus? iure tuti non ſunt, *c. frater, cum ſeq. 17. qu. 4. Farin. pr. Crim. l. 1. t. 4. q. 28. n.* 24. 52. 57. 74. Et valde vſus etiam poſt hanc

An in Eccleſia delinquentes.

An fures?

Conſt.

Conſt. inclinat; ſed dubito, cum loquatur in maioribus, an ad minora poſſit extendi; ſed & hoc niſi fiat, ipſi Eccleſiæ noxium foret. Itaque in dubio pro Eccleſia & anteriore iure reſpondendum videbitur.

Cui accedit quod conſtitutio Gregorij tam in præfatione & narratiuis verbis quam diſpoſitione loquatur de facultatibus, & indultis extrahendi, priuilegijs, & gratijs per Sixtum V. Pium V. alioſque conceſſis, quodq́ue illorum differentias ad vniformem regulam reducere, perperam interpretandi occaſionem ſubmouere, & ne Eccleſiaſtica iura conculcentur prouidere voluerit, etiam vltra id, quod vetus Canonum norma præſcripſerit: in quibuſdam caſibus permittendo, nullo autem verbo facultatem extrahendi à iure conceſſam reſtringit. quod tamen in iuris correctione diſertè fieri oporteret: adeo vt nec eo caſu procedat argumentum à contrario ſenſu, ceteroquin in iure validiſſimum. Quare nec in hac quæſtione illud formare poſſimus ex eo, quod Gregorij conſtitutio inter reos, quos extrahi permittit, eos referat, qui homicidia & mutilationes membrorum in ipſis Eccleſijs, earumue cemiterijs committere non verentur: quaſi ij, qui furta, minoraq́ue delicta in ijs locis committunt, non extrahantur. præterquam quod ex fluxu ſermonis de varijs homicidiorum generibus agentis, facilius inciderit mentio per homicidia aut mutilationes, quam alia crimina, delinquentium. accedit quod c. fin. *ext. eodem* illis ipſis verbis vtatur. ex quo fonte cum ea fluxerint, energiam eandem vt habeant, conueniet. at d. cap. fin. vera & communis doctorum ſententia non reſtringit ad homicidia & mutilationes, ſed pro exemplis ea accipit dumtaxat. Licet Ludouicus Romanus ferè ſolus contrarium tenuerit. *Couar. var. reſ. l.2.c.20. num.15. & latius Farinacius vbi ſupra & quos allegant*, quos iuuat generalis ratio *in d. cap. fin.* propoſita *in verſ. cum autem in eo.* Cenſemus igitur Gregorij conſtitutionem non ad reſtringendum ius, ſed priuilegia pertinere.

An homicidas præmeditatos?

An igitur qui homicidium deliberatum de quo mox ſupra diximus, commiſerit, extrahi permittetur? fauet C.1. *extra de homicidijs* ex lege veteri ſumptum, vt ſi quis per induſtriam & inſidias proximum occiderit, ab altari auellatur, & moriatur; vſus & praxis ferè communis. *Guido Papa deciſ.221. Boer. dec.19. Gomeſ. var. reſ. t.3. cap.10. num.2. Instruct. crim. Philipp. II. ann. 1570. art. 66. concordata, vt dixi Hannonia, aliaque.* Verum quia inter alia publicum tantum latronem, nocturnum depopulatorem, inſidioſum in itineribus publicis aggreſſorem, ab aſylo reijcit, ideoq́ue magnus etiam doctorum numerus deliberatum homicidam ab Eccleſia defendendum aſtruit, vt iuris controuerſi hæc quæſtio ante hac fuerit: dicemus Pontificem videri pro poſteriore parte decidiſſe, quando aſſaſſinus vel proditorius homicida non fuerit; quem dum excipit, reliquos incluſiſſe cenſebitur.

An maieſtatis reos?

Quid dicemus de reo læſæ maieſtatis, quem ex priori iure ab Eccleſia non defendi paſſim traditur: & tamen Gregorij conſtitutio non niſi eum reijcit, qui læſæ maieſtatis in perſonam ipſiuſmet Principis reus ſit. ſi iuris correctio non admittatur, non eſt ambiguum, valde abuſu prorogatum eſſe hoc crimen, vt non tantum extenſum fuerit ad Conſiliarios Principum laterales, ſed & alios gradus minorum gentium. In his ſi homicidium inciderit ob priuatas fortè ſimultates, ad excepta crimina non pertinebit, ſed læſæ maieſtatis à Gregorio reuocatur ad primum gradum, adeoq́ue perſonam Principis, eoſque qui perduelles vocantur, & hoſtilia aduerſus Principem agitaſſe conuincuntur, vel Rempubl. ob quam, cuiuſque caput eſt Princeps. ſic quod Gregorij conſtitutio non ſecus obtineat in eo, qui Rempubl. prodere, quam qui Principem inuadere molitus fuerit.

Sed & illud quæri poteſt, an Conſtit. locum habeat in delictis † præſcriptis 20. annis vel penè eo extenſis, cum pœnæ huiuſmodi temporis lapſu tollantur penitus, vel mitigentur: *vt eſt text. in l. querela, C. Ad leg. Corn. de falſ. Prof. Farin. prax. crim. l.1.t.1. quæſt.10. num.84.85.* cum verba ſint accipienda cum effectu; & eundem effectum non habent crimina præſcripta, vel tam diutino lapſu mitigata. Videtur quod non; ſed quod tempus ſaltem imminuerit eatenus acerbitatem, vt non qualificata, ſed communia cenſeri debeant, quæ ab immunitate non ſecludunt. At, inquies, præſcriptio hodie non adeo viget. ſed reſpondeo, conſtare ex Chenu *en ſes notables queſtions. quæſt.83. Papon. arreſt. l.24. tit.11. arr. 1. & ſeq. Imbert. Inſt. for. l.3. cap.9. gloſſ.1.* eam diuerſis ſupremarum Curiarum arreſtis, & iam his vltimis annis firmatam: quin & eam probat Damhouder. *in praxi criminali ca.1. & 8. num.24. qui praxin noſtram apprimè nouit.* Et quamuis in foro ſæculari non foret ſeruata; tamen in Eccleſiaſtico habere locum debet: quod non ijſdem legibus conſtat, adeoq́ue ibi non tantum non vſu, ſed contrario vſu, vt leges ſolent, abrogata doceri deberet. 11.

An delicta vetera in Conſt. recepta ſint?

Et quanquam † notoriè conſtaret quem commiſiſſe crimen exemptum in d. Bulla, nihilominus debet eiuſdem diſpoſitio ſeruari, vt per manum Eccleſiaſticam extrahatur ad carcerem Eccleſiaſticum, & cognoſcatur & decidatur an immunitate gaudere debeat, & ſi contra ſit factum; Eccleſia debet contra ſpolium reſtitui, & poſtea extrahi reus rurſum & cognoſci. *M. Anton. Gen. in praxi. cap.18. num.5.* Inſuper Iudex qui non extraxit nec mandauit, ſed ab alijs extractum condemnat, nihilominus incurrit pœnam excommunicationis hic comminatam. *M. Anton. Gen. ibid.* Vnde & mandantes & non reſtituentes apparet comprehendi, vt ipſos violantes, & mandantes crimina hic recitata perinde atque crimina ipſa perpetrantes. *Idem ibid. numer.7.* Ratio eſt in reſponſo Alexand. III. *in cap. mulieres 6. §. fin. extra de ſent. excom. in l.1. §. deteciſſe D. de vi* 12.

Exempti criminoſi ſub forma præſcripta nihilominus extrahendi.

& vi armata l. non ſolum, D. de Iniur. l. non ideo 5. *C. de accuſ.* Quam excommunicationem etiam incurrit extrahens ad finem componendi pacem, &c. *ibid. num.* 9.

13. Tamen abſolutio ob violatam immunitatem Eccleſiæ contra hanc Bullam ſpectat ad Ordinarium, quia non † reſeruatur Papæ, neque enim omnes violantes immunitatem Eccleſiæ in Bulla cœnæ comprehenduntur, ſed ſtatuentes contra eandem. *Ita Iud. in Cur. Neap. refert M. Ant. Gen. in prax. c.* 18. *num.* 3. 4. ſed Clem. VIII. decreto eiuſmodi abſolutio ſedi Apoſtolicæ eſt reſeruata. ſed hanc reſeruationem ſpectare non ordinarios, ſed regulares tantum multi exiſtimant. *vid. Dianam p.* 1. *tr.* 3. *r.* 41.

Excommunicatio Conſt. non reſeruata.

14. Porrò Conſt. Greg. XIV. diſertè † dicit, vt rei condemnati, vt aſylo indigni, appellatione poſtpoſita, brachio ſæculari conſignentur. vbi & deuolutiuum, non ſuſpenſiuum effectum intelligo: nam antequam Eccleſiaſticus in ſecunda inſtantia pronunciaſſet, ſæcularis ad condemnationem & executionem capitalem proceſſiſſet, quo ergo deuolutio ſine ſuſpenſione ſpectaret? Sed quæri poteſt, ſi reus immunitate dignus iudicetur, an reſtituatur appellatione Officiarij poſtpoſita? quod expreſſè non dicitur: & fauor iuſtitiæ dubium facere videtur; ſed rectius eſt ad paria duci, vt quod reo, pro quo eſt fauor immunitatis, reuerentiæ Dei, & aſyli, quæ hic quaſi ad iuſtitiæ euaſionem inuenta, licitum non eſt; Officiario actori licitum non exiſtat. Sed reus Eccleſiæ reſtitutus, ſi quia expenſæ compenſatæ ſint, quod neque ſatis crimen, neque nihil probatum ſit, appellet à compenſatione; non exiſtimo deferendum: ne in parte vel acceſſorio aliud ſtatuamus quam in toto & principali.

Sixtus V. breue conceſſit pro Regno Neapolitano, & Prouincia Aprutij, ne vlli Banniti immunitate locorum tuti eſſent, vel à Prælatis celarentur ſub grauibus pœnis. *refert Quar. v. Banniti.* ſed eſt localis & temporalis conceſſio.

15. Tranſeamus ad aliud genus immunitatis † Eccleſiaſticæ. Inter ſcelera Neronis refertur, quod poſtquam omnia expilarat, tandem in prædam etiam Dij ceſſere; ſpoliatis in Vrbe templis, egeſtoque auro, quod triumphis, quod votis omnis populi Romani ætas proſperè aut in metu ſacrauerat. Cæſar *l.* 1. *de bello ciuil.* Pompeium etſi ſumma neceſſitate ciuilis belli implicitum, ac decertantem pro populi libertate arguit his verbis: *pecunia à municipijs exiguntur, & è fanis tolluntur: omnia diuina & humana iura permiſcentur*, & l. 2. *pecuniam omnem, omniaque ornamenta ex fano Herculis in oppidum Gades intulit.* ac deinde narrat, *ſe ea referri in templum iuſſiſſe, & duobus temporibus Epheſia pecunia auxilium tuliſſe.* Ioſephus tamen *Antiqu. Iudaic. l.* 14. *cap.* 8. aſſerit Pompeium deuictis Iudæis templum Hieroſolymitanum ingreſſum, menſam reliquamque ſacram ſuppellectilem auream, & ſacras pecunias; duo millia talentorum, contingere noluiſſe: *propter pietatem*, inquit, *etiamque hoc dignum ſua virtute fecit.* Refert Liuius *l.* 5. cum aurum deeſſet Romæ, votaque Delphico Apollini ſoluenda forent, matronas propria auri ornamenta Reip. obtuliſſe: quin etiam cum ad redimendam libertatem pretium Gallis exſoluendum eſſet, Senatum ad matronas confugiſſe, vt ſummam pecuniæ neceſſariam congregarent, *vtque*, inquit, *ſacro auro abſtineretur.* plura habet *Pecqu. in præf. lib. de Eccl. reparand.*

De immunitate perſonarum Eccleſ.

Iure Canonum † *in c. non minus, c. aduerſus. h. t.* & in Bulla Cœnæ generaliter excommunicantur imponentes onera quæcumque Eccleſiaſticis, & Clemen. *præſent. de cenſ.* iubet Ordinarijs, vt quandocumque conſtiterit quempiam in eam excommunicationem incidiſſe, publicè is denuncietur. 16.

Excommunicantur qui Cleri immunitatem minuunt.

Bulla † Cœnæ excommunicat generatim eos qui noua vectigalia imponunt. Vbi dum non tantum comprehendit, quæ nunc primum inſtituuntur, ſed etiam augmenta & propagationes veterum, *Nauar. in Man. cap.* 27. *num.* 51. ſeu quæcumque vltra conſuetudinem accipiuntur, *Chaſ. ad Conſ. Burg. tit.* 1. §. 4 *in gloſſ. verb. induire. num.* 29. *l. vltim. C. Noua vect. inſtitui non poſſe. & ibi Cuiac. in paratit. l. locatio* §. *cotrum. D. de publ. l.* 4. §. *fin. ibid. Nouell.* 43. *cap.* 1. *verſ. nouum autem fuerit, non tantum quod nunc primum impoſitum fuerit, ſed etiam quod primum modum excedit.* Vt præter Principem ſupremum vel noua inſtituere, vel vetera augere non liceat, *Rebuff. ad Conſt. Reg. tract. de mercat. art.* 2. *gloſſ. vn.* Quin & ipſi Reges multis in locis eas ſibi leges poſuerunt, vt non niſi indictis & probantibus Comitijs ea imponerent. *Corſet. tract. de poteſt. reg. quæſt.* 49. *num.* 3. *Noua digeſt. legum Hiſp. l.* 6. *tit.* 7. *l.* 1. *noua recopilat.* Sic Carol. V. & Philipp. II. & Alberti & Iſabellæ *in læto introitu Brab.* promiſerunt, ſub veteribus telonijs & vectigalibus mercatores commeaturos, neque ſupra ſolitum quicquam exactum iri. Exactio odioſiſſima eſt, & Principi raro prodeſt, cuius gloria eſt (vt de Traiano Plinius) ſi fiſcus ſæpe vincitur, cuius cauſa numquam mala eſt, niſi ſub bono Principe. Quare Rebuff. *ad l. inter. D. de vectig. ver. imponere vectig.* aſſerit eos qui Principi noua vectigalia conſulunt, ſine magna cauſa, pœnis tartareis perpetuò erueiandos. Iuxta illud Machab. lib. 2. *Et tu qui inuentor es omnis malitiæ, non effugies manum Domini. Cogita igitur quod morieris, & cito, & generatio tua extinguetur.* Brabanti non quoad vectigalia tantum ſed & qualiacumque onera à Ioanne Duce ita liberi ſemper fore promiſſi ſunt, vt nullis precarijs grauari poſſint; niſi ſi militarem honorem Dux aut filius accipiat, aut filias elocet, aut capiatur, ſi ad aulam Imper. vocetur. 100. libræ Louan. eunti, & totidem redeunti debentur; totidem in prolium matrimonijs. Indicium magnæ veterum paupertatis, qualis ferè fuit, quo tempore leges XII. tabularum ferebantur, quando pro pulſatione hominis liberi 25. aſſes indicebantur, qua creſcente vilitate monetæ L. Neratius inſigniter abute- 17.

Bulla Cœnæ noua vectigalia damnat, & quæ illa.

abutebatur, cum obuium quemque ſoluta ea pœna depalmaret. *vt eſt apud A. Gellium Noct. Att. l. 20. c. 1.*

18. Priuilegio, quod omnibus anterioribus eſt amplius, conceſſo à Frederico Imp. *Conſt. de ſtatutis & conſuet. poſt. lib. feud. Auth. item nulla C. de Epiſc. & cler.* nulla poteſtas vel perſona publica, vel priuata, collectas ſiue exactiones, angarias, vel parangarias Eccleſijs, vel alijs pijs locis, aut Eccleſiaſticis perſonis imponere poteſt: pœna tripli, & banni Imperialis adiecta.

19. Quin & Conc. Tolet. 3. *Can.* 9. vetat † ne Epiſcopi Clerum angarijs grauent, ſed forma ſint gregis, non vt dominantes in Clerum, *ne videantur*, inquit, *in Eccleſia Dei exactores potius quam Pontifices nominari.*

20. Quare ad rem redeundo, Clericus † adeo eſt immunis ab oneribus, vt ſponte ſoluens non legitimum vectigal peccet; quia præiudicat Ordini, quod ſine conſenſu Papæ facere nequit. Atque olim etiam excommunicatum fuiſſe conſtat, *c. Cler. de imm. Eccl. in 6.* Sed *extrau.* Benedict. XI. *Quod olim*, & Clem. *vn eod.* eum rigorem mitigarunt. Quamquam nunc ſub ſpecie pietatis, & tuendæ etiam religionis Clerus paſſim oneratur: nec reclamat, ſed cedit argumento quo Chriſtus didrachma ſoluit *Matth. 17.* ne ſæculares etiam retardentur: vt ſit minus malum indebita ſoluere, quam occaſionem dare ne alij debita non ſoluant, vnde tota Reſp. in periculum incidat, & ſimul Clerus maiori malo inuoluatur, atque ſub hæreticorum dominationem redigatur. Nam impræſentiarum non minimum retinaculum ſubditorum in fide Principis, eſt fides erga Deum; dum ſi populus ad Conſœderatos Ordines deficeret, veretur ne ad hæreſim cogeretur. Rectè Tacit. *l. 5. hiſtor. ſuperſtitionem*, inquit, *fouebant, quia honor ſacerdotij firmamentum potentiæ aſſumebatur.* Sixtus V. ad Hen. III. Gall. Regis poſtulationem Clero Galliæ conceſſit, vt in ſubſidium belli contra hæreticos in regno exiſtentes alienare poſſent immobilia pro centum millibus aureorum. *Reſcriptum recitat P. Matth. in S. D. l. 1. t. 7. cap. 7.* In Braban. anno 151. Bulla Pontificia conceſſum fuit Regi, vt Clerus medietatem prouentuum anni vnius penderet, Rex tamen ſolutionem prorogatis terminis faciliorem reddidit, in Gallia litteris Regijs belli oneribus exemptus deinde fuit. *Chopp. Mon. l. 2. t. 3. n. 4.*

Clericus ſponte ſoluens peccat.

21. Vtinam tamen Principes † quicunque neceſſario Eccleſiaſticæ pecuniæ auxilio vtuntur, eas rationes inirent, vt omnia in deſtinatos vſus impenderentur; non multi, qui oneri magis ſunt quam vſui, ſaginarentur; noxiæ Reip. egente milite: ac cenſum ſuum, ſumptumque ipſi noſceretent, vt Tacit. *l. 1 Ann.* de Auguſto refert his verbis. *Opes publicæ (libello) continebantur, quantum ciuium ſociorumque in armis: quot claſſes, regna, Prouinciæ tributa aut vectigalia; & neceſſitates ac largitiones: quæ cuncta ſua manu præſcripſerat Auguſtus.* Et quamuis rei ſuæ quiſquis moderator ſit & arbiter: publicæ tamen aliæ ſunt leges ſeruanduſque modus, finiſque, quo data eſt: & in qua maximè locum habere debeat, quod Ludou. XI. Galliæ Rex pronunciaſſe ſolitus dicitur; Sapienti ſatius eſſe nihil debere, quam multa elargiri.

In ſumma neceſſitate, & repentino præ- 22.
ſertim caſu, Eccleſiaſtici tenentur ad murorum cuſtodiam & vigilias, *cap. peruenit h. tit.* alioquin ſecus: ne quidem ad fortificationem ciuitatis vel hoſpitium militum; niſi domus eo onere affecta, ad ipſos peruenerit, *C. Fabian. l. 9. t. 29. def. 26. Choppin. de ſac. Eccl. polit. l. 3. tit. 2. num. 3.* Conc. Braban. iudicauit in cauſa Capituli & communitatis Anderlechtenſis ſuburbanæ Bruxellenſis circa annum 1606. inhibetur *c. præterea de iur. patron.* ne quis Eccleſias grauet, aut exigat præter antiquos, ſeu in fundatione reſeruatos reditus: non fodrum, albergaria, regium, ſodrum bene interpretatur Boët. Epo. *heroi. quæſt. de reg. num. 24. 25.* pabula equorum: albergarias, hoſpitium: vtrumque ex germanica voce *voeder & herberghen.* In his locis ſpecialia Ducum mandata ſunt, ne quis inuitis præfectis in Monaſterijs hoſpitetur. ita & edictum Carol. V. 15. *Iunij 1556. lib. edict. fol. 28. art. 1. & 7. de validis mendicantibus.* & ſpecialiter habet de ea re literas plurium Ducum Monaſterium S. Bern. ad Scaldim, vt neminem recipere teneatur; nobilem, aut plebeium. Vt pia loca ab hoſpitijs militum libera ſint, vide Conſt. Pij IV. *quam refert P. Matt. S. D. l. 3. t. 16. c. 1. 2.* Cæterum in onerib. realibus, ſeu precarijs, vt vocamus in Brab. contribuunt bona Eccleſiaſtica, quæ non ſunt amortizata, aut vt talia habita 70. per annos ante annum 1541. & quæcumque ipſi Eccleſiaſtici ſibi, non Eccleſiæ acquiſiuerunt. Ita ſanxit Philipp. Bonus, *litteris 20. Septemb. 1451. quæ inſtructionem ſuper precarijs continent art. 7. & 8.* Quanquam multis in locis indiſtinctè ad contributionem vocentur; malitia paganorum, & negligentia Eccleſiaſticorum. Quin & Conc. Brab. *inter Monaſterium S. Bernard. & pagos de VVeſtmal & Soerſele 22. Aug.* 1598. declarauit à precarijs ac ſimilibus oneribus, non decimas tantum, ſed & decimarum conductores immunes eſſe, ne ſcilicet per horum latus Clerici transfigerentur. An idem ſit cenſendum de conductoribus aliorum bonorum Eccleſiaſticorum amortizatorum, vt nec ipſi contribuant, ſicut nec locatores? Pro affirmatiua facit ſimilitudinis ratio, & *art. 14. d. inſtruct.* vbi precariarum onus dirigitur in colonum, & nihilominus amortizatis bonis datur ſupradicta immunitas Et ita aliquibus locis vſus habet; pluribus ſecus: ſed error ſæpè irrepit ideo, quod non inquiratur an antiquitus amortizata, an recentius acquiſita bona ſint.

In ſumma neceſſitate clerici tenentur ad perſonalia onera.

NE CLERICI VEL Monachi negotiis ſæcularibus ſe immiſceant.

1. IVſtiſſima † prohibitio, quid enim ijs cum ſæcularibus quibus renunciarunt? non reuertantur vt canes ad vomitum; qui enim mittit manum ad aratrum, reſpiciens retrò, non eſt aptus regno Dei: nec fieri poteſt, vt profectus ſpiritualis non impediatur per ſæculares occupationes. vt non inexpertus ille teſtabatur; *numquam redij minus homo, quam cum inter homines fui.* Igitur Clerici procuratores litium non tantum, ſed & rerum laicorum & tabelliones, & Officiarij eſſe prohibentur. *c.* 1. 2. 4. 8. *hoc tit.* & ſi in pecuniaria cauſa fraudem commiſiſſe deprehendantur, ab Eccleſia non defenduntur. *d. cap.* 2. ſed & per beneficiorum ſubtractionem compeſcuntur. *d. c.* 8. Denique nihil debent lucri, quæſtuſue cauſa gerere, ſeu non proprium procurare. *cap.* 1. 6. *hoc tit.* alioqui priuilegijs clericalibus non gaudent. *d. c.* 2. *Concord. Brab.* §. *Clerici, vbi multis enarrantur, quæ eis permittantur vel inhibeantur, ſed agunt maximè de priuilegio fori.*

Clericorum negotiatio etiam non turpis, & ſine ſcandalo vetita eſt; præſertim cum actuum frequentia, non itidem vnius, aut alterius. & porrò ſi non per ſe, ſed per alios illam faciant; quaſi in hac ceſſet ratio prohibitionis; vetitam multi non putant. ſed vereor ne facile non omnis ceſſet cupiditas, atque implicatio. quamuis non tanta, quam cum per ſe fit. *Dian. p. 1, R.* 72. qui tamen in ſacris non eſt, vel clericaliter in habitu & tonſura ſeu beneficio viuit, ita vt clericali priuilegio gaudere velit; negotiari per ſe poteſt. *R.* 73.

Carol. V. autem clericos negotiantes † declarauit, à nullo onere immunes fore, quod ob huiuſmodi negotia laici pendunt. 21. *Febr.* 1528. *lib. edict. fol. 747. cui conſonat c. quamquam de cenſ. in 6. & Clem. præſenti. eod. tit. iuxta priuilegium Leonis X. ei conceſſum 2. Id. Iunij,* 1515. Sic Tacit. *lib.* 13. Ann. decretum refert, *vt militibus immunitas ſeruaretur, niſi in ijs, quæ venno exercerent.* 2.

Clerici negotiantes priuantur immunitate.

Vnde quæri poteſt quid dicendum ſit de clericorum Collegijs penuaria vinaria cum lucro & immunitate quorumcumque onerum exercentibus? Concilio prouinciali *Mech. t. ad fin.* probari non videtur; ſed ſepoſita certè fraude, vt per promos vel adminiſtros indebita communicatio vini non immunibus non fiat? neque illicitum eſt lucrum neque turpe: conformandum tamen rationibus à Boetio Epone allegatis. *Quæſt. heroic. l.* 5. *ad c.* 6. *num.* 10. *hoc tit.* ſpectat enim hoc non ad cauponariam, ſed ad neceſſitates cleri, vt ſub tali ratione modico vino vti poſſit præſertim ſi ſæculares ſine oneribus vendi eis vetant, niſi ſub grandi quantitate, quæ ſingulis non ſemper eſt oportuna. Negociatio autem clericis interdicta tantum eſt ea, quæ ob lucrum non neceſſitatem aut inopiam ſubleuandam exercetur. Sic D. Paulus *laboramus,* inquit, *operantes manibus noſtris, quæ latius proſequitur d. Epo. d. l.* 5. *h. t. c.* 1. *n.* 34. *& quos ibi citat.*

LIBER QVARTVS.

DE SPONSALIBVS ET MATRIMONIIS.

1. Circa ſponſalia nihil mutatum nouo iure.

CIRCA ſponſalia † nihil per Concil. Trid. eſſe immutatum, ſed ea relicta eſſe in terminis iuris communis, ſæpius reſpondit Cong. Conc. *Gutierrez Tr. de Matrim. ca.* 4. præterquam quod ſponſalia de futuro non tranſeunt in matrimonium de præſenti, per ſubſecutam copulam. *vt refert reſcriptum Epiſcopo Tornacenſi 27. Septemb.* 1520. *Sahagun. hoc tit. num.* 75. *Gutierrez lib.* 1. *can.* 4. *ca.* 18. *num.* 9. *Sanch. de mat. l.* 3. *d.* 40. *num.* 6. *&* 7. *Riccius in prax. dec.* 234. (ſicut pœna contrahentium matrimonium cum conſanguineo, *vt Clem. de conſang.* non afficit contrahentes ſponſalia;) præſertim cum ratio perpetui adulterij, quam Trid. *ſ.* 24. *cap.* 1. *in proœmio* præfatur, non obtineat in ſponſalibus: quæ ſi ſubeſſet, locus foret legi *Oratio D. de ſponſalibus,* ſed cum d. cap. 1. *Trid. h. t.* ſit correctorium iuris antiqui, vbi non eadem ratio militat, non debet extendi ad non expreſſa. Vnde ſequitur; ſi qui mutuas promiſſiones fecerint de matrimonio ineundo, & multo magis ſi vel copula vel iuramentum acceſſerit, ſi poſtmodum alteruter reſilire voluerit, alio inſtante etiam hunc cogendum † eſſe ad matrimonij ſolemnizationem. *Franc. Leo. theſ. for. cap.* 24. *num.* 20. quamuis iure ciuili liceat à ſponſalibus recedere. *l.* 6. 10. *D. de ſponſ.* tametſi conueniens ſit, vt coactionem præcedat monitio. Quinimo magis conuenit, vt cum ad coactionem proceditur, non agatur per cenſuras, *iuxta c. ex litteris h. t.* ſed prius per alias pœnas, etiam carceris. *M. Ant. Gen. in prax. Neap. cap.* 14. *per cap.* 3. *ſeſſ.* 23. *Trid.* Quod procedit etiam vbi non acceſſit defloratio, modo de promiſſione conſtet. *vt ibidem docet ſeruare Curiam Neap.* & Far. *deciſ. crim. d.* 73. refert Rotam iudicaſſe, huiuſmodi promiſſorem per cenſuras etiam eſſe cogendum; niſi tamen tales ſubſint cauſſæ, ob quas ſponſalia merito ſolui deberent. *Caualc. in indice primæ partis deciſionum, verb. matrim.* Vnde 2.

Vt ea obligent, & cogi promiſſores poſſint, vt olim.

de

de conſtat, nos eam tueri ſententiam, quæ dicit obligatos ad contrahendum matrimonium eſſe cogendos, non monendos tantum. tameiſi matrimonia debeant eſſe libera; ſcil. vt omnes contractus initio dicuntur eſſe voluntatis; at vbi initi ſunt, & promiſſio ſacta, adimpletio eſt neceſſitatis. nouenim vir qui ſemel placuit, poſtea diſplicere poteſt: *vt habemus in c. horrendus 32. quaſt. 5. horrendus*, inquit, *& incultus eſt vir? ſemel placuit: nunquid vir frequenter eſt eligendus?* &c. & in ſponſalibus ſimiliter loquitur gloſſ. *in cap. quod ſemel de Reg. iur. in 6.* Neque immeritò, cum enim matrimonium per ſponſionem iniri, per conſenſum de præſenti perfici, per copulam conſummari dicamus; in his diuerſo iure vti non oportet. neque debet quis mutare conſilium in alterius præiudicium, *c. mutare, de reg. iur. in 6.* Præiudicium, inquam, & infamiam, quæ publicè ſequitur eos, quorum ſponſalia ſic ſoluuntur, & iniuria, quam etiam priuatim patiuntur: nam cum multa ſponſis liceant, *Sanchez de mat. l. 9. d. 46. num. 46.* multa inter eos ſolent fieri, quorum ſine erubeſcentia meminiſſe non poſſunt, ſi coniuges non fiant.

Sponſalibus rectè hodie pœnam apponi poſſe poſt Automnum diximus *in Notitia iuris Belgici tit. de ſponſal.* at deinde quamuis Pontius *de mat. l. 12. c. 19.* Eandem ſententiam amplectatur, à reſiliente vix pœnam deberi cenſent propter communem opinionem in contrariam Diana, & quos citat. *p. 3. t. 4. r. 211.*

3. Non ſi de præſenti contraxerunt contra formam Concilij.

Quod ſi porrò non præuijs † promiſſionibus de ducendo, aut ſponſalibus de futuro, recta via partes abſente parocho proceſſerint ad verba de præſenti, nihil egiſſe cenſebuntur; ob decretum irritans: adeoque nullus exurget effectus, nec reſoluetur actus in ſponſalia de futuro. *Nauar. de cland. deſp. con. 5. num. 1.* Nequidem ſi ſponſalia fuerint iurata. *Gutier. de iuramento confirm. p. 1. cap. 51. num. 26.* quod caput vide pro intellectu *c. 1. Concil. Trid. de reform. mat.* ita vt neuter ab altero cogi poſſit ad celebrandum ſolemniter matrimonium. *Ita declaratum refert Caualc. in ind. prima par. verb. matrimonium.* Niſi, *dicit Sa. V. ſponſus §. fin.* contrahentes voluerunt ſe obligare, eo modo, quo poterant: etſi diſſentit Gutierrez *vbi ſupra de mat. c. 11. num. 2.* Ne quidem ſi copula & defloratio ſub hac vmbra interceſſerint. neque eo caſu dotatio à deflorante peti poterit, cum obligatio ad ducendum ceſſet, atque ita ſuccedanea honoris reparatio. cum & ratio cap. 1. *de ſtup. & ad.* hic non ſit, quia nec vi, nec metu, aut precibus taliter contrahens ſeducta præſumatur: ſed conſtet ſub vmbra irriti & inefficacis matrimonij cognitam eſſe, quod totum ſuæ erga decretum Eccleſiæ contumaciæ imputare debeat. Gutierrez tamen *vbi ſupra* ſecus ſentit, quod æquius. Si tamen præuiæ fuerint de ducendo promiſſiones, etſi matrimonium abſente parocho, & deinde copula ſequatur, in vim promiſſionum priorum cenſebitur iu copulam nupta taliter conſenſiſſe: vnde ad ſolemnizandum matrimonium, & dotem agere poterit. *Caualc. vbi ſup. & par. 3. deciſ. 21. nu. 44.* vbi etiam notat, non eſſe proprium parochum eorum qui in vrbe habitant, cum tempore vindemiarum per aliquot etiam menſes ruri ſunt, & ſponſalia ac matrimonia taliter contracta iuxta ſupraſcripta regulantur. *Riccius prax. mat. dec. 244. Garc. de benef. p. 5. c. 7. n. 11. ad 4. Nauar. conſ. 7. de cland. deſp. etſi citati à Diana p. 3. t. 4. r. 231. hiberius ſentiant.* vbi quis tamen in duobus locis æquè principaliter habet domicilium, poteſt vtrobique contrahere matrimonium. *L. domicilium D. Ad municip. arg. l. hæres abſens, D. de iudiciis, Gutierrez de mat. capite ſexageſimo quarto, Sabagu hoc tit. num. 81. ex Cong. Conc.* ſed in confinio duarum parochiarum habitans eam ſortitur, ſub qua magis frequens eſt aditus. *Riccius dec. 333. ſeu in 2. ed. & 510.*

Si quis aliquam † ex tribus verbi gratia ſororibus ducturum ſe promiſerat, & vnam cognoſcebat, iure antiquo huiuſmodi indeterminata ſponſalia tranſibant (vt probabilior eſt ſententia) in matrimonium: quæritur an, cum iure Conc. Trid. taliter præſumpta matrimonia ſublata ſint, *Gutier. de Matrim. cap. 70.* hæc ſimiliter nullius erunt hic effectus? Et exiſtimo fieri ſponſalia determinata ad hanc perſonam, quæ ante erant indeterminata; vt ante determinabat eadem copula ad matrimonium: vt copula hæc eatenus operetur, quatenus poteſt, id eſt, determinationem ſaltem certæ perſonæ, etſi non matrimonium de facto; nam eatenus reſiſtit Concil. At dices cum Sanchez *l. 1. d. 26. num. 12. de Mat.* iuris veteris rationem fuiſſe, vt excuſarentur tales à præſumptione peccati, adeoque creditum affectu coniugali coniunctos fuiſſe, vt *in c. 16. qui fidem, h. tit.* at poſt Concil. non poſſunt cenſeri affectu coniugali feciſſe; cum tali coniugio Conc. reſiſtat. Reſp. non videri iuris antiqui eam ſolam fuiſſe, ſed & rationem honeſtatis, & fauorem matrimonij; vt quæ taliter corpus tradidiſſent, poſtea non abirent illuſæ: atqui ea ratio adhuc effectum habebit, ſi cum matrimonium eſſe non poſſit; (quia Conc. publicè contrahi vult,) ſponſalia ſaltem dicamus fieri. Vnde ſi ea omnia contingerent præſente parocho & teſtibus; perinde ac fieri ſolent in tenebris; verè eſſet matrimonium. *Gutier. de mat. cap. 70.* Quare ſaltem determinata nunc eſſe ſponſalia dicamus: & in eorum vim compelli poſſe ad ſolemniter ducendum. Idem de conditionalibus ſponſalibus liceat dicere, dum copula interuenit, cum conditio eſt adhuc in pendente: ſcil. vt purificata per hanc, & abſoluta fiant, cum matrimonium tantum non eſſe prohibeantur.

4. Indeterminata ſponſalia per copulam determinantur.

Eccleſia ſemper deteſtata † eſt ea matrimonia, quæ filij contrahunt inſcijs inuitiſue parentibus; niſi ſcil. iuſta eis ſit cauſſa. Tamen eos anathemate damnat, qui dicunt ea rata non eſſe, aut parentes irrita facere poſſe. Vt non facile ſit excuſare ex toto circa hunc articulum Conſtitutionem Henric. III. Galliarum Regis, Bleſis editam: non quod filii. fam. liberè

5. Filijfam. inuitis parentibus non irritè contrahunt, ſed tamē peccant.

berè

berè parentes in re tam graui, præſertim vbi lex aut mos aliter requirit, negligere aut ſpernere poſſint, *Azor. Inſtitut. Moral p.2.l.2.cap.2. quaſt.6.* ſed ne inuiti cogantur. *Trid. cap.9.ſ.* 24. vel etſi peccent, irritè contrahere dicantur.

6. Parentes ſi iuſtam cauſſam † habent, inconſultum filij matrimonium inductione, non vi impedire poſſunt. *Trid. cap.9. ſeſſ.24. cap.* 18. *ſeſſ.25.* neque eos tamen comprehendit cap.9.*ſeſſ.*24. ſi via facti vtantur, tametſi grauiter peccent; loquitur enim de dominis temporalibus, & magiſtratibus exteriorem iuriſdictionem habentibus. *Sa.V.excom.nulli refer.* §. 11. Sub quibus tamen comprehendo Duces, & Centuriones, ſeu alios magiſtratus militares, qui carcere & alijs pœnis milites cohibent, ne contrahant, aut cum his aut illis contrahant. Vt ante paucos annos S. Congreg. declarauit, facta relatione SS.[mo] vnica miſſione militari excepta. Nec itidem comprehendo iudices, qui ad inſtantiam parentum, filios alicubi includunt; vt cum ratione cauſſam ſuam examinent; præſertim dum dubitatur an amatorijs poculis à meretricibus inducti ſint adoleſcentuli, adeoque helleboro egeant ad purgandum cerebrum, dum ad matrimonium ducuntur, non ab inſtinctu rationis, ſed tanquam boues ad victimam.

Ideoque hi illorum conatibus, ſuaſionib. obſtare poſſūt, non vi, aut metu.

7. Sed tamen etiamnum hic quæritur, † an ſaltem præſertim filiæfamil. ob præteritos neglectoſque parentes exhæredari poſſint? Et quidem vt id iure Cæſareo fieri poſſit, tria requirit Sanchez *l.4.d.24.de.Mat.* Primò, vt parentes eam velint matrimonio collocare, & dotem iuxta ſuam qualitatem ei dare. Secundò, vt filia illi matrimonio repugnet, & vitam luxurioſam publicè meretricando eligat. Tertiò. vt ſit minor 25. annis. *hanc etiam ſententiam Iaſon communem vocat in Auth. non licet. C. de lib. præter & clarè hoc decidit §. aliud quoque in Auth. vt cum de app. vt explicat Sanchez. d. diſ.24.num.*3. & quamquam hic Carol. V. edicto ſuo anno 1540. ſecus videatur ſtatuiſſe: tamen ſi bene illud examinatur, loquitur de ſollicitatione, & ſpecie raptus, ſollicitantes interdicens aqua & igni, vt nemo eas hoſpitetur, ſub pœna 100. floren. aureorum: Præfatio etiam loquitur de clandeſtinis matrimonijs. Sed de quocunque caſu loquatur edictum, illius diſpoſitio non aliam pœnam habet, quam vt qui practicant talia matrimonia; dotibus, & duarijs teſtamentarijs, conuentitijs, & conſuetudinarijs, priuentur. quare cum iuris correctione non debet trahi ad exhæredationes. ſed anno 1623. Rex exhæredationis pœnam adiecit, aliaſque, vt & alimenta negari poſſint. *diximus in Notitia iuris Belgici. h. t.* quanquam vult Sanchez *d. diſp.*25. per Conc. Trid. omnia huiuſmodi correcta eſſe ob libertatem abſolutam, qua matrimonia gaudere debeant. Quæ ſententia benigna eſt, ſed controuerti poteſt, ex eo quod non obſtante libertate, quam Conc. concedit, aſſerit tamen quod Eccleſia eiuſmodi matrimonia ſemper deteſtata eſt, atque prohibuit: quæ verba pœnam non eſſe ſublatam inferre poſſe videntur, niſi parentes pro arbitrio ſuo tantum diſſentiant, & ſola ſit pro ratione voluntas. Vnde ſi quando parentes ſine cauſſa diſſentiunt, vult edictum Caroli V. recurri ad iudicem: quare ſi is cauſſa cognita filiabusſ. permiſerit contrahere, nihil eis parentes pœnæ irrogare poterunt. quin & aliàs ſubſiſtente pœna in peccantibus non porrigitur ad nepotes. *Ann. Rob. rer. ind. l.2. c.9.*

An exhæredatione.

Nonnunquam ex iuſta cauſſa præexiſtente, ſed ignorata, vel ſubſecuta ſponſalia ſoluuntur. inter quas prima eſt fornicatio ſequens. *c. quemadmodum de iureiur.* quæ tamen non liberat ab obligatione dotandi: non eſt enim modus tollendæ obligationis. *Nauar. de cland. deſp. cap.3.num.*6. ſed tamen cum dos magis ad arbitrium & officium iudicis, quam actionem ſpectat, eius ratio haberetur, ac facile minus decepta crederetur, aut minus arduè victa, ſed pugnaſſe virgo tanquam quæ vincere nollet; quod dotis æſtimationem minuit.

Porrò ſicut olim id apud antiquos diſputatum inuenimus, an ancilla redhiberi poſſit, ſi vitio veſicæ laboret; ita apud me diſputatum fuit, an ſponſa † cum ſponſalia iniret ignara, poſtea edocta, ſponſum præſertim ebrium poſtico falli ſæpè, & viciniam inficere, ſolui ſponſalia iuſtè petat? & cenſui poſſe, quod notabilis ſit deformitas; quæ ignorata ſponſalia ſoluit, & aggrauat immenſum obſequium coniugale. 8.

Graui ex cauſa poſſunt ſponſalia ſolui.

De tactibus ſponſorum impudicis, vt in ſponſa non ſponſo ſoluant ſponſalia, vide citatos à *Diana p.3.t.4.r.*283. vbi etiam reſol. ſeq. ſponſi & ſponſæ imparitatem probat, cum vterque fornicatus eſt, vt compenſationi locus non ſit; ſed ſolus ſponſus cogere poſſit ſponſam ad matrimonium in quo compenſationem dari magis, quam in matrimonio cauſa eſt, quod hoc difficilius, quam illa diſſoluatur. ſed vt hæc in Belgio obtineant, diximus in conſult. can. h. t. Sponſalia etiam per aliud matrimonium validum, eatenus tantum diſſolui, quatenus eo durante effectum habere non poſſunt, ſed quatenus alter expreſsè tacitève non remiſerit, ſuſpendi obligationem; vt ſoluto fortè inter-medio matrimonio expergiſcatur obligatio, rectè docuit Pontius *de mat. l.* 12.*c.*13.*n.*4.

Quoad matrimonium † de præſenti Conc. Trid. contra vetera iura ſanxit, vt qui aliter, quam præſente Parocho, vel alio ſacerdote de ipſius Parochi ſeu Ordinarij licentia, & duobus vel tribus teſtib. matrimonium contrahere attentabunt, vt ad ſic contrahendum omninò inhabiles ſint, & huiuſmodi contractus irritos & nullos eſſe decernit, prout eos ſuo decreto irritos facit & annullat. *d.c.* 1. §. *qui aliter.* 9.

Quid circa matrim.

Inhabilitas autem ibi irrogata non eſt permanens ſed tantum ad eum actum ſic celebrandum, quod ſi itaque qui eum ſic celebrarunt, velint inter ſe, vel cum alijs ſeruata forma Concil. contrahere; nihil eſt impedimento.

to. *Sac. Cong. citati à Barbaſ. in Collect. DD. ad d. c. 1. num.* 144.

Atque ita præſente parocho & teſtibus, eſt in facie Eccleſiæ contrahere; quæ per eos in iſto actu repræſentatur. *cap. Eccleſia de conſec. diſt. 1. c. relat. 2. extr. de teſtament.* vt non aptè aliquando aliqui Paſtores teſtentur, aliquos in facie Eccleſiæ Cathed. vel parochialis contraxiſſe: & ineptius nuper in quadam lite quidam matrimonium contraxiſſe aſſerebantur in cæmiterio, vnde alter nullitatem arguebat, quod non in facie Eccleſiæ contraxiſſent. Itaque ſi parochus vel teſtes abſunt, etſi alius ſacerdos adſit, ſine eius vel Ordinarij licentia, eſt irritum matrimonium. *d. c. 1. §. qui aliter, Cong. Conc. apud Serol. pr. p. 1. V. Matr. §. 1. Sa. V. mat.*

Et hæc quidem quoad ſubſiſtentiam veri matrimonij. Cæterum matrimonium vt iuſtum ſit, ſeu ritè contrahatur, requirit Concilium, vt diebus Dominicis aut feſtiuis non ferialibus, (in qua re non poteſt Epiſcopus contra Conciliarem conſtit. diſpenſare. *Serol. vbi ſup. §. 2. ex Cong. Conc. Trid.* niſi ſit magnus in templo populi concurſus; quo finis legis obtinetur. *Barboſ. ibid. n. 33.*) denunciationes illud præcedant, prout antè ſanxerat Concil. magnum Lateran.

Tres autem continuos dies feſtos Concilium exigit: adeoque immediatè ſuccedentes: ſaltem vt mora longa non interſit, ne fallatur memoria. alioquin denuntiationes repetendæ forent. *citati à Barboſ. ibid. n. 27. & ſeqq.*

10. Itaque ſi quis eas neglexerit, tametſi ob id matrimonium non vitietur, † *Riccius dec. 257. ex Cong. Gutier. de mat. cap. 56.* ſeuerè corrigendum eſſe reſcripſit Cong. Conc. B. Carolo Borrom. 25. *April.* 1575. *Sabagun. hoc tit. n. 46. Canalc. p. 1. dec. 29. vbi per duas ſententias ita iudicatum dicit. Charond. Reſp. lib. 8. R. 12.* Choppin. *de ſac. polit. l. 2. tit. 7. num. 5.* vbi is refert & edictum Bleſenſe art. 40. ſanxiſſe iuſtas nuptias contrahi non poſſe, niſi præuia trina monitione.

Denunciationes omiſſæ non irritant contractum.

Adeò quidem vt cum ijs ſentiam, qui taliter contrahentes ſubiectos volunt pœnis clandeſtinè contrahentium. quippe Conc. Lateran. *c. fin. ext. de clandeſtina deſpenſatione*, tales clandeſtinos vocat; pœniſque ſubijcit §. *ſi quis*. dicit porro Conc. Trid. ſe Lateranenſibus veſtigiis inhærere. *cap. 1. ſeſſ. 24. de reformat.* neque expreſsè in hoc contrarium ſtatuit. *bene Sanch. de mat. l. 3. diſp. 1. n. 7. & alij quas citat & Gutier. tract. de mat. c. 55. n. 5.* non tamen proles affici cenſeo, quin legitimè naſcantur dum reuera validum eſt matrimonium.

An autem pœnæ matrimonij clandeſtini incurrantur ante ſententiam, & contrahentibus à ſolo Eccleſiaſtico iudice irrogentur, adeo vt ſecularem præpediri poſſit; reſeruatæque ſint: an ſuſpenſus parochus ab Epiſcopo abſolui poſſit; excutit Sanch. *de mat. lib. 3. d. 52. 53. 54.*

Si vero loci ordinario iuſta aliqua cauſſa eſſe videbitur, & ſpeciatim ſi metus ſit ne malitiosè impediatur matrimonium, remittere poteſt denunciationes ante contractum, *d. c. 1.* ſic tamen vt fiant ante conſummationem; niſi & hoc relaxandum iudicauerit: prout hic mos relaxauit, vt non audierim vnquam poſt contractum iam matrimonium proclamationes fuiſſe factas.

Et quamquam Concilium malitioſi impedimenti mentionem tantum faciat, idem tamen iudicium eſt de alijs † iuſtis cauſis, *Sabag. hoc. tit. num. 52. ex Cong. Conc. Gutier. de mat. cap. 57.* Quæ porro illæ cauſſæ ſint, habetur apud Sanchez *d. l. d. 9. Gutier. de mat. cap. 57. n. 3. & longo ordine citatas à Barboſa ad d. c. 1. n. 70. in Collect. dd.* 11.

Cauſæ diſpenſandi ſuper bannis.

Inter quas hic frequentata eſt vicinitas temporis clauſi. *ex Cong. Conc. Serol. d. l. §. 9.* quamquam Conc. prou. Med. illam non admittat Serol. poſt Nauar. & has admittit, quod nobilis cum ignobili, diues cum paupere, ſenex cum adoleſcentula contrahat. articulus mortis; neceſſitas diſceſſus viri, fœmina prægnans, ſcandalum, aut verecundia in diu habitis pro coniugibus, tutor qui impari virginem vult iungere, vel iniuſta nouerca, ſtatus magnatum, de quorum matrimonio palam agitur; & quotieſcumque notabilis commoditas ſpiritualis vel temporalis ſuadet. *citati à Barbaſ. in Collect. D. D. ad d. c. 1. n. 71. & ſeqq.* ſed affirmatiuè eas cauſas ponere longum foret, iudicio & prudentiæ Epiſcopi committuntur. Sic Cong. Conc. reſpondit, rectè relaxari denunciationes quibus in locis ſponſi ante matrimonium ſolent concumbere. qui titulus generatim nullibi aſſumitur; etſi in particulari aliquando conſideretur: forte ex ratiocinatione Taciti, *lib. 3. Annal. Neſcio, inquit, an ſuaſurus fuerim omittere potius prævalida & adulta vitia, quam hoc aſſequi, vt palam fieret quibus flagitijs impares eſſemus.* Paſtorale Mechlinienſe inſtruit parochos, vt ſeriò inhibeant ſponſis ante matrimonium copulam, & ad vitanda pericula, vt infra 40. dies ad ſolemnizationem matrimonij procedant. quod & decretum in Synodo Audomarenſi 1583. *de matrim. cap. 4.* Debet itaque remiſſio denunciationum fieri ex rationabili cauſſa, quia non libero arbitrio, ſed prudentiæ, id eſt, ratione, & cauſa regulatæ voluntati committatur. *Sanch. de Mat. libr. 3. d. 8. nu. 1. Gutier. li. 1. q. can. c. 18. n. 6. & ſeq.* Exigitur ergo cauſſa: & ſine iuſta cauſſa diſpenſare, quidā volunt eſſe mortale; quia ſit grauis materia. quamuis hoc durū ſit, ſaltem ſi qualis qualis ratio adſit, nec vlla impedimenti ſuſpicio.

Et exiſtente cauſa Ordinarium diſpenſare nolle quidam mortale affirmant, ſi ſcandali aut malitioſi impedimenti periculum ſubſit. *Sanch. lib. 3. diſp. 3. num. 6. Gutier. Canon. lib. 1. cap. 20. num. 23. & de matr. cap. 57. num. 4.* eoque caſu ritè ad ſuperiorem ad officium ab eo ſupplendum prouocari aſſerit, quod Hurtado *de Mat. di. 20. n. 71.* extendit ad quemcumque caſum notabilis boni publici aut priuati ſpiritualis vel temporalis. Contrahi etiam ſine denunciationibus & diſpenſatione, mortale

ibid. Sanchez aſſerit. & ſic contrahentes caſtigandos diximus n.10.

Huius tamen cauſſæ non alia cognitio neceſſaria eſt, quam informatio aliqua extraiudicialis, quæ mentis dictamen eo inflectat. *Sanchez. vbi ſupra numer. tertio.* Vnde etiam extra diœceſim fieri poteſt. Super denuntiationibus porrò ex cauſa diſpenſandi ordinario tribuitur facultas pro dictamine ipſius conſcientiæ, qui proinde nulli dat illius rationem, vt illarum omiſſio matrimonium non irritet, vt nec clandeſtina irrita ſint, quamdiu Eccleſia illa irrita non fecit, non Principes ſeculares. diximus in *Conſult. canon. h. t. conſult. 2. & 11.* Præter Ordinarium autem nemo denunciationes remittere poteſt, præterquam quod in mortis articulo (non quotieſcunque eſt grauis cauſſa, & periculum in mora, & præſertim recuſante Ordinario: Vide tamen Gutierrez *de Mat. cap. 57.*) ad proles ante ſuſceptas legitimandas, ſine denunciationibus, quaſi ipſa lege benignè diſpenſante, vel ceſſante coniungi liceat: præſertim ſi Epiſcopus in eadem ciuitate non ſit ad manum.

Quæ fuit communis interpretatio *cap. vet. extra de Cland. deſp. ita poſt Nauarrum & Cuccum Sahagun. hoc titul. num. 52.* & eam diſertè admittit Synodus Audomarenſis 1583. *tit.* 10. *cap.* 13. ſub cautione, quod proclamationes fient, ſi æger conualeſcat ante cohabitationem, aut obſequia coniugalia. quæ cautio conſonat Trid. decreto; ſed non vſui noſtro, vt dixi. Eſſet tamen non inutilis hic, ob impedimenta dirimentia, & imprimis ob cognationem ſpiritualem, quæ ex Confirmatione oritur. nam tales patrini hic neque à parochis neque Epiſcoporum actuarijs regiſtris inſcribuntur. quod Pontificale tamen commendat, & dict. Synodus Audomaren. *titul. 4. cap. 4.* à parocho fieri deſiderat. Mortis tamen articulus aliaue vlla neceſſitas non ſufficit, vt ſine parocho matrimonium contrahi poſſit. *Gutier. tract. de mat. c. 61. Diana p. 3. t. 4. r. 234.* Quamquam aliqui à *Barboſa in Remiſſ. ad d. cap. 1. nu. 165. in Collect. DD.* citati ſecus cenſeant. Quod benignum foret eo caſu quo haberi parochus à moriente non poſſet, & proles legitimare per ſubſequens matrimonium & defloratæ matri, & conſcientiæ ſuæ ſatisfacere deſideraret: quando iam morienti impoſſibilis eſſet obſeruantia Concilij, adeoque extra obligationem videretur. *arg. eorum quæ inf. num. decimo ſexto dicuntur.* ſed tamen petere poteſt moriens vt Princeps proles, etſi poſt mortem, legitimet, quod concedi ſolet, ſed non eſt vndique par effectus.

In militibus frequens cauſa ſuadet omitti denuntiationes: ſed vt indifferenter id fieret nimis in ſpeciem aduerſari videretur Concilio Trid. quod dumtaxat ex probabili ſuſpicione malitioſi impedimenti, aut cauſa ſimili de prudentia ordinarij denuntiationes omitti permittit. ex facto igitur ſingulari Concilium hæc decidi voluit, non admitti huiuſmodi regulam vniuerſalem. præſertim cum deciſum ſit denuntiationes etiam extra Eccleſiam fieri poſſe, ſi eſt frequens populi conuentus, vnde innoteſcere poſſit nuptutientium deſiderium, & impedimenta deferri, præſertim cum fœminæ habent ſuas parochias paganas, vbi denuntiationibus factis finis Concilij obtineri poſſit.

Ordinarius † porrò diſpenſare poteſt, non 12.
Epiſcopus tantum, quia eo nomine vtitur Concilium, id eſt, qui ordinariam cognitionem & iuriſdictionem habet (nam ad hanc, non ad Ordinem ea facultas pertinet.) Quare qui auctoritatem Epiſcopalem in ſuo territorio præſcripſerunt, aut alio titulo obtinent, hanc poteſtatem vendicare poſſunt. *Refert iudicatum Choppin. de Sacra polit. l. 2. tit. 7. num. 6. Sahagun. hoc tit. num. 53. ex Cong. Conc. Sanch. de mat. l. 3. d. 29. 30. 31.* Capitulum ergo ſede vacante, abbates etiam commendatarij, obtinentes iuriſdictionem ordinariam, quaſi Epiſcopalem. *citati à Barboſ. in Collect. DD. ad d. c. 1. n. 56. & ſeqq.* non Archiepiſcopus in diœceſi ſuffraganei. quia non eſt ibi ordinarius, *n. 65.* ſed Nuncius, qui in ſua prouincia eſt ordinarius. *c. 2. de off. leg. in 6.* & ſi ob impedimenta ſibi ignota, & incommoda Nuncij Belgici requiſiti fuerint ſæpius, ne ea poteſtate facile vterentur, vti monita ea lubenter auſcultarunt. Vnde ſequitur Officialem aut Vicarium Epiſcopi generalem eandem iure poteſtatem habere, (tamen nonnullibi Epiſcopi dum præſentes ſunt, eam aliquando reſtringunt) quippe illi Ordinarij ſunt, qui & hic intereſſe matrimonijs, & alijs authoritatem dare poſſe dicuntur. *quod latè tradit Gutier. de matrim. cap. 66. 68.* conforme eſt *cap. 1. extra de frig. & ibi gloſſ. c. final. de cogn. ſpirit. Nauar. de ſponſ. conſ. 47. n. 1. Riccius dec. 259. Sahagun. h. t. n. 53. refert ita cenſuiſſe Cong. Conc.*

Quis diſpenſet?

Adeoque iure proprio, ſeu à Conc. attributo, quippe eo ipſo quo vicarius eſt, atque ita Ordinarius, *Sanc. lib. 3. diſp. 7. num. 9. Gutier. Canon. quæſt. lib. 1. cap. 19. n. 13.* quamquam & poſſit Epiſcopus alicui generaliter delegare facultatem remittendi denunciationes. *Sanch. ibid. num. 20.* Licet Menochius *conſ. 69. num. 55.* ſecus ſenſerit. quia tametſi Ordinarij prudentiæ id relinquit Conc. ſi cauſa ſit ardua, tamen non eligit determinatam perſonæ induſtriam, ſed prælatis præſentibus, & futuris generatim committit.

Non tamen Vicarij foranei ſeu archipresbiteri hæc poſſunt, niſi ſpeciatim eis facultas ea detur; multo minus parochi. *Ricc. ib. in fin. Gutier. tr. de mat. c. 56. Nau. de cland. conſ. 1. 2. Sanchez. de mat. l. 3. d. 29. nu. 10.* quia non ſunt Ordinarij, niſi habeant matrimonialium cauſarum cognitionem delegatam vt minori conceſſo, & id attributum videatur. *n. 20.* nam quæ iure competeret ablata eſt per Tridentinum *ſ. 24. c. 20. §. ad Sec.* Archipresbiter etiam Cathedralis non cenſetur hodie vicarius, vt matrimonio aſſiſtere poſſit, aut aſſiſtendi licentiam dare. quamquam olim omnibus diœceſanis ſacramenta miniſtraſſe videatur. *Sanch. de mat. lib. 3. d. 27.* quo modo nec Archiepiſcopum

pum ſubditis ſoffraganei hoc officium præſtare putat, *Sanchez. d.28.* niſi per appellationem aditus ſit, nam tum ſupplere poteſt ordinarij officium, perperam denegatum, vt in omni appellarione.

Porrò denunciato aliquo impedimento, aut cognito parocho aliquo rumore, de quo tenetur inquirere, ſuperſedere debet ab vlteriori progreſſu, & rem ad ſuperiores reijcere. *cap. 3. extra de Cland. deſponſ. Synod. Mechl. prov. 1607. tit. 10. cap. 4. Audom. 1583. de mat. cap. 8.* qua in re ſæpius parochi committunt, pergentes donec inhibeatur, cum ipſi partibus progreſſum interdicere debeant, ſub pœna ſuſpenſionis ab officio ad trieonium. *d. c. 3. §. ſi vero donec quid fieri debeat manifeſtis conſtiterit documentis, d. cap. 3. §. 1. in fin.* ſic & loquitur Conc. Trid. d. c. 1. *quibus*, inquit, *denunciationibus factis ſi nullum legitimum opponatur impedimentum, ad celebrationem in facie Eccleſiæ procedatur.*

Quis proprius parochus?

13. Parochus proprius † in hac materia eſt proprius Sacerdos, Beneficiarius Eccleſiæ Parochialis, vel qui eius vices legitimè gerit, ſub qua Parochia contracturi degunt, & firmum domicilium habent; ſaltem quo tempore contrahunt, etſi non habent animum permanendi. *Sa V. Mat.* & qui domicilium tranſtulerunt, cum declaratione animi deinceps permanendi, quamuis à pauco tempore. *Gutier. de mat. c. 63. vbi latè* alioqui, qui nuper aliquo deuenerunt, & aoimum permanendi non habent, ibi validè non contrahunt; niſi antiquum domicilium deſeruerint, & iam non aliud habeant. *Sanch. de mat. l. 3. d. 23. num. 14.* Quod ſi vterque contrahentium ſub diuerſa Parochia habitet, vtrobique proclamationes faciendæ ſunt, vt vtriuſque apud ſuos noti impedimenta facilius detegantur, (neque in hoc Trid. à Lateranenſi diſſidet.) quamuis ab vtroque eorum parochorum matrimonij celebratio fieri poſſit. *Gutier. de mat. cap. 62. num. 4. Serol. 5. 61. ſup. ex Cong. Conc.* Sahagun. *hoc. tit. num. 54.* & ita conciliat Cuchum & Nauarrum, quando ſunt diuerſarum diœceſium. Serol. *vbi ſupra ex Cong. Conc.* requirit, vt ordinarius loci viri, ſignificet ordinario vel parocho mulieris factas eſſe denunciationes, aut diſpenſatum, adeoque ad matrimonium progredi poſſe, quod & prudenter præſcribit Synod. *1. Mechlin. t. de mat. c. 5. ſynod. 2. t. 10. c. 3.* tametſi mero iure alter ordinariorum cum vtriſque ſponſis diſpenſare poſſit. *citati à Barboſ. ad d. c. 1. n. 54.* vbi tamen Serol. malè dicit, ob certitudinem huius ſacramenti eum qui diuerſarum diœceſium eſt, cenſeri vagabundum; & *iuxta ca. ſeptim. ſeſſion. 24. Trident.* poſſe vbi libet, re per ordinarium examinata, contrahere: quod de his nemo dixerit: niſi vagabundum dicamus reſpectu duarum ſolum parochiarum, quod eſt impropriè: & d. c. 7. intelligitur de erronibus. *Gutier. de mat. c. 61. n. 2.* vt nec ſub vagis cenſeatur miles, quamuis inſtabiles ſedes habeat.

Non ſimpliciter autem parochum alicuius, ſed proprium requirit Concilium: vt locutio de parocho habitationis acciperetur; non de parocho originis: qui proprius non eſt, & quo vagi qui parocho dicuntur deſtituti, numquam carent; qui tamen vbique contrahunt: quia proprium non habent, aut pro tali omnes habent, atque adeo alter vagus, alter proprium habens, vbique contrahit. Neque enim *in d. c. 7.* pro vagis formula præſcribitur, vt in *c. 1. de reform. mat.* qua non ſeruata vagorum irritetur matrimonium. neque enim vllam clauſulam irritantem, aut inhabilitatem habet: neque eo fertur præfatio d. c. 7. nec vt imperfectum d. c. 1. hic ſuppletur: nec licentia ordinarij hic eſt attributiua iuriſdictionis, ſed deciſiua eorum quæ ibi iubentur inquiri. *vt diximus in Conſult. canon. h. t. conſult. 7.* ideoque paſſim omnes pro validis habent vagorum matrimonia, nec forma d. c. 7. ſeruata, nec licentia obtenta. nemine in contrarium citato à Barboſa *in Collect. DD. ad Concil. Trident. ad d. c. 7. numer. 8.* & vero quæ in vagos, peregrinos, hoſpites, Ordinario iuriſdictio competit, eadem locorum parochis pro ſuo modo, & gradu iure tribuitur: exercitio limites ex prudentia Ordinarij Concilium ſtatui cupit.

Vbi etiam non ab origine ſed ab habitatione parochianus quis dicitur, & huius non illius Eccleſiæ portionem canonicam debet. Ideoque vt ab originis Epiſcopo ordines recipi poſſent, ſpecialiter iure expreſſum eſt. *ſentit Sanch. lib. 3. diſp. 23. numer. 6. 7.* De militum Belgicorum matrimonijs, & quis eis vicem parochi proprij præſtet, diximus *in Conſult. canon. tit. de ſponſal. & mat. & tit. de offic. Iud. ord. delegat.*

Et quia exhibitio præſentiæ quam parochus facit eſt voluntariæ iuriſdictionis, tam ab eo quam deputato ab eo extra parochiam, adeoque à parocho viri in parochia mulieris validè præſtari poteſt. *citati à Barb. in Remiſſ. ad d. c. 1. Cong. Conc. 16. Febr. 1595.*

Non proprius Parochus aut alius Sacerdos coniungens aut benedicens ſponſos, eſt ſuſpenſus, *dict. ca. 1.* credo ab officio, ſeu functione paſtorali & ordine; non beneficio, etſi & hæc pœna infligi poſſit. *Add. ad Sa. V. ſuſpenſ. §. 4.* & Synod. *2. Aut. t. 10. c. 2. pecuniariam adiungit.* Pœnæ non proprij parochi aſſiſtentis matrimonio.

An autem imponi debeat triennalis ſuſpenſio, *de qua in c. fin. de clandeſt. deſponſ.* controuertitur: exiſtimo *cum Sanch. l. 3. diſp. 48. num. 3. Gutier. tract. de mat. c. 75. nu. 14.* non debere. quippe pro determinato tempore triennali à Conc. Lateran. arbitrarium Trid. ſuffecit. Pœna autem excommunicationis quam regularis incurrit *per. Clem. 1. de priuil.* quamuis Sanch. *lib. 3. diſp. 48. n. 8. poſt. Nauar.* ſublatum crediderit, diſertè per Conc. non tollitur: ſtare ergo non prohibetur, quamuis prohibitioni noua pœna accedat. quamquam non noua, vt diximus, quæ tantum habet certi temporis mutationem, in arbitrarium ſcilicet donec Epiſcopus coniunctorum, vel vicarius eius genera-

lis, *Sanchez lib.3.diſp.52.num.4.Gutier.de mat. cap.75.num.25.* abſoluat.

Commiſſio non proprij qualis eſſe debeat.

At verò ex tacita ſeu præſumpta licentia procedere quis non poteſt, ſed requiritur expreſſa, vel commiſſio generalis ad adminiſtrandum omnia quæ ſpectant ad curam animarum, &, vt quidam, ad omnia, parocho abfuturo, vel omnia ſacramenta, & ſi non in ſcriptis, quæ tamen actum præcedat, quamuis metu vel dolo extorta, niſi dolus ſit circa ſubſtantiam, modo etiam reuocata ſufficienter non fuerit, ſeu per certum nuntium, aut literas, aut mortem. quæ etiam licentia non præſumitur, ſed probari debet: nec alius ſacerdos credere poteſt dicentibus ſe habere eam licentiam à parocho. *citati à Barb. longo ordine in Remiſſ. ad d.c.1.* excuſabitur tamen ſic coniungens non ſuos, quos ſuos eſſe credebat, vel licentiam habere, dummodo ignorantia non ſit ita craſſa, vt ſit ingens temeritas. *Sanchez dict.diſp.48.n.7. Gutier.dict.c.75.n.16.* Licentia autem ordinarij alieno facta, quem proprium credidit, matrimonio ſufficit. *citati à Barboſa in Collect.DD.ad d.c.1.n.10.*

Qualis parochi præſentia requiratur, & qualitas?

14. Parochus præſens eſſe debet formaliter, & † ad actum matrimonij adhiberi, ſic vt intelligat quod agitur; quamuis ob aliam cauſam accerſitus, vel inuitus adſit. *ex Cong. Conc. Gonz.ad Reg.8.gl.48.n.35.Gutier.de mat.c.69. & Ricc.deciſ.243.*

Adeoque nec ad ſubſiſtentiam requiritur vt pronunciet verba Conc. *ego vos in matrimonium.citati à Barb.in Collect. DD.ad d.c.1.n.45.* quin & Conc. quo ad ea receptum vniuſcuiuſque prouinciæ ritum permittit. vt & in ſponſalibus nullam verborum formam præſcripſit. *Cong.Conc.19. Decemb.1569.* imo addit *vel alijs vtatur verbis* &c. ſimiliter teſtes non rogati, ſed vi detenti, & repugnantes ſufficiunt. *Gutierrez tract. de matr. cap.55. in fin. Sanch.de matr.lib.3.diſput.39.num.9.*

Parochi porrò præſentia pro forma actus hic exigitur, vt matrimonium contractum in præſentia mille teſtium, eo abſente, nullum ſit; cum eius præſentia, vt quæuis forma, per æquipollens ſuppleri nequeat. *vt cenſuit Cong. Conc.apud Gonzal.ad reg.8.Can.gl.48.n.29.30.* Quod ſi eodem modo diceremus, in ca. cum eſſes *de teſtam.* alijſque eius generis, præſentiam parochi, vel notarij requiri; non facile per duos alios teſtes ſupplebitur: etſi hoc fortè contra communem ſit, neque ſatis *in c.cum eſſes* pro forma requiritur: cum non vtitur his verbis, quibus hic c.§.qui aliter vtitur.

Parochus beneficij poſſeſſor vt ſit, ſufficit; neque hanc eius præſentiam vitiat excommunicatio, ſuſpenſio, notoria fornicatio, vel etiam priuatio, quam diu reipſa relinquitur in poſſeſſione. *Sanchez l.3.d.21.Gutier. de mat. c.62. n. 25.26.27.*

Parochum ſacerdotem eſſe non oportet, vt præſentiam hanc præſtet. *Nauar.de claud. deſp. conſ.9.10.Sahagun.h.t.num.88. Sa V. Matr. ex Cong. Conc.Gutier.de mat.c.62.n.21.* ſed ab eo ad hanc præſentiam ſubſtitutus ſacerdos eſſe debet ob ea verba Concilij, *vel alio ſacerdote, Sahagun.in c.quamuis, de off.deleg. n.13.hoc tit. n.89.* Illud porrò verbum (*alio*) qualitatem ſacerdotij referre quidem videtur; ſed id ob frequentiam accidit, quod vt parochi intra primum annum tenentur ad ſacerdotium promoueri, plerique ſint ſacerdotes; atque ita vſui loquendi, non neceſſitati qualitatis id tribuendum eſt. propter quem vſum nonnunquam à propria ſignificatione receditur: *Nauar.d.conſ.3.n.3.l.Labeo.D.De ſupell.leg.c.ex literis, de ſponſ.*

Præter parochum teſtes ſaltem duos eoſque ſimul non ſucceſſiuè requirit Conc. qualitatem nullam exigit. Itaque teſtes qualeſcunque ad matrimonij ſubſiſtentiam ſufficiunt, dummodo ratione vtantur. *citati à Barb.in Collect.DD. ad d.c.1.n.138. & ſeqq.* ſed an etiam ad probationem? nec dubito, quin etiam adhuc, ſi Parochus librum habet, iuxta Conc. decretum, cui coniunctorum nomina inſcripſerit. nam libro ſoli, vti à perſona publica, in negotio à iure ei iniuncto, creditur: ſin minus officio hic parochus functus fuerit; an ſolis teſtibus fides dabitur? nihil ex iure antiquo mutatum crediderim. *egimus ſupra tit.de Parochis. n.7.8.& de probat.*

Enimvero in † Gallia ſatis obſcurè ſcitur, an & quatenus decretum hoc ſit publica- 15.
tum. quam plurima ſunt arreſta clandeſtina matrimonia irrita declarantia, præſertim poſt Conſtit. Henr.III. Bleſis editam. Gallici recentiores ſcriptores paſſim ea tradunt, ſed quidam ea volunt referre ad vim legis Regiæ, quidam ad efficaciam decreti Concilij. Videri poteſt *Chenu in qu.notab.q.13. & ſeq. Charond. Reſp.l.7.reſp.71.l.13. reſp.84. l.11. Reſp.12. de mariages clandeſtins. Iul. Pelaeus in act.43.* Verum ſcio etiam ab ijs, qui coram examinarunt eos, qui aſtiterunt, quod tempore Liguæ Gallicæ circa annum 1594. audiuerunt Pariſijs publicari illud decretum: etſi omnia acta Ordinum illorum ad eorum inuidiam poſtea fuerint reſciſſa. Sed & vidi teſtimonium R. D. Siluij, à Petra Viua S.T.D. Abbatis B. Mariæ de Inſula, Cancellarij Vniuerſitat. Pariſ. Vicarij Epiſc. Pariſienſ. quo aſſerebat ann. 1602. mandato Epiſcopi Pariſ. conformiter ad conſtitutiones Regias decretum Conc. Trid. *c.1.ſ.24.* irritans matrimonia clandeſtina, iuxta eam formam, quam Conc. *in fin.d.capitis* præſcribit, in omnibus Eccleſijs vrbis & diœceſis Pariſienſis fuiſſe publicatum. Nobilis quidam adoleſcens Belga Pariſijs incidit in caſſes amicæ, cuius vt copula potiretur, promiſit ſe eam in vxorem ducturum: ſecuta eſt copula: refrigeſcente charitate, redijt in Belgium; illa ſubſecuta eum in ius trahit, dicit ſe eius vxorem, *ex cap.is qui fidem, de ſponſ.* ille opponit Conc. Trid. per quod ceſſat *d.ca.* diſputatur de vigore ſeu obligatione Conc. in iſto loco: per duas conformes ſententias declaratum eſt, nullas ſubeſſe nuptias. Verum enim vero Henr. IV. Galliæ Rex in edicto Nannetenſi declarauit, ſe habiturum pro legitimis ea ma-

In Gallia Conc. Trid. obſcurè obligat.

trimonia

trimonia, quæ ſine parochis coram conſiſtorio deformatæ Religionis contrahuntur. Vnde quidam poſt ann. 1602. & d. edictum Henrici IV. intra dioceſim Pariſ. contraxerunt coram conſiſtorio Charantonenſi, in dioceſi Pariſ. cum Pariſijs degerent, eſſentque eius religionis; deinde maritus abijt transfuga ad Turcam, à fide apoſtata: vxor conuertitur ad fidem Orthodoxam; & offert ſe matrimonij conditio honeſta: quæſitum, an matrimonium illud pro nullo haberi poſſit? (quaſi edicta Regia videantur talia magis tolerare pro politia ſæculari, & quoad hæreditates quam legitima facere, prout verè non poſſunt, vbi Conc. Trid. publicatum eſt) non minus, quam edictum illud de Monachis & Clericis in ſacris ſtatuit matrimonium ineuntibus. Ideoque ob publicam quietem prolem legitimam magis haberi, quam eſſe; imprimis quoad ſucceſſiones potius, quam in ordine ad ſacramentum, & vinculum matrimonij, quod ſoluere vel ſtringere edicto non poteſt Rex; ſed id ad Eccleſiam ſpectat. *can. 4. ſeſſ. 24. Concil. Trident.* c. 1. ibid. de reform. matr. adeo vt ſi quis taliter coniunctus conuertatur, (nam de hæreticis ſolis agit edictum, ita vt ſi quis Catholicus taliter contrahat, nihil agat. *Chenu d. c. 13. Char. Reſp. l. 13. R. 84.*) renuntiare fauori edictorum poſſe videatur, & nullitatem vinculi admittere, & proclamare ad libertatem: & ea poſita ad alia vota conuolare, ex cauſa præſertim, quæ ſponſalia de futuro ſoluat. Is caſus cum hic incidiſſet, cenſui liberum eſſe.

16. Pro Belgio Reſolutiones matrimoniales.

Porro pro † ditionibus ijs Belgicis, quæ vna cum obedientia natiui Principis iugum Eccleſiæ excuſſerunt, extant declarationes Cardinalium Conc. Trid. Interpretum in hęc verba: *Congregatio Conc. perpenſis conſultationibus Epiſc. Tricaricenſis circa formulam matrimoniorum quæ in partibus Hollandiæ, Zelandiæ, Friſiæ contrahuntur, ita cenſuit:*

Primò vbi decretum eiuſdem Concilij c. 1. ſ. 24. de reformatione matrimonij non eſt publicatum, valere matrimonia contracta, abſque conſeruatione formæ à Concilio præſcripta.

Secundò, publicationem præſumi, vbi id decretum fuerit aliquo tempore in parochia tanquam decretum Concilij obſeruatum.

Tertiò, hæreticos quoq; vbi decretum d. c. 1. eſt publicatum, teneri talem formam obſeruare, & propterea ipſorum etiam matrimonia abſque forma Concilij quamuis coram miniſtro hæretico, vel magiſtratu loci contracta nulla atque irrita eſſe.

Quartò, vbi etiam conſtat decretum Concilij eſſe publicatum, vel aliquo tempore in parochia tanquam decretum Concilij obſeruatum, ſed parochialis Eccleſia vtpote vacans proprio parocho careat, & cathedralis itidem Epiſcopo atq; Capitulo, habentibus à Concilio facultatem alium ſacerdotem ad id delegandi nulluſq; alius ibi ſit, qui vices parochi vel Epiſcopi ſuppleat, matrimonium valere abſque præſentia parochi: ſeruata tamen in eo, in quo poteſt forma Concilij, nempe adhibitis ſaltem duobus teſtibus.

Quintò, ſi extent quidam parochus & Epiſcopus, ſed nullo conſtituto Vicario, vterque metu hæreticorum lateat, ita vt vere ignoretur, vbinam ſit, vel eodem metu à dioceſi abſit, nec ad alterutrum ſit tutus acceſſus: validum eſſe matrimonium contractum abſque forma: adhibitis tamen vt dictum eſt, duobus teſtibus.

Quod vero attinet ad caſum ſpecialem in ſcripturis eiuſdem Nuntij contentum, Cong. ita duxit reſpondendum: cum ſecundum ea quæ proponuntur matrimonium fuerit contractum in parochia, vbi fuerat publicatum dictum decretum, & extaret in dioceſi Antuerp. cuius erat parochia, Vicarius, qui iuxta Concilij decretum poterat prouidere: vtique huiuſmodi matrimonium abſque forma contractum eſſe nullum. Ita ſubſcriptum erat: Hieronymus Cardin. Matth. Quæ omnia indiſtinctè iuxta *ar. 3.* accipio tam de hæreticis quam de Catholicis: neque quorundam eruditiſſimorum tamen virorum reſponſum mihi placet, omnia eiuſmodi inter hæreticos contracta matrimonia pro nullis habenda eſſe, eo argumento, quia tenentur formam ſeruare, ergo debent velle; & quia cætera eis ſint per accidens, præſentia vel latebræ parochi: quia etſi eius tuta copia fieri poſſet, eius opera vti nihilominus nollent: itaque nulliter contrahunt: quia defectus hic ſe debeat habere ex parte miniſtri Eccleſiæ, non contrahentium. Quia reſpondendum eſt, velle debere, vbi tenentur: non tenentur vbi copia tuta haberi nequit, ergo nec ibi debent velle. ſed nec ipſa voluntas nouo hoc iure ea pœna diſertè caſtigatur, neque antiquo: à quo ideo receſſum non erit, & nouum imo his caſibus ceſſare declaratur quibus ſeruari nequit.

Ex eadem Epikeia, qua procedit artic. 4. & 5. dictarum reſolutionum, vt ſcilicet credamus Tridentini mentem non eſſe, vt obligare velit vbi parochi copia haberi, decretumue obſeruari nequit: dicendum eſt matrimonia captiuorum vel mercatorum apud infideles, in ijs locis, quæ poſt decreti publicationem, in eorum manus venerunt, eſſe valida. quamuis Sanchez. *de mat. l. 3. d. 18. numer. 33.* epikeiam in eo decreto nolit admittere: ſed ijs in locis, quæ ſemper ſub eorum poteſtate fuerunt, non epikeiæ ſed publicationis, quam decretum requirit, defectui, vt valida ſint, acceptum refert: Id quidem bene, non æquè illud. Quod ſi vero incola loci vbi Concilium publicatum eſt, diuertat ad locum vbi non eſt publicatum, vel econtrario: non tantum per modum domicilij, ſed hoſpitij dumtaxat, vel tranſitus; validum erit ab eo matrimonium, ſine parocho contractum: vbi publicatum non eſt, inualidum erit ſic contractum, vbi publicatum eſt. quippe ad ſolemnitatem actus non leges domicilij, ſed actus inſpiciuntur, *cap. 1. de ſponſal. Sanch. de matr. lib. 3. diſp. 18. num. 25.* etiamſi ad vitandam decreti obſeruantiam eo conceſſerint: quaſi in illius fraudem. quia iure ſuo vtuntur cum extra domicilium exiſtentes illius lege ſoluti ſint. *Sanchez. n. 27. vbi ſup.* ſed. S. Cong. poſtea contra reſpondit. Quid ergo ſi ſine parocho contrahens in loco,

vbi decretum ligat, tranſeat locum vbi decretum non ligat, & ibi copulam exerceat; ſi poſt ſponſalia tantum aut fidem de ducendo datã, poſtquam habita copula extra locum Concilij facit matrimonium, cum circa ſponſalia Concilij nihil mutarit, tranſibunt ea ſponſalia in matrimonium: ſi ſine præuijs ſponſalibus, ſine parocho de facto proceſſum eſt ad matrimoniũ, cum illud, *vt ſupra diximus hoc tit. n. 3.* non reſoluatur in ſponſalia, nulliuſque ſit effectus: propter decretum irritans (*de cuius energia latè Gonz. ad reg. 8. Canc. ſuper finalibus illius verbis,*) nihil actum cenſebitur, nulluſque ſurget iuris effectus, ſin autem initis ſponſalibus, aut fide data ſine parocho contractum ſit matrimonium, cum vtile ab inutili ſeparabili non vitietur, *vt ſupra diximus, d. num. 3.* non impedietur, quo minus ex fide de ducendo data (ſeparato intermedio inutili matrimonio) per copulam maritali affectu habitam, in loco idoneo, ſequatur iuris, quod in loco habitæ copulæ obtinet, effectus. vt ſcil. tali fide affecti, & commixti, fiant ibi coniuges, modo non vetus tantum factum firmare, ſed fieri coniuges exercendo copulam intendant.

17. Qui cum impedimento ſemel publicè cõtraxerunt, an poſſint deinde ſecretò ratificare.

Sub diſpoſitione c. 1. non † comprehenduntur ij qui ſemel publicè contraxerunt coram parocho & teſtibus, ſed ob occultum impedimentum eorum matrimonium eſt inualidum: non enim tenentur iuxta formam dicti c. 1. de nouo contrahere; non tantum ex declaratione Pij V. ſed ex ipſa ratione Conc. quæ eſt, vt matrimonium conſtet Eccleſiæ, viteturque peccata ex occultis coniugijs prouenientia. *M. Ant. Gen. in pract. c. 21. n. 7. Riccius deciſ. 246. Nauar. h. t. conſ. 14. in fin. de deſponſ. Impub. conſ. 3. De eo qui duxit. conſ. 3. 4. Sanchez cum pluribus quos allegat. de Mat. l. 2. d. 37. num. 3. l. 7. d. 37. num. 47. d. 37. nu. 3. referens & Pium V. & pœnitentiaria pretorium, & S. Cong. ita cenſuiſſe.* vtpotè cum agat decretum de clandeſtinis, vt hoc non eſt quod ſemel publicè initum eſt. At verò res ea apud me ſemper hunc ſcrupulum habuit, quod eo euentu, quo occultum illud impedimentum poſtea fiat publicum, vt facile poteſt, neque de occulto conſenſu renouato probationes erunt, incommoda Concilij non vitabuntur: nam coniux alterius pertæſus impedimentum probans, quod ante occultum erat, dum alter renouatum conſenſum non probauit, ſeparari poterit, aliamque ducere, ac perpetuus adulter eſſe. ob quam rationem, tanquam exceptionem Sanchez *num. 10.* aſſerit, caſu quo parochus & teſtes vel aliquis eorum impedimentum noſcat, etſi aliàs occultum foret, publicè omnia repetenda; quia iam coram Eccleſia non eſt validum. Vnde impedimentum etſi aliquatenus non occultum ſit; ſed nec publicum, videbitur ea tamen repetenda forma Concilij. Quare puto Petrum de Ledeſma *de matrim. tit. 45. ant. 5. dub. pen.* benè cenſuiſſe, oppoſitam ſententiam eſſe probabiliorem, & Pium V. non declaraſſe Concil. ſed diſpenſaſſe. ſimiliter Binsfeld. *in Enchiridio cap. 17. quaeſt. antep.* priorem opinionem eo caſu excludit quo periculum foret, quod impedimentum publicum fieret, probarique poſſet in iudicio. Gutier. *qu. Canon. l. 1. cap. 18. nu. 7.* ſemper cenſet repetendam formam Concilij, niſi ſubſit valde ſpecialis cauſſa, & tunc petendam eſſe ſpecialem diſpenſationem ſecreto contrahendi. Quare nec impuberum matrimonium publicè celebratum per cohabitationem & copulam, vt iure antiquo verum nunc matrimonium fieri vult adueniente pubertate, ſed de nouo requiri dictam formam, *idem Gutier. tract. de mat. cap. 76. num. 30. 31.* ſed & probabile eſt ad dictum cap. 1. non ſpectare matrimonia clandeſtina inter impuberes contracta ea ratione, quia iuris interpretatione habeantur pro ſponſalibus, adeoque eorum iure regulari poſſunt, & ſic dicuntur cenſuiſſe Cardinales, *apud Sanchez de Matr. l. 1. d. 21. num. 5. etſi is diſſentiat.* Ob huiuſmodi incommoda non niſi circumſpectiſſimè executioni mandandæ ſunt litteræ occultarum diſpenſationum ſuper conſanguinitate aut affinitate, quæ Confeſſario eligendo diriguntur, cum ea clauſula, vt lacerentur, nec in foro ſori proſint: ne executores indiſcreti faciant coniuges, in foro puniendos, vt inceſtos & ſeparandos: & ſi improbi ſint, conuolaturos ad adulteria. adeoque ab executione abſtinere debent, quotieſcumque non omnino ſecretum eſt impedimentum: cum id litteræ requirunt.

Vt autem plenè † de coniungendorum libertate conſtet, præcipit d. ca. 1. à parocho vi- 18. Qualiter hodie liberè contrahi debeat.
rum & mulierem interrogari, & mutuum eorum conſenſum intelligi. Vnde quæritur an per hoc derogatum ſit iuri veteri habenti pro ſponſalibus & matrimonijs legitimis, quæ pater aut mater pro prolibus præſentibus & tacentibus contrahunt? Et non eſſe derogatum, ait Sanchez de Mat. *l. 1. d. 23. num. 13.* quia parochus mutuum conſenſum contrahentium ſatis intelligit, cum Parentes eum exprimunt, & proles præſentes tacent adeoque conſentiunt: *ex ſpeciali cap. vn. de deſp. Imp. in d. §. Non tamen.* Hic vſus tamen, vt etiam conſenſum per ſigna vel nutus (etſi hodie etiam ſufficiat, *Gutier. tr. de mat. c. 46.*) indicandi potius eſt abrogandus, & ſeruandum vt ipſi contrahentes reſpondeant. nam elocutio eorum, & vox, cæteraque magis enixam voluntatem, aut coactionem indicabunt: præſertim his in locis, vbi id inualuit. Mandat enim Concilium id fieri iuxta receptum vniuſcuiuſque Prouinciæ ritum. Non itaque doctrina alijs moribus conſona, ad noſtram praxim traducenda eſt. Interrogationis huiuſmodi omiſſionem, ſi aliàs parocho conſtet de mutuo liberoque conſenſu, venialem culpam dumtaxat continere cenſent citati à Diana *p. 3. t. 4. r. 294.* non mandat autem Tridentinum interrogari contrahentes ſuper impedimentis: *ijdem ibid.* ſiue quia denuntiationes factas præſupponit; ſiue quia, id officij factum credit in præuijs ſponſalibus. nam inueſtigare ſuper impedimentis iam ante ipſos parochos iuſſit Conciliũ

Lateran.

Lateranenſe *c.3.x.de clandeſt.deſponſat.* inueſtigatio autem rectè principium habet in examine ipſorum deſpondendorum, & propterea hi præmittunt inquiſitionem, an illi nullo impedimento affecti ſint, & ſi Epiſcopi ſuper denuntiationibus diſpenſant, hic in ipſis litteris parocho mandant, vt ante coniunctionem ab ipſis ſuper eo exigant iuſiurandum. Non tamen d.c.1. correxit ius antiquum *in c.fin.de procur.in 6. Gutier.tract. de matrim. c.43.* quin poſſit contrahi per procuratorem, etſi diuerſis temporibus conſenſus contrahentium explicetur: dummodo tamen non interim prius conſentiens animum mutaſſet; & dummodo conſenſus vtroque tempore explicetur coram parocho & teſtibus. Sic etiam hodie per litteras matrimonium contrahi poteſt, ſeruata tamen parochi & teſtium præſentia: vt explicat Sanchez *de matr.l.2.d.12.n.3.& repetit Gutierrez tract.de matr.c.45.* Si ſictè tamen quis conſenſiſſet coram parocho altero verè conſentiēte; ſufficeret eum qui ſictè conſenſiſſet, priuatim verè conſentire. *Sanchez de mat.l.2.d.32. nu.13.16.17.* Neque ſcrupulus in alia quæſtione ſupra à me motus hic obtinet, quippe hæc fictio nunquam probari poteſt vt ſolui ex ea poſſit matrimonium; nempe habet fingens iuris præſumptionem contra ſe, cui eius iuramentum non præualeret. Sed an opus ſit & alterum de nouo iam eius rei gnarum fieri, & conſentire? opus eſſe cenſet Pontius *de mat. l.5.c.24.* negat Sanchez *d. diſ.32. Coninck d.24.dub.10.t.2.*

At verò cum hic dicit Conciliū nuptias eſſe
19. † benedicendas à parocho quidē, & in templo, de primis intelligo ſponſis quamuis corruptis. *Cong.Conc.13. Ian.1594.* neque derogari iuri ſub pœnis grauibus vetanti ſecundas nuptias benedici. *Menoch.de arbit.l.2.cent.5.caſ.417.n.2.*

Benedictiones nuptiales & laudabiles circa eas cōſuetudines retinendæ.

Nuptias, inquam, vtriuſque ſecundas. Nam ſi alterutrius primæ ſunt, benedici debet qui ante nō fuit benedictus, *ex extrauag.Ioan.XXII. quam ex Perez citat Sanchez de mat.l.7.d.82.n.24.* vbi & conſuetudinem obtinere aſſerit, vt quando non vterque coniux fuit ante benedictus, nuptiæ benedicantur: quaſi iure ſocietatis coniugalis, quæ faciat hęc communia. quod & in his locis obtinet.

Benedictionem quidem in templo ſuſcipi mandat Concil. non æquè matrimonium ibi contrahi. adeo vt Sac.Cong. cenſuerit Ordinarium non poſſe prohibere, quin matrimonia domi celebrentur, ſeruata Conc. forma referente Sanch. *lib.3. diſp.15.n.20. alijſque.* ſed id quidem pro ijs reginnibus non improbo, vbi virgines rarò in publicum prodeunt. ſed in liberioribus gentibus, vt ſunt noſtræ Belgicæ, probare non poſſum. vbi quidem vſus hactenus obtinuit, vt non extra templi parietes matrimonia ſolemnizentur. præſertim cū Concil. *d.c.1.* laudabiles conſuetudines retineri vehementer optet, præter formam à ſe præſcriptā. laudabilis autem ea conſuetudo cenſeri debet, vbi matronæ virgineſque omni honeſtate ſalua, omni die, & hora templum, forum, plateas frequentant. Et propterea in ſynodo *Antuerpienſi 1610.tit.10.c.9.* non niſi in templo ſub miſſarum ſolemnibus, atque ante meridiem celebrari matrimonia decretum eſt. quod & itidem in Colonienſi, & Panormitana apud *Dian.p.3 t.4.r.279.*

Enimuero ſi pro benedictione annuli nuptialis antiquitus parocho vel Ordinario aliquid dari eſt conſuetum, licitè vſus ille retinetur. *Cong.Concil.* Modo tamen ab initio pro fidelium voluntate nulla exactione vel compulſione fuerit introductus, neque à ſponte dantibus quicquam recipiatur, antequam benedictionem ſacerdos liberè fuerit impertitus. *Cong. Conc. 11. Auguſt.1595.* Certe Concil. *ſ.24.cap.1.§.ſi qua prouincia laudabilibus conſuetudinibus & caremonijs vtantur, eas omnino retineri S.Synodus vehementer optat:* non verò ſi corruptelam, haud ad honeſtatem vergentem. ſic Charond. *l.7.Reſp.79.* refert abiudicatā Epiſcopo Ambianenſi, & Abbati de Relais certam præſtationem, quam ſolent recipere pro licentia quam dabant primis diebus nuptialibus concumbendi. cum ob reuerentiam benedictionis concubitum differri ad ſecundam noctem Conc. Carthag. 4. *in cap.ſponſus diſt.23.* ſuadeat. ſed quia conſilij id erat non præcepti, ſine iuſta cauſſa hanc præſtationem inductam fuiſſe liquet. & in ſimili aliquo iure contra monaſterium Sancti Stephani in vrbe Neuerſi: vbi & alia de abrogatis ſimilibus inſolitis ſeruitijs, vt conuiuijs annuis, quę principiū à liberalitate præſumuntur ſumpſiſſe ſimilia habet *Choppin.de ſac.pol.l.2.tit.7.n.3.* & apud Scotos legē fuiſſe latam, vt nouæ nuptæ pudicitiam libaret ſatrapa. alia habet *Papon.l.22.Arr.tit.9.arr.18.* ſed eam abrogatam ſubſtituto aureo nummo Rege Malcolmo Cāmore. Simili redemptionis iure in Brabantia noſtra vtitur ſatrapa de Weſterloo. Alibi & hoc ipſum abrogatum eſt Senatuſconſultis. Si tamen nihil honeſtatem offendat, & origo aliqua non ex liberalitate appareat, vti v.g. Abbas Sancti Germani Pariſiēſis, charitates debet monachis ex diplomate Caroli Calui; & teſtamento S. Remigij Epiſcopi Rhemorum annua conuiuia debentur Remenſibus & Laudunenſibus Presbyteris & Diaconis, continuatio iniungetur. *vt illius rei plura arreſta recitat Ragueau en ſon indice des droicts Roiaux. verb. Droict de feſtin.*

Hortatur etiam Synodus Trid. *d.c.1.* vt coniuges ante benedictionem ſacerdotalem, in templo ſuſcipiendam, in eadem domo non cohabitet hortatur, non pręcipit. Quamobrem Sanchez *l.3.de matri.d.12.* Nauar. & alij. *quos citat.* exiſtimant, non eſſe peccatum, ſi coniuges ante benedictionem miſceantur. ſponſi autem ſynodalibus ordinationibus multis in locis ſub eodem tecto ob periculum pernoctare vetantur.

Ad libertatem † matrimonij etiam ſpectat, 20.
vt legalibus pœnis nō retardetur. nam mulier, ſi dormierit vir eius, ſoluta eſt à lege viri. Itaq; pœnæ ſecundo nubentium, v.g. infamia, pro ea quæ intra annum luctus nupſerit, aliæque

Libertas matrimonij pœnas legales tollit.

quæ tertij fauorem non ſpectaot, iure Canonum, (quod moribus ſequimur *Buſ. ad l. 9. D. Qui noi. inſa.*) ſunt ſublatæ; non autem quæ tertij fauorem continent. *Buſ. ibidem poſt Boer. & alios* qui id paſſim receptum vſu referunt. Sic Principes noſtri *in edicto ann. 1611. ſuper adminiſtratione iuſtitia. art.* 28. ſtatuerunt vt ſecundo nubentes, ſiue mulieres, ſiue viri, ſi quæ donatione inter viuos aut teſtamento à priore coniuge habuerint; reſeruentur, & affecta maneant filijs communibus. ſic quod non poſſint beneficium conferre in eos, quibuſcum ſecundum matrimonium contrahitur in præiudicium dictorum liberorum.

21\.
Et ſuperiorum coactiones ac impedimenta.

Matrimonium † adeo ex plena libertate contrahi debet, vt neque contrahentes cogantur, neque impediantur. In vtroque n. æqualis eſt reatus. Licet tamen vbi iuſta cauſſa ſuadet, & inconſultum prætenditur matrimonium, per formam inductionis impedire, præſertim parentibus, ſed non per vim. *Gutierres can. 4. l. prim. cap. vigeſim. num.* 27. iniuſtè tamen impedientes non incurrunt excommunicationem, *Trident. cap. 9. ſeſſ.* 24. quia loquitur tantum de Dominis temporalibus, cæteriſque exercentibus iuriſdictionem in foro externo: vt diximus, & conſtat ex præfatione; vltra quam diſpoſitio, præſertim ob particulam, (*quare*) quæ cauſalis eſt præcedentium, non debet extendi. vnde nec eam parochus incurreret, ſed bene Epiſcopus. *Sanch. l. 4. d. 22. nn.* 9. 10.

22\.
Et legales prohibitiones.

Similiter ex hac ratione non malè dicemus leges † prohibentes matrimonia inter certa perſonarum genera, vt tutorem & pupillam, curatorem, eiuſue filium & minorennem, cuius curator eſt; inter rectorem prouinciæ, & aliquam prouincialem; iure Canonum eſſe correctas. *Azor. Inſt. mor. l. 5. c. 20. Buſ. ad l. 36. D. de Rit. nupt.* vbi & mores iure ipſo laxiores aſſerit.

23\.
Et patriam poteſtatem.

Præterea Conſuetudo † Belgica adeo matrimonij libertati fauet, vt minores ipſo matrimonij contractu, ſi nō patria paſſim, (quod tamen penè cenſet Buſ. *ad l. 2. n. 10. D. ſol. mat.*) tutoria tamen & curatoria poteſtate ſoluantur, & liberam bonorum etiam immobilium adminiſtrationem nanciſcantur. *Buſ. ad l. 2. D. de minor.*

24\.
Conc. Trid. nouum impedimentum raptus conſtituit.

Conc. Trid. *ſ. 24. de matrim. cap.* 6. abrogando c. fin. *extra de rapt. c. pen. & vlt. ext. de ſecund. nupt.* & temperando Conſtitutionem Iuſtiniani *in l. vn. C. de Rapt. Virg.* impedimentum nouum † dirimens conſtituit, vt inter raptorem & raptam matrimonium conſiſtere non poſſit, tantiſper dum rapta eſt in poteſtate raptoris, *contra c. fin. ext. de raptoribus*, vbi agi de omni raptore dicit Sa. *in verb. matr. nn.* 9. & ſic cenſuiſſe Cardinales. ſed Sanchez *de matrim. l. 7. d. 13. num.* 4. ſolum raptorem † cauſa matrimo-

25\.
In quibus ſpeciebus.

nij comprehendi contendit. quia textus ſtatim à principio de eo agat; præſertim quod raptor cauſſa libidinis non eodem modo peccaſſe, puniendusque videbatur: quia hoc decretum non punit raptum, vt eſt ſpecies luxuriæ tantum, id eſt, factum in ordine tantum ad explendam libidinem, *Sanchez de matrim. l. 7. d.* 13. *num.* 5. neque ſi quis rapiat, vt tertius cum rapta matrimonium contrahat: modo is ignoret. *num.* 6. neque ſi de vno loco ad alterum, ac ſub poteſtatem raptoris non traducatur, *n.* 7. etſi ad locum deſtinatum etiam ob reſipiſcentiam non venerit. *num.* 10. quia delictum in ipſa abductione conſummatur. (vnde non refert copula ſequatur, an non, *num* 8.) neque ſi femina principio volens abducta ſit, *num.* 9. neque ſi importunis precibus victa fuerit, modo violentiæ pares non fuerint. *num.* 11. neque ſi dolo circumuenta extrahatur. *num.* 12. quod hæc ſpecies nō propriè raptus ſit, etiam inſcijs parentibus, adde etiam inuitis, *num.* 13. nam hoc decretum reſpicit libertatem matrimonij, quæ à parentum conſenſu non pendet. *ca. 1. Trid. hic.* Nam, vt dictum eſt, cum rapta ſeparata, & loco libero conſtituta eſt, ſtatim à raptore duci poteſt, neque parentum conſenſus ex neceſſitate expectandus eſt: Vt raptus diſſentientis coniugis ſolus irritet matrimonium, non eorum quorum eſt in poteſtate, patria, tutoria, dominica, regia, etiam in regum filijs: *vt conſult. 11. h. t. diximus in Conſult. can.* & contra erit raptus, ſi virgo inuita à parentibus, etſi volentibus, abducatur. *num.* 13. Niſi ſponſa fuerit de futuro; quia iure communi raptus hic à pœnis liberatur. *cap. pen. de rapt.* quod c. à Trid. non corrigitur. *num.* 15. (quod accipio quoad pœnam, non quoad ſubſiſtentiam matrimonij, citra formam Trid. *d. c.* 6.) non item ſi fœmina rapiat virum, quia verba decreti eo non porriguntur. *nn.* 16. vtique quoad pœnas. Porro fœmina virgo fuerit, an mulier; honeſta an meretrix; nihil hic intereſt, modo ineundi matrimonij cauſa rapiatur. *num.* 14. Sponſalia raptorum ſimiliter irrita ſunt ob eandem rationem libertatis, in fauorem matrimonij, niſi ſeparata rapta & libero loco exiſtens, mentem ſuam declaret.

Quamuis autem ſolo caſu diſſentientis raptæ matrimonium impediri exiſtimem, tamen conuenire credo antequam coram parocho iuxta formam Concilij Trid. contrahere permittantur, raptam ſeparari, & in loco tuto conſtitui; vt ſecurius de eius aſſenſu conſtet: quem fingere poteſt dum in raptoris poteſtate eſt, & fortè præſumitur, per *L. vnic. verſic. niſi etenim. C. de rapt. virg.* congruum etiam eſt audiri parentes, ſi quod fortè canonicum, non malitioſum impedimentum deferre velint. ſed & decens non negligere reuerentiam parentum, ſi fortè flecti, & induci poſſint, nec ante nuptias à parocho benedici, quam id tentatum, aut non temerè omiſſum ſit. ex ratione *c. aliter. 30. q.* 5.

26\.
Clauſula (dummodo ſponſa rapta nō fuerit) de quibus ſpecieb. ſumenda?

Clauſula in diſpenſationibus apponi ſolita, (*dummodo propter hoc rapta non fuerit*) plures ex huiuſmodi raptus ſpeciebus nonnullis videtur comprehendere, vt obſint diſpenſationi, ſcil. etſi volens puella inuitis parentibus aut tutoribus abducatur, aut per munera grauis momenti, aut per dolum: non tamen ſi ipſa virum

rum adierit, nec ſi ſtuprata ſine abductione de loco ad locum, nec ſi cauſſa contrahendi ſponſalia, inuitis parentibus virum acceſſit, etſi fuerit ſtuprata *c. fin. de rap. M. Anton. Gen. in prax. cap. 21. num. 12.* At parochus ante ſeparationem, & liberum rurſum contractum, matrimonio aſſiſtens, has pœnas non incurrit, quaſi fauorem præſtet: quia raptus nunc conſummatus eſt; quare ei non fauet, iam facto. ſed ſi operam addixiſſet ante actum incitando, quaſi eo animoſior raptor ſit futurus, incurreret. *Sanch. l. 7. d. 13. nu. 1. de mat.* Ergo, vt diximus, hoc decreto impedimentum nouum dirimens conſtituitur tantiſper, dum rapta in raptoris eſt poteſtate: *contra c. fin. ext. de rapt.*

27. Sed aduertendum, quod ſub anathematis pœna, quam *ex cap. 9. Trid. hoc tit.* ipſo facto † incurrunt, non tantum maledictio ſolemnis, vt quidam volunt, ſed excommunicatio latæ ſententiæ ſignificatur. *Sanchez. l. 4. diſ. 22. l. 7. d. 13. num. 1.* ferendæ ſententiæ eſt dotatio raptæ; ad quam tenetur raptor, ſiue ducens, ſiue non. An autem infamia, & caſus à proprio gradu in clericis, incurratur ipſo facto, an per ſententiam; ambigi poteſt. Sanchez. *l. 7. d. 13. num. 1.* cenſet in vtroque requiri ſententiam: ego dubito; quia eodem textu & oratione decretum complectitur pœnam excommunicationis & reliquas: omnibus illa verba (ipſo iure) præmittens. quod adeo ad omnes referre videtur, excipio pœnam dotationis: quia ſeparata oratione de ea agitur: & dicit arbitrio iudicis dotationem faciendam iuxta ſcil. raptoris & raptæ qualitatem: quod cauſſæ cognitionem requirit.

Pœnæ prius ipſo iure, an per ſententiã incurrantur.

28. Enimuero exiſtimandum eſt, raptam † nubendo liberè raptori, non amittere bona ſemel ad eam ob raptum deuoluta, neque credo ea deuolui ad fiſcum, vti olim ſolet ob nuptias cum raptore initas. *Auth. de rapt. mulier. §. ſancimus.* Eam ſententiam tenet Ludou. Moli. *de iuſt. tract. 3. d. 105.* vbi eam defendit, non obſtante expreſſa lege regni Luſitaniæ contraria; quam ob dictam cauſſam perinde atque d. Auth. ceſſare vult. contra autem Sanchez *d. l. 7. d. 13. num. 1.* quare idem nos dicemus de 16. artic. læti introitus Brabantiæ, quid legi & Auth. ex parte conſonat. Hanc ſententiam firmant verba Concilij, vbi raptor iubetur, ſi raptam liberè conſentientem duxerit, decenter iudicis arbitrio dotare: quod non poſſet, ſi bona à raptore eſſent ablata, vel rapta nubens retinere non poſſet. quin & in ea opinione ſum, vt ſi rapta eiuſque parentes contrahendo parcant raptori, remittatur ei pœna mortis; & pro exemplo tantum, ne malum creſcat in rep. arbitrio iudicis puniatur. Mol. *ibid. n. 10.*

Rapta nubens liberè raptori an bona amittat?

Quod & in Brab. noſtra procedere exiſtimo nunc, etſi Lætus introitus corpus & bona raptoris fiſco addicat, & raptæ ſi cum raptore manſerit. certè raptus crimen olim hic valde exoſum fuit, magno indicio caſtimoniæ huius loci, & iſtius ſæculi, vt raptores & adiutores, ſi fugitiui in Brabantiam reuerterentur, priuata authoritate à conſanguineis raptæ occidi poſſent, ex literis Wenceſlai Ducis, Bruxellenſibus *datis* 1579. 19. *Iun.* & Tabulæ legum Brabantiæ den Lantchaertre Ioannis Ducis 1312. habent raptori eſſe amputandum aſſere caput. verba ſunt, *men ſande hen den hals aſſhouwen, oft ſagen met eender plancken.* eadem ſtatuuntur in tabulis legum Grimbergicarum 1274. Sponſalia etiam præcedentia raptum faciunt pœnas ceſſare ſaltem ordinarias. *c. pen. de rapt. Mol. ibid. n. 11. Azor. Inſtit. mor. p. 2. l. 3. c. 14. dixi nu. 25. circa fin.* & aſſerentibus vtriſque ſponſalia præceſſiſſe, credendum eſſet; niſi graues circumſtantiæ ſuaderent contrarium, *num. 16.* Et quanquam raptor non potiatur fine ſuo, ſeu copula raptæ; eo ipſo tamen quo rapuit, incidit in pœnam excommunicationis *Molin. ibid. num. 12.*

DE DESPONSATIONE impuberum.

POenitere ſponſi impuberes poſſunt cum ad pubertatem peruenerint. ſi tamen iuramentum interuenit in doli capacibus, ſeu pubertati propinquis, ad diſſolutionem requiritur vtriuſque iam puberis conſenſum. *cap. 10. x. de ſponſal.*

DE CLANDESTINA deſponſat.

QVoniam olim ſolo conſenſu conſtabat matrimonium, ſola partium publicatio, aut probatio ſufficiebat, vt illud ab Eccleſia reciperetur, tanquam à principio in conſpectu Eccleſiæ contractum. *c. 1. & 2. x. h. t.* quamuis etiam tunc clam contrahi, aut clandeſtino ſacerdotem aſſiſtere prohibitum eſſet. *c. 3. h. t.* & ſecus præſumentes, prout & falſa impedimenta deferentes, grauiter puniri mandat. *§. fin. ibid.* hodie porro Concil. Trid. *de mat. ſ. 24. c. 1.* eaſdem proclamationes matrimonio præmitti, aut ſuper ijs, ſi iuſta cauſa ſuaſerit, diſpenſari iterato iuſſit: atque inſuper, ſi non denuntietur impedimentum, coram proprio parocho, vel alio ſacerdote de parochi aut ordinarij licentia, contrahi: alioquin contractum nullum eſſe: & contrahentes ad ſic contrahendum inhabiles eſſe decreuit. ita vt, illa forma non ſeruata, non clandeſtinum ſed irritum, atque nullum ſit matrimonium. qua de re propterea *ſup. tit. de ſponſal. & matrimon.* egimus ſatis latè. *vt in cap. 1. x. de ſponſal. & matrim.* agitur de forma, quæ contendebatur irritare matrimonium. egimus etiam de denuntiationibus eodem decreto *d. c. 1.* præſcriptis, veluti per cauſæ continentiam. Cæterum nullum iam matrimonium, quod coram proprio parocho & teſtibus eſt contractum, clandeſtinum in rigore videri debet. quia parochus

&

& teſtes repræſentant Eccleſiam, cuius conſpectui contrariatur clandeſtinitas. *d.c.2.* Cæterum quin peccent tam parochus aſſiſtens quam partes ſine denuntiationibus contrahentes, tam contra *d.c.1.* Trid. quam *d.c.3.x.h.t.* non dubitatur, & tam pœnis canonicis, quam arbitrarijs puniendos eſſe.

DE SPONSA DVORVM.

ILlicitum eſt bina ſimul ſponſalia habere. *c.1.x.h.t.* ſub pœna infamiæ. *l.1.D.de his qui not. inf. l. nem. C. de inceſt. nupt.* vnde rigoroſo Ducis Albani temporis Inſtructio criminalis gladio puniri voluit eos, qui duas ducerent vxores.

DE CONDIT. APPOS. in Deſponſ.

MAtrimonium coram parocho, & teſtibus contractum, ſub conditione *ſi mulier eſt nobilis, & legitima* deficiente conditione eſt irritum, quamuis ſecuta hodie copula, & ſub conditione de futuro contractum vt conſtet, neceſſarium eſt purificari conditionem coram parocho & teſtibus. *citati à Barboſ. in Collect. DD. ad d.c.1.ſ.24. de mat. n.155.*

1. Sponſalia inter † conſanguineos & affines contracta ſub hac conditione (ſi Pontifex diſpenſarit) ſi quidem eo gradu ſe contingant, in quo diſpenſari poſſit & ſoleat, valida ſunt: ſi vero vel non poſſit, vel non ſoleat; habetur conditio pro impoſſibili iure vel facto; adeoque cum contrahentes inhabiles ſint, inualida ſunt ſponſalia. *Gutierrez. can. qu. l.1.c.22.* vbi tamen pendente conditione, vel ea etiam ſecuta, pœnitere eis licere aſſerit. *num.18.* ex communiore opinione: quæ tamen mihi numquam probata eſt: quia iure canonum hic contractus obligatorius eſt validus, & irreuocabilis, vt ſup. *de ſponſ. num. 2.* diximus. Neque mouet quod obijcit *num. 20.* argumentum de impuberibus, quibus poſt pubertatem liceat à ſponſalibus reſilire: id enim non infirmati vinculi, ſed iudicij illorum conceſſum eſt. Vnde ſemper placuit arreſtum, quod refert Papon. *Arr. l. 22.t.9.art.9.* *Vn conſeiller de la Court*, inquit, *ayant ſoubs le couuert de mariage abuſé vne femme, iusques à eſtre enceinte, en voulant ſe departir & elle ſous l'excuſe d'auoir porté vn de ſes enfans au bapteſme, fuſt par la cenſure de la Court admoneſté d'obtenir du Pape diſpenſe, & prendre en mariage ladite femme.* Valida autem eſſe conditionalia hæc promiſſa, euenienteque conditione retrotrahi ideo perſuadeor, quod hæc ſit communis natura conditionalium obligationum, quam nullus iuris textus in ſponſalibus mutat, aut alterat. Et ſuppoſita hac theſi facile ſolui poſſunt argumenta à Gutierrez allata. Vbi tamen mihi probatur, quod habet *num. 11.* quod etiam iſtiuſmodi promiſſio valida ſit in ſecundo gradu. tametſi Concil. Trid. *ſ.24.c.5.* decreuerit vt in ſecundo gradu nunquam diſpenſetur, niſi inter magnos Principes, atque ob publicam cauſam. quia id quidem ſeruit pro inſtructione Pontificis, non abſtulit tamen eius poteſtatem, neque Curiæ conſuetudinem. *de qua infra de eo qui cogn. conſang. De hac quæſtione videri inſuper poſſunt citati à Diana p.3.t.4.r.290.* vbi ſententiam noſtram dicit ſatis firmam. neque tamen eadem ſententia ſtante exiſtimo contrahentes de præſenti ſub huiuſmodi conditione incidere in excommunicationem Clementinę *vnica de conſang.* quoniam illa agit de puris matrimonijs, & mox ſecum crimen adſerentibus: idque probant verba; *temeritatis audaciam refrænare, metu pœna, ſeparentur ab inuicem &c.* totaque conſtitutionis mens fertur ad refrænandum carnale commercium inter impeditos: non verò in eos, qui ſub conditione, & bona fide, & ſine periculo ſponſalia contrahunt. quoniam ea deficiente negataque diſpenſatione res eo redigitur, vt videatur nihil eſſe actum. eodemque modo rerum Eccleſiaſticarum alienatio vetita eſt ſub cenſuris: admittitur tamen indies ſub conditione beneplaciti apoſtolici: ſic tamen vt ante illius interuentum poſſeſſionem tradere non liceat; & tradens incidat in cenſuras.

Conditio ſi Pontifex diſpenſauerit an ſit valida?

Ob operam meretriciam accipere licere, nec reſtituendam eſſe mercedem, communis eſt doctrina. *Gutierrez. l.2.can.quæſt. cap.10.* vbi tantum in foro exteriori petere poſſit, permittit ſoli meretrici quæ à Republ. ad actum venereum expoſita toleratur. vt cum Vlpianus dicat in *l.4.D.de condict. turp. cauſa.* quod meretrici datum repeti non poteſt, quia † turpiter quidem faciat quod ſit meretrix, non turpiter tamen accipiat cum ſit meretrix, præſupponitur quaſi de actu tantum meretricio, id eſt, coitu iure non punibili. ſi enim cum clerico aut milite meretricetur, eumque dementet, adeo vt hæredem ſcribat: inſtitutio irritabitur.

DE CONIVGIO LEproſorum.

1. LEpra † matrimonium non ſoluit; vel eius effectus, vt debiti petitionem, impedit. *c.1. & 2.h.t.* ſed ſponſalia & promiſſiones de futuro, ſi fuerit ignorata, *cap.3.hoc.tit.* dirimit: vt compelli ſanus cum leproſa inuitus pergere non debeat: non poſſit tamen ſi velit reijci. *d.cap.* tametſi ſatius eſſet vt inter ſe connubia inirent, ne infectio vlterius gliſceret.

Lepra matrimonium non ſoluit.

2. ſic in † Anglia ad loca ſolitaria relegari ſolebant; ſeparari à communione omnium hominum, vt legit Anton. Auguſtinus *in notis ad d.c.1.*

Lepra, quæ hodie viget in his partibus, non eſt

eſt tam ignea , quam priſca Iudæorum ; aut quam noſtri ex oriente olim huc retulerunt, cum ad terram ſanctam voti ſeu belli cauſſi itum eſt; ſed vel alia ſpecies eſt, vel admodum à climate, vel tempore mitigata. illa exanguia etiam corpora inuadebat , veſtes laneas, & lineas, infuſis maculis ſubuiridibus, & ſubrufis, *Leuit.*13. ædes quinimo & parietes : *Leuit.*14. adeo , vt domus immundæ & deſerendæ à Sacerdote iudicarentur.

Qui hic in Xenodochijs Leproſis inſeruiunt, ea incommoda aut infectiones non ita ſentiunt. quinimo nuptas leproſis , non contaminatas fuiſſe , & proles ſanas genuiſſe conſtat., *Iſaac. Pontan. in hiſtor. rerum Amſterodamenſium. Valerius lib.7.cap.*39. Imo plures , qui vt leproſi ſtipem oſtiatim diu petierunt, ſcio à Medicis ab ea deinde immunes iudicatos , vt vitioſa quædam ſcabies ea videatur potius, quæ etiam curabilis aliquando ſit. Nihilominus qualiſcumque ſit morbi ſpecies , cenſui ignoratam ſponſalia ſoluere, ob generalem doctrinam ſumptam *ex cap. quemadmodum ext. de iureiur.* quam *ſequitur Sanch. de mat. l.1.d.*57.

In Brabantia noſtra leproſi habent ſuos decuriones , ac regulas & inſtituta quædam (præter conſtitutiones Principum *quæ extant in libro edictorum*) à Carol. V. & Philipp. II. quorum diplomata aliquando mihi exhibuerunt , eis conceſſa , iuxta quæ decuriones eis ius dicunt. qui ſi excedere arguantur, appellant ad iudicem Eccleſiaſticum. Vti aliquot eorum appellationes recepi & decidi. Sic olim ſacerdotes iudicabant inter lepram & lepram. Vnde eſt illud Chriſti ; *vade : oſtende te Sacerdoti.* & iuxta dicta diplomata Præfecta monaſterij *ter banck*, iuxta Louanium iudicat adhibitis Chirurgis & medicis , de leproſis, an verè tales ſint : ne ſub eorum vmbra validi mendicantes ſtipem exigant. Quo iure etiam vtitur Præfecta monaſterij *ter fiecken* , in ſuburbano Antuerpienſi, quod iam in ciuitatem tranſlatum eſt.

DE COGNAT. SPIRIT.

1\. *Qui hodie eam contrahant.* VNus tantum † & vna impoſterum ſuſcipere baptizandum , vel confirmandum debent : inter quos inuicem nulla , ſed inter eos ſolos, & baptizatum confirmatumque huiuſque patrem & matrem , ac ipſum baptizantem contrahitur cognatio ſpiritualis. *Trid.c.2.ſeſſ.24.de refor.mat.* Itaque debent ſi duo adhibentur diuerſi eſſe ſexus. Ita refert declaraſſe Cardinales Cuccus, *Inſt. maior. lib.5. tit.2.n.9. Sanch. de Mat. lib.7. diſp.57.n.4.* neque Epiſcopus diſpenſare poteſt. *Serol. ex Cong. Conc. Pr.p.1.v.Baptiſ.§.4. Sanch. ib. num.* 60. & poſſunt eſſe vir & vxor patrini alienæ prolis. *Sanch. ib. n.*5. Et quoniam iuſtiſſimè motum eſt Concilium ad reſtringenda impedimenta huiuſmodi cognationis : rectè creditur peccare grauiter & fortè mortaliter parochum, qui deſignari vnos non curauerit , ac plures admiſerit , nec poſſe ordinarium diſpenſare ſuper eo decreto , vt nec ex vno ſexu dumtaxat admittantur plures. quinimo ſine iuſta cauſa nec omitti patrinus poteſt, ſed idoneus exigi ad inſtruendum illum, pro cuius fide apud Deum fideiubet , ideoque recipi nequit infidelis : quin nec cathecumenus , ſed baptizatus in baptiſmo alterius, confirmatus in confirmatione. id tamen dſtar, vt infidelis adhibitus cognationem ſpiritualem , quæ eſt iuris Eccleſiaſtici , cui infideles non ſubijciuntur , aut communicant , non contrahat: Chriſtianus tamen , etſi non ritè adhibitus, contrahat. iterum vetatur recipi hæreticus, excommunicatus , interdictus , criminoſus, mutus, ſuſcipere Abbas & monachi. ſed poſſunt pueri ratione vtentes , quamuis baptizandis minores. ſed neque oritur cognatio inter patrinos vna adhibitos , neque transfunditur à marito in vxorem, nec in filium patrini, quo minus cum ſuſcepta à patre coniungi poſſit, ſed inter patrinum tantum & baptizatum, baptizatique patrem & matrem , non etiam baptizati liberos : rurſus inter baptizantem & baptizatum , baptizatique patrem & matrem tantum ; non auos hinc inde aut liberos. nam hos Tridentinum non expreſſit , & inter expreſſos tantum contrahi voluit. adeoque dum illud patrem & matrem exprimit carnales intelligit, quamuis illegitimos , non legales aut ſpirituales. neque diſtinguit qualis ſit baptizans, ita vt etiam laicus cognationem contrahat , quamuis in neceſſitate baptizans , vt quamuis Tridentinum iubeat patrinos in libro deſcribi, non tamen dubitandum eſt , tangentes etiam non deſcriptos contrahere: dum tamen contrahendi propoſito tangunt. neque enim contraxerit ſi quis alio propoſito tetigerit. vt ſi obſtetrix aut quæ alia baptizandum porrigat, aut baptizatum recipiat , citra huiuſmodi intentionem. quin imo nec cum ea intentione, ſi ex deſignatis non fuerir. vbi ſcilicet alij deſignati ſunt *de quibus omnibus citati à Barboſ. in Collect. DD. ad Conc. Trid. ſ.24. de refor. matr. c.2.* patrinus porrò baptiſmi idem & confirmationis eſſe non debet. *c. in cathecumino. de conſecrat. diſt.* 4. nec ſolet in confirmatione niſi vnus adhiberi : ſi tamen fuerint adhibiti, idem quod de baptiſmo eſt iudicium. *c. fin. eod. in* 6. vetat tamen pontificale vnum eodem tempore pluribus , quam duobus , in confirmatione patrinum ſe exhibere. ſi tamen fraus abſit, notorumque defectus , admltti ſolent. Si plures ſuſceptores quam duo adſint, & nulli deſignentur , Suarez & Sanchez putant , nullos contrahere cognationem; Nauarrus & Serol. omnes : Sa, primos virum & fœminam tangentes. Mouentur illi quod Concil. deſignatos tantum vult contrahere. Sed certe Concil. loquitur eo caſu, quo deſignantur : Itaque ſi in deſignatione & parochus & alij Concil. non obſeruauerint, caſus cenſebitur omiſſus ; & propterea ex iure priori decidendus ; adeoque iuxta illud omnes contrahent.

heni. deciſum diſertè *c.3.eod.in 6.* vt quamuis
vnus & vna tantum debent ſuſcipere, ſi tamen
interueniant plures, omnes affici. Verba hæc
2. in fine: † *omnibus inter alias perſonas impedi-*
mentis ſpiritualis cognationis ſublatis, adeo ge-
neralia ſunt, vt impedimentum Catechiſmi
prorſus tollant: etſi quidam ſecus opinati ſunt.
Sanchez. l.7.d.10. num. 10. Vnde bene monet
idem Sanchez, cum pueri domi baptizati ſunt,
& ſupplentur poſtea preces & ſolemnia in Ec-
cleſia, patrinos hic tantum adhibitos in libro
baptizatorum non eſſe ſimpliciter vt patrinos
deſcribendos, ſed vt patrinos Catechiſmi.
Contingere enim poſſet, inter patrinum hu-
iuſmodi & pueri matrem contrahi matrimo-
nium, & poſtea ex eo libro oppugnari vt nul-
lum, ob cognationem ſpiritualem, & tamen
cognatio orta eſt ex Cathechiſmo, vt hæc tan-
tum eſt, & planè ſublata eſt. Iam olim tan-
tum erat impediens, vt cognatio baptiſmi eſt
dirimens, atque ita verum matrimonium ob
falſi impedimenti aſſcriptionem contingere
poſſet ſolui. ſimiliter neque inter ipſos patri-
nos eſt hoc impedimentum, neque à marito
transfunditur in vxorem: vt olim *ex c. Mar-*
tinus, de Cog. Spirit. ita Pius V. *in conſt. inc.*
cum illius vicem. 1566. declarauit. Impedimen-
ta per Conc. Trid. remiſſa an pro ſublatis cen-
ſenda ſint vbi illud non eſt publicatum, quæ-
3. ſiuimus *in Conſult. canon. h.t. conſult. 1.*

Cognatio tamen † hæc manet tam in pa-
rentibus illegitimis quam legitimis, *Sanchez. l.*
7.d.54.n.16. eadem omnino cenſeantur de pa-
trinis confirmatorum. *Sanchez. l.7.d.57.nu.9.*
vbi vide ſeptem alias quæſtiones de patrinis.
Vide & Serol. *vbi ſupr.*

DE COGNATIONE Legali.

DVrante adoptione non poteſt filius ad-
optantis coniux eſſe adoptatæ. *c.vnic.x.*
h. tit. cauſæ aliquam ſimilitudinem habet iu-
ſtitia publicæ honeſtatis. cuius impedimenta
Conc. Trid. *de refor. mat. c.3.* reſtrinxit, vt ſi-
cubi valida non ſunt ſponſalia, impedimen-
tum non faciant: ſi valida; primum gradum
non excedant. in matrimonijs autem manet
ius antiquum. *tetigimus infra tit. de conſanguini-*
tat. in 6. & quidem indiſtinctè loquitur Con-
cilium, vt in inualidis ſponſalibus ceſſet im-
pedimentum publicæ honeſtatis. vt excluden-
da non videantur illa, quorum nullitas eſt oc-
culta, ſiue ex cauſa metus, ſiue errore perſo-
næ, ſiue defectu interioris conſenſus, aut aliàs.
cum etiam in eo cui probatio deeſt, ius ipſum
non varietur: ſed reus tantum abſoluatur, a-
ctore non probante, iterumque ob indiſtin-
ctam locutionem Concilij, dicendum eſt
ſponſalia ſemel valida quamuis mutuo con-
ſenſu ſoluta, impedimentum permanens re-
linquere. & rurſus ob generalia Concilij ver-
ba, *quacumque ratione valida non erunt*, com-
prehendi etiam inualiditatem formæ contra-
ctus. ſed quoniam decretum *d.c.3.* tantum ob-
tinet in ſponſalibus de futuro, rectè deciſum
dicitur manere impedimentum publicæ ho-
neſtatis, in ijs, qui de præſenti contraxerunt
contra formam c.1. §. *qui aliter de ref. mat. Trid.*
porrò dum concurrunt & affinitas, & iuſti-
tia publicæ honeſtatis, omnia impedimenta
ſunt explicanda, ne diſpenſatio ſit ſubrepti-
tia. Vide de his omnibus citatos à Barboſ. *in*
collect. DD. ad Concil. Trid. ad d.c.3.

DE CONSANGVINItate & affinitate.

AFfinitatis rationem magnam habuerunt
leges ſacræ veteres, ciuiles Romanæ,
atque etiam Chriſtianæ, adeo quidem, vt iuris
naturæ eam eſſe aliqui voluerint. etiam in co-
pula fornicaria, cum infideli etiam contrahi.
vt nec cum illius conſanguinea ad fidem con-
uerſa matrimonium conſtet, quod illa per
baptiſmum non tollatur. *citati apud Barb. in*
collect. DD. ad Conc. Trid. ſ.24 de refor. mat. c.4.
n.2.4.5. etſi in fornicaria alij *n.3.* ſecus, re-
ctiuſque ſentiant. meritoque Concil. Trid. in
affinitate ex copula licita, nihil ex iure vetere
mutauit. *citati ibi. n.* 8. vt in fornicaria, vt ſe-
cundum gradum non excedat. ob cauſas ibi-
dem à Concilio iuſtè motas. quæ non eædem
ſunt in affinitatibus matrimonialibus, adeo-
que publicis, & ſolemnibus. quare etiam iu-
ſtitiæ publicæ honeſtatis impedimentum ex
matrimonio ortum non eſſe mutatum dixi-
mus ex Motu Pij V. ſed etiamnum conſiſte-
re vſque ad quartum gradum. reuerenter e-
nim affinitas legitima & publica honeſtas ha-
bendæ ſunt. vt per illas amicitijs & concordijs
firmetur reſp. mutari in ijs non expedit. nam
affinitates apud concordes, inquit Tacitus. *l.1.*
annal. ſunt vincula charitatis. vis apud infenſos
incitamenta irarum. in fornicarijs, plerumque
occultis, vetus prohibitio in vlterioribus
gradibus ſine diſpendio non poteſt obſeruari.
quare idem Pius V. *ind. Motu* declarauit: hodie
nullum impedimentum remanere, quo minus
in vlterioribus gradibus contrahi poſſit, cum
verba Tridentini viderentur de contractis tan-
tum, non contrahendis matrimonijs ſonare;
tametſi ratio & hæc complecteretur. vnde ſe-
quitur, in huiuſmodi gradibus vlterioribus
fornicariæ affinitatis, inceſtum hodie non
committi. adeoque circumſtantiam aggrauan-
tem non eſſe, aut in confeſſione exprimen-
dam: dum viduus cum conſanguinea illius,
cum qua ante fornicatus eſt, copulam habet.
quod etiam Tridentinum de affinitate ex for-
nicatione contracta ſtatuit, merito ſtatui ſo-
let de omni copula illicita, vt etiam matrimo-
nium liceat cum conſanguinea illius, quam
quis adulterio polluit, ſacrilega, aut alia
coniunctione. *vide de omnibus citatos à Barboſ.*
in

in Collect. DD. ad Concilium Trident. ſeſſ. 24. de reform. matr. ad cap. 4.

DE EO QVI COGNOuit conſanguin. vxor.

I. STatuit Concil. Triden. *cap. 5. ſeſſ. 24. de Ref. Mat.* his verbis: *Si quis intra gradus prohibitos ſcienter matrimonium contrahere præſumpſerit, ſeparetur; & ſpe diſpenſationis conſequenda careat: idque in eo multò magis locum habeat, qui non tantum matrimonium contrahere, ſed etiam conſummare auſus fuerit. quod ſi ignoranter id fecerit, ſiquidem ſolemnitates requiſitas in contrahendo matrimonio neglexerit; iiſdem ſubijciatur pœnis, non enim dignus eſt qui Eccleſiæ benignitatem facilè experiatur, cuius ſalubria præcepta temerè contempſit. ſi verò ſolemnitatibus adhibitis, impedimentum aliquod poſtea ſubeſſe cognoſcatur, cuius ille probabilem ignorantiam habuit; tunc facilius cum eo, & gratis diſpenſari poterit. In contrahendis matrimonijs vel nulla omninò detur diſpenſatio, vel rarò: idque ex cauſa, & gratis concedatur. In ſecundo gradu nunquam diſpenſetur, niſi inter magnos Principes, & ob publicam cauſam.* Extenſè poſui hunc textum, quia præclarus eſt, & ſummatim multa ſancit; tametſi nec hodie ſatis pro votò Concilij obſeruetur: ita importunitas, & aliæ artes ſemper valent, præterquam quod Nauar. *de Conſang. conſ. 13.* enumeratis omnibus penè grauibus cauſis, quas de rigore non ſufficere dicit in ſecundo gradu, cuius diſpenſatio hic reſtricta eſt ad publicam cauſam, & magnos Principes, in fine addit, *quod ſicut miſericordiæ Domini non eſt numerus, ita miſericordia S. D. N. nemo alius ab ipſo niet modum neceſſarium imponere poteſt.* Sed neque continuatum eſt propoſitum Gregor. XIV. *qui conſt. inc. ſicut antiquitas. Cal. Mar. a. 1.* innouando omnes pœnas, & cenſuras contra inceſtuoſos, intimat quod deinceps ſuper primo aut ſecundo tantum conſanguinitatis, aut affinitatis gradu, etiam mixto cum quibuſuis perſonis, neque in contrahendis, vbi carnalis copula cum ſpe vel ſine ſpe obtinendi diſpenſationem, etiam prole ſecuta, vel diffamatio copulæ interuenerit, neque in ſic pro tempore contractis, etiam ſcandalorum aut inimicitiarum vel alio quouis prætextu, neque etiam ceſſantibus circumſtantijs ſupra dictis, niſi cum perſonis, intellige Principes, ex cauſis ſcilicet publicis à Concil. Trid. permiſſis, diſpenſare intendit. & vt qui id tentabit ſeuerè puniatur. Cum dicit d. c. 5. cum ijs qui ignoranter in gradu prohibito iuncti, ſunt functi officio, faciendo proclamationes; diſpenſari poſſe: neque explicat per quem; quo caſu ſolet intelligi ordinarijs id permiſſum: *Sanchez de Mat. l. 8. d. 5. num. 5.* quæritur an Epiſcopus cum talibus poſſit diſpenſare? Et dicendum quod non: quia illa doctrina huic textui non quadrat: qui totus directus eſt ad Pontificem, quaſi eum inſtruens: Nihilominus in caſu ſummæ neceſſitatis, & vbi matrimonium eſt publicum impedimentum occultum, & ſcandalum in ſeparatione, nec ad Pontificem aditus pateat, ob partis inopiam, aut aliàs: cum hoc, inquam, caſu plurimi authores, *quos refert & ſequitur Sanchez. l. 2. d. 40. n. 3.* Epiſcopo tribuant poteſtatem diſpenſandi in dirimentibus; nihilominus requiritur in partibus, ſaltem, altera, bona fides. *Sanchez. ibidem n. 4.*

2. Nauarr. tamen † *Conſ. c. 14.* dicit non poſſe dari certam regulam eorum, quæ ob hanc diſpenſandi facultatem debeant concurrere, & relinqui Iudicio prudentis. Sed quia, vt dixi impedimentum occultum hic requirant auctores, diſpenſatio huiuſmodi extraordinaria Ordinariorum ferè occulta eſt, & in foro conſcientiæ ſeruit. *Epiſcopus quando in gradu conſanguinitatis diſpenſet.*

3. Cæterum Eccleſia Leodienſis †. vlterius proceſſit, vt colligitur ex inſtrumento appellationis, per Syndicum Epiſcopi & Vicarij Leodienſis interiectæ à decretis Nuntij Apoſtolici 7. Aprilis 1606. vbi articul. 10. his verbis vtitur. *Quid in hac re ſolet Epiſcopus Leodienſis.*

Quod ad hac Epiſcopi Leodienſes habeant antiquiſſimam & immemorialem conſuetudinem diſpenſandi ex cauſis legitimis in quarto matrimonij gradu; & in tertio, hinc inde, ſi immineat appareat periculum defectionis partium ad vicinos fidei hoſtes, mutua internecionis parentum & amicorum inter ſe, ob corruptam puellam; & partes non habeant media recurrendi ad Vrbem. Quod huiuſmodi diſpenſandi conſuetudo in publicatione Concil. Triden. fuit Illuſtriſ. & Reuerendiſ. Epiſcopo Vercellenſi piæ memoriæ in his partibus Nuntio Apoſtolico per Liuinum Torrentium tunc vicarium Leodienſem, poſtea Epiſcopum Antuerpienſem factum, expoſita, & per eundem Illuſtriſſimum & Reuerendiſ. Nuntium laudata, & approbata. Quod huiuſmodi conſuetudo habeat vim priuilegij, & indulti Apoſtolici, atque à priuilegio & indulto Apoſtolico initium ſumpſiſſe cenſenda ſit. Quod Epiſcopatus, & Eccleſia Leodienſis ob ſui ſplendorem, & antiquitatem, perpetuamque in fide Catholica conſtantiam, Eccleſiæ Romanæ filia dicta, alias multis à S. Sede adornata ſit priuilegijs, & prærogatiuis, ſupra alios communes Epiſcopatus.

At verò non audio vicinos aliquos Epiſcopos eodem iure, priuilegio, aut conſuetudine vti, non eos quidem, qui nouiter in Belgio inſtituti ſunt, intra eos limites, qui à finibus diœceſis Leodienſis, per Paulum IV. abſciſſi ſunt, 4. Idus Maij 1559. cum toto eo iure, auctoritate & prærogatiuis, quibus anteriores Epiſcopi, in locis dimembratis vſi fuerant, quod fortè tamen poſſent, & an aliquando expediret, perpendi poteſt.

Nonnulli etiam Doctores benignam in contracto matrimonio diſpenſandi facultatem citra huiuſmodi conſuetudinem de iure putant poſſe extendi ad contrahendum; ſubſiſtentibus vrgentiſſimis cauſis. *Diana p. 2. t. 2. Miſc. r. 19.* ſed rariſſima ſanè eſt huiuſmodi cauſa ex facto, & dubitari poteſt an Romana curia pro iure ſit admiſſura. ſaltem in foro exter-

no, in quo nec eas ſuſtinet, quæ ibi pro foro conſcientiæ tantum dantur.

Diſpenſatus ſuper bannis poteſt diſpenſari ſuper impedimento non ſecus ac ſi denunciationes eſſent factæ.

4. Qui ab Epiſcopo † obtinuit diſpenſationem ſuper denunciationibus, ſi poſtea detegatur impedimentum, poteſt nihilominus diſpenſari; quia non temerè denuntiationes omiſit; aut ex contemptu: quod Concil. requirit. *Sanchez. ibid. & l.8.d.25.num.32.* Præſumptio hæc duo requirit, vt ſciat ſe quis conſanguineam cognouiſſe ſponſæ, verbi gratia, & ſciat inde oriri impedimentum; nam ſi id neſcierit, diſpenſabitur: quia præſumptio excludit ignorantiam, etiam craſſam, modo non ſit tanta vt cum dolo coincidat. *Sanchez. ib. & l.8. d.25. n.25.* Et etiam ad meam dubitationem reſpondit 3.*Oct.*1618. Auditor Illuſtriſſimi Nuntij in Belgio, & alius inſignis practicus in foro Eccleſiaſtico, cum oratores allegaſſent ignorantiam, & probaretur ſcientia gradus quarti, ex quo ſeniores agnati ruſticis perſuaſiſſent non oriri impedimentum: Et conformiter reſpondit accipienda eſſe verba in litteris narratiuè poſita: *Deinde ad eorum deuenit notitiam quod quarto conſanguinitatis gradu,* &c. (ſubintelligendo futurum ipſorum matrimonium impediente.)

Et qui copulam habent ſine præuio contractu.

5. Animaduertendum etiam, loqui hoc cap. de contrahentibus † & conſummantibus de facto matrimonium: non de ijs, qui ſimpliciter, ſine præuio matrimonio inceſtam copulam habent. Hęc enim ordinaria cauſſa diſpenſandi eſt, modo copula habita non fuerit eo fine, vt ob illam facilius diſpenſatio obtineretur. *de qua reſtrictione Sanchez. libr.8. de Mat.d.25.num.21.22.23.38.* Quin nec locum habere in ijs, qui ſponſalia vel matrimonium contrahunt, non coram ſuo parocho, ſed clandeſtinè, quia non æquè grauis horum eſt præſumptio ait *Sanchez. lib.8. diſp.25. num.33.34.* Et quamuis mentio tantum fieri hic videatur de impedimento conſanguinitatis; gratia frequentioris vſus id euenit; adeoque obtinet in omni impedimento dirimenti, quia eadem ratio, quæ Concil. mouit, militat. vide tamen quæ dicimus *infra n.6. in fin.* Et demum Conc. poſt proœmium vtitur verbis generalibus. ibi, *Si verò impedimentum aliquod &c. Sanch. de mat. l.3. diſp.47. n.7. l.8. diſp.25. n.24.* Si quis autem prætenderet ex ſpeciali circumſtantia in caſu huius cap. à Pontifice diſpenſationem nihilominus obtinere, deberet orator circumſtantiam hanc quod de facto contraxiſſet aut conſummaſſet, in gradu prohibito, vtpotè notabiliter aggrauantem, explicare. *Sanchez. l.3. di.45. n.3. l.8. d.25. nu.21.22.* quippe de facto ſic contrahentes, incurrunt excommunicationem *clem. vn. h. t.* quæ ſemper explicanda. *cap. poſt ceſſionem. extra de prob. c. dilectus, de Reſcript. c. cum bona, de ætat. & qual.* non autem incurrunt qui ſolam copulam habent etiam poſt ſponſalia poſt Conc. Trid. quia non tranſeunt nunc per copulam in matrimonium; ante Conc. vel vbi illud nondum publicatum, incurrunt. *Sanc. de mat. l.7. d.48. n.7.* Vt tamen matrimonium in caſu prohibito ignoranter initum, cauſſa ſit gratiæ diſpenſationis impetrandæ, iuſta & probabilis ignorantia requiritur. *Sanch. l.8. d.25. n.27.* quia diuerſimodè loquitur Concilium, vt ſcil. culpabiliter contrahens neque ex alia cauſa ſperare poſſit diſpenſationem, in pœnam; at inculpatè contrahens, ob probabilem ſuam ignorantiam ſine alia cauſa poſſit, ex gratia ſcilic. quia veriſimiliter ſine ſcandalo aut ſaltem infamia ſeparari non poterit: ob quam diuerſitatem conſiderationis pœnæ & gratiæ, ſufficiet ad euadendam eam, ignorantia alterutrius; vt non ad obtinendam eam gratiam. *Sanchez. l.8. d.25. n.30.31.* Itidem ſufficit ad verificandam clauſulam apponi ſolitam in diſpenſationum literis quod copula non ſit habita ſpe obtinendæ facilius diſpenſationis.

Quare rectè Nauar. *in manual. c.22. n.86. licet olim,* inquit, *facilius diſpenſabatur in impedimentis eorum, qui iam etiam ſcienter contraxerant, & conſummauerant matrimonium, hodie tamen iure Concil. Trid. ſ.24. cap.5. de reform. mat. difficilius diſpenſatur. & conſummatio illiciti matrimonij, quæ olim inclinabat Papam ad diſpenſandum, hodie retrahit.* ſic etiam Toletus *lib.7. c.12. nu.3.* vbi ita ait, *illi qui ſcienter contrahunt & habent copulam, vt facilius impetrent diſpenſationem à Papa, debent narrare Pontifici ſe illa intentione habuiſſe copulam, & contraxiſſe, vt facilius cum eis diſpenſaretur, quo non narrato diſpenſatio nulla eſt,* vnde ſcienter copulatos, diſpenſationem impetrantes, ſtylus literarum grauat iuramento, quo ſe purgent, quod *ſub ſpe facilius impetrandæ diſpenſationis inceſtum non commiſerint,* ſed & multo magis, ſi quis non tantum inceſtum committere, ſed etiam in gradu prohibito matrimonium contrahere, & multo magis ſi conſummare auſus fuerit: & diſpenſationem poſtulare voluerit, id explicare hodie debet. quoniam Concil. Trid. *d.c.5.* tales omni ſpe impetrandæ diſpenſationis vult carere, adeoque id factum explicandum eſt, quod difficiliorem redderet Pontificem ad diſpenſandum. quamquam enim Concilium *Trid. d.c.5.* inſtruxit, vt diximus, Pontificem; reſtringere: tamen abſolutam eius poteſtatem non potuit. ſed oportet vt conſtet de voluntate, quæ conformis eſſe Eccleſiæ decretis præſumitur. vbi aliter non exprimitur.

Sed & generatim non valet diſpenſatio obtenta ſuper cognatione, tacito quod oratores ſe carnaliter cognouerunt. ita refert ſtatuiſſe S. Cong. *poſt Nauarrum Sa. V. diſpenſatio* §.10. & Scrol. pr. p.3. eod. *ver.* §.4. matrimonium ſic contractum eſſe nullum. ſic & copula interueniens ante impetratam diſpenſationem à ſummo Pontifice inter Conſanguineos vel affines, vel poſt illius impetrationem ante executionem à delegato factam, vitiat diſpenſationem, & debent impetranres de nouo recurrere ad Curiam, *Gutierres can. quæſt. l.1. cap.15. in fin.* 6.

Copula ſubticita diſpenſationi obeſt.

Igitur laudabilis eſt ſi non neceſſaria conſuetudo rogandi etiam ſub obligatione iuramenti impetrantes diſpenſationem an commiſcue-

miſcuerint corpora. *Sanchez. de matr. l.8. d.25. num.14.15.* quippe cum delegatus teneatur de precum veritate, ſubreptione, & obreptione inquirere, debeatque copula exponi, ſi interuenerit: an tacuerint impetrantes explicandam; poteſt, debetque Iudex inquirere; ſoler enim id aſſiduum obreptionis vitium eſſe, neque minus de ſubreptione quam de obreptione Iudex ſe debet informare. Et quamquam non debet quis turpitudinem ſuam detegere, etiam ſub iuramento indebitè ac præter iuris ordinem rogatus; tamen id locum habet, vbi agitur ad criminis vindictam: cæterum hic Iudex iuramentum illud exigit, in vicem probationis, quo modo probantur quæ in animo & ſecreto conſcientiæ conſiſtunt; atqui iuramentum probatorium obligat ad veritatem prodendam, ad probationem exigendam iudicem obligant commiſſoriæ diſpenſationia literæ. Sed tamen inquies, cum eſt ſecretum, ſufficiunt declaratoriæ Pœnitentiariæ. ergo ſecretum non tenentur impetrantes prodere; ſed reſpondeo: idipſum ex declaratione mentis Pontificum oriri, quippe volunt Pontifices eo in caſu non opus eſſe in litteris copulæ explicatione. vel vt quidam dicunt literas, quæ ob tacitam copulam vitiarentur, purgant eiuſmodi declaratoriæ. ergo diluto ſilentij næuo, validæ ſunt literæ, & verè preces, nullaque obreptio, ceſſatque finis explicationis qui alio caſu obligat. In cognatione autem ſpirituali vel publicæ honeſtatis impedimento omiſſam copulæ mentionem non inducere nullitatem tradit Sanch. *de mat. li.8. diſp.25. n.9.* Quorum ratio eſt quia ſtylus & modus gratiæ concedendæ, quando inter conſanguineos aut affines interuenit copula, diuerſus eſt ab eo, qui ſeruatur quando non interuenit, & attendendum eſt circa gratiam, dum quæritur an ſit ſubreptitia, vtrum ſi quod tacitum eſt explicatum fuiſſet conceſſurus vel conceſſurus eo modo, fuiſſet, ſtylus autem in alijs modo dictis impedimentis, ſiue copula interuenit, ſiue non eſt idem. vt aſſerit Sanch. ſed tamen Nuncij qui in hoc impedimento diſpenſant, quando narratur copula ſolent adijcere clauſulas pœnitentiales quæ aliàs non apponuntur, quare ſecurius erit & hic copulam explicare. & neceſſarium eſſe contendunt. citati *à Barboſa in coll. DD. ad Conc. Trid. ſ.24. de mat. ad c.5. num.20.*

7. In ſecundo gradu vetat Concilium diſpenſari, niſi ob publicam cauſſam, & inter magnos Principes: in alijs requirit Concilium cauſſam tantum, non itidem publicam. de primo gradu mentionem non facit, præſupponens nunquam in ea diſpenſandum, prout Pius V. declarauerat eſſe ſuæ intentionis; etſi tamen ſæpius id factum ſit etiam inter priuatos; credere licet, importunitate petentium; quando ea deformitas & à lege exorbitantia pœnali auro caſtigatur. Quæ lex etiam naturæ igniculis claret: vſque adeo, vt quamuis Claudius Imperator quo amori ſuo & Agrippinæ obſequeretur, à Senatu Decretum impetraſſet, quo inſtæ inter patruos fratrumque filias nuptiæ ſtatuebantur, præter eum tamen non eſt repertus niſi vnus, talis matrimonij cupitor, Tallidius Seuerus, inquit Tacitus, *l.12. Annal.* Sed & hic tamen ſecundus gradus eſt, ſi iuris computatio fiat, primus & ſecundus, ſi iuxta Bullam Pij, quę propinquiorem vult exprimi.

In 2. gradu diſpenſari vetat Conc.

Magni porrò principes *in d. c.5.* intelligendi ſunt *vt Gutier. tractat. de mat. c.128. num.4.* qui poſt Sanchez æſtimat dominos ſolos titulares ſignificari, non autem ita ſtrictè, vt ij regibus penè æquales eſſe debeant; vt voluit Suarez. præſertim cum etiam ſæpè diſpenſet Papa cum ſimplicibus nobilibus, & qui infra eos ſunt. neque tamen de valore talis diſpenſationis dubitandum. *Gutier. ibid.* quamuis ſpecialis derogatio Concil. Trid. non ſolear inſeri litteris.

Gratis † dicit Triden. *cap.5. ſeſſ.24. de ref. mat.* eſſe diſpenſandum. Idem in omni diſpenſatione, quæ ſacros Canones laxat, diſponit. cap. 18. *ſeſſ.24.* Poteſt tamen Epiſcopus pro compenſanda deformitate in opus aliquod pium damnare impetrantes, & in vſus ſuos poſſet, niſi hi Canones obſtarent. *Leſſius de Iuſt. l.2. cap.35. d.9.* Quibus cum S. Pontifex non ligetur, ex rationabili motu poteſt in vſus ſuæ Cameræ applicare: Declararunt etiam Card. Cong. hunc locum eſſe accipiendum de compoſitionibus, non de mercede, quæ ſoluitur pro expeditione bullarum. Ad hanc rationem Papa in commiſſionibus diſpenſandi monet delegatum, ſub pœna excommunicationis, vt abſtineat ab omni munere, & præmio. Sed an nec mercedem liceat accipere? vera videtur ſententia Sanchez aliorumque, *quam habet de matr. l.8. d.35. num.10.15. & 13.14.* vt liceat, neque enim præmium aut munus eſt, quod pro æſtimatione laboris datur. *dignus eſt operarius mercede ſua.* ſecluſa corruptione: quo ſpectat inhibitio. 8.

Gratis diſpenſandum.

Cauſſæ † diſpenſandi in Curia vſitatæ referuntur à Quar. *Ver. matr. diſpen.* verbis ſtyli ordinarijs, quarum ſumma hæc eſt: quod dos minus competens ſit, iuxta ſtatus conditionem; vel omnino nulla, quam conſanguineus dare velit; quod per anguſtiam loci vir paria conditionis non appareat; ſi extra eum locum nuberet, dos competens non cenſeretur; quod locus ad mare, & excurſionibus hoſtium infeſtus, alienigenas procos raros habeat; quod mulier ſit a 4. annorum, nec hactenus parem virum inuenerit; quod deflorata infamis remanebit; quod lites, inimicitiæ inter eos eorumue parentes per matrimonium componi poſſent; aut concordia inita, ſolidius confirmari; quod cum Belgæ ſint, & ſe noſcant orthodoxos; multique hæretici in ijs ſint ditionibus, vt ne contingat eos cum ijs contrahere pro quotidiana cauſſa allegari ſolebat: & quidem tam tenaci propoſito formulariorum, vt allegatam ab oratoribus aliam cauſam ſoleant eradere, & hanc ſubſtituere: etiam pro illis oratoribus, qui ijs Belgicæ locis habitant, (qua- 9.

Cauſſæ diſpenſandi.

lia, Deo Laus; quamplurima ſunt) quib. nec vnus quidem hæreticus deſignari poſſit. ſed id modo mutatum eſt, ſtylo curiæ, & hodie ea ferè cauſa ſolum allegatur pro ijs locis vbi hæreſeos palam exercitium eſt. Valet tamen diſpenſatio & matrimonium, etiam ſine cauſſa lege ſoluta. *Malder. de Iuſt. & Rel. t. 10. c. 5. d. 9. verſ. dico 4.*

His cauſis addunt citati à Barboſa *in Remiſſ. ad d. cap. 5. de reform. matr.* conſeruationem diuitiarum in eadem cognatione, quando ampliſſimæ ſunt, diſtraherenturque per aſſignationem dotis, excellentiam meritorum in Eccleſiam: prolem ex conſanguineo bona fide conceptam; conſeruationem illuſtris familiæ in eodem ſanguine, aliàs perituræ. vt ſi princeps familiæ eſſet fæmina, id enim ad reip. bonum aliquo modo ſpectat.

10. Quando impetratur diſpenſatio in gradu inæquali, requiritur vt propinquior † explicetur, aut obtineantur literæ declaratoriæ non obſtantiæ propinquioris gradus: ex Pij V. Conſt. etſi de iure neque hæ declaratoriæ neceſſariæ eſſent, quia à remotiori cognominatur gradus. tamen quia in diſpenſando propinquior gradus difficiliorem reddere poteſt Pontificem ad gratiam; ideo non abs ratione ita Pontifex ſanxiſſe videbitur; etiamſi præfatus eſſet, ſe moderari Conſt. Pij V. quæ omnino volebat in litteris diſpenſationis exponi propinquiorem gradum.

Explicandus propinquior gradus.

Cum autem alter eſt in primo gradu declarauit Pius ſuæ intentionis non eſſe diſpenſare, quare ſi diſpenſatio obtineatur in ſecundo, non expreſſo primo; nec obtentis declaratorijs; illa ne quidem in foro conſcientiæ proderit. quod in alijs ſecus ſepoſito ſcandalo. quod quatenus ſit in diſpenſationibus conſiderandum, & clauſulæ eo ſpectantes, & an eæ ſint conditionales quæſiuimus *in conſultat. can. conſ. 1. h. t.*

11. Circa † quam Conſtitutionem Pij V. illiuſque materiam diuerſas mouet & reſoluit quæſtiones Sanchez *de mat. l. 8. d. 24.* Petrus & Eliſabetha cuius ille ex fratre neptem vxorem habuit, obtinuerunt diſpenſationem in primo & ſecundo affinitatis gradu; ſi in eo ſubſtitiſſent, poterat ex doctrina Sanchez *d. d. 26. num. 13.* diſpenſatio executioni mandari: ſed explicuerunt affinitatem ex eo prouenire, quod Petrus ante vxorem habuiſſet Eliſabethæ materteram, cum res e conuerſo ſe habeat: habuit enim ex fratre Eliſabetæ neptem, cuius amita Eliſabeta eſt, quam nunc ducere intendit. In cuius ordinis inuerſione magna eſt diſparitas. qui enim habuit materteram, & deinde ducit neptem, coniungit duo vincula reuerentiæ, qui habuit neptem, & ducit materteram, ea diſſoluit, & inuertit: quam enim debuit revereri, vt materteram; deinceps habiturus eſſet ſubditam vt vxorem; in quo abſurditatem expendit *Molin. de Iuſt. tr. 2. d. 161. num. 5. & Sanchez. vbi ſupra num. 12.* Et quamuis idem Sanchez *nu. 13.* in affinitate eam ceſſare putat, quando ſimpliciter expoſitum eſt oratores ſe contingere in primo & ſecundo; tamen quando expoſitum eſt, quod habuit Petrus materteram, qui habuit neptem; & deſiderat nunc materteram; caſus conuerſus ſub explicito non videtur comprehendi, & expreſſa nocent, quæ non expreſſa non nocuiſſent. benignè tamen vidi diſpenſari, quaſi caſus expreſsè, non ſit prohibitus.

Qui porrò quo facilius obtineant † diſpenſationem in gradibus prohibitis contrahunt, vel copulantur, vt nunquam gratia gaudeant, conſtituit Pius V. *ref. P. Matth. S. D. l. 4. tit. 1. cap. 1.* quod & Clem. VII. de ſimpliciter ſcientibus tantum ſanxerat. *ib. c. 3.* & Clem. V. excommunicatos voluit. *Clem. 1. de Conſang. & affin. Vide quæ diximus. n. 5.* 12.

Et copula, & finis per eam obtinendæ diſpenſationis.

Propter multitudinem prohibitionum † ſæpe per ignorantiam irritè contrahitur. Ideo Conc. Trid. *cap. 2. 3. 4. ſ. 24.* cognationem ſpiritualem, iuſtitiæ publicæ honeſtatis impedimentum, & affinitatem ex fornicatione, vel quacumque illicita copula, *citati à Barboſa in Remiſſ. ad d. c. 4. Cong. Concil. 19. Decemb. 1596.* primum variè, ſecundum ad primum gradum, vbi ſponſalia valent, (alioquin in quacumque ratione inualidis prorſus tollit) tertium ad ſecundum gradum reſtringit. Et quamuis verba d. cap. 4. ſonent de dirimenti impedimento, tamen Pius V. 20. *Auguſti,* 1568. declarauit etiam impediens ſublatum eſſe: & Gregor. XIII. 4. Calend. Decemb. 1566. etiam poſt matrimonium ſuperueniens, vt licitè debitum petatur. De conſanguinitate ex fornicatione nihil hic dicitur, aut immutatur, & vt per affinitates amicitijs & concordia firmetur reſpubl. mutari non expedit. 13.

Quomodo hodie hæc impedimenta reſtricta.

Quia autem denominamus gradus iuxta ius commune à remotiori, affines ex fornicatione ex vno latere gradu ſecundo, ex altero gradu tertio, coniungi poſſunt. *Cong. Conc. 31. Martij. 1597.*

Itaque vbi nondum ſecuta copula, adeoque nondum nata affinitate, ſponſalia tamen interuenerunt, adeoque ortum eſt impedimentum iuſtitiæ publicæ honeſtatis; Conc. Triden. *ſeſſ. 24. cap. 3.* contra ius antiquum *in c. vnic. de ſponſ. in 6.* decreuit, vt vbicunq; ſponſalia valida fuerint, primum gradum non excedant: vbi quacumque ratione valida non fuerint, penitus ea ſuſtulit. Vnde Nauar. *de ſponſ. Conſ. 1. n. 4.* ſponſalia conditionalia negat hoc impedimentum inducere, ſi non purificetur conditio. Enimuero agimus de ſponſalibus proprij nominis, id eſt, de futuro: ſponſalia enim de præſenti, remanſerunt in terminis iuris communis; omnibuſque caſibus, & gradibus, quibus ante locus eis erat: adeoque porriguntur vſque ad quartum gradum. Ex *declaratione Pij V. Calend. Iulij. 1568. quam refert Piaſ. p. 2. c. 4. nu. 34.* Quare ſoluto matrimonio ob impotentiam, etſi neque ſponſalia neque matrimonium validum fuiſſet, potentem cũ impotentis fratre contrahere volentẽ reieci, donec ſuper impedimento publicæ honeſtatis diſpẽſatũ eſſet. quam Nuntij facile concedunt; cũ in primo affinitatis, nec ipſe Pontifex diſpenſare velit.

Spon-

14. Sponſalia ſi valida ſunt, quamuis à ſponſis remittantur, remanet ortum ſemel impedimẽtum. cenſet *Sanches de mat. l. 7. diſp. 68. n. 21.* quamuis Diana & ab eo citati *p. 3. t. 4. r. 222.* contra perſiſtant, & exiſtimem declarationem Cardinalium ibi citatam aut veram non eſſe, aut ſpectaſſe ad caſum propoſitum ſponſalium, quomodocumque non validorum, remiſſorum vitandæ fortè litis gratia.

Et quia de veris ſponſalibus hic agitur, non naſcitur impedimentum ex ijs, quæ parentes nomine filiorum ineunt, quam diu illi nõ conſenſerint, ſiue expreſsè ſiue tacitè, cum præſentes eſſent non contradicendo, vel ſi minores fuerint, poſtquam iam ad ætatem doli capacem peruenerunt, *Sanch. lib. 7. diſp. 68. num. 18.*

15. Præter impedimentum affinitatis ex fornicatione reſtrictum *ex d. c. 4. ſ. 24. de mat. vt diximus.* impedimenta criminum per diſſuetudinẽ eſſe ſublata tradit Diana *& ab eo citati, p. 3. t. 4. r. 259.* quæ erant 1. vxoricidium: *cap. admonere 33. q. 2.* 2. presbytericidium: *c. qui presbyterum, de pæn. & remiſ.* 3. matrimonium cum moniali, ſcienter initum: *cap. hi ergo 27. qu. 1.* 4. ſi quis propriam prolem de ſacro fonte ſuſcepit, in fraudem vſus coniugalis: *c. de eo. 39. qu. 1.* 5. qui ob peccatum publicam pœnitentiam peragere debuit: *c. de his 33. q. 2.* 6. raptus ſponſæ alienæ. *c. ſtatutum. 27. qu. 2.*

DE FRIGID. ET MAleficiatis.

1. IMprobè faciunt, qui matrimonium attentant, cuius ſunt incapaces. Quapropter viri conſcij ſuæ impotentiæ, ob eam ſeparati tenentur ad reſtitutionem integræ dotis, non ſolum in quantum facere poſſunt, vt mariti: nec liberantur bonorum ceſſione; quia taliter contrahentes committunt crimen ſtellionatus, & in debito prouenienti ex crimine ceſſat ceſſio bonorum, ita refert Charond. *Reſponſ. l. 13. reſp. 52.* Iudicatum huiuſmodi virum, non virum, vſque ad integram ſolutionem in carcere detinendum. Rariora quidem iudicia hic ſunt impotentiæ, tum ob climatis temperiem, vbi natura non frequenter deficit: tum ob innatum Belgis pudorem; ob quem quædam ferunt fatum ſuum patientius, quam ei forte ſit ſaluti, ſi dum maritos non habent viros, non eis cohabitant vt fratribus, ſed concumbunt, & vtuntur vt maritis, ſaltem quatenus poſſunt: & quod eis deeſt, ab alijs ſi reipſa non mutuantur, animo fortè deſiderant, ob quæ omnia huiuſmodi irrita, quæ † ſciuntur, matrimonia mandat ſolui, ac ſeparari Sixtus V. in litteris quas refert Quaranta. *verb. matr. imped. & Gutier, Can. qq. lib. 1. cau. 16.* niſi à concubitu, cæteriſque quæ cõiugibus ſolis licent, huiuſmodi Iunones, ſeu ſorores & coniuges, abſtinere velint: nec ſimilia impoſterum coniugia contrahi permittit. Qua ratione & matrimonia ſenum, qui amplius ſeminare non poſſunt, nulla cenſeri poſſunt, ſed ſolent contrahere tamen, nec facile ſeparantur, ob probationis defectũ; alioqui iuxta d. Breue irritè contrahunt. *Sa. V. matrim. imp. §. 14.* Sterilitas olim recepta cauſa fuit in Gallia ſoluendi matrimonij ex lege Caroli Magni, & cõſuetudine non improbata ab Alexand. III. *vt refert Choppin. de ſac. pol. l. 2 tit. 7. n. 22.* ſed intelligo de ea, quæ notoriè eſt ex naturæ idoneæ defectu.

Impotentes ſeparandi etiam ex officio, ſi nõ vt fratres & ſorores tantũ cohabitant.

Legitimum coniugatæ votum eſt vt mater fiat, *Nec mulier ficto ſemper ſuſpirat amore.* Itaque ſi vir dicatur,

—*Frigidus in Venerem*, viſitatio † & congreſſus in iudicijs Gallicanis etiam ſupremorum Senatuũ arreſtis firmatis ſtatim iniunguntur: niſi fortè agatur de Eunucho qui omni officio maritali fungi poteſt, præterquam quod probũ ſemen non habet. huic ob periculũ corruptionis congreſſus non permittitur; quia etſi corrumpat, non tamen vtilis eſt maritus, nec cauſſam decidit. ob hoc, inquam, congreſſus ei non permittitur. *Charond. reſponſ. l. 12. cap. 21.* prout & Sixtus V. Spadonum & Eunuchorum declarauit matrimonia irrita in d. litteris in forma Breuis tranſmiſſis ad Nuncium Hiſpaniarum, vbi dicit plures eſſe tales: alijs confeſtim congreſſus indicitur. *Charond. ibid. & Anna. Robert. rer. iud. l. 4. cap. 10.* Viſitationem neceſſitas à iure, & moribus noſtris recipi coegit. Nuditas quidem inuerecunda eſt, ſi quis publicè ſine cauſſa nudum ſe exhibeat; tamen ex cauſſa laudatur, aut non improbatur. Ergo totus hic titulus viſitationes probat, & titul. *de ventre inſp.* vbi iuſta ex cauſa ea fit. Et quamquam de incertitudine hymenis (ob cuius cognitionem fit virginis inſpectio,) multa adferantur; tamen non omnino eius ratio vana eſt: nam Lex diuina iuſſit aſſeruari veſtimẽta noctis nuptialis, vt inde omnis excluderetur mariti querela, ſi de nupta ſua quaſi non virgo fuiſſet, vellet poſtmodum expoſtulare. *Deut. 22.*

2. Probationes impotentiæ.

Congreſſum porro præſentibus matronis, medicis, & iudice, (vt in Gallia fit,) nullus iuris locus indicit. quamuis non deſint Doctores eam probationem legitimam aſſerentes. *quos habet Sanch. de mat. lib. 7. c. 109. n. 15.* etſi plauſibilis ratio ſit, quod iudex in huiuſmodi cauſſa omnem mouere lapidem debeat, ad inueſtigandam veritatem: cenſerique debere videatur permiſſum, quod nulla Lege inuenitur interdictum: tamen verecundia, & aſtantium manifeſtum periculum, ne in moroſam ſaltem delectationem labantur; facile facit, vt ratione naturali vetitum credam *cum Sanchez. vbi ſupra num. 15.* adeoque nunquam audiui in Belgio vllam ſententiam latam, per quam huiuſmodi congreſſus indictus ſit: cum non paucæ controuerſiæ Impotentiæ ſint deciſæ.

Itaque Spadones qui vtroque teſticulo carent, quos ideo certum & manifeſtum eſt verum ſemen non emittere, inhabiles ſunt ad contrahendum matrimonium; & ex officio debent ſeiungi, ſi cum mulieribus concumbant, & non tanquam fratres & ſorores tantum cohabitent.

DE MATRIMONIO contracto contra interdictum Eccleſiæ.

1. Tempora quibus nuptiarum ſolemnia interdicuntur.

VEtuit Conc. Trid. *ſeſſ. 24. cap. vlt. de reformat.* ab Aduentu † vſque ad Epiphaniam, & à die Cinerum vſque ad octauam Paſchæ ſolemnitates nuptiarum: alijs temporibus permiſit.

2. Reſtricta nouo iure.

In quo veterem rigorem nonnihil remiſit: Plura † enim olim tempora erant, quibus nuptiarum ſolemnia interdicebantur. *cap. Capellanus, de ferijs, c. non oportet 1. & 2. cap. non licet: cap. nec vxorem. 33. quæſt. 4.* nunc temperantius Trid. hæc ſtatuit. Solemnia autem nuptiarum, non matrimonij contractus, aut etiam † conſummatio, *Sanchez lib. 7. d. 7. numer. 12. Sa. V. matr. imp. §. 2.* vetantur. quod ipſum tamen Concil. † Mechlin. Prouin. à ſua Sanctitate probatum, *tit. 10. cap. 8.* inhibuit. Et quamuis aliquibus id mirum videatur, cum fauorabile ſit matrimonium; ideoque illius contractus ſupra ius non eſt reſtringendus, tamen viſa eſt mihi ea ratio, quia in his ditionibus ſemper benedicuntur eodem tempore dum contrahuntur nuptiæ, & benedictiones nuptiarum tanquam ſolemnia illarum prædictis temporibus à Conc. inhibentur. quod obligare cenſet etiam ſub mortali, *Sanchez. l. 7. d. 7. num. 3. 4. 5.* Graff. *p. 1. l. 2. c. 85. num. 285.* non niſi veniali. ſponſalia nullus textus vetat, aut denuntiationes eo tempore fieri. *ibid. n. 7. 8.*

3. Non autem ipſi contractus.

4. Niſi per Conc. Mech.

5. Animaduertendum † eſt quod Epiphaniæ dies eſt etiam incluſus in prohibitione; & ſabbathum præcedens Dominicam primam Aduentus poſt veſperas, non autem dies præcedens feriam quartam Cinerum, quia ita eorum dierum officia diſponit Eccleſia. *Sanchez. de matr. l. 7. di. 7. nu. 1. 2.* Computatio autem temporis fit vbique à media nocte, vſque ad mediam noctem: more Romano. *l. 8. D. de ferijs. Diana p. 3. t. 4. r. 202.* & ratio eſt; quia hæc ſpectant ad mores populi communes, vt ieiunia & feſta: non verò ad directionem officiorum Eccleſiaſticorum: vbi à primis veſperis computatio inchoatur, & in ſecundis deſinit *c. 1. 2. x. de ferijs.* feria autem quarta cinerum, vt in canone nominatur & includitur nō incipit niſi à media nocte, nec præuium officium habet.

6. Diſpenſat ſuper his Ordinarius.

Et quamuis contra hanc temporum inhibitionem Epiſcopus † iure ordinario non poteſt diſpenſare, quia contra legem ſuperioris non poteſt inferior diſpenſare, niſi in eadem lege id permittatur, niſi vrgentiſſima neceſſitate. *Sanchez. d. l. 7. d. 7. nu. 6.* tamen conſuetudine hic paſſim ſecus obtinet, quæ fundamentum habet in probabili aliorum ſententia ſecus etiam de iure ſentientiū, *quos idem Sanch. refert.*

7. Matrimoniū contra Eccl. interdictum valet.

Matrimonium vetito tempore, atque aliàs contra † Eccleſiæ interdictum contractum validum eſt. *c. 2. hoc tit.* ſic & parochus ſi inconſulto Ordinario *contra c. 7. ſeſſ. 24. Trid.* aſſiſtat coniugio vagorum, validū erit. *Gutier. de Mat. c. 65. in fin. c. 67. n. 2.* Idem eſt ſi Synodus, aut Epiſcopus in genere aliquos certę qualitatis, aut in indiuiduo Petrū & Ioannam coniungi vetet à parocho, etiam annuo, & amouibili. niſi & amoueatur, iuriſdictioque auferatur. *Gutier. d. c. 67. ex Cong. Conc.* vel vetet ſacerdotem ſubſtitui niſi probatum & Parochus non probatum ſubſtituerit. *Sanchez. l. 3. de Mat. d. 32. n. 3. Gutier. d. c. 67.* niſi addita ſit clauſula annullatiua vt Sanchez *&* Gutierrez ſentiunt. ſed & ea addita nec aliud dixero; qui non putem Ordinarios matrimonij dirimentia impedimenta ſtatuere, aut contrahentes inhabiles reddere poſſe. cum Nau. *h. t. conſ. 1. &* 2. ſentiat quod licèt Papa per generalē legem certum genus perſonarum poſſit inhabilitare, tamen ſine exemplo eſſe quod per ſuum interdictū particulare duas perſonas alioqui habiles, faciat inhabiles. *& ideo*, inquit, *d. conſ. 2. licèt in ea eſſem opinione quod de abſoluta poteſtate poſſet hoc facere; non tamen facile mihi perſuaderem quod conueniret.* &c.

QVI FILII SINT LEgitimi.

COgnitio legitimitatis † adeò eſt fori Eccleſiaſtici, vt ſi inciderit coram iudice ſæculari ad Eccleſiaſticum intra annum finienda remittenda ſit, & interim iudex ſæcularis ſuperſedere debeat. *§. Quoad fœdus matr. in Concord. Brab.* 1.

Cognitio hæc ad Eccl. ſpectat.

Tuam (*ſcribit Hon. III. Lud. Regi Francorum extra de ord. reg.*) non credimus latere prudentiam, cauſſam natalium Reginæ Cypri, ad examen noſtrum (vtpote quæ ad forum Eccleſiaſticum pertinet) eſſe delatam.

Dependet enim à præiudiciali quæſtione hac, an legitimum fuerit parentum matrimonium: quæ, quia ſacramenti inquiſitionem inuoluit, ad Eccleſiam pertinet. Quamobrem ſi quis dixerit cauſſas matrimoniales non ſpectare ad iudices Eccleſiaſticos, anathema in eum pronunciat Con. Trid. *ſeſſ. 24. Can. 12.* ſcilicet ob ſacramentum; circa cuius vinculum & illius effectus pleræque verſantur. præterquam quod iudices Eccleſiaſtici feriò, & magna ſeueritate eas examinent; quia dicit Apoſtolus, *Sacramentum hoc magnum eſt*: cum ſæculares, ſi quando coram ijs inciderint, eas in Bacchanalium tempus tractandas reijciant, recreationis & riſus cauſſa: *vt loquitur & teſtatur Beer. deciſ. 299. in fin.* quæ ratio ijs in ſolutum dari poteſt, qui eam materiam non ſpiritualibus perſonis, ſed ſæcularibus magis conuenire aliquando contendunt,

His ex cauſis dum quæritur de legitimitate prolis; non legibus ſed Canonibus ſtandum erit. *Sanch. de mat. l. 3. d. 44. num. 2.* Atque hodie ex nullo, clandeſtino matrimonio legitima proles naſcitur. (*vt aliquibus caſibus olim. Sanchez. eod. lib. d. 43. 44.*) aut potius non datur hodie matrimonium clandeſtinum vali-

validum. quod enim de facto contrahitur clam, abſque parocho & teſtibus, non habet nomen matrimonij. quod autem coram illis contrahitur; numquam eſt quoad ſubſtantiam clandeſtinum. Illo caſu numquam proles legitima naſcitur; hoc autem numquam illegitima. niſi fortè ob impedimentum. quod ſcitum aut ignoratum, contemptum, aut bona fide tranſgreſſum, hoc caſu quoad prolis legitimitatem, antiqui iuris diſtinctiones admittit: illo non item.

Ob Reip. tamen tranquillitatem Principes noſtri in induciarum tractatu. *art.* 33. generatim reputari volunt, quoad ſucceſſiones pro legitimis, & capacibus ſucceſſionum, omnes eos, qui apud ſuos pro talibus habentur, idque ob matrimonia Hollandorum, quæ in Conſiſtorijs aut coram Magiſtratu, non coram Parocho iuxta Conc. Trid. contrahuntur. Iuxta quem articulum communis boni cauſa inter Principes & Ordines confœderatos conuentum, etiam iudicem Eccleſiaſticum iudicare debere cenſeo: ſed in ordine tantum, vt loquitur, ad ſucceſſiones: ſecus vbi de ordinibus aut beneficijs diſputaretur.

Id etiam vno verbo dicam, ex Concordatis Brab. illegitimorum in ſacris conſtitutorum bona immobilia, decedentium, ad Principem ſpectare, niſi licentiam teſtandi ab eo obtinuerint: mobilia verò diuiduntur inter Principem & Epiſcop. §. *bona vero in d. Concord. Brab.*

2. *In Flandria mater nulla parit illegitimos.* Dicunt aliqui, eſſe † Priuilegium cuiuſdam Margaretæ Comitiſſæ Flandriæ datum patriæ Flandriæ, (ſed nuſquam extat) quod in Flandria matres non pariant illegitimos. (vt loquuntur) Id quidem Margaretæ primæ aſſcribendum eſſet, quæ Flandriam rexit *anno* 1190. nam Margaretæ ſecundæ filij ex Burchardo Auenio, qui eam ſpecie matrimonij prægnantem reddidit, cum hypodiaconatum militari balteo ſemper obtexiſſet, coram D. Ludouico Galliæ Rege allegarunt, quod etſi matrimonium Auenij & Margaretæ irritum eſſet, ac ex Senatuſconſulto Orficiano illuſtris fœminæ proles non iuſto patre nata, iure ſucceſſionis deſtitueretur; tamen generatim apud Flandros ſecus in vſu eſſet. quem & aſſerit Iacob Marchantius *in deſcript. Fland. l. 1. t. de legibus.* Quin & Senatus Flandriæ Conſulto nothis in feuda matris ſucceſſio addicta fuit; cum prinilegio ætatis, ſexuſque; etiam extantibus legitimis: vt & nec filius ſacerdotis hæreditate matris excidat. Qua ex cauſa, ſeu quod bona fides Margaretæ pro legitimitate prolium ſufficeret, D. Ludouicus Auenijs prolibus Hannoniam, alijs Flandriam arbitrio addixit. Quam hiſtoriam verius, & alijs honeſtius ex ipſa Innoc. III. ſententia refert idem Iacobus Marchantius *in deſcriptione Fland. lib. 2. in Margareta II.* In Brabantia illegitimi incapaces ſunt officiorum. *introitus Duciſſæ Mariæ art. 32. Car. V. art. 19.* In Eccleſia Antuerp. etiam legitimati à Pontifice prębendarum incapaces ſunt. *ex indulto Pont. Clem. VIII.* quali & Eccleſiam Tornacenſem donatam eſſe aſſeritur.

Pius IV. 17. *April.* 1564. *conſt. inc. quamuis.* annullauit omnes legitimationes ſpuriorum, naturalium, in præiudicium vocatorum ex teſtamento, reuocauitque omnes legitimandi facultates in ſimile præiudicium. 3. *Legitimationes præiudiciales irritæ.*

De illegitimis plura diximus *in notitia iuris Belgici de naturalib. lib.*

QUI MATRIMONIUM accuſare poſſint.

TEſtes coram Iudice comparere debent; nec ſufficiunt literæ. *c. 2. h. t.* nec admittitur, qui tacuit tempore bannorum, niſi legitimè excuſetur. *c. vlt. h. t.*

DE DIVORTIIS.

AD ſolum † iudicem Eccleſiaſticum ſpectat cognoſcere de diuortijs, an toleranda ſint vel non §. *quoad fœdus, in Concord. Brab.* 1. *Cognitio ad Eccleſiam ſpectat.* Qui etiã de alimentis à marito vel vxore petitis pendente diuortij quæſtione cognoſcere poteſt; tametſi partes, ſi maluerint, etiã ſæcularem adire poſſint. §. *de alimentis, in d. Concord.* & de dote lucranda vel perdenda, vbi ob adulterium concluditur ad diuortium, & conſecutiuè ad lucrandã dotem. Tametſi quæſtio poſſeſſorij, pendens in Concil. Brab. non ſuſpendatur per quæſtionem motam coram Eccleſiaſtico ſuper viribus vel nõ viribus contractuum antenuptialium. §. *de dote ibid.* denique ex prorogatione partium expreſſa poteſt cognoſcere de diuiſione bonorum § *de diuiſ. ibid.*

Diuortium vt fiat, grauis admodum † cauſa requiritur. 2. *Grauis ad diuortium cauſa requiritur.* Vnde quod Charond. *Reſp. l. 8. Reſp. 62. in fin.* dicit iudicatum, quod ob morbum Gallicum non poteſt perpetuum diuortium fieri, ſed tantiſper, donec maritus ſit curatus: id intelligo, niſi per adulterium illud malum acquiſierit: tum enim non ob morbum, ſed ob adulterium fit ſeparatio, & morbus cum alijs indicijs probationi adulterij ſeruit. Charond. *ibidem* etiam diſſerit de ijs, qui potionibus amatorijs nocent.

Pleriſque † in locis vſu ſeruatur, vt bona dotalia adulteræ marito addicantur; & alicubi conquiſita, ſtante matrim. ſolido iure, alicubi quoad vſumfructum tantum, ſeu vita vxoris durante: & poſt mortem reſtituantur prolibus. 3. Cui accedit & alius vſus, vt ſi vxor ſeptennio à marito abfuerit, mortua credatur, ad effectum, vt vir reſtituere bona teneatur, niſi docuerit illam in viuis eſſe. *ita iudicatum in Concil. Fland. 5. Sept.* 1502. ſed ad ineundum aliud matrimonium requiritur moraliter certus nuncius, cum res hæc ſummi momenti ſit, ob ſacramentum.

Dixi marito bona adulteræ cedere, non contra. ſic enim loquitur etiam *cap.4. c.2. ext. de donat. inter virum.* quoad dotem, dotalitium, & communiter acquiſita in vxore non in marito. Quem Nouella 117. *Ne liceat matri & auia §. cau. verſ. ſi quis in ſua domo.* non mulctat ea iactura, niſi cum frequenter cum alia muliere egerit, & bis monitus non reſipuerit.

4. *Sæuitia compeſcenda.*

4. Ob ſæuitiam † cui idonea cautione occurri non poteſt, vxor à marito ſeparari poteſt. quin & criminaliter contra eum agi, ſi ſupra correctionem maritalem ſæuierit. ſic Curia ſuprema Pariſienſis perenni manſione in monaſterio damnauit, qui vxorem fœde vulnerarat. *Choppinus monaſt. l. 1. tit. 3. num. 26.*

5. *Cautio præſtanda.*

5. Dum porrò ſæuitia tanta non eſt, quin aduerſus eam cautio ſecuram facere poſſit vxorem, ea reſtituenda eſt illa præſtita *c. literas de reſt. ſpol.* etiam adultera. *c. de benedicto. 32. q. 2. v. Sanchez. de matr. l. 10. d. 18.*

6. *Quando non?*

6. Mulieres tamen à maritis diſſidentes, ne ſuſpectam viuendi libertatem affectent, vetuit Paul. III. 1537. *conſt. in c. cum ſicut.* cautionem de non offendendo petere, niſi in loco honeſto collocentur.

7. *Diſſidentiū pœnæ ſi non contineant.*

7. Seuerè Sixtus V. vt aſſolet, decreuit *conſt. in c. ad compeſcendum 3. cal. nou. a. 2.* vt coniuges à cohabitatione, & coniugali thoro ſe temerè abſque iudicis licentia ſeparantes, iudicis arbitrio puniantur. maritus, qui iudicis authoritate thori ſeparationem obtinuerit, & deinde cum ſcortis aut alijs mulieribus impudicam vitam duxerit, ita vt appareat quod ſeparationem affectauerit, vt luxurioſè viueret; pœna vltimi ſupplicij puniatur. eodem modo de vxore decernit. eadem pœna plectatur vxor, quæ vt impudicè viueret fugit *à monaſterio ſibi aſſignato.*

DE DONAT. INTER virum & vxorem.

CVm mulieres legitimè ſeparantur ſola dos reſtituitur. *c. 1. x. de don. inter vir. & vx.* & quæ ſtante matrimonio obuenerunt, diuiduntur. *c. 2. ib.* etiam vbi matrimonium declaratur nullum. *c. 3* niſi interuenerit adulterium. *c. 4.* aut per cauſas diuortij tacitè vel expreſsè donationes ſint reuocatæ *c. fin. x. h. t.* quę æſtimantur ſecundùm iniuriæ grauitatem donatori factæ.

Donata quæ impediunt diſſolutionem matrimonij, iudicis officio extorquentur *c. 5. x. de donat. inter vir. & vx.* & ſic quæ impediunt ingreſſum religionis. *Trid. de reg. ſ. 15. c. 16.* de ſponſis non conſummato matrimonio diximus in *Conſult. canon.*

LIBER QVINTVS

DE ACCVSATIONIBVS.

1. *Qualiter recipiendæ accuſationes, denunciationes, inquiſitiones.*

1. SIcvt accuſationem † legitima debet præcedere inſcriptio; ſic & denunciationem charitatiua monitio; & inquiſitionem clamoroſa inſinuatio debet præuenire. *cap. qualiter & quando. hoc tit.* Quod vt benè & prudenter Concilium Lateran. ſtatuit; ita optandum eſſet vt probè ſeruaretur. Chriſtus mulierem, quę ei ſiſtebatur vt adultera, noluit condemnare; quod eam nemo ritè accuſaret. Sed inſcriptio & pœna talionis paſſim è foro diſceſſit. tametſi apud nos Ioann. Dux Brabantiæ *in tabulis legum Brabantiæ anni* 1312. pœnam talionis diſertè innouauerit, & eo loco habendum eſſe decreuit eum, qui alium in iure conueniſſet, & querelas non probaſſet, quo alius fuiſſet habendus probato crimine.

2. Delatores † etiam hodie impunè nimis denunciant, neque vera, ſæpè neque probabilia. *Genus hominum*, inquit Tacitus *l. 4. Anna. publico exitio repertum, & pœnis quidem nunquam ſatis coercitum: per præmia* (refert ad Tiberij tyrannidem) *eliciebantur.* Charitatiuæ monitiones, & clamoroſæ inſinuationes ab officiarijs non ſolent hodie expectari: ea potiſſimum ex cauſa quod pleræque criminum vindictæ tantiſper dum non eſt iudicatum, arbitrariæ eſſe putantur. ſed & ipſis officiarijs, niſi capitales fuerint, componendæ permittuntur, ad pecuniarias mulctas redigantur, officiarijs ex aſſe vel quota applicandas. quæ lucra per admonitiones & emendationes nolunt ſibi eripi. Sed certè in Curijs Eccleſiaſticis ſacri Canones maiorem reuerentiam, & obſeruantiam merentur. Et quidem lætus introitus Brabantiæ *artic.* 54. ne quis temerè vexetur ab auaris aliquando officiarijs, ordinauit: quod officiarij neminem poterunt apprehendere, niſi habuerint plenam informationem ſuſpicionum, commiſſorum criminum, ob quæ apprehendere volunt: neque è domo abducere, aut inquiſitionem in domo inſtituere aliter, quam de iure, & antiquo locorum vſu: & ſaluo iure ampliori ciuitatis Antuerp. Louan-Buſcoduc. *art. 10. addit. 2. ad lætum introitum Car. V.*

Porrò † quando in genere manifeſtum eſt crimen, & tamen auctor ignoratur; iudici 3.
licet & tenetur *c. 1. de off. ord.* in genere quærere, quis fecerit; non autem in particulari an Petrus fecerit: hoc enim magis ſuggerentis eſt,

quam

quam requirentis *l. 1. §. in cauſa D. de quæſt.* niſi de eo ſit fama vel indicia. nec ſubditi tenentur patefacere auctorem, etiam ſub iuramento rogati, ſi nulla laboret infamia, & nihil mali imposterum timeatur. *Leßius de Iuſt. l. 2. tit. 2. d. 14.* Inquiſitionem ſpecialem inſtituere iudex non poteſt, niſi præcedat infamia. Nec ſufficit, vt duo vel plures, etiam iurati, affirment, ſe vidiſſe Petrum crimen committentem. *cap. inquiſitionis, h. tit.* quia adhuc res eſt occulta: ac proinde minimè per publicam inquiſitionem prodenda: ſed requiritur vt rumor de eo ſparſus ſit, per maiorem partem viciniæ, Collegij, vel vniuerſitatis in qua com-
4. moratur. † Excipio tamen crimen patefactum ex generali inquiſitione, commiſſum, vel confeſſum in iudicio: quodque ſuſpicione communi laborat, vel contra bonum publicum aut inſectiuum ſit: atque imprimis crimen læſæ maieſtatis diuinæ & humanæ. Et hęc quidem ita de iure ſe habent, *vt docet Leßius l. cit. dubit. 15. Nauar. hoc ti. cenſ. 3. 4. 5.* ſed de praxi iudicium ſecularium ſecus: Quam defendit *Leßius ibidem.* ex eo, quod iuris poſitiui ſit, vt infamia præcedat. Sed vt iudices Eccleſiaſtici eadem praxi vtantur, non admittit, præſertim contra Eccleſiaſticas perſonas; tum quia harum infamia plus ſcandalizat ſeculares, quam caſtigatio ædificet; tum quia facilius correptione fraterna emendari ſolent: tum denique quia prælatorum potius eſt in ſpiritu lenitatis ſubditos quoſuis, etiam ſeculares corripere; quam aſperitate pœnarum ſęuire. Vnde Canones iubent, vt non ad primam famę inſinuationem inquirant, ſed quando ſæpè eorum aures pulſauerit, nec trium vel plurium depoſitiones recipiantur contra eum, qui infamia non laboret. quæ in iudice ſæculari non vſquequaque obtinent, *ita Leßius.* In Concord. Brabantiæ *§. de crimine concubinatus, & §. de crimine adulterij.* diſertè cautum eſt ne cognoſcat Eccleſiaſticus niſi de notorio concubinatu, & adulterio: & vt teſtes Synodales non denuncient niſi adulteros notorios: ne ſcilic. promotores ſpe lucri ſtatim ad accuſandum proſiliant; vbi vel rumuſculum aliquem inaudierint. Multo certè minus permittendum eis eſt, vt quæ occultari poſſent, ſubtilibus indagationibus patefaciant; quo ex ſcandalo tum plus mali Reſpublica capit, quam ex omiſſione punitionis occulti exceſſus. Sic Tacitus *lib. 4. Ann.* inter acta tyrannidis Tiberij ita narrat: *Tectum inter & laquearia tres ſenatores, haud minus turpi latebra, quam deteſtanda fraude, ſeſe abſtrudunt, foraminibus & rimis aurem admouent: Interea Latiaris repertum in publico Sabinum velut recens cognita narraturus, domum & in cubiculum trahit; præteritaq́; & inſtantia, quorum affatim copia, ac nouos terrores cumulat,* &c.

5. Clerici ſæcularium † iudicum poteſtati ſubſtracti an ſint iure diuino, an humano; & quatenus; diſputat Azor. *libr. 5. inſtit. mor. cap. 12.* Certè Syluester initio pacatæ Eccleſiæ, adſtipulante & ſubſcribente Conſtantino, ſtatuit, ne Clericus apud prophanum iudicem cauſſam diceret, & Laicus clerico non inferret crimen. quo hodie nihil frequentius; etſi non accuſatione cum inſcriptione formata: quo tantum non reſpexit Syluester Pontifex. Vt omnis etiamſi viliſſimæ perſonæ criminatio, teſtimonium, & indicium magnum videatur apud nonnullos, quodcumque contra clericum producitur. cum aliter Eugenium Bernardus inſtruat *de conſid. lib. 4. c. 9. Hanc*, inquit, *velim generalem tibi conſtituas regulam, vt omnem, qui palam veretur dicere, quod in aure loquutus fuerit, ſuſpectum habeas.* & iure teſtes tales eſſe debeant, qui & accuſare poſſint, *cap. nullam, 2. quæſt. 4.* iuxta ſuperius Syluestri placitum & teſtes contra Epiſcopum 72. contra presbyterum 44. contra diaconum 27. contra ſubdiaconum, acolytum, exorciſtam, Lectorem, Oſtiarum 7. contra Clericum 3. numero, & ſine aliqua infamia eſſe debent. *cap. præſul. cap. placuit ibidem.* Et quamuis aliqui id intelligant de presbyteris Cardinalibus, tamen eam dictionem abeſſe, ab antiquis teſtantur notæ ad corpus Canonicum Gregorij XIII. Vt vt ſit, id conſtat, enixè voluiſſe Syluestrum Pontificem proſpectum innocentiæ Eccleſiaſticorum, & non ſine agmine quadrato in eorum cauſis procedi. nec immerito; ſunt enim Clerici malignantibus lapis offenſionis, &, vt habet generatim Bonifacius VIII. *cap. 3. de immunitat. in 6. Clericis Laicos infeſtos oppidò tradit antiquitas. & quæ ibi proſequitur:* præſertim infelici hoc ſæculo, quo ſi accuſaſſe ſufficiat, quis innocens erit? Certè Concilium Tridentinum † ex his cauſis, *ſeſſ. 3. cap. 6.* quodque benè officio fungentes inimicos nanciſcantur, qui falſa eis crimina obijciunt, in qualicumque cauſſa, & quocumque modo procedatur, non vult citari Epiſcopos aut moneri, vt perſonaliter compareant, ſed cauſſas coram S. Pontifice referri, ac per ipſum terminari. *ibid. cap. 8.* nec teſtes in cauſſa eorum criminali ad informationem, vel indicia, ſeu aliàs in cauſa principali recipi, niſi conteſtes bonæ conuerſationis, exiſtimationis, & famæ. Valde optandum eſſet, vt quicumque clericum aliquem accuſant, aut denunciant, niſi probarent obiecta crimina, ad talionem, aut arbitrariam ſaltem pœnam tenerentur. Vt iure quidem in accuſatores ſancitum eſt. & tabulæ legum Brabantiæ ſeu den Lantchaertre Ioan. Ducis 1312. vt diximus, ſtatuerunt, de quocumque alium in iure conueniente.

Talio enim non legibus tantum prophanis, ſed & ſacris dentem pro dente excutit. quin & Damaſus Pontifex eam pœnam conſtituit ijs, qui alterum falſi criminis accuſaſſent. Pius Pontifex in verè Eccleſiæ Christianæ. compeſceret ea ratio multos qui obrepentes ſuperioribus, cum aures impleuerint, & fidem inuenerint, vlterius ſe ſubtrahunt.

Quæ vt in accuſatoribus, delatoribus, & de- 7.
nunciatoribus inſigni nota digna ſunt; ita & illud in iudice, † quod habet D. Bernardus *de conſ. l. 2. c. 13. eſt item*, inquit, *vitium, cuius ſi te* immu-

Præſertim quoad Clericos.

Superiorum vitium credulitas.

immunem ſentis,inter omnes,quos noui, ex his qui cathedras aſcenderunt ſedebis me iudice ſolitarius, quia veraciter ſingularíterq; leuaſti te ſupra te, iuxta prophetam.facilitas credulitatis hæc eſt,cmnis callidiſſima vulpecula, magnorum neminem comperi ſatis caniſſe verſutias: inde eis ipſis pro nihilo ira multa,inde innocentium frequens addictio:inde præiudicia in abſentes.

8\. Ex his cauſis † receptum fuit in Curijs Eccleſiaſticis,vt fiſcales,quos ſæpè clericos accuſare contingeret Eccleſiaſtici eſſent: quod ita oportere tradit Dias in *Pract.crim. can.c.*4. & prudenter ſtatutum refert in conſtitut.Cæſar-Auguſtanæ Prouinciæ. Quod in quibuſdam diœceſibus vidi ſeruari, & olim conſuetum animaduerti ex quadam ſententia pro Epiſcopo Cameracenſi contra Capit. Antuerp. lata 18. Nouemb. 1529. in qua duo promotores ſacerdotes narrantur.

Porrò Lopez *ad idem ca.*4. excipit decem caſus, quibus Laico Clericum liceat accuſare: hæreſis, maieſtatis, dilapidationis bonorum Eccleſiæ,ſimoniæ, ſacrilegij, notorij criminis; dum ſemel admiſſus eſt laicus, amplius repelli non poteſt: dum ſuam vel ſuorum iniuriam perſequitur, vel parochianus ſuum paſtorem. quia illius intereſt eum habere bonum.tametſi *cap.*8.*2.qu.*7.non permittit clerico ſuum ſuperiorem,niſi in fide errauerit,accuſare;etſi ipſe ſecus viuat quam præcipiat. Patronus poteſt presbyterum malè curantem, aut dilapidantem bona Eccleſiæ accuſare.

9\. *Correctio & iudicium ſummarium & ordinariū vt differant.* — *Correctio & politica decreta per appellationem nō ſuſpenduntur, & quare.*

Valdè differunt † correctio,iudicium ſummarium, iudicium ordinarium. In viſitatione diœceſios ſi quid Epiſcopus corrigendo ordinat, per appellationem non ſuſpenditur. *Trid. cap.*1.*in fin.ſeſſ.*13.*& ant. illud Alexand.III.in c.*3.*ad noſtram,de appell.& Innoc.III.in c. irrefrag. de offi.ord.*aut recurſum ad tribunalia ſæcularia. *Conſtitution. Regum Galliæ apud Choppinum de ſacra policia lib.*2.*tit.*4.*nu.*28.*Philip.II.in ordin. magn.Conc.Mechlin.tit.de Requeſtes.art.fin.*Correctio reſpicit policiam: quam qui curant,magis exequendo, quam iudicando & cognoſcendo procedunt. Sic generatim decreta politiæ per appellationem impediri vetuit dictus Philipp.II.*ibid.art.*11.Ita Ædiles Romani pro politia curanda conſtituti,ſi quid obuium eſſet quod eam offenderet, è medio tolli, frangi, emendari iubebant, magis facti quam iuris tramitem ſeruantes.Sic Pilatus,cum pro condemnatione Chriſti nullam cauſſam inueniret,quaſi politicè facturus,vt furorem populi compeſceret, dixit ſe eum emendatum,id eſt,de facto extra ordinem exceptum,quaſi correctum dimiſſurum.ſic Plautus in Sticho.

—ſi qua ſint improba
Merces, iactat omnes: ædilitatem gerit.

Ædilis *in l. lectos, D.de per. & commodo rei vendita*, lectos qui in via erant, conſcidit, *In l. itemque.§. ſi quis. D. locati* menſuras magiſtratus frangi iuſſit. In *l.eos qui D. de decur.* qui vtenſilia vendunt, ab ædilibus cæſi ſunt. Igitur correctio fit ſine forma aut figura iudicij, ſola veritate inſpecta, & olim ſine ſcripto, &, vt nunc Abbas procedit contra monachum, pædagogus contra diſcipulum. & hodie indies fieri videmus in viſitandis per prætores & magiſtratus vijs & aggeribus, qui in loco oculis ſubiecto mox decernunt & exequuntur. Hinc fit vt huiuſmodi iudicia effectus iuris non habeant, vti in *d.l. eos*, conſtat, eos qui ab Ædilibus cæſi ſunt, infames non fieri. cum aliàs *l. cognitionum: §. minuitur. D. de var. & extraord. Cog.*ea ſequeretur. Nam hic agitur de fuſtigatione quæ proceſſu formato irrogatur; ibi de ea quam intulerant lictores, miniſtri, magiſtratum comitantes, qui fuſtes aut bacillos deferebant, quibus emendabant eos, quos in aliqua culpa deprehendebant. vt *in l.*8.*de decur.lib.*10.*C. Cicero in ſecuda Agraria.* Quin etſi iudex ordinarius per iram aut alium affectum non lata iuris ordine ſeruato ſententia aliquem iuſſit fuſtigari, non infamabitur. *l.quid ergo,§.quantum D.de his qui notant.inf.lect.*Ictus *D.eod.* Ergo correctioni locus maximè eſt in viſitationibus, dum Epiſcopi ſicut Ædilitij magiſtratus ciuitatem vel diœceſim obeunt, & quicquid inordinatum inueniunt, reformant, nec ordinarium modum procedendi ſeruantes, ita non niſi correctiones, non pœnas ordinarias infligentes:hoc enim non poteſt fieri niſi proceſſu ordinariè inſtructo: Nam & ſummarius proceſſus, & cognitio vti conuenit iudicibus pedaneis; ita etiam ex eo pœna ordinaria non poteſt imponi, ſed ea ſolemnem & plenam cognitionem requirit, quæ inſtituenda eſt, dum contra aliquem ordinaria punitio intenditur. Vnde & in viſitatione non niſi clara & liquida emendantur, alia ad iudicium ordinarium remittuntur. *c.*1.*§. ſane. de cenſib. in* 6.

Hinc *Cong. Conc.*24. *Apr.*1595. etiam cenſuit his verbis: *Epiſcopum non poſſe imponere in viſitatione pœnas ordinarias, ſed tantum extraordinarias,quæ magis morum emendationem & correctionem quam delicti vindictam reſpiciant.* Vnde eadem Cong.7. *Martij* 1596. reſpondit. Epiſcopum in viſitatione recuſari vt ſuſpectum nō poſſe:dum tamen in ea proceſſum non compilet,& ſe intra viſitationis terminos contineat: Sic & Princeps noſter interpellatus vt patronus Eccleſiæ Inſulenſis; nulla ratione induci potuit vt Epiſc. Tornac. à viſitatione excluderetur, ſed ſi quid ordinando excederet, ſe querelas auditurum, ante paucos annos reſpondit. quippe ſicut in viſitatione ceſſat appellatio *Trident.ſ.*13.*c.*1.ſic & recuſatio *cap.*12.*x.de appellat.*

Proceſſus contra Can. Cathed. — Quando Epiſcopus procedit contra Canonicum aliquem Eccleſię Cathedralis,vel Collegiatæ exemptæ: (nam ſecus in non exempta, *vt S.Cong. reſpondit Ioan. Maldero Epiſcopo Antuerp.*) adhibere debet duos à Capitulo, quotannis deputandos & vlterius ſeruare formam præſcriptam in *c.* 6.*ſ.*25. *Trid.* Idque vſque ad finem cauſæ, id eſt, non tantum ſen-

tentiam

tentiam definitiuam, ſed & executionem: nam cui cauſſa commiſſa eſt, eidem eſſe intelligitur etiam & executio demandata. *c. ſignificaſti*, 7. *de off. deleg.* atque ita iudicatum à ſupremo Regis Concilio refert *Sahagun. ad d. cap. num.* 9. cui Epiſcopo hi duo Capitulares inuito adiunguntur, vt non obſtet *cap. ſi quis contra clericum, de foro compet.* quia Epiſcopus non tenebatur delegata ibi cauſa, executionem ob ſuſpicionem delegare, ſicut cauſæ deciſionem; in qua eius affectio nocere poterat: non ita in executione, quæ continet nudum miniſterium, iuxta modum ſententiæ: adeoque delegata ibi cauſa, cognitionem tantum non executionem commiſiſſe creditur. *Sahagun. n.* 8.

Correctio Eccleſiaſticorum vt executioni mandanda non obſtante appellatione, præſertim circa ea quæ ſpectant ad officium diuinũ, diſciplinam regularium, & ſæcularium clericorum, & notorios exceſſus, tam quoad Epiſcopos quam alios Prælatos, habentes iuriſdictionem, plano loquendi modo acceptam, latius diximus in *Conſult. canon. conſul.* 3. *h. t.*

In criminibus, ex incontinentia prouenientibus, de qua in decreto de concubinarijs, & in atrocibus delictis depoſitionem aut degradationem requirentibus, vbi de fuga timetur, ne iudicium reddatur illuſorium, ſi opus eſt perſonali detentione, ad eam poſt ſummariam informationem, (nec deputati ad manum ſint,) poteſt Epiſcopus ad neceſſariam detentionem procedere. *d. c.* 6. §. *in crim.* vbi nota quam non leuiter, ſed ex neceſſitate à captura incipi Concil. decernat. Enimuero ſi indicia ſint ad torturam, non habilitatur ſeu relaxatur aliquis data cautione de tenendo palatium, domum aut ciuitatem pro carcere, *ex Bulla Pij. V. inc. licet ex iuris.* Quanquam in alijs id multis in locis frequens ſit, & ſucceſſerit in locum relaxationis carcerati, data cautione, de ſtando iuri, quam in clericis ſtatuit *cap. ſi clericis de ſent. excom. in* 6. niſi exceſſus enormitas aliud ſuaderet. Sic Scrol. *pr. p.* 2. *ver. homicida*, dicit Pium IV. conſtituiſſe, homicidas & delicta committentes, pro quibus ſit imponenda pœna ſanguinis, non audiendos niſi in carcere conſtitutos. quod eſt iuris quidem communis, & exactè in Conc. Brab. ſeruatur.

In materia huius iuriſdictionis Capitularis ſi concordiæ aliquæ initæ ſint, & confirmatæ à ſede Apoſtolica inter Epiſcopos & Capitula; ſucceſſores ligant quoad d. ca. 6. & cap. 4. ſeſſion. 6. *ex Congr. Concil. & Rot. Gonzal. ad Reg.* 8. *Canc. gl. vigeſima quinta, num. decimo quarto.*

In notorijs non requiritur ordo iuris, aut probatio, ſed rei in manifeſtis criminibus ipſo actu merito ſunt damnandi, *cap. propoſuit in fin. ext. de appellat. cap.* 3. *ext. de eo qui cognouit conſanguineam ca.* 9. *ext. de accuſation.* ſed id praxim non recepiſſe ad condemnationem in criminalibus teſtatur Bugn. *leg. abr. lib.* 6. *collect.* 108. itaque inſtruitur lis, allegationes & conteſtationes fiunt, probationis vice impenditur manifeſtaria rei euidentia. quæ tamen nullis potuerit tergiuerſationibus obſcurari, aliàs enim ceſſat euidentia, allegatio non ſufficit, exigitur probatio.

DE SIMONIA.

Simoniacus in beneficio † quia ius non acquirit, etiam illud in foro conſcientiæ 1.
Simoniace acquiſitum beneficiũ dimittendum.
non præuia alia declaratione, dimittere tenetur. Extrauag. Pij IV. *in c. in ſublimi, Non. May* 1562. vetat etiam à pœnitentiario magno eum abſolui, niſi promittentem beneficium ſic impetratum, non quod ante commiſſam ſimoniam habuit, dimittere. & Pius V. *Conſt. incip. cum primum*, ſanxit, vt quicumque † Simo- 2.
Ordines non exercendi.
niam commiſerit in conſequendis ordinibus, ab illis ſit ſuſpenſus per decennium, ſine ſpe diſpenſationis, & per annum carceri mancipetur: qui verò dignitates, aut beneficia conſecutus fuerit, præter priuationem, inhabilitatem ad obtenta, & obtinenda, etiam corporaliter puniatur.

Qui porrò in † ſacramentorum exhibitio- 3.
ne ſimoniacum aliquid fecerint, cum maxima ſeueritate coercendi ſunt *d. Conſt. Pij V.* Et generatim contra ſimoniacos Leo X. in Concil. Later. pœnas ante latas innouauit.

Idem Pius V. † ſaluberrimum decretum 4.
Conc. Trid. *ſ.* 24. *c.* 14. *Conſtitutione inc. durum Prid. Cal. Iul.* 1570. extendit, & grauibus pœnis locupletauit.

Alia ſimoniæ ſpecies, quæ obſcurè obrepſe- 5.
Confidentia benef.
rat, à Pio IV. & Pio V. duabus præclaris Conſtitutionibus damnata eſt, quas de Confidentijs † paſſim indigetant. ad quas inſignem tractatum ſcripſit Flaminius Pariſius. Specialiter in eo crimine ſtatuitur, vt eo inuolutus beneficijs etiam ante quæſitis priuatus exiſtat, & ſic quæſita remaneant ſedi Apoſtolicæ reſeruata, ac probari poſſit ſolis præſumptionibus, *quales ibi refert. vbi & plura in materia criminali ſingularia.* Secundum Gutierrez *Can. qq. l.* 2. *cap.* 13. *nu.* 78. Bullæ de confidentia nihil prohibent quod prius non fuit prohibitum vt aliquibus eſt viſum; ſolum enim diſponunt contra confidentiam illicitam beneficialem, nempe ſimoniacam. Confidentia autem in beneficialibus quædam eſt licita, quædam verò illicita. licita eſt, qua quis ordinatè ſperat; quod collator conferet beneficium fratri, vel alteri conſanguineo ſuo digno: Illicita verò per contrarium, id eſt, qua inordinatè confidit quod collator conferet beneficium, mediante pretio pacto, modo, vel conditione expreſſa vel tacita, digno vel indigno. Altera non ſimoniaca qualis eſt illa, qua confidit quod collator conferet beneficia ob cognationem vel amicitiam digno, nullo pretio, pacto, modo, vel conditione, tacitè vel expreſſè interueniente. Sed verè ſi examinentur integræ conſtitutiones, nonnihil noui iuris inducere nemo non animaduertet.

Frequenter

Frequenter autem controuertitur verum ad has conſtitutiones ſpectet, ſi quis renunciet beneficio reſeruata penſione, ea ſpe & intentione vt ſtatim redimatur, interueniente alterius eadem intentione, neutrius tamen pacto. Cenſet Garz. *de beneſ. p. 11. c. 3. n. 172.* non ſpectare, ob verba conſtit. *& ita paciſcentes:* nec ſimoniam continere, ſecus autem interueniente pacto. ſed neque tunc ad Conſt. caſum ſpectare.

Coniecturas quibus confidentialis ſimonia probetur, recitat Menoch. *l. 5. præſ. 9. nam. 2. cum ſeq.* tam ex dictis Conſtitutionibus deductas, quam alias inter ſufficientes non eſt, ſi donatio aliqua poſt reſignationem facta reſignanti inueniatur: nec ſi reſignatarius ante reſignationem vſus ſit his verbis, *non ero ingratus,* quia & verba & facta ad actum licitum referenda & interprobanda ſunt, vt ex rationabili gratitudine, non ex pacto, proficiſcantur, *Fl. Cherubin. in Compend. Bull. ad d. conſt. 6. Clem. VIII. ſiol. 1. & 2.* non tamen expedit vel huiuſmodi verbis vti, vt abſtineatur etiam à ſpecie mali. *n. 10. in fin.*

Porrò rigidiſſimè procedit Conc. Trid. *ſ. 24. c. 18. §. caueantq.* aduerſus examinatores promouendorum ad Eccleſias parochiales per concurſum. *caueantque*, inquit, *ne quidquam prorſus occaſione huius examinis nec antea, nec poſt accipiant: alioquin ſimoniæ vitium tam ipſi, quam alij dantes incurrant, à qua abſolui nequeant niſi dimiſſis beneficijs quæ quomodocumq; etiam antea obtinebant, & ad alia in poſterum inhabiles reddantur.* rigidiſſimè, inquam, ne *quicquam*, inquit, vnde citati à *Barboſ. in Collect. DD. ad Conc. Trid. ad d. §. caueant n. 13. & ſeq.* ne minimum quidem permittunt accipi. ne quidem ex interpretatione *c. etſi x. de ſimon. occaſione*, inquit, *huius examinis*: non tantum in pretium, & pactum; ſed etiã cauſam gratitudinis. *ijdem* etiã contra d. c. etſi nec ante inquit Conc. Trid. nec poſt etiam contra d. c. *& ſi. c. in tantũ eod. c. ad apoſtol. x. eod.* vbi poſt præſtita officia non pretium, ſed eleëmoſyna, ſeu quid aliud conſuetum accipi permittitur, adeo quidem ſcrupuloſè vt omnino nihil cauſa laboris, & in vicem ſtipendij, etiam ex fructibus beneficij vacantis, aut aliàs recipi permittant. niſi fortè Epiſcopus, de quo Concilium non ſtatuit ſtipendium de ſuo tribuat. at verò vt hic rigor pronos deterreat, non eſt admodum oppugnandus: cæterum verius puto; non tantum quod pro labore, ſtudio, moleſtiaue examinatorum ab Epiſcopo de ſuo ſoluitur, prohibitum hic non eſſe: ſed etiam quod neque ab œconomo beneficij vacantis, ad nutum iudiciumque Epiſcopi. quin imò ſententiam Concilij eo vergere, vt de concurrentibus agat tantum, vel per ſe, vel per alios, vel eorum nomine alijs tantum agat: ex verbis; *tam ipſi, quam alij dantes*, idque ad finẽ peruertendi rectum examinatorum iudiciũ, ex connexione textus. *iurent*, inquit, *ſe quacumque humana affectione poſtpoſita fideliter munus executuros:* & coniungit; *caueantque ne quidquam accipiant.* &c. agit ergo de accipientibus, & dantibus ad inducendam humanam illam affectionem, ne prorſus extra iuriſdictionem ſiſtamur, & verba magis quam mentem ſectemur: quia cum ea tantum dantur, *quæ voluntatẽ recipientis*, inquit d. c. *etſi, inclinare, vel mouere non debeant; Eccleſia Romana interpretari non conſueuit accipientem in hu delinquere*, vel donantem.

6. Locare Vicariatum † vel facultatem nominandi Vicarium, vel iuriſdictionem ſpiritualem committendi diſtrictè prohibet Conc. Trid. *ſ. 25. c. 11.*

7. Ordinarij ne quidem pro † ſigillo, *Cong. Concil.* quicquam poſſunt in collatione ordinum accipere, ſed ſoli Notarij mercedem conſtitutam, non habentes decimam partem aurei *c. 1. ſ. 21. Trid.* etſi neutris olim videtur licuiſſe, *cap. ſicut Epiſcop. 1. quæſt. 2.* Vnde nec Notarium Conc. permittit accipere vbi viget laudabilis conſuetudo, ex eo Canone ſcilicet nihil accipiendi. Sed olim quidem in d. ca. licitum fuit ſponte oblatum accipere, quod & hic vetat Conc. Si tamen verè ſponte detur, & vt tale accipiatur, præſertim poſt ordinationem, non erit ſimonia; & quidem dans excuſatur, ſi amplius, quod adhuc multis locis fit, exigatur, neque enim mens Concilij eſt vt litteris illis careat. In quas exactiones ne ſubditi cadant, tenentur Prælati miniſtris ad munia ſua paſtoralia neceſſarijs dare ſalarium competens: non enim dotes ſuas amplas habent, vt inde ſoli viuant. *Leſſ. l. 2. c. 35. d. 10. de inſtit.*

Iura ſigilli Epiſc.

Merces notar.

8. Conc. *ſeſſ. 24. c. 14* vetuit aliquid accipi † in inſtitutione, inſtallatione, vel miſſione in poſſeſſionem, aut ſimilibus actibus, ne aliquid quaſi debitum accipiatur, quod non vertatur in vſus pios.

Iura inſtit.

Vbi notandum, non continuo excuſari receptionem lucri eo quod conuertatur in vſum pium: Sicuti enim, etſi pro pupillo, Canones vetant exerceri vſuram: *& Concil. prou. Mech. 2. tit. de vſur. Con. & Cam. edict. Regis ad illud ann. 1587.* ita etiam illicitum eſt aliquid tanquam pretium ſpiritualis functionis accipere, etſi applicandum in vſum pium. deformitas enim manet quæ ſimoniæ propria eſt. *cap. ex multis. 1. q. 3. c. non eſt putandũ, 1. quæſt. 1.* Vbi monemur, propter peccata eleëmoſynas eſſe faciendas, non eſſe autem committenda peccata, vt eleëmoſynæ fiant. Quando tamen tantum eſt ſimonia ex præſumptione, aut quando agitur de euadenda illius ſuſpicione; aut ſordidæ auaritiæ, merito vult Tridentinum haberi rationem vtrum expendatur, quod accipitur in vſum pium. *Malderus de inſtit. & Rel. Tract. 9. cap. 3. du. 6.* Sed nec id nunc in poſſeſſione beneficiorum licet in vſum pium accipere, quod ante vertebatur in proprium. *Gutier. can. qu. l. 1. cap. 29. num. 28. poſt Nauarrum.* In quibus largitionibus nulla conſuetudo excuſat, etiamſi vel ſolùm detur prandium, modò ex pacto & quaſi debitum ob receptionem Canonici detur. *c. Iacobus. de ſimo.* ſin autem ob moleſtiam congregationum, lecturam literarum prolixarum, operamque ſi-

ue ſimilem; ſeparari ea poteſt à conſideratione receptionis, ſicut in celebratione miſſæ, & proportionatum operæ pretium, non amplius, exigi; ſed & ab hoc ſatius abſtinetur, ne cui videatur ſpecies mali.

In adeptione † præbendę vetat Conc. Trid
9. *d. c. 14. ſeſſ.* 24. fieri aliqnam deductionem ex fructibus. Et ante Conc. Baſil. *tit. de Annat. verb. exactiones.*

Sed hoc Concilium pro ea parte qua de annatis agit, Curia Romana non recepit, & Trid. de annatis non loquitur, ſed ad Epiſcopos tantum & inferiores dirigitur. & Pius V. *prid. Calend. Iul.* 1570. voluit motu proprio, vt noui Canonici primis annis tantum reciperent, quantum antiqui. Sed quid ſi conſuetudo ſit vt fructus primi anni diſtribuantur inter antiquos, & poſt mortem habeat pro ſolutione debitorum, & funeralium tantundem; cum non auferatur quod differtur? Cenſet Gutier. *vbi ſupra num.* 30. non contrariari d. motum, aut d. cap. 14. huic conſuetudini: quod crederem facilius, ſi ijdem qui auferunt fructus primi anni, eoſdem poſt mortem ſoluerent, atque ita differrent tantum non auferrent: ſed non ſi auferunt irreuocabiliter, & fructus qui poſt mortem recipiuntur, Eccleſiæ aut ſucceſſori auferuntur. Quare Choppin. *l. 1. tit. 8. num. 14. de ſac. pol.* aduerſatur, & Conc. Mech. *prou. ann.* 1607. à ſede Apoſtolica probatum huiuſmodi annos *carentiæ* ſuſtulit, etſi id vbique executionem non habuit. Dum quædam Capitula non immemorialem conſuetudinem tantum, vt Antuerp. ab an. 1225. ſed & confirmationem Sanctæ ſedis habent: imo alia fundationem contrariam, vti Capitulum D. Gudulæ Bruxellis fundationem Ducis Brabantiæ quam vidi, qua expreſſè defunctis annus gratiæ relinquitur, ob quam nec decretum hoc d. Capitulum D. Gudulæ nec Antuerp. recepit. Immemorabilem autem conſuetudinem detrahendi medietatem ex fructibus primi anni non ſuſtulit Conc. modo applicetur pijs locis. *Cong. Conc. apud Riccium in prax. epiſc. dec.* 567. v. extrauag. ſuſcepti *de elect. in extrau. Ioann. XXII. & in comm. ne ſed. vac. ſuſ.* pro ſumptibus funeris defuncti ſimilibuſque pijs cauſis, vt explicat Molina *de iuſt. t. 1. t. 2. D. 147. n.* 32.

Sed & conſuetudinem detrahendi aliquid ex fructibus, non in vtilitatem inſtituentium, ſed piæ cauſæ, hæredum defuncti, neque pro inſtitutione ipſa, hic non damnari ſæpius dicunt reſolutum citari à *Barboſ. in Collect. ad Concil. Trid. ad c. 14. ſ.* 24. aliàs nec dulciaria recipi poſſunt, quæ notabilis ſint quantitatis, vel quaſi ex debito: quæ porrò non inſtituentibus ipſis, ſed miniſtris dantur, vnde nulla in inſtituentes redundet vtilitas, vel à mercede exoneratio, non videntur hic damnari, nec ad cauſam aut ſpeciem ſimoniæ, quam conſiderat Tridentinum, trahi poſſe: dummodo ex arbitrio ordinarij ſcandalum abſit. quare etiam ad pium vſum referenda videntur non tantum quæ ad fabricam, cuius reparatio Capitulo incumbat, vel etiam perpetuum augmentum diſtributionum ſoluuntur, quamuis qui nunc de Capitulo ſunt, annis fortè ſequentibus participaturi ſint, de prouentibus, quoniam id quod primario agitur inſpici debet. *Philoſoph. 5. Metaphyſ. V. Tuſc V.* Priora, *concl.* 714. *V. primas. con.* 66. vt vſu venit in celebratione miſſæ. quamuis pro opera honorarium; in frequentatione officij diuini, quamuis pro præſentia diſtributio recipiatur: præſertim cum hæc antiquitus ſtatuta obſeruataque ſunt, non recens inducta.

Ad cauſam confidentię pertinet pactio ſuper fructibus à reſignatario recipiendis qui ceſſerunt tempore reſignantis inexacti, ſi eo loco fiat; vbi pro rata temporis ſine diſtinctione exactorum, inexactorumque diuiduntur, non autem ſucceſſori inexacti cedunt, vel alio modo in pactionem deducuntur, quam ius ſiue ſcriptum, ſiue conſuetudinarium aſſignet, vel ſpecialius ex pacto vinculũ intenditur. *Garz. de benef. p. 8. c. 2. nu. 15. & ſeq.*

Quanquam pro adminiſtratione † rerum 10.
ſpiritualium pluribus in locis Trident. vetat conditiones & pacta mercedum; non innouauit tamen ius antiquum, quo licet eleemoſynæ vel ſuſtentationis ergo conſuetum aliquid dari vel accipi, *Gutier. l. 1. Can. qq. c.* 29.

Quod ad annatas pertinet, multa ſtatuit
Concilium Baſilienſe, relata etiam in Pragma- 11.
ticam ſanctionem. & ſatis ruditer de illis, ip- De annatis.
ſoq; Pontifice ſtatuit. vt mirum nõ ſit Romæ, quoad hæc ſimiliaque decreta, improbatum eſſe, ipſumque mox Pium II. Innocentium VIII. Iulium III. alioſque plures Pontifices, & ipſum Pium V. etiam cuius tam ſancta memoria eſt, *quorum conſtitutiones recenſet P. Matthæus in Sept. decret. l. 2. c. 3.* annatas rurſus conſtitutionibus ſuis muniuiſſe. nec vero, ſi ad ſimoniæ rationem annatæ referri debuiſſent, ad certum tempus, aut quintam partem rectè ab eodem Concilio permitti viderentur. ſed iuſtius radicitus exſcindi. ſed eas inſtar decimæ decimarũ ſummo Pontifici ſoluendas defendit Eckius *in Enchyrid. t. de annat.* alijq; paſſim. alicundè enim ſumma ſedes ad maximas, quæ incumbunt, expenſas colligere quod neceſſarium eſt. debet imitari tamen inferiores rationem annatarum nullatenus poſſunt. vetantibus ſacris canonibus, qui ipſos ligant, & d. Pij V. etiam conſtitutione.

Irrepſit & alia ſpecies ſimoniæ, damnata à Paulo IV. dum aliqui examini pro beneficijs inſtituto ſe ſubijciunt pro alijs, vel pro alijs beneficia, aut penſiones impetrant; vt aliquid conſequantur, vel pro ſe ipſis; vt alijs poſtea cum penſione reſignent. quod vtinam non frequentetur, dum vix nota in vrbe vocatione impetratio vulgatur, vix hac nota alia reſignatio, vel penſio. quin imo Gregorius XI. adeo purè verſari in beneficijs omnes voluit, vt vel nuntiantibus tantum prouiſiones beneficiorum dari quidpiam, aut promitti vetuerit. 6. *Kalend. Nouemb.* 1376.

In officijs ſæcularibus † non vertitur ſimo-

12. nia, neque eſt iure diuino prohibitum ea vendere; etſi inconſultum, vt D. Thomas Aquinas reſpondit Alcidi Duciſſæ Brab. Vnde in Brab. nulla data vel etiam mutuata pecunia officia conferri poſſunt, diſertè tabulæ legum Brab. Ioannis Ducis anni 1312. quod ſubſecuti Principes in ſuo Brab. læto introitu iurarunt. an miniſtri ſatis exactè obſeruẽt, ipſi viderint. Pius V. nec ad officia aut iudicis functiones admitti voluit qui ambitus rei eſſent. *Conſtit. refert P. Matth. S. D. l. 5. tit. 10. cap. 2. 3.*

In ſæcularibus non eſt ſimonia.

NE PRÆLATI VICES ſuas.

1. NOn liceat, inquit Conc. *Trid. ſ. 25. c. 11.* iuriſdictiones Eccleſiaſticas ſeu facultates nominandi, aut deputandi vicarios in ſpiritualibus locare, nec conductoribus per ſe, aut alios ea exercere, aliterq; conceſſiones etiam à ſede Apoſtolica factę ſubreptitiæ cenſeantur. ſiquidem vendere, vel locare, emere vel conducere præmio, ſeu mercede Eccleſiarum regimen, iuriſdictionem, ſeu quamcumque facultatem, quatenus ad effectum ſpiritualem ordinantur, ad ſimoniam vergit. *c. conſulere. 38. x. de ſimon. c. 1. 2. 3. x. h. t.* quod ſi autem fructus tantum Eccleſiæ locentur, eandem labem ſecum non trahit *c. fin. eod.* rectè ergo Tridentinum iuriſdictiones Eccleſiaſticas, & facultates nominandi vicarios in ſpiritualibus vetat locari: quod ſapiant ſpiritualitatem. adeo quidem, vt ſi quis elocet vniuerſitatem bonorum & iurium certi diſtrictus, ex quibus dependeat facultas deputandi parochum, capellanum, cuſtodem, ideoque pluris elocet; procul dubio ſimoniæ labem contrahit. *citati à Barb. in collect. DD. ad Concil. Trident. ſ. 25. c. 11. n. 6.*
2. *& ſeqq.* Quinimo quamuis animo hæc à ſpiritualitate abſtrahantur; habent tamen aliam ſacro-politicam prohibitionis cauſam. *ex c. 2. h. t.* quod *talia*, inquit, *ad ſacerdotum grauamen, & iudiciorum ſubuerſionem non eſt dubium redundare.* quare etiam ea iuriſdictionis, Cancellariæ, vel ſigilli Epiſcopalis emolumenta locari vetantur, quæ fructus tantum ſunt, & futuro ſucceſſori debent reſeruari. *citati ibi. n. 8. & 9.* eoque magis, quæ ſpeciem mali habent, locari vetita ſunt cenſenda. vt primitiæ, oblationes, quartæ funerales. vt S. Congregationem reſpondiſſe *ibi ex Aldan.* refert Barb. n. 10. vt turpiter aliquando ab Eccleſiaſticis patronis ſubſtituti laici conductores ruſtici ad altare ſtare conſpiciuntur: & conductores vniuerſorum bonorũ adulteri, alijſque criminibus maculoſi ad aras eos deputare, quos ſæpe ſui ſimiles quærere tam credibile eſt, quam aues concolores vnà libenter volitare.

DE MAGISTRIS.

PAuperes idonei gratis promoueri iubentur à Iul. III. *refert P. Matt. S. D. l. 3. tit. 5. cap. 1.* Et Laureæ magiſtrales non poſſunt amplius conferri per Comites Palatinos, ex reuocatoria Conſt. Pij V. *relata à P. Matth. S. D. l. 3. tit. 4. cap. 1.* lectionem theologicam iniungit Concil. Trident. *ſ. 22. c. 2.* de qua ſupra egimus. *tit. de off. ord.* Præfecturam ſcholarum Carolus Mag. ſacerdotali ordini attribuit, Ludouic. Pius, & Lotar. Gymnaſiorum magiſterium Epiſcopis. *Choppin. Monaſt. l. 1. tit. 2. num. 8.* Eadem Eugenius ſtatuit in Synodo. *cap. de quibuſdam. 37. diſt.* Præbenda pro lectore theologo per ordinarium re ipſa aſſignari debet, alioquin valet collatio alteri facta, & ſtatuit ordinarius quoties ille, & quid legere debeat, & his ſimilia, de conſilio deputatorum, pro directione ſeminarij. *vt plenius diximus in Conſult. canon. h. t. conſult. 1.* Almæ vrbis ſtudiũ generale Bonifacius VIII. inſtituit. Leo X. in concilio Lateran. reformauit, de magiſtris, doctoribus, ſcholaribus, multa decreuit.

Concilium certè Oecumenicum Trid. ad curam Eccleſiæ pertinere ſcholas oſtendit; dum *ſeſſ. 23. cap. 18.* tam ſingulari prouidentia, atque prudentia de Collegijs & Seminarijs erigendis, regendis, & ſtabiliendis ſtatuit. cuius *cap. 18.* ſingula verba tantam medullam habent, vt ſine offenſa in ſummam contrahi vix queant. conati tamen ſumus in Conſult. can. *h. tit. conſult. 2.*

DE IVDÆIS.

VBi Iudæi tolerantur, diſtingui † habitatione, veſtitu ac aliàs diſcriminari debent, *Paul. IV. apud. P. Matth. ſc. d. l. 5. tit. 2. ca. 4.* Et ſi contra veterem legem peccent, aut Chriſtianorum peruerſioni periculum ſtruant, quomodo coercendi ſint tradit Gregor. XIII. in *Conſt. incip. Antiqua. quam refert Azor. Inſt. mor. l. 5. cap. 8. Piaſ. p. 2. cap. 4. num. 44. vbi & Conſt. Clem. VIII.* quoad retinentes libros Thalmudicos, *num. 46.* Conſt Greg. XIII. præcipit, vt compellantur ab ordinarijs accedere ad concionem ipſis ex ſacra vetere lege faciendam. Euangelium tamen eis etiam prædicandum, ſed ad eam concionem cogi non debent ſed induci & perſuaderi, *Nicol. III. apud P. Matth. S. d. l. 5. tit. 2. cap. 2.* Et conuerſi ſerio catechizari. *ibid. c. 2. 4.* nec debent eorum proles ipſis inuitis baptizari. *poſt Conc. Tolet. 4. c. 56. Iul. III. refert P. Matth. 7. d. l. 5. t. 2. c. 1.* 1.

Iudæi debẽt veſte diſtingui. Coercẽri ne noceãt, Induci ad conuerſionẽ. Catechizari.

Sed † in his Principum Belgij ditionibus non illi tantum, ſed nec noui Chriſtiani ſub hoc nomine eorum doctrinã & ſcelera ſectantes, *vt ſunt edicta Carol. V. 27. Iulij 1549. & pen. Maij 1550. in lib. edict. fol. 201.* morari, aut 2.

Noui Chriſtiani in Belgio interdicti.

verſari

verſari poſſunt: ſed iam ante trecentos paulo minus annos ex Brabantia Iudæi proſcripti ſunt, cum Bruxellis Sacroſ. Euchariſtiam pugionibus transfodiſſent: quæ ob miraculum ſumma veneratione etiam nunc ibi colitur. Quamquam † ante ſub ſaluo conductu habitaſſe videntur, vt ex tabulis legum Brab. Io.
3. Ducis anni 1312. apparet, vbi ſi quis eos offenderit, id ſuæ cognitioni Dux reſeruat. prout in Vrbe eorum cauſæ ad Papæ vicarium ſpectāt: & cauſſæ banchariorum Iudæorum ad Camerarium Vrbis, *ex Conſt. Greg. XIII. Iul. III.* Adeo vt quamuis induciæ noſtræ permitterent ex prouincijs fœderatis Belgicis omnes huc venire, & negociari; tamen non comprehendantur Iudæi Amſterodami habitantes, quippe cum ob aliam cauſam quam belli ciuilis, aut religionis, ob quam illud motum eſt, iam olim interdicti ſint: ſic quod ea generalitas excludat incapaces ob alias quam belli cauſas. Sic Princeps cenſuit 1617. contra E. F. Amſterodami habitantem, tametſi Ordines pro eo non diſſimulata eius conditione ſcripſiſſent: & aliàs ſæpius declarati ſunt non iuuari inducijs, qui ob alia crimina ſunt proſcripti.

Olim Iudæi ſub Ducum Brab. protectione erant.

4. Iudæis † vt facilius conuertantur, per vſuràs acquiſita, quæ certis perſonis reſtituenda non ſunt, debent relinqui, tanquam in vſus pios, *Paul. III. apud P. Matth. S. D. l. 5. tit. 1. cap. 3.* (etſi Gallus *in q. ſua* ſcribat, Romæ & Auenione ſolere conuerſos amittere quod & ſtatui in abſolutione aliorum vſurariorum æquitas ſuadere poſſet aliquando) vti facilius etiam conuertantur. Eodem fine Concil. Baſilien. *ſeſſ. 19.* decernit, vt quo loco conuerſi Iudæi baptizantur, omnia iura & priuilegia ciuium acquirant. ſed quam diu non conuertuntur, immobilia ne poſſideant, vetuit Paul. IV. 23. *Mart.* 1556. Neque non Iudæorum tutores eſſe hodie poſſunt. an olim potuerint, *ex l. 15. §. iam autem, D. de excuſa. tut.* & an ea lex loquatur tantum de Chriſtianis, qui nomine Iudæorum primum accipiebantur, diſputatur. *Buſ. ad d. §. iam autem.*

Priuilegia conuerſorū.

DE HÆRETICIS.

1. ECcleſia Catholica † ſtatim atque vires exercere potuit, hæreticos digna animaduerſione caſtigauit; vt teſtantur ſacræ hiſtoriæ, & primorum Chriſtianorum Imperatorum ſanctiones. etiam Friderici II. antequam ei abrogatum eſſet Imperium. *quas refert P. Matth. S. D. l. 5. t. 3.*

Hæretici ſemper coerciti.

2. Acerrimè autem contra eos inſurrexit Concil. Lateran. ſub Innocent. III. quo auguſtius, præter Chalcedonenſe (vbi 630. Epiſcopi, Roman. Pontif. Legati, & Conſtantinop. Patriarcha, & Martianus Imp. adſuit) nunquam fuit; vtpotè cui interſuerunt duo Patriarchæ Hieroſolymitan. & Conſtantinopolitanus, Metropolitani. 70. Epiſcopi 400. Abbates 12. Priores Conuentuales 800. Græci & Romani Imperij Legati, Regum Hieruſalem, Franciæ, Hiſpaniæ, Angliæ, & Cypri Oratores. In eo Conc. *can. 3.* decernitur, vt de hæreſi damnati tradantur brachio ſæculari puniendi: ſi clerici fuerint, degradentur; & eorum bona Eccleſiæ, cuius ſtipendia perceperunt, applicentur: ſi laici, confiſcentur. poteſtates ſæculares iuramentum publicè præſtent, quod vniuerſos hæreticos ab Eccleſia denotatos, pro viribus ſuis exterminabunt: ſi Dominus temporalis id neglexerit, admonitus excommunicetur: & niſi intra annum ſatisfecerit, ſummus Pontifex denunciet vaſallos ab eius fidelitate àbſolutos, & terram exponat Catholicis hæreticos expulſuris occupandam, & poſſidendam: ſaluo iure Domini principalis. eadem nihilominus lege ſeruata circa eos qui non habent Dominos principales. Epiſcopus ſimiliter negligens deponatur. Cui conforme fulmen dedit Paul. IV. *Conſtitut. refert P. Matth. S. D. lib. 5. tit. 3. cap. 9.* Quod decretum Concil. magnas diſputationes peperit, præſertim his annis circa poteſtatem directam vel indirectam Papæ in temporalia, ad priuandos, ac deponendos reges. ſed vt generaliter ad lubitum Papæ ea non ſit: ſonat hic locus tantum in materia fidei, quam ſi reges oppugnent, aut conniuentia peſſundari ſinant, ſpiritualis finis eiuſmodi media licita ſpirituali ſuperiori facit.

Maxime à Conc. Lateran.

Verum enim-vero † in ea tempora, proh dolor! incidimus, vt neque ſine Reip. incommodo antiqui S. Pontificum Canones, Imperatorumue edicta, ne quidem quæ Carol. V. & Philip. II. pullulantibus primum hic hæreſibus oppoſuerunt, obſeruari poſſint.

Tantum Religio potuit ſuadere malorum! 3.

Et quidem reformata! ſcilicet, vt habet Elixir Andreæ Chioppij.

Hodie temporum malignitas non vbique permittit.

Vt lucus alma nuncupatur à luce:
Pontuſque Græcis nominatur Euxinus:
Fert antiphraſtum nomen hoc reformata.

Cuius reformatæ cultores paſſim in Germania ac alijs locis opinionem & ſententiam ſuā ex arbitrio Domini ſui ſumunt, hodie is ſit Lutheranus, incolæ erunt cras: ſucceſſor Caluinianus, & illi erunt; & ſi quid aliud monſtri; non minus mutabuntur. vt Seianus de ſe teſtatur apud Tacit. *l. 4. Ann. ita inſueuiſſe, vt non prius ſpes votaque ſua ad Deos quam ad Principum aures conferret.*

Non oportet † tamen curam vllam in his tempeſtatibus temporum abijci. Sacra Cong. 4.
Cardin. Ioanni Miræo Epiſcopo Antuerp. 10. Martij 1608. his verbis ſcripſit: *Mirifice quidem illuſtriſſ. Patres eſſe Ampl. T. iniungendum duxerunt, vt hæreticis ad celeberrimum emporium Antuerpiæ accedentibus Catholicorum mores tali commercio non corrumpantur, vtque ipſi Catholici præter rerum venalium negotiationem, de alijs rebus præſertim ad religionem pertinentibus, cum eis agere vel ſe illi intimius commiſcere refugiant, eius videl. præcepti memores, qui amat periculum, peribit in illo.*

Non oportet tamen Prælatos ſolicitudinem deponere.

5. Sanctio Cle. VIII.

Et † Clem. VIII. 26. *Iulij* 1596. *Conſt. quam refert Quar. v. hæret. Inc. Cum ſicut:* vetuit, ne Itali extra Italiam agentes habitent in locis, vbi non ſit liber, & publicus cultus ſiue vſus religionis Catholicæ, abſtineant à matrimonijs cum mulieribus hæreticis, ab hæreticorum ſepulturis, medicorum hæreticorum opera, vbi adſit Catholicus, filios ſuos per hæreticos de ſacro fonte leuari non permittant, aut hæreticorum leuent, niſi Catholicè baptizatos: aliaque ibidem relata agant.

6. Principum Belgicæ.

Sereniſſ. Principes noſtri † in edicto ſuo ſeuerè vetuerunt ne harum regionum incolæ aut aduenæ de religione inter ſe diſputationes moueant, neque iniuriam verbis aut re alterutris inſerant, neque ſcandala in Eccleſijs, proceſſionibus, locis publicis vel priuatis committant. & extenſius in edicto altero vltim. Decem. 1609. (vt ne illa peruerſa dogmata ſeminentur) ne incolæ etiam extra ditiones obedientiæ Principis, hæreticas conciones audiant, ſub pœna arbitraria, etiam exilij: ne aduenæ actus vllos contrarios orthodoxæ fidei faciant, pſalmos ſuos canent publicè aut priuatim; vt ſi in Eccleſijs fuerint, eandem reuerentiam ibi exhibeant, quam Catholici ſub diuinis officijs, & aliàs. idemque præſtent occurrentes Ven. Sacr. in plateis, aut tempeſtiuè ſine ſcandalo ſecedere teneantur ſic vt nec ſigno vllo aut indicio aliquod ſcandalũ dent: & qui huc volent concedere habitatum, debeant aſſumere orthodoxam fidem, & quod ſi tales ſe aliter ſentire iactent, puniantur vt infractores induciarum. Quæ edicta Principes declararunt per epiſtolas ſuas 15. Iulij 1609. 4. Mart. 1614. ad Epiſcopos Antuerp. ac alios miſſas, ſe omnino velle executioni mandari: ac ſimiles ad Concilia & magiſtratus ſcripſerunt, vt Epiſcopis per pecuniarias pœnas, & alias, contra hos procedentibus omne auxilium præſto exhibeant. Ad hanc rationem Archiepiſcopus Mechl. quoſdam incolas Rothnacenſes, quia palam non ſine ſcandalo aliam quam Catholicam religionem profitebantur, relegauerat: qui ad Principes recurrerunt, ſed non aliud obtinuerunt, quam vt ſine offenſa trimeſtri dilatione gauderent. Interim legibus parerent, aut Principis ditionibus mox excederent. 5. Oct. 1614.

7. Senatus Antuerp.

Senatus † etiam ampliſſ. huius ciuitatis Antuerpienſ. ſuo officio non defuit, dum 24. Mart. 1617. mandauit, vt quicumque miniſtri, Prædicantes, aut qui illi ſunctioni aliquatenus ſeruiunt, huc aduenientes, teneantur ſe ſiſtere Marckgrauio ſeu Sculteto, qualitatem ſuam & hoſpitium indicare ſub pœna 50. floren. & qui aliquem receperit, niſi publicam tabernam exerceat, qui præſumi poſſit eius qualitatem ignoraſſe, ſi infra triduum non detulerit, 100. flor. luat: id quod ipſi Ordines Confœd. Prou. primum ſtatuerant contra quoſcumque ſacerdotes eo venientes, edicto 27. Mart. 1612.

Hereticis factio teſtamenti non competit. *l. Manichæos. §. ergo & ſuprema, & Auth. Credẽtes. C. de hæretic. Farin. tract. de hæreſ. quæſt.* 90. §. 9. Sanxit Carol. V. *edict.* 22. *Septemb.* 1540. quo minus fiſco fraus fieret, vt ſtatim poſtquam in hæreſim inciderint, neque inter viuos, neque per vltimam voluntatem diſponere poſſint; ſed omnia acta nulla ſint. Tamen à iure ita demum bona fiſco addicuntur, ſi filios orthodoxos non habent. Hi enim & agnati fiſcum excludunt, *d. l.* 4. *l.* 12. *C. hoc tit. c. accuſatus. §. in eo. eod. in* 6. *Cujac. obſ. l.* 12. *obſ.* 30. Porro edicti Carol. V. executio ſuſpenſa fuit, præſertim tempore Margaretæ Regentis, vt furori cederer, & populus in ſe deſcenderet.

Quæritur ergo † an ea ſuſpenſio ius fiſci & publicam vindictam tantum ſpectat, an etiam ius priuatum ſingulorum (non loquor de ijs quibus nunc ex inducijs aliquod ius eſt, ſed de incolis harum ditionum, quibus reſpectu Principum, aut ſuorum ſubditorum induciæ pactæ non ſunt). Controuertitur inquam hæc hypotheſis: Inſtituit hæreticus hæredem extraneum, ſilente fiſco; an proximus agnatus Catholicus teſtamentum nullum dicere poſſit, & hæreditatem ab inteſtato petere excluſo inſtituto? an vero tale teſtamentum pro validu habendum ſit, ac pœna inteſtabilitatis, vt ita dicam ſuſpenſa ſit non tantum quoad fiſcum, ne inſtitutos hæredes inquietet, ſed etiam quoad proximos agnatos? Qui hanc controuerſiam hactenus paſſi ſunt, amica plerique compoſitione relictam ſibi à teſtatore hæreditatem; nulli, quod ſciam, contradicto iudicio obtinuerunt. & magis exiſtimem ob quietem publicam, priuatorum etiam actiones ſilere debere. 8.

An conniuentia Principum ad ius publicum tantum an etiam ad priuatum pertineat?

Qui officium † Inquiſitionis impedit, teſtes deponere volentes verberat, auxilium præſtat, domum inquiſitionis inuadit aut quid ſimile committit, ſuſpectus eſt de hæreſi. *c. vt inquiſitiones. hoc tit. in* 6. Et contra tales ſeuerius ſtatuit Pius V. *in Conſt. quam refert Piaſ. p.* 2. *c.* 4. *num.* 43. *& Clemens VIII. in Conſt. ibid. & Quar. V. hæretici, relata.* & caſibus ibi ſpecificatis conuictos formaliter hæreticos tradi vult brachio ſæculari, etiam pro prima vice. & vt in cauſa hæreſis excommunicati, & ſocij criminis ad teſtimonium admitterentur ſanxit Alex. IV. *P. Matth. S. D. l.* 5. *t.* 3. *c.* 7. & ſententiæ abſolutoriæ nunquam tranſeunt in rem iudicatam. *Pius V. Conſt. P. Matth. ibid. c.* 10. 9.

Fautores hæreticorum non minus quam ipſi excommunicantur. at verò fautores priuati poſitiua ferè auxilia præſtant, fauoreſque impendunt: Magiſtratus & Principes non exterminando hæreticos, bona fide, pro viribus fauere cenſentur: & Eccleſia in pœnam eorum terras, vt diximus, concedit occupandas. *c. excommunicamus. §. moneantur De hæret.* vt fauor à Regibus impenſus hæreticis iuſtam alijs belli cauſam præſter diximus *late in Hiatu l.* 3. *c.* 3.

Quæ porrò † ad hanc rem faciunt, cum vſus exigit, prolixè habentur in Directorijs Inquiſitorum, *Farinacio tract. de hæreſi, alijſque.* Et Serol V. *hæret.* §. 24. 25. indicat nouiores Pontificum Conſtit. Extrauag. quas miſſas 10.

facimus,

facimus, quod malignitas horum locorum illis locum non fatiat. & quæ ex edictis Principum Belgij animaduertenda ſunt diximus *in Notitia iuris Belgici h. t.*

Sed per extenſum habentur in poſtrema parte Directorij Eimerici. citat etiam *Zerola* §.25. eorum Pontificum bullas, qui conſcios obligant ad reuelationem hæreticorum. præſertim accedentibus, quæ proponi ſolent, edictis. quæ etiam quidam volunt quem obligare ad indicandum ſeipſum quod rectius tamen negat Zerol. *§. vlt. ob. c. quis aliquando. §. his authoritatibus de pœnit. diſt. 1. in verbis; non dico tibi, vt te prodas.* à quo exceptum non inuenitur crimen hæreſis. Porro & in bulla cænæ §. 1. excommunicantur non hæretici tantum, ſed eorum etiam credentes, receptores, fautores, & generaliter quilibet illorum defenſores, & §. 7. quicumque ad hæreticos deferunt, ſeu tranſmittunt equos, arma, ferrum, filum ferri, ſtannum, chalibem, omniaque alia metallorum genera, atque bellica inſtrumenta, ligamina, canapem, funes, tam ex ipſo canape, quam alia quacumque materia, & ipſam materiam, huiuſmodi, qua catholicos impugnent, vel hereticis in damnum catholicę religionis auxilium, conſilium, vel fauorem quomodolibet præſtant. id quod ſi omnes ſatis expenderent; non in hanc potentiam ſuo ipſi marte ſurrexiſſent, aut ſuis ipſi neruis conſiſterent, quidam hæretici quibuſcum contracta fœdera Ioannes XIII. pro fauore, & hæreticæ prauitatis ſuſpicione interpretatur *apud Petrum Matthæum h.t.c.4.*

DE APOSTATIS.

Tranſlati in monaſterio remanere debent.

1. DEcernitur Conc. Trid. *ſeſſ. 14. cap. 11. vt nemo cuiuſcumque ordinis Prælatus vel ſuperior vigore † cuiuſuis facultatis aliquem ad habitum & profeßionem admittere poßit, niſi vt in ordine ipſo ad quem transfertur, ſub ſui ſuperioris obedientia in clauſtro perpetuo maneat: ac taliter translatus, etiamſi Canonicorum Regularium fuerit ad beneficia ſecularia, etiam curata, omnino incapax exiſtat.* Cui congruit §. *nemo fin. in cap. 19. ſeſſ. 25.* de Regul. *Nemo etiam Regularis cuiuſcumque facultatis vigore transferatur ad laxiorem religionem, neque detur licentia cui-*

Religioſi omnes habitum publicè deferre debent.

2. *quam regulari occultè † ferendi habitum ſuæ religionis.* Denique *c. 4. ibid. Prohibet ſancta Synodus ne quis regularis ſine ſui ſuperioris licentia prædicationis vel lectionis aut cuiuſuis operis prætextu ſubijciat ſe obſequio alicuius Prælati, Principis, vel Vniuerſitatis vel Communitatis, aut alterius cuiuſcumque perſonæ ſeu loci, neque ei aliquod priuilegium aut facultas ab alijs ſuper iis obtenta ſuffragetur: quod ſi contra fecerit, tanquam inſidiens arbitrio ſuperioris puniatur: Nec liceat † Regularibus à ſuis conuentibus recedere, etiam prætextu ad ſuperiores ſuos accedendi, niſi ab eiſdem miſſi*

Sub nullo

3. *aut vocati fuerint. Qui vero abſque prædicto mandato in ſcriptis obtento, repertus fuerit, ab Ordinariis locorum tanquam deſertor ſui inſtituti puniatur. Illi autem qui ſtudiorum cauſa ad Vniuerſitates mittuntur, in conuentibus tantum habitent; alioquin ab Ordinariis contra eos procedatur.*

prætextu ex monaſterio excedere quis debet.

Prætextum dicit Concilium, quia ſi quis crudeliter nimis habeatur à ſuo ſuperiore, prouincialem ille, aut generalem iuxta ordinis ſtatuta, poteſt adire. *Diana p. 3. t. 2. r. 56. & ibi citati. & à Barboſa in Coll. DD. ad d. c. 4. n. 10.*

De tranſitu ad arctiorem Relig.

Nihil tamen ibi definitur de tranſitu † ad ęquè arctam & arctioré religionem. Sed exſtat 4.
Conſt. Pij V. *ann. 1567. quam refert Azor. Inſt. mor. l. 12. cap. 14.* in qua reſcindit & abrogat omnes facultates præter ius commune conceſſas recipiendi vel retinendi religioſos alterius ordinis, etiam laxioris. refert & aliam Pij IV. in qua Pœnitentiario Apoſtolico mandauit ne ex cauſis etiam pijs facultatem ſtandi extra monaſterium concederet, citra conſenſum ſuperiorum, & in facultate tranſeundi in alium Ordinem, etiam ex cauſis à iure permiſſis, apponeret clauſulam, quod perpetuo in clauſtro maneret apoſtatis abſolutionem non daret, niſi reuerterentur ad proprium ordinem, vel ſaltem æqualis, aut arctioris obſeruantię, vbi perpetuo manerent, nec vllis translatis permitteret beneficium obtinere aut vt mercenarijs deſeruire, etiam de conſenſu ſuperiorum.

Vt ex hac ordinatione & Conc. Trid. diſpoſitione *in d. c. 11. d. c. 4.* omnes Regulares tranſlati, etiam Canonici regulares, omnium beneficiorum etiam curatorum incapaces ſint. Tranſlati, inquam, non continuo alij, vt quidam exiſtimant: quippe alij Canonici regulares capaces ſunt: *per c. quod Dei 5. c. 2. ext. de ſtatu Monach.* & d. c. 11. de tranſlatis duntaxat diſponit: quare in alijs ab anteriore iure diſceſſum non videmus. tametſi Gonzal. *ad reg. 8. Canc. gloſ. 7. num 53.* referat declarationem Greg. XIII. quia loquitur de Canonicis regularibus, Congregationis Lateran. non generaliter in quo ille, alijque falluntur. Aliarum Conſtitutionum Extrauagantium & huc ſpectantium meminit Serol. *p. 2. v. monachi* §. 8. 9. 10. *Et citat. à Barboſa in collect. DD. ad d. c. 11.* niſi fortè eidem Barboſæ & Garciæ ab illo relato *ad c. 16. ibid. nu. 3.* credendum ſit, vt ſtylus curiæ Romanæ cenſeatur abrogaſſe cap. quod *Dei timórem de ſtat. monach.* vt regulares etiam ad curata admitti non poſſint, niſi *inſtante* inquit, *Epiſcopo, pro neceßitate, vel vtilitate Eccleſiæ.*

Pius IV. *conſt. inc. poſtquam* 1558. multa de tranſlatis diſponit: & apoſtatas inhabilitat ad beneficia; præſentari vetat; priuat, ſuſpendit ab omni miniſterio, iubet vt redire ſuperiores cogant, aut excommunicatos declarent.

Cauſæ apoſtatarum ſedi Apoſtol. reſeruatæ.

Pius V. Apoſtatarum cauſas † & regularium 5.
extra monaſteria vagantium ad ſedem Apoſtolicam euocauit, *ref. P. Matth. ſep. d. l. 3. t. 17. cap. 2.* Reſcriptum etiam Leon. X. de Apoſtatis ſine habitu incedentibus retulimus. *Sup. titu. de foro Comp. n. 40. & ſeq.*

Religioſi fugitiui † ab Ordine apoſtatæ requiri quot annis, & in clauſtra retrahi, aut vicinis ædibus retineri, & de victu eis

6. prouideri debet.*c.ne Religioſi.fin. de Reg.* Quod vt in his regionibus iuberet, efficeretque obſeruari per ſuperiores regularium, S.Congregatio mandauit Nuncio Belgij 29. Februarij 1608.Serol.*p.2. verb. monachi* §.7. refert decretum Sac. Cong. in hæc verba : *Impoſterum nemo regularium eijciatur è monaſterio, etiamſi ſit incorrigibilis, ſed peccantes à ſuperioribus ignominia & carcere caſtigentur, & arctius, ſi etiam opus fuerit pro modo delictorum.* *Chopp.Monaſt.l.1.t.3. n.*17. Quamuis vſque adeo non vſurpetur illa requiſitio *Roderic.quæſt.Reg.t.1. quæſt.*30. *Leſſ. de Iuſt.cap.*41. *d.*15. *num.* 110. & ante Sixtus V. id permiſiſſe videretur, eiectis tamen iniungens, vt Epiſcopis originis ſtatim ſe præſentarent, & ab eis quid eis iniungeret obedituri expeterent. *Serol. p.2.v.eiectis.*

Fugitiui retrahendi.

7. In Gallia † edictis regijs ad monaſteria, quæ bellicis fortè motibus deſeruere, redire compelluntur, & vindicari à ſuperiore poſſunt: niſi tamen Religionem mutarint. ſed & hoc caſu ab hæreditatibus excluduntur. *Chopp. Monaſt.l.1.tit.2.num.* 7.

8. Sed hic artic. 33. induciarum † indiſtinctè hæreditatum capaces declarat, ex teſtamento & ab inteſtato, cuiuſcumque conditionis, aut qualitatis fuerint, vtrorumque locorum incolas, credo apud ſuos pro legitimis habitos: Nam ſi de iure legitimos tantum acciperemus, Bone Deus quam multa matrimonia non ſunt contracta iuxta cap. 1. de Ref. Mat. Concil. Trid. *ſeſſ.* 24.adeoq; vbi ritè contrahi potuerunt, nulla l Quod & afficit proles; cum nulla ſit bona fides contra iuris diſpoſitionem contrahentium, quæ eis prodeſſe poſſit. Quare & facilius apud eos matrimoniũ tale, quale apud eos valet, quam apud nos præſumetur, ex communi menſa, lecto, tractatu, tempore &c. quæ apud nos non tam vehementes faciunt præſumptiones vt olim ante d. cap. 1. nam apud eos publica coram Magiſtratu vel Conſiſtorio conteſtatio ſufficit. *qua de re tit.de parochiis fuſius diximus.*

9. Extat edictum Carol. V. *datum Bruxellis* 1535 *lib.edict.fol.* 129.ne quis † apoſtatas, religioſos, aut ſine licentia exeuntes recipiat, aut hoſpitetur, vel aſſiſtat ; ſed denunciet officiario loci, qui apprehenſos reſtituat monaſteriorum præfectis, vnde fugerunt : & ſi ſuper diſpenſatione aut profeſſione litigandum ſit, iudex in habitu eos manere, & in aliquo loco religioſo interim degere iubebit. Et aliud *anni* 1544. *fol.* 132. quo iuſſum tunc fuit, vt omnes Regulares extra clauſtra in paſtoratibus exiſtentes curiæ diſpenſationes ſuas tranſmitterent. Et Sereniſſ. noſtri Principes laudabili conſilio poſt factas inducias omnes Religioſos, qui in exercitu Sacellanorum munere functi erant, ad ſua monaſteria remiſerũt; ſuppleta, in præſidijs neceſſitate per clericos ſæculares.

Hoſpitio interdicti.

10. Denique Gregor. XIII. 1577. 21. *Ianuar. Conſtit.quam refert. P.Matth.S.D.l.3.t.3.cap.*3. decreuit, vt † apoſtatarum vel etiam aliorum religioſorum extra monaſterium ſuum degentium etiam de ſuperiorum licentia & morientium foris quomodocumque acquiſita bona, non monaſterio ſed Cameræ Apoſtolicæ cedant. Atqui cum in Belgica Pontificis & Principum tacitis vel pactis, vel conniuentia, Camera Apoſt.iura ſpoliorum non exerceat, cenſeri poterunt deuolui poſſe huiuſmodi ſpolia ad Æraria Epiſcoporum, qui hic inteſtatis ſuccedunt ſacerdotibus, non Eccleſiæ cui deſeruierunt: ſi tamen extra Capitula & Collegia egerint: ita vt in Brabantia tamen ex Concordatis Caro. V. & Epiſcoporum Leodienſis & Cameracenſ. bona ſacerdotum baſtardorum inteſtatorum, aut ſine indulto Principis teſtatorum diuidantur inter Epiſcopum & Principem. prout & Præmonſtratenſes, & quidam alij pro ſui ordinis inſtituto in beneficijs curatis, & alijs ad ſua monaſteria pertinentibus agentes & morientes non alijs acquirunt (niſi fortè ex pacto Ordinarijs locorum quippiam inſtar recognitionis) quam monaſterio : vt & literis priuilegiarijs Iul. 11. eſt declaratum: cum extra conuentus ſuos vix eſſe videantur, qui in illorum membris & dependentibus beneficijs, ex nutu ſuperiorum officia ſui inſtituti peragunt. Secus quam cenſeri poſſit de illis, qui in ſæcularibus beneficijs agunt, & ex illorum prouentibus, qui nullatenus ad monaſteria ſua ſpectant, acquirunt: quæ propterea iuxta antiquos Canones, quæ morientibus ſupereſſent, iſtis Eccleſijs, non verò conuentibus, vnde nudi veniſſent, cederent.*c.recolentes* §. *caterum de ſtat. monach.* Sed mutatis per tempora antiquis Canonibus, & prima Eccleſiaſticorum bonorum diuiſione, quaſi in vicem Quartæ Epiſcopalis, ſucceſſit per dictam conſuetudinem, vt Epiſcopi inteſtatis huiuſmodi hæredes eſſent: Multo magis ſi qui è monaſterijs ſuis eijciuntur, abſcinduntur, emancipantur, incorrigibiles dimittuntur; cum onus correctionis monaſteria in Epiſcopos reijciunt, ſi quid poſtmodum acquiſiuerint ; præſertim ex beneficijs ſæcularibus ; rationi conſonum non videbitur, vt commodum illud Monaſtici ſuperiores arripiant, neglecto onerato Epiſcopo. Sic ſumma prouidentia legitimæ tutelæ agnatis delatæ ſunt, *vt qui,* inquit Vlpia. *in lib.* 1. *D. de leg. tut. ſperarent ſucceſſionem, ijdem tuerentur bona, ne dilapidarentur.*

Eorum bona ad quem ſpectent.

In hanc ſententiam iuit Nauar. quamuis ab eo diſſentiat Leſſ. *de Iuſt. cap.* 41. *d.* 15. De prouenientibus ex beneficijs bene ſentit Thomas à IESV *in Comment.c. non dicatis* 12. *quæſt.* 1. *In ſua part.2.cap.7.d.*3. ſed *dub.* 6. dum de eiectis ex induſtria citra beneficium acquirentibus quærit rationem cur Epiſcopo acquirere poſſint ; conſerri ſic poſſunt quæ diximus, & *ſup.tit.de teſtam. in prin.*

DE INFANTIBVS expoſitis.

HIs qui filios occiderunt Gregorius IX. ſubiungit eos, qui infantes exponunt ; tanquam

tanquam ſcelere proximos *c. ſi expoſitus. d.87. c. 1. C. eod.* vt in pœnam exponentium liberi ſuique iuris efficiantur. *c. vn. h. t.* nihil in eos iuris habeat, qui ſuſcipit. *d. c. expoſ.* ſi nemo vindicet. ita tamen, vt ſuſcipienti in perſonam ius nullum quæratur. *d. c. vn. L. ſancimus C. eod.* ſed ad expenſas repetendas, niſi donarit. *l. s. eod.* ſi nemo ſuſcipit, quæritur quis alere teneatur? quod examinauimus *in Conſult. canon. h. t.* Expoſititius habendus eſt pro legitimo, vt promoueatur ad ſacros ordines, ex benigniori ſententia. *Dian. p. 2. t. 1. miſc. r. 2 2.* an etiam quoad dignitates? & cenſendum quod ſic. ex ijſdē rationibus, quibus ad ſacros ordines recipitur. quanquam ſit aliud dicendum in diſpenſatione, vbi illegitimus diſpenſatus ad ordines, non mox dignitatum capax eſt. quia ſolutio legis odioſa eſt, & vltra expreſſa non extenditur.

DE HOMICIDIIS.

Pœnæ abortus procurancium.

1\. SIxtus V. graues † pœnas conſtituit contra procurantes abortum, potionem, conſilium, auxilium vel conſenſum dantes: *quam Conſt. refert Azor. Inſt. Mor. p. 2. tit. 2. c. 26. qu. 3. Quar. v. abort.* Sed Greg. XIV. *Conſt. Inc. ſed Cal. Ian. 1595. quam habet Quar. ibid.* abrogauit quoad pœnas in illa contentas quoad fœtus inanimatos, & ad terminos iuris reduxit. porro de iure irregularis non eſt qui abortum procurauit fœtus nondum animati. *Guttier. can. qq. l. 1. c. 6. n. 38.* Fœtus autem animatur maſculus 40. femineus 80. ſi forma in eiecto non apparuit, præſumitur maſculus ob tutiorem partē *Flau. Cherubin. in Compend. bullar. ad conſtit. 87. Sixti. V. inc. effrenatam* 1588. vt recipi non poſſit doctrina Fieni, qui tertio die animari ſenſit.

Cum in ſubita rixa plures percuſſerunt, ſed vnus lethaliter, iſq; neſcitur, ſolus ille, non ceteri irregulares ſunt cenſendi. *Dian. p. 2. tit. 1. miſcell. r. 18.* vbi *reſ. 19.* illum irregularem quaſi ex homicidio caſuali poſſe ab Epiſcopo diſpenſari putat, *ex Trid. ſ. 29. c. 6.* ſed communior ſententia aduerſatur. *Vide quæ diximus in conſult. canon. de homicid.*

De diſpenſatione ſuper irregularitate ex homicidio voluntario & caſuali publico, & occulto, ex delicto & culpa, dicimus *infra de pœnit. n. 13. & plenius in Conſult. canon. h. t. conſult. 2.* quæ à Papa debeat, quæ ab ordinario poſſit obtineri, *iuxta Concil. Trid. ſ. 14. c. 7. ſ. 24. c. 6.* quod ibi voluntarium, quodque occultum ſit.

2\. In Brabantia homicidis abolitio non poteſt concedi, niſi prius cum parte tranſegerint: Nec induciæ vel ſaluus conductus, niſi ea condicio præcedat, *Lat. Intrait. Car. art. 21. & Maria ar. 42.* Pius IV. & Pius V. idem ſanxerunt, & ne ante etiam per contumaciam condemnati audiantur, niſi in carcere conſtituti, & citatis occiſi hæredibus. *Ref. P. Matth. S. D. l. 5. titul. 8. c. 7. & 8. & plures Conſtitut. contra homicid. vide ibidem.* à diuerſis Pontificibus editas, ſed ferè pro ſtatu Eccleſiæ temporali.

An autem liceat præuenire aggreſſorem, & priuſquam inuadat, occidere, vide Dianam *p. 3. t. 5. r. 90. vbi Silvium & Bannez. citat.* de crimine aſſaſinatus. inter cætera conſtituit Gregorius XIV. ne illius rei immunitate, aut azylo gaudeant. *de illa egimus ſupra de immun. eccl. n. 6.* Clemens autem VIII. *conſtit. incip. æqua* 1595. declarauit in perſonis eccleſiaſticis huiuſmodi criminis notionem ad ſuos ſuperiores ſpectare. milites porro religioſos etiam Melitenſes à ſuo ſuperiori & Epiſcopo eſſe iudicandos, non à laicis.

DE PUGNANTIBVS in duello.

VIndictam ſibi Deus & retributionem ſeruari voluit, ſed vltionem ſibi homines ita permittunt, ac ſi eum in modum ſibi tantum ſatisfieri poſſe videretur: quin & iniuriam cum lucro repuliſſe credant.

Proclivius eſt, inquit Tac. *lib. 4. hiſt. iniuria quam beneficio vicem exoluere: quia gratia oneri, vltio in quæſtu habetur.* Vnde indies ex minimis iurgijs homicidia, cædes, duella; quibus coercendis nullæ iam ſatis leges ſufficiunt. Prohibentur *c. 19. ſ. 25. Trid.* duella & monomachiæ.

5. Genera perſonarum in duello concurrentium.

1\. Solere in ijs reperiri quinque genera perſonarum, † docet Azor. *p. 3. lib. 2. cap. 7.* Primò Principes, Imperatores, Reges, vel alios dominos duellum concedentes in terris ſibi ſubiectis: Secundò, pugnantes: Tertiò patrinos eorum: Quartò eos qui conſulunt vel aliquo modo fauent: Quintò ſpectatores qui ad ſpectaculum concurrunt. Secundò notandum in Concil. Trid. *ſ. 25. c. 19.* contineri pœnas † ſequentes. Primò, omnes prædictæ perſonæ

Pœnæ.

2\. ipſo facto ſunt excommunicatæ. Secundò Domini in terris ſuis concedentes facultatem ad duellum priuantur iuriſdictione terræ illius, in qua concedunt facultatem ad duellū, ſi eam ab Eccleſia habent: quod ſi eſt feudum, priuantur eo, ita vt redeat feudum ad Dominum directum. 3. pugnantes & eorū patrini notantur infamia. 4. incurrunt priuationē omnium bonorum, & pœnam homicidij: hoc eſt, ſic debēt puniri ac ſi homicidæ eſſent, licet non ſit ſecuta mors. 5. morientes in duello priuantur Eccleſiaſtica ſepultura. Hæc omnia ex Conc. *quo diximus loco.* Tertiò notandum ex prædictis pœnis excommunicationem incurri ipſo facto ad ceteras vero pœnas requiri per ſententiam Iudicis, ſaltem declaratoriam, qua terris priuati, & feuda dominis acquiſita intelligantur, & infamiam incurriſſe, reliqua ſecundùm canones punitio condemnationem etiam exigit.

Quale duellum illicitū.

3\. Duellum omnino † illicitum eſt quod ſuſcipitur ad ſolam virium oſtentationem, aut peritiæ rei militaris. *c. 1. de Tornea.* neque ratio

mutatur ſi ex huiuſmodi cauſa duces, 12. milites hinc. & 12. inde committant, niſi id fieret ne animi militum concidant, aut hoſtium exercitus fiat animoſior. Sic Clem. VIII. *in Conſt. inc. illius 2. Septemb.* 1592. *quã refert Quar. in duell.* declarauit militem prouocantem alterum militantem in exercitu publici hoſtis ad ſingulare certamen, ob priuatas ſimultates & inimicitias, contineri hac prohibitione: vt & eos qui mittunt, ſcribunt, diuulgant chartulas prouocatorias, fautores, & complices. Sed neque defenſiuus priuati honoris cauſſa tantum ſuſcipere duellum licet, neque pro criminis, ſpontanea purgatione. *Malderus tract. de virtut. Theol. Inſt. & Rel. q. 41. de duell. vide etiam L. Mol. de Inſt. Tr. 3. d. 17. n. 5. 6. 7.*

4. De his duellis extant Conſtitutiones Leon. X. † *Iul. II. Clem. VII. Iulij III. Pij IV. Gregor. XIII. Clem. 8. quas annotat Quar. V. duell.* & ſanctiſſimum Principum noſtrorum edictum 27. Februarij anno 1610. quo duella prohibentur ſub pœna confiſcationis corporum & bonorum, cum pluribus diſtinctionibus. An. 1617. Epiſcopus Aturenſis præſentibus Cardinalibus Sourdio & Guiſio, alijſque ab Ordine Eccleſiaſtico ad Regem deputatis, ſerio monuit & rogauit, vt edicta Henrici IV. & ſua prohibitiua duellorum, ſerio executioni tradi curaret; ne ſicut intra paucum tempus decem millia nobilium perſonarum (qui ſanguis vtinam ſuper Turcam effuſus fuiſſet; quam latè ſtagnaſſet, quamglorioſas ſegetes produxiſſet, quam ſalutarius Eccleſiæ pomeria fœcundaſſet!) mutuæ ſeſe internecioni ſub dementato honoris titulo dederunt; ne, inquam, Rex, dum delicto quas ſtringere debet, per diſſimulationem & impunitatem habenas laxat, toties cum omnibus peccans, quoties illi ſinguli ſe damnant, cumulum ſibi peccatorum coaceruet. Extat illius Oratio.

Edicta PP. & Princip.

Lætus tamen introitus Brabantiæ Carol. V. *artic.* 24. eos tantum qui alteri extra patriam duellum indicunt, punit 200. marc. puri puri auri; aut alloquin arbitraria correctione Concilij Brab. Ante tamen *per intro. Duciſſa Maria art.* 39. erat pœna confiſcationis corporis & bonorum, neque pœna poterat remitti.

5. Olim quidem † Tabulis legum Brabantiæ Ioannis Ducis 1312. certa duella; & ſub certis modis permittebantur, vt & alibi ex Regum & Principum conſtitutionibus, *Ragueau en ſon indice des Droicts Royaux, V. gaige de bataille.* ſuper edicto Philippi Pulchri, Guido Pap. *dec.* 617. commentatus eſt.

Olim licita quædam duella iure ſæculari.

6. Pœnæ † Conc. Trident. etiam locum habent in priuatis duellis quocumque modo factis (*vt Cardinales reſpondiſſe refert. L. Molin. de Inſt. tr. 3. d. 17. n. 4. Azor. Inſt. Mor. p. 3. l. 2. cap 7. & elicitur ex Conſt. Gregor. XIII. inc. ad Abol. 24. Dec.* 1582. *quam refert Quar. V. Duelli*, licet verba Conſt. extenſionem ſignificent per eam fieri ad priuata) ſcil. ſine authoritate alicuius Principis, aut conſenſu. Quin etſi alter alteri dicit, tali loco te exſpecto, nullis concurrentibus ad ſpectaculum, neque alia interueniente ſolemnitate, duellum priuatum erit ea reſolutione comprehenſum. *L. Molin. ibidem.* Azor. tamen negat: Non tamen ſi in rixa alter alteri dicat, *defende te*, & exerto gladio ſtatim pugnant, neque enim id fit ex condicto *Riccius in prax. var. deciſ.* 634. *Molin. ibid.* Quid ſi ex condicto pugna non telis, ſed pugnis ineatur: vt non pridem inter non regiè natos factum ſcio, & vnum in temporibus pugno cæſum cecidiſſe, ac iacuiſſe proſtratum ad horam ſine ſenſu ac vllo ferè vitæ indicio; an comprehendetur ſub decreto Concilij? Non eſt inauditum pugnis quem interfici. Nobilis quidam regente has ditiones Maria Regina quondam Hungariæ in rixa ob religionem mota, hæreticum quendam graui pugno occiderat, & pro abolitione criminis Reginæ ſupplicabat: ea ob zelum, & abolitionem, & nobile officium fortè vacans dedit. Sed hæc rara, quibus leges non ſcribuntur. ſi tamen eo animo congrediantur, vt mortem intendant, puto, comprehendi; ſed plerique tantum malè mulctare volunt tales antagoniſtas. Generatim in duellis illud eximiè notandum eſt, non incurrere excommunicationem Concilij Trident. quicumque aliquid agunt, vnde duellum ſequatur, aut natum ſit ſequi: quod disertè à Concilio non eſt expreſſum. quia pœna excommunicationis extra verba expreſſa non eſt extendenda: ne quidem ex paritate, aut maioritate rationis. quare Diana *p. 3. t. 6. r. 1.* multa notabilia refert in quibus duelli pœna non obtinet.

Pœnæ Concil. obtinent in duellis priuatis.

Loquitur Concilium de duello inter Chriſtianos permittendo, inter infideles neque permittit, neque vetat, ſed in prioribus terminis relinquit: inter infidelem, & fidelem vetare cenſendum eſt, quia prohibitio magis digni trahit ad ſe minus dignum. *Sanch. in præcep. decal. lib. 2. cap.* 39. neque infrequens eſt numerum pluralem in ſingularem reſolui, cum & ratio prohibitionis non deficit.

Vt autem locorum Domini has pœnas † incurrant, oportet vt ad duella facultatem concedant; non tolerent tantum, ac ad euitanda grauiora mala permittant. *Azor. vbi ſupra.* 7.

An qui indixerunt, acceptaruntque duellum ad locum condictum venerunt, non tamen pugnarunt, pœnas propoſitas à Concilio incurrant? in diuerſas ſententias iuerunt citati *apud Barboſ. in Collect. DD. ad Concil. Trident. ſ. 25. cap.* 19. *num.* 12. & probabilius eſt non incurrere pœnas Concilij, ob verba, *qui pugnam commiſerint*, quæ factum exigunt. non quod impunè eouſque progredi permiſſum ſit, ſed quod grauitas pœnarum Concilij, quatenus noua eſt, in proprijs terminis retinenda ſit: & propterea quamuis pugnatum non ſit, incurrunt tamen pœnas Principes, qui locum ad duellum conceſſerunt: quoniam illi factum illud peregerunt, quod in ipſis punit Concilium, *qui*, inquit, *locum ad monomachiam in terris ſuis inter Chriſtianos conceſſerint.*

Factum autem ipſum, quod hic punitur, etiam animum faciendi requirit: & propterea

qui

qui ſine animo pugnandi ſpecie tenus tantum duellum indicunt, & acceptant, vt fucus fiat honori ſeruando, animum autem pugnandi non habent: negant citati *apud Barboſ. nu.* 13. in foro conſcientiæ pœnas concilij incurrere, in foro tamen externo ex ipſa ſpecie externæ actionis iudicandos incurriſſe. Cæterum ſi præuia fuerit probata proteſtatio in contrarium, & congreſſus ipſe talis, vt non appareat proteſtationi contrarius, ſed taliter initus, vt morali ſecuritate abfuerit periculum mortis, & mutilationis, & denique iuramento firmetur animum lædendi nullum fuiſſe; ſed tantum externa oſtentatione honorem ſeruandi: probabile fuerit etiam ex alijs perſonarum & rerum circumſtantijs iudicem arbitrari poſſe, an taliter in ſpeciem non ex animo pugnantes pœnas incurrant: & quidem ſi de animo palam conſtat, non eſt dubium: vt in illis qui in ſcholis gladiatoriam artem addiſcunt: Cæterum cum duellum eſt palam, intentio in occulto, itur palam aduerſus verba Concilij, *qui pugnam commiſerint*, & aduerſus illius mentem, quæ eſt vt duellorum vſus ex Chriſtiano orbe *penitus*, inquit, *exterminetur*: qui finis non obtinetur dum eſt intentio ſecreta, duelli autem vſus eſt manifeſtus: & ſi impunè permittatur, ſequelam exemplorum inuitat.

8. Ex hoc loco † elicitur etiam argumentum pro poteſtate Eccleſiæ in temporalia ob finẽ ſpiritualem, vti in Concil. Later. magno de Principum terris ſtatutũ qui hæreticis fauerẽt, aut nõ obſiſterẽt, diximus ſup. tit. de hęret. n. 2.

Clerici † qui duellum obtulerunt, aut in eo
9. pugnarunt, etſi olim poſſent diſpenſari ab
Epiſcopis ne ab ordine aut beneficio deponerentur, modo mors aut mutilatio membri non interueniſſet; hodie ob pœnarum in hoc c. 19. & Conſt. Greg. XIII. & Clem. VIII. comprehenſarum non poſſunt. *Azor, Inſt. Mor. p. 2. l. 3. cap.* 50. quin etiam Clemens generatim abſolutionem ab hac excommunicatione Papę reſeruauit.

DE TORNEAMENTIS.

De agitatione taurorum plures ſcripſerunt: ac imprimis eruditus Mariana: poſt diuerſorum Pontificum Motus, Sixti V. Breue & Clemen. VIII. declarationem refert *Gutierres Can. quæſt. l. 1. cap.* 7. ibidemque multa hic pertinentia latè examinat.

Vide etiam Nauar. *in Manual. c.* 15. *n.* 19. *Azor. inſt. mor. p. 3. l. 2. c.* 15. *in princip.* ad rationem torneamentorum. *c. 1. & 2. h. t.* prohibitorum non omnino accedunt ludi haſtiles, hodie in natali Principum, aut iucundo aduentu ſoliti; in quibus non eſt tantum periculi, *nec mortes hominum & animarum pericula ſæpe proueniunt*. vt loquitur d. c. 1. & Clementis V. conſtitutio, quæ haſtiludiorum erat prohibitiua ſub pœna excommunicationis, ſublata eſt per Ioannem XII. *in extrauag. vn. h. t.* ſed & hodie haſtæ magis ludicræ ſunt, quam militares: & infringuntur vt ſtipulæ. vt Henricus II. Galliæ Rex ideo feſtuca haſtæ fractæ interijt: cum olim, vt in d. c. 1. concurrerent milites ad *oſtentationem* inquit d. c. 1. *virium ſuarum, & audaciæ.*

DE SAGITTARIIS.

Sagittariorum ars ſub anathemate prohibetur aduerſus Chriſtianos & Catholicos. *c. vn. h. tit. odibilis*, inquit, *& mortifera.* aduerſus Catholicos; non ergo, inquit Hoſtienſis, aduerſus hæreticos & infideles. & intelligit gloſſa hic hanc prohibitionem in bello iniuſto. *c. ſicut de iur. iurand.* nam in bello iuſto nulla diſtinctione armorum pugnare licet. *c. dominus* 23. *q.* 2. ſagittas vſus hic bombardarum ferè aboleuit. niſi quod collegia quædam ciuica recreationis cauſa huiuſmodi adhuc exercitia frequentent, quibus clericos inſcribi diœceſanis aliquibus ſtatutis prohibetur.

DE ADVLTERIIS.

Qvæ huc faciunt, *l. 3. t. de Cohab. Cler. & Mul.* tractauimus. Conciliatores, proxenetas, lenones, ac lenas, quæ puellam virginem interpellauerunt, flagitio perfecto, capitali pœna: imperfecto, deportatione perpetua in inſulam plecti præcipit Paul. IV. *Conſt. ref. P. Mat. l. 5. c. 15. c. 1.* in cæteris caſibus fuſtibus publicè cædi.

Pius etiam V. *conſt. incip. cupientes 4. Id. Feb.* an. eius 5. facultatẽ fecit officialibus puellas in periculo amittendę pudicitię exiſtentes inuitis parentibus capiendi, & prouidendi. Extat & conſtitutio Sixt. V. *incip. ad compeſcendum 3. Cal. Non. an.* 2. qua vltimo ſupplicio puniri vult eum in ſtatu Romano, qui filiam vxoremue proſtituerit, ſeueraque alia decernit contra alios adulteros, ac lenones, & coniugatos, qui non reſipuerint.

Pius IV. etiam *conſt. inc. cum noſtra* meretricibus habitum Romanum, & rhedas prohibuit. vt & Iul. III. & Paul. IV. honeſtas Rom. habitu vti mandat.

Leo autem X. pro meretricibus conuerſis *conſt. inc. ſaluator. 14. Cal. Iun.* 1520. Romæ erexerat monaſterium, cum regula, habitu, & clauſura: eidemq; applicuit bona meretricum ab inteſtato decedentium, facultatemque teſtandi dedit relicta quarta eidem monaſterio obligans ad declarationem ſcientes bona inteſtatarum. his locis vetus conuerſatum eſt inſtitutum cui vtile foret & talia impetrari priuilegia. Sixtus etiam V. *conſt. incip. volentes, Non. Ap. an.* 2. iuſſit vltimo ſupplicio ſubdi eum, qui ſcienter matrem & filiam, aut duas ſorores, cognouerit: & mulierem quæ patrem & filium, aut duos fratres admiſit. vel

cum

eum qui cum matre filia, aut ſorore ſua concubuit; item virum qui eam, quæ cum patre, filio, aut fratre. ſed in ſtatu Romano.

DE RAPTORIBVS.

VIs hic requiritur. *l. vn. C. h. t. c. de raptor. 26. q. 1.* quamquam aliàs perſuaſio ad violentiam referatur. *l. 1. §. perſuadere D. de ſern. corrupt.* ſed hodie ad ſtuprum fere refertur perſuaſio, & ſeductio. *c. 1. & 2. x. de adult. & ſtup.* iure ciuili inter raptorem & raptam non permittitur matrimonium. *d. l. vn.* & vetere Pontificio. *c. placuit 36. q. 2.* non poſteriori *c. vlt. x. h. t.* inter vetus & nouum mediam viam dedit Concil. Trid. vt tam diu non liceret quam rapta eſſet in poteſtate raptoris: liceret porrò cum loco libero & tuto in illum conſentiret *ſ. 24. de mat. cap. 6.* qua de re egimus *ſup. de mat. n. 24. & ſeqq.* & multo magis alienæ ſponſæ raptores pœnitentiæ publicæ ſubiugantur, & ab alijs nuptijs coguntur abſtinere. *ibid. c. ſi autem* quod Nauar. *in Manual. c. 22. n. 74.* dicit in vſu non eſſe, vt hic ſanè ſæpius vidi non obſeruari, ſiue ex indulgentia, *de qua in d. c. ſi autem*: ſiue ex inaduertentia.

DE FVRTIS.

1\. DEcretum † Conc. Trid. *ſeſſ. 22. cap. 11.* latum contra occupatores bonorum Eccleſiaſticorum, ſeu ad quæcumque loca pia ſpectantium, ſubinde populo per concionatores inculcari mandauit Concil. Prou. *Mechl. 1607. tit. 22. cap. 12.* vbi excommunicationis & aliæ pœnæ iiſdem infliguntur, *Clemens VI. Leo X. Paulus IV. Pius IV. ſimiles conſtitutiones ediderunt, quæ ſunt apud P. Mat. in S. D. li. 2. t. 2.* Et Leo quidem X. ſpecialiter inſurgit contra Principes occupantes bona Eccleſiaſtica, & eorum libertati detrahentes. *Idemque decretum confirmarunt teſte eod. Matth. Adrian. VI. Clem. VII. Iulius III. & Pius IV.*

Detentio bonorum Eccl.

2\. Furtum valde † aggrauat circumſtantia naufragij. quare Paul. III. deprædatores naufragorum in flagranti crimine repertos, vt latrones & graſſatores puniendos decreuit. *Conſt. quam habet P. Matth. l. 2. t. 15. c. 2.* In Bulla Cœnæ naufragorum bona furantes excommunicantur; abſolutione Papæ reſeruata. Quæ reſeruatio olim non erat adiuncta excommunicationi. *c. excomm. de Rapt.* Iul. III. eandem excommunicationem huiuſmodi raptoribus infligit, eos qui bona fide adiuuant naufragos, indulgentijs donat. *Conſt. quam refert P. Matth. l. 2. tit. 15. c. 1.* & Scrol. *Pr. p. 2. ver. naufragium* dicit Paulum III. *Conſt. incip. accepimus*, vocatis à patronis nauium, & diligentia ſua eorum bona præſeruantibus, quartam præſeruatorum partem largitum. Certè idem Paulus, *Conſt. quã habet P. Matth. vbi ſupra c. 2.* nullam quorumcumque ſæculorum conſuetudinem admitti permittit, qua liceat naufragantium bona ſibi ſumere. quod & declaraſſe Pium V. & Greg. XIII. Scrol. *vbi ſup.* refert.

Furtum in naufragio.

Enim-vero † requiritur, vt huiuſmodi fures ſciant bona eſſe naufragorum, atque ex naufragio ſublata: non quæ alibi exiſtant: & quidem Chriſtianorum non infidelium, aut Iudæorum, ſeu quomodocumque Chriſtiano nomini inimicorum: atque vt ipſi ſuſtulerint. nam qui ex naufragio depoſitum negat, non comprehendetur; nec qui à fure accepit. etſi poſtmodum Gregor. XIII. & hunc comprehenderit. *vt docet Preſſ. in Addit. ad Quar. V. bona naufr.*

Qui neceſſitate famis, furatur veſtem, aut cibum, leuiter punitur *cap. 3. h. t.* hic tamen valde ſtrictè huiuſmodi neceſſitas attenditur non tam facile quam alibi excuſat: ſed humiliter potius petere & mendicare modeſtè oportet egenum. furti correns eſt qui partitur cum eo, aut domino quærenti non indicat rem furtiuam, non infamatus de furto, ſiue nota non manifeſta, poteſt reſtitutione facta & pœnitentia ad ordines promoueri. *c. 5. h. t.* quod in Belgio difficilius admittendum eſt: vbi furtum non dupli tantum, aut quadrupli pœna punitur, ſed & ſuſpendio. vnde ſcandalum in populo grauius oriri poſſet, ſi crimen vulgari contingeret, ex promotione talium reorum.

DE VSVRIS.

VSura iure diuino prohibita eſt, vt ne quidem fauore † pupillorum iuſtificetur, & pupillaris pecunia ad lucrum mutuo dari poſſit, retenta facultate repetendæ ſortis, quando ad maiorem ætatem aut matrimonium pupilli peruenerint, vt diſertè declarauit Concil. Mechlinienſ. I. *hoc tit. cap. vn.* Audomarenſe 1583. *t. 11. c. 1.* & Cameracen. & edictum Regis *ad illud ann.* 1586. *art.* 20. Quod non tantum pro ea Prouincia, ſed omnibus alijs ſub eo Principe obtinere debet. quippe quia non nouum ius ſtatuendo procedit, ſed declarando vetus, ſcilicet in ijs contractibus vſuram verſari, & in quocumque caſu impoſterum pro talibus habendos. Sed quoad prius initos permittit quaſi ſine pœna eos in legitimos reditus mutari, ſublata facultate repetẽdæ ſortis. 1.

Vſura prohibita etiam pecuniæ pupillaris.

Sic reſpondit Papin. *in l. pecunia. 9. D. de vſur.* vt ſi vſuræ illegitimæ permiſtæ ſint legitimis, ſuſtineantur legitimę ſuperfluis detractis. quod reſponſum transfert H. Caniſ. *in Regula vtile non debet per inutile vitiari.* ad reditus annuos: vt ſi conſtitutum modum excedant, non in totum vitientur, ſed vitium tollatur, & ad normam iuſti ſenſus redigantur. Quod valde æquum eſt in ijs maximè qui ſimplicitate & ſubtilioris iuris ignorantia lapſi ſunt: quamuis Papon. *arr. l. 12. tit. 7. ar.* 1. 2. 6. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 31. nunc æquitatem, nunc rigorem in hac re ſecutos ſupremos Galliæ conceſſus recitet.

Tamen multis titulis aliquid iuſtè vltra ſortem accipi poteſt, præſertim lucri ceſſantis, vel damni emergentis, *de quibus paßim.* Ob quam cauſam Leo X. Montes pietatis vltra ſortem accipientes pro oneribus & ſalarijs officialium excuſauit in Concilio Lateran. refert *P. Matth. S. D. l. 3. t. 16. c. 3.*

Itaque intereſſe eiuſmodi *quantum mihi abeſt, quantumue lucrari potui* etiam in nummis cæteriſque rebus fungibilibus regulariter admitto. Quin valere vi ipſius conuentionis in mutuo ſtipulationem de intereſſe futuro, ſub certa ſumma initio taxata, cenſeo; eamque & ſolam, ſiue tanti, ſiue pluris, ſiue minoris interſit, exigi poſſe: neque iudicis arbitrium interponendum, ſiue de intereſſe caſuali, ſiue ſucceſſiuo, ſecundùm ſpeciem & thema propoſitum probabili agatur. niſi circa probabilem tempore contractus euentum intereſſe læſio fuerit vltra duplum: quo caſu ex *l. 2. C. de reſc. vend.* ſuccurretur. Sepono tamen contrarias conſtitutiones & ſtatuta, & ſuppono ſuſpicionem fraudis vſurarum abeſſe, quia ſtipulator ſit vir probus, non aſſuetus fœneratitijs lucris, ſed ſolitus plus minus lucrari. Aliàs ex circumſtantijs inualidabitur contractus. Nemo enim eſt qui inficietur, quin liceat vt in Montibus ita in alijs indemnitatem ſtipulari; quid ni ergo incertum eius euentum, bona fide ex pacto ad certitudinem redigere; adeoque aleam vendere, precio ad probabilitatem euentus conſtituto? In qua æſtimatione (quæ venditionem continet, adeóque excedere poteſt traiectitias vſuras, *l. periculi precium, de nautico fœnore*) ſi peccetur vltra duplum veri pretij, non rei, ſed probabilis euentus, locus procul dubio eſt d. l. 2. Infra illud, ius actionem non tribuit, ſed impunitatem ad decipientium conſcientiam remittit.

2. Sed quia malè aliqui diſtinguunt, inquit Carol. V. Imp. *in edicto diuerſarum ordinationum Bruxellis. dato 4. Octobr.* 1540. inter intereſſe, quod mercatori licitum eſt, iuxta rationabile lucrum quod feciſſet, & vſuram omni Chriſtiano inhibitam, declarat Imperator; † mercatores, non poſſe amplius quàm duodecim aut minus in centum accipere; iuxta quod veriſimiliter lucrati fuiſſent, ſi impendiſſent pecuniam in negotiationem: ſi amplius acceperint; declarat vſurarium. Et huiuſmodi contractus in vnum annum, non vltra porrigi permittit, ne in reditus abeant licito grauiores. Inhibens ijs qui non ſunt mercatores, aut cum ijs ſocietatem habent, cum lucro & damno, dare pecuniam ſuam mercatoribus ad certum lucrum quotannis proueniens. Vnde ſubobſcurè videtur improbari praxis contractus triplicis, *de quo Leſſ. de Iuſt. & iur. l. 2. cap. 25. d. 3.* quem & damnauit Sixtus *V. Conſtit. incip. deteſtabil.* & id quod de Medina idē Leſſ. habet *in eod. l. c. 20. d. 14.* quod ratione ſolius carentiæ in certum tempus liceat accipere, v. g. 12. in centum, aut prout vſus Burſæ ſeu periſtilij Antuerp. variat: quia is ipſe vſus ducitur ad rationem veriſimilis indies lucri, non carentiæ

Moderatio licitarum vſurarum ex edicto Carol. V.

tantum. ſaltem Imperator, non cuiuis 12. in centum lucrari, licitum eſſe vult, ſed ſicui veriſimiliter minus lucrum obueniret, eo non amplius accipere. Ioan. Miræus Epiſcopus Antuerp. petierat declarari à Card. Cong. quantum ratione lucri ceſſantis vltra ſortem liceret accipere: ſed Cong. reſpondit 29. Sept.
1608. minimè quidem † decerni poſſe, quan- 3.
tum ratione eius quod intereſt, ſiue ſit lucrum ceſſans, ſiue damnum emergens, liceat accipere, vel mercatori vel alteri contrahenti; cum id Iudex in vnaquaque cauſſa ex ſingulis circumſtantijs, & certè poſtquam lucrum iam ceſſauit, vel damnum emerſit, dijudicare debeat: Pius etiam V. in Bulla de Cambijs vetuit ne intereſſe initio definiatur, ſed ex poſt facto: mandat tamen Cong. vt innoteſcat, & obſeruetur Conſt. Sixti V. *Inc. deteſtabilis auaritia* (habetur in Calce Syn. Ant. ab eod. Epiſcopo celebratæ) hæc Conſtit. quoad diuerſa pacta & triplicem contractum damnans pleriſq; in locis non vlterius recepta eſt, quam ipſi termini iuris ſe porrigant.

Intereſſe determinari nequit certa conſtitutione.

Ob periculum † maris quod creditor in ſe 4.
ſuſcipit, maximas vſuras paciſci poteſt, vt ne quidem vſuræ ad centeſimas redigantur, quamdiu periculum durat. *lib. 1. & 2. Cod. de nautico fœnore.* Niſi & has correctas dicamus per legem *eos. §. In traiectitijs, C. de vſuris.* & eodem modo accipiamus edictum Caroli V. ob religionem cap. nauigant. *extra eod.* ſed hoc cap. nullibi gentium vt ſonat recipitur. *Buſ. D. tit. de nautico fœnore.*

Vſuræ nauticæ.

Conc. Elib. *c. 20.* vſurarios ſi in iniquitate 5.
durauerint, † pronunciat ab Eccleſia reijciendos; ſententia ſcil. ferenda, non lata. Quamquam alibi ab altari alieni eſſe aſſerantur, id eſt, à communione, ad quam nullus publicè notus peccator admittitur. Sed in multis locis per Conſt. ſynodales ipſo facto excommunicati ſunt. Vnde multi non diſtinguentes inter Canones & ſtatuta diœceſana aut prouincialia, putant eos iure eſſe excommunicatos.

Vſurarij excommunicandi ſententia ferenda.

Quamuis autem vſurarum exercitium iure 6.
diuino vetitum ſit, tamen quemadmodum in Rep. vt maiora mala euitentur, tolerantur minora; ſic Principes noſtri, ne plures ad obſcuras vſuras, maiori Reip. incommodo dilabantur: (*vt edicto ſuo anni 1600. in Menſe Maio declararunt*) propter neceſſitatem & populi indi- 7.
gentiam debuerunt permittere Lombardos (id nomen ſortiti ſunt ab ijs, qui primum ex ea natione illud exercitium huc attulerunt, & publicitus exercuerunt) idque & maiores ſuos, aliosque ſupremos principes feciſſe decla-
rant, & facere. (*vt de Pontifice meminit Nauar. quoad terras ſuas, ex Bull. Greg. XIII. conſil. 33. n. 3. de vſur.*) quaſi facultas hæc ad Regalia & ſupremam poteſtatem ſpectet. *vt id cenſet Nauar. dict. conſt. 33. & 34. de vſur.* Vnde inuenio in Concordatis Ducis Brab. & Dominorum de Grimbergen *anni* 1297. hos ſtipulatos, vt in ſua ditione eis ius foret habendi Lombardum, quod mero iure & citra pactum eis non licuiſſet. Et ideo has eſſe puto argentarias, 8.

Lombardi.

Ob neceſſitate tolerati.

à Supremis Principib.

quæ

quæ à Frederico recenſentur inter Regalias. *In vſibus feud.tit. quæ ſint Regalia*, non vetus argentariorum munus. *de quo l.4. & paſſim, D.de edendo.* Nam & reliquæ Regaliarum voces *d.t.* & iura vel nihil ſonant Romanum, vel ab eo longo interuallo ſecernuntur. quamquam ex inſtituto tamen etiam ſuo argentarij fœnerabantur, ſed tam aliorum pecuniam quam ſuam collocabant, quaſi publici miniſtri, *d. l.4.* ideoq́ue ad edendum rationes cogebantur, & ex ſolo pacto vſuræ eis debebantur. *Non. de arg.contract.*136. §. *quia vero legem* (quale aliquid in diplomate Philippi pulchri *ann.*1497. refertur.) cum alijs non niſi ex ſtipulatione debeantur *l ſi tibi in prin. D.de pact.l.3.C.de vſur.* Itaque Ioannes Dux Brabant. *anno* 1312. Lombardos ſub ſua ſaluaguardia conſtituit, & cognitioni ſuæ reſeruauit, tabulis legum Brabantiæ vt & concordata Brabant. §. *de crim. vſur.* & formam exercitij veriſimiliter præſcripſit. Philippus Pulcher d. diplomate quibuſdam Mercatoribus, vt vocat, fœnebrium menſarum exercitium permiſit nō tantum, ſed & præmijs & priuilegijs inuitauit. quemadmodum Mald. *de Iuſt. tract.8.c.3. dub.*24. vbi hanc tolerantiam probat, etiam addit *ex Conrado*, fieri poſſe, vt ea non ſolum liceat, ſed etiam ex præcepto incumbat Magiſtratibus,
9. ſicut medicus tenetur omittere curam morbi leuioris, quando ex ea periculum eſt maioris. Ideoq́ue in hoc caſu, cauſa, & circumſtantia dicemus intentionem & animam legis Eccleſiaſticæ de eliminandis, aut nòn tolerandis vſurarijs, præſertim manifeſtis, atque alienigenis, & non ex terris illis oriundis, *expreſſe in c.1. de vſur.in 6.* ceſſare, adeoq́ue eius effectum, atq; ita ne totus populus ad vſuras dilabatur, quod corrigi non poſſet, vni id ſatius permitti impunè, quo modo ne omnia impleantur libidine, in quibuſdam locis tolerantur lupanaria. Sic *Navar.d.conſ.33.n.3.* explicat c. poſt miſerabilem *ext. de vſur.* hoc igitur fine, & cauſa, atque ad ſubleuandam populi indigentiam tolerati ſunt in his locis *menſarij*, qui legales vſuras longè excedunt. Impunè ſcil. quantiſper vt argentarij mutuantur. alioqnin ſecus, vt ſupremus Hollandiæ Senatus decidit, in eo, qui ſocietate *menſa* ceſſit, relicta apud alterum pecunia, ea lege vt bis centeſimas vſuras ſolueret, quod pactum improbauit, & ad communes leges reduxit, *Holland. Sup.Sen. deciſ.*4.

Circa offenſam Canonum, imo quandoque ex debito.

10. Qui autem menſas fœnebres hodie in his ditionibus exercent, longè ſunt infra eum modum vſurarum quem hic olim habuerunt, & videntur habuiſſe tempore Conc. Lugdunenſis, ſub Grego. X. ex illius conſtitutione *cap.* 1. *&* 2. *de vſur. in* 6. nam & his annis reductum eſt eorum lucrum quod nuper adhuc erat 33. ad 21⅔ in 100. cum Principes noſtri non ſine Inſigni laude annuum canonem remiſiſſent Lombardis, quem maiores illorum exegerant, pœnæ, tributi, vectigalis, ſeu conductionis, vt ſonant Phil. pulchri Chartæ, nomine receperant, vt vel hoc modo pauperes ſubleuarent. Et quamuis Marion *plaidoye onzieme* dicit olim horrore vſuræ multos contractus licitos pro vetitis habitos fuiſſe; hodie ſub titulo intereſſe multos illicitos pro permiſſis nimia facilitate admitti, prout tempora mutantur, & ex vitijs aut virtutibus ſcrupuli, vel perículoſæ opiniones naſcuntur: Non tamen tam purgatum eſt menſariorum lucrum, quam vel hodiernæ opiniones admittant. Scribit Bugnion *leg.abrog.l.* 2. *ſect.* 3. in Gallia pœnas iure pontificio fœneratoribus inflictas hodie non obſeruari, omniaq́ue cambia, alioſq́ue contractus ſeneratorios paſſim impunè fieri. In celeberrimo hoc emporio, & cambia & obſcuri contractus indies infiniti celebrantur, pauci accuſantur: præſertim cum & multi à veris cauſis iuſtificentur, & multi tam ſpiſſis pallijs obtegantur, vt vix vmquam deſint excuſationes in peccatis: vel lincei oculi perſpicere eos vix poſſint: adeoq; ad exemplum & conſcientiam timoratorum mercatorum reijciantur.

Hodierni.

Pro fœnore tamen Menſariorum iuſtificando multi tituli in medium adducuntur, atq; ij imprimis qui proſunt montibus pietatis. Debita maximè indemnitas. Vnde aliquis hanc exempli gratia computationem propoſuit. 11.

Menſæ publicæ exercitium.

Pone Tenentem menſam, vt vocant habere 23000.li.groſ.

I. Cum ſit Mercator, & eam pecuniam in publicum omnium mutuum vertat, exiget ad ratam 12. in 100. annuè, facit	2760--tt-o-d-o
II. Expenſæ victus famulorum, menſæ ſeruientium erunt	290--0 0
III. Salaria pro 12. famulis & 2. famulabus	245--0-0
IV. Pro mercede domus conductæ congruę pro tali exercitio	150--0-0
V. Pro linteaminibus & huiuſmodi ſupellectile	116--13.4
VI. Pro pergameno ad Billeta mutuatarijs danda, & pro aromatibus quibus bis de die pignora inficiuntur	50--0-0
VII. Pro damno in venditione pignorum, minoris quam obligata ſunt diſtractorum, & quod falſum aurum, vniones, lapides, vt probi oppignorentur, quæ peritiſſimos penè fallant.	250--6-0
VIII. Pro intereſſe pecuniæ quæ relinquitur mortua in caſſa, vt ſemper prȩſto poſſit eſſe notabilem ſummam petentibus, quæ eſt ordinariè bis vel ter mille libræ	300--0-0
IX. Pro aſſecuratione Capitalis pecuniæ quā tenens leuat in burſa ab alijs mercatoribus ſuo nomine ſe obligando, ad 2. in 100. vt factoribus ſoluitur, ſunt	460--0-0
Totalis ſumma conficiet.	t-4821-13-4

Capitalis ſumma dictæ menſæ ſit 23000, libræ groſſæ, quam ponit tenens, cui Principes conceſſerunt, vt quantum deeſt à mutuantibus poſſit ſumere, pro expenſis & ſumptibus, &c. ſupra ſortem duos quadrantes de ſingulis libris groſſis, qui faciunt annuè 21⅔ in 100. Principes hactenus non potuerunt conuenientius medium inuenire, neque ad minus pretiū redigere; præſertim cum in alijs prouincijs permittatur

permittatur iiſdem accipere penè duplum, neque alij minores vſuras exacturi ad illud exercitium ſe offerant, tum enim cedere alij tenentur. facit huiuſmodi Capitale 23000. ad 21½ in 100. annuè t. 4983. 6-6

Reſtant t. 161-13.2.

Quæ ſupra dictas expenſas & onera à tenente recipiuntur, quæ ſumma ſit ad ſatisfaciendum proxenetis, pro pecunijs, quas tenens leuat, quando ſua non ſufficit. cum omnibus petentibus det mutuo, tamquam ad id obligatus: cui accedit æſtimabile periculum infectionis peſtis, per illationem pignorum. Denique præter hæc conſueta extra ordinem emergunt ſæpè damna per infidelitatem famulorum, quorum tenens optatum delectum non habet. Enimuero vt hæc omnia contemptim reijci non poſſunt, ita eorum veritate etiam poſita, ſi ad amuſſim examinentur, prudentis arbitrium nihilominus deſiderant.

12. Examen illius.

Contemptim, inquam, hæc reijci non poſſunt. Neque n. rectè ſentiunt, qui hos menſarios, vſurarios publicos, vel Lombardos latronibus comparant, ac furibus quibus ſumptus in res latrocinijs aut furtis ſublatas impenſas exigere non licèt. *l. 1. C. de infant. expoſ.* neque enim contra iuſtitiam peccant vſurarij, quatenus indemnitatem ſuam, non lucrum, ſtipulantur, exiguntque.
13. In genere. Si quis vſuram acceperit, rapinam fecit, *inquit cap. 10. 14. q. 4.* ſed quatenus quidem vſuram capit, non aliter. fur etiam ex pecunia furtiua ſibi acquirit *l. qui vas §. fin. D. de furt. Azor. Inſt. mor. p. 3. l. 5. cap. 12.* & quod d. l. 1. in fure vt expenſas non repetat, ſtatuit, non tantum ſingulare eſt, vt aſſerit ibi Accurſius, ſed etiam pœnale & à iure tantum poſitiuo, quod hic non controuertitur ob Principis indultum profectum: Ideo, quod fur ſiue manifeſtus, ſiue nec manifeſtus ſemper punitur, ac dupli quadrupliue tenetur, tanti, quanti vmquam apud eum res ſublata plurimi fuit. Ideoque ſi infans ſublatus fuerit, qui apud eum adoleuerit, æſtimationem adoleſcentis præſtat: quamuis ſumptibus eius creuerit, quia tam adoleſcentis quam infantis furtum feciſſe intelligitur: & per continuationem furti meliorem eius conditionem fieri ridiculum fore dicitur. *l. inficiando. §. infans de furtis l. ex argento. D. de condict. furt.* vt rationem d. l. 1. benè explicat Fachin. *cont. iur. lib. 1. cap. 4.* ſed quæcumque demum ratio ſit d. l. 1. vt de ea diuerſimodè interpretes cenſuerunt, vt recitat Fachin. pœnalis tamen ea eſt, & diſpar ſtatuendi cauſa. Omitto quod menſarij ex authoritate Principis vt publici ferè mutuatores (excipio exceſſum) de quibus Nauar. *c. fin. de vſur. num. 15. cap. 17. num. 288. in Enchirid.* quique omnibus petentibus ſe mutuaturos obligent, argentariam exercent, quæ obligatio non eſt leuis æſtimationis, *poſt Sotum, Schotum apud Nauar. in comment. de vſur. num. 60. §. inde infertur, Medinam c. de reſt. quæſt. 382.* Qualeſcumque ſint vſurarij, quacumque mente & intentione, lucri ſui, an publicæ vtilitatis cauſa mutuentur, tamen dum mutuantur, contractum iure gentium, & naturæ licitum ineunt, acceſſoriam quidem vſuram illicitè ſtipulantur. Inutile hoc ab vtili ſeparari poteſt: huius ratio haberi, illius iniquitas amputari.

Latrones & fures latrocinando & furando, ſi laborem aut ſumptum faciunt, in rem ſimpliciter malam omnique iure vetitam faciunt: ceterum ſi poſt latrocinium, in rem ablatam ſumptum faciunt, fur quidem non repetit, vt dictum eſt, prædo repetit, & quiuis alius malæ fidei poſſeſſor, quidquid in rem ab interitu ſeruandam impenſum eſt. *l. plane de petit. hæred. l. ſi à domino in fin: eod. l. diuortio §. impendia. D. ſol. mat. l. donum 5. C. de rei vend.* Qualiſcumque igitur ſit mutuans, poteſt ſe ſeruare indemnem, teneturque mutuatarius eam indemnitatem ſtipulanti præſtare: ex eodem naturæ principio, quo Leo & Concil. Lateran. Montes approbat, vt qui ſentit commodum, ſentiat onus. Quæ indemnitas adæquata cauſa eſt, cur exigi aliquid ſupra ſortem poſſit, & quantum in eum finem prudenter iudicatur neceſſarium, modo vſurarius nihil lucretur, quo fiat ditior; mutuantem eatenus non eſſe vſurarium facit. *Leſſius in Appendice ad dub. 23. cap. 20. l. 2. de monte Pietatis num. 62. & ſeq.* Ex mutuo enim lucrum capere tamquam cauſa; ſiue vi ſolius mutuæ pecuniæ, quæ non germinat, vſura eſt; non item, ſi alius titulus accedat. Licet ergo mercatori per emptionem; ſeu negotiationem in genere lucraturo, etiam ſponte mutuum offerenti ſtipulari, vt ex mutuo lucrum habeat; quod ex empto accidiſſet *Leſſ. l. 2. de Iuſt. c. 20. dub. 1. num. 81. 82.* ac in genere quodcumque lucrum per mutuum ceſſans, aut damnum emergens à mutuatarijs mutuanti præſtari æquum eſt.

Itaque quod ad primum articulum ſpectat, expendendum eſt, an tenenti damnum e- 13. Quoad I. punctum.
merſerit, lucrumque, quia exercitio mutuationis ſe addixerit, ceſſauerit; an verè antè fecerit aut feciſſet mercaturam, ſaltem in genere, atque alicuius peritus ſit, quæ ſit tanti veriſimiliter lucri: Magnum enim eſt duodecim in centum, quando eſt diuturnum. Pauci mercatores continuò ſic lucrantur. & ideo etiam ordinatio Caroli V. permittens mercatoribus vſuras centeſimas; reſtringitur ad contractus annales.

Eadem ratio indemnitatis facit ſecundum 14.
& tertium articulum rationabilem, vt ſcil. ne- Quoad II. & III.
ceſſariæ victus & ſalariorum impenſæ ſine damno tenentis erogentur: ſed eſt reuocandum ad arbitrium prudentis, quantum detrahi debeat pro his & ſequentibus articulis, ex generali intereſſe 12. in 100. quæ mercatoribus permittuntur, qui ſimilia onera ferunt, etſi non tam grauia; & an hic comprehendantur ſumptus heri & heræ, quod in mercatorib. primo art. immergitur.

Purgat etiam 4. articul. eadem indemnitatis 15.
ratio, eatenus, vt domus pignorum capax Quoad IV.

eſſe debeat, non ſumptu pauperum venuſta; aut voluptati heri commoda, ſed quatenus pignora bene locari, tuto ſeruari, commodè explicari, diſcuti, à tineis blattiſque purgati, dignoſci, repetentibus reſtitui actutum poſſint. Id enim omne & ſolum quod ad neceſſitatem, aut ſaltem commodum pauperum ſpectat, ad eorum onus torqueri poteſt, d. Concil. Lateranenſ.

16. Quoad V. & VI. Nititur eadem ratione art. 6. & pars 5. & quantus ſumptus ad Billeta & aromata, & in tetuſurium ſupellectilis ſemel comparatæ neceſſarius eſt, in rationes referatur, non verò vt ipſa ſupellectilis emptæ ſumma, quæ etiam in dominio manet tenentis, computetur : ſed quantum per vſum, vſuram, & detritionem Tenenti decedit, neque quod decedit

17. Circa proportionem. per temporis lapſum, aliter quam ſucceſſiuè recuperandum eſt, non à pauperibus hoc anno mutuum exigentibus petendum, quod in commodum vertitur pauperum ſubſequentium annorum, illi enim non ſentiunt horum commodum & vtrorumque commune ſoli ferunt onus. Commutatiua ergo iuſtitia deinceps requirit, vti qua quis proportione commodum, non alia incommodum ſentiat, neque publicæ auctoritati aliter locus eſt, per quam inæqualitas induci poſſit, niſi quatenus aliter fieri non poſſit. *Leſſ. num. 61. ſup. d. 23. num. 19.* Sub hac ratione licitum cenſetur à ſingulis mutuum accipientib. ad ratam libræ & ſolidi indemnitatem accipere, etiamſi vnum pignus maiorem impenſam in conſeruando, quam aliud requirat, quia in numero pignorum infinito impoſſibilis eſſet eius rei diſcretio. Cæterum non eadem impoſſibilitas eſt, nec ratio eapropter iuſtitiæ, qua induci poſſet ea inæqualitas, qua vel tota ſupellectilis emptæ ſumma, vel quidquid per vſum, vſuram aut detritionem decedit à pauperib. primo anno mutuum ſumentibus exigatur, non magis quam ſi cætera onera ab omnibus ferenda, vnius anni pauperibus omnia imponantur. Cum aliter fieri hic non tantum poſſit, ſed & commodè poſſit, præſertim cum eſt notabilis ſumma, quæ in diſtributionem venire debeat. Quibus ex cauſſis in menſa mutuataria, quam ipſa Reſp. Amſterodamenſis erexit, minores vſuræ præſtantur ab iis, qui 100. floren. excedunt, & quo magis excedunt, certa proportione minus luunt, valde enim rationabile eſt vt quo ad eius fieri poteſt, qui pignora magis oneroſa deferunt, plus ſoluant, quod plerumque in paruis accidit, non in pretioſioribus : Vbi autem fieri id ſine incommodo non poteſt, tum demum diſproportio iniuſtitiam non habet, atque publicæ vtilitatis rationi priuata cauſa cedit. *Leſſ. loc. mox citato.*

18. Quoad VII. Examen requirit 7. artic. an Tenens famulos conducit ad exercitium ſuum idoneos, quorum conditionem norit ; ſi enim ſua vel illorum ſtupiditate vel culpa damna accidant ſibi imputare debet : fortè & aliquid fortunæ, quam ipſe ferre non alius debet, nec fraude, culpa, vel odio Petri, grauati Paulus : ſed ex epikeia, quia omnibus debet mutuo dare ; & iſti ſe periculo ſubijcere : ſi id non potuit vitare, non ſolus luat. Sicut fideiuſſionis periculum in æſtimationem deduci poteſt, cui comparatur ex narratorum cauſa mutuare, atque effectu ipſo eſt, *vt inquit Leſſ. n. 6. ſup. d. 13. n. 4.* fideiubere quoddam mutuare.

Ad octauum diſcutiendum eſt an neceſſarium ſit, quod ordinariè non exponitur, & in 19. Quoad VIII. tanta ſumma, & à mercatoribus alijs continuo haberi poteſt, dum exceditur ordinarium capitale, deinde ſi hæc vacans pecunia ſumitur ex capitali Tenentis, art. 1. illius intereſſe eſt poſitum, pro toto Capitali ; ſi verò ex alia pecunia; de ea ad art. 9. dicetur.

Spectat igitur ad nonum pretium aſſecura- 20. tionis. Quod ſi verè præſtare non cogitur Quoad IX. (quia ei creditur) non poteſt ſibi adſcribere, nec ſi à ſe habet pecuniam, eius cauſa quidquam recipere. In gratiam enim Tenentis non aliud hic compenſari poteſt, quam labor recipiendi, & exponendi, & ratio fideiuſſionis, vel aſſecurationis, dum de ſe agit ab obligatione mutuandi ; cuius ſupra mentio abſorbetur vti & alia quæ eod. art. 10. enarrantur. Quia qui commune intereſſe accipit, non debet ſingulos turſum titulos cauſaſque reponere, ne bis idem accipiat : ſed vel ſemel ſingula, vel vniuerſim omnia ex probi & prudentis viri arbitrio ſupputata. *Nauarr. conſ. 1. de vſur. Silueſt. ver. vſur. num. 19. arg. l. opera D. de op. lib.* præterquam quod animaduertendum ſit, quantum ex periculo ibi relato cuiuſque fortunæ adſcribendum ſit, quantumque Tenens ſuorum conditionem noſſe debeat, vt ad 7. diximus. Cæterum pecunia quæ neceſſariò impenditur in proxenetas, qui Mercatores quærunt, qui pecuniam Tenenti mutuo dare velint, ſine damno eius haberi debet. At verò ponatur Tenentis pecuniam v.g. 23000. libras ſæpè non ſufficere, ſed aliquibus annis in menſa erogari; v.g. 50000. aut 60000. libras : cum à pecunia Tenentis iam deducti ſunt omnes ſumptus & onera, & tamen à quantitate ſupercreſcente nihilominus accipiantur 21½. in 100. quo titulo lucrum hoc habetur, quod 12. in 100. ſuperat? præterquam quod quando (quod ſæpè vſu venit) tantum 6. 7. 8. 9. 10. 11. ſoluit, non poſſit ſumere 21. Et certè ſummam alienæ pecuniæ magnam eſſe conſtat, ſi ſalarium proxenetæ ſit 460. libræ ex 2. in 100.

Atque hæc quidem, quamuis facti eſſe quæ- 21. ſtiones aliqua ex parte videantur, atque ad Neceſſario mercatores, alioſque rei nummariæ intelligen- adhibendũ. tes reijciendæ ; diſcutere tamen viſum eſt, quia ius diuerſimodè ex factis his oritur, atque hæc ipſa multis involucris pallijſque obumbrari ſolent, omnia tamen in abſolutione & reſtitutione Tenentium, ſimiliumque vſura- 22. riorum, atque aliàs expendenda ſunt de iure, vt conſtet quantum iuſtè retinere, quan- Etiam in abſolutione eiuſmodi tum reſtituere debeant. quia cap. 2. *de vſur. in 6.* mandat vt plenariè ſatisfaciant, vel caueant. Tenentium.

ant. ſi quantitas eſt certa ; alioquin iuxta arbitrium cautionem recipientis ; *Ipſe tamen*, inquit, *non minorem ſcienter, quam veriſimiliter creditur moderetur ; & ſi ſecus fuerit ad ſatisfa-*
23. *ctionem reſidui teneatur.* Sed multi Epiſcopi in his locis accepta aliqua nummaria compoſitione (quæ ſortè centeſimam partem reſtitutionis non attingat. Mald. in compoſitione Pontificia nimis leuem cenſet reſtitutionem, ſi ex 250. tantum 2. ſoluantur, ego nec 30. puto ſufficere debere, niſi ob paupertatem aut faciliorem conuerſionem, de qua infr.) in vſum Seminarij ſeu alterius piæ cauſæ, abſoluunt.

Ex veriſimili vſurarum æſtimatione.

24. Sed ſemper dubium apud me fuit, an is vſus ſatis firma conſuetudine vel præſcriptione contra conſtitutionem conciliarem munitus eſſet : nam inter plures abſolutiones quas vidi, nullæ antiquæ erant. At dicunt, Romanos ita ſolere. ſed replico : Romanos ſupra legem etiam conciliarem eſſe, non Epiſcopos. Vnde niſi legitimè præſcripſerint hanc facultatem, non eis competit. *Mald. de iuſt. & Rel. tttu.* 4. d. a. Sed nec Romanas literas hactenus vidi, niſi cum ea clauſula : *Iniunctis quæ de iure fuerint iniungenda.* Fortè quod de Iudæis Paul. III. ſanxit, vt ſupra diximus, vt in certis reſtituenda, eis conuerſis relinquantur ; optandum eſſet vt ad alios vſurarios tralatitium fieret, ex eadem cauſſa, vt horum conuerſio facilior foret : ſed eſt aliqua differentia : hi, vt Chriſtiani, credunt illud, *Mutuum dantes nihil inde ſperantes.* Illi adhærent adhuc illi ſententiæ & illius interpretationi prauæ, *non dabis fratri tuo ad vſuram, ſed alienigenæ.* Ob quam licitè putant tanquam bono dolo ab inimico ſe eas accipere : omnes enim alienigenas pro hoſtibus habent, vt animaduertit

Non imaginaria compoſitione.

25. Tacit. *lib. 5. Hiſt. apud ipſos, inquit, fides obſtinata, miſericordia in promptu, ſed aduerſus omnes alios hoſtile odium.* Enimvero numquam ſatis mihi placuit, quod Epiſcopi in abſolutione non curant moneri per proclama ſeu in concione, abſolutum paratum reſtituere, vt incerti creditores quoad repetendas vſuras, iure aut arbitrio ſuo vti poſſint. *Iuxta Syluest. in ſum. de vſur. 6. num. 6.* Quod olim quidem minus neceſſarium, cum liceret ſemper contra promiſſa vſuras repetere. at hi Tenentes ex indulto Principis ita vſuras exercuerunt, vt repetitio non detur. ergo neceſſarium eſt, vt publicè conſtet eos huic priuilegio renunciare, & impedimentum repetitionis tollere. præſertim cum multi priuatim longo tempore ſint abſoluti, antequam publicè ſciatur. Nec mouet quod venditis in menſa pignoribus quotannis, id quod ſupereſt ex pretio deducta ſumma mutuo data, & vſura, ſine proclamate eleemoſynarijs loci detur : quia id fit iuxta indultum Principis, aut ſaltem eo conceditur iſtius reſidui repetitio, ſiue maneat apud Tenentē, ſiue ſequeſtretur apud eleemoſynarios, & hoc notorium eſt ; qui ſuo iure ibi non vtitur, imputet ſibi : alterum eſt contra indultum, & ignotum, vt diximus : vnde creditores ignari ſuo iure fruſtrantur.

præuio proclamate facienda.

Enim verò exercitium menſariorum & graues populo vſuras, propellere cœperunt Montes pietatis, qui in his ditionibus inſtituuntur, Quamuis enim non gratis omnino mutuentur, quia nondum ex donatiuis & eleemoſynis aceruus aliquis pecuniæ (id eſt mons) conflatus ſit ; qui mutuum petentibus gratis omnino erogari poſſit, vt alibi accidit, atque in aliquibus Belgicæ locis : gratis tamen eatenus mutuantur, vt nullum ijs lucrum ex mutuo poſſit accedere, ſed ſolæ impenſæ, ſumptuſque ab ijs repeti qui commodum percipiunt ex mutuo Montium, quos æquum omnino eſt indemnes ſeruari. quod ipſum anno 1617. Archiepiſcopi Mechlinienſis, & Cameracenſis, & omnes Epiſcopi Prouinciæ Mechlinienſis probauerunt, & apertè euincitur ex ratione, qua Leo X. & Concilium Lateranenſe Montes pietatis approbant. Quamuis enim Leo, & Concilium diſertè de ijs Montibus loquatur, qui pro expenſis & ſalarijs miniſtrorum moderatum tantum aliquid accipiunt, de quibus quæſtio erat, vtpotè in Italia iam ante erectis, & à quinque Pontificibus prædeceſſoribus probatis : eius tamen deciſionis Conciliaris ratio & illos aſtruit, qui omnium impendiorum indemnitatem accipiunt, præſertim ex Principum ſupremorum authoritate : qui vt publici mutuatoris officium, vt diximus, ita & inſtar illius hos Montes inſtituere poſſunt, non aduerſante eis inſtitutione Leonis, quippe de illis non agente. 26.

Et in erectione Montium Pietatis.

Quamuis autem horum ratio ad cauſſam publici & iuſti mutui atque contractus ſpectare videatur, donec gratuitæ erogationis plus recipient ; vel nunc tamen participant de ratione pietatis : quamuis imperfectiori modo : ſicut de ſuis Montibus aſſerit Leo, dum ſubiungit *multo tamen perfectius multoque ſanctius fore, ſi omnino tales Montes gratuiti conſtituerentur.* Intereà dum ſumma hæc perfectio refrigeſcente charitate haberi non poteſt : ob nominalem quæſtionem, res ipſa non eſt improbanda. Fatendum enim omnino eſt magno reip. beneficio, vel in ipſis iam principijs media ferè parte minora eſſe Montium ; quam menſariorum Interuſuria, quæ & decreuerunt non nihil, & magis & magis deinceps decreſcent, vel per eleemoſynas, vel alia ſubſidia.

Si quid verò imperfectionis ex ſacto pra- 27.
xim exercitiumque Montium habere aliqui ſibi perſuadeant ; indignari prorſus non debent ; ſed exiſtimare : ſolere pleraque rerum magnarum principia aliquid imperfectionis habere, quæ lambendo abſtergatur. artem vix vllam, inuentionē vix vllam ab origine ſua omnibus numeris eſſe abſolutam : fabricando ſabros fieri. Facta infinita ſunt, atque in illis labi humanitas poteſt. Pia tamen intentio Principū ſemper eſt, & iuſta vt maneatur intra præſcriptum regulæ, vt ſola indemnitas exigatur, cuius ſupputatio in ſacto conſiſtit. Multo minus indignari quis debet, ſi alius quiſpiam inſtitutū hoc praximque Montium examinarit, neque examinatū ipſum exercitium, examinandum-

ǫue ſemper, reliquerit ijs tantum ad quos ſpectat, ſed in eo ſuum ſtudium explicare voluerit: ſi in ipſa Italia, Pontificumque conſpectu, poſt approbationem Montium pietatis à Paulo II. Sixto IV. Innocentio VIII. Alexand. VI. Iulio II. factam, non deterriti ſuere plures ſcriptores, quo minus illorum rationes examinarent, quin & reprobarent. Quos tamē Leo X. & Conc. Latera. non ideo indigna cenſura notauit, ſed è contrario laudauit his verbis; *Alterum quidem partis iuſtitia zelum; alterius pietatis, & veritatis amorem; vtriuſque vero partis ſtudium commendantes* &c. præſertim cum ipſe Leſſius, qui Apologiam pro his Montibus ſcripſit; *Appendicem ſcilicet ad dub. 23. cap. 20. lib. 2. de iuſt. num. 42.* dum hos Montes negat improbari. fatetur tamen non probari à Leone X. & Conc. Later. vtpotè de quibus tunc non fuerit quæſtio, ſed relinqui naturæ ſuæ, adeoque indeciſæ quæſtioni. Manet tamen in hac materia mutui & Montium probata à Pontifice & Concilio ratio, vt mutuatarij teneantur ad onera mutuationis: moderata quidem & neceſſaria, vt loquitur Pontifex, non quæ manu quaſi regia erogantur, vt velle ſolent Principes debitum ſolutione excedere; quod de alieno & pauperum quidem non ęquè poſſunt aut volunt. Poſſunt Principes tanquam tutores curatoreſuè reip. & in quibus eminenter continetur ſubditorum conſenſus, ſtatuere id, quod publicæ vtilitati aut neceſſitati iuuandæ opportunum videtur: *l. 4. c. ex quibus cauſis maiores. Vbi gloſſ. l. remp. C. de iure reip. lib. 11. leſſ. vbi ſupra num. 49.* adeoque vbi commodior ratio non ſuppetit, ſtatuere, vt à Monte ad cenſum reditumuè ſumatur tantus pecuniæ aceruus, quantus indigentiæ eius reip. ad mutuationem videtur neceſſarius, & à mutuarijs exigatur annuum cenſuum & redituum onus. Quod etiam punctum à dictis Prælatis fuit probatum. Nolim tamen etiam omnino reprehendere, dum aliter Mons erigi, aceruus pecuniæ congeri, ac ſors erogandа haberi nequit, quod eam aliqui per ſortilegia conficiant: dūm eorum ſine fraude conditiones in aperto ſunt, & quiſque videt quantum pietati, quantum fortunæ, ex pecunia, quam confert, committat ac dedicet. Nempe neque argui pietas, neque aleæ venditio, emptiouè, poteſt. Eum porro conficiendæ pecuniæ modum perquam facilem eſſe, minimeque grauem non conquerente ſed applaudente paſſim populo inſtitui; docent nos erecta tota Batauia cæteriſque prouincijs confederatis ſeminaria, ſimiliaque loca. Neque porro pigere, pudereuè nos debet virtutem aliquam ſeu moralem ſeu politicam vel ex hoſte diſcere. Et quia mox diximus in his Principes populi conſenſum eminenter continere, ex eoque intelligi ſtatuere; *Leſſius d. num. 49.* omnino ſi facilior, leuior, ſine vſurarum cenſuumque onere, eadem habendi ratio ſuppetat, ſeu iam dicta, ſeu alia; annè impedita, grauis, vſuriſque aut canonibus oneroſa, ex populi aſſenſu ſatiuſque iniri cenſebitur?

DE CRIMINE FALSI.

QVi falſam qualitatem impetrantes, aut conditionem mentiuntur, carent fructu impetrationis. *Innoc. VIII. Conſt. ref. P. Matth. S. D. l. 5. titul. 9. cap. 1. 3.* & qui ſuppoſitis perſonis ad examen beneficium impetrant, excommunicantur à Paul. IV. *ibidem cap. 2.* Vt monetæ aureæ roſores vltimo ſupplicio ſubduntur, ſic & argenteæ tonſores puniri mandat Pius V. *Conſt. ref. P. Matth. l. 5. t. 14. c. 1.* In his ditionibus oleo bullienti immerguntur.

Falſarios c. ad audientiam *ext. de crimine falſi* charactere in fronte notat, obtinetque in Gallia contra *l. ſi quis in metallum C. de pœnis. Bugn. leg. arb. l. 1. ſat. 99.* etiam abſciſſio manus, & exilium, & arbitraria pœna alia hic irrogatur.

DE SORTILEGIIS.

VT iure diuino & humano omnes ſuperſtitiones, ſortilegia, & Magiæ inhibitæ ſunt: ita prudenter admodum pro religionis & Reip. ſtatu conſeruando, iam olim pijſſimi Belgarum Principes edictis ſuis ſanxerunt, vt ij qui ſub vulgari Ægyptiorum (de quorum in Europam aduentu vide Paſquier *Recherches l. 4. c. 17.*) nomine vagantur, † ex his ditionibus ſemper exterminarentur. Ac I.
deinde glorioſæ mem. Carolus V. Imperator eiuſque filius Philippus Hiſpaniarum Rex, edictis ſuis *datis 15. Febr. 1537. & 2. Septemb. 1560. & in add. 2. ad latum intr. Brab. art. 6.* ſub pœna confiſcationis corporis & bonorum huiuſmodi hominibus eorumue aſſeclis, quiue ſe tales dicerent, aut eorum habitu vterentur, vetuerunt ne in his ditionibus ſuis verſarentur. Denique idem Rex ordinatione ſua ad Epiſcopos omnes & Concilia miſſa cum mandato eam publicandi, quæque extat in ſynodo vltima Antuerp. admodum ſeuerè mandat, vt omnes iudices & officiarij, Eccleſiaſtici, & ſæculares, omnes diuinatores, aruſpices, magos, & ſuperſtitiones exercentes, curent eliminari, ſeu ſeuerè coerceri; cum ea clauſula, vt quiſque fungatur ſuo officio, *à peine d'en prendre aux defaillants, & que partant chacun ſe garde autant quil veut euiter l'indignation de Dieu, & de nous.* Tandem *& in edicto ad ſynodum Prouinc. Mech. ann. 1607. articul. 13.* Principes noſtri mandant huiuſmodi augures extra prouincias ſuas relegari, & graues mulctas indici eos conſulentibus; & *art. 14. ibid.* eam regis ordinationem executioni mandari. Quanquam ex Concordatis Brabantiæ vt & ex Galliæ Senatuſconſultis hodie, etſi olim ſecus, *Choppin. de ſac. pol. l. 2. tit. 2. num. 11.* ad ſolos ſæculares §. *de criminibus, ſortilegijs, &c.* horum criminum correctio, & cognitio remiſſa eſſet. Niſi quando fieret per inue-

Edictis in Belgio coercitæ Ægyptiacæ.

inuocationem dæmonum, aut abnegationem fidei; quo caſu tanquam hæreſim ſapientia ad Eccleſiaſticos iudices ſpectant: id enim hæreticum eſſe declarauit *Sixtus IV. & Alexand. VI.* Eam cognitionem Inquiſitoribus demandauit Leo X. *Conſt. ref. P. Matth. S. D. l. 5. tit. 12. c. 5. 6.* Et maximè puniri debent, qui morbos, grandines & auras læſiuas ſterilitatem hominibus, vel pecoribus procurant, & maribus vel fœminis actus coniugales impediunt, ſeu ligulam ſtringunt, vt vocant. *Innoc. VIII. apud P. Matth. ibidem cap. 4.*

2. Iudiciariam aſtrologiam † præclara ſanctione damnauit Sixtus V. *quam refert Quar. V. Aſtrol.* ſcilicet quæ neceſſitate cogere non autem inclinare homines, qui ſibi ſuoque arbitrio, appoſita aqua & igni, relicti ſunt; docet: quo ex genere eſt illud Lyrici:

Damnata iudiciaria aſtrologia.

Quem tu Melpomene ſemel
Naſcentem placido lumine videris;
Non labor Iſthmius
Clarabit pugilem, &c.

Non autem damnatur ars bucolica, nautica, ſimileſque quæ ex naturalibus affectionibus influentibus in ſublunaria iudicant, iuxta annuas ephemerides. Modo ſe non extendant vltra Mathematicæ limites. vt Chaldæi, qui Pompæo, Cæſarique prædixerant eos non niſi in ſenectute, niſi domi, & cum nominis claritate morituros. *Choppin. de ſac. pol. lib. 2. tit. 7. n. 23.* Qua de re tota ſortilegiorum, & quæ eo ſpectant, latè Farin. *in tract. de hæreſ. quæſt. 181.*

DE CLERICO VENATORE.

VEnatio clericis eſt prohibita, *c. 1. de clerico venat.* & ſyluaticæ vagationes. *c. 2. ibid. c. 1. de Cler. vel venat.* quos canones malè aliqui dicunt vſu abrogatos. *vt diximus ſup. de vit. & honer. cler.* Panormitanus tamen *in d. c. 5. de Cler. venat.* modeſtam venationem etiam cum canibus recreationis cauſa admittit. *Diana etiam p. 3. t. 6. r. 19.* clamoroſam, cum retibus, laqueis, canibus: dummodo non frequentem aut ſcandaloſam, à mortali excuſat: modeſta videtur perdicum, cuniculorum, leporum, & ſimilium non ferocium animalium, ſi abſit cornu, clamorque virum, clangorque tubarum. qui ferè non poteſt eſſe ſine ſcandalo. cæterum venatio ferocium animalium, aprorum, ceruorum, bubalorum, taurorumque ſilueſtrium nullatenus clericis licita videtur, per dictos canones, & cauſas ob quas iure prohibita ſunt torneamenta, & agitationes taurorum, & propterea Concilium *Trid. ſ. 24. c. 12. §. veſtitu.* non malè videbitur accipi poſſe iuxta hanc diſtinctionem: dum non ſimpliciter, ſed ab illicitis venationibus clericum iubet abſtinere. & ſic accipiendum c. 1. *d. 34.* quod iubet abſtinere ab immoderata omnium beſtiarum, & volucrum venatione.

DE MALEDICIS.

QVi ex temeritate † vel inſania maledicunt, non puniendi, ſed miſerandi, vel contemnendi ſunt. *l. vn. C. ſi quis Imperatori. Tacit. l. 4. An. Ipſe Diuus Iulius, ipſe Diuus Augustus & tulere iſta, & reliquere, haud facilè dixerim, moderatione magis an ſapientia: namque ſpreta exoleſcunt: ſi iraſcare; agnita videntur.* Vnde ad hanc rem appoſitè & prudenter Demoſthenes dicebat, cauendum ab eo certamine, in quo victus ſemper victore eſt potior. Pulchrè, Liuius *lib. 5. dec. 5. Superbiam verborum præſertim iracundi oderant: prudentes irriderent; vtique ſi inferioris apud ſuperiorem eſt, capitali pœna nemo vnquam dignum iudicabit. Id enimuero periculum erat ne Romanos Rhodij contemnerent. etiam Deos aliqui verbis ferocioribus increpant, nec ob id quenquam fulmine ictum audimus.* Cæterum quantum ad ſuperos ſpectat, id prophanè dictum eſt; quantum ad mortales, non omnibus *robur & æs triplex circa pectus eſt*: nam Eccleſ. 1. cap. 7. *calumnia, inquit, conturbat ſapientem, & perdet robur cordis illius.* Vnde oportet, vt dum priuatim laboratur, publicè inſurgant leges. 1.

Maledici temerarij miſerandi, non puniendi.

Et blaſphemo † quidem in Deum aut Sanctos, vt impunitus non ſit, ſpecialem pœnam præſcripſit Gregor. IX. *cap. 2. hoc tit.* præter mulctam, & ſeptem diebus Dominicis præ foribus Eccleſię ſtaret, pallium & calceamentum non habens, ligatus corrigia circa collum, ſeptem ſextis ferijs ieiunet in pane & aqua, & eleemoſynas faciat. Leo vero X. Iulius III. Pius V. *vt eſt apud Quar. & Serol. V. blaſphemia.* etiam contra blaſphemos alias ſanctiones ediderunt. Carolus V. prima vice blaſphemis pecuniariam pœnam pro arbitrio iudicis imponi iuſſit, 2. publicæ ignominiæ exponi, *quod vocãt piloriſari*, 3. fuſtigari, & banniri, vlt. Nouemb. 1517. Sed 5. Ianuar. 1518. id mitigatum, vt prima pœna ſit 60. ſol. fl. ſecunda duplum, tertia triplum, & carcer ſex dierum in pane & aqua, quarta piloriſatio duarum horarum; & ſi grauiores fuerint blaſphemiæ, ad negandum v. g. Deum, aut ſimiles, carcer erit vnius menſis; prout etiam qui improba iuramenta, aut periuria committent, arbitrariè puniri debent ſine diſſimulatione 7. *Octob.* 1531. 2.

Non blaſphemi.

Clemens III. *in cap. 1. h. t.* ſeuerè compeſci † mandauit clericum, qui ipſi maledixerat: ſed dicit id eum feciſſe in depreſſionem officij, & ne de cætero contra Eccleſiam Romanam alij in ſimilia prorumpant. laborat ergo non de perſona, ſed de ſtatu: eſt enim Chriſti, *Beati eſtis cum maledixerint vobis homines.* 3.

Maledici præmeditati cum animo iniuriandi, plectendi,

Alioquin nihil pro ſe noui iuris Clemens ſtatuit: quippe Conc. Carthag. 4. ſtatuerat, vt clericus maledicus degradaretur, *c. Cleric. maled. 46. diſt.* Cum eo tamen temperamento, quod *c. ſi quis ſacerdotum 11. q. 1.* H. Caniſ.

*in ſum. Inc.can.l.3.tit.22.in not. ex gloſſ. & Panor.*addit.

4\. Accedentibus circumſtantijs præſertim aggrauantibus.

Cæterum falſa crimina † de aliquo ſpargere, iniurias inſerre coram vel abſenti, libellos famoſos ſeminare, nunquam impunitum fuit,& vtinam hoc ſæculo paulò ſeuerius caſtigarentur mendaces detractores. Certè Pius V. detractores, libellos famoſos, vel literas indices aliquorum falſorum criminum alicui ſcribentes, omnibus pœnis à iure conſtitutis ſubijci vult. Greg. XIII. ad infamiam & triremes condemnari. *Conſt.ref.P.Matth.S. D.l.5.t.5.c.*12.& ſenatus Allobrox, *teſte Fab.* in *Cod.l.9.t.*23.*def.*1. calumniatorem deferentem aliquem capitalis ſceleris, capitaliter damnandum fuiſſe; ſed quia ipſe ſe detexerat, mitius plexum, irrogata infami palinodia, cum fuſtigatione, reſte collo inducta. Non vbique neque contra omnes hæe exercentur, magno bonorum malo.ſed fortibus viris.contra morſus huiuſmodi ſcorpionum,

—hic murus aheneus eſto,
Nil conſcire ſibi—

quodque tametſi mille oblatrent gannones, ſeu gançones,

Dignum laude virum Muſa vetat mori.

Boëtius l. 1.de Conſol.benè eos ita ſolatur. (Itaque nihil eſt quod admirere,ſi in hoc vitæ ſalo circumſtantibus agitemur procellis, quibus hoc maximè propoſitum eſt peſſimis diſplicere. Quorum quidem tametſi eſt numeroſus exercitus, ſpernendus tamen eſt; quoniam nullo duce regitur, ſed errore tantum, temerè ac paſſim limphante raptatur. Qui ſi quando contra nos aciem ſtruens valentior incubuerit, noſtra quidem dux philoſophia copias ſuas in arcem contrahit: illi verò circa diripiendas inutiles ſarcinulas occupantur; at nos deſuper irridemus viliſſima rerum quæque rapientes: ſecuri potius furioſi tumultus, eoque vallo muniti, quo graſſanti ſtultitiæ adſpirare fas non ſit.)

DE CLER. EXCOMmunicato, depoſito, interdicto miniſtrante.

DEpoſitus ſuſpenſus celebrans corripitur, & excommunicatur: excommunicatus celebrans perpetuo deponitur: *c.1.2.3.6.h.t.* beneficio priuatur *c.6.* illius incapax redditur *c.7.* niſi tempore collationis abſoluatur.*c.*8. ignarus tamen celebrans excuſatur.*c.9.* non item gnarus vel per ſolam famam *c.5.h.t.*multo minus ſpe veniæ id committens. *ibid.* huiuſmodi enim fiducia aggrauat delictum.vnde & qui impetrant literas ſuper impedimento conſanguinitatis, non aliter diſpenſari iubentur, quam ſi iurauerint, ſe non ſpe diſpenſationis facilius impetrandæ carnaliter fuiſſe commixtos. quod ſi clericus depoſitus excommunicatuſque cohiberi per Eccleſiam à miniſterio non poſſit,brachio ſeculari implorato in exilium mittitur. *d.c.2.h.t.* vtique vbi ex loci conſuetudine (vti deſumptum eſt illud caput ſecundum ex Concilio Antiocheno) huiuſmodi imploratione eſt opus. ſic & in *c.cum non ab homine.x. de iudic.* ait deputandum exilium,vel aliam legitimam pœnam infligendam,cum Eccleſia non habet vltra quod faciat.quamuis diſtrictionem perſonarum iure fieri ab Eccleſiaſtico ſatis inſinuet Trid. *ſ.*25. *c.*3. ſed tamen d.c.2.quam d.c.cum *non ab homine* loquitur: vbi Epiſcopi iudicium contemnitur; adeoque facto & manu militari eſt opus. Denique ſi interdicti miniſtrant numero multi, atque vltra quadraginta, præter authores, cæteri propter multitudinem mitius puniuntur. *c.4.h.t.* vt fieri vidimus in interdicto Veneto.

DE CLERICO NON ordinato celebrante.

CLem.VIII.*Conſt.Inc.etſi,1,Decemb.1601.* decreuit,eum, qui non ſacerdos miſſam celebrauerit vel confeſſionem ſacramentalem audierit, ab Eccleſia abijciendum, & ab ordinibus, ſi quos habet, ritè degradatum, curiæ ſæculari tradendum eſſe,& debitis pœnis plectendum. Vbi non comprehenditur ſacerdos ſine iuriſdictione confeſſiones excipiens: ſed tamen ob graue ſacrilegium, quod non longè ab altero reatu abeſt, ſeuerè æquus iudex arbitrariè puniendum cenſebit.

DE CLERICO PER ſaltum promoto.

CVm promotis per ſaltum Epiſcopus ex legitima cauſa poteſt diſpenſare, modo non miniſtrauerint. *cap.14.ſeſſ.23.Trid.*Si porro miniſtrauerit, functiones ſuſcepti per ſaltum, aut omiſſi ordinis, ſiue ſacri, ſiue minoris exercendo, eget apoſtolica diſpenſatione *citati à Barboſ.in Collect. DD. ad Conſ.Trid.23. c.14.n.*9.10. ſed quoad ritè ſuſceptos non ſuſpendi, nec eos exercendo fieri irregularem docent citati.*ibid.num.*5.6. ſaltum hic accipimus, ſiue plures ſiue vnicus ordo omiſſus fuerit, diſpenſationemque eo tantum ſpectare, vt omiſſum recipiat,in eoque miniſtret;atque vlterius exinde aſcendat: non vt aſcendere, ſine præuio regreſſu ad omiſſum poſſit. *ibid. num.*7.8.

DE

DE EO QVI ORDINES furtiuè ſuſcepit.

HVnc Concil. Trident. *ſeſſ.23.cap.*8. ſuſpenſum eſſe vult ab executione ordinum, quamdiu Ordinario ſuo videbitur. Agit autem is locus Concilij de eo, qui irrepſerit ad ordinem ab alieno Epiſcopo ſuſcipiendum. ſi proprium deceperit, poterit is diſpenſare; ſed ſi præmiſſa fuerit anathematis comminatio, ne quis ſurrepat; papa tantum diſpenſat. *c.* 1. 2. *&. x. h.t.* quoniam verò ea comminatio ex ritu Pontificalis præmitti nunc ſemper debet, vix erit, vt ſine diſpenſatione Pontificia aut pœnitentia in monaſterio acta. *d.c.*2. 3. furtiuè promoti iuuare poſſint. neque d. §. *quod ſi quis* propriè de furtiuè promotis agit; ſed de ordinatis ab alieno Epiſcopo ſine dimiſſorijs: aut, (ſi reſcriptum aut priuilegium habeant) commendatitijs proprij.

Ediderat, Sixtus V. conſtitutionem in *c. ſanctum* 9. *Iun.*6.4. ſatis rigidam aduerſus clericos malè promotos, & promouentes: ſed Clemens VIII. *prid. Cal.Mart.*1595. ad terminos ſacrorum canonum, Conc. Trid. & Pij II. conſt. *in c.cum ex.* & pœnas reduxit. exceptis ijs, quæ tangunt ſimoniacè ordinatos, & ordinantes.

DE EXCESSIBVS Prælatorum.

ALiquando excedunt Prælati, dum non omnes expendunt illud Gregorij homil.9. in Euangelia. *Dum augentur dona, rationes etiam creſcunt donorum: Tanto ergo eſſe humilior atque ad ſeruiendum Deo promptior quiſque eſſe debet ex munere, quanto ſe obligatiorem eſſe conſpicit in reddenda ratione.* Si enim ſolum naturæ fluxum ſequimur, facile incidimus in illud Taciti, *lib.* 1. *hiſtor. Veſpaſianus ſolus omnium ante ſe Principum in melius mutatus eſt.* Excedunt Epiſcopi ſi intra terminos ſe non contineant, ſed in aliena diœceſi Pontificalia exerceant: *contra c.5.ſ.6. Conc.Trid:* ſine ordinarij loci licentia. ſub quo decreto & Archiepiſcopos contineri diximus *ſup. de off. ord. n.*18. niſi cum viſitata ſua diœceſi, cauſa cognita, & probata in concilio prouinciali *ſ.*24. *c.*3. *Concil. Trid.* & ſuffraganeos viſitant, aut per appellationem officia ab Ordinarijs perperam negata ſupplent.

Neque priuilegia aliqua in contrarium ſuffragantur, ſed ſola licentia ordinarij loci quamuis exemti, dummodo non nullius, nam tum ad Loci ſuperiorem, quaſi Epiſcopalem iuriſd. habentem licentiæ conceſſio ſpectaret. eaque ad ſubditos ordinarij tantum: inter quos, & familiares illius triennales, ſub cautione *c.*23. *ſ.*9. *Trid.* porrigi poteſt: ita vt alterius diœceſis ſubditi non ordinentur, niſi fortè ordinantis, aut accedentibus aliorum dimiſſorijs. Ne quidem habentes à Pontifice facultatem promouendi à quocumque. *iuxta c.*11. *ſ.*7. *Trid.* ne quidem ad tonſuram, aut vt criſmate confirmentur. quin nec miſſam poſſunt celebrare pontificaliter cum mitra & baculo, & ſolemnem benedictionem dare, ſine eadem licentia. quæ & poſt mortem dantis expirat. quod nec abbatibus licèt habentibus vſum mitræ, ſine ordinarij licentia, aut S. Pontificis Indulto. Epiſcopi tamen in locis exemtis ſuæ diœceſis poſſunt & baldachinum ibi erigere, & honorificis iuribus vti. quamuis enim ipſe textus *d.c.*5. *ſ.* 6. de ordinibus in primis agat: vt patet in fine vbi ordinanti pœnam ſuſpenſionis ab exercitio Pontificalium & ordinatis ab executione ordinum ipſo iure diſertè infligit: tamen initio generatim pontificalia (quorum nomine quæ inſuper veniant habet gloſ. *in extrauagant. ſuſcepti. v. pontifical. de elect. Barboſ. de off. & pot. Epiſc. p.*3. *all.*1 1 1. *num.*33.) prohibet, ita vt Eccleſias, altaria conſecrans, ſimiliaque exercens comprehendatur. *de quibus omnibus citati à Barboſ. in Collect. DD, ad d. c.*5. *ſ.*6. *Trid.* Exceſſus nonnunquam circa beneficiorum vniones contingit, dum Prælati facultates ſuas egrediuntur, vel ſubditi earumdem vnionum tenores. Quæ autem beneficia & qualiter Prælati vnire queant, nequeantque vigore Con. Trid. tradit Riccius *in prax. vnion. dec.*486. *& ſeq.*

Ordinario † petenti literæ quarumcumque vnionum exhibendæ ſunt, & per ſubreptionem obtentæ, à quadraginta annis irritæ declarari poſſunt: & exinde conceſſæ nondum ſortitæ effectum aut deinceps concedendæ, niſi ex legitimis cauſis (vocatis quorum intereſt) coram Ordinario verificandis, ſubreptitiæ præſumuntur, & viribus carent. *c.*6. *ſ.*2. *Trid.* 2. Vniones reſcindendæ.

Vbi computari 40 an. debent à die quo Conc. Trid. authoritate Romani Pontif. eſt promulgatum; *Azor. Inſtitut. Mor. p. ſecund. l.* 6. *cap.*28. *qu.*22. Cong. Concil. *in Epiſtola ſua ad D. Ioan. Miraum Epiſcopum Antuerp.* 10. *Martij* 1608.

Si porrò literæ vnionis non extare dicantur, conſueuerint tamen beneficia v.g. duæ parochiæ per annos 40. tanquam vnitæ ſine diſpenſatione conferri, earum ſub hoc modo poſſeſſor non eſt moleſtandus. *Sac. Cong. apud Serol. V. vnio* §.6. Porrò ordinarijs reuiſio ea remittitur, & declaratio, non ergo viſitatoribus regularibus competit. ordinarijs confirmatis, & ſi nondum conſecratis. Capitulis etiam ſede vacante. dummodo ſedi nihil detrahatur: *vt in c. ficut vnire x. ne ſede vac.* legatis à latere: inferioribus prælatis quaſi Epiſcopalem iuriſdictionem habentibus. *citati à Barboſ. in collect. DD. ad c.*6. *ſ.*7. *Trid. num.*4. 16. 17. 18. an vicarijs generalibus? ijdem *num.* 15. ſpecialiter mandatum exigunt. *ſed nos latius ea de re agimus in Conſult. canon.* ſortitæ autem vniones effectum cenſentur, capta in vim illarum rei vnitæ poſſeſſione. *Citati ibid. num.* 9. Probanturque inſtrumentis etiam enun-

ciatiuis, & diuturna poſſeſſione, *ibid. num.* 29.3.

Legitimas porrò & rationabiles cauſas requirit d.c.6. & formam: vt vocatis ijs quorum intereſt, eæ verificentur. Legitimæ ſunt quæ à canonibus probantur: vt neceſſitas, & vtilitas. *c. expoſuiſti x. de præb. c.1. de reb. Eccl. non alien.* neceſſitas eſt, ſi beneficium miniſtro alendo non ſufficit: *d.c. expoſuiſti c.6. ſ.21. Trid.* deſtructio hoſtilis: *c.2. de rel. dom.* populi iactura: *c. ad audient. & 2. eod.* Vtilitas; quando beneficia pro onerum ratione quidem ſufficiunt, ſed ob fructuum tenuitatem non ſe offerunt, qui appetant. *d.c. expoſuiſti. c.1. ne ſed vac. in verb. ne plus ſeruiſſe perſona quam Eccleſia videremur.* ergo vt Eccleſiæ ſponſus aliquis inueniatur, tali vnione dotanda eſt, ſicut ob ſimilem cauſam diſpenſari ſolet in matrimonio carnali.

Forma autem hic præſcripta, & in Regula 13. Cancellar. (quæ etiam vniones, ſuppreſſiones & dimembrationes irritat, quæ non ſunt factæ ad Trid. præſcriptum) vt fiant vniones *vocatis quorum intereſt & cauſis verificatis coram loci ordinario.* Verificari ergo debent cauſæ: alioquin vniones in contrarium per ſubreptionem obtentæ præſumuntur, inquit, d. cap. 6. *in fin.* eas allegans ergo probare debet. *Garz. de benef. p. 12. cap. 2. num.* 120. niſi ordinarius in inſtrumento memoret ſe vocaſſe eos, quorum intereſt, & coram ſe cauſas eſſe verificatas *idem num.* 121. Vocari debent quorum intereſt, etiam ex iure communi: *clement. vn. §. ad hæc de ſtat. monach.* ij ſunt collatores: patroni: *c. ſuggeſtum de iur. pat. clem. fin. de reb. Eccl.* populus: *Rota apud Garz. d.c.* 2.219.220. *Clem. 2. de reb. Eccl. non alien.* quorum tamen non omnium conſenſus requiritur: ſed & quorum requiritur, rei peractæ poteſt accedere. *citati à Barboſ. in Collect. DD. ad d. cap. 6. Trid. n. 19. & ſeqq.* audirique poteſt, & debet quicumque ob publicum, aut priuatum intereſſe vult audiri. *Vid. conſult. can. noſtram 7. h.t.* eaque forma non ſeruata, aut cauſa falſa exiſtente, vnio aut nulla eſt, aut ſanè annullanda. ſed & verus valor eſt exprimendus. *de quo late d. conſ. 7.*

Addit d.c.6. exceptionem aduerſus ſubreptionis præſumptionem, & nullitatem, *niſi aliter à ſede Apoſtolica declaratum fuerit*, cui, cum habeat in rebus ſpiritualibus plenitudinem poteſtatis, obſequendum eſt. ideoque. ſi apparet de enixa eius voluntate, non erit locus regulæ d.c.6. quemadmodum factæ ſunt erectiones nouorum Epiſcopatuum, in Belgio: plurimæque in ijs vniones, dimembrationes, ſuppreſſiones: ſupplendo quoſcumque iuris & facti defectus: & derogando huic regulæ de commiſſione ad partes danda, & vocandis quorum intereſt, ſublataque aliter iudicandi facultate. quæ tamen clauſulæ in communibus negotijs, & ſi aduerſarium; non æquè tamen ordinarium excluderent: *Citati ibid. num.* 10.

2. Porrò Ordinarius non † poteſt in vim cap. 18. ſ. 23. etiam Seminario vnire ea beneficia, quorum collatio ad eum ſpectat, *ex Cong. Concil.* fortè quod alioqui in hujuſmodi alienatione nullus ſuperior alienantis interuenire videatur, ſicut Epiſcopus interuenit in ijs, quæ ſunt alienæ collationis: eadem enim ſolemnitas requiritur in vnione beneficiorum ſeminario facienda, quæ requiritur in detractione fructuum ex alijs beneficijs; argumento dictionis *nec non* hic poſitæ, quæ habet vim copulatiuæ. *Gonz. ad R. 8. Canc. gl. 3. nu. 4.* Quamuis autem Cong. *vt dixi* 21. *Sept.* 1591. ita declaraſſe dicatur. tamen c. ſicut *vnire ext. de exceſſ.* indiſtinctè loquitur, neque Conc. Triden. textus liquido aduerſatur, & vſus ac praxis magis hic indiſtinctè procedit. Concilium Conſtantienſe & Reg. 12. Cancell. generaliter vnionibus quæ non fiunt auctoritate Conc. Trid. repugnat, ſed tamen facultatem à iure competentem, dum ex legitimis & rationabilibus cauſis, à iure vel Concil. probatis proceditur, non deſtruit omnino.

Epiſcopus non poteſt vnire beneficia ad ſe ſpectantia ſeminario.

Sine fraude futuro Seminario ſicut fructuum detractio, ita & vnio beneficiorum fieri poteſt ad Collegij fabricam Inſtituendam, & cætera quæ Conc. *ſeſſ. 23. cap. 16.* decernit modò reipſa omnia detracta & vnita ſine fraude impendantur, aliter enim ſine ſumptu, adeoque cenſu inchoari non poteſt. *late Gonz. ad Reg. 8. Canc. gl. 5. §. 7. num. 68. & ſequen. vſque* 109.

Vnio ad vitam dumtaxat à Concil. Trid. *ſeſſ. 7. cap. 4.* prohibetur, adeoque beneficiorum incompatibilitatem non auſert: vt olim. *Garz. de benef. c. 5. §. 2. n. 219. p. 11.*

Vnionem ex vi Conc. Trid. *ſ. 22. cap. 5. ſ. 23. ca. 18. ſ. 24. cap. 15.* non impedit reſeruatio aliqua, iuxta eadem decreta, modo vnio fiat ante vacationem. *Garz. de benef. cap. ſecund. §. 1. num.* 101. *p.* 102. ſeu potius collationem: quia textus Concilij reſeruata vniri permittens etiam ante vacationem per verbum *etiam* ſignificat, multo magis data vacatione permitti.

Curatum beneficium vniri non debet, niſi forte vni alteri pauperi curato, vt inde ſufficiens competentia aſſignetur vni. ita Concil. Prouinc. Mechl. *anno* 1607. à Sede Apoſtolica confirmatum. quod ipſum Choppin. *refert. l. 2. ſac. pol. c. 6. num. 14.* edicto Bleſenſi *art.* 22. 23. cautum. Conc. Trid. *ſ. 21. cap. 5.* Nec regularia curata, neque diuerſarum dioceſeon *Trid. ſ. 14. c. 9. ſ. 24. c. 13. §. in vnionibus.* Quod olim fieri poterat. *Gonz. d. l. gloſſ. 5. §. 7. nu.* 61. nec pars fructuum curati. *Iuxta cap. 16. ſeſſ. 25. Trid.* nec dignitates, canonicatus, & præbendæ Cathedrales, ac monaſteria. *ſeſſ. 24. capit. 13. ſeſſion. 6. capit. 6. ſeſſion. 25. capit. 9. in fin. Gonz. al. dict. loc. gl. 5. §. 7. nu.* 63. nec beneficia libera beneficijs patronatus vniri poſſunt. *ſeſſ. 25. cap. 9.* Quia autem vnio fieri poteſt, vt prouideatur beneficio curato pauperi *ca. 5. ſ. 21. Conc. Trid.* ſicubi Archipresbiteratus indotatus eſt, cum habeat curam animarum, *c. 1. & 2. ext. de off. Archipreſ.* beneficium ſimplex ei vniri poteſt. *Vide quæ diximus in conſult. can.* 1.2.3.4.5.

3. Curatum non niſi alteri curato pauperi vniri poteſt.

Sed *ſeſſ. 24. cap. 15.* permittitur Epiſcopis vnire 4.

Simplex

poteſt tenui præbendæ Cathed.

vnire præbendis Cathed. tenuibus beneficia alia: ſed loquitur tantum in præbendis, vt propterea locum non habeat in fabrica, ſacriſtia, capellanijs, nec menſa Capitulari: non enim datur facultas vniendi menſæ Capitulari, ſed ſingulis præbendis tenuibus & ita fuit à Cong. declarata nulla, vnio facta menſæ Capitulari etſi tenui. *Ganzalee ad Reg. 8. Canc. gloſſ. 37. num. 25.* quia aliud eſt Capitulum, aliud ſinguli de Capitulo. vnde fit vt debita menſæ Capitulari cedant ijs, qui in Capitulo ſunt tempore ſolutionis, non qui erant tantum tempore ceſſionis debiti, vt *ibid. num. 27.* quia Capitulum ſemper eſt idem. *l. proponebatur, D. de iudi.* Attamen tenuibus præbendis non tantum, ſed & menſæ capitulari iure poſſe vniri ſimplicia beneficia conſtat *ex c. expoſuiſti in V. Eccleſia tua. x. de præb.* quo reſpexiſſe potius, quam derogaſſe cenſendum eſt Concilium Trid. *ſ. 24. c. 5.* atque hæc in locis inſignibus. Inſignia dicuntur ex arbitrio iudicis, æſtimatione populi, ac magis principis; excellentia loci Eccleſiæ, ſubiecta materia. *vt hæc aliaque id genus plenius enarrauimus h. t. in Conſult. canon. conſul. 6.* Hinc Concil. Trid. *ſeſſ. 24. cap. 19.* dum decernit vt nemini expectatiuæ dentur, vel mandata de prouidendo: & vt ſub eo comprehendantur collegia & vniuerſitates, ſubiunxit verba, *etiam collegijs, vniuerſitatibus & ſenatibus*, quæ alioquin non fuiſſent comprehenſæ: vt in materia iuris patronatus pro diſpoſitione *capit. 9. ſeſſion. 25.* refert Cardin. declaraſſe idem Gonzales *ibidem num. 22.*

An in nobilium canonicarum collegijs tenues ac frequentes præbendas habentibus locus ſit vnioni beneficiorum ſimplicium, latè quæſiuimus *h. t. in Conſult. canon. conſult. 17.*

Permittitur *ſeſſ. 23. cap. 18.* Trident. vniri
5. ſeminario vacatura per reſignationem † ſimplicem, non per conditionalem, ſcil. in fauorem tertij, & non aliter, ſeu ſub reſeruatione penſionis aut ſimili. ſic nec locum in his habet *cap. 18. ſeſſ. 24.* vt taliter reſignata per concurſum prouideri poſſint, vti nec taliter vacantia debentur in Gallia graduatis. *Gonzal. ex Cong. Card. ad R. 8. Cancel. gloſſ. 14. num. 10. 11. 13. 14.* vt hodierna iura accipienda ſint. iuxta noſtros mores. nam olim, vt habet Pariſ. *de reſig. l. 1. quæſt. 2.* ante tempora Alexand. III. Innocen. III. Bonifac. VIII. Clemen. V. quando compilatæ fuerunt Decretales & Clementinæ, nondum inuentæ erant huiuſmodi conditionatæ reſignationes, vnde in illis nulla mentio. Poſterior ætas ſemper magis flacceſcit, &, ad ſacra etiam humanas affectiones porrigit imprimitque.

Vniuntur vacaturæ per reſignationem ſimplicem, non in fauorem.

6. Vt Eccleſiarum vicinitas vnioni locum facit, *Decian. lib. 1. conſ. 15.* ſic & regnorum commoda coniunctionem ſæpe procurarunt. quippe in vnitate bonum, in pluralitate malum. vnde grande Principum arcanum, *Diuide, & impera.* De probatiſſima Britanniæ regnorum coniunctione pulchrè diſſerit Alberic. Gentil. Belgæ noſtri plures vniones hoc & præteritis ſæculis pepigerunt, quas priuilegijs ſuis augendis profuturas exiſtimarunt. noluerunt eas Prouincias vniri ſub nomine Regio, hoc vt quidam volunt æuo, nec ſatis ſub Burgundis Principibus, qui id à Fred. III. poſtularunt. iunctæ ſunt à Carolo V. in mutuam defenſionem ſine alio nomine: vt ſunt Hiſpaniæ. & denique Vltraiectenſi vnioni ceſſerunt aliquot Prouinciæ; cæteris in fide Regia manentibus. Iam olim inuenias Brabantiæ, Limburgi, Traiecti ciuitates & municipia, anno 1354. 8. Martij Louanij fœdus inijſſe, quo iurarunt quod nunquam paterentur ſe ſeparari, ſed perpetuo vnitæ manerent, neque vllum dominum aliter reciperent: ſaluo quod primogenitus Ducis aliàs fratribus & ſororibus præſtaret quod de iure teneretur: & ſe mutuo iuuarent in hoc manu tenendo contra omnem hominem, exponendo corpora & bona. Subſecuri Principes etiam iurarunt ſe ea loca nunquam ſeparaturos. *Nec aliud*, inquit, *Tacit. in vita Agricolæ, aduerſus validiſſimas gentes (Britannos) pro nobis vtilius, quam quod in commune non conſulunt.* Idem *l. 4. hiſt. Dein quibus ætas & iuſta ſtipendia dimiſſi cum honore, alij ob culpam, ſed carptim ac ſinguli, quo tutiſſima remedia conſenſus multitudinis extenuatur.* Anno 1481. 19. Octob. ſtatus Brabantiæ Eccleſiaſtici & ſæculares communi nomine & ſumptu reparationem proſequi, ſi quis eorum priuilegia læderet, aut contra ea aliquid noui iuris impetraret, inuicem promiſerunt. Quæ res eo magis ſunt proficuæ, quando ſimul cum coniunctione fit priuilegiorum communicatio, quam omnibus fecere Brabanti, & iure fieri à Britannis & Scotis, ac Hibernis docet d. Alberic. 3. l.

Vtilitas vnionum.

De vnionum reuocatione, cauſa illius ceſſante, atque aliàs latè diximus *h. t. conſult. 8. & 9.*

DE PRIVILEGIIS ET exceſſibus Priuilegiatorum.

Priuilegia priuatæ leges, ſeu publicarum legum relaxationes ſunt eoque nomine odioſa: adeoque vt talia reſtringenda. *c. odia de reg. Iur. in 6.* Sic oportet vt illorum tenor diligenter inſpiciatur *c. porro. x. h. t.* & quod verbis comprehenſum non eſt, legi relictum cenſeatur. *c. ſane. x. eod.*

Ita quidem, vt ſi quæ in illis dubia ſuboriantur, interpretatione reſtringenda ſint, niſi ſpeciali ex cauſa aliter videatur. *qua de re Layman theologi. mor. lib. 1. ſ. 4. cap. 23.* & quidem iuſta ratio, & maior vtilitas legis vinculum aliquando relaxari poſtulato, ſed exemplo id, non cauſa fieri, eſt aditum ad leges tranſgrediendas aperire. *Concil. Trid. ſ. 25. c. 18.* vnde *ibidem* infert ſacratiſſimos canones exactè ab omnibus, &, quoad eius fieri poterit, indiſtinctè obſeruandos: niſi vrgens, iuſtaque ratio ſecus poſtulauerit, cauſa cognita, & ſumma maturi-

maturitate examinata, eodemq́ue modo *ſ.24. c.11.* priuilegia, & exemtiones hodie perturbationem in Epiſcoporum iuriſdictione excitare dicuntur. ſed id porro maximè contingit in exceſſibus priuilegiatorum, dum extra ſuas metas illa extendunt. contra *d. c. porro d. c. ſano*, quod quam ſit frequens ipſe hic titulus plus ſatis indicat, dum priuilegijs connectit exceſſus priuilegiatorum, qui vtique ſemper ſunt coercendi, leges quando ratio & vtilitas publica aliud non exigit, retinendæ. *d.c.18.ſ.25.Concil.Trid.*

Quinimo quędam aliquando priuilegia apparens ratio extorſit, quæ hodie Eccleſiaſticæ diſciplinæ officiant, & propterea multis locis Concilium Trid. plura ex integro abrogauit: quibuſdam in partem derogauit *V.G.ſ.5.c.2.* cuicumque generali vel ſpeciali priuilegio derogatum eſt, quo ſe eximere poſſit prædicator errores aut ſcandala diſſeminans vel hæreſes prædicans. *ſ.6.c.2.* reijciuntur priuilegia, ſeu indulta perpetua de non reſidendo, aut de fructibus in abſentia percipiendis. *c.3.* tolluntur ea quibus tueri ſe clericus ſecularis, aut regularis poſſet, quo minus extra monaſterium degens, & delinquens, ab ordinario loci viſitati, puniri, & corrigi valeat. *c.5.* ea, quibus in aliena dioceſi, citra ordinarij licentiam pontificalia permiſſum fuerit exercere. *ſ.7.c.7.* ea, quæ obijci poſſent, conſtitutione Vicarij perpetui, cum aſſignatione congruæ portionis etiam ſuper re certa. *c.8.ibid.* quæ viſitationi, reparationi, & curæ animarum alijſq́ue Eccleſiarum obſequijs obſiſtunt, & *c.10.* ea quibus permiſſum fuerit capitulis primo anno ſede vacante dimiſſorias dare, non arctatis, *c.18.* quo minus ſeruetur *c.1. de priuil. in 6.* & exempti in ciuilibus cauſis mercedum & miſerabilium perſonarum, iuxta diſtinctionem *d.c.14.* coram Ordinariis conueniri poſſint *ſ.14. c.1.* nulla licentia ſuffragatur, vt quis ad ordinem promoueatur, cui id à ſuo Ordinario, quamuis extraiudicialiter & ob occultum crimen, fuerit interdictum. *c.8.* vt priuilegia puniendi alienos ſubditos, ſine proprij Epiſcopi interuentu, non obtineant. *c.11.* ne quo priuilegio regularis transferatur ad alium ordinem, aliter, quam vt ſub ſuperioris obedientia in clauſtro perpetuo maneat. *c.13.* ne quo patronus alteri, quam ordinario præſentet. *ſ.21.c.8.* ne quo in vnitis ordinata circa curam animarum, aliaq́ue debita obſequia effectum non ſortiantur. *c.9.* ne quo quæſtuationes fiant. *ſ.22.* ne quo decreta de obſeruandis, & euitandis in celebratione miſſæ, impediri poſſint *ſ.22.c.4.* ne quo iuuetur quis, ne ordinem beneficio annexum intra annum ſuſcipiat, *c.9.* ne quod priuilegium proſit, quo minus piorum locorum rationes ordinario quotannis reddantur. *ſ.23.c.1.* quo minus illicitè abſentium fructus reſtituantur fabricæ, aut cauſæ præb. *c.6.* quo fori priuilegio gaudeat, qui clericalem habitum, & tonſuram non gerit, reliquaq́ue præſcripta, *d.c.6.* non habeat, *c.8.* ne priuilegium aut reſcriptum proſit, vt pro ordinibus ſuſcipiendis alienum Epiſcopum, ſine commendatitijs proprij quis adeat. *c.10.* ne priuilegia Abbatibus proſint, ad non ſuos ordinandos, *c.12.* vt regulares priuilegiò non iuuentur, vt in minore ætate; aut ſine diligenti Epiſcopi examine ordinentur. *c.15.* aut ſacerdotes non approbati ab Epiſcopo confeſſiones ſecularium, etiam ſacerdotum, excipiant. *c.18.* vt nun excuſent priuilegia circa decreta quoad ſeminaria, aut collationes ſcholaſticis faciendas, qui per ſe munus implere non poſſint. *ſ.24.c.2.* ne priuilegia excuſent à conuentu ſynodali *c.3.* quo minus viſitationes modo ibi præſcripto fiant. *c.4.* quo minus cathechiſatio debitè fiat. *c.9.* quo minus viſitatio exemptorum à loci ordinario, & eorum, qui nullius diœceſis ſunt, à proximiori fiant, *c.15.* quo minus tenuibus præbendis prouideatur, *c.18.* quo minus circa concurſum, & conſtitutionem Vicarij in vacantibus parochialibus decretum Concilij ſeruetur. *c.20.* quo minus cauſæ omnes in prima inſtantia coram ordinarijs tractentur, aliaq́ue ibidem decreta ſeruentur, *ſ.25. de reg. c.4.* ne quis regularis ſine licentia ſuperioris alterius obſequio ſe ſubijciat. *c.20.* quo minus commendata monaſteria viſitentur, cæteraq́ue ibi præſcripta ſeruentur, *c.22.* quo minus omnia, & ſingula eadem ſeſſione de regularibus decreta obtineant. eadem, *ſ.25.de reform.c.6.* vt ibidem decreta ex priuilegijs, ſi Epiſcopis maiorem authoritatem tribuant, augeantur, *c.8.* vt decreta circa adminiſtrationem hoſpitalium non eneruentur. *c.9.* nec quæ ibidem ſtatuta ſunt circa iura patronatuum. *c.13.* aut quartam funeralium. ſunt & alia alibi, & in iure communi admodum multa; vbi priuilegijs aduerſus ſacram politiam communem conceſſis derogetur; quando non videntur cedere in commune bonum: quod ſemper requiritur ı ſaltem mediante commodo priuato. *Malder.de leg.ar.2.d.4.* multa etiam mendicantibus ordinibus priuilegia ſunt conceſſa, quæ magna parte à Concil. Trid. moderationem acceperunt. Pius V. quædam reſtituerat; ſed Gregor. XIII. *conſt. incip. in tantarum cal. mart. an.1.* omnia reducit ad terminos iuris communis, & Concilij Trid.

1. Exemptio magnum hodie priuilegium habetur.

Exemptiones † ab Epiſcopali poteſtate inter primaria priuilegia Eccleſiaſticorum habentur. de quarum cauſis, diuerſitate, proprietate, vtilitate, acquiſitione, probatione, vſu, extenſione, amiſſione, & priuatione, tractatum ſcripſit Ioannes Lomedeus Pariſienſis. & Philippus Nigri deſignatus quondam Epiſco. Antuerp. ad quem Notos addidit eius Nepos Carolus Leſpinoiùs. Sed eas multum reſtrinxerunt diuerſi Pontifices, *vt refert Choppin.de Sacr.polit.l.1.tit.5.num.8. Monaſt.l.2.tit.1.num.4.* ſpeciatim Innoc. in Concil. Lugdunenſ. Bonifacius VIII. vt patet toto titulo de priuilegijs in 6. *Concil. Conſtant. ſeſſ.43.* denique Leo X. *in Concil. Lateran. vltim. anno ſcilicet 1515. quæ ad longum refert Piaſ. in praxi p.2.cap.3.de viſit.reg.* quo loco ex profeſſo deducit caſus

quibus

quibus exempti Epiſcopis ſubiaceant. Tandem Conc. Triden. ſeſſ. 7. *cap.* 14. *ſ.* 24. *c.* 9. 10. 11. exemptiones renouatas rurſum & auctas reſtrinxit, vt mox dicemus. & Greg. XV. Conſt. Inc. *inſcrutabili data No. Febr.* 1622.

2. Quin & refert † Chopp. à ſenatu Pariſienſi Iudicatum, huiuſmodi exemptionem non extendi ad iura quædam honorifica: vt refert Epiſcopo in Eccleſia exempta adiudicatam eminentiorem ſedem, ſacrum concionandi munus, aut concionatoris dandi arbitrium, irrequiſito Canonicorum Collegio, ius dimiſſorias literas tribuendi, cum libero in conſeſſum Capituli introitu, quoties de Eccleſiæ commodis, obſequioue Principi debito conſilium initur.

Non extenditur ad honorifica Epiſcoporum iura.

Abbates ex ſpeciali priuilegio etiam campanas, & ſimilia poſſunt benedicere, pro alienis etiam Eccleſijs, cui Concilium Trid. non derogaſſe reſpondit S. Cong. *apud Dianam p.* 3. *t.* 2. *r.* 15. ex priuilegio, inquam: quia de iure communi id non licet. *c. Abbates & ibi Gloſſa. in verbo tonſuram. de priuileg. in* 6. dixi pro alienis Eccleſijs: vtique domi; non in alienis Eccleſijs. quia ſic Tridentinum *ſ.* 6. *c.* 5. ne quidem Epiſcopis permittit Pontificalia exercere in aliena dioceſi; multò minus intelligi poteſt conceſſum Abbatibus extra ſuum monaſterium, cum aliud ipſi territorium aut dioceſim non habent.

3. Exempti Regulares † quatenus ſine Ordinarij licentia & benedictione præter licentiam ſuperiorum prædicare non poſſunt diximus, *lib.* 1. *t.* 1.

In quibus exempti authoritatem Ordinariorum agnoſcant.

Exempti libros de fide edere non poſſunt niſi probatos ab Epiſcopo *Trident. ſeſſ.* 4. *de edit. lib.* Vt lectionem habeant ſacræ Scripturæ in monaſterijs, compelluntur ab Epiſcopo, *ſeſſ.* 5. *c.* 1. cui addidit Paulus V. lectionem Hebraicam, Græcam & Arabicam, *anno* 1610. *Calen. Augu. in Conſt. inc. Apoſtol. ſeruit.*

In cauſis etiam mercedum, & miſerabilium perſonarum, ceſſat exemptio extra clauſtra degentium, *ſeſſ.* 7. *cap.* 14. ac itidem ſi delinquant, *ſ.* 6. *c.* 3. (Quod c. 3. an etiam locum habet in religioſis Ordinum militarium quærit Azor. *inſt. mor. lib.* 13. *c.* 4. *q.* 3.) tametſi in ſtudijs morentur de licentia ſuperioris, *ſeſſ.* 25. *c.* 4. Ex *Cong. Conc. poſt M. Ant. Gen. Piaſ.* Item ſi vagentur abſque literis Obedientiæ, *d. c.* 4.

Præuenire tamen Epiſcopum poteſt Prælatus regularis in corrigendo religioſo extra monaſterium degente. quia iuriſdictio alicui conceſſa fauore publico quæ & alteri competebat, intelligitur conceſſa cumulatiuè, ſic vt non tollatur eius iuriſdictio, qui ante vniuerſalem habuit. *Menoch. lib.* 2. *præſump.* 18. *numer.* 26. ſicut Sac. Cong. declarauit eos, qui habent ius viſitandi, & corrigendi, non excludi, quo minus iure vel conſuetudine vtantur, per facultatem c. 4. ſ. 6. Trident. Epiſcopis conceſſam, vt capitula quamuis exempta per ſe ipſos viſitent ſolos vel quibus videbitur adiunctis, vel impeditis per vicarium aut viſitatorem ſ. 24. c. 3. corrigant, & emendent. *referunt citati à Barboſ. in Remiſſ. ad d. cap.* 4. quemadmodum econtrario dum *d. c.* 3. *ſ.* 6. in genere Eccleſiarum Prælatis iniungit, *vt ad corrigendos ſubditorum exceſſus, prudenter ac diligenter intendant*, intelligitur Prælatis regularibus concedi iuriſdictio priuatiuè ad Ordinarium, id quod per exceptionem degentium extra monaſterium apertum euadit. *& ex c.* 15. *ſ.* 25. *de reg. & deciſum à Rota refert Menoch. de præſumpt.* 18. *numer.* 22. Item ceſſat exemptio in degentibus intra clauſtra, extra ea ſcandaloſè & notoriè peccantibus, ſi ſuperior intra tempus ab Epiſcopo præſcriptum non puniuerit. *ſeſſ.* 25. *cap.* 14. *de reg.* & hoc caſu taliter delinquens poſſet apprehendi, & ad carcerem deduci, & ſtatim ſumi informatio, & cum ea remitti ad ſuperiorem, *poſt Gen. Piaſ. ibidem.* Alij tamen id non admittunt. quia Concilium expreſsè non concedit, & aduerſus non ſubditum proceſſus formari non poſſit. *vide Dianam p.* 3. *t.* 4. *r.* 532. *vide quæ diximus in conſult. can. c.* 3. *hoc tit.* vbi & de requiſitione & remiſſione eius, qui controuertitur an ſit exemptus & fortè ſi in eadem vrbe eſt ſuperior, hæc opinio recipienda eſt, ſed ſi longè is abſit, & fugæ periculum eſſe poteſt, & notorij delicti non correctio ſcandalo eſſe, aut delinquens compeſci aliter non poſſit; priori locum eſſe ratio ſuadet. quæ etiam incompetenti iudici facultatem facit, ſcandalo obuiandi. Epiſcopo tamen incumbit, vt ei conſtet de iſtis qualitatibus notorij & ſcandaloſi delicti, quia in illis iuriſdictio eius fundatur. *Riccius in prax. Reg. deciſ.* 650. Pro quo decreto *d. c.* 14. Clemens VIII. *Conſtit. Inc. ſuſcepti, quam refert Piaſ. ibidem.* ſtatuit vt ſi ſuperior regularis delinquentem extra dioceſim Epiſcopi dimiſerit impunitum, eum reuocet puniendum, ſub grauiſſimis pœnis: & nihilominus ſi id factum non fuerit, Epiſcopus dioceſis ad quam delinquens migrauit, eum tanquam Sedis Apoſtolicæ delegatus puniat. Sed an Canonici regulares, qui de mandato ſuorum ſuperiorum parochiali Eccleſiæ ſuo monaſterio vnitæ ſeruiunt, ſi delictum commiſerint, curam animarum, aut adminiſtrationem Sacramentorum non concernens, poterunt ab Ordinario ſed à ſuperiore regulari tantum puniri? Non video quomodo non queant. cũ cap. 3. *ſeſſ.* 6. generaliter de omni regulari loquitur extra monaſterium degente. prout etiã c. 14. *ſ.* 23. *de reg.* indefinitè loquitur de regulari degente intra monaſteriũ & extra peccante, vt ab Ordinario corrigi poſſit, ſi prius is ſuperiorem monuerit, vt corrigat intra certum tempus, & is non fecerit.

Itaque fortè Cardinales qui ſecus videntur reſpondiſſe 24. Ianuar. 1603. ad priuilegia † 4.
Præmonſtratenſ. Ordin. reſpexerint, quæ in his ſpecialem iſtam diſtinctionem adhibeant, vt hæc generalitati deroget: præſertim cum aliàs alij regulares nõ ſolent tam frequenter ex laudabili cauſa extra monaſteriũ degere, vt Premonſtratẽſes Paſtoratibus ex inſtituto ſuo addicuntur. Vel fortè quia in paſtoratibus ordini incorporatis conſtituti videntur ſortiri priuilegium

Præmonſtratenſes Relig. in Paſtoratibus degentes quatenus exempti ſint?

gium domus principalis, vt dictum de ijs qui habitant in prioratibus, membris, grangijs monaſteriorum. *c. recolentes. §. ceterum. de ſtatu monach.* ſed id in præſenti recipi non poteſt, niſi habitentur inſtar clauſtri. *c. 14. ſ. 24. de reg. Trident. & ſupra de apoſtat. numer. 10. diximus.* Editum eſt tamen decretum S. Cong. Concil. declaratiuum. *d. cap. 3. ſ. 6. quod refert Barboſ. ad d. c. 3. in Collect. DD.* quo dicitur ſi regularis egerit in loco, vbi minus quam duodecim ſuſtententur, cenſeri eos degere extra clauſtra, adeoque locum eſſe. cap. 14. *ſ. 25. de reg. Tridem.* & loca ordinariæ iuriſdictioni omnino ſubeſſe.

Certior tamen videtur hæc reſponſio vt diſtinguamus ſi quidem regulares procul à conuentu ſuo curam animarum gerant locum habeat d. c. 3. *ſeſſ. 6.* ſin autem in conuentu degentes paſtorales functiones ſubeant ipſi Eccleſiæ conuentuali ſimul & parochiali incumbentes, quatenus eas functiones attinebit, ſuberunt Ordinario in alijs prælato Reg. & ſic accipio etiam Conſt. Greg. XV. *quam in fin. h. t. recitabo.* ſicut exemptus ratione officij coram Ordinario conuenitur. *Clem. 1. de teſtam. c. 1. de priu. in 6. Trid. ſ. 14. c. 4. Cenall. de rec. p. 2. q. 71. n. 7. q. 22. Nigr. de exem. q. 4. in prin. §. 6. c. volentes in fin. h. t. in 6.*

Sed vtcumque hæc res ſe habeat, in his partibus poſſeſſio habet, vt qui in Cura extra monaſterium ſtant, plenius ſubdantur correctioni Ordinariæ. Sic Illuſtriſſ. Nuncius ad Ordinarium Namurcenſem remiſit ann. 1617. quendam paſtorem can. reg. Præmonſtrat. Quod magnam rationem habet, quippe quod non poteſt benè curæ ab Epiſcopo prouideri ſi incorrectam relinquat curionis vitam. quippe populus *Regis ad exemplum componitur.* Accedit quod Honor. III. in bulla exemptionis de beneficiarijs iſtis ſtatuit, quod Epiſcopo de ſpiritualibus, prælatis verò ſuis de temporalibus debeant reſpondere.

Et quidem ob ſingulares dotes, quæ ſæpè in Religioſis inueniuntur, quaſi in gratiam Eccleſiæ diſpenſando ſuper eorum ſtatu, à iure permiſſum eſt, vt Eccleſias parochiales, Epiſcopatus, & dignitates, etiam collegiatarum, tamen curam animarum habentes eis conſerantur. Tamen Gregor. XIII. noluit licere Canonicis regul. Cong. Latera. etiam de licentia ſui generalis abſque permiſſu ſummi Pontificis aſſumere curam animarum etiam ad tempus, multoque minus beneficium curatum etiam ad tempus. Sic etiam nunc habet praxis curiæ Roman. vt qualeſcunque monachi, ſine diſpenſatione Papæ beneficia curata obtinere non poſſint. *Gonzal. ad Reg. 8. Canc. gl. 7. n. 48. & ſeq.*

Nuper tamen diplomate Pontificio quibuſdam Conuentibus Canonicorum Reg. S. Auguſt. hic permiſſum eſt, vt Anachoreticum inſtitutum in hac Eccleſiæ neceſſitate ſtudijs temperarent, & ſacris concionibus, alijſque curæ animarum iuuandæ functionibus ſe poſſent impendere.

Porrò in collegio quamuis exempto, & ſoli Sedi Apoſtolicæ ſine medio ſubiecto, vt eſt Capitulum Antuerp. vt cum omnibus ſuis ſuppoſitis per literas Alexand. VI. & Adrian. VI. ratione delictorum vbicumque commiſſorum, contractuum vbicunque celebratorum, bonorum vbicumque ſitorum cum omnibus ſuppoſitis ab omni iuriſdictione Ordinaria, ſuperioritate, correctione, poteſtate, viſitatione, procuratione, precarijs & ſubuentionibus, ſynodis prouincialibus, cæteriſque: tamen ſi habet vnitas menſæ ſuæ Eccleſias parochiales, Epiſcopi hi ſunt in poſſeſſione vt paſtores eorum vicarij teneantur ab ipſis accipere curam animarum, & inſtitutionem auctorizabilem, præſtito iuramento conſueto, & comparere in ſynodis, ſicut alij parochi, curati, plebani. Ita pro Epiſcopo Cameracenſi iudicatum contra Capitulum Antuerp. ſed in poſſeſſorio, vt dixi, relicta quæſtione petitorij de qua à S. Cong. & Greg. XIV. in cauſa Epiſcopi & Capituli Ant. his verbis reſpondetur: *qui deputantur à Capitulo ad exercendam curam animarum, prorſus ab Epiſcopo debent approbari; & ſua ſubiacere viſitationi & correctioni tam in Eccleſijs vnitis, iuxta c. 7. ſ. 7. quam alijs curatis, iuxta cap. 11. ſ. 25. de Reg.* vlterior huius quæſtionis deciſio ibi non eſt, ſed plurium aliarum, quæ ſimul *Sup. de offic. ordin. num.* 20. à nobis traduntur, quia ſimul controuerſæ & deciſæ fuerunt. Quod ſi Epiſcopus autem eſt in poſſeſſione viſitandi, aut iudicandi exemptos, an habere cenſendus ſit iuriſdictionem? negat Diana *p. 3. t. 2. r. 134. Vid. d. conſult. 3.* præſertim ſi viſitans aut iudicans non aſſumpſit expreſſitque qualitatem ordinarij. cum tam ſacri canones, quam Concilium Trident. multos caſus expreſſerit, in quibus Epiſcopi tanquam ſedis Apoſtolicæ delegati viſitare, & iudicare poſſunt exemptos. v. g. in materia clauſuræ moniales. *c. 5. ſ. 25. de Reg. Trid.* Eadem tamen S. Cong. *apud Piaſ.* cenſuit *his verbis, Petentibus Ieſuitis an parochia Toletana in monaſterium erecta & vnita eorum collegio gubernari poſſit à deputato ab ipſis, modo ſit approbatus ab ordinario? cenſuit, poſſe.* & iterum; neque Vicarios perpetuos neque temporales poſſe ab Ordinario poni in monaſterijs quibus cura imminet animarum, vel à principio vel ratione annexionis, ſed tantum à ſuperioribus eorum, præuio tamen examine ipſius Ordinarij iuxta præſcriptum decreti Conc. *ſ. 25. c. 11.* Compelluntur tamen exempti ab Epiſcopo tot & tales adiungere qui ad exercitium curæ ſufficiant, *Trid. 21. c. 4.* qui ad ſynodum Epiſcopi etiam venire tenentur. *Piaſ. ib.* 6.

Exemptis annexi paſtoratus, & eorum Vicarij non exempti.

Præterea regulares exempti † nec Ordines recipere poſſunt niſi ab Ordinario: *extat conſtitutio Clemen. VIII. relata à Piaſ.* nec poſitionem primi lapidis, conſecrationem Eccleſiæ, altaris, cæmiterij *Leo X. in d. conſtit.* nec ædificare nouum monaſterium niſi de licentia Epiſcopi. *ſeſſ. 25. cap. 3. de reg.* qui in conceſſione ſub pœna nullitatus omnium agendorum 7.

Rurſus qui exempti ſine Epiſcopo nõ poſſint facere.

ſeruare

ſeruare debet conſtitutionem Clementis VIII. *Inc. quoniam, quam habet ibid. Piaſ.* nec oratoria priuata ædificare niſi deſignata ab Ordinario. *Trid. ſeſſ. 22. de celebr. Miſſ.* (Quo decreto derogatum credit priuilegio regularium Sixti IV. de celebrando quocumque loco in altari portatili, Piaſ. *ibi.*) nec indulgentias publicare. *ſeſſ. 21. cap. 9.* nec quæſtuariones facere, niſi oſtenſa Epiſcopo ſuperiorum licentia, *Piaſ. ex Cong. Conc.* nec inuito Epiſcopo immoderatas, vel pro conuentu extra diœceſim exiſtente, quin & ne exigant niſi quorum licentiam probauerit Epiſcopus, prohibere poteſt, *poſt M. Anton. Genuen. Piaſ. ibid.* Exempti præterea ab Epiſcopo coguntur ad contributionem ſeminarij, *ſ. 23. c. 18.* exceptis mendicantibus. Quorum nomine quinam intelligantur declarauit Pius V. *cuius conſtitutionem refert idem Piaſ. ibid. & aliam qua* idem Pontifex declarauit Patres Societatis IESV, inter ordines Mendicantium referendos, *& aliam qua* idem decretum de ordine Minimorum S. Franciſ. de Paula, *& aliam* de Cong. Ieſuatorum: & denique Clemens VIII. idem declarauit de Carmelitis Diſcalceatis.

Inſuper exemptus contra interdictum ſepeliens non abſoluitur niſi arbitrio Epiſcopi. *Clem. 1. de ſepult.* & punitur ab eodem pro delicto ante ingreſſum religionis commiſſo. *Piaſ. ibid.* Renunciatio bonorum ante profeſſionem debet fieri, conſulto Epiſcopo, & non ſecuta profeſſione Epiſcop. ad omnium reſtitutionem regulares etiam per cenſuras compellit. Trid. *ſ. 25. c. 16. de reg.* Quæſtio validitatis profeſſionis etiam ad iudicium ſpectat Epiſcopi cum ſuperiori regulari. *ibid. c. 19.* Eccleſiæ Cathedrali omnes regulares honorem præſtare debent, *Leo X. in d. Conſtit.* & Epiſcopo reuerentiam exhibere: qui & in eorum Eccleſijs Pontificalibus inſignibus vti poteſt, *Clem. vn. de priuil.* & ſpeciatim baldachino. *ex declaratione Cong. Conc. relata poſt Quar. per Piaſ. ibidem.* Vbi Epiſcopo contra contumaces licet vti cenſuris, Abbates etiam exempti debent reuerentiam præſtare Epiſcopo, quam etiam in confirmatione & benedictione ei iurant. *c. ne Dei Eccleſia, de Simon.* Generatim etiam priuilegia exemptionum non vlterius detrahunt iuriſdictioni Ordinarij, quam diſertè exprimant, & eatenus ceſſant quatenus ſunt præſcripta in toto, vel in parte. vnde Greg. XIII. & Sixtus V. alijque deinceps in ſuis confirmationibus vtuntur ea clauſula *quatenus ſunt in vſu.* Ad extremum, quamuis exempti ab Epiſcopo excommunicari non poſſint, præterquam in caſibus in quibus Conc. Trid. eorum exemptiones vult ceſſare; *c. vlt. ſeſſ. 25. de reg. Bulla Pij V. incip. in principis ann. 1565. 24. Februar.* tamen in caſibus in quibus à iure excommunicantur, citari poſſunt, & declarari excommunicati, & vitandi. *d. Clemen. V. de priuil.*
8. *Felin. in c. non poteſt, n. 3. de re Iud.*

Caſus 28. ceſſantes iure communi exemptionis.

Denique iure communi exempti Ordinario ſubijciuntur (vt videre eſt apud Philip. Nigri *de exempt. can. tota q. 4. princ.* & nepotem Carolum Leſpinoinm *ſingula latius explicantes*) I. ratione delicti, contractus, aut rei. *cap. volentes 1. extra de priuil.* quod innouatur in Concil. Trident. *ſ. 7. c. 14.* 2. Ratione nõ exemptæ capellæ aut prioratus quem exempti poſſident. *c. ex ore de priuil. d. c. volentes in fin.* 3. patroni Eccleſiæ parochialis quoad aſſignandam portionem Canonicam. *c. 1. de præb. in 6. c. de Monach. ext. eod. Clem. 1. de Iur. patron.* 4. decimas parochijs debitas ſoluere detrectantes. *cap. ſtatuto §. diœceſani de decimis in 6.* 5. Mendicantes qui vna cãpana contenti eſſe iubentur, ſi plures habeant. *c. quia cunctos de eſſ. cuſt. in extr. comm.* 6. Res hoſpitalium & piorum locorum malè adminiſtrantes. *Clem. quia contingit de Relig. dom.* de quo nunc Trid. *ſ. 7. c. 15. ſ. 22. c. 8. & 9. ſ. 25. c. 8.* Et Conſt. Gregor. XV. regulares etiã malè adminiſtrantes iudicio Epiſcopi amouendos decernit. 7. executores teſtamentorum. *Clem. vn. de teſtament.* 8. exempti ratione loci, ſi ſint extra locum exemptum. *c. cũ capella de priuil.* 9. quæſtibus faciendis ſe ingerentes ſine litteris Papæ, aut Ordinarij. *Clem. vn. §. fin. de pœnit. & remiſſ. c. vt officium §. compeſcendi de hæret. in 6.* ſed hos quæſtores melius compeſcuit Conc. Trid. penitus abolendo *ſ. 21. c. 9.* (Formula autem litterarum Papalium habetur *in c. ex eo ext. de pœnit. & remiſſ.*) 10. hæretici. *c. ad abolendum de hæret. ca. per hoc eod. in 6. cap. irrefragabili. §. exceſſus de off. ord. Clem. attendentes de ſtat. mon. Clem. cum ex eo de ſent. excomm.* 11. falſarij litterarum Papæ, ab Epiſcopo degradantur *c. ad falſariorum de crimine falſi c. degradatio de pœnis in 6.* quod de omnibus criminibus ad degradationem pertinentibus intellige. 12. coram Ordinario in dicendo teſtimonio delinquentes. *l. 1. D. ſi quis in ius vocatus.* 13. tempore interdicti extra caſus permiſſos, vel manifeſtos vſurarios, excommunicatos, &c. ſepelientes. *Clem. 1. de ſepult. c. cũ & plantare §. excommunicatos extr. de priuil.* 14. qui clandeſtinæ deſponſationi interſunt. *c. cum inhibitio de Clandeſt. deſponſat.* 15. aliena matrimonia ſolemnizant. *Clem. 1. de priuil.* 16. extra facultates iuris aut priuilegiorum abſoluunt. *d. Clem. 1.* 17. ſacramentum Euchariſtiæ vel vnctionis adminiſtrant *d. Clem. 1.* 18. grauiter peccant, & de fuga ſuſpecti ſunt, vt apprehendi & ſuo deinde ſuperiori tradi poſſint. *Auth. de defenſ. ciuit. §. audient. colum. 3.* ſi tamen Iudex proprius promptè prouidere non poſſit. 19. abutentes tenore priuilegiorum, & temerè Epiſcopalia percipientes. *c. cum & plantare §. de confratribus. verſ. quod autem ext. de priu.* 20. moniales nulli niſi ſedi Apoſtolicæ ſubiectæ, & canoniſſæ in pannis ſericis, variorum foderaturis, ſandalicijs, comatis & cornutis crinibus, ſcacatis & virgatis caputiolis, alioque corporis habitu indecenti vtentes. *Clem. attendentes de ſtat. mon.* & generalius nunc omnes Eccleſiaſtici honeſtum habitum ordini & dignitati ſuæ congruentem non deferentes ex Conc. Trid. *ſ. 14. c. 6.* 21. Moniales intra modeſtiæ limites & clauſuræ compeſcuntur. *cap. 1. §. fin. de ſtat. reg.*

in 6.Trident.ſeſſ.25.c.5.& 9.de reg. 22.contra tenorem priuilegiorum vacantia beneficia ſui patronatus menſæ ſuę applicantes,aut penſionibus grauantes.*Clemen.vn.§.eadem de ſuppl. negl.Prælat.* 23. qui delegato pro cauſſa exempti negligente in crimine perſeuerant. *c.ſignificauit de officio Ordinarij.* vnde Conc. Trid. generatim diſponit *cap.14.ſeſſ.25. de reg.* 24.quando acceſſus eſt difficilis ad Papã & exempti rempublicam aut priuatos offendunt, *Card.in Clem.1.q.3.de off.ord.* 25.generali interdicto exempti cõprehendũtur.*Clem.1.de priuil.c.in Lateranenſi ext.de præbendis c.cũ inter vos de conſuet.* 26. generali caſus Epiſcopalis reſeruatione priuilegiarijs confeſſarijs manus ligantur. *Card.in Clem.dudum §.per huiuſmodi in verb.conceſſa de ſepult.* 27.in loco exẽpto Epiſcopus benedicit,diuina audit,& facit,ac Pontificalia exercet.*Clem.Archiepiſcopo.verſ.ſimili de priuil.* 28.Epiſcopus ſede pulſus ſi minori cũ periculo poteſt in loco exempto,petita,quamuis non obtenta, Abbatis licentia, pro tribunali ſedet , & ius dicit. *Clem.vn.& ibi gloſſ.in verb.aut eorum de foro competenti.*

Caſus 17. ceſſantis ex Conc.Trid. exempt.

Iure autem Conc. Trid. quando exempti Ordinarijs ſubſint , potiſſimum iam enarrauimus: *Azor.Inſt.mor.l.12.cap.18.* eos caſus inter alia Concilij decreta recitat,& *Ceual.breui epitome de Recurſ.p.2.cap.71.* caſus 17.ſic complectitur:primus *in cap. 2.ſeſſ.5. Conc.Trident.* eſt vbi exempti , qui animarum curam exercent, tenentur in certis anni temporibus, per ſe, vel per alios, populum ſibi commiſſum paſcere ſalutaribus verbis. Secundus caſus eſt , reſpectu correctionis , & viſitationis *vt in d.c.3.ſ.6. & in c.4.ſ.14.* Tertius in caſibus ciuilibus mercedum , & miſerabilium perſonarum, vt *in cap. 14.ſeſſ. 7.* Quartus,ratione examinis, *vt in cap. 13.ſeſſ.7.* Quintus in approbatione ad beneficia curata per concurſum *vt in c.18.ſ.24.* Sextus in viſitatione per annos ſingulos , *vt in c. 8.ſeſſ.21.* vbi non viget regularis obſeruantia. Septimus quando ſuperior eſt negligens , poſt monitionem , *vt in d.c.8.ſeſſ.21.* Octauus, ſubduntur Ordinario hoſpitalia laicorum exempta , reſpectu viſitationis *vt in ca.8.ſ.22.* Nonus , quoad collationem Ordinum *c.10.ſ. 22.* Decimus, vt veniant ad Concilium , *vt in c.2.ſ.24.* Vndecimus , ratione viſitationis, & correctionis *vt in d.c.9.ſ.24.* Duodecimus in cauſis matrimonialibus, & criminalibus , *vt in c.20.§.ad hæc ſeſ.24.* Decimus tertius , quoad clauſuram ſanctimonialium , vbi violata fuerit,reſtituendam,vbi inuiolata,conſeruandam. *cap.5.ſ.25.de regul.* Decimus quartus , quoad confeſſiones audiendas *c.15.ſ.23.* Decimus quintus,quoad prædicationem *c.2.ſ.5.& c.4. ſ.24.* Decimus ſextus, quoad proceſſiones publicas *cap.13.ſeſſ.25.* Decimus ſeptimus quoad feſta & interdicta *cap.12.ſ.25.de reg.* & refert nouem caſus Cenedo, *in ſuis quæſtionibus canonicis c.26.num.7.vſque ad 35.* Quibus adde caſum indecentis habitus *ſ.14.c.6.*& explicatius *c.14.ſ.7.* vt quicumque exempti ſæculares & extra monaſterium degentes regulares qui iudicem certum non habent,tenentur in ciuilibus cauſis reſpondere coram Ordinario (ſicut & in criminalibus ex *d.cap.3. ſeſſ.6.*) ſi autem Iudicem habent non item : exceptis mercedum cauſis & miſerabilium perſonarum.

Tandem Gregor.XV.præd.Conſt.Inſcrutabili diuerſa capita circa exemptos ſanxit quę 19.
viſum eſt hic inſerere.

Exemptio à Greg.XV. limitata.

Vt deinceps inquit tam regulares,quam ſeculares , quomodolibet exempti , ſiue animarum curam perſonarum ſecularium monaſterijs , ſeu domibus regularibus aut quibuſuis alijs Eccleſijs vel beneficijs ſiue regularibus ſiue ſecularibus incumbentem exerceant; ſiue aliàs Eccleſiaſtica ſacramenta aut vnum ex illis miniſtrent præuia Epiſcopi licentia,& approbatione , ſiue quoquo modo in dictæ curiæ exercitio , aut in eorumdem ſacramentorum, vel alicuius ex illis adminiſtratione de facto abſque vlla authoritate ſe ingerant : in his quæ eiuſmodi curam , ſeu adminiſtrationem concernunt , omnimodæ iuriſdictioni, viſitationi,& correctioni Diœceſani Epiſcopi, tanquam Sedis Apoſtolicæ delegati plenè in omnibus ſubijciantur. S. tamen Cong. probante Vrbano VIII.*apud Barboſ.in Collect.DD. ad Conc. Trid. ad c.11. ſ.25. de reg.* declarauit non comprehendi niſi eos regulares , qui ſæcularibus ſacramenta miniſtrant. nec Epiſcopo competere altaria viſitare quę non ſeruiunt curæ ſecularium aut confeſſionalia , vbi non audiuntur confeſſiones ſecularium , in exemptis : nec in eiuſdem conſtitutionis vim præſcribere, vt in certis locis, aut temporibus,aut certarum perſonarum confeſſiones audiant,aut aliàs illorum in miniſtrandis ſacramentis priuilegia reſtringere.

Circa adminiſtrantes curam animarum aut ſacramenta.

Ad hæc tam regulares, quam ſæculares,huiuſmodi nullis priuilegijs aut exemptionibus tueri ſe poſſint,quominus , ſi deliquerint circa perſonas intra ſepta degentes,aut circa clauſuram , vel circa bonorum adminiſtrationem monaſteriorum monialium,etiam Regularibus ſubiectarum, ab Epiſcopo loci ſimiliter, tamquam ad hoc Sedis Apoſtolicæ delegato,quoties , & quando opus fuerit , puniri & corrigi valeant.

Peccantes circa perſonas intra ſepta degentes,clauſurã,adminiſtrationem bonorum monialium.

Confeſſores verò ſiue regulares, ſiue ſeculares , quomodocumque exempti , tam Ordinarij , quam extraordinarij ad confeſſiones monialium , etiam regularibus ſubiectarum, audiendas nullatenus deputari valeant , niſi prius ab Epiſcopo Diœceſano idonei iudicentur ; & approbationem , quæ gratis concedatur,obtineant. Et S. Cong.probante Vrbano VII.aliquas declarationes addidit 1623. quas poſt. A.Riccium *in deciſ. Neap. dec.244. refert* Barboſa *in Collect. DD.ad Concil. Trid.ſ. 25. de reg. ad c.10.* & ſingulatim generalem approbationem non ſufficere,ſed requiri ſpecialem ad audiendas moniales ; & ſpeciatim in vno conceſſam non extendi ad aliud; nec pro vna vice ad alteram ; & amotionem, etiam citra declarationem cauſæ , fieri poſſe.

Confeſſores monialium.

vbi

vbi & ſubiungit quam ſcrupuloſè verſari permittat confeſſarios monialibus infirmis viaticum & vnctionem miniſtrantes, vt poſt hanc etiam ad eas reuerti vetet: quod hic ſanè non ſeruatur: ſed dum fortè tentari adhuc poſſunt, & iuuant & ſolantur; & ad ſcrupulos ſuperuenientes ſæpius adhuc ſacramentaliter abſoluunt.

Earundemq; bonorum adminiſt. Rationes.

Sed & adminiſtrantes bona ad eiuſmodi Monaſteria ſanctimonialium, vt præfertur, etiam regularibus ſubiectarum, pertinentia, ſiue regulares extiterint, ſiue ſeculares, quomodolibet exempti, Epiſcopo loci, adhibitis etiam ſuperioribus regularibus, ſingulis annis rationes adminiſtrationis, gratis tamen exigendas, reddere teneantur, ad idque iuris remedijs cogi & compelli queant.

& Amotiones.

Liceatque Epiſcopo, ex rationabili cauſa Superiores regulares admonere, vt eiuſmodi Confeſſores, atque Adminiſtratores amoueant: ijſque Superioribus id facere detrectantibus aut negligentibus, habeat Epiſcopus facultatem prædictos Confeſſores, & Adminiſtratores amouendi quoties & quando opus eſſe iudicauerit.

Electiones Abbatiſſarum & præfectarum monial.

Ac ſimiliter poſſit Epiſcopus, vna cum Superioribus regularibus, quarumcumque Abbatiſſarum, Prioriſſarum, præfectarum; & præpoſitarum eorundem monaſteriorum, quocumq; nomine appellentur, electionibus per ſe, vel per alium intereſſe, ac præſidere; abſque vlla tamen ipſorum monaſteriorum impenſa.

Ac demum habeat Epiſcopus, tanquam dictæ ſedis delegatus, authoritatem coërcendi, ac puniendi quoſcumque exemptos, tam ſeculares, quam regulares; qui in alienis Eccleſijs, aut quæ ſuorum Ordinum non ſunt, abſque Epiſcopi licentia; & in Eccleſijs ſuis aut

Prædicationes.

ſuorum Ordinum, non petita illius benedictione, aut ipſo contradicente, prædicare præſumpſerint.

In prædictis delinquentium puniciones.

Ita vt Epiſcopi in ſupra ſcriptis caſibus, & in prænominatas perſonas, in præmiſſis omnibus, & ſingulis, aut circa ea quoquo modo delinquentes, quoties, & quando opus fuerit, etiam extra viſitationem, per cenſuras Eccleſiaſticas, aliaſque pœnas, vti eiuſdem Sedis delegati, procedere, omnemque iuriſdictionem exercere liberè, & licitè valeant.

Priuilegijs per Conc. Trid. expreſsè reuocatis, an quaſi reſuſcitatis per Pij V. Bullam *& ſi mendicantium* nec reuocatis per Greg. XIII. niſi quoad forum externum, & conſtitutiones ſcriptas, non oracula viuæ vocis, quæ non expreſſit, diſcertant aliqui: *vide Dianam p. 3. t. 2. r. 59.* ſed rectius negatur. vbi etiam quam adfert ex Portel. dubia videtur interpretatio clauſulæ, hodie inſeri ſolitæ confirmationibus priuilegiorum, *dummodo ſacris canonibus & Concil. Trid. non aduerſentur*: quaſi ſacri canones ibi accipiendi ſint pro canonibus eiuſdem Concilij, non verò alijs, qui ſunt iuris communis. nam repugnare videtur modus ille loquendi *ſacris canonibus & Concilio*, & virtus voculæ, *&*, eſſe, vt coniungat diuerſa præterquam quod & Concilium Trid. *ſ. 25. c. 18.* decernit ſacros canones exactè ab omnibus, & quoad eius fieri poterit indiſtinctè obſeruandos: vt Concilio aduerſari videatur, quis veteres canones neget obſeruandos, ſaltem quoquo modo à Concilio Trid. renouatos.

Quamquam conceſſum à Principe beneficium deceat eſſe manſurum. ſicut tamen eius eſt legem interpretari, derogare, abrogare qui condidit: ita in eiuſdem eſt poteſtate priuilegium, qui dedit, auferre. quod qualiter accipi, fieriue debeat, tetigimus in *Notitia iuris Belgici in Introductione.*

Exemptio cleri Leodienſis an per Conc. Trid. ſit reuocata diximus *in Conſult. canon. h. t. conſult. 2.*

De habitatione etiam & priuilegijs mendicantium per Ordinarium non impediendis, in locis ab hæreticis occupatis, vbi illi olim conuentus habuerunt, latius diximus *h. t. conſult. 5.* & de eorum priuilegijs quoad audiendas confeſſiones, & habendas conciones. *conſult. 7.*

DE PURGATIONE Canonica.

Hodie ſatis obſoleuit huiuſmodi purgatio: etſi ex iure diuino fluxiſſe videatur, ad exemplum mulieris quam zelotypus vir ſuſpectam habebat, cui ſacerdos aquam imprecationibus infectam porrigebat.

In iure etiam ciuili illius indicia exſtant in *§. ſi quis autem Nou. 125. vt litigantes. L. fin. C. de abol. L. eos in fin. C. de vſur.*

1\. Non omnino hodie ceſſat.

Non omnino † tamen abrogata eſt purgatio; ſed in curijs Eccleſiaſticis eius adhuc vſus, etſi rarior, ſupereſt. *Damhoud. in prax. crim. hoc tit.* Riccius *in prax. deciſ. 680.* purgationem in ſolo crimine hæreſis ait frequentari; cuius formam etiam latè tradit Fran. Leo. *in theſ. for. Eccl. tit. fin. in fin.* Ioannes Dux Brabant. *ann. 1312.* in Tabulis legum Brabantiæ, quod ius perpetuum fore addixit, ſanxit huiuſmodi purgationem cum duobus compurgatoribus. ſi quis autem foret extraneus, is iuraret ſe innoxium; & compurgatores inuenire non poſſe. Concordata Hannoniæ *inita inter Epiſcopum Cameracenſ. & Conſiliarios Comitis 2. Mart. 1441.* dicunt, quod in caſu vehementis ſuſpicionis, aut notoriæ diffamationis deficiente probatione Officialis poterit indicere modo conſueto purgationem. Quæ etſi, vt dixi, non tam frequens, non tamen inutilis, deficiente probatione, & non infamia, ſaltem in materia hæreſis; præſertim vbi accuſator aliquis non eſſet, *t. not. inter. de purg. Can.* maximè quoad perſonas Eccleſiaſticas, quæ in dignitate ſunt aut officio cui cura animarum incumbit: cui ea propter minus poſſunt ſatisfacere; dum fructum facere non poſſe videntur apud eos, quibus etſi mali eſſe probari non poſſunt, non ſunt tamen extra ſuſpicio-

nem mali. quales nonnulli nec indocti, præſertim ſi quadantenus ſua culpa inciderint in ſuſpicionem, etſi quoad rem ipſam innocentes ſint, loco mouendos arbitrantur. quod ego

2. Suſpecti nō conuicti non amouendi ideo.

† non exiſtimem. potiſſimum cum id in iure deciſum non inueniam, ſed econtrario neminem loco aut dignitate priuandum, niſi id in iure deciſum ſit. neque ſuſpicionem dediſſe pro facto ſufficiat. 2. quæſt. 5. in can. omnibus, ver. (*Ipſe ſacerdos ſi ſuſpicioſus, aut incredibilis ſuo Epiſcopo, aut reliquis ſuis conſacerdotibus, ſiue bonis & iuſtis de ſuo populo, vel hominibus de ſua plebe fuerit, ne in crimine aut ſuſpicione remaneat, ſe purgatum reddit cum 3. aut 5.*) Vbi etiam facta purgatione loco reſtituitur, vt & in c. *Meunam*, *c. presbyter. ibid.* & dicitur eam dignam eſſe ſatisfactionem, qua reſtitui debeat quod ſe purgauerit. *cap. inter ext. de purg. Cano.* Neque de omnino innocentibus ſermo tantum eſt, ſed & de illis qui culpam commiſerunt, vnde occaſio nata eſt vt in ſuſpicionem laberentur. *ibid. c. quoties, d. c. inter*, vbi decanus ob culpabilem familiaritatem hæreticorum ſuſpectus, ſuſpenſus, purgatus, loco reſtitutus, & concionari rurſum iuſſus. Vnde Panorm. notat *ibid. nu. 2.* purgationis effectum eſſe, abſolui, & in priſtinum ſtatum reſtitui, *d. c. inter.* purgatus reſtitutus deinceps ita viuat, vt infamia vertatur in bonam famam: ideoq; ſi quis putat remanere ſcandalum poſt huiuſmodi purgationem, ſciat id non eſſe ſcandalum puſillorum, ſed Phariſæorum, vt in *c. cum in iuuentute. extr. de præſum.* Pontifex nec Regi Hungariæ poſtulatis ceſſit, vt amoueret diffamatum, cum non ex radice charitatis eius ſuggeſtio procederet. *vbi Panor. not. 2. n. 5.*

3. Numerus compurgatorum.

Numerus autem compurgatorum diuerſis hic atque illic legitur, & pro iudicis religione arbitrarius habetur. Sane *cap. qui presbyterum 17. quæſt. 4.* libero homini qui presbyterum occidit; 70. Compurgatores (niſi legendum ſit 12. vt alij codices habent) valde grauem numerum præſcribit: prout etiam mirandum eſt quod ſeruo expurgationem ſuper 12. vomeres feruentes indicat, quæ eſt purgatio vulgaris, ab Honorio III. damnata. *cum vltim. extr. de purg. vulg.* Porro vſus paſſim olim videtur obtinuiſſe, in iudicando, vt taliter ſe purgantes promotori teneantur ad expenſas, ſiquidem ipſi cauſſas culpabiles ſuſpicionis dederint: hæ enim mereri condemnationem expenſarum videntur, vel ſolidorum, vel partis, pro ratione ſcandali ex actibus culpabilibus, ſolitis delictum comitari, ſeu præcedere, nati. Vt idipſum cautum nunc eſt in ſtatutis Curiarum Eccleſiaſticarum Prouinciæ Mechlin. 12. Octob. 1617. decretis. Sic anno 1617. à Concilio Brabant. abſolutus eſt N. ab impetitione procuratoris generalis, quæ tendebat ad priuationem officij, aliamue caſtigationem; & monitus tantum per ſententiam impoſterum melius ſe gerere: condemnatus tamen in expenſas. Sed in Concord. Hannoniæ cum Epiſcopo Camerac. ann. 1449. decernitur, ne quando reus, etſi per purgationem abſoluitur, expenſas vllas luat. Quod & ipſum non eſſe extra rationem videbitur ei qui legit. c. vlt. Diaz. *pract. can. & ad illum Lopez.* ſi abſint circumſtantiæ per ſe punibiles.

Certe *L. diuus 6. De cuſtod. & exhib. reor.* eum qui ex officio quem perperam detulit, niſi per dolum & iniuriam fecerit, excuſatum dimittit, propter officij neceſſitatem. expenſas tamen abſolutus ei non reficit. *Vide Farin. Crim. lib. quæſtio. 16. de accuſat. numer. 55. cap. ſequent.*

DE POENIS.

NOn omnes virtutis amore, ſed quam plurimi formidine pœnæ in officio continentur; nam

Diſtrictus enſis cui ſuper impia
Ceruice pendet, non Siculæ dapes,
Dulcem elaborabunt ſaporem.

Igitur Eccleſia, vt ſacram politiam ab improbitate tueatur; remedium ſumere cogitur, à quibus maxime abhorret, à pœnis ſcil. eſt enim mater pia & miſericors.

Itaque in iudicijs † Eccleſiaſticis, excommunicationis, ſuſpenſionis, interdicti, ac de- 1.

gradationis actualis, vel verbalis pœna fre- Pœnæ Eccleſiaſticæ.

quentatur: vſurpatur etiam carcer, detruſio perpetua vel temporalis in monaſterium; verbera, bannum ſeu relegatio, damnatio ad triremes, priuatio, inſtallatio, ſeu publica ad infamiam criminoſi in theatro aut columna oſtentatio: (quam moribus noſtris Buſ. *ad l. ictus D. de his qui not. inf.* aſſerit infamiam irrogare:) ſeu deductio per plateas, vel proceſſiones cum tæda & in lineis tantum veſtibus, vel depictis cum colis, aut alijs hieroglyphicis ac indicibus criminum, denique mulcta ſeu pœna pecuniaria. quam Concil. Trid. *ſeſſ. 25. cap. 3.* eo ipſo quo exacta fuerit applicari vult pijs vſibus: vt ne quidem merces Vicarij & officiatiorum Curiæ inde deſumi debeat. *vt poſt M. Ant. Gen. declaraſſe refert S. Cong. Piaſ. p. 2. c. 4. num. 97, Riccius in prax. pœn. dec.* 340. Edictum porro Principum noſtrorum de feſtis, requirit in condemnatione nominatim exprimi vſum pium, cui addicatur mulcta, ob feſta violata, inflicta. Sed neutrum praxis hic ſeruat, credo ob exilitatem dotium Epiſcopalium in Belgio. quo caſu præſertim etiam mulctas Epiſcopi vſibus vel eleemoſynis iudex retinere poteſt. *Felin. in cap. irrefrag. de off. ord. Quar. V. pœna pecuniaria*, vbi tutius tamen putat recurrere ad Sacr. Cong. quod omnino neceſſarium aſſerit Riccius *in prax. pœn. dec.* 340. Enimuero *ex cap. presbyteri, extra de pœnis ca. poſtulaſti, de Iudæis*, edocemur, iudicem Eccleſiaſticum pecuniariam pœnam indicere poſſe: quippe iudici cuilibet mulctæ dicendæ ius eſt, cui publicum eſt iudicium. arg. *l. 2. D. ſi quis ius dic.*

ius dic. non obt. quod moribus hodie obtinere, aſſerit Buſ. *ad l. 2. D. de ind.* ſed d. c. certo pio loco erogabatur, quod cum ſit vel in ipſa Gallia Senatuſconſultis approbatur. *Chopp. de ſac. pol. l. 2. tit. 3. num. 9. & S. Card. Congreg. cenſuit, vt ſup. de eff. Ord. n. 9. diximus.* Sæcularis iudex fiſco mulctam applicat, vt Concilium Brabant. non niſi 20. flor. alio deriuare poſſe dicatur. Ad extremum pœna arbitraria eſt, vbicumque ius nominatim non exprimit, ac praxis vbique ferè omnes arbitrarias fecit.

Degradationis pœna minori nunc ceremonia quam olim imponi poteſt. Trid. ſ. 13. c. 4. Vnde c. degradatio *ext. de pœnis in 6.* etiam in Gallia non ſeruatur, quoad numerum Pontificum. *Bugn. leg. abr. l. 6. coll. 90.*

2. Degradatio. Loquitur dict. *ſeſſ. 13. cap. 4.* de degradatione † actuali, quæ clericum priuat officio omni, & beneficio clericali, & quæ eſt præparatoria ad pœnam, pro qua tradendus ſit iudici ſæculari: in ea enim opus fuit olim conſenſu Epiſcoporum, in criminibus præter hæreſim, in qua ſufficit aliorum Prælatorum; qui neutri requiruntur in degradatione verbali. quæ nomine clerici non priuat, adeoque ſic tantum degradatus viuere debet iuxta prius ſuum inſtitutum. *Menoch. de Arb. l. 2. cap. 415. num. 10. vſque ad 18. clarius L. Mol. de Iuſt. tract. 3. diſp. 49. num. 13. & 14.* Vbi & quomodo huiuſmodi degradationes fieri debeant latius dicitur. Vt & apud Barboſam *de eff. Epiſ. alleg.* 110. vbi huiuſmodi atrocia enumerantur etiam ex nouis Pontificum conſtitutionibus. Porrò olim in Epiſcopi degradatione 12. Epiſcopi, 6. in diaconi, aut ſubdiaconi, 3. requirebantur, ſolus enim Epiſcopus ſacerdotibus, alijſque miniſtris honorem dare poterat, ſolus auferre non poterat, ijdemque collegæ cauſam ſimul cognoſcebant, decidebant, & exequebantur. *c. ſi quis c. felix. 15. q. 7.* tametſi antequam ſubdiaconatus inter ſacros ordines eſſet relatus, ſubdiaconi potuerint, vt & reliqui inferiores, à ſolo Epiſcopo condemnari, *c. ſi autem in fin. ibid.* Porrò Concilium Trident. *d. c. 4. ſ. 7.* Epiſcopo nunc permittit non tantú per ſe, ſed & per vicarium generalem procedere ad condemnationem, & verbalem depoſitionem; & per ſe ipſum ad actualem, & ſolemnem degradationem, adhibitis tot Abbatibus pedo, ac mitra inſignitis, quot opus eſſet Epiſcopis: aut ſi illi in dioceſi non reperiantur, tot perſonis in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutis, quæ ætate graues, ac iuris ſcientia commendabiles exiſtant. quæ adiectio eo ſacere videtur, vt huiuſmodi Prælati non tantum ad ſolemnitatem facere videantur, ſed etiam ad probandum ordinariorum iudicium. vt veteres canones quos diximus diſertè exigebant. tametſi quidam citati apud Barboſam *in collect. DD. ad Conc. Trid. d. c. 4. ſ. 13.* huiuſmodi aſſiſtentes nec coniudices nunc, nec aſſeſſores eſſe; ſed tantum adhiberi ad ſolemnitatem cenſeant. Prælati porrò Epiſcopis inferiores iure communi degradandi ſuos facultatem non habent. ſed nec Epiſcopi nondum conſecrati. quippe qui dare nondum poſſunt honorem, minus auferre valeant. *cit. ibid.* quod rurſus intelligendum eſt de actuali degradatione. nam verbalem facere poſſunt Epiſcopi confirmati. cum tunc poſſint quidquid eſt iuriſdictionis: quod autem eſt ordinis; demum cum ſunt conſecrati.

Priuatio † non niſi vbi in iure exprimitur, imponi poteſt, & à ſententia priuationis appellans interim reſignare poteſt; tametſi poſt ſententiam alteri collatum eſſet beneficium. quod pro indubitato practicari in Curia Romana poſt Genuen. habet *Piaſ. p. 2. ca. 4. num.* 96. Enimuero iudex nec in ſeueritatem declinare nimium, ne crudelis audiat; nec in benignitatem ne mollis; debet. *turbatus præ ira oculus*, inquit D. Bernardus *lib. 2. de Conſid. cap. 12. nil clementer intuetur, ſuffuſus fluxa quadam & muliebri mollitie animus rectum non videt: non eris innocens, ſi aut punias eum, cui fortè parcendum eſſet, aut parcas ei, qui fuerat puniendus.* Ne autem iudices facilius in rigorem declinarent, prouidè ſanxit Pius IV. *conſt. inc. cupientes, quam refert Quar. v. de benef. priuat.* ne ipſi iudices, eorumue affines, aut familiares ea beneficia, quibus alij priuentur, obtineant. 3. Priuatio.

Enarrat Azor. *Inſt. Mor. p. 2. l. 7. c. 17.* crimina † quæ priuationem ipſo iure inducunt, etiam ex Conſtit. Pontificijs recentioribus, quæ non ſunt apud Rebuffum in praxi beneficiaria, alioſque priores ſcriptores. (Non tamen vſu ſeruatur quod de periuro ſcribit Rebuff. & certè periurus non eſt ipſo iure beneficio priuatus, ſed priuandus, & de ſtylo curiæ non ob aliud periurium, quam Iudiciale priuatur. *Garz. de benef. p. 11. c. 10. n. 169.*) 4. Illam quæ crimina inducunt ex nouo iure;

Imprimis eſt retentio † plurium beneficiorum incompatibilium *ex Trid. ſ. 24. cap. 17. ſ. 7. c. 4. c. 5.* 5. Retentio incompatib. benef.

Secundò *ex Conſt. Pij V. inc. intolerabilis, quam habet Nauar. in ſuo man. cap. 24. num. 110. Flam. Pariſ. in Trac. de Confid.* Confidentia † beneficialis quam vſus nondum recepit, extra Italiam in Gallia, Charond. *Reſp. l. 7. cap. 190.* neque hic vltra quam ex priori iure inhibitum elicitur. 6. Confidentia benef.

Tertiò ex Conſt. Greg. XIII. *Incip. ab ipſe*, datio, receptio, promiſſio alicuius pro obtinenda gratia vel iuſtitia apud ſedem Apoſtolicam, & in ijs conſilium, auxilium, mandatum, quod non porrigitur ad alias Curias, ſed reſtringitur ad Romanam.

Aliud crimen eſt ex eadem Gregor. Conſt. omiſſio † publicationis reſignationis beneficij, iuxta formam ibi præſcriptam, quæ irrogat priuationem aliter reſignanti. 7. Omiſſa publicatio reſignationis.

Inſuper ex Conſtit. Sixti V. *Incip. ſacreſanctam* non delatio † habitus, tonſuræque clericalis, aut militiæ conuenientis. 8. Habitus competens.

Ex Conſt. eiuſdem Sixti V. *Incip. ſanctam*, miniſtratio † ſuſpenſorum ob ordines malè ſuſceptos.

Qui autem ſint † effectus priuationis ipſo iure irrogatæ, idem Azor. habet *ibid. qu. 2.* & ſingulatim, an qui ea crimina commiſerint,

in conſcientia ſua beneficia ſine vlla iudicis declaratione dimittere teneantur.

9. Capite porrò 18. idem Azor. enarrat † crimina, ob quæ quis iudicis ſententia priuari poſſit. Non enim priuatio imponi poteſt niſi in iure deciſum ſit vt diximus. Eo in genere eſt concubinatus incorrigibilis, ſcilicet, poſt monitiones. *iuxta Concil. Trident. ſeſſ.25.cap.24.*

Miniſtratio male ordinati.

10. Maledictum publicum & poſt monitiones in Deum & ſanctos. *ex Later.vlt.*

Qui effectus priuationis talis.

Retentio beneficij reſidentiam requirentis cum alio ſimili. *Trid.ſ.7.c.4.*

11. Obſtinatio permanentis per annum in excommunicatione aut inobedientia. *Trid.ſ.25. c.3.ad fin.c. cum bona,de ætat.& qual ord.*

Priuatio irroganda ex nouo iure.

Sodomia frequens. *ex Conſt. Pij V,*

DE POENIT. ET REMISSIONE.

SI *quoties peccant homines, ſua fulmina mittat*
Iupiter, exiguo tempore inanis erit
Orbis, Miſericordia Domini quia non ſumus conſumpti. Sed non vult Deus mortem peccatoris, ſed vt conuertatur & viuat, pœniteat, inquam, & remiſſionem ac indulgentiam accipiat. Sic & Eccleſia obſecrat, increpat, quamdiu

Videt laborantes in vnum
Penelopen, vitreamq́ Circen;

Virtutes, ioquam, & vitia, vt præmijs & pœnis moueri adhuc peccator poſſit, qui alioquin cum in profundum venit, contemnit; tamdiu, inquam, Eccleſia ſeueritatem benignitate temperat, vt tam pœnitentes remiſſione ac miſericordia alliciat, quam infractos auſteritate reprimat. Et propterea rectè dicitur pœnitentias omnes hodie eſſe arbitrarias: eoque citaotur permulta Iuris loca, *vt in c. de his. 50. diſt. c. ſi monachus.90. diſt. c. tempora.26.q.6.& ibi.gloſſ.in c. quem pœnitet. c. menſuram.de pœnit.diſt.1.& c. ſignificauit. & c. Deus, qui x.de pœnit.* & c. omnis *vtriuſq; ſexus h.t.* ſacerdotem requirit diſcretum, & cautum; vt more periti medici ſuperinfundat vinum & oleum vulneribus ſauciati. vnum foueat, alterum mordeat. verum de hac re amplè Concilium Trid. de foro pœnitentiali quidem. *ſ.* 14. *cap.* 8. §. *debent ſacerdotes Domini quantum ſpiritum & prudentia ſuggeſſerit pro qualitate criminum & pœnitentium facultate ſalutares, & conuenientes ſatiſfactiones iniungere. & cap.* in foro autem externo *ſeſſ.13.cap.1.*

Eam ob cauſam leuiorum criminum abſolutio cuilibet ſacerdoti qualificato committitur, grauiorum ſcelerum remiſſio Epiſcopo vel Papæ reſeruatur; vt difficultas abſolutionis, offenſæ intenſionem indicet.

Caſus † Pontifici reſeruati recenſentur in Bulla Cœnæ Domini, quam ad longum habet Pias. *in prax.p.2.cap.1.* vbi inſuper & 42. caſus refert Papæ reſeruatos, deſumptos tam ex iure communi, quam diuerſis extrauagantibus, à quibus nullus confeſſarius ſine ſpeciali facultate abſoluere poteſt. Verum bulla cœnæ an caſuum reſeruatorum abſolutiones priuilegiarias mendicantium impediat controuertitur *per citatos apud Dianam, p.3.t. 2.r.10.* quod abſolutiones ſub prætextu prohibeantur; priuilegia autem ſint clara; non prætexta. ſed praxis pro Bulla ſtat & reuocatione. Porro Epiſcopi in ſuis diœceſibus ſpeciales etiam caſus ſuæ cenſuræ reſeruare poſſunt, à quibus nulli etiam Regulares quorumcumque indultorum prætextu abſoluere poſſunt, etſi ab Epiſcopo approbati generaliter, ſine ſpeciali illius facultatis conceſſione, vt reſpondit S.Cong. *B.Carolo Borromæo, ref. Piaſ. p.2, c. 1. num.12. Serol. p.2. v. Abſo.ad 1.* vbi decretum S. Cong. pro cauſis Epiſcoporum refert. Quamuis autem Clemens VIII. declarauerit, & S.Cong. mendicantes non poſſe abſoluere à caſibus Epiſcopo reſeruatis; poſſe tamen à cenſuris, qui non ſunt caſus, ſed pœna caſus, exiſtimat Diana, *p.3.t.2.r.13.* contra Marullum; qui putat rationem prohibitionis etiam militare in cenſuris. quæ magis attendenda ſit, quam verba, cui accidit, quod acceſſorium dicatur ſequi naturam, & conditionem ſui principalis: & propterea quod decretum eſt de principali, recipiendum etiam videatur in pœna acceſſoria. Poteſt tamen Vicarius generalis & audire confeſſiones, & audiendi licentiam dare, quia ordinariorum nomine comprehenditur, & Epiſcopum repræſentat. *Sanch.l.3.d.29.n.15. Gutier.l.1, can. q.c.11. num.8.* alioquin Conc. excluſiſſet, *vt ſ.24.c.6.* Item concedere excommunicationes, pro rebus ablatis, matrimonijs celebrandis aſſiſtere, & aſſiſtendi licentiam dare: quia dicit Concilium de Ordinarij licentia datum ſacerdotem proprium eſſe: & cognoſcere cauſas matrimoniales, quas Conc. *ſ.24.c.20.* ſolis locorum ordinarijs reſeruauit. *Sanch. vbi ſup. num.17.* In Belgio; ſi & quam diu durat Bulla Greg. XIV. de qua infra, Officiales diſertè ad omnia ea delegantur quæ in illius vim poſſunt Epiſcopi. quare nec Doctor nec Licent. Theol. aut iuris ſine approbatione aut licentia confeſſiones audire, aut prædicare poteſt. *Gutier.can q.l.1.c.6. num.9.* & Regulares etiam examinari, & approbari debent ab Ordinario, etiam poſt reductionem Ordinationis Pij V. de anno 1571. 8. Auguſt. ad terminos Concil. Trid. per Greg. XIII. vt refert binas reſolutiones Card. Piaſ. *ibi. num. 11.* Et quidem parochus, quamuis eo ipſo approbatus ſit, quoad ſuos, ſeu in ea ciuitate; non tamen paſſim per totam ideo diœceſim, ſic vt reſignato beneficio amplius excipere non poſſit confeſſiones, *Piaſ. ibid. num. 10.* & approbatus in hac diœceſi, non poteſt in alia audire. quia Conc. ita intelligi debet, vt ſit approba-

Caſus reſeruati.

probatus ab Ordinario loci, in quo confeſſio fit, vel electio ex vi Bullæ Cruciatæ. quod & in alijs eiuſdem Conc. decretis ſæpè vſu venit. *Gutier. can. q. l. 1. c. 27. dix. ſup. de Inſt. num. 2.* Vt decretum Concilij Trid. ſ. 23. c. 15. reſpectiuum ſit ad parochiam parochi, & dioceſim approbantis. *vide Dianam, & citatos p. 3. t. 4. r. 16. & r. 110.* quamuis autem mendicantes ex priuilegijs poſſunt audire confeſſiones, approbati in vna dioceſi dum itinerantur in alia, & commodè nondum potuerunt ſe præſentare ordinario: tamen conſtitutio Vrbani VIII. *incip. cum ſicut, 17. ſeptemb.* 1628. ea abrogauit, nec interpretationem vllam admiſit. *Diana p. 3. t. 2. r. 123.*

Enimuero Conc. Trid. *ſ. 24. c. 6.* permiſit
2. Epiſcopo abſolutionem caſuum † etiam Papæ reſeruatorum, ſi ſint occulti, nec deducti ad forum contentioſum. Porro caſus Epiſcopo de iure reſeruatus eſt leuis percuſſio clerici, quæ facti potius eſt, quam iuris, adeoque ex omnibus circumſtantijs arbitrio Ordinarij committitur. *extrauag. Ioan. XXII. quam refert Piaſ. vbi ſup. num.* 15. Excommunicationem mulieres, moniales & aliæ perſonæ quæ ſui iuris non ſunt: ſi incurrunt; poſſunt tamen per dioceſanum abſolui, ob ſexum & ſtatum. *c. mulieres, c. de monialibus, extr. de ſent. excom.* Quod Serol. *pr. p. 2. v. exc.* non vult obtinere in extrauagantibus excommunicationem infligentibus cum reſeruatione, v. g. ex bulla Pij V. de mulieribus ingredientibus clauſtra virorum; excepta tamen impotentia & neceſſitate. alioquin foret conſulendus Pontifex, quid actum vellet: vt reſponſum eſt *in d. c. mulieres* de excommunicatis potentibus, & ita delicatis vt non poſſint iter Romanum ſuſcipere.

Occultorum abſolutio permiſſa Epiſcopo in reſeruatis Papæ.

Et quamuis † grauiora crimina Epiſcopi
3. ſibi poſſint reſeruare, modum tamen vt ſeruent conuenit: ac primum ne reſeruent caſus contentos in Bulla Cœnæ, ſeu aliàs Papæ reſeruatos, nec promiſcuè eos quibus de iure maior excommunicatio eſt annexa, neque in quibus abſolutio non datur niſi facta reſtitutione, neque qui verſantur circa res parui momenti, neque peccata carnis, niſi cum magna circumſpectione, *vt monuit S. Cong. in decreto quod refert Piaſ. d. c. 1. num. 15. Riccius dec. 572.* Quinimo in Cathedrali pœnitentiarium inſtituere tenetur Epiſcopus, *Trid. ſ. 24. c. 8.* qui eo ipſo ab ei reſeruatis abſoluere poteſt, etſi non ſubdelegare. *Piaſ. ibid. ex Chapea-villa de caſ. reſer. c. 3. q. 1. diff. 2. quod idem cenſet Riccius dec. 555. ex opinione Ezech. de rep. Eccl. c. 24.* quod quidem vſu probari videtur cum paſſim Epiſcopi per ſe ipſos vix vnquam confeſſiones excipiant. adeoque pœnitentiarius Cathed. in eas vices aſſumptus videatur. quamquam reperio Cong. Concil. id cenſuiſſe 17. Iul. 1577. (ſi quidem conditio adiecta authentica ſit) ſi Epiſcopus hanc ei tribuerit facultatem. eodemque modo Riccius *d. deciſ. 555. num. 5.* cenſuiſſe refert Cong. eum paſchali officio ſatisfacere, quicumque pœnitentiario confitetur & Epiſcopum non tantum vicario generali, ſed & pœnitentiario *ex c. 6. ſ. 24.* committere poſſe. Vbi *ſupra Piaſ. num. 17. refert.* vbi & refert *num. 17.* Cong. Conc. reſpondiſſe Confeſſarium ab Epiſcopo electum, ab omni caſu ipſum Epiſcopum abſoluere poſſe, à quo alium poſſet Epiſcopus. & poteſt Epiſcopus non approbato confiteri quaſi eo ipſo quoad ſe approbet. *Serol. p. 2. v. abſol. ad 12.* Tamen S. Cong. declarauit id non procedere quoad non ſibi ſubditum: & in eo *per c. 15. ſ. 23. Trid.* ceſſare priuilegium cap. fin. *de pœn. & remiſ. Addit. Proſ. ad Quar. V. Archiepiſcopi auth. n. 12.*

Conc. Trid. *ſ. 24. c. 6.* ita decreuit. † *Liceat Epiſcopis in irregularitatibus omnibus & ſuſpenſionibus ex delicto occulto prouenientibus, excepta ea qua oritur ex homicidio voluntario, & exceptis alijs deductis ad forum contentioſum diſpenſare & in quibuſcunque caſibus occultis, etiam ſedi Apoſtolica reſeruatis, delinquentes quoſcunque ſibi ſubditos in dioceſi ſua per ſeipſos, aut Vicarium ad id ſpecialiter deputandum, in foro conſcientia gratis abſoluere, impoſita pœnitentia ſalutari. Idem & in hæreſis crimine in eodem foro conſcientia eis tantum, non eorum Vicario ſit permiſſum.* 4.

Facultas hæc Epiſcopis datur in quoſcumque ſibi ſubditos non ratione domicilij tantum, ſed vt comprehendat etiam quacumque alia ratione ſubiectos, delicti, contractus, moræ, ſeu præſentiæ, qua vagabundi, peregrini, ſcholaſtici, & mercatores propriam dioceſim habentes includuntur. *Suar. tom. 4. de pœn. diſp. 30. ſect. 2. num. 3. Sanch. in decal. lib. 2. cap. 11. numer. 8. & 9.* quippe verba Capituli, *in dioceſi ſua* non limitant iuriſdictionem Epiſcopi, ſed id tantum volunt vt Epiſc. poſſit abſoluere quoſcumque ſibi ſubditos, & quomodocumque ſubdantur. & quia eiuſmodi abſolutio cum impoſitione pœnitentiæ ſalutaris, non eſt iuriſdictionis contentioſæ, ſed voluntariæ, credendum eſt Concilium non obſiſtere, quo minus Epiſcopus extra dioceſim exiſtens, abſolutionem eam impertiri poſſit. quamuis Henric. *Auil. Emmanuel & Perez. locis à Barboſ. hic citatis,* ſecus ſentiat. fateor tamen ea verba (ſi non abundent,) obſcurum textum hic reddere. niſi dicamus referri ad ſubditos (verbum immediatè non præcedens) vt ſcilicet Epiſcopus abſoluere poſſit ſubditos in dioceſi ſua non extra eam exiſtentes. quo fortè Suar. & Sanch. *locis ibid. cit.* ſpectauerint. vt Epiſcopi abſentes etiam abſoluere poſſint in dioceſi exiſtentes, quia non eſt abſolutio ſacramentalis quæcumque in foro conſcientiæ datur. De hæreſi ſpecialiter ſtatuitur, vt Epiſcopi iudicio reſeruetur. Hæreſis enim crimen ab initio Eccleſiæ inter reſeruata fuit. nam inter decreta Sylueſtri Papæ refertur, vt nullus presbyter Arrianum reſipiſcentem ſuſcipiat, niſi Epiſcopus loci. vnde liquet quam antiqua ſit aliquorum caſuum reſeruatio. 5.

Quoniam verò hic electa eſt perſonæ induſtria, in hoc c. non poteſt Epiſcopus commit-

Per ſe in hæreſis ca-

ſu, alijs per ſpecialem deputatum.

tere v.g. abſolutionem alicuius ab hæreſi, ſed
per † ſe debet abſoluere : in alijs occultis
criminibus poteſt vel per ſe vel per Vicarium
ab eo ſpecialiter deputandum, non per quem-
cumque in ſingulis vicibus delegandum. L.
Mol. *de Iuſt.tr.5.d.18.n.2.* quin vt ille *ibid. &*
Serol.p.1.V.abſol.ad 4.p.2.ead. V. ad 8. *& Sa*
eod. V. vult, hodie hæc facultas per Bullam
Cœnæ *in verb. non obſtantibus quibuſcumque pri-*
uilegijs, etiam à quibuſuis Concilij generalis Ca-
nonibus conceſſis, ſublata eſt. & refert Piaſ. *prax.*
p.2 c.1.num.12. Clem. VIII. & S.Cong. cen-
ſuiſſe Bullam Cœnæ derogare dict. decreto,
quoad caſus in ea Bulla, expreſſos. *Sa V. Exem.*
cœna §.17. quod & Molin. de Gregor. XIII.
& ideo *Gutier. Can. quaſt. l.1.c.13. num.*26. do-
cet per motum Pij V. *Cal. Febr.1572. & num.*
29. per Bullam Cœnæ Gregor. XIII. ſolum
6. Papam abſoluete poſſe ab hæreſi, non † ob-
ſtante d.c. liceat : cui derogatum ſit ; (etſi
diſſentire videatur Serol. *prax p.2. V. hæreſis.*)
per quod tamen eis licebat ea abſolutio per
ſeipſos, in alijs papalibus etiam per alium ſa-
cerdotem, ſeu vicarios ſpecialiter, cum caſus
ſuccedit, tantum deputandos, vt vult Gu-
tier. *Can. q. l.1.c.13.* quaſi propterea Conc. vte-
retur vocabulo futuri temporis. ſed id hoc
non conuincit, quia eiuſmodi conditione te-
ctè vtebatur Conc. pro actibus tum futuris.
alioqui conceſſa facultate abſoluendi à reſer-
uatis Papæ per Bullam Cœnæ etiam compre-
henditur caſus hæreſis *Sa ex Cong. Conc. V. ex-*
com. Cœna §.17.

An hodie caſus hęreſis ſit reuocatus.

Cæterum intentio Concilij fuit, in caſibus
bullæ Cœnæ dari in materia hæreſis anthori-
tatem. quod inde liquet : quia ea ſepoſita non
opus eſt Concilij indulto : cum de iure com-
muni hæreſis excommunicationem Papæ re-
ſeruatam non habeat. ſed ab ea Epiſcopi eo-
rumque vicarij abſoluere poſſint. *Garz. de be-*
*nef. p.11.c.10.§.1. num.*88. vnde quidam ſen-
tiunt vbi ea bulla publicata non eſt, nihil in-
tereſſe, an dicamus per ea derogari d.c.6. an
non ſi enim non derogatum dicas ; vtentur
priuilegio d.c.6. ſi derogatum ; iure com-
muni, ſcilicet inductam à bulla reſeruatio-
nem apud ſe ſtringere negabunt. ſed cum
bulla Cœnæ non ſine ſcrupulis tractanda ſit,
prouincialemque publicationem non pro ob-
ligatione ſed vt alij ſentiunt, maiori notitia
requirat, & ex annua illius repetitione, (ſe-
cus quam in vllis conſtitutionibus accidat)
enixa ſupremi Eccleſiæ capitis voluntas elu-
ceat, qua quantaue cautela ab ea poterit re-
cedi?

Enimuero ſępius expendenti mihi d.c.6. vt
liceat Epiſopis in occultis etiam ſedi A. poſt.
reſeruatis per ſeipſos, aut vicarium ad id ſpe-
cialiter deputandum, abſoluere : idem & in
hæreſis crimine eis tantum non eorum vicarijs
ſit permiſſum : ſenſus planior videtur, vt ab-
ſolutiones omnes huiuſmodi Epiſcopi tan-
tum poſſint facere per ſeipſos aut vicarium ad
id ſpecialiter deputandum, idemque in crimi-
ne hæreſis obtinent : Idem ſcilicet vt per ſe
aut vicarium ad id ſpecialiter deputandum ab-
ſoluere liceat, *non eorum vicarijs*, inquit, *ſit*
permiſſum : Id eſt, ne ipſi iure ſui vicariatus
per ſe, aut à ſe deputandum id poſſint. non
autem dicit vt Epiſcopis per ſe dumtaxat li-
ceat abſoluere, non per vicarium ſpecialiter
deputandum, adeoque vicarijs ; non vt ta-
libus, erit permiſſum : ſed cum ſpecialiter
ad id deputabuntur. vt hic id praxis recepit.
ſed an in vim d.c.6. an bullæ Greg. XIV. de
qua mox, controuerti poteſt. vide tamen ci-
tatos *à Barboſa in Collect. DD. ad Concil. Trid. ad*
d.c.6.n.72.73.

Quare neſcio quid diceretur de facultate † 7.
Belgij Epiſcopis conceſſa, vt in vtroque fo-
ro omnia etiam enormiſſima crimina abſolue-
rent, donec omnes ditiones ad obedientiam
Regis Catholici redigerentur. quod etſi non-
dum factum ſit, ceſſarunt per inducias tamen
tempeſtates bellorum, ob quas dici fortè
poſſet ea facultas conceſſa ; (ſed verò rurſus
in eadem bella pluſquam ciuilia relapſi nunc
ſumus) præterquam quod Philippo Regi
ſeu ad eius inſtantiam conceſſum ſit priuile-
gium, per cuius mortem expiraſſe videri po-
teſt, cum & impoſſibilis alias temporis con-
ditio adiecta reddita ſit, cum amplius ad eius
(puta mortui) obedientiam redigi ditiones
non poſſint : niſi viuere Philippum in liberis
quis cenſeat, & priuilegij rigorem eos non
excludere, tanquam Papa locutus ſit de Prin-
cipe non de perſona, etſi Philippum nomi-
net, quem tamen & ſimul regem. In Breui
ab Vrbano VIII. pro militia noſtra renouato
facultas datur, ſub clauſula, *quamdiu hoc bel-*
lum durauerit. de quo mox. quare pro ſecuri-
tate quam Molina *vbi ſupra* exigit, interpre-
tatio, aut, ſi opus, prorogatio, meo iu-
dicio rectè peteretur. Sanè in Breui Clem.
VIII. & altero Vrbani VIII. per quod Ar-
chiep. Mechlinienſem creat delegatum Apo-
ſtolicum pro exercitu Regio in Belgio, quod-
que ad beneplacitum ſedis Apoſtolicæ, &
quoad bellum durarit, vires habet, datum
20. Febr. 1597. adeoque diu poſt dictam
Bullam Gregor. XIII. facultatem dat abſol-
uendi ab omnibus ſedi Apoſtolicæ reſeruatis,
ſemel in vita, & in mortis articulo : in non
reſeruatis ſedi Apoſtolicæ quoties oportu-
num erit : à reſeruatis tamen excipit crimi-
na hæreſis, Maieſtatis, conſpirationis in
perſonam, vel ſtatum Roman. Pontif. dela-
tionis armorum ad partes infidelium, falſifi-
cationis litterarum Apoſtolicarum, iniectio-
nis manuum violentarum in Clericos, ac
Prælatos Eccleſiæ. Adeoque horum abſolu-
tio ſi Romæ petenda pro ipſis militibus, et-
ſi tamen

De Bulla Gregor. XIII. quoad Belgas.

Nulla fides, pietaſq; viris, qui caſtra ſequuntur:

& in expeditione, qui agunt, ferè cenſeri
poſſint continuo in mortis articulo verſari, &
cum vel minimum verentur ſi ſic alea cadat,
vix tribus digitis à morte remoti eſſe : quid
dicemus

dicemus de dicta Bulla quæ de quouis hominum & criminum genere agit ? Sed enim ea facultas Gregorij Bulla comprehenſa, porrigitur ad omnia crimina grauiſſima, & delegatio ad omnes & ſingulos Belgicæ Epiſcopos & eorum Vicarios ſeu Officiales generales, vt in vtroque foro per ſe vel alios ab eis & eorum quolibet, ſubdelegandos abſoluere Apoſtolica authoritate poſſint, quoſcumque id humiliter petentes, tam ſuos quam vicinarum diœceſium ſolatio Paſtorum deſtitutarum ſubditos, quandocumque per Regem aut eius Gubernatorem generalem requirentur, ſeu quandocumque vſus & neceſſitas poſtulabunt, & donec & quouſque inferior Germania in priſtina Regis ſui obedientia plenariè & integraliter reſtituta & repoſita fuerit: nec non ab irregularitatibus, inhabilitate, infamia diſpenſandi, & abolendi, tam quoad ipſas perſonas, quam filios, nepotes, deſcendentes, cum derogatione contrariorum quorumcumque. 25. *Febr.* 1576.

8. Tenet † Suarez *de cenſ. d.* 41. *ſect.* 2 *nu.* 13. Capitulis ſede vacante hanc facultatem d. cap. liceat etſi Epiſcopis abrogata non foret, tamen non competere, & ita cenſuiſſe Cardinales. Sed Sanch. *de Mat. l.* 8. *d.* 2. *numer.* 10. aſſerit competere: quia etiam ea quæ iure ſpeciali Epiſcopis competunt, ad Capitulum tranſeunt, ſi competant iure ſpeciali Ordinario; non autem delegato aut commiſſo: & hæc eſt Ordinario dignitati, non perſonæ competens: vt ſi diceret Concil. quod Epiſcop. id faceret, vt in alijs locis tanquam ſedis Apoſtolicæ delegatus: niſi adhuc ea delegatio talis rei eſſet quam Epiſc. etiam iure Ordinario facere poſſet, vt id adderet ad faciliorem executionem: *vt in c.* 8. *ſ.* 22. vbi eis committitur, vt extremas voluntates executioni mandari curent, tanquam ſedis Apoſtolicæ delegati, cum tamen id iure ſuo poſſint. *c.* 3. *extr. de teſt.* Ergo & hoc caſu tranſibit ea facultas ad Capitulum. licubi tamen plus committeretur ſub ea qualitate, quam iure competit. v.g. vt non obſtante appell. &c. non tranſiret ea clauſula ad facultatem Capituli. Nec obſtat declaratio Card. quia de ea non conſtat authenticè; & fortè noluit ſecludere Capitulum ſede vacante, cum in omnibus Epiſcopi vice fungatur *Sanchez. l.* 8. *d.* 2. *num.* 10.

Facultas c. liceat competit Capit. ſede vac.

9. Quin & alijs Prælatis † competere vult Sanch. *num.* 11. Iuriſdictionem Epiſcopalem habentibus; quia facultas diſpenſandi tanquam fauorabilis extendenda ſit; præſertim quia hi quoad iuriſdict. habent quicquid Epiſcopi, & ſola conſecratione differunt: Alijs non æquè competit *Ricc. in prax. irreg. dec.* 532.

Et Prælatis Epiſcopalem iuriſdictionē habentibus.

10. Nihilo minus religionum † exemptarum ſuperioribus competit quoad ſuos ſubditos, quorum reſpectu & illi vices Epiſcoporum habent: *c.* 2. *x. de ſent. excom.* & pro ea ſententia eſſe dicit quoddam Breue Pij V. Sanch. *l.* 8. *d.* 2. *nu.* 13. eſt conſtitutio, *qua incipit Romana* 21. *Iul.* 1571.

Et ſuperioribus Religionum exemptarum.

Quid ſi Epiſcop. noluit diſpenſare, ſed remittit ad Pontificem, ibique diſpenſatio peti cœpta eſt an poſſit rurſus Epiſcopus admouere manum & diſpenſare? cum iam ad forum ſeu iudicium Papæ deducta ſit: nam forum & iudicium idem ſunt, *c. forum, de verb. ſig.* R. Poſſe: quia quamdiu caſus occultus eſt, poteſt Epiſco. diſpenſare; neque per eam petitionem cauſa deducta eſt ad forum contentioſum, quod textus excludit. *Sanch. lib.* 8. *d.* 14. *num.* 9.

Dicetur occultum † etſi probari poſſit, tamen in maiori parte vicinæ parochiæ ciuitatis neſciatur, id eſt, non ſciant decem, *Sanch. l.* 8. *d.* 34. *n.* 55. vt ſc. ſcandalum non ſit: vnde & occultum erit etſi factum ſciatur, ius autem neſciatur, i. e. irregularitas ex delicto illo oriens. quia qualitas adiecta verbo, debet intelligi iuxta verbi qualitatem, *l. in delictis,* §. 1. *ff. de nox. vt & diximus ſupr. De eo qui cogno. conſ. num.* 4. 11.

Quod crimen occultū hic dicatur.

Non dicetur † autem occultum ſi ad forum contentioſum deductum ſit, ſiue iuſtè ſiue iniuſtè eo delata res ſit: fiet tamen rurſus occultum ſi abſolutus reus ſit, etiam ex falſis probationibus. *ita Sanch. & authores quos citat l.* 8. *d.* 34. *num.* 57. 58. *de Mat.* Quanquam fortè ſatius dicetur, & occulta nihilominus eſſe, ſi quæ ad forum deducta ſunt: nam id ſignificat verbum *aliis*, quo vtitur Conc. connectens alia ad litem deducta, occulto homicidio: at ob deductionem ad forum contentioſum, vel ceſſationem litis & contentionis facere, vt diſpenſari ab Epiſcopo poſſit, vel non poſſit. vt hic, duæ qualitates inſpiciendæ ſint. *Ricc. in prax. irreg. dec.* 522. 523. 12.

Quod non.

Non ſufficit iudicem ex officio ſuper delicto ſumere informationes, ad hoc vt dicatur ad forum contentioſum deductum, ſed opus eſt eci citatione, quæ eſt primus actus iudicij contentioſi. *Sanch. c.* 58.

Antè Conc. Trid. non † licuit Epiſcopis vel in occulto vel caſuali homicidio diſpenſare, neque in quocumque alio; etſi Quar. circa hoc ſecus crediderit, *vt ſecundum Nauarr. in man. c.* 27. *n.* 239. *docet L. Molin. de Iuſt. tr.* 3. *d.* 79. *nu.* 5. & diſpenſatio conceſſa *ſ.* 24. *c.* 6. ſuper occulto homicidio procedit in foro exteriori, & non in ſolo conſcientiæ. Neque facultas tamen illa valet in homicidio voluntario etſi occulto, ſed caſuali culpabili, aut facto culpabiliter in defenſionem vitæ, moderamen inculpatæ tutelæ excedendo: non tamen in qualicumque doloſo. *Mol. ibid. nu.* 7. 8. directè intento. quemadmodum citati à Barboſa *in Remiſſ. ad c.* 7. *ſ.* 14. exiſtiment ſecundum d. cap. 7. partem non agere de eo qui ex ineuitabili neceſſitate occidit, quod is irregularis neque fiat, neque diſpenſatione egeat, ſed is tantum, qui exceſſit moderamen inculpatæ tutelæ, diſpenſabilis etiam ab Epiſcopo: tametſi Conc. eius diſpenſationem, cui iure quodammodo eam deberi profiteatur, tamen à Papa impetrandam declarat cum committendam Ordinario decernit. Nec ta- 13.

Diſpenſatio in occulto homicidio.

men incapax eſt penſionis homicida voluntarius. *Sa.V.Homicid.*§.20. *Ric.ex Cong.Conc. prax.irreg.d.*524.cum non ſit beneficium.quo tantum & ordine ſtatuit Concil. vt homicida perpetuo careat. penalia autem noui iuris intra veteres terminos coercentur, niſi diſertè tranſiliant.

Et ſuper irregularitate ex homicidio proueniente, occulto, iuxta Conc.Trid.diſpenſari etiam debet homicida etiam ita occultus, vt aliter conuinci non poſſit quam per propriam confeſſionem. idemque obtinet in filio adulterino ſimiliter occulto. *Gutier. can. qq.l.* 1.*c.*13. *num.* 10.11.12.13.14.15.20. & quidem à ſolo Papa, ſi voluntarium fuerit; ſi caſuale, ab Epiſcopo.*c.*6.*ſ.*24. *Trid. Gutier.ibi. n.*16.17.18.Caſuale homicidium dicitur quod citra voluntatem, quam caſui opponit Trid. accidit. *Riccius in prax. irr. dec.*521. vt ſi vnus occidatur pro altero.*idem ex Cong.Cantr.dec.*5. 19.*vide Gutier. can. q.l.*2.*c.*6.*latiſſime diſcutientem homicidium caſuale.* Porrò facultas diſpenſandi tributa à *Trid.ſ.*24.*c* 6. ſpectat irregularitates natas ex delicto occulto ipſius irregularis, non aliorum. vnde illegitimè natus ab Epiſcopo diſpenſari nequit ad ſacros ordines. etſi illegitimitas radicem habeat in occulto delicto parentum, & ſi quidem aliter ſentiant. *Dian.p.*2.*t.*1.*miſc.r.*21.

Et licèt facultas abſoluendi ab hæreſi occulta, per bullam cœnæ Epiſcopis ablata an ſit, controuertatur; tamen facultas diſpenſandi Epiſcopis non eſt ſubtracta ſuper irregularitate ex hæreſi occulta, quia illius Bulla Cœnæ non meminit, & correctio legis extra expreſſa non porrigitur, nec dicendum prohibito maiori vetari minus, & ſic interdicta abſolutione, diſpenſandi facultatem auferri *c.cum illorum de ſent. excom.* quia textus ipſe contra arguit, abſolutionem maiorem eſſe diſpenſatione, & ſic illa vetita hanc non probiberi. *Diana p.*2.*t.*1.*r.*24.

Vbi porro Concilium non eſt publicatum, an Epiſcopi vti poſſint facultate eis conceſſa c.6.ſ.24. Tridentini diximus *in Conſult.canon.de cognat.ſpirit. Conſult.*1. Homicida ſupra homicidio diſpenſatur à ſolo Papa.

14. Quid ſi maritus vxorem † occiderit propter adulterium cum Clerico commiſſum, an Clericus cenſebitur irregularis? Refert ex Nauarro Serol. V. *irregularitas* §.7. Pium V. affirmatiuè reſpondiſſe, ſed vt doctorem non vt Papam, adeoque ab eo diſſentit; quia non ſit cauſa proxima quæ requiritur ad incurrendam irregularitatem, & ſuapte natura eo directa, etiam in illicitis.

Excommunicatus ab homine an virtute Iubilæi, Bullæ Cruciatæ ſeu ſimilis facultatis à Confeſſario abſolui poſſit, latè tradit Gutier. *Can. q. l.*1. *c.*2. vbi *num.*18. refert Motum proprium Pij V. 16.*Cal. Decem.*1568. quo declarat in foro quidem interiori, non autem exteriori eas facultates operari quod idem obtinet in irregularitate occulta.*idem c.* 3.*n.*7.8.9.10.

Abſolutus vi alicuius † Bullæ, vt fit, ab 15.
excommunicatione ad aliquem effectum, cum reincidentia, non reincidit niſi in foro exteriori, ſi res eſt manifeſta; alioquin in omnibus poteſt ſe gerere vt abſolutum. Ita ait declaraſſe Greg.XIII.Sa.*V.abſ.n.*17.

Excommunicatus † vt contumax, ſi Ordi- 16.
nario paratum ſe offerat ſtare iuri, debet abſolui. *Seral.p.*2.*V.excommunicatio* §.2.

Clem.VIII. expendens, † quod quidam 17.
Regulares dum ſuperiori conſcientiam ſuam detegere formidant, adduci poſſint in æternæ damnationis periculum, & ſpiritualis remedij deſperationem, ſanxit ne eorum ſuperiores ſibi abſolutiones reſeruent, niſi in caſibus expreſſis, ſeu eorum aliquibus, cum hæc ſcil.crimina commiſſa erunt; *vt habet Quar.V. caſ.reſ.*

Quos caſus ſuperiores Regularium reſeruare poſſint.

Veneficia, incantationes, ſortilegia, Apoſtaſia à Religione, ſiue habitu dimiſſo ſiue retento, quando eo proueniret vt extra ſepta monaſterij ſeu conuentus fiat egreſſio, nocturna & furtiua è monaſterio ſeu conuentu egreſſio, etiam non animo apoſtatandi facta: Proprietas contra votum paupertatis, quæ ſit peccatum mortale: Iuramentum falſum in iudicio regulari ſeu legitimo: Procuratio, auxilium, ſeu conſilium ad abortum faciendum ad animatum fœtum, etiam effectu non ſequuto: Falſificatio manus aut ſigilli officialium monaſterij ant conuentus; Furtum de rebus monaſterij ſeu conuentus, in ea quantitate quæ ſit peccatum mortale; Laplus carnis voluntarius opere conſummatus: Occiſio ſeu vulneratio aut grauis percuſſio cuiuſque perſonæ; malitioſum impedimentum aut retardatio, aut apertio litterarum à ſuperiori ad inferiores, aut ab inferioribus ad ſuperiores: & quando aliud reſeruandum videbitur, fiat ex deliberatione Generalis vel prouincialis in ea Prouincia.

Non audiant ſuperiores Regularium confeſſiones, niſi aliqui huiuſmodi reſeruatum admiſerint aut ſponte petierint; ſed habeant duos aut tres alios deputatos, nec vllatenus vlli ea notitia ad externam gubernationem vtantur. poſſunt tamen in genere graues aliquas pœnitentias, etiam non reſeruatis imponendas decernere. Ita Clemens VIII.

Proprio etiam ſacerdoti confiteri debent moniales, non tamen niſi iuſta ex cauſa neganda facultas alieno confitendi: præſertim ſi abhorreant à ſuo: quamuis iniuſtè. quin & ſponte aliquoties in anno monialibus extraordinarius eſt offerendus *ex c.*10. *Tridentini. de regular. h. t.* etiam aliquo caſu exemptis ab Ordinario à quo omnes ſemper approbandi. ideoque hodie vix ob proprij ignorantiam recurri poteſt ad alienum. & an moniales confiteri poſſint mendicantibus, ſine licentia ſuperiorum, aut non obſtante illorum prohibitione latius inquiſiuimus *in Conſult. canon. h.t. conſult.*4. & de illorum ætate, & aſſumptione, atque vbi inſtar prælatorum ſunt, authorum Vicarij, prælati exempti, vt ſibi

ſibi confeſſarium eligunt, an & prælatæ, & an ſuis & Ordinarius prouideat, non exemptis: *conſult.5.*

Vt autem quam maximè ſit proſpectum monialibus de ſacerdote diſcreto, cauto, prudente; quæ epitheta requirit Conc. Later. *c. omnis ext. de pœnit.* decreuit Greg. XV. *Conſt. inſcrutabili* 1621. vt earum etiam exemptarum confeſſores Ordinarij & extraordinarij non deputentur, niſi prius ab Epiſcopo diæceſano idonei iudicentur. & ſi ei ex rationabili cauſa videntur amouendi; poteſt ſuperiorem monere. qui niſi id fecerit, ipſe Epiſcop. præſtare poteſt: quoties & quando opus eſſe iudicauerit.

Tanquam nouitios abſolui poſſe à caſibus Epiſcopo reſeruatis, à confeſſario regulari illius ordinis eos, qui de proximo ingreſſuri ſunt, docet ex Vechio Diana *p.3.t.2.r.46.* In iubilæo requiritur approbatus confeſſor ab Epiſcopo, etiam quoad regulares, vt quidam docent, etſi alij rectius ſecus ſentiant. *Diana p.3.t.2.r.21.* etiam in equitibus D. Iacobi, Calatranæ, Alcantaræ, Monteſæ: *ibidem r.* 30. multo magis Melitenſibus. vbi tamen *r.* 21. probare non poſſum vt regulares confiteantur approbato à ſuperiori tantum regulari alterius religionis. quia nec verba bullarum ſatis videntur conuenire, nec ratio; quam in approbatione conſiderant bullæ, & Concilium Trid. *ſ.* 23. *c.* 15. & dum de ſæcularibus pœnitentibus ibi tantum loquitur, in regularibus ſui quemque ordinis confeſſario vti præſuppONERE iuxta indulta prohibitiua, de quibus Miranda in Manual prælat.....

18\. *Medici ægrotos moneant vt confiteantur, alioquin vltra tres vices non frequentent.*

Conc. Later. *c. cum infirmitas, ext. de pœnitentiis & remiſſionibus.* ſtatuit, vt Medici † ægrotos moneant de accerſendo medico animarum. Pius V. *in Bulla incip. ſub gregem.* 11. *Martij* 1566. vetat ne medici vltra tertium diem viſitent ægrotos in lecto iacentes, niſi peccata confeſſi fuerint. Cuius Bullæ obſeruatio medicis quantum fieri poteſt commendata eſt in Synodo Antuerp. ann. 1609. ſed quia morbi hic non ita ſunt acuti, vt qui intra paucos dies ægros perimant, ſicut in Italia & alijs calidis locis, difficilius præciſè in vſum induci poteſt. Grego. XIII. 5. *Apr.* 1581. *in Bulla inc. alias*, vetuit ne Chriſtiani Hebræis

19\. *Hebræi non ſint.*

† medicis vtantur. *quas Bullas refert Quar. V. Medic.* Conc. Mech. *an.* 1607. *t.7.c.6.* mandat, vt vltimo ſupplicio afficiendis † tempeſtiuè prouideatur de ſacroſancta Euchariſtia. quod

20\. *Vltimo ſupplicio afficiendis S. Viaticum non negetur.*

& in edicto deſuper edito *art.* 10. Principes noſtri officiarijs ſuis mandant, vt procurent etiam in locis vbi contraria hactenus fuerit conſuetudo. qualis fuit in Hiſpania etiam multis improbata, ſublata Motu Pij V. 1569. cui Lex regia acceſſit. *add. Sa V. Euchar.* §. 2. conſonat Clementina. 1. *de pœnit. c. pen.* 13. *q.* 2. *ib. in fin.* Et concil. Worm. *can.* 10. iubet vt oblationes pro eis fiant, & Miſſæ celebrentur, nec eis denegentur ſepulturæ. tametſi hoc in his locis non obſeruetur, quod ſpectat ad ſepulturam, ſed plerique ad exemplum in loco ſupplicij relinquuntur.

Si quis peccauerit aduerſus ſacramentum quo peccata deleri debent, ſolicitando confitentem ad turpia, Clemens VIII. Paulus V. & Gregorius XV. ſeueriſſimè puniendum cenſuerunt: confitenteſque ad illum denuntiandum obligarunt. ſed an præmittenda ſit correctio fraterna, an quis denuntiare teneatur ſe, patrem, vxorem, filium, fratrem, complicem, ſacerdos fœminam ſolicitantem, puer ſolicitatus ſacerdotem, mulier ſolicitata ante vel poſt confeſſionem, vel ſub illius prætextu, aut vmbra ſolicitantem pro tertio, laicum aut ſacerdotem non approbatum ſolicitantem ad alia peccata, quam carnis, mandantem; atque vbi illorum pontificum conſtitutiones non ſunt publicatæ, aut periculum famæ denuntiantis verſaretur, *dicimus in Conſult. canon. h. t. conſult.* 6. denuntiationemque fieri tam Epiſcopis, quam inquiſitoribus, & conſtitutiones modum procedendi addunt, vt ſingularibus teſtibus præſumptionibus, indicijs, & alijs adminiculis, delictum arbitrio inquiſitorum probatum eſſe, vt reum omnis generis pœnis ſubdendum, & curiæ etiam ſeculari, pro delicti enormitate, tradendum, nullo habito exemptionum reſpectu, pronuntiare vt poſſit, decreuit, & vt confeſſarij iniungant pœnitentibus, vt talia ſuperioribus indicent.

Item Conc. Lateran. *can.* 62. prohibet indiſcretas indulgentias † atque ſuperfluas, 21. *Indulgentiæ indiſcretæ prohibitæ.*
quia per eas & claues Eccleſiæ contemnuntur, & pœnitentialis ſatisfactio eneruatur. Et Conc. Trid. moderationem adhiberi cupit, abuſuſque qui in his irrepſerunt tolli. *Decr. de indulg. ſ.* 25. Pius V. reuocauit omnes indulgentias pro quibus conſequendis manus adiutrices ſunt porrigendæ, aut quæ quæſtuandi facultatem continent. ſicut Trid. *c.* 9. *ſ.* 21. omnem quæſtuationem prohibuit: indulgentias tamen non ſuſtulit, nec facultatem petendi eleemoſynam pro ſe, vel pro loco, ſine indulgentiarum publicatione. *Sa V. Queſtuarij* §. Paul. V. 23. *Maij* 1606. *Bull. Roman.* reuocauit indulgentias quaſcumque regularibus inſtitutis conceſſas, eaſq; moderando reduxit ad præſcriptum litterarum ſuarum, *Eman q. reg. tom.* 1. *q.* 57. *art.* 7. In Hiſpania, Luſitania, & Gallia ſine literis regiis quæſtores alicuius Sancti nomine non permittuntur, *citat. à Barboſa in Remiſſ. ad c.* 2. *ſ.* 5. *Con. Trident.* quibus autem circumſtantijs licentiam petendi eleemoſynam pro pio loco concedi conueniat. vide apud Serol. V. quæſtores & formula, iuxta quam ſedes Apoſtolica Ordinario ſcribit, exſtat in libellis qui titulo declarationum Cardinalium circumferuntur. Regulares quidem præſertim ex inſtituto mendicantes eleemoſynas ad vitam ſuſtinendam ſine Ordinarij licentia petere poſſe non eſt dubitandum, ſed ſi extra ordinem nouam fabricam aliudve pium opus moliantur, ſeu alias extraordinario titulo eleemoſynas quærere intendant non eſt idem dicendum. Serol. *V. quaſtores per bullam Pij V.* licuiſſe, eamque per Gregorium

XIII.

XIII. reuocatam eſſe, & ad terminos iuris communis reductam, adeoq́ue non licere aſſerit, neque enim minus circa eos, quam alios quæſtuationum abuſus tolli per Epiſcopos Conc. mandat. Neque obſtat quidquam eorum exemptio, quia ea intra muros & ſepta eorum coarctanda eſt, non verò vt ſub illius vmbra, quod lubet in populo faciant. eidemq́ue ſatis derogatur *c 9. ſ. 21. Trid.* poteſtq́; illis non tantum quæſtuatio prohiberi, ſed & populo ne illis contribuat.

Pleniſſima peccatorum venia tribuitur anno quoquo centeſimo, ex decretali Bonifacij VIII. quinquageſimo ex Clementis VI. vigeſimo quinto ex Sixti IV. *c. 1. 24. h. t. in extrauag. com.* accedentibus ad limina Apoſtolorum, *vt beatiſſimi*, inquit Bonifacius, *Petrus & Paulus Apoſtoli eo amplius honorentur, quo ipſorum baſilica de vrbe deuotius fuerint à fidelibus frequentata.* vbi petra eſt fidei, columna & fundamentum religionis noſtræ; cathedra iudicij, quo ligatur & ſoluitur orbis vniuerſus. idq́ue ait Bonifacius ex antiquorum fida relatione proficiſci. quare ad ſuam proportionem laudabiles ſunt etiam illæ indulgentiæ, quæ ab Epiſcopis conceduntur Eccleſiam ſuam Cathedralem ac parochialem frequentantibus. & dicit Bonifacius non plenam tantum, & largiorem, ſed pleniſſimam omnium peccatorum veniam ſe concedere, *vnuſquiſque tamen*, inquit, *plus merebitur, & indulgentiam efficacius conſequetur, qui baſilicas ipſas amplius & deuotius frequentabit.* vt & pleniſſimæ remiſſioni maior efficacia & meritum poſſit accreſcere. pleniſſimæ etiam ſunt indulgentiæ, quæ per modum iubilæi conceduntur ſæpius, cum ampliſſima facultate abſoluendi.

Abſolutio ſolemnis † poſt iuramentum de
22. *Abſolutio ſolemnis.* parendo Eccleſiæ, & ſatisfactionem, ſaltem per cautionem iuratoriam, olim fiebat decantando Pſalmum pœnitentialem, c. cum aliquis 11. qu. 3. & ad ſingulos verſus nudas ſcapulas pœnitentis verberando: ſed id nunc omittitur, etſi adhuc ſæculo noſtro in abſolutionibus Regum & Rerump. in perſonis Oratorum à Papis factitatum conſtet. In Pontificali Romano habetur ſolemnis formula: Et huiuſmodi abſolutiones fiunt extra confeſſionem, neque ſunt ſacramentales; & Ordinariam facultatem habentes ita abſoluere poſſunt pro vtroque foro. *Sa V. ab excomm.*

23. *Publica pœnitentia.* Publicè † peccantes palam redargui & corrigi iuxta Apoſtolum, mandat Conc. Trid. *ſ. 24. c. 8.* Huiuſmodi pœnitentia publica ob publicata peccata etiam clericis & ſacerdotib. imponi poteſt. *iuxta c. Sacerdos, de pœn. d. 6. c. presbyterum 18. d.* non tamen poteſt imponi pœnitentia ſolemnis, *c. confirmandum, c. illud 50. diſt.* ob dignitatem ſtatus: ob quam, etſi alicui crimen falſi obiecit Clericus, ſufficit ſi petat veniam. *c. Clericus 46. diſt.* ſic vt in nobili etiam tenet Boer. *dec. 4. num. 4.* vt non teneatur canere palinodiam. Sic refert M. Ant. *Gen. in prax. c. 30. num. 6.* Neapoli in Cur. Archiep. Clericos ob ſuſpicionem abiurantes hæreſim non id facere in Eccleſia vt Laicos, ſed in Camera Vicarij, aut ſaltem in loco tribunalis. Conc. Trid. non diſſimiliter quemcumque publicè & notoriè criminoſum (quod & veritatem & certitudinem implicat) vetat Sancto altari miniſtrare, aut ſacris intereſſe. Sic olim proclamabatur in Eccleſia, vt qui non communicaret; locum daret. Verum ea malignitas horum temporum eſt, vt & excommunicatos, & publicè hæreticos in Eccleſijs videro cogamur, & non eliminentur, neque denuncientur. hic à tempore Ciuitatis Antuerp. ad Principis ſui obedientiam reductæ nemo denunciatus eſt, etſi mille meriti ſint, niſi ab improbitate temporum tutarentur, cui malo an ſemper cedendum erit, videbunt Superiores. Sed publicum ad hunc locum dicetur, quod vel publica infamia proditum ſit, vel in Iudicio conuictum, vel viciniæ aut Collegio cognitum: occultum, quod aliquo de his modis non ſit notum, ſiue etiam tribus, quatuor aut quinque notum ſit, *Sa V. Manifeſt.* Impedimentum autem matrimonij occultum eſt, quod non conſtat, neque periculum eſt, vt in exteriori foro prodatur. Sed hæc pœnitentia publica ſcandaloſo imponitur, in foro exteriori, in quo etiam ſolo Canones pœnitentiales obtinent, in interiori omnia relicta ſunt arbitrio confeſſarij. *poſt Nauar. Sa V. ſatisfactio.* §. 12. quin imo Nauarrus ne confeſſarij indirectè rumpant ſigillum confeſſionis, decretum Concilij in illis non permittit habere locum; *In manual. c. 8. de ſigill. num. 10.* ſed in foro mixto exteriori, præſertim cum verba Concilij dirigantur ad Epiſcopos, neque nos cogunt ab antiquo Iure recedere.

Confeſſariorum regularium quamuis ad beneplacitum vel reuocationem ſemel approbatorum reuocatio, ex iuſto arbitrio, non autem irrationabili Epiſcoporum admittenda eſt. *Diana p. 3. t. 1. r. 22. 26.* vnde multi irrationabiliter reuocatos putant poſſe ex vi iuris communis, *Clementina dudum de ſepultur.* Confeſſiones audire, quaſi Concilium eo in caſu ius commune non correxerit. *idem ibid. r. 26.* irrationabilitas apparet, cum omnes approbationes vnius ordinis ſimul reuocantur ad examen. *de quo Diana p. 3. t. 2. r. 27. & nos diximus in Conſult. Canon.*

DE SENTENT. EXCOM.

SObriè & cum magna circumſpectione excommunicationis gladium, qui neruus eſt 1. *Monitoria.*
Eccleſiaſticæ diſciplinæ exeri mandat Concil. Tridentin. *ſeſſ. 25. cap. 3.* quia anathema, vt dicitur *in cap. nemo Epiſcoporum 11. quaſt. 3.* eſt æternæ mortis damnatio. ideoq́ue *non niſi*, inquit, *pro mortali debet imponi crimine, & illi qui aliter non potuerit corrigi.* quia boni medici non eſt vrere, & ſecare; quam diu alia

medicina

medicina ſeruare ægrum poteſt. Iudex Eccleſiaſticus, inquit c. 1. h. t. in 6. *oſtendat ſe proſequi quod corrigentis fuerit & medentis: & cautè prouideat. nefas autem* inquit *c. 3. ſeſſ. 24. Conc. Trident ſæculari cuilibet magiſtratui prohibere Eccleſiaſtico Iudici, ne quem excommunicet, aut mandare vt latam excommunicationem reuocet.* quin immo ſi quis per vim aut metum reuocari curauerit latam ſententiam non tantum eſt abſolutio irrita, ſed extorquentem nouam excommunicationem incurrere hoc ipſo voluit Concilium Oecumenicum Lugdunenſe, *cap. vn. de ijs quæ vi metuſue cauſa in 6.* & ſi tamen hæc ex facto contingant aliquando vt Iudex excommunicans bonorum temporalium apprehenſione relaxare cenſuram cogatur, nam vt Iudex ipſe ſæcularis ſoluat, annihilet, caſſet cenſuram, fieri nequit: dum Eccleſiæ claues creditæ illi non ſunt, ſed quod Petrus ligauit, ligatum erit in cœlo. & nihilominus permittit pro reb. deperditis excommunicationes fieri, quas monitorias vocant, quarum cauſas per Epiſc. magna maturitate vult examinari, & in eius arbitrio & conſcientia poni, & à nemine altero concedi. Vbi tamen Vicarius ſeu officialis Epiſcopi non excluditur, quia cum eo idem tribunal facit, *Martha de Iuriſd. p. 3. c. 4. num. 49. & ſeq.* quamuis ante etiam parochus huiuſmodi monitorias concedere potuerit *c. 2. off. de ord.* Neque dubitandum eſt; quin legati, & Nuncij eaſdem poſſint concedere, cum in prouincia cum ordinarijs concurrunt, alios inferiores non poſſe verius eſt: ac nequidem ſuperiores regulares in ſuos ſubditos: cum Epiſcopis id Trid. committat, ſeu eorum arbitrio & conſcientiæ, quamuis ab irrationabili denegatione appellari ad ſuperiorem Eccleſiaſticum poſſit, qui ſuppleat negligentiam. *citat. à Barboſ. in Collect. ad Conc. Trid. ad d. c. 3. num. 3. 9. 10. 11.* dum Tridentinum tantum nolit, *vt ad eas concedendas*, inquit, *cuiuſuis ſecularis, etiam magiſtratus, authoritate adducatur.* Prudenter tamen & expenſis omnibus circumſtantijs rei, perſonæ, loci, & temporis debet ordinarius in ijs verſari, *vt latius proſequitur D. Marth. de iuriſd. p. 3. c. 4. Gut. Can. q. l. 1. c. 11.* Res quidem non leuis ſeu vulgaris eſſe debet, ſed vt minimum 50. ſcutorum, vt obſeruat Curia Romana, *vt refert Marth. ib. num. 23.* Perſonæ pauperi facilius monitoriæ conceduntur, quam diuiti aut nobili. In hoc oppido aut villa carior, & rarior eſt pecunia quàm Romæ, adeoque pro minori quantitate concedentur hic, quam ibi, *Martha ex Nauar. vbi ſup.* Tempus etiam facit vt nunc negentur monitoriæ, quæ aliàs concederentur, v. g. in Paſchate aut Natiuitate ſolent excommunicationes ſolui ſaltem cum reindicentia, non infligi. Pius V. 27. *Iun.* 1570. præſcripſit formam pro concedendis monitorijs, *quam refert Piaſ. p. 2. ca. 4. n. 84.* & ſpeciatim vt non in genere ſed in ſpecie ſubtracta deſignentur. *Serol. p. 2. V. excomm. §. 1.*

Nec conceduntur huiuſmodi monitiones niſi intereſſe habenti, *iuxta Conſt. Pij V. quam M. Ant. Gen. allegat in prax. Neap. c. 1. num. 5. & 8.* nec quando ad veritatem aliàs perueniri poteſt, *Martha vbi ſupr. Mar. Ant. Gen. ib. num. 4. in quo capite multa habet ad praxim huius rei facientia, & Ric. in prax. Monit.* Et cum ex Vrbe huiuſmodi reſcriptum, vt ſolet, impetratur, publicandum eſt verbotenus ſine alteratione ſenſus, aut ſermonis; alioquin excommunicatio eſſet nulla: præterquam, quod pro idiotis in vernaculam linguam transferri, & ita publicari poſſit *vt reſcripſit S. Congr. Curia Arch. Neap. ref. Mar. Ant. Gen. in prax. Neap. c. 4. num. 12.* Quare cum perſonæ certæ ſunt, quæ ſciant ſubtractionis authores, non ſunt concedendæ monitoriales in genere, ſed cogendæ illæ ad reuelandum, per media, quæ iure communi tradita ſunt *x. tit. de teſtib. cogendis.* ſimiliterque monitoriæ huiuſmodi generatim propoſitæ arctant etiam affines, alioſque qui ad teſtimonium cogi aliàs poſſunt. *cit. à Barb. in Coll. ad Conc. Tr. ad d. c. 3. n. 1. 12.*

Conformiter huic loco *ex cap. ſi quem ſeſſ. 22. Conc. Trident. ad obſeruantiam reducto in Synodo Prouinc. Mechlin. tit. 22. cap. 12. cui edictum Principis acceſſit*, Laici occupatores bonorum Eccleſiaſticorum declarari † & publicari poſſunt excommunicati, & mandari vt exeant per reſtitutionem ex peccato: & procedit cauſæ cognitio coram Eccleſiaſtico; etſi Laicus neget rem eſſe Eccleſiæ. Et quamuis textus *in c. ſi clericus laicum, ext. de foro competenti*, in huiuſmodi quæſtione dicat, Laicum ad forenſem Iudicem trahi debere, de rigore Iuris, etiamſi in multis partibus non de conſuetudine, tamen ille textus procedit quando laicus conuenitur ad relaxandam, & reſtituendam rem poſſeſſam, non quando quæritur an ſit excommunicatus, vel citatur ad videndum ſe declarari & publicari excommunicatum, quamuis in conſequentiam veniat reſtitutio bonorum *M. Anton. Gen. in pr. Neap. c. 1. num. 18.* cum non niſi emendationem promittens, in qua illa comprehenditur poſſit abſolui.

2. Bonorum Eccleſ. detentores excomm.

Concil. Trid. *cap. 3. ſeſſ. 25.* dicit contra vnumquemque † inſordeſcentem per annum ſcilic. perfectum procedi poſſe tanquam de hæreſi ſuſpectum. Vbi intellige ſiue ex criminali ſiue ex ciuili (quod olim controuerſum fuit) cauſa excommunicatum, nam immediatè ante Conc. docuit ex vtraque cauſa poſſe excommunicari. *Menoch. l. 2. Arb. cent. 5. c. 416. num. 54.* Proceditur porro præuia citatione vt ſe purget, non eo ipſo quo inſorduerit eſt hæreticus; eſt autem hæreticorum pœnis, quæ ipſo iure effectum ſortiuntur, ſubiectus. *Menoch. ib. num. 59. cenſet.*

3. Suſpectus per annum inſordeſcens.

Id tamen habet moderationem, vt ſi ob debitum ciuile fuerit quis excommunicatus, verbi gratia, ob non ſolutam penſionem, & inſorduerit etiam diutius anno, quia non eſt in eius poteſtate ſemper explicare pecuniam: neque hæreticus eſt, neque priuatus eo ipſo beneficio; nec priuari poteſt. *vt*

decla-

declarauit Rota apud Gonz. ad reg. 8. Cancell. gloſſ. 15. num. 107. atque ita cenſuit intelligendum eſſe locum Concilij. *in cap. 3. ſeſſ. 25. in fin.* præſertim cum neque in iure expreſsè deciſum ſit, inſordeſcentem mox pro hæretico eſſe habendum, aut pœnis hæreſis ſubditum, ſed dicit Concil. procedendum contra illum, tanquam de hæreſi ſuſpectum; non ait conuictum, aut condemnatum, aut iurisfictione pro tali habitum: agatque Concil. de eo qui animo obdurato cenſuris innexus inſorduerit, quod ſi ergo non ex animi contumacia, ſed rerum inopia, aut difficultate explicandæ pecuniæ ſimiliue cauſa inſorduerit, extra hanc cauſam erit. Quam ob cauſam in Gallia ſacerdotes ob debitum ciuile cenſuris illigari numquam poſſunt. *Charond. reſp. l. 13. R.* 4. Ideoque & Concil. Trident. *d. cap. 3. ſeſſ. 25. §. in cauſis*, vt abſtineant à cenſuris, vbi realis executio, aut perſonalis diſtrictio fieri poteſt, mandat omnibus Eccleſiaſticis iudicibus adeo quidem vt ſi duo ſint in ſolidum obligati, & contra alterum tantum realis fieri poſſit executio, nec tunc quidem in eum contra quem ad executionem procedi non poteſt, cenſuris agendum eſſe, ad creditoris inſtantiam cenſuerit *Cong. Conc. vlt. Ian.* 1600. Vt hodie cenſurarum remedium ſit ſubſidiarium, priuſque ab alijs incipiendum, tametſi id pro forma Concilium non exigat, aut nullitatem ſecus actorum inducat: & ſi imprudenter ſeu iniuſtè iudex fecerit. *cit. à Barb. ib. num. 21. & ſeqq.* neque ſeculares rurſus immiſcere ſe poſſint, quod decreta d. c. 3. non ſint obſeruata, ſed *ad Eccleſiaſticos*, inquit Conſil. *hæc cognitio pertineat*. atque adeo ſi appelletur ob omiſſam d. c. 3. obſeruantiam, ſuperior Eccleſiaſticus emendare defectum poſſit.

Excommunicatio generaliter lata complectitur tantum ſubditos. *cap. à nobis & c. 1. de ſentent. excommun.* an ergo aduenas & peregrinos? alij aiunt, alij negant. *citati à Diana p. 3. t. 5. r.* 73. ego affirmantibus accedo: ſi modo aduenæ & peregrini excommunicationis cenſuræ ſint ignari, & contemnunt. fiunt enim ſubditi ratione moræ, quam trahunt; actionumque, quas ibi admittunt. *lib. hæres abſens. D. de iudic.* vt etiam exempti ratione contractuum, vel quaſi; delictorum vel quaſi, loci ordinario ſubijciuntur. *c. volentes de priuileg. in* 6. quemadmodum vice verſa ſubditi extra locum ſui iudicis, non tenentur illius ſtatutis. *c. 2. de conſtitut. in* 6. *Diana ibid. r.* 7. 4.

In Conc. Tribur. decretum fuit, vt qui
4. Externa etiam pœna vrgi poteſt. poſt excommunicationem inclinati non fuerint ad pœnitentiam ſubeundam, per Principem ſecularem † ſubigantur. Hinc fit vt perſeuerantes per tempus aliquod in excommunicatione, puniri poſſint ante annum pœna temporali, & mulcta pecuniaria, per ipſum etiam Iudicem Eccleſiaſticum, quod iuri & praxi conſonum probat Gutierres *Can. q. l. 1. c.* 12. *n.* 2. *&* 6. & ſanxit in Gallia B. Ludouic. an. 1228. *Chopin. l. 3. c. fin. num.* 5.

Quin & excommunicatus intra annum non reſurgens iure fit infamis, quod tamen conſuetudine Galliæ non ſeruari contendit Bugn. *leg. abr. l. 6. coll.* 72.

Leo X. *in Concil. Lateran & Concord. Galliæ*, decreuit excommunicatum ab alijs vi- 5. Vitandus tantum publicatus, & clerici notorius percuſſor.
tandum † non eſſe niſi publicatum ſpecialiter, modo notorium Clerici percuſſorem excipiamus. *iuxta Concil. Baſilienſ.* quod exactius examinat Gutier. *can. q. l. 1. t. 1.* Et quamuis de iure diſputetur, an excommunicatus, non tamen hæreticus aut reus Maieſtatis, *c. excommunicatus, §. credentes, de hæreticis, c. felicis, hoc tit. in* 6. ſit inteſtabilis; quod putat gloſſa *in c. decernimus hoc tit. in* 6. † tamen exiſtimo teſtamentum eius fuiſſe validum, etſi illicitè Notarius & teſtes cum eo communicarent. Hodie quia id non obtinet, licitè facit & validè teſtamenta, etiam in multis locis hæretici. *Buſ. ad L. 8. digeſtis qui teſtam.* vt per Germaniam poſt. *Interim* Caroli V. qua de re pro Belgio noſtro dixi *ſupra de hæreticis*.

Vnde credo quod dicit Bugnion. *leg. arb. l. 4. Clemen.* 68. exceptionem excommunicationis *iuxta c. fin. de exceptio. c. 1. eod. t. in* 6. *Cl. 1.* obſoleuiſſe in Gallia natum eſſe, ſed id obtinet ſolum, quamdiu non eſt publicè denuntiatio facta *iuxta d. Conc. Baſ.*

Sed neque ad vitandi obligationem ſufficit notorietas percuſſionis clerici, nam Couarruuias, Fagundes, Sayrus; quos Diana. *citat. p. 3. t. 5. r.* 14. rectè tradunt notoriam non tantum eſſe debere ex facto percuſſionem, ſed ipſam etiam iniuriam, ita vt percuſſio nullà iuris allegatione tegi, nulla tergiuerſatione celari poſſit: non vis arcendæ, non iniuriæ depellendæ, non ebrietatis, non ignorantiæ occaſione percuſſionem accidiſſe. *c. 10. x. de ſent. excom.* memini enim à viris iuris peritiſſimis reſponſum, non incidiſſe in excommunicationem ruſticum, qui presbytero, qui conuitiando mentiri illum dixerat, ligone graue vulnus in caput inflixerat, quod non ſuadente diabolo, ſed ſubita iuſtaque (ſi laicum huiuſmodi caſu licet occidere, aut ſaltem malè excipere, *Diana. p. 3. t. 5. R. 96.*) colera percuſſerat: nec alium, qui de poſſeſſione rei cuiuſdam mobilis concertans dum rem vterque trahit, contuſione tractu, colliſione caput presbytero læſerat, tuber dederat, ſanguinem è naribus euocarat. licitè enim laicus rem ſuam defendit, etiam aduerſus clericum. notoria ergo ſit oportet non tantum percuſſio, ſed & iniuria, antequam clerici notorius percuſſor ſit vitandus, percuſſio porrò clerici qualis ſit notoria, variant opiniones: optima ad iudicis arbitrium remittit. *Diana. p. 2. t. 2. Miſſ. r. 24.* vt itidem quæ ſit leuis, aut grauis, vt in dubio pro leui habenda eſt. *Diana ibid. a. a* 3. & hic pro graui requirit iniuriam notabilem ad ſcandalum: quamuis ſit facta in publica v. g. platea.

Et

6. Et quamuis Concil. Tridentin. raro † & magna cum circunſpectione vtendum eſſe cenſuris decreuerit; non tamen omnino ita nunquam, vt eius vſus & auctoritas obliteretur cum neruus ſit Eccleſiaſticæ diſciplinæ, & ad continendos in officio populos valdè ſalutaris. *vt inquit cap.3. ſeßion.24.* Et edicta noſtrorum Principum aut concordata non aliter exerceri cenſuras vetant quam contra officiarios ſeculares.

Rarò ſed nonnunquã cenſuris vtẽdum.

Imo diſertè eadem concordata executiones decretorum & ſententiarum Eccleſiaſticarum per cenſuras fieri permittunt. Quinimo ipſi Caluiniſtæ ex ſuo inſtituto publicè peccantes & Conſiſtorio ſuo inobedientes abſcindunt, à myſterijs ſuæ iniquitatis arcent, & in profanis ſuis ſacris communicare eis nolunt.

DE INTERDICTO.

1. INterdici non poteſt ciuitas, terra, vniuerſitas pro debito pecuniario † ſine licentia Papæ. *ex Conſtit. Clemen. VII. poſt Bonif. VIII. vt refert Serol. p. ſecund. V. Interdictum. Idem Leo X. in Concord. Gallia ſanxerat, quæ omnia refert P. Matth. S. D. l.2. tit.8. c.1. 2.3. & ante Car. V. Gall. Rex 5. Ianuar.1369. Choppin. in Præfat. de Sac. For. num.*8. Et ex Concord. Brabant. nec pro delicto priuatæ perſonæ, ſed pro delicto Domini, officiarij, vel communitatis delinquentis, nec etiam ceſſatio fieri à diuinis. *dict. Concord. §. propter ſcandala*, quæ magis eſt quid facti, quam Iuris; non enim ex ſententia irrogatur, vt interdictum, ſed ex voluntate ceſſantium, ex rationabili tamen cauſſa, offenſa manifeſta & emendatione negata. *quã tradit latius Daniel Venat. in Anal. Iur. Pont. hoc tit.* Cenſuras & interdicta etiam ordinariorum à regularibus in eorum Eccleſijs publicari & ſeruari mandat Concilium *Trid. ſ. 25. de regul. c.12.* adeoque priuilegia mendicantium quoad celebrandum tempore interdicti eſſe reuocata cenſuit S. Cong. quod de ſpecialibus illorum priuilegijs, quoad quædam illorum feſta aliqui non accipiendum putant. *Diana p. 3. p.2. 133.* quamuis caput 22. Tridentini *ibid.* ampliſſimas habeat derogationes.

Pro cauſa ciuili non interdicitur vniuerſitas, aut Collegium.

Vt non niſi ſpecialiter denunciati, vel notorij clericorum percuſſores vitandi ſunt, ſic de interdictis ſpecialiter publicandis & vbi nullo modo poteſt crimen & cenſura occultari ſtatuit Martinus V. *apud Caniſium in ſum. h. t.*

Interdicto ſubijciuntur ditiones, vbi ab Eccleſiaſticis portoria exiguntur. *c. penult. de cenſ. in 6.* contra illos repreſſaliæ conceduntur: *c.1. de iniur. in 6.* qui Cardinalem, aut Epiſcopum ſuum hoſtiliter tractauerint. *c. fin. de pæn. in 6.* Vrbs, ſi vacante ſede, præſcripta non obſeruauerit, *c. vbi de elect. in 6.* qui Nuntium Apoſtolicum non receperint. *c. 1. de conſult. in extrauag. com.* Sed interdicta & ceſſationes hodie etiam excommunicatione rariora ſunt.

Dabit Deus meliora, cum merebimur, tempora; quibus Eccleſiæ diſciplina inſtaurari poterit. Interea innocenter viuamus, expectantes beatam ſpem, refrenantes concupiſcentiam carnis, concupiſcentiam oculorum, & ſuperbiam vitæ: memores ſequaceſque dogmatis Horatiani;

Nil admirari, prope res eſt vna, (Numici,)
Solaq;, quæ poßit facere, & ſeruare beatum.

F I N I S.

INDEX RERVM NOTABILIVM

QVÆ IN HIS QVINQVE LIBRIS IVRIS Pontificij noui Analyticæ enarrationis, continentur.

ABBAS *Vt ſuis tantum Regularibus tonſuram & minores ordines conferat.* 33.4
An extra monaſterium ſuum benedicere campanas &c. poßit. 227.2
Dignitas & præcedentia. 33.4
Electio. 13.8.& 9
Abbatiſſa qualis eligenda? ibid.
An debeat eſſe legitima & virgo? 14.9
ABORTVS *Abortum procurantis pœna.* 211.1
Abſolutio ſolemnis. 440.22
Abſoluendi facultas à Concil. Trid. ab hæreſi data. in quos exerceatur. 234.1.2
an extra diœceſim. 235.4
an Concilij intentio fuerit, vt non obſtante Bulla cœnæ obtineret. 236.6
Abſolutio ſolemnis. 240.22
Accuſationes, denuntiationes, inquiſitiones formandæ. 220.& ſeqq.
Et quæ præcedant. 201.4
Præſertim quoad clericos ibid.5.& *quare & Epiſcopos.* 201.202
Acta quoad Iudicem gratis, quoad ſcribam condigna mercede danda. 50.4
Actuarij officium. ibid.
Adulter an amittat dotarium, vt adultera dotem. 320.3.
Adulterium quo ſenſu notorium tantum inquirendum. 63.51
Aduocatia laici Eccleſiæ ſubijci nequit. 148.10
Ægyptiaca edictis coercita. 220.1
Ætas expleta, vel inchoata, in quibus ordinibus requiratur. 15.10.11
Ætas à natiuitate non conceptione aut baptiſmo. 23.8.
Ætas etiam in regularibus requiritur. ibid.
Ante ætatem ordinati ſuſpenſi ſunt, irregularitatem incurrunt, celebrantes an & ordinati concelebrantes, an qui in bona fide ſunt, an ſuſpenſio ſit reſeruata Papæ, an abſolutus ante ætatem celebrare poßit? ibid.8
Aggreſſoris præuentio an licita. 211
Agnus Dei non colorandi. 166
Alienatio late accipitur vt acquiſitionis omißio comprehendatur, & mutatio modi & temporis veteris conceßionis. 110
ALIENATIO. *Quam ſerio & circumſpecte celebranda.* 109.1
Omnis alienatio prohibita, etiam elocatio vltra triennium. ibid.& ſeq.
Vt nullibi id ſore receptum. 110
Et quid in Belgio. ibid.
Solemnitas ſimul & euidens vtilitas requiritur. 110.4.
Alienandi, facultatem dare nunc ademptum Generalibus & Prouincialibus. ibid.2
Alienationis Eccleſiaſticæ cauſa legitima requiritur & ſolemnitas & quæ illa. ibid.& ſeq.
Etiam præſens. ibid.5
Solemnitas in antiquis præſumitur. 111.7
Niſi inſtrumentum aliud cantet. ibid.8
Patroni aſſenſus in quibus deſideretur. ibid.9
Tutores Regum non prælati donare vt poßint. ibid.6.
Alternatiua Concordatorum & Cancellariæ vt differant. 98.11
Illa vbi locum habeant. ibid.
AMORTIZATIO *vnde.* 54.11. *à quo tempore.* ibid.12. *à quibus obtinenda.* ib.13. *nunc à principe, vt patet ex definitione ſub in verb. per principem.* ibid.10
Bona olim in Emphyteuſim data, & decima ab Eccleſia recuperari poſſunt. 54.6 & ſeq.15.16.& *redditus redimibiles emi.* ibid.14
Amortizatorum bonorum cognitio in Brabantia ad forum Eccleſiaſticum ſpectat. 52.5. *Item ſeruitutum cum vterque fundus eſt amortizatus.* 56.22
Quæ dicantur. 54.10
Amortizatio in Brabantia eſt omnium poſſeſſorum vſque ad 1477. *annum.* 55.17. *& an alia ſub Carolo V.* ibid.
Anniuerſariorum reductio quomodo & quæ ex cauſa fiat. 165.11
Circa eam Molinei impietas. ibid.
Anticipata ſolutio clero prohibita. 110.3
Annata ex penſione vel beneficio collegio vnito, an ſingulis quindecenniis ſolui permittenda, vbi plura de annatis. 107.& ſeqq.
Annatarum vſus quam antiquus, quam non improbandus. 108
Non exigitur ex beneficiis quæ ſunt infra 24. *ducatos.* 109
Ideo Belgica infra eam taxam ex priuilegio Leonis X. æſtimata. ibid.
Annata ad morem iurium feudalium ſoluitur. ibid.
Vide *Penſio.*
Apoſtatarũ cauſa Sedi Apoſtolicæ reſeruata. 210.5
Religioſi omnes habitum publicè deferre debent. 209.2.

Sub nullo prætextu monaſterio excedere quis debet. ibid.
An tranſire ad arctiorem religionem. ibidem.4.
Tranſlati in monaſterio remanere debent. 209.1.
Fugitiui retrahendi. 210.6
Hoſpitio interdicti. ibid.9
Eorum bona ſpectant ad Eccleſias vbi eas acquiſiuerunt, vel Epiſcopos vbi conſuetudo inteſtatorum bona ad eos deuoluit, acquiſita autem ex beneficiis vnitis monaſteriis ſpectant ad monaſteria. ibid.10
Appellatio quibus in cauſis ſententiam non ſuſpendat. 73.5
Contumax vt non appellet. ibid.
Confeſſus vt non appellet. ibid.
Appellatio in quibus non habeat locum. ibid.
Appellationis quæſtiones iuriſdictionales per ſanctionem Clementis VIII. deciſa, quarum ſumma ponitur. 74.9
Appellatio in criminalibus parito iudicato. 76.14
Appellatio quando gradatim facienda. 77.18
Amouibiles an parochi Præmonſtratenſes ex priuilegio apoſt. 149.46
Appellationes tanquam ab abuſu. 10.8
Abuſus appellantium. 73.1
Iudicis à quo & ad quem. ibid.2
Appellationes quæ non admittendæ. ibid.3
Appellationum proſequendarum tempora an hodie obtineant. 76.14
In quibus cauſis vel inſtantiis. 73.4.5 6.7.8. 9.10.
Locum habent quando damnum non eſt perfectè reparabile. ibid.4
Appellans à definitiua vt cauſam non teneatur exprimere. 75.11
Appellans quid agere debeat apud Iudicem à quo & ad quem. ibid.12
Appellans niſi expeditionem in ſecunda inſtantia factam reproducat intra ſex menſes coram Iudice à quo; hic ſententiam exequitur quoad mulctam pecuniariam. 76.14
Appellationes à Summo Pontifice & ſupremis principibus vt non permiſſæ. ibid.16
Appellationes ad Tribunal Chriſti præſcripto die vt metuendæ. ibid.
De arbit. 48
Appellationes regularium. 151.43
Arbores demortuas, quomodo vſufructuarius tollit. 111.8.
Archidiaconus qualis. 15.12
Archidiaconi officium, maioritas, iuriſdictio externa tantum, per Concil. Trident. imminuta. 34.& 35.
Archidiacono an inſtitutio authoriſabilis competere poſſit in curatis? 97.5
Archiepiſcoporum authoritas. 39.15
Nonnihil per Trid. Conc. imminuta. ibid.16
Archiepiſcopi non viſitant prouinciam niſi cauſa à Concil. Prouinc. probata. ibid.17
Et poſt viſitatam ſuam diœceſim ſicut Epiſcopi diœceſim poſt viſitatam Cathed. ibid.
Pallio in diœceſi non prouincia nunc vtuntur. ibid.18.
ARRESTVM vt fundet iuriſdictionem, & quomodo in clerico accipiendum iuxta Conc. Trid. 65.57.
Aſſaſinatus. 211
ASYLVM V. Immunitas.
Aſtrologia iudiciaria damnatur. 221.2
Baptiſmus libertatem, aut ius ciuium quando tribuat. 16.13. Ad cognationem ſpiritualem qui admittendi in Baptiſmo. 191.1
Baſtardorum ſucceſſio. 123.3
An extendatur ad omnes illegitimos non propriè naturales. ibid.
Belga in prima inſtantia extra patriam vt non trahatur. 58.30
Belgicæ ditiones vt ſint conſuetudinariæ. 7.11
Belgicarum ditionum ſtatus antiquus. 154.9
Hodiernus. ibid.10. an olim ſupremus aut ſouueranus fuerit. ibid.11
Beneficiorum qui dignitatem habent. 14.5.6
Inferiorum beneficiariorum qualitas. 15.10
Beneplacitum Papæ antequam interueniat, vt nulla ſit obligatio. 108
Vt ante interuentum penſionem recipiens ſymoniacus fiat. ibid. & ſeq. & literis quidem in forma expeditis. ibid.
Beneficia ſecularia & regularia quomodo regularibus & ſecularibus reſpectiue conferri debeant, & quando aliter poſſint? 83.2
Collatores beneficiorum vt ſint Papa, Epiſcopi, Capitulum, & alij. 84
Collationem vt Epiſcopus & Capitulum communiter facit, & quando non. ibid.4
Epiſcopi quomodo cum Capitulis conferant? ibid.4.
Capitula quomodo cum Epiſcopis conferant? ibid.4.
Beneficia incompatibilia quæ ſint? 86.6
Beneficiorum pluralitas an per Ordinarium diſpenſabilis. ibid.
Beneficiorum pluralitas Romæ diſpenſata, examinanda ab Ordinario. ibid.
Beneficiorum curatorum pluralitas ob tenuitatem quomodo permiſſa? ibid.
Beneficiorum ſub eodem tecto pluralitas. ibid.
Beneficiorum pluralitas ex vnione. 88.12
Beneficiarij ſimplices quatenus non reſideant ex conſuetudine. 91.30
Beneficij collatio Epiſcopo & Capitulo communis illo defuncto huic competit. 102.9
Beneficia regularia prælati non poſſunt denudare. 149.46.
Quomodo & quibus conferendum, vid. electio. collatio....
Omne beneficium præſumitur ſæculare. 83.2
Beneficiarius fidei profeſſionem vt edat v. Fidei profeſſio. ibid.3
Beneficiorum pluralitas prohibita. 85.1
Beneficiorum pluralitatis prohibita ratio. ibid. non ita penſionum. ibid.
Non tamen primi non ſufficientis cum inſufficientis. ibid.2
Quale dicatur ſufficiens. ibid.3
Vt ſuſtentare ſe ſuoſque poſſit non augere. ibid.
Iuſta cauſa pluralitatis. ibid.4.5
nec diſpenſandi facultas Epiſcopis adempta. 86.6.

nondum

nondum pacificum cum pacifico non eſt incompatibile. 87.11

Canonicatus quatenus ſunt incompatibiles. ibid.

Beneficium quamuis tenue eximit à foro ſaculari. 23.3.

Beghina neque canoniſſa vt regulares non ſint. 135.2.

An ſint Eccleſiaſtica, & coram Eccleſiaſtico conuenibiles. 236.7

Earum bona laica an Eccleſiaſtica. ibid.

Origo beginarum. 137.8

Belgica multa paſſa ob reprobatas Alemannas. ibidem. 9.

Deinde tutata à ſummis Pontificibus & Epiſcopis. ibid. 10

A principibus aucta. ibid. 11

Primus earum ſtatus ſub Innoc. IV. ibid. 12

Qualis hodie deuotariarum. 138.13

Biblia 1.2. vernacula vt non legenda. 2.5

Bibliopola quomodo circa libros imprimendos verſari debeant. 2.3

Brabantus extra Brabantiã non trahendus. 58.28

Bullis expeditis demum poſſeſſio ineunda. 68.5

Burgundia vt de facto Gallis, de iure Auſtriacis competat. 155

Vt non ſint de terra Salica. ibid.

Calendarij mutatio. 67.3

Cambia an prohibita, qua licita. 113.9

Permutationes fraudulenta citra ſuperiorum authoritate facta. ibid.

Cameracenſ. Curia Eccleſia olim dignitas. 51.1

Cancellaria regula in Belgio qua quatenus obtineant. 6.10

Cancellaria regula de 20. diebus, an obtineat in prouiſionibus ordinariorum. 21.3

Curia Eccleſiaſtica vt canones ſequantur. 7.12

Stylus curia an ius faciat. 7.13

Canonica ſiue Canoniſſa vel beghina regulares non ſunt. 135.2. quando cœperint, & earum inſtitutum. ibid. 4

Olim obligata vinculo continentia vt videtur. ibid. 5.

Earum religioſa diſciplina. ibid. 6

Quos auctores laudent. ibid.

Eccleſiaſtica an cenſeantur, & coram Eccleſiaſ. conuenibiles. 136.7

Earum decima quoad congruas portiones paſtorum, & reparationes Eccleſiarum laicis an Eccleſiaſticis adnumeranda. ibid.

Canonica portio quanta & vnde ſumenda. 130

10. ſine ſtrepitu ſummariè, per prouiſionem & remota appellatione aſsignanda. 131.11

Canonici ad pſalmodiam qui teneantur? 91.28.

Canonici regulares an beneficiorum curatorum hodie ſint capaces? 209.4

Canonici per ſe debent officio fungi. 91.28

vt nec conſuetudo contraria valeat. ibid.

ſed non minus ſcrupuloſe id accipiendum. ibid.

Cognitio portionis canonica ad Eccleſiam ſpectat. 131.

Dum ad collectas deuenitur conſilia praſto auxilium conferunt. ibid. 12

Canonizatio & beatificatio vt illa publica, hac quadantenus priuata ſit: adeoque non permiſſa, niſi ijs quos bulla exprimit. 166.7

Circa canonizationem praſcripta hodierna. ibid. 8

Capella Burgundica priuilegium. 89.20

Capitulum ſede vacante qualiter tempus aut modum praſcribat, qualem vicarium in voluntarijs, qualem in contentioſis, qualem viſitatorem generalem conſtituat? 101.4

Capitulo ſede vacante negligente vicarium conſtituere pro illa tantum vice ſupplet Metropolitanus. ibid. 4

Non ſubdiaconus non habet vocem in Capitulo, an ordinatus ante atatem, an nunc praſens eſſe, nec ſi dignitatem habet proponere, & colligere ſuffragia, an nec vocem actiuam nec paſsiuam habeat. &c. 104.3

Vicarium qualem & quomodo ſede vacante inſtituat Capitulum. qua doctrina, experientia, atate. 101.102.4.5

Capitulum quando exercet iuriſdictionem in ſuos, & an excludat Epiſcopum. 103.2

Capitulum ſede vacante adminiſtrat. 100.1

Vicarium conſtituit, &c. ibid.

Vnicum ad certum tempus ſi videtur. ibid.

Intra annum non dat dimiſſorias. ibid. 2

Rationem ſucceſſori reddit. ibid. 3

Amouerì à Capitulo nequit. ibid. 4

Beneficia non confert. 102.6

Niſi iure deuoluto. ibid. 7

Inſtituit praſentatos. ibid. 8. etiam à ſe. ibid. 9

Capituli conſilium in condendis ſtatutis Epiſcopus requirit. 102.1

Conſilium in iudicanda perſona capitulari, ſi capitulum ſit exemptum. 103.2

Capitulo quomodo Epiſcopus & per quos debet proponere. ibid. 3

Capituli maior pars quæ dicatur. 104.2

Capituli ſanior pars etiam vnus. ibid.

Capitulum & pralatus reg. in corrigendo Epiſcopum prauenire poteſt. 103.3

Capitulum ſede vacante an poſt octiduum faciat qua iniungit ſeſſ. 24. c. 16. Trid. 100.1

Non ſubdiaconus in Capitulo non habet vocem. 104.3.

Capituli iuriſdictio. 40.19

Caſus reſeruati. 234.1. & ſeqq.

Occultorum abſolutio permiſſa Epiſcopo in reſeruatis Papa. 235.2

Epiſcopi in reſeruando quid attendere debeant. ibid. 3.

Per ſe in caſu hareſis, in alijs per ſpecialem deputatum. 236.5

an hodie caſus hareſis ſit reuocatus. ibid. 6

Bulla Gregorij XIII. quoad Belgas. ibid. 7

facultas c. liceat competit Capitulo ſede vacante. ibid. 8. & ſeq.

& pralatis Epiſcopalem iuriſdictionem habentibus. 237.9

& ſuperioribus religionum exemptarum. ibi. 10

Quod hic crimen occultum quod non. ibid. 11.12

Occulti homicidij diſpenſatio. ibid. 13

Quos caſus ſuperiores regulares reſeruare poſſint. 238.17

Calicis vſus. 3.8

Caſſationes. 10.8

Catecheſis. 3.9

INDEX

CARCERATVS vt appellet ante & poſt incarcerationem,& vt interim nihil innouandum ſit. 749
Non ex neceßitate aliquis carcerandus. 203
Si indicijs grauibus prematur non relaxandus, homicida non niſi in carcere audiendus. ibid.
Citatio facta die feſto, aut in diem feſtum, quatenus valida ſit, aut arctet ad ſequendam iuridicam. 67.4. an præuium Iudicis mandatum exigat.....
Clandeſtine contrahentes an pœnas incurrant qui ſine denuntiationibus nubunt. 181.10
Clauſura monialiū omnes vt obliget. 144. in fin. 36
Puella instructionis ergo in monaſterijs admittuntur. 145.37
Conuerſa in domibus contiguis. ibid. 38
Clauſtralis clauſura requiritur oppidi non ſufficit. ibid. 40.
Clauſtra an ingredi poßint fundatrices? ibid. 38
An mulieres in dißidio cum maritis. ibid.
clauſtra moniales conuerſa qua & quales egrediantur. ibid.
Monialis energumena an intra clauſtra exorcizanda? ibid.
Intra clauſtra ingreſſus cum licentia an ad viam rectam obligetur ſub cenſura? ibid.
Tertiariæ quæ tria vota non habent emoti debent: an in alijs idem probandum? 146.41
Monialis incorrigibilis an extra clauſtra ejci poßit? 147.42
Clauſtra an liceat egredi ad ingrediendum arctius monaſterium? ibid. 41
Ad clauſuram an omnes moniales, & vbiq, & canonicæ regulares teneantur? ibid.
Monialium per regulares frequentatio, vt interdicta, & ſub quibus pœnis ipſis regularibus? ibid. 42.
Intra clauſtra habitare filiæ an cogi poßint vſque ad annos nubiles. 142.30
Quid ſi fundatio aut inſtitutum contrarietur 146.41.
Qui caſus egreſſum permittant. 147.42
CLERICIS Libido interdicta. 77.1. Alea. ibid. 2
Venatio qualis licita? 209
An pro clerico fide iubere poßint aut pro perſona miſerabili. 214
Arma offenſiua. 77.3
Indecens habitus. 78.5
Quis ille ſit. ibid. 5.6.7
Proprius nullus determinatus. ibid. 5
Potatio clero vetita. ibid. 8
Sub qua pœna. ibid.
Præſertim cum accedit ſcandalum. ibid.
Æquales hauſtus an vetet. ibid. 9
Auaritia clero prohibita. 79.10
Venatio. ibid. 11
Vita monita. ibid. 11
Clericus poßidens beneficium quamuis vitioſe cum impedimento, quamuis reſidentiam non requirat, aut modicum ſit, gaudet priuilegio fori. 60.38.
Clerici immunitas à Iudice Eccleſiaſtico cognoſcitur. 62.46
Clerici peregrini, vt non ordinandi, aut ad miniſterium recipiendi, niſi cum literis Ordinariorum. 31.
Habitus clerici, vt ſit diſtinctus à laico. 78.7.
Clericorum & Epiſcoporum viuendi modeſtia, vt ſit in præcepto. 79.12
Inhibitiones clericorum aliorumue concubinariorum vt fieri, reuocari, ſeruari debeant? 80.8
Cum mulieribus vt ne cohabitent. ibid. 1
Rigor antiquorum canonum. ibid. & ſeq.
Hodiernis moribus & diuerſis locis cum ſale, applicandus, ibid. 2. & ſeq.
Clerici coniugati quo habitu vti poßint, aut debeant & quibus priuilegijs frui. 82.1, 83.2
In Belgio Clericorum & mulierum cohabitatio tolerata. 80.3
Non tamen ſuſpectarum. ibid. 4
Clericis quatenus teſtari permiſſum. 215.1
Ne ſuos ex fructibus beneficiorum augeant. ibid.
Clericus à laico quando accuſari poßit. 202.8
Vt id non fieret olim promotores, vt Eccleſiaſtici fuerunt. ibid.
Clericus non ordinatus celebrans. 222
Clericus per ſaltum promotus. ibid.
Furtiue promotus. ibid.
Executio contra clericū quomodo in præbenda fieri poßit, & an per carceres? 72
Clerici præbenda an executioni ſubijci poßit? ibid.
Ordinum minorum miniſteria, vt per illos obtinentes fieri debeant, & quando aliter? 83
Clerici coniugati vt priuilegijs fruantur, quæ ſint requiſita? 83.2
Clericis negotiatio ſiue actuum frequentia, & non per ſe exercita, an licita 178. niſi in minoribus non prætendentibus gaudeat immunitate. 174. 10.
Clericus examinatus, depoſitus, interdictus, miniſtrans. 222
Exilium, & relegatio clericorum, an brachium ſæculare requirat. ibid.
Clericus per ſaltum promotus, quoad ordines rite acceptos, an ſit ſuſpenſus? ibid.
Clericus furtiue ordinatus quando à Papa tantum diſpenſetur? 223
Arreſtum an Iudici Eccleſiaſtico in alienum clericum ius tribuat, cum excluſione ſui Ordinarij? 65.57.
Clericus ſolicitans in confeßione ad turpia grauiter puniendus. 82.16
Clericus vt ad pollíticas ordinationes obligetur. 58. 31.
Clericus tenetur tantū in quantū facere poteſt. 178
Clerici præbenda an executioni obnoxia? 72
Clericus coram laico non conuenitur, præſertim criminaliter. 59.34.35.36
ne quidem in criminalibus qualificatis. ibid. 37
Neque retorqueri poßit. ibid.
Qui clerici hodie non gaudeant priuilegio fori. 60. & ſeq. 38.39.40.41.
Clericus poſt delictum ordinatus an gaudeat priuilegio fori. ibid. 38
Ii tamen gaudent beneficio c. Odoardus. 61.42
Et immunitate à tributis & quoad canonem, ſi quis ſuadente, & priuilegio fori in criminalibus. ibid. & ſeq. 42.43.
ab Eccleſiaſtico tamen coerceri poſſunt. ibid. 44. 45.

Nocte

noctè deprehenſus coram quo clericatum probet. 62.46
Clericus ignotus arcetur à celebratione. 168.7.
etiam apud exemptos. ibid.
Celibatus ſacerdotum. 3.8
Coadiutori ſumptus prabendi. 99.1.100.5
Ita ne coadiutus egeat. ibid.
Quomodo & in qua re. ibid.2
dandus ſine ſucceſſione. ibid.
Coadiutori Epiſcopi quid competat. 100.5
Cæmiterij clauſuram quis inſtauret. 170.13
Cognationem ſpiritualem qui hodie contrahant. 191.
Collatio facta inidoneo nulla. 82.1.99.13
Idoneitas diuerſimoda pro diuerſitate beneficiorum. 83.1
regulare beneficium ſæculari conferri nequit neque contra. ibid.2
niſi quandoque profeſſionem emittere parato. 83.
qui intra quod tempus teneatur. ibid.
In gradu conſanguinitatis quando Epiſcopus diſpenſet. 193.1.2
Collegio alicui aſcriptus priorem Iudicem non poteſt declinare. 62.47
Color quis clericis prohibitus. 78.5
Commenda vtiles in menſes paucos. 99. & 100.2
Commenda parochialium an ſublata. ibid.
Commenda ex mente Trid. ceſſant. ibid.3
Semeſtres in curatis ſublata. ibid.4
Confeſſarij regularium. 230
Querela cleri Gallici. 100.3
Aliorum locorum mores. ibid.4
Communio paſchalis in parochia vel cathedrali & vt ea cum omnibus parochialibus diœceſis concurrat. 206
Concubinariorum monitiones. 80.8
Conditio ſi Pontifex diſpenſauerit an ſit valida. 190.1.
Concilia prouincialia & diœceſana celebranda, & qui ad ea vocandi? 38.13
Concilium œcumenicum celebrandum ſingulis decennijs ex Conſtanſ. ſed Tridentino prout neceſſitas exigit, prouinciales triennis diœceſana annis. ibid.13
Ad ſynodos vt exempti venire teneantur. Synodum prouincialem vacante metropoli an Capitulum non ſuffraganeus ſenior indicat. ibid.13
Tridentini Concilij authoritas. 8.14
Tridentini contrariorum omnium abrogatio. ibid.
Concilij generalis celebratio. ibid.
Concilij prouincialis probatio Romæ petenda. ibid.
Quæ ibi tractanda. ibid.
Concilij priuati in Belgio pietas. 7.8
Concilium Trident. in Belgio publicatum exacteq; ſeruari iuſſum. 6.6
Sub qua præſeruationis clauſula. ibid.5
Concurſus ad parochiales. 17. & ſeqq.
Concurſus an irritus ſi non omnia requiſita Concilij interueniant. ibid.15
In concurſu qualitates quomodo inter ſe æſtimandæ? ibid.15
Ad concurſum an vicarius vocetur, ſeu quando? 18.15.
Parochiali vacante vicarium conſtituit Epiſcopus, non alius. ibid.15
Intra tempus illius arbitrio breue. 19.15
Concurſus requiſita arbitratur Concilium prouincial. ibid.15
In concurſu digniorem an deſignent examinatores? ibid.15
Dignior in quibus beneficijs & qualiter requiratur? ibid.18
Confeſſarij & concionatores in vna diœceſi approbati, an ſint in altera. 166
Confeſſor vt cautus eſſe debeat. 234
Confeſſor approbatus quoad iubileum, & regulares. 239
Confeſſor ſollicitans ad turpia, vel ſollicitatus, quis, cui, quem, quomodo denuntiare, aut condemnare poſſit? 239.20
Confidentia an ſit pactio, ſuper fructibus qui ceſſerunt. 205. quibus coniecturis probetur, an verbis. Non erò ingratus. 203.5
Confraternitates ab Epiſcopo viſitantur. 154.4
& quatenus ad eum ſpectent. ibid.
an ſint loca religioſa. ibid.5
CONFESSI Rei ſub cautione non relaxandi. 70.1
ſed executionem pœnæ pati debent. ibid.
Confidentia an ſit in ſpe redimendæ penſionis. 203. 204.
Collegia ſine ſuperiorum authoritate non eriguntur. 104.3
Nec conuentū nec communem arcam habent. ibi.
Collatio beneficiaria legatorum regulatur ſecundum ſitum, & primi obtenti expreſſionem exigit. 48.2
Collator an poſt ſex menſes conferre adhuc poſſit. 101.
Competentia Parochi. vide Parochus. Commendata Monaſteria. vide Monaſteria.
CONSILIARII vt Eccleſiaſtici ad conſilia adlegi ſoliti. 64.54. & à quibus principibus. ibid.
Concordatis non derogatum à Concil. 60.40
Concordata Germaniæ. 99.11
Concurſus ad parochialem quando locum habet. 60.39.40. & 61.41.
CONCVBINÆ vt neque clericis neque laicis permiſſæ. 80
Concubina requiſita iure ciuili. ibid.6
quid iure canonico ſufficiat ad punitionem. ibid.
ſimilitudo concubinæ cum minus ſolenniter nupta. ibid.7
forma procedendi contra concubinarios. ibid.8
pœna. 81.9. Monitiones. 80.8
Priuatio fructuum. 81.9
Suſpenſio. ibid.
priuatio beneficiorum. ibid.
excommunicatio. ibid.
inhabilitas. ibid.
ſeruitus. ibid.
quando hodie clericus fornicans deponi poſſit. ibid.10.
ſub exacta tamen probatione. ibid.11
Concubinatus infamat. 82.12
Clericos inteſtabiles facit in fauorem concubinarum ac prolium. ibid.13
abuſus cleri Vltraiectini. ibid.14
Cōcubinatus non notorius nō ſtatim priuādus. ib.15

turpia in ſacris rebus proponens grauiter puniendus. ibid. 16
mulieres & clericis inutiliter teſtantur pro concubinis. 120. 18.
an idem in paganis. ibid. 19
Coniugum conuerſio quorum. qualiter fieri poſſit. 152.
In ſauitia coniugum quando præſtanda cautio, quando non ſufficiat? 200.5.6
Coniuges diſſidentes, ſi non contineant, vt puniantur? ibid. 7
CONSERVATORES hodie imminuti. 46.5
Quando non. 47.9. *Eorum qualitas.* 46.7.
Conuentio inter vniuerſitatem Louanienſem & Ordinar. 46.6.
Conſeruatores regul. 46.7
in ſingulis ciuitatibus ſint. ibid.
Omnes vt ceſſent extra manifeſtam iniuriam. 46.8.
Conſuetudo interpretanda ex vicinis. 7.12
Conſtitutiones Romæ publicatæ an vbiq; ligent. 5.1
An in Belgio placito opus pro earum publicatione. ibid.
Contra conſtitutiones quæ diſpenſationes permittenda. 7.10
Contumax in iudicijs quomodo hodie punitur. 69.4
Conuerſio coniugum. vide Coniugum conuerſio.
Cupula in diſpenſationibus exprimenda. 194.6
An interuenerit inquirit diſpenſationis executor. ibid.
Copula non exprimitur in cognatione ſpirituali. 194. 195.
Contractus antenuptiales in Brabantia ad forum Eccleſiaſtic. ſpectant. 52.5
Quid de non ſcriptis. 53.9
Quid de dote. ibid. 8
de emenda deflorationis. ibid.
CONTVMACIA per miſſionem in bona coercenda. 69.2
Contumaces in criminalibus intra annum tantum reſtituendi vt audiantur. ibid. 3
Contumax vt excidat declinatoria. ibid. 4
Correctio, iudicium, ſummarium & ordinarium vt differant. 202.9
Correctio & politica decreta per appellationem non ſuſpenduntur & quare. ibid. & ſeq.
Correctio ad pœnam ordinariam non inſtituitur, ſed emendationem. ibid.
Correctio Canonici Cathedralis quomodo inſtituenda. ibid. & ſeq.
Correctio ab apprehenſione non incipienda, niſi grauis ſit neceſſitas. 203
Correctionis decreta executioni mandantur non obſtante appellatione. ibid. 9
Definitiua ſententia an ſit quæ fertur ſuper competentia. 74.9
Decima Melitenſium an ab oneribus Eccleſiaſticis immunes? 170.13
Decimas non ſoluens integre non abſoluendus: an nec impotens? an compelli poſſit cenſuris? 132.4
Decimas quando mendicantes ſoluunt. 132.5. & ſeq.
Decimæ à quibus hodie non ſoluuntur. ibid. 5.6
Decimæ an debentur quando mutatur ager in paſcuas. ibid.
Decimarum quota. ibid.
Decima inſolita non exigenda. 131.1
ex fagopyro ſoluenda. ibid. 2
integre ſoluenda. 132.4
cognitio decimarum ad quos ſpectet. ibid. 3
Qui immunes à decimis. ibid. 5
An qui recens terras aggeribus cingunt. ibid. 6
Decimæ per inundationem an pereant. vt ſeruientes & fundi prioribus dominis. 133. & ſeq.
ad regalia & diſpoſitionem Principum moribus an tranſeant. 134. 10.
nouales decimæ parocho cedunt. ibid. 12
an territorij domino vel Principi ius aliquod in eas competat. ibid. 11
Degradatio 233.2. cum ſit, an prælati ad eam neceſſarij cauſæ cognitionem habeant, an tantum aſſiſtentiam? ibid. 2
Delatores impij compeſcendi. 200.2
DELEGATORVM magna poteſtas. 44.1
quales ij eſſe debeant. ibid.
Iureconſulti. 45.4
Delegati Iudices in criminalibus an alij eſſe poſſint quam Ordinarij. 44.2
Delegatorum Iudicum qualitas. ibid. 4.
Delegatos Iudices vt exempti in ſuis locis eligere debeant. 46.7
Deſignatio Iudicum diœceſanorum, officium, aſſeſſor, qualitas. 9.1.2.3.4
hodie aliter quam olim delegatio exſpirat, quia propter deſignationem perſonalis. ibid.
Denuntiationes omiſſæ non irritant matrimonium. 181.10.
DESIGNATIO rei petitæ facienda & quando. 65.1. & hypothecæ reditus ex certo fundo petiti, non in genere. ibi. 2. dignus digniori credit. 99.12
Dilatio iudicatis à iure conceſſa à conſuetudine ſublata. 66.3
Vt ſint arbitraria. ibid. 1
Abbreuianda. ibid. 2
etiam per conſignationes. ibid. 3
quinquennales ſi controuertantur intra ſemeſtre terminandæ. ibid. 4
Neque concedenda decoctoribus. vtrobique.
Dimiſſoria quomodo danda. 23.7
Diſpenſationes contra conſtitutiones. 10
Ordinarijs committenda. 9.5. *ab ijs examinanda non danda in præceptio ſuperioris.* 7.10
qui illas reuident quæ mutant vltimas voluntates. ibid.
Diſpenſatio in ſecundo gradu non niſi ex publica cauſa & inter magnos Principes. 195.7
Diſpenſandi cauſa ſuper bannis. 181.11
rationabilis eſſe debet. ibid.
cognitio. ibid.
Diſpenſandi ſuper denuntiationibus cauſa. ibid.
Diſpenſationem iniuſte negante Ordinario appellatur. ibid. 11
Diſpenſatio hæc quam cognitionem exigat, diſpenſantem obliget. ibid. 11
Mortis articulus an ſufficiat vt banna omittantur. 182
Pro diſpenſandi cauſa an ſola militia ſufficiat? ibid.
Diſpenſare in bannis quando poſſit Archiepiſcopus pro ſubditis ſuffraganeorum? 182

Diſpenſare

Diſpenſare quomodo oporteat cum incolis diuerſorum locorum? 183.13
Diſpenſatio ſuper primo & ſecundo vt contra conſtitutiones pontificias adhuc aliquando obtineatur. 193.1
Diſpenſatio per Ordinarium ſuper conſanguinitate, ad contrahendum. ibid.3
Copula vt hodie explicanda in diſpenſatione petenda: quia difficiliorem reddere debet pontificem. 194
Diſpenſatio ſuper ſecundo non explicito primo irrita. 196.10
Sponſalia à ſponſis commiſſa an relinquant impedimentum? ibid.14
Impedimenta matrimonij quæ per conſuetudinem ſublata? 197.15
Tempora interdicti matrimonij vt à media nocte computanda. 197.5
quis diſpenſet. 182.12
In gradu conſanguinitatis quando Epiſcopus diſpenſet. 193.2
Quid ſoleat Epiſcopus Leodienſis. ibid.3
Diſpenſatio ſuper bannis poteſt diſpenſari ſuper impedimento, non ſecus ac ſi denuntiationes eſſent factæ. 194.4
& qui copulam habent ſine prauio contractu. ibid.5.
copula alioquin ſubticita diſpenſationi obeſt. ibid.6.
In ſecundo gradu diſpenſari vetat Conc. 195.7
Gratis diſpenſandum. ibid.8
cauſa in gradibus diſpenſandi. ibid.9
explicandus propinquior. ibid.10
& copula & finis per eam obtinendæ diſpenſationis. 196.12
DISTRIBVTIONES amittit abſens à diuinis. 90.26.
quæ collegio vel fabricæ huiuſmodi cedunt. ibi.
& inſuper alijs pœnis contumax poteſt coerceri. ibid.
Præſentia corporalis vt non ſufficiat. ibid.27
requiritur horarum recitatio. ibid.
an cantatio. ibid.
officij præſtatio per ſe niſi conſuetudo aliud permittat. ibid.28
quatenus id procedat in vnitis. 92.34
celebrans an amittat. ibid.31
Iubilarius non. ibid.32
Diſtributiones quotidianæ & annuæ vt differant. ibid.33. an eas lucrentur qui non concinunt. 95.45.
Diſtributionum augmentum in quibus locum habet. 90
quotidianæ an augenda, ſi non illa, ſed alia infrequentes tertiam tamen partem faciant. 92.37.
partienda in ſingula officia. 93.38
reiecta appellatione. ibid.39
In ſeruitio Epiſcopali exiſtens fructus, non diſtributiones lucratur de iure. ſecus de prouinc. & diœceſ. ord. ibid.40
Quid de canonicis graduatis. 93.94. & ſeq.
Interpreta. c. Conſuetud. de Cler. non reſid. in 6. ibid.
Diuortij quæſtio ad Iudicem Eccleſiaſticum ſpectat. 199.1.
Gratis ad diuortium cauſa requiritur. ibid.2
An morbus Gallicus ſufficiat? ibid.
Sæuities compeſcenda. ibid.4
Donatio Conſtantini vt neque tanta neque tantilla. 109.1. Donationes inter coniuges. 199
Donare tutores regum poſſunt non prælati. 111.6.
Dotes vt noſtræ à Romanis differant. 53.7
Dotis cauſa agit defloratæ conditione ex canone. ibid.8.
Duellum acceptantes, non tamen pugnantes, an pœnas Concilij incurrant? 212.213
Duellum ficte ineuntes. ibid.7
Duellum ineuntium an diſpenſatio ſit reſeruata? 213.
In duello quot genera perſonarum concurrant puniendarum. 211.1
Duellum quale illicitum. ibid.3
Duelli pœna. ibid.2
Edicta PP. & Principum contra in duello pugnantes. 212.4
Duella quæ olim licita iure ſæculari. ibid.5
In duellis priuatis pœna Concil. obtinent. ibid.6
Domini temporales vt pœnas incurrant conſentire non tolerare debent. 213.7
Clerici pugnantes in duello an ab Epiſcopo hodie diſpenſentur. ibid.9. & ſeq.
Ebrietas vitium vnicum an ſit, & vnica pœna dignum. 78.9
ECCLESIÆ reparatio, non noua conſtructio Clero vt incumbat. 168.1
Hodiernum in Belgio ius quoad reparandas Eccleſias ex principum edicto. ibid.2
Ad reparatas iam Eccleſias non pertinet. 269.3
Neque vbi iuxta priora iura Clerus iam officio functus. ibid.4
neque ad turres. ibid.5. neque ad intrinſecum ornatum. ibid.8
ſingularum æſtatum tertia debetur. ib.9.
defalcanda canonica portio. ibid.6
Et damnum fortuitum. ibid.7
non ſimul exigenda etiam poſt lapſum aliquorum annorum. ibid.10
Iuxta antiqua recordia quis chorum, quis &c. reparet. 170. conſuetudo in his ſeruanda. ibid.
Eccleſia Collegiata late accipienda in diſtributionibus conſtituendis. 90.26
Ad ædificandas Eccleſias an patroni Eccleſiaſtici ſolum teneantur? 170.12
Ad reparationem Eccleſiæ vt teneantur incolæ etiam nobiles. ibid.
Eccleſiarum dirutarum ligna & cæmenta vt ſine ſcandalo profananda. ibid.
Quid de decimis in manu mortua exiſtentibus, ſed impeditis reuerti ad primigeniam naturam. ibid.13.
Eccleſiaſticorum inteſtatorum hereditates quibus deferuntur. 115.2
quando & patrimonialia vel his ſimilia bona habuit confuſa cum Eccleſiaſticis. ibid.
quod ſi hoc conſtat. ibid.
ſi non conſtat, quid præſumetur. ibid.
Eccleſiæ poteſtas à Deo non à principibus. 37.11
EDERE inſtrumenta debent, qui habent ad piam cauſam ſpectantia. 65.3. & ſeq.

Electio ſecretis ſuffragiis fit. 13.8
Electionis ſecretum vt non violet collatio. ibid.
Electio per compromiſſum & acclamationem an abrogata? ibid.
In electione monialium an præſes votum habeat? 14.9
Electioni monialium præeſt Epiſcopus, nec aliud ei tribuit Tridentinum. ibid.
Electio conditionatè facta, nulla eſt. ibid. 10
Electus acceptare non tenetur, poſt acceptationem renuntiare nequit. 20.1
Ad quos olim ſpectanerit, ad quos hodie. 10.& 11.1.2.
Electio Papæ, Epiſcoporum eorumque qualitas & proceſſus. 12.4. Cardinalium. ibid.
Prælatorum monaſticorum. 13.8
Superiorum temporalium. ibid.
Abbatiſſæ. 14.9. inferiorum beneficiorum ætas. 15.11.
Archidiaconi, Scholaſtici, pœnitentiarij, canonici Cathed. 16.12. collegiat. ibid. patrimonialium benef. præfecti Collegiatæ. ibid. Parochial. 17.15.
Electio minus digni ad parochialem non eſt nulla, ſed annullanda. 17. in fine. examen electi ad parochialem. 17.& 18
Emptio redituum quibus legibus permiſſa. 112. 1.2.
redemptiones frumentariorum redituum quatenus in Eccleſiaſticis obtineant. ibid.3
domibus in oppidis priuilegiariis impoſiti vt ſunt redimibiles. ibid.5.& ſuper feudis. 112.6
pecunia irredimibiles conſtitui in poſterum vetitum. ibid.4
facile ſuſpecti vſuræ & ſubiecti Macedoniano. ibid.7.
Exſpectatiua abrogata. 96.1
An creatio canonicatus ſupernumerarij. ibidem. 2.
Expensæ ob temeritatem aut contumaciam infligenda. 69.1
nec facile compenſanda. ibid.& ſeq.
Episcopvs vid. V. Capitulum V. Ordinarius.
Epiſcopus non proprius nec tonſuram dare poteſt. 247
Epiſcopi vt ſine adiunctis procedant contra Capituli ſubditos. 40
Præbendas nouas an poßint inſtituere? 85. 4.
Præbendas nouas an poßint erigere Epiſcopi? 84.4.
Epiſcopi quomodo ab hæreſi abſoluant, per ſe, aut alium ſpecialiter deputatum? 236.6.238
Epiſcopis, quamuis abſolutio ab hæreſi denegaretur, non auferri poteſtatem diſpenſandi ſuper irregularitate ex illa contracta. ibid.
Epiſcopi an vtantur facultate cap. 6. ſeßion. 24. vbi Concilium Tridentinum non eſt publicatum? ibid.
Electorum Epiſcoporum qualitas, proceſſus. 12. 5.
In Epiſcopatibus vnitis quomodo tituli & negotia gerenda? 92.35
Epiſcopi citari quomodo in criminalibus & ciuilibus poßint? 39.15
Epiſcopi qualitas, electio, ſuper ea proceſſus. 12.5. & ſeq.
ætas. 15.11
Epiſcopus digniori ſemper ſede vtitur. 32. præcedentia. ibid. 33.5
Archiepiſcopum vt Iudicem habeat. 39. 15.
In quibus cauſis vt delegatus procedat. ibid. 14.
Epiſcopus prius Cathedralem viſitat quam reliquam diœceſim. ibid. 17
Epiſcoporum familiares vt ſint exempti à laicis. 62.47.
Examinatores an nihil poßint accipere, ne quidem ex fructibus beneficij vacantis pro opera? 204.5.
Excommvnicatione quomodo vtendum. 36.8.37.10.
An vtendum in controuerſiis iuriſdictionis. 57.26.
Excommunicatus inſordeſcens ob defectum pecuniæ non eſt ſuſpectus de hæreſi. 240
Exemtio magnum hodie priuilegium habetur. 226.1.
Non extenditur ad honorifica Epiſcoporum iura. ibid.2
Non concedenda niſi mature cauſa cognita. ibid.
Exemptio cleri Leodienſis. 231
Exempti mendicantes vt in locis antiquis habitare, functiones exercere, confeßiones audire, prohiberi non poßint. 232
Contra exemptum an proceſſus fieri, aut captura poßit? 227.3
Exempti vt ad ſynodos teneantur? 38.13
Vt non ſubijciantur Ordinariis per tributam generaliter iuriſdictionem. 39.18
Exempti intra vel extra monaſterium agentes foris delinquentes à quibus puniendi? ibidem.
Exempti in quibus authoritatem ordinariorum cognoſcant. 227.3
Præmonſtratenſes in paſtoratibus degentes quatenus ſint exempti. 228.4
Exemptis annexi paſtoratus & eorum Vicarij non exempti. ibid.6
Exempti quæ ſine Epiſcopis non poßint facere. ibidem.7.
caſus XXVIII. ceſſantis exemptionis. 229.8
caſus XVII. ex Tridentin. ibid.
Exempti à Gregor. XV. ſubijciuntur Ordinariis circa curam animarum & ſacramenta. ibid. 19. circa clauſuram adminiſtrationem bonorum. ibid.
Confeſſores, rationes, amotiones receptorum, electiones Abbatiſſarum. ibid.& ſeq.
prædicationes. 200
Exprobrans alicui crimen conueniri poteſt coram Iudice iſtius criminis. 65.56
Exſpectatiua quando primum inuenta. 96
Ex templo ſi quis ſit extractus, à quo iudice cognoſcatur an locus ſacer ſit. 62.46

Eucbariſtia ad ægrotum adorationis tantum cauſa non deferenda. 163.6
non neganda affligendis vltimo ſupplicio. 239.20.

PER FALSITATEM impetrans, impetratis caret, & puniatur. 220.221
Vt qui mentito nomine ad concurſum ſe examini ſiſtit. ibid.

Familiaris triennalis vt ordinetur ab Epiſcopo, & ante Epiſcopatum lapſum tempus computetur. 23.7.
Familiaris triennalis, vt ab Epiſcopo ordinari poſſit quid requiratur? 60.38

IN FERIIS Quæ liceant, quæ non. 66.1
Prouinciales de in & diœceſana ordinationes. ibid. 2.
multæ ob eas violatas quomodo exigendæ & applicandæ. ibid.

Feſta ab omnibus obſeruanda. ibid.3
quomodo noua præcipienda. ibid.
Quomodo regulares diuina officia tum publice & priuatim perſoluere debeant. ibid.
Vnde principium & finem incipiat. ibid.3

Feſta memoria Corinthiacæ victoria. ibid.4
Feſta ſanctorum quibus & de quibus ſanctis extra Romanum officium permiſſa. 164

FEVDVM quam diuerſimode in Brabantia & flandria inter viuos & per vltimas voluntates alienetur. 113.1
nobile cum ſeruitio perſonale per profeſſionem vt ad agnatos abeat. ibid.

Feudum domino negans per ignorantiam non amittit. ibid.2
Feudorum naturam non ſequuntur mota à dominis Eccleſiaſticis. 114.3
Feuda ab Eccleſia mota Eccleſiæ oneribus vt ſubijciantur. ibid.3

Fidei profeſſio quibus & à quibus & qua forma præſtanda. 1.1
Fidei congregatio ſancte à Greg.XV.erecta. 4.14
Fidei profeſſionem exemptus, regularis, prælatus, &c.facit. 83.3
Fidei non præſtita effectus. ibid.
de fide vt laici non diſputent. 2.6
Fidei per Indias propagatio. 4.13.14
præbenda donatus fidei profeſſionem vt facere teneatur. 83.5
qui ſunt illius præſtita & neglecta effectus. ibid.
Fidei iuſſio vt clero ſit interdicta. 114

Flammula ſacra Gallorum, (vt palladium Troianorum & ancilia Romanorum) vt euanuerit poſt abuſum. 166
Forma electioni præſcripta Epiſcoporum, non prælatorum. 13.8.& ſeq.

FORNICATIO ſimplex vt olim à canonibus punita. 79.1
non autem iure ciuili. 80.5

Furti in naufragio pœna. 153.2
detentio bonorum Eccleſiaſticorum. 214.1

Fundationi non eſt derogatum à Conſilio ætatem prouidendis præſcribente. 15.11

Gratia ſuper delicto examinanda ab Ordinario. 9.5.
Græci ritus. 4.13

HABITVS indecens clericis vetitus. 77.1
quis ille ſit. ibid.5
proprius nullus determinatus. ibid.

Habitum Ordinis regularis vt ſerant facti Epiſcopi. 145.36
Habitum dimittens regularem vt non audiendus, & quando illo reaſſumpto? 150.47

Hæredis nominatio in arbitriũ tertij collata.119.11
Hæreſis cognitio vt ad Epiſcopum, & inquiſitores pertineat? 174.10
Hæreticorum fautores. 208.9.209.10
Hæreticorum liberi quando ordinandi. 25.12
Hæretici ſemper coerciti. 207.1
maxime per Conc.Lateran. ibid.2
Hodie temporum malignitas non vbique permittit. ibid.3.
non oportet tamen prælatos ſollicitudinem deponere. ibid.4
Itali vt extra Italiam vbi publicum Catholicæ religionis exercitium non eſt, non habitent, & quæ circa hac vitare debeant. 208.5
Sanctio Clem.VIII. Principum Belgicæ Senatus Antuerp. ibid.
Hæreticorum teſtamenta an valeant. ibid.7
Qui Inquiſitionis officio incommodat ſuſpectus eſt. ibid. 9

Homicida non audiendus, niſi in carcere. 211.1
Homicida quis cenſeatur pluribus percutientibus, quis & à quo diſpenſandus. ibid.2
Saluus conductus aut abſolutio non concedenda, niſi poſt ſatisfactionem hæredum occiſi. ibid.2.

Hora canonica vt deuote recitanda. 164. & 165.
Horas canonicas non cantans an reſtituere teneatur? 164
Ad horas Canonicas an teneatur tenue beneficium habens. 159.& ſeq.
Horarum recitatio ad lucrandas diſtributiones requiritur. 91.27

Hoſpitalitas conſueta in monaſteriis retinenda cum frugalitate. 149.45
Ieiunium an collationem admittat, quam horam refectionis, quid in peregrinis, debilibus, laborioſis, quis obligationem ſoluat? 167
Circa ieiunium & abſtinentiam à carnibus Breue Apoſtolicum pro exercitu Belgice. ibid.7
Inceſtus hodie Capitales. 213
Vt mixti fori ſit & quo ſenſu. 63.53
Et quo ſenſu concordata Brabantia accipienda. ibid.
Index librorum prohibitorum qui publicatus. 2.4.

Indulgentia indiſcreta prohibita. 239.21
Indulta Principum ſuper electionibus aut nominationibus. 10.1.138
Indultum non reſidendi clericis, regiis miniſtris conceſſum. 89.& 90

INDVCIÆ vt neque quoad tempora neque quoad perſonas à iure interdicta hodie obſeruentur. 34
Quæ pœnas violantis inducias, pacemq́; publicam. ibid.

Infantes expoſiti vt liberi efficiantur, legitimi cenſeantur, capaces ordinum, & dignitatum. 211.

INDEX

INHIBITIO *Iudicis ad quem , quomodo & quando fieri non debeat , & quid præcedat.* 73.6.

Inhibitio quando non curanda. ibid.3

INIECTIO *manuum violentarum , à quo Iudice punienda.* 64.55

Inimicitia an excuſent non reſidentem. 88.16.

Inquiſitionis miniſtri abſentes fructus & diſtributiones habent. 89.& 90.23

IMMVNITATI *an contrarietur bonorum immobilium vetita comparatio.* 55.17. *an ſub hac comprehendantur reditus , bona olim ab Eccleſia profecta, decima.* 54.14.15.16

Prohibitio hac non nata ex odio opulentia Eccleſiaſticæ, & vnde. 55.18

Re immobili Eccleſiæ legata, an pretium debeatur. ibid.19

Immunitas Eccleſiæ commendata à Trid. Concil. omnibus Principibus. 172.1.& ſeq.

Immunitatem an hæretici habeant. 174.10

An delinquentes in Eccleſia. ibid.10

An fures. ibid. *An homicida præmeditati.* 175.10.

An maieſtatis rei. ibid.

Olim qualiter Archiduci Philippo pulchro à Romano Pontifice. 172.2

& præcipuis eius aulicis. ibid.3

Et à Carolo IV. Imperatore & Martino V. Pontifice per Germaniam & Belgicam ſancita. ibidem 4.

Ius aſyli quam antiquum. 172.5

qui hodie gaudeant, aut non, & qualiter. ibid. 6.173.8.

Aſyli controuerſia ad Eccleſiam vt ſpectet. ibid. 7.

Aſylum etiam à banno tuetur. ibid.8

Aſylo non gaudent clerici in cauſa correctionis. 274.9.

ſed criminali. ibid.

an delicta præſcripta hic conſiderentur. 275.11

Exemptio criminoſorum non conſideratur. 275.276.

excommunicatio ob violatum aſylum an reſeruata. ibid.

appellatio hic non admittitur , nec ad effectum deuolutiuum nec in reo, nec in actore. ibid.

Impotentes ſeparandi etiam ex officio, ſi non vt fratres tantum, vt ſorores cohabitant. 196.13

Impotentium viſitatio congreſſus. 197.2

Inquiſitio. 4.13. *eiuſdem officium.* ibid.

fidei ſeruandæ cauſa inquiſitio. ibid.

hæreſum vitandarum cauſa inquiſitio. ibid.

Inſignia loca aut Eccleſiæ quæ? 225.4

In inſtallatione quæ recipi poſſint. 205.206

Inſtituendi prius ſunt ab Epiſcopo probandi. 96.1

Epiſcopo loci ſiti beneficij. ibid.2

Archidiaconorum inſtitutio de iure differt ab ea quæ eſt de conſuetudine. ibid.4

Inſtitutio parochorum quæ per Archidiaconos fit, an cenſeatur ad Epiſcopos ſpectare reſpectu concurſus ad parochiales. 97.5

Iure omnis inſtitutio ad Epiſcopum ſpectat. ibidem 9.

Inſtitutus ſemel examinatus, quatenus de nouo non examinandus. ibid.6.& ſeq.

ceſſat examen in notorio litterato. ibid.8

Inſtrumenta exhibenda Iudici integre, parti quoad capitulum illam tangens , niſi in cauſa exemptionis. 71

Editio inſtrumentorum qualiter fieri debeat. ibid.

Interdicto non obſtante valet matrimonium. 198.6

Solemnia nuptiarum interdicta quo tempore. ibid.1.

tempora reſtricta nouo iure. ibid.2

non ipſi contractus interdicti. ibid.3

niſi per Con. Mechlin. ibid.4

diſpenſat ſuper ijs Ordinar. ibid.6

Interſtitia ordinum quando Cap. vel vicarius remittat. 28.26

Interſtitia quando nec volens ſeruare poſſit. ibid.

Interdictum retinendæ & recuperandæ ſæculares Iudices vt ad ſe trahant. 67.1

Adipiſcendæ vt Eccleſiæ reſeruetur. ibid.2

Intruſus eſt qui non habet qualitatem quàm fundatio requirit , nec regula triennalis eum iuuat. 68.4.

Intruſus tamen non eſt, & iuuatur à regula , qui obtinuit collationem ab Epiſcopo , omiſſo patrono. ibid.

Iudex actuarium habere teneatur. 49.2

quem ſibi poteſt aſciſcere. ibid.2

Intra biennium cauſas finire tenetur. 50.5

Iudex Eccleſiaſt. citas contra laicos, vt non niſi libellatas emittat. 58.29

vt licet id factum non ſit, teneantur tamen citati comparere. ibid.

Iudicum diœceſanorum delegatio nominatim non ſub titulo dignitatis facienda. 45.3

Iudicum diœceſanorum deſignatio. 9.1

officium, aſſeſſor, qualitas, ordo. ibid.2.3.4.& ſeq.

Iudex à quo non tenetur defendere ſententiam. 76.15.

ponitur tamen ob ſordes, & nimiam culpam, &c. ibid.& ſeq.

Iudex conſeruatur. 45.5. *V. Conſeruator.*

Iudices ipſi hodie ſententiam non recuſant. 72

Iudex de qua culpa teneatur. 76.15

Iudex an ſententiam teneatur defendere. ibid.

Iudæi veſte diſtingui debent. 206.1

Coerceri ne noceant. ibid.

Induci ad conuerſionem. ibid.

Catechizari. ibid.

Noui Chriſtiani vt in Belgio interdicti. ibid.2

olim Iudæi ſub Ducum Brabantiæ protectione erant. ibid.

Immobilia non poſſunt comparare , nec tutores non Iudæorum eſſe. ibid.4

Priuileg. conuerſorum. ibid.

Iudicia in prima inſtantia coram Ordinar. tractanda an aliqua hic excipiantur. 49.1

Iuramentum quale inhibitum. 72.1

Omne quod obuiat Conc. Trid. ibid.

Non inferendum contractibus. 72.2

abſolutio à iuramento à quo petenda? ibid.

Iuriſdictio Eccleſiaſtica in quibus cauſis , ſæcularis in quibus, & quibus vtraque locum habeat. 62.48.63.50.

Iudicte

Iudices alij alijs latius, & quibus ex cauſis. 63. 52.
plures cauſa fundanda Iurisdictionis. 64.56
perfectiſsima domicilium. ibid.57
Arreſtum quatenus fundet Iurisdictionem, & quomodo in clerico accipiendum iuxta Conc. Trid. 65
Iuſiurandum quomodo praſtetur à Clericis hodie. 72.1.
Non iuratur de calumnia, niſi parte petente ibid.
Iurisdictio Epiſcop. & Cap. ſi per concordias ſtabilita ſit, quatenus ſucceſſores liget. 325
Carnalia omnia abſint à diuinis. 161.2.& 162
LECTIO *theologica.* 3.9. *qua eo pertinent.* 40.
Lector theologus ſacularis ſi non inuenitur, deputatur regularis aſsignatis ei fructib. prabenda theolog. 4.12
ſeruatur conſuetudo conducendi Theologum, addicto ſtipendio etiam in trieunium. ibid.
Litteratura. 24.10
Legati in aduentu Principis hodie oſtendunt ſuas facultates. 48
Et Epiſ.literas credentia. ibid.
Ideo ad inſertionem Commiſsionis non tenentur. ibid.
Quales ſint plerumque Nuntiorum facultates. ib.2.*Legitimum*.
Legitimitas ex canonibus iudicatur. 199
Legitimationes irrita, in praiudicium vocatorum ex teſtamento. ibid.3
Legitimi, an omnes qui hodie ex valido matrimonio naſcuntur. 201
An, quis ſit, quaſtio ad Iudicem Eccleſiaſt. ſpectat. 198.1.
In Flandr. vt mater nullos illegitimos habeat. ibid.2.
Lepra hodierna mitior an obſit matrimonijs. 190. 191.
Leproſorum matrimonia. ibid.
Iudices. ibid.
Libere qualiter hodie matrimonium contrahi debeat. 186.18
Licentia legendi libros prohibitos non ſe extendunt ad Mol. 2.4
& eatenus ſunt reuocata, quemadmodum generatim Gregor. XV. omnes licentias reuocauit legendi quoſcumq; libros prohibitos à quibuſcumq; conceſſas, vetuitq; deinceps eas concedi, niſi a Conc. ſ. officij, qua, coram ipſo ſingulis hebdomadibus habetur: mandatq; libros einſmodi prohibitos ad Epiſcopum, ſeu inquiſitorem deferri, qui illos quantocius comburere debeat, & conſcios denuntiare reos retentorum talium librorum.
Lite pendente ſuper beneficio nihil nouari debet, ſed mortuo alterutri alius ſurrogari, non eligi, aut conferri. 69
Nouari nihil debet lite pendent ibid. nequidem in beneficijs ſi alter moriatur. ibid.
Locator vt conductorem expellat, ſterilitatem & damnum ferat, vt conductor. 113
Locationes ad longum tempus etiam confirmata, vt nulla, vel examinanda citra appellat. ibid.
Locationes in vetitum tempus facta an ſubſiſtant pro non vetito. 110.2
Lombardi. 215.6. *hodierni.* 216.10
Libertas matrimonij pœnas legales tollit. 188. 20.
& ſuperiorum coactiones, ac impedimenta. ibid.21.
Legales prohibitiones. ibid.22
Patriam poteſtatem. ib.23. *vide verb.* Raptus.
Libri mercatorum quatenus & quouſq; probent. 70.1.
& priorum locorum regiſtra. ibid.2
Litigioſorum beneficiorum fructus vt in Brabant. ad Pralatos pertineant. 69.1
Loca inſignita aut Eccleſia qua. 224.4
MANDATA *executiua de capienda poſſeſsione beneficij reſeruati, vt non comprehendantur ſub c.20.ſeſſ.24.Trid.* 35.1
Maledici temerarij miſerandi vt ſint, non puniendi. 221.1.
Non blaſphemi. ibid.2. *pramediati cum animo iniuriandi puniendi.* ibid.3
Praſertim tum aggrauantibus circumſtant. 222.4.
Mare vtrinſq; India Iberum *nunc non* liberum. 5.14.
Matrimonium praſente parocho & teſtibus hodie contrahi debet. 181.& ſeq.9
Matrimonium contrahentes ſine aſſenſu parentum & tutorum, hareditate dote, & alimentis ve priuari poſsint. ibid.7
Vagorum matrimonium vt validum ſit non ſeruatis praſcriptis Conc. 183.13
Matrimonio qualis licentia Ordinar. ſufficit. ibid. & ſeq.
Verba parochi matrimonio iungentis an vlla requirantur. 184.14. *qualis parochi & teſtium praſentia.* ibid.
Parochus iungendos ſuper libertate non interrogans qualiter peccet, & an ſuper impedimentis? 186.18
Matrimonium vbi alter fictè conſenſit tantum vt validetur, an & alterius conſenſum renocari oporteat? ibid.
Matrimonium vt in templo celebretur an ſtatui poſsit? ibid. 19.& ſeq.
Rapta matrimon. ſolus illius conſenſus impedit: ſeparari tamen & parentes interrogari vt deceat. 188.25
In Gallia quā obſcure Conc. Tr. obliget. 184.15
In Belg. reſolutiones matrimon. 185.16
Qui cum impedimento publicè contraxerunt an poſsint deinde ſecreto ratificare. 186.17
Conſuetudines laudabiles, & benedictiones retinenda. 187.19
Impedimenta matrimonial. quomodo hodie reſtricta. 196.13
Impedimenta Conc. Trid. remiſſa an adhuc vigeant vbi illud non eſt publicatum? 191.2
Cognatio legalis & publica honeſtatis impedimentum. 192
Affinitas qua hodie impediat. ibid.
Matrimoniales cauſa Ordinarijs ex ſtylo delegantur. 36.8
Matrimonij teſtes quales. 184
Matrimon. an domi celebrari poſsit. 187.19

Matri-

Matrimonia Christianorum apud infideles non ſer- uata Conc. forma. 186. & 187
Matrimonium clandeſtinum hodie non datur. 198. 199.
Vid. Interdictum.
Vid. Raptus.
Medici ægrotos moneant, vt confiteantur.
Alioquin vltra tres vices non viſitent. 239.18
Hebræi non ſint. ibid. 19
Melitenſium decimæ an immunes? 170.13
Mendicantes dum à caſibus reſeruatis hodie abſol- uere non poſſunt, an poſſint à cenſuris. 234.235
Meretrices conuerſæ, & inteſtatarum bona. 213
Contra lenas pudicitia puellarum per Iudices tutanda, etiam inuitis parentib. ibid.
Meretrices habitu Romano, & rheda ne vtan- tur. ibid.
Mendici è templo eliminandi; etiam ſacerdotes. 162.4.
De metu in ordine ſuſcepto. 77. *de metu & vi.* ibid.
Miracula & reliquiæ vt recognoſcenda conſilio quo- rum an conſenſu. 165. & ſeq.
Miracula noua quatenus prædicanda. 128.3. 165.1.
Diuinæ inſpirationes, non niſi à Papa approbatæ. ibid.
Miracula Veſpaſiani non ſacra. ibid.
Miſſam quando ſacerdotes celebrare teneantur. 161.1.
Miſſarum taxa plurium ſub vno ſtipendio. ibid. 5
Miſſarum quæ obligatio cum alijs ſit incompatibi- lis. 162. & 163
Miſſarum reductio an futuras comprehendat? 166
Monaſteria commendata quomodo ab Epiſcopo vi- ſitentur & prouideantur. 22.4
Noua quomodo ædificanda. 171.14
penuria exiſtentium in loco, & aduentantium vitanda ob profeſſionum nullitatem. 143.34
Monaſteria noua an ſine Ordinarij licentia conſti- tuantur. ibid. 35
Monaſterium ingrediendi & egrediendi licentia à quo petenda. 145.146
Monialibus, ex quibus cauſis egredi licet. 147.42
Monialibus ad nouum monaſterium conſtituendum aut aliud regendum electis, egreſſus cenſetur, in conſequentiam permiſſus. ibid.
ſicut conceſſo aquæ hauſtu conceſſum iter ad il- lam, l. 3. §. penult. & vltim. D. de ſeru. ruſt. Præd.
Monialium clauſura. vide *Clauſura.*
Moniales ſedi Apoſtolicæ ſubditæ vt ab Ordinario in omnibus gubernandæ. 146.39
Monialium examen an requiratur in veſtitione mi- norum duodecim annis, an in maioribus duplex ſit neceſſarium? 238.239.17
De monialium ſupernumerariarum dote, quanta & ſumenda ex patrimonio, & numerariarum ſucceſſione. 143.34
Monialium confeſſores quam ſtricte nunc probari, & cautè miniſtrare debeant? 230.19
Monachus eiectus è monaſterio quando ordinari poſſit. 60.38
Monachi ſolitarij in capellis agere vt non poſſint. 152. *in fine.*
Vt primum laici & omnibus clericis inferiores fuerint. 32.4
Vt officia ſua prima tranſgreſſi ad omnes digni- tates aſcenderint. ibid.
Vt id Conc. Trid. reſtrixerit. ibid.
Monachi amouibiles ab officijs ad nutum. 149.46
an etiam parochi. ibid.
Monachali beneficio fructus non poſſunt auferri. ibid.
Monachus nulliter profeſſus, vxorem ducens non re- ſumit habitum ſicut alias tenetur. 151
Montes pietatis. 219.26
NATVRALES *vt hodie pauci.* 123
Vt eorum priuilegio ſpurij & qui citra concubi- natum ex ſoluto & ſoluta nati ſunt non gaude- ant. ibid.
Nauigatio in Indias iure ab Hiſpanis prohibetur. 4.14.
Narratiua verbis Pontificis an credatur. 70.2
Negligentia prælatorum ſupplenda quoad defectum Doct. Sacr. ſcript. 21.1
Prædicatoris Paroch. ibid.
regul. diſciplinæ in commend. ibid.
Regular. extra clauſtra delinquentis. 22.2
Capituli ſede vacante. ibid. 3
Regularium non redigentium ſe in congregat. ibid. 4
Epiſcoporum non exequentium Conc. Trident. ibid.
Neophyti quando ordinandi. 24.12
Nobilitas, gentilitas Francorum, Hidalguia Hiſpa- norum vnde. 116. & 117
Nobilis iudicatus in vno loco & contra vnum, vbi- que, & quoad omnes talis habendus. 132.2
Nominationes vniuerſitatum an cum exſpectatiuis ſint ſublatæ? 96.2
Exſpectatiua ſublata an comprehendant nomi- nationes vel electiones ex conſuetudine exſpe- ctantium? 11. & ſeq.
Notarium Papa aut Princeps creat. 49. & 50.2.
actuarium Iudex. ibid.
Notarios Iudex Eccleſiaſticus examinat inidoneos ſuſpendit, amouet &c. 50.3
Notarijs in criminalibus an ſola allegatio ſuffici- at. 203
Notarij à prouinc. & alijs aſſumpti. 49. *in fine.*
Nouitiorum inſtitutio. 138.16
Annus nouitiatus de momento in momentum computatur. 139.18
& quid de biſſextili. ibid.
Sponſus hodie ad profitendum habet annum. ibid. 19.
qui non eſt neceſſarius in prouiſis commendata- rijs. ibid. 20
ſed in tranſeuntibus ad aliam religionem. ibid. 21.
ante tempus profeſſus eo expleto non repetit no- uitiatum. 140.22
eo expleto admittendi habiles, alij dimittendi. ibid. 23.
Nouitiatus an reputatur in nulliter profeſſo. ibid.
Nouitio exeunti an omnia ſint reſtituenda. 141.26
an etiam expenſæ victus. ibid.
An conſuetudo exigendi expenſas à nouitijs exe- untibus toleranda, & quid de ſponte datis? ibid. 26.

Aut

Ante profeßionem renuntiatio facta in ſeculo vt non valeat. ibid.29
Nouitius à quo ordinari poßit? 60.38
Nouitius nondum ingreſſus, an à regularibus abſolui poßit à reſeruatis? 238.17
Profeßio paucis horis facta ante expletum nouitiatus annum irrita eſt. 139.18
Tempus nouitiatus quomodo computandum? ibid.18.
Probationis annus an poßit eſſe interruptus, & priuilegia contraria an reuocata? ibid.21
Annus probationis an poßit eſſe interruptus, & priuilegia contraria an reuocata? ibid. 18. ibid.21.
Nouitiatus annus octodecim annorum debet eſſe in inſulis, vbi dura eſt congregatio. ibid.21
Profeßio ante expletum annum probationis, vt hodie ad nullam religionem obliget. ibid.
Profeßio in ordinibus militaribus, an ætatem ſedecim annorum exigat? ibid.
Profeßio diu poſt annum nouitiatus facta valet. 140.23
Ante profeßionem inualidi omnes contractus lucratiui facti citra præſcripta Concilij. 241.26
Nullitates non attendendæ. 50.6.& ſeq.
maxime in foro Eccleſiaſtico, & quare. ibid.
Ne quidem in citatione quæ facta ſit, ſed nulliter. 50.7.
Nuptiæ ſecundæ alterutrius tantum benedicendæ. 187.19.
Officium inquiſitionis. 4.13
Oratoria an Epiſcopi concedant, aut facultatem extra conſecrata templa celebrandi. 163.8
Oratoriorum vſum an Epiſcopi concedant. ibid.
ademptus etiam regularibus. ibid.& ſeq.
Ordinarij mores. 36.8
Officium quoad cenſuras & quibus medijs ſuos regere & coercere potißimum debeat. ibid.
An alijs pœnis quam canonicis. ibid.9
quomodo ijs vti debeat. 37.10
An territorium habeat. ibid.10.11
Ordinarij iuriſdictio vnde in his quam in illis locis maior. 38.12
Ordinarij in quibus cauſis procedant vt delegati. 39.14.
quibus caſibus in exemptos habent poteſtatem. ibid.
Ordinarij iuriſdictio à nemine turbanda. 35.1
non à ſuperioribus impediendo, percipiendo, auocando, &c. ibid. non ab inferioribus. ibid.2.
aut ab illis ipſis. ibid.3
Inferiores de cauſis matrimonialibus & criminalibus non cognoſcunt iure ſuo, ſed ſi delegati fuerint ſecus. 36.6
& de cauſis correctionum iure ſuo. ibid.
Ordinariorum pacta cum delegato exercitus in Belgio. 35.4
In 2. inſtantia intra prouinciam manendum niſi Romam appelletur. 36.7
Vicarij generales ſeu Officiales cognoſcunt de cauſis matrimonialibus & criminalibus. ibid.7
Ordinariorum cum Capitulis controuerſia ordinanaria deciſa. 40.& 41.19.& ſeqq.
Ordinarius notarios examinat, ſuſpendit, amonet, 49.in fin.
Renidet commutationes vltimarum voluntatum. 9.6.
Ordinare Epiſcopus ſuos tantum debet. 22.1
Triplices ſui. ibid.2
aut inter eos qui ſufficient non habent beneficium. ibid.3
At oriundi non orti. ibid.4
Regulares ordinandi ab Epiſcopo loci ſui monaſterij. 23.5
A quo qui nullius diœceſis. ibid.6
Ordinandorum ætas. ibid.8. qualitas. 24.9. literatura. ibid. 10. natales. ibid.12. ſtatus. 25.13 mores ibid. 14. titulus. ibid.15 patrimonij. 26. 17. vere habiti. ibid. 18. iurati. ibid.19. non alienabilis. 27.20. penſio in titulum aßignata non extinguibilis. ibid.21. Ordinandorum denuntiatio per parochum. ibid.23. examinatores. ibid.
Ordinatio vbi, & quando fiat. 27.22
Ordinantis inquiſitio. ibid.23
Ordines an regularibus extra tempora dari poßint. ibid.22.
Ordinationum tempora. 28
Ordinandorum ſcrutinium quo tempore? ibid.1
Ordinandorum examinatores an excludant Archidiaconum? ibid.
Archidiaconus an excludi poßit ab examine Ordinandorum? ibid.2
Ordinandi neceſſarij, vtiles, proclamati, ſeu alias Ordinanti ſatis cogniti. ibid.3.4
De ætate & qualitate præficiendorum, Ordinandorum & beneficiariorum. ibid.4
Fur ex neceßitate famis, correus & particeps, non infamatus an hic ad Ordines poßit promoueri? 214
Ordinum gradus. ibid.25. ſuſceptio plurium ſimul. ibid. 26. vide Titulus.
Ordines in reatu ſuſcipiens an forum mutet. 25.14
Oriundus & ortus parificantur. 25.4
OSCVLVM ſignum fidelitatis & magna nobilitas ſi vaſallus à domino cum oſculo recipitur. 9.4
ſoli canonici cathedrales ad oſculum Epiſcopi recipiuntur. ibid.4
PAROCHVS præter fidei profeßionem vt etiam reſidentiam ſpondeat. 84.4
& iure diuino ad eam teneatur. 86.7
an ſimiliter qui non curam animarum ſed iuriſdictionem externam habent. 88.13
vt ex cauſa ſtudij & ſimilibus non excuſetur à reſidentia. 90.& ſeqq.
Epiſcopi parochis ſtudij cauſa abſentiam permittere non poſſunt. ibid.
Parochus in curato reſidens vt fructus lucretur alterius beneficij legitimè retenti. ibid.25
Parochus non reſidens non eſt ipſo iure priuatus. ibid.
Parochũ an & quãdiu inimicitia excuſent. 87.16.
Vt parochus aut priuilegiarius confeſſor approbatus in vna diœceſi, etiam in altera debeat probari. 234.1
Parochi reſidentiam ſpondent. 20.19
Vt abeſſe aliquando poßint? ibid. Eorum reſidentia. ibid.
Competentia parochi à Pio V. conſtituta à Gregorio XIII. non reuocata. 131.13

Parochi officium circa prædicatores, prædicationes, indulgentias, noua miracula, diuinas inſpirationes, doctrinam populi, catecheſim puerorum, confeſſionem & communionem in paſchate in parochiali vel Cathedrali. 128.3
Epitome functionum paſtoralium. 130.9
Parocho populus reuerentiam & defenſionem debet. 129.4
Parochus compellendus catechiſare & concionari. 128.3.
Parochi aduigilent circa tranſmigrantes. 130
Parochus proprius hodie non eſt Archipreſbyter. 129.4.
Librum matrimonio iunctorum habeat. ibid.5
qui in arrbina quotannis referendus. ibid.6
quatenus probet. ibid.7
Si non ſit quæ alia probationes admittendæ. ibid.8.
Parochia noua quomodo, & quibus ex cauſis erigenda, & quid ex veteribus tribuendũ. 171.15
Electio ad parochialem omiſſo digniore an nulla vel annullanda? 17.15. an mortalis? ibid. an obliget ad reſtitutionem.? ibid.
Parochialis Eccleſia vnde noſcatur. 126.1
Frequentanda eſt non ex conſilio ſolum, ſed & præcepto. ibid.2
Parochiarum frequentatio, miſſa, concio in eo audienda. ibid.3. & ſeqq.
Parochiæ viſitandæ obligationem non auferunt priuilegia mendicantium. 127
nec contemptum eius admittunt. ibid.
quem præ ſe fert continua abſentia. ibid.
à concedentibus non intenta. ibid.
à concordatis eneruata. ibid.
Parochiæ iura vt capellæ inuadere non debeant. 129.4.
in viſitatione parochiali quæ inquirenda. 160.5
Parochia noua quando & qualiter erigenda. 171.14.
Erectio nouorum Epiſcopatuũ in Belgio. ibid.15
PATRONATUS quomodo hodie acquiratur & quæ Concil. Trid. circa illud mutauit. 156.1
quatenus illud in Belgio receptum. 257.3
Patronatus cognitio ad quem ſpectat. ibid.4
Quæ illius probatio. ibid.5
Quando de patronatu conſtat, ſed quæritur cui competat non habet locum rigor Conc. Trident. ibid. & ſeq.6.
Parochialis patronatus laici à concurſu libera. ibid.7.
& exempta à conſtitutione Pij V. de reſignat. benef. 158.8
Patronatus priuilegiarij, non tamen ex cauſa oneroſa aboliti. 156
Patronatus probatur ex multiplicatis præſentationibus. 157.5
In patronatis collegiatis quid patrono circa electionem competat? 158
Patronus parochialis nunc pro quadrimeſtri 20. dies tantum habet. ibid.9
Patrono negligente ius deuoluitur non obſtante antiqua conſuetudine ſaluo iure principis. 158.10.
Patronatus amittitur ſi patronus iura vel bona Eccleſiæ occupet, vel ius patronatus vendat. 158.10
Pœnitentia publica. 178.23
Pœnitentia hodie vt arbitraria. 234
Pœnitentiariatus qualiter præbenda vniri debeat integra, proxime vacatura, quamuis reſeruata. 98.9.
Pœnitentiarij ætas, aptitudo, doctrina, titulus, origo. ibid.9.
Pœnitentiarij inſtitutio, & prouiſio ad quem ſpectet. 97.9
Pœnitentiarius à reſeruatis Epiſcopo abſoluere poteſt, & ſi non ſubdelegare. 235.3
Paupertas religioſa qualiter munera & donationes permittat conſanguineis, pauperibus, quibus alijs ex cauſis & quomodo? 149.45
Pax & treuga præſertim iurata ſeruanda. 34
Penſio & collatio diuiduæ ſunt, & à diuerſis fieri poſſunt. 105
ab ordinarijs impoſita Romæ non confirmatur, ſed de nouo imponitur à Papa, ad quem ſolum ſpectare ibi contenditur. ibid.
Circa penſiones, ſi quid noui iuris Romæ ſtatuatur in prouincia impedire an Romæ ſupplicare Principibus conueniat. ibid.
Penſio ſuper Conſiſtoriali Abbatia à Papa an Ordinario imponenda ſit. 106
Penſio quomodo ſine licentia Epiſcopi extingui nequit. 27.21
Penſionis creandæ ſumptus, an penſionarius ſoluere ex pacto poſſit in id mutuari. 108
Penſio an imponi poſſit ſuper non conſiſtoriali ab eo qui illius Abbatem confirmare poteſt. 106.
An quando, quibus ex cauſis, ſuper beneficijs an perſonis Ordinarij penſionem imponunt. ibid.
Annata ex penſione vel beneficio collegio vnito ſingulis quindecennijs ſolui permittenda, vbi plura de annatis. 106. & 107. & ſeq.
Penſionarius ad annatas tenetur. ibid.
Nec ad eas obligari poteſt beneficiarius ab alio quam Pontifice niſi ſub beneplacito. 108.
Penſionem Princeps imponere an vllo modo poſſit. ibid.
Penſio ad vitam Abbatis ſine conſenſu conuentus imponi poteſt, vlterior ſecus. ibid.
Expenſæ penſionis à penſionario ferenda. ibid.
Penſio in titulum ſumpta ad ſuſcipiendos ordines non extinguibilis. 27.21
Penſio an filio reſeruari poſſit ſuper beneficio patris. 30.1
Acceſſus & regreſſus aboliti etiam penſione non ſoluta. 105.2
Tranſlationes ſublatæ. ibid.6. etiam in profeſſuro. ibid.8
Super curato niſi ob ſenium aut morbum in Belgio inhibita. ibid.4
Reſignatarius tamen non ſoluens cedere debet. ibid.5.
Super canonicatu non imponitur qui non ſit 100. ducat. ibid.8
Nec ſuper alio beneficio infra 24. ducat. ibid.
Exceſſiuæ penſionis reductio ad iudicem Eccleſ. ſpectat. ibid.9
Placito Principis ad conſtitutionũ publicationem vt opus nõ ſit 5. & 6. ad quas bullas exigatur. ibid.
vt omnia edicta loquantur in beneficialibus. ibid.

Peregri-

Peregrinorum hæreditates. 124.4
Periurus priuandus non ipſo iure priuatus beneficio. 233.4
Perſonatus quam ætatem requirat? 15.11
PIGNVS *non contrahitur niſi coram domino rei ſitæ ſeu eius hominibus in immobilibus.* 114.2
Contra quemlibet pignoris poſſeſſorem vt agatur. ibid.1
Placito Principis quando opus in Belgio. 5.1.6.2.3.4.
Plus petitiones hodie iuris pœnam non habent. 67.
Pœnus an alijs quam Canonicis Eccleſia vtatur. 36.9.in fin.
Pontificalia exercens in aliena diœceſi, & alienos ordinans. 223
In poſſeſſorijs modus procedendi. 68.3
Poſſeſſio bullis expeditis demum ineunda. ibid.5. *V. Triennales.*
POTATIO *Clero vetita.* 78.8
Sub qua pœna. ibid.
Præſertim cum accedit ſcandalum. ibid.
Æquales hauſtus an vetiti. ibid.9
PRÆDICATOREM *conſtituere ad Epiſcopum ſpectas.* 40.& ſeq.
cuius ſumptibus? 42
Qui prædicare poſſint. ibid. *prædicantium etiam exemptorum errores, & ſcandala vt ab Epiſcopis coerceantur.* 43.22
Prædicare nemo poteſt niſi probatus & licentiam adeptus. 4.10
Regularis intra ſuam Eccleſiam accipit ab Epiſcopo tantum benedictionem. ibid.11
Prædicans hæreſim, ſcandala, punitur. ibid. *à quo.* ibid.11
Prædicatio ab Epiſcopo ſi cui interdicatur etiam ſine cauſa debet parere. ibid.
Prædicatio vt ab Epiſcopis vel ordinanda. 43.22
& qui ſumptus præſtent? ibid.
Prædicatio gentium omnium ex Chriſti præcepto. 4.14.
PRÆCEDENTIA *Abbatum.* 32.4
Epiſcoporum inter ſe. ibid.3
Eccleſiaſticorum. 31.1
Regum & Principum prærogatiua. 32.2
Eorum erga Epiſcopos. ibid. *erga prebyteros reuerentia.* ibid.3
Præcedentiæ quæſtiones deciduntur remota appellatione ſuſpenſiua. 33.9
In præcedentia regulares exempti an ab Ordinario cenſuris compellantur? ibid.11
Archidiaconus vt & quando Archipresbyterum præcedat. ibid.6
Canonici monachos, & clerus ſæcularis regularem præcedat, ibid. *Capitul. Cath. ſi cum Epiſcopo procedat omnes dignitates præcedit.* ibid.
Epiſcopi vt præcedant iuxta tempus ſuæ ordinationis ſine reſpectu ſedium. 33.5
etiam exempti & nullius diœceſis. ibid.5
Poſſeſſio in his & conſuetudo ſpectanda. ibid.7
Et quid in vrbe fieri ſolet. ibid.
Mendicantes iuxta tempus ſuæ in vrbes vbi agitur admiſſionis. ibid.7
In dubijs vt vtriſque aliquid prærogatiua aſſignetur. ibid.
in ſua quiſque Eccleſia vt præcedat. ibid.8
Controuerſia hæ ſine appellatione de placito finienda ab Epiſcopis. ibid.9
Præferentia inter Creditores miſerabilibus perſonis quouſque competat. 115
Bancaroutis aſſiſtens clericus vt puniatur. ibid.
Prælati in Brabantia qui ſunt de ſtatibus coram Principe iuri ſtant. 51.2
etiam alibi. ibid.
Non tamen declinant ordinarium Eccleſiaſtic. niſi ab eo exempti. ibid.
Illius rei origo. ibid.3
Vbi id locum non habeat. ibid.4
Non in Epiſcopis vt ſalibus. ibid.
Prælati Eccleſiaſticas perſonas coram ſæcularibus trahentes quo facilius eas ſupplantent, vt puniantur. 59
Presbyteralem domum quis conſtruat vel reparet. 170.13.
Presbytero auo in beneficio an nepos ſuccedere poſſit. 30.2.
Presbyteris debita reuerentia. 31.1.in fin.
Præſcriptio an ſine bona fide iam procedat. 72.1
Salariorum intra biennium. ibid.
Vt redituum intra triennium. ibid.
Presbyterorum filij non ſuccedunt in bonis parentum. 30.1. *an nepotes.* ibid.2. *an pater filio.* ibid. *quid in natis ante clericatum.* ibid.3. *an præſcribatur prohibitio.* ibid.4. *quid de cohabitatione.* ibid.5. *Titulus & poſſeſſio, vt requiſita.* ibid.6
Priuatio beneficij quid requirat? 69
Priuatio niſi iure exprimatur nō irroganda. 233.3
Eius lite pendente reſignari beneficium poteſt. ibid.
Priuationem quæ crimina iure nouo inducant. ibid.4. *ſcil. retentio incompatibilis beneficij.* ibid.5
Confidentia beneficij. ibid.6
Omiſſa publicatio reſignationis. ibid.7
Habitus incompetens. 233.8
Miniſtratio male ordinati. 234.9
qui effectus. ibid.10
Priuatio irroganda ob malefacta publica. ibid.11. *retentionem beneficiorum duorum reſidentiam requirentium, inſordeſcentiam.* ibid. *Sodomiam frequentem.* ibid.
Priuilegia qualia concedenda. 225.226
Priuilegia quæ per Conc. Trid. abrogata? ibid.
Priuilegia vendicantium vt reſuſcitata & iterum ad terminos ſacrorum canonum, & vſum redacta ſint? 230.19
Priuilegiorum interpretatio. 231
In probationum paritate pro quo ſit pronuntiandum? 70
Probata affirmatiua qualiter negatiua probatio recipi non poſſit? ibid.
PROCESSIO *ab Epiſcopo dirigitur de Concilio Capituli, non aſſenſu, quamuis alias ſit conſuetudo.* 34.12
Proceſſio regularium alibi de parochi aſſenſu fieri debet. ibid.
Proceſſus regulares extra ſepta non faciunt niſi ſecundum conſenſum Epiſcopi, aut parochi. 151.152.
vt à publicis proceſſionibus nullus excuſetur. 33.10.

Præter obnoxios clauſura.ibid. 11. & qui illi.ibid.
Et confraternitates laicas. ibid.
Et ſacerdotes non habentes beneficium. ibid.
Quæ publica. 34.12
Si noua, vt ad Epiſcopum ſpectet cum Cap. decernere quo & qua ducenda. ibid.
Procurationes moderata quæ quales,& vbi,& quibus de rebus.& per quos ? 160.9.163
Profeſſionis regularis requiſita. 138.15
Morbus ſuperueniens non nocet profeſſioni. 139.17.
Profeſſiones tacitæ an hodie ceſſent. 140.24
Profeſſus nulliter debet cum ſcientia reualidare. ibid.25.
Profitens teſtari poteſt. ibid.
Ante profeſſionem ſine effectu. 141.28
etiam id in reſignatione beneficij obtinet. ibidem 29.
Superiores optimas profitentium facultates captare non debent ſub pœna reſtitutionis. ibid. 29.& ſeq.
Veſtienda profeſſura & examinanda. ibid.
Inuito etiam patre arbitrio ſuo permittenda. ibid.
Profeſſio ob monaſterij penuriam irrita. 143.34.
Profeſſus in mortis articulo ante finem anni probationis an verè ſit religioſus. 139.18.V. Nouitius.
Proprius ſacerdos quis dicatur. 129.4
Prothonotarij cedunt Epiſcopis quamuis electis dumtaxat. 33.6. præcedentia in dubio componenda, vtrique aliquid etiam prærogatiuæ dando. ibid.7
Prouiſio nondum tonſurati nulla eſt. 15.20
Punire vt poſſint inferiores prælati. 224
Purgatio canonica non omnino hodie ceſſat. 231.1
Suſpecti non conuicti non contemnandi ideo. ibid.2.
Compurgatorum numerus. 232.3
QVARTA. 124.3
Quæſtuationes, non indulgentiæ ſublatæ. 239. 340.21.
Quæſtores quomodo permittantur. ibid.
& ab ordinarijs coercentur. ibid.
Trebellianica & legitima an ſimul deducantur?. & quid de falcidia. 122.21
Quarta Cathedrali & Parochiali ſeruanda. 124.3
ex quibus non debeantur. ibid.4.126.9
Concordata circa eam ſeruanda. 125.5.6
RAPTVS nouum matrimonij impedimentum dirigens Conc.Trid.conſtit. 188.25
In quibus ſpeciebus. ibid.
ſe habeat hodie ? 213.214
Clauſula (dummodo ſponſa rapta non fuerit) in quibus ſpeciebus ſumenda. ibid.26
Rapta liberè raptori nubens an bona amittat. 289.28.
Pœna raptus an ipſo iure an per ſententiam incurrantur. ibid.27
REDITVS per annos decem ſolutus an continuandus ſit. 65.2
Reditus, vide Emptio.
REGALIA Vnde nata, & quid de ea ſentiendum. 11.& ſeq.3.
In Belgica præterquam Tornaci non obtinet. ibid.3.138.11.
Regalia inſtar patronatus, & ex eo nata. 138.11.
Regreſſus pentionarij non ſublatus. 96.2
REGISTRA piorum locorum quouſque probent. 70.2.
REGVLARIS non eſt qui non emiſit vota ſolemnia.135.1.neque Canoniſſa neque beghina.ibid. 2.ſed qui in ſocietate Ieſu profitentur. ibid.3
Regulares non habentes in loco duodecim religioſos non eximuntur. 228.6
Ordines vxorati propriè non ſunt regulares. 138.14.
Requiſita profeſſionis. ibid.25
Excommunicantur qui cogunt ad religionem. 142.30.
Qui inualidam dicit profeſſionem coram ordin. & ſuper regul.id facit. ibid.31
Moniales tenentur ſingulis menſibus confiteri. ibid.32.
an Mendicantibus confiteri poſſint ſeu alias non ſun. 238.17
Congregationes Regul. 143.33
Numerus regularium ſtatuendus ne egeant. ibid.34.
Eadem ratio ineunda cum noua monaſteria erigunt. ibid.35
Penuria exiſtentium in loco & aduenturientium vitanda ob profeſſionum nullitatem. 143. 144.
Regularis inique tractatus quatenus appellet, ad quem ſuperiorem eat. ibid.36
Regularem paupertatem an offendat peculium. 148.43.
Mobilia immobilia regularibus quatenus poſſidere licitum. ibid.43
Adminiſtranda per amouibiles officiales. ibid. 46.
Vſus neceſſariorum ex arbitrio ſuperiorum permittendus. ibid.43
Horum arbitrio regulares in hoc ſtant. ibid.
Non poſſunt credere quoad immobilium poſſeſſionem vel mobilium ſuperfluorum. ibid.
Reditum, vſumfructum, penſionem, vt habere non poſſunt. ibid.
Paupertas Capucinorum, Minorum, Diſcalceatorum,& quondam prædicatorum. 149.44
Neceſſaria regularibus tribuenda, vt ſuperflua adimenda Regulares ex cauſa alimentorum ſuſtentationis quin & ſtudij ſuperioris obligant. ibid.45.
Relationes vt olim obtinuerint. 77.17
Religioſa domus mixti fori ab vtroque Iudice curanda. 153.1
Religioſis inteſtatis qui ſuccedant. 122.1
De illegitimis ad religionem recipiendis, ſi virtutis ſpecimen præ ſe ferant: ſi id abeſt an receptio ſit irrita ? 31.7
Rationes coram quibus reddendæ. 153.2
Quid ſi in fundatione cautum ſit ne Epiſcopus ſe immiſceat. ibid.3
Adminiſtratores ſint tantum triennales. 154.6
Loca ſine Epiſcopi authoritate fundata ad eum non ſpectant. ibid.7

Loca & collegia ſub regum immediata protectione ſine eorum conſenſu non viſitantur. ibid.8.
Ditionum Belgicarum ſtatus antiquus. ibid.9
Concil. Trident. obtinet tam inſpecto vetere quam hodierno ſtatu. 156.15
Curent Epiſcopi impleri fundationes. ibid.16
Niſi neceſſitas reductionem poſtulet. ibid.17
Reliquia noua, antiqua, cultus earum publicus & priuatus. 163.164.165
Renuntiatio profeſſuri quando fiat. 142.29
Renuntiatio ſeu reſignatio quibus ex cauſis fieri poſſit. 20.1.
Publicanda 20.2. diebus 20. ante reſignantis mortem. ibid.3
Fraudulenta & fictitia. 21.5
Reſeruata Papa vacantia per hereſim, confidentiam. 98.10
Reſeruationes vacante pontificatu vt regula Cancellaria expirant. ibid.10
Reſeruationum vſus antiquus. ibid.9
Remiſſionis beneficium. 77.17
Reſignans parochiale, aut reſidentia obnoxium beneficium quinquennio ante vt poſſiderit, requiris ſtylus curia. 20.1
Reſidere iure natura Epiſcopi & Paſtores tenentur 86.7.
Non ita Abbates. 87.16
Canonici Cathedrales non vltra tres menſes abeſſe poſſunt. 86 8
Quatenus in his differant à Paſtoribus. ibidem.9.
Nondum pacificus reſidere non tenetur. 87.11.
Ad reſidentiam an obligent Capellania animarum. ibid.12
In canonicatibus an nunc per conſuetudinem omnis reſidentia tolli poſſit. 88.13
Antiqua quidem conſuetudines à Trid. abrogata. ibid.14
Non tamen priuilegium aut fundatio. ibid.
Quomodo procedendum contra non reſidentes. ibid.15.
Abſentia iuſta cauſa peſtis. ibid.16
Romana peregrinatio. ibid.17
Comitatus Epiſcopi. 89.18
Miniſteria regia. ibid.19
Priuilegium Capella Burgundica. ibid.20
Indultum Leonis Car.V. pro centum beneficiariorum abſentia. ibid.21
Quomodo id perſonale. ibid.
Reſciſſio an detur in voluptuarijs, gemmis, picturis, &c. 112.8
Reſidentia vt in beneficio ſimplici non requiratur. 91.29.30.
Reſidentia parochorum. 20.19
Reſidere qui non poſſunt in loco Eccleſia, an teneantur in dioceſi. 92.36
Interpret.c. conſuetud.de cler. non reſid. in 6. 93.& ſeq.
Sublata à Conc.Baſil, reſeruationes & reducta. 98.
Reſeruatio vacantium ob hereſim, confidentiam, non ſeruatam formam in collatione curatorum. ibid.10.
Reſeruati caſus, V. Caſus.
Reſcriptorum curſum impedientes. 9.7
Reſtitutio in integrum poſt quinquennium ex iuſta cauſa an concedatur profeſſis. 150.47
Quid de ijs qui non feruore Religionis, ſed Genialis Bacchi profeſſi ſunt. 151
Reuerentia erga ſacerdotes. 31.1
Ritus Graci. 4.13
Sacerdos ignotus non admittendus ad ſacra. 163.7
Sagittarij in bello iniuſto tantum prohibiti. 213
Sanctorum feſta quibus & de quibus extra Romanum officium celebrare permiſſum. ibid.
Sine Romana Eccleſia cenſura nemo publice vt ſanctus colendus. 165.1
Neque id conceſſit Trident. ibid.
Sancti ſine canonizatione non colendi, quamuis miracula faciant. ibid.
Quis hic cultus publicus. ibid.
Eleuari, non canonizari, vt poſſint. ibid.2
Sepultura eius qui plura habet domicilia. 124.4
Peregrini monachi, Clerici. 125
Sepultura parochialis, maiorum, electa. ibid.
Sepultura maiorum vbi diuerſa eſt. ibid.
Sepulturam quinam poſſint eligere? ibid.
Ad ſepulturam ſub quibus pœnis inducere non poſſint aliquem parochi, aut monachi? ibid.
Pro ſepultura an regulares parochiam cũ cruce intrare poſſint, & corpus ſecũ auferre, an prius in parochia officium fieri debeat? ibid.4.ibid.7
Sepultura debent eſſe humo aequales, non exſtantes. 126.12.
Liber ſepultorum habendus à parocho. 229.5
SEQVESTRATIO in collatis à Papa & ordinario beneficijs vt obtineat. 70.1
Vt in litigioſis etiam obtineat. ibid.2
Et in ſecunda inſtantia pro victore non obſtante appellatione, & quando neuter reſidet. ibid.
Simoniace acquiſitum beneficium dimittendum. 203.1.
Ordines non exercendi. ibid.2
Simonia circa ſacramenta ſeuere punienda. ibid.
In receptionibus beneficiariorum commiti ſolita. ibid.4
Confidentialis. ibid.5
Circa elocationem iuriſdictionis. 204.6
Iura ſigilli Epiſcopi. ibid.7
Mercedes notariorum. ibid.
Iura inſtitutionum. ibid.8
In vſus pios non accipiendum niſi & antiquitus ſit. 205
Detractio ex fructibus vetita. ibid.9
Eleemoſyna pro adminiſtratione ſpiritualium permiſſa. ibid.10
Simonia non verſatur in ſacularibus, pretium tamen non debet interuenire. 206.12
Simplex beneficium non obligat ad reſidentiam. 92.36.
In ſynodis qui votum habeant. 38.15
qui vocentur. ibid.
qua tractanda. ibid.
Ob ſolutionem clericus non excommunicatur neque carceratur, & quatenus bona vendat. 115.
Excipiens non numeratam pecuniam vt ſoluat. ibid.

Anticipata ſolutio in vtilitatem Eccleſiæ non prohibita, ſed poſſeſſoris. 104.2
Spadones qui contrahere non poſſint. 197
Spiritualia vt elocari non poſſint, & quare? 206
Spoliatus etiam à Iudice male procedente reſtituendus eſt ante omnia. 68. & 69
Spoliatus iuri ſuo renuntians quando reſtituendus. ibid.
Spoliatus quando Iudici male procedenti de facto poßit reſiſtere? ibid. Circa ſponſalia nihil innouatum nouo iure Trid. 177.1. Vt ea obligent & cogi promiſſores poßint vt olim. ibid.2
Indeterminata ſponſalia per copulam determinantur. 179.4
Sponſalibus an recte pœna apponatur? ibid.2
Sponſalia an ſoluantur per tactus impudicos, & matrimonium cum alia, an ſuſpendantur tantum? 180. Denuntiatio per dies continuos facienda. ibid.9
Sponſalia impuberum iurata de vtriuſque tantum conſenſu ſoluenda. 189. Clandeſtina deſponſatio quæ hodie? 190
Sponſa duorum. ibid.
Sponſalium conditio purificanda coram parocho teſtibus. ibid. Filij familias inuitis parentibus, non irrite contrahunt, ſed tamen peccant. ibid.5. Ideoque hi illorum conatibus, ſuaſionibus, obſtare poſſunt, non vi, aut metu. ibid.8
An exhæredatione. ibid.7
Sponſalia de præſenti clandeſtine contracta non reſoluuntur in ſponſalia de futuro. 179.3. neque aliquem effectum habent. ibid. An ſi defloratio acceßit ad quidquam tenebitur deflorans. 160.3. Ex cauſa graui ſoluuntur ſponſalia. 180.8
Præſertim fornicatione. ibid.
Spurij qui dicantur & eorum ſucceßio. 123.3
Vt priuilegio naturalium non gaudeant. ibid.
Sterilitas qualis impedimento ſit matrimonio. 197.1
Stupri perfecti & imperfecti pœna. 213
SVCCESSIO inteſtatis Clericis in Belgio Epiſcopi vel Capitula vt hodie plerumque ſuccedant. 115.2. Olim in Flandria Comites teſtatis inteſtatiſque in ſemiſſem. ibid. & ſeqq.
Et quæ ratio. ibid.3. Fructus nondum percepti ad defunctũ & ſucceſſores quatenus ſpectent. 117.4
Spolia vbi, & in quibus locum habeant. 122.1
Succeßionum incapaces profeßi. ibid.2
Succeßio baſtardorum. 123.3. & ſeq. Princeps baſtardis ſuccedens an omnibus ſuccedat illegitimis non proprie naturalibus. ibid. & ſeq.
Superiorum vitium credulitas. 202.7
Supplicationis beneficium. 77
An Souueranus fuerat olim Belgicarum ditionum ſtatus. 155.9
Souueranitatem pacta, priuilegiaq́; an impediant. ibid.12
Souueranitatis inditia. ibid.14
Suſpecta mulier quæ dicatur. 80.4
Talio legibus etiam ſacris præcipitur. 201
Talmudici libri. 4.13
Templo eliminanda omnia ſæcularia. 161.2. in fin. & ſupellectilia niſi ob neceßitatem, & ea durante. ibid.
multo magis turpia. 162.3. Mendici etiam ſacerdotes. ibid.4. qua parte templi clerus & populus conueniat. 164.10. in fin.
Teſtamentum clerici an edictis Principum ſubijciatur? 186. & 187.
Teſtamentorum cognitio in Brabantia vt ad forum Eccleſiaſticum ſpectat. 52.5
Et antiqua Pontificibus multum in hac cauſa detulerunt, l. hæreditas in fin. d. pet. hæred. l. 3. in fin. d. de ſuis & leg. hæred. animaduertit G. Fornerius Select. l. 1. c. 28. etiam in quæſtione in officio. ibid.5
Seruat tamen in his ſtatuta, conſuetudines, edicta. 52.6. Quid dicendum in non ſcriptis. 53.9
Teſtamẽti factio vt clericis competat de obtentu per beneficia. 115.1. 117. 118. Quatenus ſine offenſa conſcientiæ fiat. ibid.
Teſtandi facultas de fructibus Eccleſiaſticis vt paſſim detur. ibid.5. Commutatio vltimæ voluntatis ab Ordinario examinanda. 9.6
Non laudanda teſtantium pietas, quæ naturæ obliuiſcatur. 119.10
Voluntas in alterius arbitrium collata quatenus ſubſiſtat. ibid.11
Teſtandum palam. ibid.12. Et ſerio hoc agendum. 120.13. Solemnia hodie requiſita. ibid.14. Induciæ Belgicæ teſtamenta irritant in odium belli aut religionis conſcripta. ibid.15. & ſeq.
Teſtamenta nuncupatiua in Belgio vt ceſſent. ibid.17. Milites & clerici inutiliter teſtantur pro concubinis. ibid.18. an idem in paganis. 121.19
Teſtamenta à teſtatore & teſtibus hodie ſubſcribenda. ibid.20
Teſtamenta profitentium. Vide Profeßio.
Teſtari, an clerici ſine licentia Prælati poſſint. 70.2. in fin.
Teſtamentũ ſub ſolo chyrographo teſtantis. 120.14.
Teſtamentorũ nullitas ex edicto. vbi & quando. ib.
TESTES quales recipi contra Epiſcopum & prælatos tantum debeant? 71.6
Teſtes in cauſa matrimonij quando mater & conſanguinei ſunt idonei. ibid.7
Teſtes ſecundum interrogatoria per ipſum Iudicem ſaltem in cauſa criminali coram ipſo iurantes qualiter examinandi? ibid.7
Teſtes cogendi etiam in criminalibus, etiam ſocij in coniuratione. ibid.
Teſtes clerici quando & quomodo teſtari poſſint, & debeant? ibid.
Teſtes qui tacuerunt tempore bannorum non audiendi. ibid.
Contra Epiſcopum quales eſſe debeant. 201.5
Teſtem Iudex non refellit niſi parte petente. 70.1
Teſtis ieiunus ſit ſaltem non ebrius. ibid.3
Teſtis accuſatus non damnatus an refellitur. 71.4
Theologica lectio & quæ eo pertinent. 43.28. in quibus Eccleſiis habenda, quis quæ docenda præſcribere, quis lectorẽ examinare, qui ad lectionẽ audiendam cogendi, qualiter præbenda haberi, & an optari alia poßit, docentes & diſcentes qualiter fructibus gaudeant & an priuilegiis conceßis vniuerſitatibus ſtudiorum? &c. 43.23
Sine titulo ordines ſuſcipiens & conferens quas pœnas incurrant 25.15
Vicaria. ib.16. patrimonij. 26.17. vere habeatur neceſſe eſt. ibid.18. Non alienabilis. 27.20
nec penſio in titulũ ſumpta extinguibilis. ibid.21

Titulum

Titulum gradus non ſupplet. 25.16
Tituli alij à Concilio non nominati, non abrogati. ibid. 17.
Titulum Ordinandus pacifice debet poſsidere, & qualiter ſufficientem, quid ſi Ordinans ſpondeat? ibid. 16. *Ordinandus vt titulum pacificum & ſufficientem habere debeat?* ibid.
Titulus in re frugifera eſſe debet. 27.21
Titulus reſignari non poteſt, an permutari? ibid.
Tonſura non danda niſi animum habenti ad Eccleſiaſticum ſtatum, quamuis non aſcendendi ad ſuperiores ordines. 24.11
Torneamenta vetita, vt non comprehendant hodierna haſtiludia. 213
Titulo patrimonij Ordinatus citra Eccleſiæ neceſsitatem non inuoluitur cenſuris. 26.18
Titulum habens quamuis multa debeat ordinatum, non inuoluitur cenſuris ſed non eſt ordinandus. ibid.
Titulum alienans, quamuis quod agitur nullum puniri poſsit, eo ipſo tamen non eſt cenſuræ obnoxius. 27.20
Tranſlationes Epiſcoporum quando permittendæ. 22. in fin.
Tranſlati regulares an ſint capaces beneficiorum. 209.4.
TRIENNALIS *poſſeſsionis beneficium.* 68.4
An bullas teneatur triennalis exhibere Epiſcopo viſitanti? ibid. 6
Triennalis iuuatur qui collationem ab ordinario habet omiſſo patrono. ibid. 4. *Intruſus tamen eſt ſi non habet qualitatem quam fundatio requirit.* ibid. 4. *Poſſeſsio bullis expeditis tantum ineunda.* ibid. 5
Treuga & pax præſertim iurata ſeruanda. 34
Valor ducatorum qualiter accipiendus. 105.8
Venatio clericis interdicta. 79.11. *De vi & metu.* 49.
Vicarius. Vide Capitulum, Viſitatio ab Epiſcopis diœceſis quotannis facienda. 159.1
Viſitatio vt facienda per Ordinarios, & inferiores, & Capitulum ſede vacante, quo tempore, & quando, quibus de rebus & quo priuilegio decretorum? ibid. & ſeq.
Viſitationem non impedit appellatio, aut recuſatio. 202.9. *In viſitatione clara emendantur, alia ad iudicium Ordinarium rejciuntur.* ibid.
Indeterminato tempore. 159.2. *Inchoanda à Cathedrali.* ibid. 3. *In qua quæ inquirenda* ibid. 4. *Quæ in parochiali.* 160.5
Viſitandi facultas à Trident. data cumulatiue. ib. 6 *Ciſtercienſes quatenus ab Ordinariis viſitentur.* ibid. 8.
Viſitanti quæ præbenda. ib. 9. *nihil ſi inſuetum.* 161 10. *Conſueta ſecundum antiquam taxam, valorem, menſuram, monetam.* ibid. 9
Viſitatio Impotentum. 197.2
Vnctio ſacra à presbyteris danda, extrema à ſolis parochis, an & regularium miniſtris laicis. 29. & 30.
Vnio tenuitatis præbendarum vt menſæ capitulari fieri queat. 225.4
Vnio ad vitam prohibita, & pluralitatem facit. 224.2.
Vnionum cauſa legitima, forma. ibid. 1
Vnio curati cum alio curato paupere. ibid. 3. *etiam Archipresbyteratu.* ibid.
Vniones reuidendæ. 223.1
Vnio præſumitur ex poſſeſsione 40. annorum. ibid.
Vnio ad erigendum ſeminarium fieri poteſt. 224.2
Vnio ſeminario facienda non impeditur à reſeruationibus. ibid.
Vniri quæ non poſſunt. ibid. *Epiſcopus ſeminario an vniat beneficia ad ſe ſpectantia.* ibid. 2. *Curatum non niſi curato vnitur.* ibid. 3. *Simplex poteſt vnini præbendæ cathed. non menſæ capit. ſacriſtiæ fabricæ vniri.* 225.4
Vniuntur vacatura per reſignationem ſimplicem, non in fauorem. ibid. 5
Vtilitas vnionum. ibid. 6
Votum quam diſcretionem, ætatem, iudicium requirat, propoſitum non ſufficiat? 152
Voti commutatio qualis & à quo fieri poſsit? ibid.
VSVRA *prohibita, etiam pecunia pupillaris.* 214.1 *A lucro ceſſante & damno emergente vt iuſtificetur.* 215. *Moderatio licitarum vſurarum ex edicto Car. V.* ibid. 2. *Intereſſe determinari nequit certa conſtitutione.* ibid. 3
Vſura nautica. ibid. 4
Vſura illegitima permiſta legitimis ſeparanda. 214.1.
Vſurarij excommunicandi ſententia ferenda. 215. 5. *Lombardi.* ibid. 6. *Hodierni.* 216.10. *Exercitium menſæ mutuataria examinatur.* ibid. & ſeqq.
Abſolutio nummulariorum. 218.22
Vſurarij tolerari, & iuuari aliquando poſſunt. 215.8. 216.9.
Vſurariorum publicorum exercitium examinatur. ibid. & ſeqq.
Vſurariorum compoſitio. ibid.
Vſurpator bonorum Eccleſiæ excommunicatus: an & clericus, qui arbores grandes ſui beneficij incidit? 113.8. *An teneatur ad reſtitutionem, an qualiacumque bona comprehendantur.* ibid. 8

F I N I S.